

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

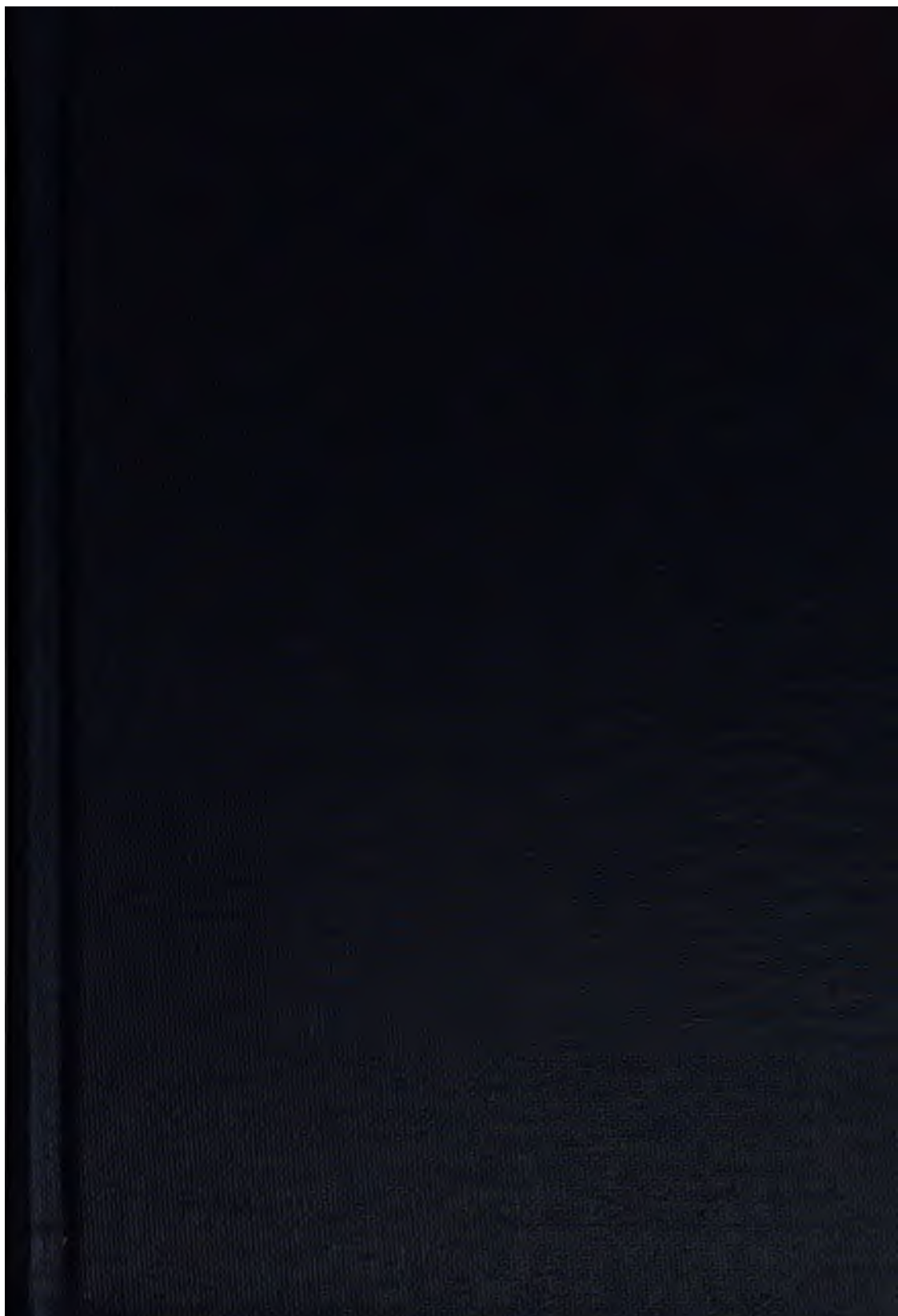
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

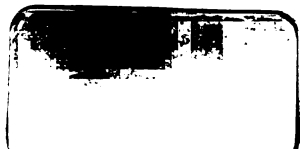
About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

HARVARD
DIVINITY
SCHOOL
*Andover-Harvard
Theological Library*

* φιλοκρινεῖσθαι *separatim existere* 411, 33.
Φιλοκρήτης 155, 23.
φιλόλογος *opp.* φιλόσοφος 57, 41. 51, 51. Cf. 355, 13.
φλιαρώδης 5, 25.
Φογόν 111, 34.
Φοῖβος 157, 17.
Φοινίκη 117, 34. 129, 4. 275, 5.
Φοῖνιξ 153, 29, 35.
Φόρβας 155, 18.
Φῶκος 153, 27.
φωστήρ 77, 16.

X.

Χάμ 215, 4.
Χανανίτις 59, 8. 127, 35.
χάος 169, 5 *aeqq.*
χάρνβδεις 21, 24.
χειρόγραφον 111, 12.
χειροθετεῖν 127, 31.
χερσεύειν 19, 32. 247, 30. 249, 11.
χηματίζειν 223, 25, 33. 225, 4, 7, 21, 25. 287, 14. 327, 8.
χηρημιεῖν *prodesse* 97, 15. 103, 33. 233, 31. 257, 5
Χρῦσιππος 157, 28.
Χρῦσος 155, 22.
Χῶνος 155, 24.

Ψ.

Ψευδαπίστολος 359, 23.
ψευδοπροφήτης 21, 20.
ψωρός 31, 26.

Ω.

Ωκεανός 167, 5.
Ὠρίων 157, 3.
ὠροσκοπεῖν 315, 7.

Errata.

5, 3. *leg.* ἀπίρη. 7, 1. δοκιμαζέσθω. 13, 17. *syn* = ὠδεισεῖν. 21, 24. ἰαχί-
ράν. 25, 25. ἀναιρεῖ. 29, 15. περισσοῦ μοι. 35, 16. καί. 43, 34. προσεῖται.
45, 17. ἔντεχνοί τε. 67, 6. ἔπραξεν. 87, 9. δυνηθῆ. 89, 16. ἡ δὲ. 127, 8. πω-
λείται. 153, 24. τῷ γεγαμηκότι. 155, 22. Δάφνιδος. 157, 29. Ἄφης
183, 22. μῖξες. 351, 52. προφήται. 411, 22. δύναιμι.

CLEMENTINORUM
EPITOMÆ DUAE

ALTERA EDITA CORRECTOR.

INEDITA ALTERA NUNC PRIMUM INTEGRA
EX CODICIBUS ROMANIS ET EXCERPTIS TISCHENDORFIANIS

CURA

ALBERTI RUD. MAX. DRESSEL.

ACCEDUNT

FRIDERICI WIESELERI

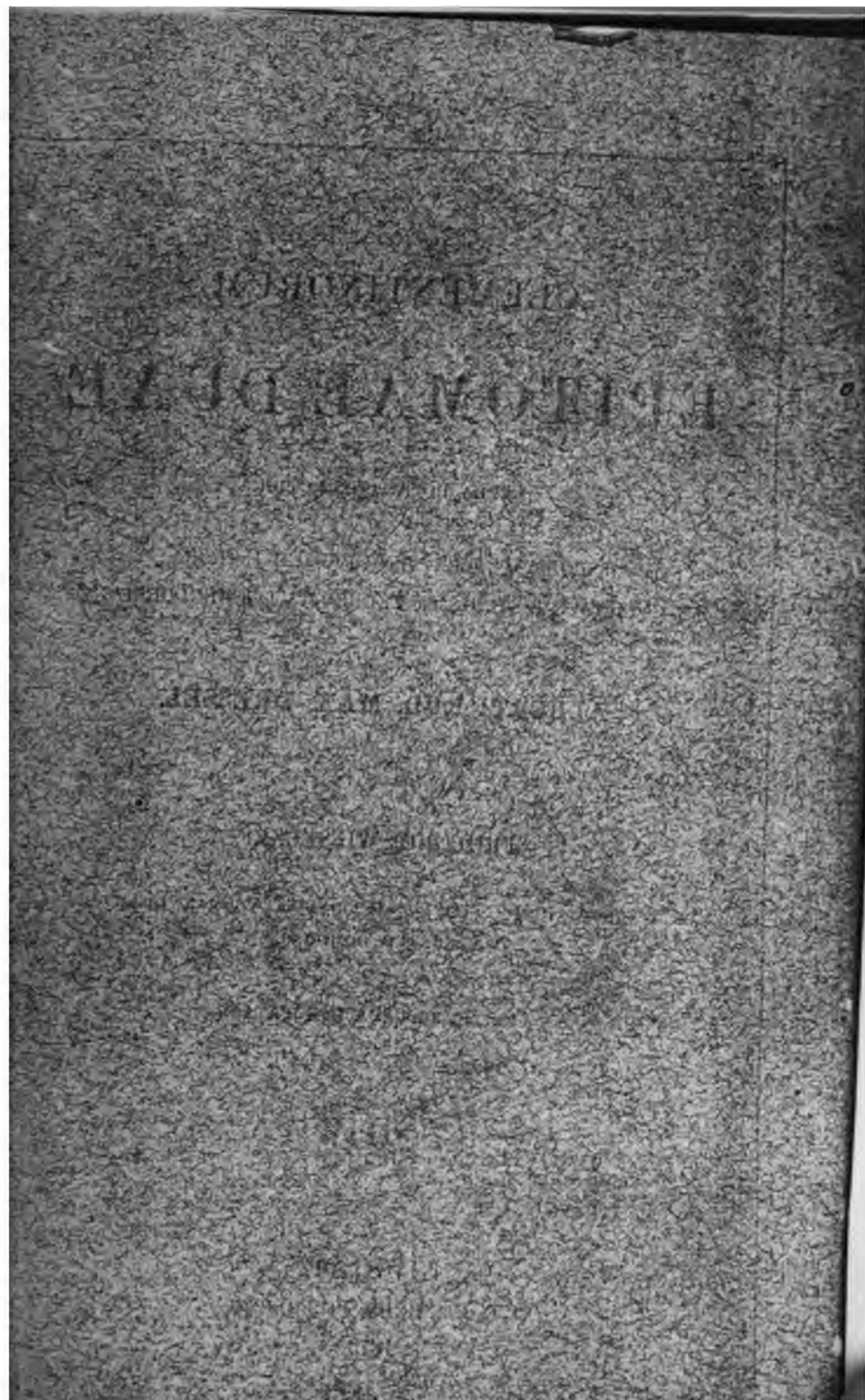
ADNOTATIONES CRITICAE AD CLEMENTIS ROMANI QUAE
FERUNTUR HOMILIAS.

EDITIO SECUNDA IMMUTATA.

LIPSIAE,
J. C. HINRICHS, BIBLIOPOLA.

1873.

Epitomes (Pseudo-Clementine)

CLEMENTINORUM

EPITOMAE DUAE

ALTERA EDITA CORRECTIOR,

INEDITA ALTERA NUNC PRIMUM INTEGRA
EX CODICIBUS ROMANIS ET EXCERPTIS TISCHENDORFIANIS

CURA

ALBERTI RUD. MAX. DRESSEL.

ACCEDUNT

FRIDERICI WIESELERI

ADNOTATIONES CRITICAE AD CLEMENTIS ROMANI QUAE
FERUNTUR HOMILIAS.

EDITIO SECUNDA IMMUTATA.

LIPSIAE,

J. C. HINRICHS, BIBLIOPOLA.

1873.

Ref.
BR
65
.C54
E 75
1873a

placement

PRAEFATIO

FRIDERICI WIESELERI.

Albertus Dresselius quum in eo esset ut Clementis Romani, quae feruntur, Homilias ederet, sentiens vel post ipsius curas plurimos inesse locos, qui non essent persanati, gratum sibi fore mihi significavit, si ego laborem susciperem, quem ipse propter causas, de quibus in praefatione illius operis exposuit, exanclare non potuisset. Neque ego deesse volui viro optimo, olim condiscipulo meo. Conscripsi igitur seriem adnotationum criticarum in Homiliis, quae simul cum harum editione a Dresselio curata ederetur. Unde factum est ut ego in ea Homiliarum parte, quae ex codice Ottoboniano nova accessit, apographum manu Dresselii vel potius amanuensis Dresselii scriptum — quod ad me transmissum erat, ut typis exprimendum curarem, atque etiam nunc penes me asservatur, ita ut in hac descriptione ex ipso aliqua addere vel certius definire potuerim — nonnullis locis corrigere non statim monito lectore. At enim praeter expectationem prohibebam, quominus jam tum publici juris facerem quae adnotaveram. Anno MDCCCLVII demum in programmatae academiae nostrae Georgiae Augustae edere mihi licuit „Exercitationum criticarum in Clementis Romani quae feruntur Homiliis“ partem primam. Nunc Dresselius hortatus, ut observationes meas integras tanquam corollarium adderem Epitomis ab ipso editis, eo facilius a me impetravit, ut ipsi morem gererem, quod in illis etiam habebam disputata, quae ad Epitomarum textum emendandum pertinerent. Quamquam non me fugit, quam difficile sit, in hoc argumento elaborare. Est in Homiliarum textus, quem vocant, saepius et gravius corruptus

quam adhuc visum est hominibus doctis. Ea quae jam olim publicavi, aut in brevius contraxi aut auxi, omnino novis curis pertractavi. Neque vero in eo acquievi, ut verba corrupta emendare studerem, sed etiam operam dedi ut res quasdam ad antiquitatem pertinentes et imprimis usum dicendi huic scriptori, vel, si mavis, his scriptoribus proprium illustrarem.

Dabam Gottingæ mense Julio a. MDCCCLIX.

PRAEFATIO

FRIDERICI WIESELERI.

Albertus Dresselius quum in eo esset ut Clementis Romani, quae feruntur, Homilias ederet, sentiens vel post ipsius curas plurimos inesse locos, qui non essent persanati, gratum sibi fore mihi significavit, si ego laborem susciperem, quem ipse propter causas, de quibus in praefatione illius operis exposuit, exanclare non potuisset. Neque ego deesse volui viro optimo, olim condiscipulo meo. Conscripsi igitur seriem adnotationum criticarum in Homiliis, quae simul cum harum editione a Dresselio curata ederetur. Unde factum est ut ego in ea Homiliarum parte, quae ex codice Ottoboniano nova accessit, apoagraphum manu Dresselii vel potius amanuensis Dresselii scriptum — quod ad me transmissum erat, ut typis exprimendum curarem, atque etiam nunc penes me asservatur, ita ut in hac descriptione ex ipso aliqua addere vel certius definire potuerim — nonnullis locis corrigorem non statim monito lectore. At enim praeter expectationem prohibebam, quominus jam tum publici juris facerem quae adnotaveram. Anno MDCCCLVII demum in programme academiae nostrae Georgiae Augustae edere mihi licuit „Exercitationum criticarum in Clementis Romani quae feruntur Homiliis“ partem primam. Nunc Dresselius hortatus, ut observationes meas integras tanquam corollarium adderem Epitomis ab ipso editis, eo facilius a me impetravit, ut ipsi morem gererem, quod in illis etiam habebam disputata, quae ad Epitomarum textum emendandum pertinerent. Quamquam non me fugit, quam difficile sit, in hoc argumento elaborare. Est enim Homiliarum textus, quem vocant, saepius et gravius corruptus

quam adhuc visum est hominibus doctis. Ea quae jam olim publicavi, aut in brevius contraxi aut auxi, omnino novis curis pertractavi. Neque vero in eo acquievi, ut verba corrupta emendare studerem, sed etiam operam dedi ut res quasdam ad antiquitatem pertinentes et imprimis usum dicendi huic scriptori, vel, si mavis, his scriptoribus proprium illustrarem.

Dabam Gottingae mense Julio a. MDCCCLIX.

PROLEGOMENA.

1. Insigne Christianae antiquitatis monumentum traditum nobis est in Recognitionibus et in Homiliis quae vocantur Clementinis. Sive enim ingenium illorum temporum curioso spectas, quae revelationis Dei in Christo factae primordia inter et exaedificatam Ecclesiam medium quodammodo tenent, sive veterum nostrorum disciplinam, sive quaeris antiquissimam historiae dogmatum illustrationem, nihil eorum inibi non reperies. Quid dicam de origine haud paucarum traditionum vel doctis pennis sequiori tempore hinc exaltarum, vel populi ore propagatarum, quid de Christianae literaturae novo genere haec primum obvio, fabulam religionis ac philosophiae placitis pertextam exornatamque suaviter ac graphice enarrandi, ut qua aliis insinuetur doctrina ipsa? Idcirco ex longo inde tempore per nascentem perque adultam Ecclesiam utriusque operi singulari quoddam studium videmus impensum. At vero factum id ita est, ut inter legendum ac describendum genuina quidem dulcis fabulae minus quam indolis lineamenta archetypi ob nimium usum usque adeo evanuerint, ut quale nunc est propter deformitatem ridiculum, turpe ob similitudinem videri possit. Cuius rei causa haec est, quod, cum saeculorum decursu paulatim a primorum credendi norma aberraverit, tantam tortis politum erroribus corruptelam est expertum, ut, dogmate Ecclesiae adultae per divinum spiritum moderatorem non absque ratione consolidato, neque in suis erroribus consistere, neque recto tramite semel relicto ad neglectos fontes facili negotio revocari potuerit. Verumenimvero si τοῦ Πέτρου κηρύγματος τοῦ πάλαι restitutio in integrum iam res est, quae vix fieri possit, nihilominus eos, qui eiusmodi studiis operam navant, pro successu adiutum iri puto, si critica admicula quantulaeunque nova in lucem proferantur. Ac eo pluris esse facienda illa apparet, quo aptiora sint ad demonstrandum varias rationes, quibus Christiani ipsum Πέτρου κήρυγμα homines in usum suum converterint. Hinc enim luculentius clarebit, quodnam discrimen Homilias inter et Epitomen intercedat, nec posse aliunde de Clementinorum historia satis recte existimari.

2. Quae cum ita sint, viris doctis et potissimum theologis rem haud ingrattam me facturum sperabam, si Clementinis cum ex bibliothecarum pulvere ac umbra pertrahendis tum cura critica pertractandis manus studiumque admovere pergerem. Ab huius certe instituti ratione prorsus alienum fuit plus ultra progredi, quam pro re nata ex parte literaria posci videretur. Quod si pro angusto spatio Prolegomenis concessio fieri potuisset, praetermittendum tamen erat, quia nec valetudo infirma, nec rerum adversitas id rite ac libri fama digne absolvendum concesserit. Exosus quippe eiusmodi studiis iste est, cui continuo cum vitae aerumnis lutandum.

3. Qui ex Rufini Recognitionibus e Graeco sermone latine versis nil nisi nomen Itinerarium Petri vel breves sententias vel prolixas affe-

runt narratiunculas¹, summo ii consensu ita citant laudantque, ut facile intelligas, ex uno exemplari ex eademque editione eos deprompsisse. Nec mirum. Nam Rufinus haud dubie τὰ κλημεντια vertit, de quibus Photius cod. 112. 113 refert², se invenisse duo Clementis opera: alterum Constitutiones App., alterum ad Iacobum fratrem Domini directum, cui inesse τὸ ἀποστόλου Πέτρου πράξεις καὶ αἱ πρὸς Σιμόνα τὸν μάγον διαλέξεις, καὶ ἐστὶ ὁ ἀναγνωρισμὸς Κλήμεντος καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν. Hinc in quibusdam libris titulum Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου ἀναγνωρισμὸς. In quibusdam (ἐν τισι) mss. praefixam fuisse operi epistolam Petri ad Iacobum, in aliis epistolam Clementis ad eundem, utramque argumenti diversi (καὶ αὕτη δὲ, οὐκ ἡ αὕτη). Ex Photii igitur verbis claret, duplici modo ea fuisse inscripta: πράξεις Πέτρου saepius, rarius Κλήμεντος τοῦ Ῥωμαίου ἀναγνωρισμὸς. Epistola Petri aliis exemplaribus praefixa fuit, aliis illa Clementis, neutra aliis. Sed omnia eiusdem editionis erant: ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς βιβλίοις, ἃ εἶδομεν, καίτοι οὐκ ὀλίγων ὄντων, μετὰ τῆς διαφόρου ἐκείνης ἐπιστολῆς καὶ ἐπιγραφῆς τὴν αὐτὴν εὑρομεν ἀπαρᾶλλάκτως πραγματείας ἀρχομένην „ἐγὼ Κλήμης“ καὶ τὰ ἔξης ἐντατιόμενα.

4. Haud parvi facienda Photii notitia est, utpote qua Clementinorum literaturae complexus illustretur iste, qualis nunc integer evulgatus prostat. Nam cum eo opinante αἱ πράξεις Petro auctore temporum decursu periissent, solum Clementis opus perdurabat. Editio vero, quam Rufinus praeter versam ab ipso cognovit³, an Photio inter eiusdem furfuris materiam innotuerit, incertus haereo; nec quae sit illa Origenis⁴, quaeque Operis imperfecti⁵ aut Chronici Paschalis⁶ denierim. Nec aliter de illis sentio Clementinorum excerptis, quae tradiderunt Eusebius⁷, Synopsis Pseudo-Athanasiana⁸, (Hieronimus)⁹, Caesarius Naz.¹⁰, Epiphanius¹¹, Maximus Confessor¹², Anastasius Sinaita¹³, Ioannes Damasc.¹⁴, Nicephorus (Patriarcha) Const.¹⁵,

¹ Cfr. Paulinus Nol. ep. 47 ad Ruf., Gennadius de viris illustr., Decretum concilii Rom. sub Gelasio de libris recipiendis sive non recipiendis c. 6, Isidorus Hisp. Orig. III, 50, de natura rer. c. 17, Adhelmus de laude virginum c. 12, Beda Hexaem. in Gen. 1, 6. 7. 8, in Act. 5, 34, de ratione temp. c. 8, Agobardus Lugd. de Iudaicis superst. c. 16, Freculphus Chronicorum lib. II (ap. Melch. Noverianum Colon. 1559), Hincmarus de divortio Lotharii et Tetbergae c. 9, Anastasius Bibl. ep. ad Ioannem Diaconum (vd. Opp. Tom. III p. 472 ed. Sirmondi), Pseudo-Abdias Historiae Apostolicae, lib. I de rebus a B. Petro gestis (vd. Fabricii cod. Apocr. N. T. II, 402 sqq., Hamburgi 1719), Humbertus episc. Sylviae Candidae contra Nicetam (vd. Canisii Lectt. Antiq. Tom. III, 1 p. 317 Antv. 1725), Honorius Presbyter et Scholasticus Augustodunensis (cfr. de luminaribus Ecclesiae c. 15), Ordericus Vitalis Hist. Eccl. Cl. XIII edd. Aug. Cl. Prevost. Tom. I p. 229 etc. ² Edd. D. Hoeschellius et A. Schottus Rothomagi 1655 p. 290. ³ S. Clementis Rom. Recogn. praef. ad Gaudentium p. 2 ed. Gersdorf: Puto quod non te lateat, Clementis huius in Graeco eiusdem operis ἀναγνώσιον, hoc est Recognitionum, duas editiones haberi, et duo corpora esse librorum, in aliquantis quidem diversa, in multis tamen eiusdem narrationis. ⁴ Ad Gen. I, 14 ed. Lommatsch Tom. VIII p. 41, cfr. Philocal. c. 22 ed. Lommatsch Tom. XXV p. 202, ad Matth. 26, 6. ⁵ Ad Matth. 10, 41. ⁶ Cfr. Uhlhorn, die Homilien und Recognitionen des Clemens Romanus, Göttingen 1854 p. 64. ⁷ Hist. Eccl. III, 3. ⁸ Cfr. Opp. Athanasii ed. Bened. Parisii 1698, II, 202. ⁹ Adv. Jovian. c. 15 et Comment. ad Gal. I, 18. ¹⁰ Quaestiones theol. et philos. ed. El. Ehinger, Augustae Vindel. 1626. ¹¹ Haer. XXX, 15. ¹² Opp. ed. Franc. Combefisus, Paris 1675, Tom. II p. 528 sqq. ¹³ Quaestiones et responsiones ed. I. Greter, Ingolst. 1617. ¹⁴ Cfr. Cotelerii Eclogae ex Io. Damasco. in comment. ad Clem. Hom. (ed. Lut. Par. 1672). ¹⁵ Thesaur. temp. ed. Scaliger, Lugd. Bat. 1606 p. 312; Georgius Syncellus et Nicephorus Constant. ed. Dindorf, Bonnae 1829 Tom. I p. 768; Fabricii cod. Apocr. N. T. I, 143.

Georgius Cedrenus¹, Nicon Monachus², Nicephorus Call.³, Michael Glycas⁴. Codex ms. Parisinus, qui inter orientales num 70 signatur et inscribitur Testamentum Christi domini ad Petrum et omnia mysteria quae ei revelavit, auctore S. Clemente Romano etc. XCI sectionibus haud pauca quidem continet, quae ex Recognitionibus excerpta esse videntur, sed confusa ea cum ineptiis variisque hallucinationibus ac permixta conquestionibus de iniuriis et malis, quibus affligebantur saeculo post Chr. natum decimo quinto Christiani in Oriente degentes a Muhamedanis⁵. Nec habeo, quid dicam de versione Clementinorum Syriaca, quam in doctissimi Curetoni manibus esse scio. Is enim literis datis d. 5. Jul. 1856 mecum communicavit: „I have by me transcribed the Clementines in Syriac, which I hope to find some favorable opportunity of publishing.“ Illi igitur quae citant ex libris deprompserunt, qui certe ad unum omnes ad eandem historiae vel potius fabulae originem respiciunt, non ex uno eodemque profuxerunt archetypo doctrinae. Ac viri docti, qui de Clementinis disseruerunt, in eo vel maxime decepti sunt, quod huic parti minus animum adverterunt. Ego quippe persuasum habeo, inde ab initio plures extitisse eodemque tempore recensiones doctrinae multum diversas, fabula Clementis haud disparis. Hinc Clementinorum vel maxima in doctrina varietas, summa in fabula enarranda unitas. Sed orthodoxae fidei cultorum pietas permittere nolebat, ut clarissimum Clementis nomen placitis pro multorum captu haereticis porro inserviret vehiculo, quapropter iam longe ante Photium, Hieronymi aetate dixerim, expurgandi labor incepit. Hinc exorta est Clementinorum cohors varie et multiformiter composita, altera quippe Epitome alteram parturiente. Ac quanto pruritus corrigendi theologorum orientalis Ecclesiae cum nimia dogmatizandi cupidine et argutandi crevit invaluitque, tanto macrescere videre est Epitomes prodeuntes. Id Recognitionibus quoque serius, et quidem post Photium accedisse, testes sunt duo codices Lipsienses saec. 11 et 13, quibus Gersdorfus usus est in editione earum nova adornanda. Utriusque quippe auctor epitomatoris vice strenue functus est iis quidem anxie repetendis, quae ad historiam rerum enarratarum attinent, doctrinae placitis acuta falce demessis, ubicunque id pro re nata ei utile vel necessarium videbatur⁶.

5. Quodsi quae ex Clementinis apud varios scriptores orientalis et occidentalis Ecclesiae supra recensitos obvia fiunt fragmenta ex archetypo non nisi intermediis viis, iisque haud raro intercisis multifarieque retortis provenerunt, provenientia pro libitu scribentium redacta, quid mirum, si pervarie fuerunt inscripta? Haud id leve argumentum mihi esse videtur ad diiudicandum eorum corruptelam sive aberrationem ab archetypo nominare mavis. Eadem vero ex altera parte me movet causa, ut credam, stabilem illam inscriptionem utriusque Epitomes huiusce libri testem esse rectae affinitatis intervenientibus Homiliis cum ipsarum archetypo et compendiariae doctrinae et omnium, quae ad res gestas spectant. Inscribebitur autem Epitome quam nunc primum integram evulgavimus *Κλήμενος τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή*, qui titulus est Homiliarum, sicque inscribenda fuit Epitome a Turnebo primum edita, a Cotelerio et Clerico repetita⁷. Utraque igitur ex Homiliis prodiit. Homiliarum autem non paucos locos ex nova suppellectile illustrari posse atque corrigi, facile sibi persuadebit, qui hunc librum accuratius perlustraverit. Quas Cotelierius e codicibus quibusdam bibliothecae Parisinae Epitomes brevioris ab ipso post Turnebum iterum editae textui varias lectiones subiecit, eas

¹ Chronicon ed. I. Goar et A. Fabrotti, Paris 1647. Cfr. *Σύνοψις ἱστοριῶν* ed. Imm. Becker, Bonnae 1838. ² *Πανδύστη τῶν ἰερηνικῶν τῶν θείων ἐπιτολῶν τοῦ κυρίου*, cfr. Fabricii Bibl. gr. ed. Harless Tom. XI, 275. ³ Hist. Eccl. III, 18. ⁴ Annal. ed. Imm. Becker, Bonnae 1836 p. 51. ⁵ Gersdorf l. l. p. IX. ⁶ Cfr. Gersdorf l. l. Praef. p. VIII sqq. ⁷ Cfr. notula nostra 1 ad cap. 1.

a nostris prolixioris Epitomes manuscriptis paululum differre facile e comparatione apparebit.

6. Iam vero quanam utriusque Epitomes diesectorum membrorum cum textu Homiliarum coniugatio sit paucis adumbrabo. Epitomes I i. e. nostrae prolixioris 1 — *εβληθῆναι καρπὸν* med. 17 (Epitomes II i. e. a Turnebo primo evulgatae [τούτο δὲ τὸ ἀδίκως 11 — ὑμῶς ἀποδέξασθαι προύρῃσιν extr. 11] ibid.) = Hom. I, 1 — extr. 18; Epit. I med. 17 — med. 19 (Epit. II ib.) orthodoxe explanant Hom. 19, 20, 21; Epit. I ταῦτά μου εἰπόντος med. 19 — σώματος ἡ σῆσις extr. 19 (Epit. II ib.) ex Hom. 22. — Epit. I 20 — ὁ τοῦς συντρέχειν 22 (Epit. II [τότε γὰρ 22 — αὐτὴν οὐ δύναται 22] ib.) = Hom. II, 1—8; Epit. I πάντες μὲν οὖν — μισθεῖν αὐτὴν οὐ δύναται 22 (Epit. II []) ex Hom. 7; Epit. I 23 — ὡς φέρεται Κλήμη sub finem 22 — ἀδικία λέγεται extr. 23 (Epit. II [τῆς γὰρ δίκης 23 — ἀδικία λέγεται extr. 23] ib.) = Hom. 12, 13, 14; Epit. I Ταῦτα ἀκούσας — πάντα ἠκρίβωσα ineunte 24 (Epit. II ib.) = Hom. sub finem 18; Epit. I καὶ μεταπειθήμενος 24 — ἦν ὁ Σίμων extr. 26 (Epit. II ib.) = Hom. post med. 21, 22 extrema periodo οὐ γὰρ ἦν — ἀπόλλυνται excisa, 23; Epit. I 27 — extr. 33 (Epit. II ib.) = Hom. 25, 27 — extr. 32. — Epit. I 34 — extr. 35 (Epit. II [αὐτῇ γὰρ μόνω 35 — καὶ ροητῶν extr. 35] ib.) = Hom. III, ineunte 29 — ὁμοῦς αὐτὸς μόνος 33 sqq. om.; Epit. I 36 — extr. 41 (Epit. II ib.) = Hom. 38 — [καὶ ὁ Πέτρος 42 — δεῖξαι τὰς γραφὰς ib.] extr. 43; Epit. I 42 — ὁ θεὸς ἀναδείξῃ 43 (Epit. II ib.) = Hom. πλήν ἢ χήτης 58 — πρόδηλον ποιῆσθ 60; Epit. I 43 — προηγομένη τῆς φουβίας 44 (Epit. II ib.) = Hom. 72 [τῶν δίκων — αἰώνας. Ἀμήν.] — extr. 73. — Epit. I καισαρείας δὲ 44 — ἐλθεῖν ἀπὸ ἀλλόγησαν 53 (Epit. II [ὁ μῦθος δογματισθῆ 51 — καὶ ἄλλα μύθη sub finem 51] ib.) = Hom. IV, 1 [καὶ πολλῇ — ἡμετέραν ἀνάπυσσιν], 2 [καὶ τοῦ Πέτρου — μάγου], 4, 5, initium 6, 7, 8 — ἡδὴ τόπον ἰλλο. om. 9, καὶ δὴ προύρῃσιν 10 — τε καὶ σινηθείας excisis sqq. 11, οἱ μὲν γὰρ 12 excisa quarta sententia ac fine quintae, 13, initio praetermisso 14, 15 — τὰ ἐνεβόλιζωμένα ἀσεβήματα ἰλλο. om. 18, Διὸς χεῖρ — μαθήματα 19 sine sqq., 20 — οὐμίλλια καὶ ἀβς sqq. 24, ταῦτά μου εἰπόντος 25 — extr. 26. — Epit. I τῆ δὲ ἐπαύριον 53 — σώζεσθαι θελότων 54 (Epit. II ib.) = Hom. VII, 1 — σώζεσθαι θελότων 2; Epit. I [δυνατὸς γὰρ — σώματα σώσαι 54] μανθάνω οὖν — παραδέδοικεν 54 (Epit. II ib.) ex Hom. Μανθάνω οὖν — κακῶσα βούλειαι 8; Epit. I ἀλλ' ὅσπερ 54 — κόσμου ὀρισμοὺς sub finem 56 (Epit. II ib.) ex Hom. ὅσπερ οὖν 3 — κόσμου ὀρισμοὺς 6; Epit. I ταιαῦτα καὶ 56 — ἐκινετο ποδῶν 58 (Epit. II ib.) = Hom. τοιαῦτα καὶ 8 — sub finem 10; Epit. I ὁ δὲ εἰς οὐρανὸν 58 — προσηγομένους 59 (Epit. II ib.) = Hom. ὁ δὲ εἰς οὐρανὸν 12 — προσηγομένους 12. — Epit. I εἰς δὲ τὴν Τριπολίην 59 — μισθὸν ἔξουσιν 62 (Epit. II ib.), ὁ δὲ τὸν πολὺν 62 — ἤρξατο οὕτως extr. 63 (Epit. II ib.) = Hom. VIII, 1 — extr. 4, ὁ δὲ τὸν πολὺν 8 — ἤρξατο οὕτως extr. 8; Epit. I Ὁ μόνος ἀγαθὸς 64 — πρωϊώτερον συνελθεῖν extr. 65 (Epit. II ib.) ex Hom. 23, 24. — Epit. I Τῆ οὖν — ἤρξατο λέγειν 66 (Epit. II ib.), ὁ θεὸς πάντα — ἀπελάσσετε 66 (Epit. II ib.), ταῦτα εἰπὼν 66 — συνελθεῖν extr. 66 (Epit. II ib.) = Hom. IX Τῆ οὖν — λέγειν 1, Ὁ γὰρ θεὸς — ἀπελάσσετε 19, ταῦτα εἰπὼν 23 — ὑπνῆσεν extr. 23. — Epit. I Τῆ δὲ τρίτῃ — αὐτοὺς ὑγιαίνοντως extr. 67 (Epit. II ib.) ex Hom. X, 1, 26. — Epit. I Τῆ μὲν οὖν — θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς 68 (Epit. II ib.) ex Hom. XI, 1—29; Epit. I οἶα ὑμῖν γραμματεῖς 68 — οὐκ ἔχει extr. 68 (Epit. II ib.) = Hom. οἶα ὑμῖν γραμματεῖς 29 — οὐδὲν ἔχει extr. 29; Epit. I [καὶ ταῦτα — ἐπαύσατο ineunte 69] τριῶν οὖν 69 — ἐπορεύετο ὁδὸν extr. 69 (Epit. II ib.), ex Hom. 35, 36; — Epit. I Ἐκβάντες — σποράδην extr. 70 (Epit. II ib.), Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος 71 — εἰς ὕπνον ἐτραπήμεν extr. 97 (Epit. II [ἐξ ὧν προέπραξεν Epit. I 96 — ἐν συμφοραῖς ἐλήσῃ 96] ib.) = Hom. XII Ἐκβάντες — σποράδην sub finem 1, Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος 3 — εἰς ὕπνον ἐτραπήμεν extr. 33. — Epit. I Ὁρθρον δὲ !8 — οἱ πάντες συνειδοχῆσαμεν ineunte 109 (Epit. II ib.) = Hom. XIII Ὁρθρον δὲ 1 — οἱ πάντες συνειδοχῆσαμεν extr. 12. — Epit. I ὁρθρωτέρον δὲ ineunte 109 — εἰς ἔπρον ἐτραπήμεν extr. 121 (Epit. II ib.) = Hom. XIV Ὁρθρωτέρον

δὲ 1 — εἰς ὑπνον ἐκρίθημεν extr. 12. — Epit. I Ὁρθρου δὲ 122 — φιλάνθρωπος τυγχάνει 126 (Epit. II ib.), καὶ ὁ πατὴρ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο 126 — μεταλαβὼν ὑπνώσεν extr. 128 (Epit. II ib.) — Hom. XV Ὁρθρου δὲ 1 — φιλάνθρωπος τυγχάνει 6, καὶ ὁ πατὴρ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο 8, [καθὼς δὺο — δικαίως πάσχουμεν] 9—11 extr. — Epit. I Ὁρθρου δὲ 129 — ἐξέθετο φόβηγμα ineunte 133 (Epit. II ib.), καὶ πολλὰ περὶ μοναχίας διαλεγθεὶς μετὰ δεακρῶν 133 — εὐχόμενος ib. (Epit. II ib.) — Hom. XVI Ὁρθρου δὲ 1 — ἐκδήσομαι φόβηγμα ineunte 5, καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ δεακρῶν sub finem 21 — καὶ εὐχόμενος ib. — Epit. I ὑπεισέδραμεν δὲ τις λέγων 133 — ἀπαγγεῖλαι σου 137 (Epit. II ib.), Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πέτρος ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα αὐτὸς ἰδοῖς ὡσπν 138 — περὶ σου διαλεγέσθαι ineunte 139 (Epit. II ib.) — Hom. XX ὑπεισέδραμεν τις λέγων ineunte 11 — τί χερὶ ποιεῖν 18, ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο αὐτὸς ἰδοῖς ὡσπν 18 — περὶ σου διαλεγέσθαι ineunte 20; Epit. I καὶ δὴ τοῦ πατρὸς ὑπὸ νύκτα 139 — Ἀντιόχειαν ἐπευσεύεν extr. 140 (Epit. II ib.) ex Hom. 21, 19, 23.

Quae per Epitomes I c. 141, 142 (Epit. II ib.) sequuntur, haud parvi momenti sunt, quippe quae ex Homiliarum prototypi fine, etiam in mea editione vix absoluta, huc transmigrasse dixerim. Recognitionum finem X, 68 sqq. perquam interpolatam puto eamque, quod authenticam attinget, graecis Epitomes I omnino posthabendam. Epitomes I c. 143, 144 (Epit. II ib.) sequioris originis vestigia in fronte ferunt. Sed in c. 145 — καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχει ineunte 155 redduntur epistolae Clementis ad Iac. Homilias praefixae c. 1 — καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχειν . . . sub finem 10, et διὸ, ὡς Κλήμη 155 — κηρυγμάτων ἐπιτομὴ extr. 159 ex Ep. Clem. Hom. διὰ, ὡς Κλήμης ineunte 16 — κηρυγμάτων ἐπιτομὴ sub finem 20 eadem repetunt. Limitibus eandem epistolam Clementis ad Iac. arctioribus coegit auctor Epitomes II c. 145, 146, 147.

Epitomes I epistolam excipit, inserviente 160 capite transeundo, Martyrium Clementis auctore Simeone Metaph. c. 161 — extr. 186 (Epit. II 148—179). Sed ad τὸν τοῦ ἀπαγνωρισμοῦ βιβλίον id non pertinere, iam amanuensis codicis Vaticani 824 epigraphae τέλος superioribus apposita indicavit.

7. Quibus intelligitur, Epitomen I medium obtinere Homilias inter et Epitomen II, neutiquam eas distare ab illis, quantum ab ipsa secedat liber Epitomes II. Neque vero geminae Epitomes et Homiliae illud praetermittendum est notabile discrimen, quod Hom. V, VI, fere X, XVII, XVIII, XIX, dimidium fere XX omnino sunt excisae. Ac si Homiliae, quales habemus post annum 160 in hodiernam formam redactae esse videntur, non dubito, quin Epitome I post concilium Nicaenum condita fuerit, ex illa vero liber Epitomes II, postquam Martyrii Clementis traditio invaluerat.

8. Epitomes I nunc integrae iam cl. Constantinus Tischendorf specimen alicuius publici iuris fecit ex tribus mss. (Italico, Orientali, Parisino) deprompta¹, quibus nunc quartum accedit bibliothecae Regiae Monacensis². Is vir uti omnigona doctrina atque scientia summus, ita ob

¹ Anecdota Sacra et Profana, Lipsiae 1855 p. 77 sqq. ² Cfr. Tischendorffii notitia in deutsche Zeitschrift für christliche Wissenschaft und christl. Leben, herausgegeben von Lic. K. F. Th. Schneider, Berlin, Februar 1857 p. 59. Inde haec excerpere iuvat: — eine patristische Handschrift aus dem 10. Jahrh., deren hier in Betracht kommenden Inhalt der Hardt'sche Catalog einfach als eine Clementinische epitome bezeichnet. Allein als eine solche erscheint sie wenigstens nicht in dem Sinne, in welchem das von Coteller edirte Werk dafür anzusehen ist. Die Schrift geht vielmehr den grössten Theil hindurch dem Texte der Homilien so parallel, dass sie als ein nächster Ausfluss aus diesen zu betrachten ist, und nicht sowohl eine epitome als eine Recension der Homilien darstellt, welche nur in besonders wichtigen Stellen eigenthümlich den alten Text verlässt. Dieser Charakter

incomparabilem erga me aliosque benivolentiam pie colendus schedas suas meum in usum excuti voluit, quo penns criticus ad huncce librum adornandum aperiretur quam locupletissimus. Egomet duos contuli codices, unum Ottobonianum 448 (sign. O), Vaticanum 824 alterum (sign. V). Liber Ottobonianus ille pretiosus est, qui solus Homilias integras praebet: iis autem expletis „Eiusdem Clementis Peregrinationum Epitome“ inde a fol. 161 sequitur eadem manu saec. XIV exarata. Quae de eius indole in mea Homiliarum editione¹ disserui, et de Epitome I dicta sunt. Liber Vaticanus membraneus foliorum quaternariorum mai. saec. XI scriptus fuit. Ipsum autem volumen cum invenirem, ex diutino situ squallebat, et habitu aspectuque tetro erat. Initium usque ad vocc. *δτι ἀθανάτος ἡ ψυχή, ποτέ δὲ δτι θρηνη. ὁπότε* c. 3 temporum iniuria periit, qua propter id ex Ottoboniano transcripsi. Indoles eadem ac codicis Vat. 859 Barnabae, Polycarpi, Ignatii epp. continentis, qui ad novam Patrum App. editionem conficiendam usui fuit.² Ac libri Vaticani 859 mentione facta, notitiae iam datae alteram addiderim, quae Armeniae literaturae interest. Nierses ille Ghalajensis, qui eum olim possidebat, in calce epistolae Barnabae hancee notulam adscripsit:

Էս ներսէս կթղս Թարգմանէցի
 զԹուղթս զայս ի հայ բար
 բառ ի Թագաւորական
 Վրազաքս ի փառս ս. քիւյ մերոյ
 որէ աւրհնեալ յաւիտ
 եանս, ամէն:

i. e. „Ego Nierses Patriarcha hanc epistolam interpretatus sum sermone Armenio in hac Regia civitate ad gloriam Christi Dei nostri, qui benedictus est in aeternum: sic esto“. Ista versio alicubi latere videtur adhuc manuscripta, aut prorsus periit. Docti quos Romae interrogabam Armenii eam ignorabant. Ac si iam ab eo Epitomes textu, quem Turnebus primus edidit, nonnihil subsidii petatum est ad restituendum Homiliarum textum, multo plus profecto enucleabitur ex ea supellectile, quam Tischendorfii libri scripti quamque codd. Ottobonianus et Vaticanus Homiliis persimilimi nunc largiti sunt. Equidem meam Homiliarum editionem supellectile ex hisce duobus codd. petenda non dotavi, quamvis id temporis iam diu apud me iacisset. Nihil ego quidem peccavi. Etenim docti Gottingenses Homiliarum amici tanta editioni meae subsidia critica atque commentaria

ist ganz von der Art, dass wir hier jene alte christliche Recension der Homilien möchten wieder zu erkennen haben, welche neuerdings mehrfach, besonders von Uhlhorn, besprochen worden ist. Und wie in dieser Münchener Handschrift, so möchte dieselbe Recension auch in den beiden Handschriften vorliegen, von denen ich in den Anecd. sacr. et prof. S. 77 ff. ausführliche Excerpte mitgetheilt habe. In den am angeführten Orte S. 78—81 vollständig mitgetheilten Abschnitten stimmt der Münchner Text grösstentheils mit dem dort gegebenen Texte überein; seine kritische Wichtigkeit zur Berichtigung des Homilientextes ist daher unverkennbar. — Bei dem hohen Interesse, das in neuerer Zeit die Pseudoclementinische Literatur des 2. chr. Jahrhunderts gefunden hat, wäre es jedenfalls sehr verdienstlich, wollte man neue und gründliche Studien auch denjenigen Hdschr. widmen, in denen alte Verarbeitungen der sogenannten Homilien des Clemens vorliegen. —

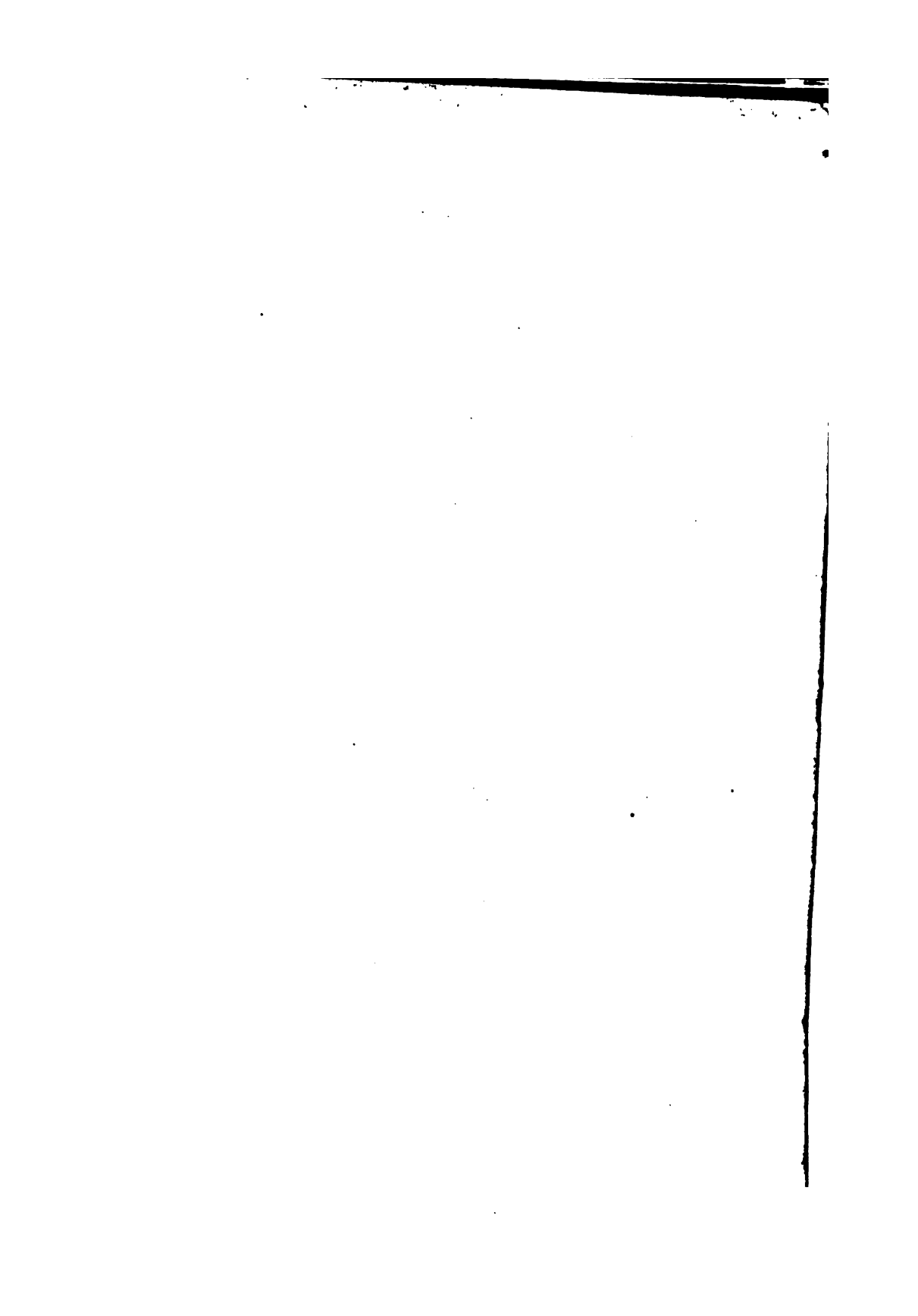
¹ Clementis Romani quae feruntur Homiliae viginti nunc primum integrae, Gottingae 1858 p. VII. ² Patrum Apostolicorum opera edd. Dressel et Tischendorf, Lipsiae 1857 p. LXVI.

se allaturos promiserant, ut dignioribus locum crederem esse cedendum. Sed bibliopola cum libro excudendo nimis festinante promissis non stare potuerunt. Quapropter peto ab te, lector benivole, ut meam Homiliarum editionem ex novo hocce libro pro re nata supplere velis.

Epitomes II textum correxi quattuor codicibus usus. Doleo, quod optimus nil praebet nisi tria fragmenta ex capp. 1—19, 23—26, 33—35. Is est Angelicus foliorum quaternariorum apud monachos Augustinianos signatus B. 1. 14. (= A). Post indicem praevium haec scripta habes: „Codex membranaceus pervetustus continet chartas 224 (corr. 225). Sed priores chartae 24 (corr. 25) et posteriores 223 et 224 (corr. 224 et 225), quibus continentur Clementis Epistola (1) de periodo S. Petri et vita Mariae Aegyptiacae, sunt manu recentiori in bombycino exaratae“. Clementinorum igitur fragmenta e pervetusto exemplari eoque optimae notae saec. XIV descripta sunt. Alterum in bibliotheca Angelica contuli codicem B. 3. 5. signatum (= B). Membraneus est formae quartae saec. XI. Manus saec. XV heic mutavit, emendavit illic. Varias lectiones per foll. 121—190 praebet optimas. Tertius est Vaticanus 715 inde a folio quaternario 211—257, membraneus saec. XI (= C), quartus Vaticanus 1116 inde a fol. dimidiato 1—38, membraneus saec. XI (= D) cum primis foliis fere exesis: hic illo correctior.

9. Iis igitur adminiculis hiece liber adornatus est. Addidi latinam Cotelerii versionem sexcenties correctam, ex parte novam, subiunxique ipsius cum Clerici ac meis notulis. Epitome vero ab Adr. Turnebo Parisiis 1555 primum edita et ab Ioach. Perizonio simul latine versa quod tam rara est, mecum omnes dolebunt, qui eam accuratius perlustraverint; est enim correctior quam ista Cotelerii ed. Patrum App. Lut. Par. 1672. Etiam Clerici editio Antverpiana a. 1698 et a. 1700 multo minus correctae est, et mendis fere innumeris scatet textus illius, quae a. 1724 Amstelaedami prodiit. Quare non possum, quin Arminio Rostio, Adolphi beatae memoriae filio, viro honestissimo atque ad omnia, quae literas iuvare possunt, studiis suis promptissimo gratias agam, utpotè qui cl. Tischendorffo impulsore suis impensis editionem utriusque Clementinorum Epitomes modico pretio parabilem typis evulgare voluerit. Sic Clementina, quae ob nimium Patrum App. editionum Cotelerii et Clerici pretium a nobis iam paene exularunt, in utilitatem et aedificationem sacrarum literarum studio sis fore ut magis innotescant spero iisque auguro.

Scribebam Romae d. 29. Januarii 1859.

CLEMENTINA EPITOME

PRIOR EDITA CORRECTIOR.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ' ΤΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΩΝ ΕΠΙΤΟΜΗ.

*Κλήμης' Ιακώβω τῷ κυρίῳ καὶ ἐπισκόπῳ καὶ ἐπισκόπων ἐπισκόπῳ τῷ
τῆν ἐν Ἱερουσαλήμ ἀγίαν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν διέποντι καὶ τὰς παν-
ταχῆ θεοῦ προνοίᾳ ἰδουθίσαις, καλῶς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐκκλησίαις,
σὺν τε πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ἀδελφοῖς εἰρήρῃ
εἴη πάντοτε.*

*I. Γνώριμον ἔστω σοι κύριέ μου, ὅτι ἐγὼ Κλήμης Ῥωμαίων πολίτης
ὢν καὶ τῆν πρώτην ἡλικίαν θνηθεὶς ζῆσαι σωφρόνως λογιμῶν τε δεξιέμενος
οὐκ οἶδα πόθεν ἐπισελθόντα μοι καὶ περὶ θανάτου πνεύμας ποιούμενον
ὑπομήσεις πόνοις τὸ λοιπὸν καὶ ἀθυμίαις συνίξω. ἄρα γὰρ, ἐλογίζομαι,*

Cap. I. 1) Ex Homiliis Clementinorum et Recognitionum libris, tum ex Epistola Clementis ad Iacobum, Clementis Martyrio atque Narratione Ephraimi composita fuit ista Epitome per eos homines, qui doctrinae ac pietatis suae esse duxerunt, quidquid superfluum, falsum, periculoseum videbatur, id omne aut tollere, aut mutare et corrigere. Ter autem factam fuisse huiusmodi compendiarium compagem invenio in Mss. Codicibus Regiae Bibliothecae. Prima compago est haec, a me post Turnebum edita, post Perionium versa, exstant in Regiis Libris numero septem. Secunda continetur Exemplari 148, estque superiori paulo auctior, per additamenta scilicet a Clementinis petita, quae ad oras posuimus. Tertium Codex 804 complectitur. Longe ea praecedentibus est auctior ex assumptis itidem Clementinorum, neon cum Epistola ad Iacobum, interdum cum Paraphrasi: et connexum habet Martyrium Clementis, subiunctum vero Ephraimi Opusculum: cuius breviatae Collectionis oonotas varietates et additiones cum nullas margines capere possent, plerasque omnes praeterire oonacti sumus. Porro unius trium dictarum Editionum auctorem Symeonem Metaphra-

stem ostendit marginalis nota posita in Ms. Photio quondam Maximi Margunii. Testatur enim Hoeschelius eo in Codice ad Photianam capite 118 Myriobibli censuram de opere continente tum Petri acta et cum Simone Mago disputationes, tum Clementis ad suos recognitionem, μυρίων δὲ ἀτοπημάτων ἢ πραγματεία γέμει, adscriptum oerni hoc: ἀλλ' ἐπηνωρθακῶς ταύτην ὁ Μεταφραστής, πλοῦτον καὶ ταυτότητα τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ ἀπέθετο. Cur vero suspicer priorem potius Editionem quam duas alias ad Metaphrastem pertinere causa est, quod in multo pluribus Graecorum Menologiis et Hagiologiis appareat. — Titulus hoc pacto conceptus exstat in duobus scriptis Libris: Κλήμεντος ἐπισκόπου Ῥώμης Ἰακώβω ἐπισκόπῳ Ἱεροσολύμων, περὶ τῶν πράξεων καὶ περιόδων τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου, αἰς καὶ ὁ αὐτοῦ βίος συμπεριλαμβάνεται. Additur in tertio: Κλήμεντος τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή, quod habet inscriptio Clementinorum, quodque solum pro titulo exhibet unum Exemplar. Alio modo quatuor Codices: βίος τοῦ ἁγίου ἱερομάρτυρος (vel μάρτυρος) Κλήμεντος

CLEMENTIS EX PETRI INTER PEREGRINANDUM PRAEDICATIONIBUS EPITOME.

Clemens Iacobo domino et episcopo et episcoporum episcopo regenti Hierosolymae sanctam Christianorum ecclesiam atque Christi Dei nostri ecclesias, quae ubique Dei providentia praeclare fundatae sunt, una cum presbyteris et diaconis et ceteris omnibus fratribus pax sit semper.

I. Notum tibi sit, domine mi, quod ego Clemens, qui civis Romanus sum et primam vitae aetatem pudice ac moderate transigere valui, cum animo percepissem cogitationem, quae nescio unde in me irrepserat crebrasque mihi de morte commentationes pariebat, cum laboribus et anxietatibus vivebam. Reputabam enim, num cum mortuus fuero non ero nullusque erit unquam, qui mei mentionem faciat, tempore nimiram

ἐπισκόπου Ῥώμης, μαθητοῦ τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Πέτρου. *Cotelerius*. Ex Codicibus, quibus usus sum, inscriptio-nem hanc rubram in fronte gerunt A B: Κλήμεντος ἐπισκόπου Ῥώμης. Ἰακώβῳ ἐπισκόπῳ ἱεροσολύμων περὶ τῶν πράξεων καὶ περιόδων τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου. αἷς καὶ ὁ αὐτοῦ. *συνπεριελέπτη* (B ὁ αὐτὸς περιεληπτῆται) βλος. Κλήμεντος τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή. C: Κλήμεντος ἐπισκόπου. Ῥώμης Ἰακώβῳ ἐπισκόπῳ ἱεροσολύμων περὶ τῶν πράξεων καὶ περιόδων τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου αἷς καὶ ὁ αὐτοῦ *συνπεριεληπτῆται* βλος. ἦτοι κλήμεντος τῶν πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή. † Quae quidem nostrorum trium Codd. (uniusque apud Cotelerium) prae editis titulis ipsa sese commendat inscriptio. Constat autem ex duabus partibus, quarum prior interpolatoris est, altera (κλήμεντος τῶν πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή) antiquitatis vestigia in fronte fert. Quem Andr. Turnebus, primus huius Epitomes editor, post eum Cotelerius et Clericus vulgarunt: Κλήμεντος ἐπισκόπου Ῥώμης περὶ τῶν πράξεων, ἐπιδημιῶν τε, καὶ κηρυγμάτων (καὶ περιόδων

vel ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων p. ἐπιδημιῶν τε, καὶ κηρυγμάτων alii apud Cotelerium) τοῦ ἁγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρου ἐπιτομή, ἐν ἧ (αἷς al. sp. Cot.) καὶ ὁ αὐτοῦ, *συνπεριεληπτῆται* βλος, πρὸς Ἰακώβον ἐπίσκοπον ἱεροσολύμων, omnino is postremissimi interpolatoris opus est. Omnibus praestat simplex Codicis D inscriptio Κλήμεντος τῶν Πέτρου ἐπιδημιῶν κηρυγμάτων ἐπιτομή, quae est et Homiliarum et Epitomes earum prolixioris a nobis primum divulgatae, quamque expressimus. — 2) Salutationem integram sexque priora primi capituli vocabula auctor Epitomes, qualis nunc est, ex Epistola Clementis ad Iacobum Homiliis praefixa huic transtulit. — 3) ἐν accessit ex BC, ubi est: ἐπισκόπῳ διέποντι δὲ τὴν ἐν ἱερουσαλήμ ἁγίαν τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίαν καὶ τὰς πανταχῆ κτλ. sicut in al. sp. Cot. et sp. Rufinum; ἐπισκόπῳ διέποντι δὲ τὴν ἱερουσαλήμ ἁγίαν τῶν χριστιανῶν (Ἑβραίων Ἐρ. Clem. ad Iac.) ἐκκλησίαν καὶ τὰς πανταχῆ κτλ. A et Homiliarum Epistola Clem. ad Iacobum, ἐπισκόπῳ διέποντι τὴν ἱερουσαλήμ ἁγίαν τῶν χριστιανῶν ἐκκλησίαν καὶ τὰς πανταχῆ κτλ. D et nostra Epit. — 4) Ἰδρυν-δέλτας AB et al. sp. Cot. — 5) καὶ om.

ὅτι θανάτων οὐκ εἰμί; καὶ οὐδεὶς ἔσται μοῦ ποτε μνήμῃ⁶ ποιούμενος, τοῦ χρόνον πάντα τῇ λήθῃ παραδίδοντας; ἄρα δὲ μὴ ὦν πῶς ἴσους τοὺς⁷ οὐκ ὄντας εἰδώς, οὐ γνωσκων, οὐ γνωσκόμενος, οὐ γεγώς, οὐ γινώμενος; καὶ ἄρα ποτε⁸ γέγονεν ὁ κόσμος καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι, τί ἄρα καὶ ἦν; εἰ γὰρ ἦν αἰ,⁹ καὶ ἔσται· εἰ δὲ γέγονε, καὶ ληθήσεται πάντως· καὶ μετὰ λύσει¹⁰ ἄρα τί ἔσται¹¹ πάλιν, ὃ νῦν ἀδύνατόν μοι νοῆσαι;

II. Ταῦτά τε¹ καὶ τὰ τούτοις ὁμοῖα οὐκ οἶδα πόθεν ἀπαύστως διεσθυμούμενος ἀπαιστον εἶχον αἰετὴν λεπτήν καὶ τοσοῦτον, ὡς ἀχριακόντα² με τίησθαι· καὶ τὸ δεινότερον, εἴποτε καὶ ἀπόσασθαι τὴν περὶ τούτων³ φροντίδα ὡς ματαίαν ἐλογισάμην, ἀμειότερόν μοι μᾶλλον τὸ πάθος ἐγένετο. καὶ ἠχθόμεν ἐπὶ τούτῳ, οὐκ εἰδώς συνοικον καλὴν ἔχον ἐννοίαν ἀθανασίας αἰτίαν μοι γενομένην,⁴ ὡς ὕστερον ἔγνων ἀπὸ τοῦ τέλους, καὶ θεῶ τῶ πάντων ἠνυχαρίστησα ποιητῇ.⁵ ὑπὸ γὰρ τῆς καταρχῆς με πιεζούσης ἐννοίας ἠναγκάσθη εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ἐλθεῖν ζήτησιν, καὶ οὐς τὴν ἀρχὴν δι' ἄγνοιαν μακροῦζεν ἐκωδύνον, ὕστερον ταλασίζεν οὐκ ἐπανασάμην.

III. Ἐκ παιδὸς ὦν ἐν τοιούτοις ὦν λογισμοῖς¹ εἰς τὰς τῶν φιλοσόφων ἐφοίτων διατριβὰς, ὥστε τι² βέβαιον ἐκείθεν μαθεῖν.³ ἀλλὰ καὶ οὕτως οὐδὲν ἕτερον παρ' αὐτοῖς τὸ σπουδαζόμενον⁴ εἴωρον ἢ δογματῶν ἀνασκευὰς καὶ κατασκευὰς, ἐριδῆς⁵ τε καὶ συλλογισμῶν τέχνας καὶ δὴ καὶ λημμάτων ἐπινοίας⁶ καὶ ποτε μὲν ἐπικρατεῖ φέρε λέγειν, ὅτι ἀθάνατος ἢ ψυχὴ, ποτὲ δὲ ὅτι θνητὴ. καὶ ὅτε⁷ μὲν λόγος ἐπικρατῶν ἦν, ὅτι ἀθάνατος ἢ ψυχὴ, ἔχαιρον, ὅτε δὲ ὅτι θνητὴ, ἠνιώμην, πλέον δὲ πάλιν ἠθύμουν, ὅτι οὐδ' ὀπιότερον τις⁸ τὸν ἐμὸν βεβαιῶσαι τούτῳ ἠδύνατο.⁹ πλὴν ἐνερούουν, ὅτι αἱ δόξαι τῶν ὑποθέσεων παρὰ τοὺς ἐδικυόντας ἢ ψευδεῖς ἢ ἀποσφαινοῦνται, καὶ οὐχ ὡς ἔγνων αὐταὶ ἐφ' ἐναντιῶν ἀληθείας καταλαμβάνονται. παρ' ᾧ¹⁰ καὶ ἔτι μᾶλλον ἐν τοῖς πράγμασι ἰληγγίον καὶ ἀπὸ τοῦ τῆς ψυχῆς βάθους ἐστίαζον. οὕτε γὰρ οἷός τε ἦν¹¹ ἀποβαλέσθαι τὴν περὶ τούτων φροντίδα καίτοιγε σφόδρα βουλόμενος, ὡς ἦδη φθάσας ἐγνώρισσα, οὔτε βέβαιόν τι καταλαβεῖν ἠδυνάμην.

IV. Πάλιν γοῦν¹ ἀπορούμενος ἔλεγον ἐμαντῶ· τί ματαιοπυῶ σαφῶς ὄντος τοῦ πράγματος; ὅτι εἰ μὲν θανάτων οὐκ εἰμί, νῦν ὄντα με λυπεῖσθαι οὐ προσήκει. διὸ τηρήσω τὸ λυπεῖσθαι τηρικαῦτα, ὅτε οὐκ ὦν οὐ λυπηθῆσομαι. εἰ δὲ ἄρα εἰμί, τί νῦν μοι ἐκ περισσοῦ² πρόσσεσι τὸ λυπεῖσθαι; καὶ εὐθέως μετὰ τούτου ἕτερος ἐπιστήμῃ μοι λογισμός. ἔλεγον γὰρ μὴ τί³ γε ἄρα τοῦ νῦν με λυποῦντος χείρονα ἐκεί πείσομαι,⁴ μὴ βεβιωκώς εὐσεβῶς καὶ παραδοθῆσομαι κατ' ἐπίων φιλοσόφων λόγους, Πινυμφλεγέθοντι καὶ Ταρτάρω, ὡς Σίσυφος; ἢ Τινυός ἢ Ἴξιων ἢ Τάνταλος, καὶ ἔσομαι ἐν ἔθον τὸν αἰῶνα κολαζόμενος; πάλιν δὲ ἀνθρωπέφερον λέγων· ὡς ἀδήλου ὄντος τοῦ πράγματος ἀνυδρονότερόν⁵ ἔστι μᾶλλον εὐσεβῶς βιωναί με, καὶ τῶν τοῦ σώματος κρατεῖν ἠδονῶν, εἰ καὶ μὴ ἀκριβῶς ὅτι ποτὲ ἔστι δίκαιον καὶ ἄρεσκον⁶ θεῶν πεπληροφόρημα, οὔτε⁷ εἰ ἢ ψυχὴ ἀθάνατος ἢ θνητὴ.

B. Subinde est περὶ τοῦ θανάτου in A. — 6) μνήμην ποτὲ invertit A, qui post παραδιδόντος puncto distinguit. — 7) τοὺς deest in uno Cotelarii Ms., τοὺς οὐκ ἰδόντας εἰδώς leg. B. — 8) Sic Turn., Cot., Hom. I, 1 et nostra Epit.,

ἄρα, πότε A, ἄρα πότε BCD, ἄρα ποτε al. sp. Cot. — 9) αἰετὴν transponit A. — 10) μετὰ τὴν λύσειν C. Subinde τί ἄρα D. — 11) ἔστι. C. Subinde πάλιν. οὐ καὶ νῦν A.

Cap. II. 1) γε A, τι mendose Cle-

cuncta oblivioni tradente? cum autem non fuero, an quodammodo futurus sum, eos qui non sunt cognoscens, nec cognoscens, nec cognitus, quique non fuerim, non sim? Et aliquandone factus sit mundus et ante quam fieret, quidnam erat? Nam si semper fuit, semper etiam erit; sin vero ortum habet, omnino etiam dissolvetur: et post dissolutionem quidnam erit iterum, quod nunc impossibile mihi est mente concipere?

II. Haec atque his similia nescio unde indesinenter animo volutans perpetuo semper moerore aliciebar in tantum, ut pallerem ac tabescerem: et quod gravissimum erat, si quando harum rerum sollicitudinem abicere tanquam vanam cogitarem, vehementius multo me premebat affectus. Et eam rem moleste ferebam nesciens, quod contubernalem haberem praeclearam cogitationem, quae immortalitatis mihi causa exstitit, ut postea ex rerum exitu agnovi, et Deo cunctorum effectori gratias egi. Cum enim ab initio me illa cogitatio vexaret, ad rerum inquisitionem venire coactus sum, et quos principio per ignorantiam beatos praedicabam, postea veluti miseros non cessavi lugere.

III. Igitur cum a puero in huiusmodi versarer considerationibus, ad philosophorum adventabam scholas, ut inde aliquid certi dicerem; sed et sic nihil aliud ab eis studiose coli videbam quam dogmatum destructiones et adstructiones, contentionesque et syllogismorum artificia itemque sumptionum excogitationes; et aliquando quidem praevalebant verbi gratia, quod anima immortalis sit, aliquando vero quod mortalis. Et quidem quando ea opinio, quae animum facit immortalem, superior erat, gaudebam, quando autem ea, quae mortalem censet, moerore afficiebar rursumque magis animum despondebam, quod nec utriusque partis quispiam mentem meam poterat confirmare. Tantum intelligebam, sententias controversiarum pro viribus propugnatorum vel falsas vel veras indicari, non vero prout ipsae se habent in se ipsis revera comprehendendi. Propter quod plus adhuc in negotio aestuabam dubitatione ac ex animae profundo gemebam. Neque enim de huiusmodi curam reicere poteram, licet valde cuperem, ut iam supra indicavi, neque firmum quid valebam retinere.

IV. Iterum ergo angustiis haesitationis pressus dicebam apud me: Quid inaniter laboro, cum manifesta sit res? Quodsi quidem post mortem non ero, nunc quando sum contristari non oportet. Quocirca tristitiam ad illud tempus reservabo, quo cum futurus non sim non contristabor. Si autem forte ero, cur mihi nunc superflue inest tristitia? Statimque postea alia me subitit cogitatio. Dicebam quippe: Ne forte ibi peiora eo quod me cruciat patiar, si non vixero pie, ac secundum quorundam philosophorum sententias tradar Pyriphlegethonti et Tartaro, quemadmodum Sisyphus vel Tityus vel Ixion vel Tantalus, atque in inferno aeternum puniar? Rursus autem excipiebam dicens: In re, quae incerta est, tutius multo est me pie vivere et voluptates corporis vincere, quamvis absolute et certo pleneque non sciam, quidnam iustum sit ac Deo gratum, nec utrum immortalis sit anima an mortalis.

rici ed. a. 1724. — 2) ἀχωριακότα A. — 3) τούτου A. — 4) γενησομένην C meñius cum Homiliarum Codice Ottoboniano et utroque Codice prolixioris nostrae Epitomes. — 5) εὐχαρίστησα A.

Cap. III. 1) ἐν τούτοις ὧν τοῖς λογισμοῖς BD. — 2) ὡς τι A. — 3) μαθεῖν ἐκείθεν inv. B. — 4) τῶν σπουδαζομένων ABCD et al. ap. Cot.; om. utrumque Hom. I, 3 et nostra Epit. — 5) τοῖς AB (in quo fuisse videtur ἔρεις) D, ἔρεις C, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) ἐντολας B. — 7) Corrige

Clerici mendum καὶ δτι in ed. a. 1724. — 8) ὀπότερω τις A, ὀπότερον εἰς Hom. l. c., ὀπότερόν τι O nostrae Epit., ὀπότερω τις al. ap. Cot. — 9) ἐδύνατο A. — 10) παρ' δ ABCD et al. ap. Cot. — 11) ἤμην A.

Cap. IV. 1) οὖν ABCD. — 2) τί γῶν ἐκ περισσοῦ μοι BC, deest μοι in D. — 3) μή μοι A. — 4) ἐκείσε ποιήσομαι A, ἐκείσε πείσομαι CD. — 5) ἀκρίθρον B. — 6) ἀρέσκον (cum isto accentu) C. — 7) οὐ A.

V. *Τούτων ὄν τῶν λογισμῶν στρεφόντων μου τὴν ψυχὴν, εἰς Αἴγυπτον πορεύσομαι, εἰπον, καὶ τοῖς τῶν ἀδελφῶν ἱεροφάνταις καὶ προφῆταις φιλιωθῆσομαι, καὶ μάγον ζήτησας καὶ εὐρῶν χρημασι πείσω πολλοὺς ψυχῆς ἀναπομπὴν τὴν λεγομένην νεκρομαντείαν¹ ἐργάσασθαι, ἐμοῦ δὴθεν ὡς περὶ πράγματός τινος πυνθάνεσθαι βουλομένου.² ἢ δὲ πεῦσις δοταὶ περὶ τοῦ μαθεῖν, ἀρα εἰ ἀθάνατος³ ἢ ψυχῆ. τοῦτο δὲ πάντως οὐκ ἐκ τοῦ ἀποκρίνασθαι αὐτῆν,⁴ ὅτι ἀθάνατός ἐστιν, ἔσται⁵ μοι γινῶναι, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ὀφθῆναι μόνον, ὅτι ἐστίν. ἰδὼν γὰρ αὐτὴν ἀντοῖς ὕμμαισιν, ἱκανῆς ἔξω πληροφορίαν, καὶ οὐκέτι πιστότερα ὀφθαλμῶν ὡτα ποιησομαι. ὁμοῦ φιλόσοφον τινὲ τῶν συνήθων καὶ ταύτην ἐκπονούμην τὴν γνώμην.⁶ ὁ δὲ συναβούλευέ μοι, μὴ λυσitelēs εἶναι τοῦτο τολμῆσαι δοῦνός ἐνεκα. εἰ τε γὰρ, ἔφη,⁷ πάντως οὐχ ὑπακούσεται ἡ ψυχὴ τῷ μάγῳ, καὶ σὺ τοῖς ταῦτα ποιῶν ἀπαγορεύουσι νόμοις ὡς ἀντιπράξας δυσσυνειδήτως βιάσις· εἰ δὲ καὶ εἰσακούσεται,⁸ μετὰ τοῦ δυσσυνειδήτως σε βιοῦν οἴμαι καὶ τὰ τῆς εὐσεβείας μηκέτι σοι προχωρεῖν, οὐ ἔνεκεν⁹ τὰ τοιαῦτα ἐτόλμας. ἐχθραίνεν¹⁰ γὰρ τὸ θεῖον λέγουσιν ἐπὶ τοῖς σκόλλουσι τὰς ψυχὰς μετὰ τῆν ἀπὸ¹¹ τοῦ σώματος ἐκείνων διάλυσιν. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας ὀκνηρόταρος μὲν ἐπὶ τὸ ἐγγεῖρημα¹² ἐγενόμην· ἀλλὰ τῆς προτέρας ἐννοίας ἐκείνης¹³ πατάσασιν ἀποστήναι οὐκ ἠδυνάμην.*

VI. *Καὶ ἵνα μὴ σοι τὰ τοιαῦτα λέγων μακρότερον¹ ἀποταίνω λόγον, ἐν τοσούτοις λογισμοῖς καὶ πράγμασιν ὄντος μου φήμη τις ἡρέμα Τιβερίου Καίσαρος τὰ Ῥωμαῖκά διεποντος σκήπτρα ἕαρος ἦδη ἀρχομένου² ἤρξασεν ὀπίσσω ἡμέρας καὶ ὡς ἀληθῶς³ ἀγαθῆ θεοῦ ἀγγελος διηε τὸν κόσμον τὸ τοῦ θεοῦ βούλημα σηγῆ⁴ στέγειν οὐ δυναμένη, μᾶλλον δὲ καὶ πλείων ἐνάστις ἡμέρας καὶ μείζων ἐγένετο λέγουσα, ὡς τίς ποτε ἐν Ἰουδαίᾳ ἐξ ἐαρινῆς τροπῆς λαβὼν τὴν ἀρχὴν Ἰουδαίους⁵ τὴν τοῦ αἰδίου θεοῦ εὐαγγελίζεται βασιλείαν, ἧς ἀπολαίνειν λέγει,⁶ εἴαν τις αὐτῷ ἀρίστην διὰ πάντων ἐπιδειξῆται⁷ πολιτείαν. τοῦ δὲ πιστεῦσθαι αὐτὸν χάριν ὅτι θεύτητος γέμων ταῦτα διδάσκει,⁸ πολλὰ θανάσια, τέρατά τε καὶ σημεῖα ἐργάζεται ἡματι μόνῳ κωφοῦς ἀκούειν πτωχῶν,⁹ τυφλοῦς ἀναβλέπειν, χλωροὺς περιπατεῖν, καὶ πᾶσαν νόσον ἀπελαίνει¹⁰ καὶ πάντα δαίμονα φναγεύει, ἀλλὰ καὶ λεπροὶ ἐκ διαστήματος μόνον ἐνορῶντες αὐτῷ ἰώμενοι ἀπαλλάσσονται, νεκροὶ δὲ¹¹ προσφερόμενοι ἐξεγείρονται, καὶ οὐδέν ἐστιν, ὃ μὴ δυνατός ἐστὶ¹² ποιῆν. καὶ ὅσῳ γε¹³ μᾶλλον ὁ χρόνος πρόσκοπτε, πολὺ μείζων¹⁴ διὰ πλείονων τῶν ἐπιδημούντων¹⁵ καὶ βεβαιότερα καθίστατο οὐκ εἶ φήμη,¹¹ λέγω, ἀλλ' αὐτῆ τοῦ πράγματος ἡ ἀλήθεια. ἦδη γὰρ ποτε¹⁷ καὶ συστήματα κατὰ τόπους ἐγένετο βουλῆς καὶ σκέψεως ἐνεκα τὸ τίς ἂν ὁ φανῆς εἴη, καὶ τί¹⁸ βούλεται λέγειν.*

VII. *Ἄρτι δὲ τοῦ ἔτους πρὸς τὸ φθωπωρικὸν ἀποκλίνοντος ἀνὴρ τις δημοσίᾳ στὰς ἄνδρες, ἔφη, Ῥωμαῖοι ἀκούσατε· ὁ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἐν Ἰουδαίᾳ¹ πάρεστω ἐπαγγελλόμενος πᾶσι τοῖς βουλομένοις ζωὴν αἰώνιον, εἴαν τὰ κατὰ γνώμην τοῦ πέμψαντος αὐτὸν πατρὸς² πράξωσι. διὸ μεταβάλλασθε³ ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρείττονα, ἀπὸ τῶν προσωαίρων ἐπὶ τὰ αἰώνια καὶ γνῶτε*

Cap. V. 1) νεκρομαντείαν supra εἰ A, νεκρομαντίαν B, Hom. Cod. Ottob. et al. ap. Cot., νεκροματέαν C D et O nostrae Epit. — 2) ἀσχομένου C. — 3) ἀθάνατός ἐστι C. — 4) αὐτῆν in textu posui ex A B C D et al. ap. Cot. —

5) Scripsi ἔσται c. B C D et al. ap. Cot., ἐστίν A, ἐστὶ vulg. — 6) ταύτην τὴν γνώμην ἐκείνην B. — 7) ἐγὼ desideratur in B. — 8) ὑπακούσεται A. — 9) ἐνεκεν A, ἐνεκε C. — 10) ἐχθραίνει correctum in ἐχθραίνει B. — 11) ἀπὸ

V. His itaque cogitationibus animum meum versantibus In Aegyptum proficiscar, dixi, et adytorum hierophantis ac prophetis amicus efficiar, magosque quaesito ac invento multa pecunia ei persuadebo, ut animae evocationem, quam necromantiam vocant, faciat, tanquam videlicet de negotio aliquo percontari velim. Porro erit percontatio ut discam, utrum anima sit immortalis. Id autem prorsus cognoscam non ex eo, quod respondebit se esse immortalem, sed ex eo duntaxat, quod illam existere videbo. Nam oculis meis cernens eam satis magnam habebō certitudinem, nec iam plus fidam auribus quam oculis. Veruntamen cum philosopho quodam ex familiaribus meis hoc quoque consilium communicavi. Is vero monuit me, non expedire ut id auderem duas ob causas. Si enim, inquit, plane mago non obdierit anima, tu quoque utpote qui legibus haec agere ventantibus adversatus fueris male tibi conscius vives; sin autem pariterit, praeterquam quod vives male tibi conscius etiam quae ad pium cultum pertinent, cuius rei gratia talia aggressus fueris, non iam tibi bene cessura existimo. Divinitatem enim aiunt infestam esse iis qui animas, postquam a corporibus suis dissolutae sunt, vexant. Ego vero his auditis segnior quidem ad propositum factus sum; sed illa superiore cogitatione omnino non poteram absistere.

VI. Ac ne haec tibi referens sermonem protraham, cum in talibus considerationibus ac negotiis versarer, Tiberio Caesare Romana sceptrā tractante post initium veris fama quaedam sensim diebus singulis percreebuit et revera bonus Dei nuncius mundum pervasit Dei voluntatem silentio tegere non sinens, sed et per singulos dies amplior et maior fiebat sic referens: „Quidam in Iudaea initio sumpto a verno tempore aeterni Dei regnum Iudaeis praedicat, quod asserit percepturum, si quis optimam per omnia vitam ipsi exhibebit. Ut autem credatur, eum divinitatis plenum docere ista, multa mirabilia, prodigia et signa edit solo verbo faciens audire surdos, caecos videre, claudos ambulare, et omnem morbum depellit omnemque daemoneum fugat, quin etiam leprosi eminus tantum intuentes eum sanati abeunt, mortui vero obliti suscitantur, nec quicquam est, quod facere nequeat.“ Atque quo plus temporis praeteribat, eo maior ac firmior per complures illinc advenientes existebat non amplius, inquam, fama, sed ipsa rei veritas. Iam vero et coetus per loca fiebant, ut consultaretur ac dispiceretur, quisnam esset is, qui apparuisset et quid vellet dicere.

VII. Cum autem annus ad autumnum iam vergeret, homo quidam stans in loco publico „Viri, inquit, Romani audite: Dei filius in Iudaea adest cunctis volentibus promittens vitam aeternam, si fecerint, quae iubet is, qui misit illum, pater. Quapropter convertimini a deterioribus ad me-

om. C. — 12) Sic D c. vulg., ἐπὶ τῷ ἔγχειρήματι A, περὶ τὸ ἔγχειρήμα BC. — 13) Vocc. ἀλλὰ τῆς προτέρας ἐννοίας ἐκείνης exoiderunt exemplo B. Quare in eodem librarius subinde πάνταςιν secundis curis mutavit in πάνταςιν. Transponitur ἀποστῆναι πάνταςιν in A.

Cap. VI. 1) Sic reposui ex A, τοιαῦτα μακρὸν BCD vulg. — 2) ἀρχομένης D. — 3) ἀληθῶς om. A. — 4) Is vocc. ordo est Codd. ABCD et Hom. I, 6 favento nostra Epit., σιγῇ βούλημα vulg. — 5) Ἰουδαίοις dedimus ex ABCD, Hom. I. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., Ἰουδαίαν vulg. — 6) Ita scripsimus c. ABCD, Hom. I. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., μέλλει vulg. — 7) ἀποδείχεται

B. — 8) Concinnior est lectio Cod. A δὲ θεϊότητος γέμει ταῦτα διδάσκων. — 9) ποιεῖ B. — 10) ἀπολαύσειν A. — 11) δὲ accessit ex ABCD, Hom. I. c. et nostra Epit. — 12) ἦει AB. — 13) γε om. D. — 14) μείζον A et al. ap. Cot., μείζον corr. in μέλιων B, μέλιον (sic) noster Hom. Cod., μάλλον O nostrae Epit. — 15) ἀποδημούντων A. — 16) ἡ φῆμη C. — 17) ποτε om. D. — 18) τὸ τὶ C. Immo cum nostrae Epitomes Cod. Ottob. τὸ heic et ante τῆς ἄν delendum.

Cap. VII. 1) Ita etiam Hom. I, 7 et nostra Epit., νῦν inserunt ABCD et al. ap. Cot. — 2) πατρός recepimus ex ABCD, Hom. I. c., nostra Epit., Ρεο. I, 7 et al. ap. Cot. — 3) μεταβλήσθε AB, μεταβαλήσθε C. —

τὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἓνα θεὸν,⁴ οὐ τὸν κόσμον ἀδίως οἰκίετε ἔμπροσθεν τῶν αὐτοῦ δικαίων⁵ ὀφθαλμῶν. ἀλλ' εἰς μεταβάλλησθε⁶ καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν εἰς ἕτερον ἐνεχθέντες⁷ αἰῶνα καὶ αἰδιοί γενομένοι⁸ τῶν ἀπορήτων αὐτοῦ ἀγαθῶν ἀπολαύσετε· εἰς δὲ ἀπειθήσητε, μετὰ τὴν ἐνθένδε⁹ ἀποβίωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦ πυρὸς ἐμβληθήσεσθε, ὅπου αἰδίως κολαζόμενοι ἀρόγητα μεταμεληθήσεσθε.¹⁰ ὁ γὰρ τῆς μετανοίας καιρὸς ἡ νῦν ἐκαστοῦ ζωὴ τυγχάνει. ταῦτα μὲν οὖν ἐκείνος ἔλεγεν. ἐγὼ δὲ ἀκούων ἤχθόμεν, ὅτι μηδεὶς ἐκ τοσούτου πλήθους τηλικαύτην ἀγγελίαν ἀκούσας εἰς Ἰουδαίαν, εἴπα, πορεύσομαι ἵνα ἴδω,¹¹ εἰ οὗτος ἀληθεύει λέγων, ὡς ἄρα νῦν τοῦ¹² θεοῦ ἐπιδημήμηκε τῇ Ἰουδαίᾳ αἰωνίας τε καὶ ἀγαθῆς χάριν ἐλπίδος, τὴν τοῦ πέμψαντος πατρὸς βούλησιν καταγγέλλων, ἐπεὶ καὶ ὅπου λέγουσιν αὐτὸν κηρύσσειν¹³ οὐκ ἔστι μικρὸν. ὦν μὲν γὰρ τὰς¹⁴ ψυχὰς διαβεβαιούται αἰωνίους¹⁵ οὐσας αἰωνίων ἀπολαύσεσθαι καὶ τῶν ἀγαθῶν, ὦν δὲ ἐν πυρὶ ἀσβέστω ἑρπίσας εἰς αἰῶνα κολασθήσεσθαι.¹⁶

VIII. Οὕτω περὶ τῶν λοιπῶν ἔγων τοιαῦτα καὶ¹ πρὸς ἑμαυτὸν ἔλεγον· τί δὴ ποτε μέμφομαι τοὺς ἄλλους² ἐν ἴσῳ τῆς ἀμελείας ὧν ἐκείνοις ἐγγλῆματι καὶ οὐ πρότερον τὸν ἐμὸν διαθείς βίον εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνούμαι μάρτυς τῶν τοιούτων αὐτὸς γενησόμενος; οὕτως οὖν βουλευσαμένῳ πολλὸς ὁ μεταξὺ διετρίβητο χρόνος τῶν βιωτικῶν με πραγμάτων πρὸς ἑαντὰ περισπώτων³ καὶ δυσκολύτων μοι γινόμενων. τέλος γοῦν συννοήσας τὸν βίον ὅπως ἀστατός ἐστι καὶ ἀνώμαλος, εἴπα καὶ τὸν προτοῦ⁴ χρόνον ἅπαντα διαμνημονεύσας ὅπως ὑποσαιοσύνης με αἰετῆς ἐλπίδος εἰς δένδρο παρέμεινα, καὶ ὅτι οὕτως ἀσχολούμενοι πάντες ἄνθρωποι ἀποθνήσκομεν,⁵ τὰ πάντα μου ὡς ἔτυχεν ἀρεῖς εἰς Πόρον⁶ εὐθύς ὤρηκσα, καὶ εἰς τὸν λυμένα ἐλθὼν τε καὶ ἀναχθεις⁷ ἀνέμων ἀντιπνοαῖς ἀπὸ τοῦ εἰς Ἰουδαίαν κατὰρα προσώκιλα τῇ Ἀλεξανδρείᾳ. ἐκεῖ δὲ συντροφίτων τοῖς φιλοσόφοις πνευμάτων ἐπιτηρείας ἤδη μοι τὸν πλοῦν ἐπεχοῦσης καὶ τὰ⁸ περὶ τῆς φήμης ἣν ὁ φανείς ἐν Ρώμῃ διήγγειλε καὶ τίνα γε ἂ καταγγέλοι⁹ σαφὸς ἕκαστα καταλέγειν ἤξιον. οἱ δὲ φανερά γε, εἰπον, ἐν Ρώμῃ τοιόνδε τιὰ ὄλωσ οὐκ ἴσμεν, περὶ δὲ τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ γενομένου καὶ νόῳ θεοῦ ὑπὸ τῆς φήμης κηρυττομένου παρὰ πολλῶν τῶν ἐκεῖθεν ἐληλυθόντων ἠκούσαμεν καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησεν καὶ ψιλῶ τῷ ῥήματι θυυμασίων ἐμάθομεν.

IX. Ἐμοῦ δὲ εἰπόντος· ἐβουλόμην τινὶ τῶν ἐωρακότων αὐτὸν συγγενέσθαι καὶ ὅσα ποθῶ μαθεῖν ἀκούσαι περὶ αὐτοῦ,¹ ὑπολαβόντες ἐκείνοι ἐστὶ τις ἐνταῦθα, φασίν,² οὐ μόνον ἱστορήσας αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκεῖθεν γῆς ὑπάρχων, ἀπὴρ τίμως ὀνόματι Βαρνάβας, ὃς ἓνα καὶ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἑαυτὸν³ εἶναι λέγει καὶ ἐνταῦθά πον καθεζόμενος τὰ παρ' ἐκείνου ὑπεσχημένα τοῖς τῶν τοιούτων ἀξίως ἐτοιμῶς τῷ βουλομένῳ διέξεισι. καὶ δεῖτα τὸν τόπον καταλαβὼν, εἰς ὃν ὁ ἀπὴρ εἰῶθει καθέζεσθαι, καὶ μέρος καὶ αὐτὸς τοῦ περιστηκότος πλήθους γενόμενος ἔστη⁴ ἐπακούων τῶν λεγομένων, καὶ συνένουν τάλθη⁵ οὐ διαλεκτικῇ τινὶ τέχνῃ διδάσκοντα τούτου,⁶ ἀλλ' ἀπαρα-

4) Pis interpolatio, sed ipsarum necessaria. Similiter alibi. Cot. — 5) ἔμπροσθε τῶν δικαίων αὐτοῦ D. — 6) μεταβάλλησθε AB, nostra Epit. et al. ap. Cot., μεταβαλλήσθε C. — 7) ἀναχθέντες C et al. ap. Cot. — 8) Sic etiam B et

Hom. I. 7, γενομένοι ACD et uterque nostras Epitomes Cod. — 9) ἐντεῦθεν AB. — 10) Vocc. ὅπου αἰδίως κολαζόμενοι ἀρόγητα μεταμεληθήσεσθε non leguntur in A, μελήσεσθε corr. in μεληθήσεσθε p. μεταμεληθήσεσθε B

litora, a temporariis ad aeterna et agnoscite Deum, qui in tribus personis unus est, cuius mundum iniuste incolitis ante iustos eius oculos. Verum si convertamini et secundum voluntatem illius vivatis, in aliud seculum sublatis aeternique effecti ineffabilibus eius bonis perfruemini; sin vero morem non gesseritis, postquam ex hac vita migrabitis, in locum ignis coniciemini, ubi aeternum puniti frustra ducemini poenitentia. Nam poenitentiae tempus in praesenti uniuscuiusque vita consistit." Haec igitur ille dixit. Ego vero cum audissem, aegre ferebam, quod nemo ex tanta multitudine audita tam magna nuntiatione dixisset: In Iudaeam proficiscar, ut videam an iste vera loquatur dum ait, Dei filium advenisse in Iudaeam propter sempiternam ac bonam spem, qui patris a quo missus est voluntatem annunciet, quandoquidem et id quod aiunt eum praedicare non est exiguum. Quorundam enim animas affirmat utpote immortales immortalibus etiam ac aeternis bonis fruituras, quorundam vero in ignem inextinctum prolectas aeternum puniendas.

VIII. Cum ita erga ceteros affectus essem, haec quoque ad me ipsum dicebam: Quare vero alios incuso, qui in eodem cum illis crimine negligentiae versor, nec depositis prius rebus meis in Iudaeam vado testis eorum omnium futurus ipse? Itaque dum hoc consilium agitarem, multum interim temporis terebatur negotiis huius seculi me ad se pertrahentibus, nec valente me ab iis expediri. Sed tandem cum vitam considerassem, quam instabilis sit ac inaequalis, cumque dein omne praeteritum tempus in memoriam revocassem, quo modo subblandiente mihi semper spe hucusque permansissem, quodque sic omnes homines occupati moriamur, cuncta mea prout erant relinquens confestim ad mare properavi et in portum veniens atque subvectus ventis adversantibus pro Iudaea, ad quam deferri cupiebam, Alexandriam appuli. Ibi autem ad philosophos ventitabam (ventorum quippe vis adhuc navigationem inhibebat) petebamque, ut singula clare enarrarent de eo rumore, quem is qui Romae conspectus fuerat annunciasset ac quanam ille divulgasset. At illi responderunt: Talis quispiam Romae visus fuerit, plane nescimus; de eo autem qui in Iudaea degit et filius Dei esse a fama praedicatur audivimus a multis qui illinc venerunt, et intelleximus de mirabilibus omnibus, quae solo etiam verbo edidit.

IX. Et cum dicerem, cupere me in colloquium venire cum aliquo eorum qui illum vidissent, atque de eo audire quaecunque scire cuperem, excipientes illi dixerunt: Est hic quidam qui non solum vidit eum, sed et ex ea regione oriundus est, vir eximius nomine Barnabas, qui se etiam ait unum esse ex discipulis illius et hic alicubi sedens, quae ab illo promissa sunt talium dignis, ei qui velit narrat ultro. Et quidem ad locum in quo vir sedere solitus erat veni atque ipse quoque pars fui circumstantis multitudinis stetitque audiens, quae dicebat, ac intellexi vera eum non dia-

11) εἰδῶ C et nostras Ep. Cod. O, quod non displicet. Subinde εἰ οὕτως ἀληθεύων λέγει A, in B vulg. nisi οὕτως corr. in οὕτος. — 12) τοῦ om. A CD. — 13) ὅπερ αὐτοὶ λέγουσι κηρύσσειν A. — 14) τὰς om. D. — 15) αἰωνίας D. — 16) εἰς αἰῶνας κολάζεσθαι ABCD et al. ap. Cot.

Cap. VIII. 1) καὶ om. B. — 2) τοῖς ἄλλοις C. — 3) ἐπισπώντων B. Mox γενομένων A. — 4) πρὸ τοῦ scribunt ABD, Turn., Cot. — 5) Sic ex A, Hom. I, 8 et nostra Epit., ἀνῆσκαμεν BCD c. vulg. — 6) Ita summo consensu et quidem rectissime ABCD, πόντον

Turn., Cot., Cler. (a. 1698), Πόντον eiusdem ed. a. 1724. Portum Romanum heic intelligendum Clericus quidem suspicatus est sed textui coniecturam non donavit. Lectionem postliminii iure a nobis restitutam Cod. Hom. Ottob. cum utroque nostras Epitomes exemplari confirmat. Conf. infra c. 78 et Martyrium Ignatii c. 6. — 7) ἀνεχθεὶς C. — 8) τὰ des. in B. — 9) καταγγέλλοι dedi ex C, καταγγέλλοι ABD vulg.

Cap. IX. 1) παρ' αὐτοῦ C. — 2) γρησὶν C. — 3) λαυτὸν om. C. — 4) ἔστιν ser. A, idem fuit in B. — 5) τὰ ἀληθῆ BC. — 6) τοῦτον om. B. —

συναίτους⁷, ἄνευ καὶ ἀπλῶς ἐκτιθέμενον, ἃ τε ἤμους καὶ εὐρακα τὸν τοῦ
 Θεοῦ φέρειν τὸν πεποιθῆναι τε⁸ καὶ εἰρηκέναι. πολλοὺς δὲ μάρτυρας τῶν
 ἐπὶ αὐτῶν λεγομένων θαυμασίων τε καὶ λόγων ἐξ αὐτοῦ τοῦ παρστωτοῦ
 ὄχλου παρτίετο.

X. Ἐπει δὲ πρὸς τὰ παρ' αὐτοῦ ἀπανούργως λεγόμενα ἠδέως οἱ ὄχλοι
 δέκοντο, οἱ ἐκ παιδείας κοσμικῆς οὐκ ὀκνῶμενοι φιλόσοφοι χλευάζειν αὐτὸν καὶ
 γελᾶν ἐπεκρίνοντο σκόπιπτοντες ἀμέτρον θράσει¹ καὶ διασύροντες καὶ οἷα μεγά-
 λους ὄπλους τοῖς συλλογισμοῖς² κατ' αὐτοῦ χρώμενοι. ὁ δὲ ἀπώθουμος
 αὐτῶν τὸν³ λόγον οὐ συνέταρχεν αὐτῶν τῇ παροργῇ πεῖσει, ἀλλὰ καὶ⁴ ἀκα-
 τάλγητος ὢν λέγων οὐκ ἀφίστατο. καὶ ποτὲ τις διαπαύων⁵ δῆθεν αὐτὸν
 ἐπυθάνετο⁶ διὰ τί, ὃς τὴν διδασκαλίαν, κώνωψ⁶ ἐγένετο καὶ βραχύτατος⁷ ὢν
 ἐξ πόδας ἔχων⁸ καὶ περὰ φέροι, ἐλέφας δὲ τὸ μέγιστον ζῶον ἄπτερος ὢν
 τέσσαρας μόνους ἔχει πόδας; ὁ δὲ τὴν διδασκαλίαν πρὸς τὴν ἐρωτήσιν μικρὸν
 ἐπισχῶν οὐδαμίας μέντοι τῷ ἐρωτήσαντι πρὸς ταῦτα μεταδούς ἀποκρίσεως
 τὸν ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ προκειμένον ἀδίδας ἀνελάμβανε λόγον τούτῳ μόνῳ προσι-
 μίῳ καθ' ἑκάστην ἔγκοπήν χρώμενος· ἡμεῖς τὸν πέμψαντος ἡμᾶς τοὺς λόγους
 καὶ τὰς θαυμασίους πράξεις εἰπεῖν ἡμῖν μόνον ἔχομεν ἐτόλμη, καὶ ἀντι τῆς
 λογιῆς ἀποδείξεως μάρτυρας παρτίομεν ἡμῖν τῶν ἐταυθὰ παρστωτοῦ πολ-
 λούς. λοιπὸν τῆς ὑμετέρας ἐστὶν ἐξουσίας, ὑπέικαν ἢ ἀπειθεῖς. τοῦ δὲ λέγειν
 ἡμῖν τὸ συμφέρον οὐ πάνομαι, ὅτι ἐμοὶ μὲν ζημία τὸ σιωπᾶν, ἡμῖν δὲ τὸ ἀπει-
 θεῖν βλάβη. ἰδοτάμη⁹ μὲν οὖν καὶ τῶν¹⁰ εἰκίων ἡμῶν προβλημάτων ἀπο-
 δοῦναι τὰς ἀποδείξεις, εἴγε φιλαλήθως εὐραῶν ἡμᾶς περὶ τούτων πυνθανο-
 μένους. κώνωπος δὲ καὶ ἐλέφας τὴν αἰτίαν τῆς διαφόρου διμυμονηρίας τῶν
 ἡμῶν¹¹ οὐκ ἐπαικῶς εἰπέτε τοῖς τῶν¹² τῶν ὄλων ἀγροῦσι θεῶν.

XI. Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος ἐκ συμφωνίας ἐπίνοι καλὴν καὶ ἀτακτον
 ἠφίσταντο γέλωτι εἰς ἀμυχασίαν αὐτὸν ἐμβάλλειν¹ πειρώμενοι καθ' ἅπερ βαρ-
 βαρὸν τινα καὶ μαυρόματον. ἐγὼ δὲ ταῦτα ὄρων δεσθερμαινόμενος² τὴν ψυχὴν
 καὶ ζήλω οὐκ οἶδ' ὅπως ληφθεὶς σιγᾶν οὐχ ὑπέμενον, ἀλλὰ μετὰ παρήρησίας
 εὐλόγως εἶπον· ὁ θεὸς ἡμῖν, ὃ οὐτι, ἀκατάληπτον τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἔθετο³
 ἀναξίους ἡμᾶς προῖδαν, ἐξ ὧν τῶν⁴ τοὺς κριτικῶν νοῦν ἔχοντας πληροφροῶν
 φαίνεται. ἐπεὶ γὰρ τῶν τῆς αὐτοῦ βουλήσεως κήρυκας ἐξαποστάλησαν οὐ τέχνη
 τινὶ καὶ ἔργον⁵ λόγων, ἀλλ' ἀπλῶς οὕτω καὶ ἀπανοργεῦτος⁶ τὴν αὐτοῦ
 βούλησιν παρστωταίτες, ὡς πάντα ὀντιανῶν⁷ τῶν ἀκούσαντα νοεῖν τὰ λεγό-
 μενα, πάροστε τῶν ἡμεῖς πρὸς τῷ⁸ μὴ νοεῖν τὸ ἡμῖν συμφέρον ἐπὶ τῇ ὑμετέρῃ
 βλάβῃ γελᾶν τὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρῃ καταδίκη πολιτευσασμένην ἐν βαρβάρους⁹
 ἀλλήθειας, ἣν καὶ ἡμῖν ἐπιδημήσασαν ξενίσαι οὐ βούλοσθε διὰ τὰς ἀσελγείας
 ἡμῶν· καὶ τὸ λεῖπον τῶν λόγων αὐτῆς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆτε, ὅτι ἐπὶ φιλόλογοι ἴστε
 καὶ οὐκ ἀλλήθως φιλόσοφοι. μέχρι¹⁰ μὲν οὖν ποτὲ λαλεῖν μαυθάνετε οἱ τὸ
 καλῶς λαλεῖν οὐκ ἔχοντας;¹¹ πολλὰ γὰρ παρ' ἡμῶν¹² ῥήματα ἐνδὸς οὐκ ἄξια
 λόγον. τί δὲ ἄρα¹³ καὶ εἴρε ἡμῶν¹⁴ τὸ ἑλληνικὸν πλῆθος μία ψυχὴ ποτε γε-
 γόμενον, εἴπερ ἴσται κρίσις, ὡς οὗτος φησὶ διὰ τί, ὃ θεὸς, τὴν σὴν βούλησιν
 οὐκ ἐπύρθεας ἡμῖν; οὐ πάντως ἀκούσασθε, ἅπτε τινος ἄρα καὶ ἀποκρίσεως
 καταξιωθήσασθε¹⁵ ὡς ἐγὼ πάσας τὰς ἰσομίνας πρὸ καταβολῆς κόσμον
 προαιρέσεις εἶδὼς ἐκάστω πρὸς τὸ αὐτοῦ ἄξιον λαυθανόντως προσηγήτησα.

7) ἀπαρσιευῶστας C. — 8) τε
 om. C.

Cap. X. 1) θάρσει A. — 2) λογισ-
 μοῖς C. — 3) τὸ A. — 4) καὶ om D. —

lectica ulla arte docere, sed adeo sine praemeditatione ac simpliciter exponere, quae audierat et viderat Dei filium qui apparuit fecisse ac dixisse. Multos autem testes verborum ac mirabilium, quae ab ipso proferebantur, ex ipsa assistente plebe producebat.

X. Verum quia ad ea quae ab ipso candide dicebantur libenter populus acquiescebat, philosophi utpote qui ex huius mundi disciplina proderant, ludificari eum ac ridere ordiebantur immodica audacia cavillantes atque probris incessentes et adversus eum utentes syllogismis tanquam armis potentibus. At ille ineptias eorum repellens versutae ipsorum interrogationi non occurrebat, verum imperterritus non desinebat loqui. Et aliquando quidam iocabundus rogabat eum: Quare, o nove doctor, ita factus est culex, ut minimus existens et sex pedes habens insuperque alas gerat, elephas vero maximum animal cum careat alis quattuor tantum pedes habeat? Ille autem doctrina ad interrogationem paulisper cohibita nullo tamen de his dato responso ad eum qui interrogaverat sermonem quem ab initio sibi proposuerat resumpsit hoc solo utens prooemio in unaquaque interpellatione: Nobis demandatum solummodo est, ut vobis sermones ac mirabilia facta illius qui misit nos enarremus, ac pro demonstratione dialectica testes vobis prodicimus eorum qui hic astant multos. Ceterum in vestra potestate est, obsequi vel fidem non habere. Ego certe non cessabo, vobis exponere quod utile est, quoniam mihi quidem damnatum est tacere, vobis vero noxa non credere. Equidem possem reddere rationes futillum vestrarum quaestionum, si viderem vos de istis veritatis studio percontari. Verum causam diversae creationis culicis et elephantis nunc vobis aperire intempestivum esset, qui Deum omnium rerum ignoratis.

XI. Haec eo dicente illi communi consensu multum ac petulantiam risum emisissent ad stuporem ac consilii inopiam nitentes eum redigere veluti barbarum quandam ac insanum. Quae cum ego intuerer, animo coepi incallescere ac zelo nescio qua ratione correptus tacere non potui, sed cum fiducia dixi: Iure Deus, o isti, voluntatem suam incomprehensibilem vobis fecit indignos vos praesciens, sicut in praesentiarum dat plene intelligere iis qui mentis iudicio utuntur. Quandoquidem enim nunc eius voluntatis praesones missi sunt, qui non arte aliqua et verborum rhetorico ornatu, sed simpliciter tantum et absque calliditate consilium eius repraesentant adeo, ut quilibet qui audierit intelligat quae dicuntur, adestis vos, ut non intelligatis quod vobis expedit, utque damno vestro rideatis veritatem, quae inter Barbaros ad vestram condemnationem versatur, quamque ad vos advenientem non vultis hospitio recipere propter libidines vestras et verborum illius vilitatem, ne arguamini inconsulto philologi esse amatores sermonum, non autem veri philosophi sapientiae studiosi. Quousque ergo discitis loqui, qui bene loqui nescitis? Multa enim verba quae profertis unius verbi pretio non sunt aestimanda. Quid autem et dicet Graeca vestra multitudo unanimis aliquando facta, si iudicium futurum est, ut iste ait: *Quare, Deus, voluntatem tuam non praedicasti*

5) διαπύζων A. Fortassis διαπυτιζων. Subinde δῆθεν om. B. — 6) δ κώνωψ C. — 7) βαρχύτατον C. — 8) ἔχει C. — 9) ἡδυναμην C. — 10) τῶν adiunximus ex ABCD, Hom. I, 10 et nostra Epit. — 11) ἡμῖν B, om. ἡμῖν C. — 12) τὸν addidimus ex BD, nostrae Epitomes Coterice O et al. ap. Cot.

Cap. XI. 1) ἐμβαλεῖν C. — 2) Sic scripsi c. B p. διδιερμαλτομας ACD vulg. — 3) ἔθετο βουλησιν ordo vocu A. — 4) ῥῦν om. C. — 5) φηγορφα B.

6) ἀπανούργως al. ap. Cot. — 7) οὐν p. ὄντιναοὐν B. — 8) τὸ D, idem fuit in A. — 9) ἐν βαρβάρους πολιθευσάμενην ordo vocu. B. — 10) μέχρις absque μέν seq. B. — 11) Verti vult Clericus: qui hinc loqui non potestis, quia boni nihil didicerant. — 12) παρ ἡμῖν A. — 13) ἄρα om. C. — 14) Sic c. ABCD, Mas. Cotericii, Hom. I, 11 et nostra Epit., ubi tamen ἡμῖν est iā O ut ap. Turn., Cot. et Cler. — 15) ἀφισθησθε B; totam membrum ἐπερ τινός

τοῦτο δὲ αὐτὸ ὅτι οὕτως ἔχει βουλευθεὶς τοὺς προσπεφυγότας μοι πληροφοροῦσαι, διὰ τὴν ἀπαρχῆς ἐκ προτέρων γενεῶν τὴν ἐμὴν βούλησιν δημοσίᾳ οὐκ εἰασα¹⁶ κηρυχθῆναι, τὴν πρὸς τῷ τελει τοῦ βίου¹⁷ κηρυκας ἐμῆς βουλῆς ἀπέστειλα, οἱ καὶ γαλῶνται καὶ ὑβρίζομενοι χλευάζονται ὑπὸ τῶν μηδὲν ὠφελείσθαι βουλομένων¹⁸ καὶ ἐπιτεταμένως τὴν ἐμὴν φιλίαν παρατηρησάμενοι; ὡς μεγάλης ἀδικίας, ὅτι μέχρι φρόνου¹⁹ κινδυνεύουσιν οἱ τοῦ Θεοῦ κηρυκας, καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν εἰς σωτηρίαν καλουμένων ἀνδρῶν.

XII. Ταῦτά μου λέγοντος καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα, πολὺς τῶν ὄχλων ἐγένετο θρόλλος.¹ καὶ οἱ μὲν ὡς τὸν Βαρνάβαν ἔλθοντες συνῆραν μοι, οἱ δὲ ἠλέθιοι ὄντες δευρὸς κατ' ἐμοῦ ἔβρυχον τοὺς ὁδοῦτας. ἐπεὶ δὲ ἤδη καὶ ἡ ἐσπέρα καταλαβε² τῆς χειρὸς λαβὼν τὸν Βαρνάβαν καὶ μὴ βουλόμενον βίβη εἰς τὴν ἐμὴν ἵκον³ οἰκίαν, ἔρθη καὶ μένειν αὐτὸν ἐποίησα, ἵνα μήτις⁴ αὐτῷ χειρῶν ἐπιβάλλῃ⁵ καὶ ἡμέρας ὀλίγας⁶ σὺν ἐμοὶ διατρέψας καὶ τοῦ ἀληθινοῦ λόγου βραχέα με κατήχησε.⁷ σπεύδον γὰρ⁸ ἔλεγον εἰς Ἰουδαίαν ἀγικέσθαι τῆς ἐορτῆς χάριν, ὡς καὶ τοῦ λοιποῦ συνῆναι τοῖς αὐτοῦ ὁμοθεσίῳ ἐθέλων.

XIII. Ἐμοῦ δὲ λίαν τῆς ἐκείνου γλώττης¹ κρημαμένου καὶ σφοδρῶς ἐγκριμένου² καὶ οὐκ ἀνέντος, ἀλλὰ τὴν λοιπὴν ἀπαιτούντος διδασκαλίαν καὶ λέγοντος· σὺ μόνον οὐκ ἤκουσας³ τοῦ φανέντος Θεοῦ ἐκτίθου μοι λόγους, καὶ γὰρ τῷ ἐμῷ λόγῳ κωμῆσας τοῦ Θεοῦ κηρύξω τὴν βούλησιν,⁴ εἴθ' οὕτως καὶ ἐντός ὀλίγων ἡμερῶν συνεκπλεύσω σοι· λίαν γὰρ ποθῶ παρὰ τὸν τῆς Ἰουδαίας γενέσθαι τύπον, τάχα δὲ καὶ συνοικήσω ὑμῖν τὸν πάντα μου τῆς ζωῆς χρόνον, αὐτὸς τῶντων ἀκούσας εὐθὺς ἀπεκρίνατο· σὺ εἰ μὴ ἰστορήσῃς τὰ ἡμέτερα καὶ μαθεῖν τὸ συμφέρον ἐθέλεις, ἐξακρίτης μοι, φησί, συμπλευσον· εἰ δὲ μὴ βούλει, ἀλλὰ τὰ σημεῖα τῆς οἰκίσεώς μου καὶ ὧν θέλεις ἐγὼ σοι σήμαρον γουριῶ, ἵνα ὅτε καὶ βούλει παρατηρούμενος εὖρησῃ ἡμᾶς. ἐγὼ γὰρ αὐριον ἐπὶ τὰ ἐμειντοῦ πορεύσομαι. καὶ δὴ ἀδυσωπητον οὕτως ἰδὼν τὸν Βαρνάβαν συνῆλθον αὐτῷ μέχρι καὶ τοῦ λιμένου, καὶ μαθῶν παρ' αὐτοῦ ἅπερ ἔλεγε σημεῖα τῶν οἰκήσεων φημι πρὸς αὐτὸν, ὡς εἰ μὴ αὐριον ἐμῶν⁶ ἀπαιτήσαι τι τῶν ὠφελιμομένων μοι, ἐξακρίτης ἂν καὶ συνέπλῶν σοι· πλὴν ἀλλὰ τὰχίον σε καταλήψομαι. ταῦτα εἰπὼν καὶ παραθέμενος αὐτὸν τοῖς τοῦ πλοίου ἡγουμένοις ὑπέστρεφον μετὰ λύπης, μεμνημένος τοῦ καλοῦ καὶ συνήθους φίλου.

XIV. Ἡμέρας δὲ διατρέψας καὶ τὸ χρέος δέ¹ ὁ καὶ ἐπεσχεθῆν οὐχ ὅλον λαβεῖν δυνήθεις, ἀμαλῆσας τοῦ περιλειπομένου² διὰ τὸ ταχὺ τὸν ἄνδρα καταλαβεῖν, ὡς ἐμποδίου μοι γενομένου,³ καὶ αὐτὸς εἰς Ἰουδαίαν ἀπέπλευσα, καὶ διὰ πεντεκαίδεκα⁴ ἡμερῶν τῇ Στρατωνος ἐπιδημῶ Καυσαρεία. ἐπιβάντος δὲ μου τῆς γῆς καὶ ἐξῆναι ἐπιζητούντος μαθητῶν Πέτρον τινὰ λεγόμενον, τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ φανέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ σημεῖα καὶ τέρατα πεποιμηκῶτος τὸν δοκιμώτατον μαθητὴν, αὐριον Σίμωνι τῷ ἀπὸ Γαλιθῶν⁵ Σαμαρεῖ μέλλειν ἰέναι πρὸς διαλεξέας. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐδεήτην τὴν τούτου μοι μνησθῆναι μονήν. καὶ ὅμως ἔμαθον, καὶ τῷ πλοίῳ ἐπέστην.

ἄρα καὶ ἀποκρίσεως καταξιώσῃσθε om. A. — 16) εἰασε C. — 17) Vertit Cotelarius, quasi perinde esset ac τοῦ αἰδῶος sententia postulante, sed sine exemplo, quod quidem sciam. Clor. Exhibet χρόνον B vocabulo, quod prius fuit, oratio; fuisse autem suspicior βίου.

Μοκ βουλῆς ἐμῆς ἰν. C. — 18) οὐδὲν ἀφελείσθαι δυναμένων C. — 19) φόνου c. ABCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., φθόρου vulg.

Cap. XII. 1) τρύλος scr. B. D. — 2) καταλαβεῖν fuit in B. — 3) ἀπῆγον A. — 4) ἵνα μήτις B. — 5) Sic leg. e.

nobis? Nullatenus audiemiini, si forte et aliquam responsonem reportabitis, huiuscemodi: *Ego cum omnes futuras voluntates ante constitutionem mundi cognoscerem, unicuique pro merito suo latenter praevisum occurri. Quod autem id ipsum ita se habeat volens iis, qui ad me confugerunt, plene manifestare, cur ab initio a primis generationibus voluntatem meam palam non siverim praedicari, nunc circa finem seculi praecones mei consilii misi; illi vero et irridentur et contumeliis affecti deluduntur ab iis, qui nequaquam volunt adiuvari meamque amicitiam vehementer repudiarunt? O magnam iniuriam! mortis etiam periculum subeunt praedicatores Dei idque per eos homines, qui ad salutem vocantur.*

XII. Quae cum dicerem aliaque his consentanea, multum in plebe ortum est murmur. Atque alii quidem tanquam Barnabam miserantes mihi favebant; alii vero, qui erant stolidi, graviter in me stridebant dentibus. Porro cum iam vespera advenisset, Barnabae manu apprehensa eum licet nolentem vi ad meam domum duxi, ubi et feci manere, ne quis ei manus iniiceret. Paucosque dies mecum moratus nonnulla verae religionis rudimenta me docuit. Aiebat enim, quod properaret venire ad Iudaeam propter festum, ut qui vellet in posterum cum suis popularibus degere.

XIII. Ego vero cum valde ab illius lingua penderem ac vehementer instarem nec desisterem, sed reliquam doctrinam postularer ac dicerem: Tu tantum mihi expone Dei, qui apparuit, quos audisti sermones, et ego oratione mea eos ornans voluntatem Dei praedicabo, sicque postea intra paucos dies navigabo tecum; admodum enim cupio ad Iudaeae regionem venire, ac forte vobiscum toto vitae meae tempore habitabo, ille his auditis illico respondit ac dixit: Tu si quidem videre nostra et quod expedit cupis discere, mecum statim navigato; sin vero non vis navigare, ego hodie signa domicillii mei eorumque, quos convenire desideras, indicabo; ut quando volueris venire nos invenias; ego namque cras ad mea me conferam. Et vero cernens Barnabam adeo esse inexorabilem, comitatus sum eum usque ad portum, acceptisque ab eo signis quae dixerat domicilliorum, aio ad illum: Nisi cras repetendum mihi esset aliquid eorum, quae mihi debentur, profecto iamiam tecum navigarem; attamen cito te assequar. His dictis commendatoque eo navis ductoribus reversus sum cum tristitia, memor boni ac concordis amici.

XIV. Aliquot autem dies moratus et debitum propter quod retentus fueram non totum accipere valens, ut celeriter hominem attingerem neglecto quod supererat, quia mihi esset impedimento, ipse quoque in Iudaeam enavigavi, et quintodecimo die Caesaream Stratoniam advenio. Cumque terram tetigissem et hospitium quaererem, audio quendam nomine Petrum Iesu Christi Dei filii, qui in Iudaea apparuerat et signa atque prodigia ediderat, probatissimum discipulum crastino die cum Simone ex Gitthis Samaritano venturum ad disputationem. Quae ego audiens rogavi, indicari mihi illius mansionem. Et statim ac didici, praesto fui ad fores. Intuiti autem me qui in domo erant, inter se conferebant, quisnam essem ac

ABCD, Hom. I, 13, nostra Epit. et al. ap. Cot., ἐπιβάλλη vulg. — 6) ὀλίγας om. C. — 7) καὶ τοῦ ἀληθούς λόγου βραχέως με κατηχήσαι A, καὶ τοῦ ἀληθούς λόγου βραχέα με κατηχήσας BCD, κατηχήσας al. ap. Cot. Nec Homiliarum textus I, 13 correctior est. Clarius omnia se habent in nostra Epit. — 8) γὰρ om. B. et al. ap. Cot., ἔλεγε γὰρ σπενδεῖν ordinat A.

Cap. XIII. 1) γλώσσης A. Subinde

ἐκπρομαμένου BCD. — 2) Ἰσοοὶ καὶ σφοδρῶς ἐγκριμένον om. D. — 3) Ἰσοοὶ οὐκ ἤκουσας des. in C. — 4) Sic BCD e. Hom. I, 14 et nostra Epit. suffragante Ruf. (Rec. I, 11); lectio Codicis A ἔλευσιν unico genuina videtur. — 5) καὶ om. A. — 6) ὄφειλον D.

Cap. XIV. 1) δι' des. in B. — 2) περιλειπούμενον A. — 3) γινόμενον BC. — 4) πάντα καὶ δέκα ser. C. — 5) Γηρωῶν al. ap. Cot. —

θεασάμενοι δέ με⁶ οἱ ἐν τῷ οἴκῳ ἀντιβάλλοντες ἦσαν, τίς τί ἐγὼ καὶ πόθεν ἦκα, καὶ ἰδεῖν πάντες συνήσαν. καὶ ἐν τῷ τούτους με ἀνιστορεῖν καὶ πυνθά-
νεσθαι, ἰδὸν καὶ Βαρνάβας⁷ ἅμα τῷ ἰδεῖν περιεπλάκη μοι πολλὴ χαίρων
καὶ θαυμάσιον, καὶ λαβόμενός μου τῆς χειρὸς εἰσήγεν εἰς τὴν οἰκίαν. εἶτα καὶ
τὸν Πέτρον ὑποδεικνύς οὕτως ἔστω, ἔλεγε, Πέτρος, ὃν μέγιστον ἐπὶ τῇ τοῦ
θεοῦ σοφίᾳ ἐπηγγελόμην σοι, Κλήμη, ὃ πάντα ταῦ⁸ τὰ κατὰ σε καλὰ καὶ
τὴν προαίρεσιν αἰεὶ⁹ διηγούμεν, ὡς ἐπενύθεν γέλωσθαι καὶ αὐτὸν ἰδεῖν σε καὶ
τὴν σὴν ἐπιποθεῖν συντηχίας. μέγα οὖν ἀντὶ τοῦ θαυμάσιου σε διὰ τῶν ἐμῶν προ-
σφῆρω χειρῶν. καὶ τοῦτο εἰπὼν προσαγαγὼν ἔφη· οὕτως ἔστι Κλήμης, Πέτρος.

XV. Ὁ δὲ ἦρῖκα τοῦ ὀνόματος ἤκουσεν εἰς μετήμην ἔλθων τῶν τοῦ¹
Βαρνάβα διηγημάτων ἐξήλα τότε ὡς εἶχεν εὐθύς, καὶ προσηνῶς με καὶ γη-
σῖως καταφύλλας καὶ παρακαθιστάμενος καλῶς ἐποίησας, ἔφη, τὸν τῆς ἀλη-
θείας κήρυκα ξενίσας Βαρνάβαν εἰς τιμὴν τοῦ ὄντος² θεοῦ, καὶ λίαν μεγα-
λοφρόνως οὐκ αἰδουθεῖς, οὐ φοβηθεῖς³ τὸν τῶν ἀπαιδευτῶν θυμὸν. μακά-
ριος γὰρ ὡς ἀληθῶς σὺ τὸν τῆς ἀληθείας προσβεβητὴν οὕτω ξενίσας πάσῃ
τιμῇ ἀνθ' ὧν αὐτῆ⁴ καὶ σε ἡ ἀλήθεια ξένον ὄντα τῆς ἰδίας πόλεως κατα-
στῆσαι πολίτην· καὶ τότε χαρήσῃ⁵ μέγας, ὅτι βραχείαν τὴν χάριν δανείσας
καὶ ἀγαθὴν λόγων προαίρεσιν καλῶν αἰδίων καὶ ἀναφαιρέτων ἀγαθῶν ἔση
κληρονομός· καὶ μὴ κάμνη ἀντιβάλλον μοι τὸ σὺν ἡθῶς· πάντα γὰρ τὰ κατὰ
σε ὁ φιλαλήθης οὕτως ἀπὸ τοῦ Βαρνάβας ἀπήγγειλε καθ' ἡμέραν σχεδὸν τὴν
ἀγαθὴν σὺν μετήμην ποιούμενος. καὶ ἵνα σοι ὡς γησίῳ φίλῳ δηλώσω κατ'
ἐπιτομήν τὸ προκειμένον, εἰ μὴ σοὶ τι ἐμποδίζε⁶ συνόδουσον ἡμῖν μεταλαμ-
βάνων τῶν τῆς ἀληθείας λόγων, ὧν⁷ κατὰ πόλιν ποιεῖσθαι μάλ्लω μέχρι Ρω-
μῆς αὐτῆς.

XVI. Ἐγὼ δὲ πρὸς αὐτὸν σοὶ μὲν ἐτοίμως ἔχω¹ συνοδεύειν, εἰπον·
τούτο γὰρ οὐκ οὐδ' ὅπως χαίρων προσηρημαί. πλήρ περὶ ἀληθείας βούλομαι
πρῶτον² πληροφρονηθῆναι ἵνα γινῶ, εἰ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ἢ θνητὴ, καὶ εἰ³
αἰδιος ὄσα, περὶ ὧν ἐπραξεν ἐπ' αὐτῶν, ἔχει κριθῆναι, καὶ τί ποτὲ ἔστι δι-
καιον ἢ ἀρέσκον θεῷ, καὶ εἰ γέγονεν⁴ ὁ κόσμος καὶ διὰ τί γέγονεν, καὶ εἰ λυ-
θίησεται⁵ καὶ εἰ⁶ οὐ λυθίησεται, καὶ εἰ⁷ κρείττων ἔσται ἢ οὐδὲ ἔσται· καὶ
ἵνα μὴ τὸ κατ' εἶδος λέγω, ταῦτά τε καὶ τὰ τούτοις ἐπίμμενα μαθεῖν ἤθελον.
ὁ δὲ τί ταντι⁸ βούλεται τὰ ῥήματα τῷ θεῷ πνεύματι γινούσ ταχεῖαν τὴν
ἀπύκρυστον ἐποιεῖτο, ἵνα καὶ ταχὺ με πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἐπιαναγάγηται.⁹ καὶ
συντόμως ἐγὼ σοι,¹⁰ ἔλεγεν, ὦ Κλήμη, τὴν τῶν ὄντων γινῶσιν παρῆξομαι, καὶ
τὰ τῶν¹¹ εἰς αὐτῆς ἄκουε.

XVII. Ἡ τοῦ θεοῦ βουλὴ κατὰ πολλοὺς τρόπους ἐν ἀδίλῳ γέγυνε τοῖς
ἀνθρώποις. πρῶτα μὲν διὰ τὸ κρατηθῆναι αὐτοὺς εἰσαγωγῇ κακῇ, συντρο-
φίᾳ πονηρῇ, συνθηδίᾳ δεινῇ, ὀμιλίᾳ οὐ καλῇ,¹ προλήψει οὐκ ὀρθῇ, καὶ διὰ
ταῦτα πλάνῃ· ἔπειτα ἀφοβία, ἀπιστία, πορνεία, φλαγγυρία, κενοδοξία καὶ

6) με inserui c. ABCD. Iam textus quoque Homiliarum I, 15 hinc absol-
vendus. — 7) Istam Codicis Angelici, qua et Homiliarum et nostrae Epitomes textus emendatur, lectionem palmariam recipere non dubitavi p. καὶ πόθεν ἦκα. καὶ ἰδὸν Βαρνάβας ἐκβὰς (om. ἐκβὰς AB), ἅμα τῷ (τοῦ nostra Epit. et al. ap.

Cot., om. τῷ B) ἰδεῖν περιεπλάκη μοι BCD vulg. — 8) καὶ vulg. post τε ex-
clusi c. ABCD. — 9) ἀεὶ om. B.

Cap. XV. 1) τοῦ adiuncti ex ABCD. 2) Sic scripsimus c. BD et nostro Hom. Codicis Ottob. p. ὄντος AC vulg. et nostrae Epit. Rectum vidit Clericus ex c. 25. — 3) Voco. οὐ φοβηθεῖς necesse-

unde proficiscerer. Ac omnes ad spectandum congressi sunt. Dumque illi interrogando me percunctantur, ecce et Barnabas simulac vidit, me complexus est multum gaudens ac lacrimans apprehensaque manu mea in domum introduxit. Deinde Petrum ostendens Hic est, inquit, Petrus, quem maximum in Dei sapientia tibi denunciabam, o Clemens, cuique omnia quae in te sunt bona et propositum tuum semper narrabam, ut ex eo ipse etiam cupiat videre te tuamque congressionem expetat. Magnum igitur ei munus te manibus meis offero. Quod cum dixisset, obtulit me et dixit: Hic est Clemens, Petre.

XV. At Petrus postquam nomen audivit, memoria repetens Barnabae narrationes confestim eo habitu quo erat prosiliit meque benigne ac germane exosculatus atque assidere faciens Recte fecisti, inquit, qui veritatis praecōnem Barnabam hospitio exceperis in honorem eius, qui revera Deus est, et admodum excelso te gessisti animo, quia te eius non puduit, et qui imperitorum furorem non fueris veritus. Revera enim beatus es tu, quod veritatis legatum ita omni cum honore susceperis hospitem; pro quibus factis ipsa quoque veritas te, qui hospes es, suae urbis civem designabit; tuncque magnopere laetaberis, quia parvam gratiam nunc foeneratus bonamque doctrinae voluntatem eris haeres commodorum aeternorum bonorumque, quae auferri non possunt. Nec vero laborem subeas referendi mihi mores tuos; omnia enim, quae ad te pertinent, amator iste veritatis Barnabas indicavit fore quotidie bonam tui mentionem faciens. Et ut tibi tanquam vero amico breviter rem aperiam, nisi tibi aliquid impedimento est iter nobiscum habe ac participa sermones veritatis, quos per singulas civitates habiturus sum Romam usque ipsam.

XVI. Ego vero ad illum Paratus quidem sum proficisci tecum, inquam; hoc namque nescio quo modo constitui laetus. Verum cupio prius certior de veritate fieri ut sciam, utrum anima immortalis sit an mortalis, et si est sempiterna, num ob ea quae hic gessit iudicari debeat, item quidnam sit iustum ac Deo gratum, praeterea factuane sit mundus et quare factus, et an sit dissolvendus necne, et an melior futurus an nec futurus omnino; ac ne singula prosequar, haec atque his similia vellem discere. Ille autem divino spiritu cognoscens, quid sibi vellent ea verba, citum responsum dedit, ut et cito me ad veritatem revocaret. Atque ego inquit breviter tibi, o Clemens, rerum scientiam exhibebo, et iam nunc audi.

XVII. Dei voluntas multas ob rationes hominibus occulta fuit. Primo quidem quod illi detinerentur prava institutione, convictu vitioso, consuetudine pernicioosa, malis colloquiis, non recta opinionum anticipatione, atque esapropter errore; dein contemptu, incredulitate, fornicatione,

runt ex ABCD, Hom. I, 16, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) *αὐτῆ* om. B. — 5) *χαρίση* BD. — 6) *ἐμποδίζει* τι ordinat A, *τι ἐμποδίζοι* D, idem fuisse videtur in B. — 7) Ea lectio est Codicis A, Cod. Hom. Octob., nostras Epit., al. ap. Cot. et B man. pr. supra, cui substat eadem man. *τὸν τῆς ἀληθείας λόγον*, *ὄν* ut vulg.; *τῶν . . . λόγων* *ὄν* CD.

Cap. XVI. 1) *ἔχων* A. — 2) *πρότερον* accuratius BC. — 3) *εἰ* om AB. — 4) Sic AB, *γέγονε* CD vulg. Seq. articulus *ὁ* accessit ex A. Ex eodem *γέγονεν* in fine, *γέγονε* BD c. vulg. Integram membrum *καὶ διὰ τὴν γέγονε* om. C. — 5) *οὐ λυθήσεται* D. — 6) *εἰ* des. in B, subseq. negatio *οὐ* non est in D.

Totum membrum *καὶ εἰ οὐ λυθήσεται* om. A. — 7) *εἰ* recipiendum erat ex BCD, Hom. I, 17, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) *ταυτῆ* scr. A. — 9) *ἐπαγάγεται* C et al. ap. Cot. — 10) *ἐγὼ σοι* om. B; *ὁ δὲ Πέτρος* (om. Πέτρος Hom.) *πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο* *συντόμως σοι* *ὃ* p. *ὁ δὲ τί ταυτὶ βούλεται . . . ἐπαναγάγεται. καὶ συντόμως ἐγὼ σοι, ἔλεγεν*, *ὃ* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) *τὰ δὲ νῦν* p. *καὶ τὰ νῦν* ABC, *τὰ νῦν δὲ* D. Lectionem vulg. habes etiam in Hom. l. c. et nostra Epit.

Cap. XVII. 1) Sic dedimus ex BCD et al. ap. Cot. faventibus Hom. I, 18 et nostra Epit., *καλῆ* sine neg. *ῥῶ* A, unde ortum videtur *κακῆ* vulg. —

ἄλλοις τοιούτοις, ἃ δὴ καθάπερ καπνοῦ πλήθος εἰς ἓνα προσπελάσαντα καὶ ἐπισελθόντα οἶκον τὸν κόσμον² καὶ τῶν ἐνδοθεν οἰκούντων ἀνδρῶν ἐπιθολάσαντα τὰς ὕψαις ἀναβλέψαι αὐτοὺς οὐκ ἔβ, καὶ τῇ διαγραφῇ τὸν δημιουργήσαντα κατατοῆσαι θέν, καὶ τὸ τούτω δοκοῦν γωρίσαι, διὰ τῆς τοὺς φιλαλήθεις ἔσωθεν ἐκ βάθους ψυχῆς ἐκυλέσασθαι πρὸς ἐπιουρίαν ἀληθεῖ λογισμῶ τὸν μόνον θέν, κύριον δὲ ἡμῶν καὶ σωτήρα Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ παρ' αὐτοῦ γῶσι λαβεῖν, ἵνα τις ἐντὸς ὧν ἐν τῷ οἴκῳ τῷ πεπλησμένῳ καπνοῦ, τῷ κόσμῳ τούτῳ φημὶ, προσῶν ἀνοιξάι δυνήθῃ θύρας, ὡς τὸ μὲν ἐκ τῆς τοῦ ἡλίου φῶς εἰσκριθῆναι τῷ οἴκῳ, τὸν δὲ ἐντὸς τοῦ πυρὸς θέν ἐμβληθῆναι καπνόν, ὅπως διαβλέψαντες οἱ ἄνθρωποι πιστεύσωσιν εἰς ἓνα θέν πατέρα παντοκράτορα καὶ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν τὸν πρὸ τῶν αἰῶνων ἐξ αὐτοῦ ἀφράτως γεννηθέντα³ καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀρρήτως ἐπορευόμενον, ἓνα θέν γωρίζοντες ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἀναρχον, ἀτελείτετον, αἰώνιον, αἰδιον, ἄκτιστον, ἀτρεπτον, ἀγαλλοῖστον, ἀπλόν, ἀσύνθετον, ἀσώματον, ἀόρατον,⁴ ἀναφῆ, ἀπερίγραπτον, ἀπερίληπτον,⁵ ἄπειρον, ἀκατακρίτον, ἀγαθόν, δίκαιον, παντοδύναμον, πάντων προνοητήν, ἐξουσιαστήν καὶ⁶ κρητήν· καὶ οὕτως ἀναγεννηθέντες δι' ὕδατος τε⁷ καὶ πνεύματος συγκληροτόμοι καταστώσι τῶν πρὸς ἀφθαρσίαν ἀναγεννηθέντων υἱῶν τοῦ θεοῦ.

XVIII. Διὸ πρὸ πατὸς ζητήματος καὶ αὐτὸς, ὁ Κλήμη, ἐτοιμῶς ὡς νῶς πατρὶ πρόσελθε, ἵνα καὶ τῶν ὕψαιων καὶ τῶν ἀοράτων ἀψευδῶς τῆν γῶσι θεὸς¹ παράσχῃ σοι. εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ κληθῆναι οὐ θέλεις ἢ βραδύνεις, δικαία θεοῦ κρίσις ἀπόκληρος ἔσῃ,² τῷ μὴ θελήσαι μὴ θεληθεῖς. καὶ μὴ τοι νομίσης, ὅτι κἂν πάντων τῶν ποτε γενομένων εὐσεβῶν εὐσεβέστατος³ γένῃ, μὴ φθιάσης⁴ δὲ τελιωθῆναι διὰ τοῦ⁵ βαπτίσματος, ἐλπίδος ἀγαθῆς τυχεῖν δυνήσῃ ποτέ. ταύτη γὰρ πλείονα μᾶλλον⁶ ὑβέξαις τῆν κόλασιν, ὅτι καλοῖς ἔργοις οὐκ ἐχρήσω καλῶς. οὐδὲ γὰρ καλὸν τὸ καλόν, ὡς⁷ φασιν, ὅταν μὴ καλῶς γήνηται.⁸ σὺ δὲ εἰ οὐ θέλεις ὡς τῷ θεῷ δοκοῦν βαπτισθῆναι, τῷ σοῦ μᾶλλον ὑπερτωτὸν θελήματι ἐχθραίνεις πάντως τῇ ἐκείνου βουλή. ἀλλ' ἴσως ἔρεῖς· καὶ τί συμβάλλεται πρὸς εὐσεβείαν τὸ βαπτισθῆναι με ὕδατι; πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ δόξαν θεῷ πράττεις. δεύτερον δὲ, ὅτι δι' ὕδατος καὶ πνεύματος ἀναγεννάσαι⁹ θεῷ, καὶ τῆν ἐξ ἐπιθυμίας πρώτην σοι γενομένην¹⁰ καταλλάσσεις γέννησιν, καὶ οὕτω σωτηρίας τυχεῖν δυνήσῃ· ἄλλως δὲ ἄρα ἀδύνατον. οὕτω¹¹ γὰρ ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἀφθαρσίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν ἐνανθρωπήσας¹² θεὸς λόγος ἔλεπεν ἡμῖν· Ἀμήν¹³ λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀναγεννηθῆτε δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. διὰ πρόσελθε τῷ βαπτίσματι· τούτω γὰρ μόνον τῆν τοῦ πυρὸς ὀρίμην σβέσαι δύναται καὶ μὴ ἀναβύλλον, ὅτι ἡ ἀναβολὴ κίνδυνον οἶδε φέρειν διὰ τὸ ἀδηλον εἶναι τοῦ θανάτου τῆν προθεσμίας.

2) Iam unius Angelici auxilio Codicis locum heic aequae ac Hom. l. c. et in nostra Epit. corruptum ita sanatum habes, ut coniecturis opus sit nullis. Belgae nostri scripti repetunt vulg. εἰς ἓνα οἶκον ἐπισελθόντα τὸν κόσμον. — 3) τὸν πρὸ τῶν αἰῶνων ἐξ αὐτοῦ ἀφράτως γεννηθέντα appositio non est in A. — 4) ἀόρατον om. A. Epit.

theta subseqq. ἀναφῆ, ἀπερίγραπτον om. B. — 5) ἀκατάληπτον Δ B et al. ap. Cot., ἀπερίληπτον, ἀκατάληπτον CD, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) καὶ om. D. — 7) τε om. C.

Cap. XVIII. 1) θεὸς τῆν γῶσι in v. B. Subinde παράσχῃ C. — 2) ἀποκλήρωσῃ al. ap. Cot. — 3) εὐσεβέστερος B et nostra Epit., εὐσεβέστερος

avaritia, inani gloria aliisque similibus; quae cum tanquam plurimus fumus coniunctim vagarint et intraverint pro domo mundum intusque habitantium hominum visum offuscarint, eos non sinunt aspicere neque mundi creatorem Deum intelligere ex iis, in quibus ipse se pinxit, nec cognoscere quod ei placet. Quocirca oportet, veritatis studiosi intrinsecus ex animae profundo ad auxilium vera ratione vocent Deum solum, dominum autem nostrum ac salvatorem Iesum Christum, et ab eo cognitionem accipiant, ut aliquis intus positus in domo fumi plena, in hoc, inquam, mundo, accedens possit aperire fores, quo lumen solis, quod extra est, intronmittatur in domum, ignis vero fumus, qui intro est, eiiciatur, ut homines, cum perspexerint, credant in unum Deum patrem omnipotentem et in unigenitum eius filium ex eo ante secula inenarrabili modo genitum et in spiritum sanctum ex eodem ineffabili ratione procedentem, atque unum Deum cognoscant in tribus personis, principio carentem, finis expertem, aeternum, perpetuum, increatum, immutabilem, variationi non obnoxium, simplicem, non compositum, incorporeum, invisibilem, intactilem, incircumscriptionem, incomprehensibilem, infinitum, non valentem perspicere, bonum, iustum, potentem omnia, creaturarum omnium officem omnipotentem, inspectorem cunctorum, provisorem omnium, dominatorem ac iudicem: atque ita aqua et spiritu renati cohaereditas constituentur filiorum Dei renatorum ad incorruptionem.

XVIII. Quapropter ante omnem quaestionem tu quoque, o Clemens, prompte tanquam filius ad patrem accede, ut et visibilem et invisibilem cognitionem vere tibi praebat Deus. Quod si postquam vocatus es non vis aut cunctaris, iusto Dei iudicio exhaeres eris, et quia noluisti, nolet te Deus. Neque vero existimes, quod etsi omnium, qui unquam fuerunt pii, piissimus sis, baptismi autem consummationem non fueris assecutus, bonam spem adipisci aliquando poteris. Eo enim maiores poenas dabis, quod bonis operibus non bene usus sis. Nam, ut aiunt, bonum non bonum est, quando non bene agitur. Tu vero si, quemadmodum Deo placet, nolis baptizari ac tuae potius voluntati obsequeris, profecto illius consilio repugnas. Sed forte dices: Et quid ad pietatem conferet, si aqua baptizet? Primo quidem, quia id quod Deo placuit facis. Secundo vero, quia per aquam et spiritum renascaris Deo atque primam nativitatem quam ex concupiscentia traxisti permutas, sique salutem consequi poteris; aliter autem fieri nequit. Ita enim qui propter salutem et immortalitatem generis nostri incarnatus est Deus sermo dixit nobis: Amen dico vobis, nisi renati fueritis aqua et spiritu, non introibitis in regnum caelorum. Quocirca ad baptismum accede, siquidem hic solus vim ignis potest extinguere. Neque differ, quoniam dilatio solet afferre periculum, propterea quod incertum sit praestitutum morti nostrae tempus.

γέννη, ἀβάπτιστος δὲ ἦς, ἐλπίδος τυ-
χεῖν al. ap. Cot. — 4) Sic A CD et al. ap.
Cot., μὴ φθάσεις B vulg. — 5) τοῦ
adiunxi ex A. — 6) μᾶλλον πλείονα
ordinat A ut nostra Epit. — 7) ὡς dedi
ex A. p. 5 BCD vulg. Adnotat Cotele-
rius: Deuteron. XVI. 20. *Iustus quod
iustum est persequeris.* Sapient. VI. 11.
*οἱ φυλάξαντες ὁσίως τὰ δαια ὁσιωθή-
σονται.* Ad verbum in Vita Lucae
iunioris Tomo 2. Auctarii Combessiani
pag. 985. *τὸ γὰρ καλὸν, οὐ καλὸν, φα-
σὶν, ὅταν μὴ καλῶς γίνωται, et apud
Gregorium Naziansenum Orat. 38. p.
531. τὸ καλὸν οὐ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς
γίνωται.* Parique modo Zonaras ad Ca-
nonem Gangrensem 14. et Balsamon in

Responsis ad Marci Interrogationes cap.
6, necnon Origenes in Catena Lucae Ma.
ad cap. 1. vers. 6, ubi tamen in edita a
Corderio nomen Simeonis apponitur,
nescio an ob Ση quod ad marginem Codicis
Regii apparet, estque σημειώσασαι. —
8) καλὸς γέννηται A, καλῶς γέννηται B;
ὅτι καλὰ ἔργα οὐκ ἐποίησας καλῶς.
καλὴ γὰρ εὐποιεῖται, ὅποῦ ἂν ὡς ὁ θεὸς
ἐκέλευσε γίνωται (γέννηται O nostrae
Epit.) huius periodi var. lectio est in
nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) Λογε
ἀναγέννησιν in Indicativo. *Glor.* — 10) γε-
νομένην om. D. Subinde sor. καταλεί-
ρεις A. — 11) οὕτως B C. — 12) ἐναν-
θροπισίας A D. — 13) ἀμὴν γὰρ A.
Io. 8, 5.

XIX. Ταῦτα ἐκείνου εἰπόντος ἐγὼ μὲν, ἔφη, ἦδη¹ εὐχαριστῶ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ υἱῷ καὶ τῷ πνεύματι αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ, ὅτι ὡς ἐβουλόμην πληροφορηθῆναι, οὕτως² μοι καὶ³ παρέσχε. πλὴν περὶ ἐμοῦ τὸ λοιπὸν ἀφρονεῖς⁴ ἔσο. οὐδὲ ποτε γὰρ ἐνδοιάσω⁵ πρὸς τι τῶν ὑπὸ σοῦ λαληθέντων. ὥστε κύριε μου Πέτρε μὴ ἀθύρει, ὡς ἀναισθήτω τὰ⁶ μέγιστα δωροῦμαις ἀγαθὰ. οἶδα γάρ, ὅτι τοιοῦτόν ἐστι καὶ οὕτω μέγιστον, οἷον ἂν τις καὶ ταχέως λαβεῖν βούλοιο. αἰσθάνομαι γὰρ τοῦ δωθέντος μοι διὰ τάχους χαρίσματος. ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Πέτρος ἔφη· χάριν ὁμολογῶ τῷ θεῷ καὶ περὶ τῆς σῆς σωτηρίας τῆς καὶ περὶ⁷ ἐμῆς ἀπολαύσεως. πλὴν ἦστανον τριῶν μηνῶν ἡμέρας, καὶ λαμβάνεις τὸ βάπτισμα.⁸ ἄρξαι τοῖνον ἀπὸ τῆς αὔρου. ἔστι δέ μοι ἡ αὔρου πρὸς Σίμωνα τὸν μάγον διαλέξει. καὶ μὴ ὀκλήσης παρῆναι μοι ἐν ταῖς τῶν ἀντικειμένων ζητήσεσι. ταῦτα εἰπὼν καὶ τροφῆς αὐτοῦ μεταλαβὼν, ἰδίᾳ καμὲ μεταλαβεῖν ἐκέλευσεν. εὐλογήσας δὲ⁹ ἐπὶ τῆς τροφῆς καὶ εὐχαριστήσας ἐπήγαγε λέγων· δόξῃ σοι ὁ θεὸς κατὰ πάντα ἐξυμνωθῆναι¹⁰ μοι, καὶ βαπτισθῆναι¹¹ τῆς αὐτῆς μοι κοινωνήσαι τραπέζης. οὕτως εἰπὼν ἠσχάζειν μοι προσέταξεν· ἦδη γὰρ σου καὶ ὁ καιρὸς πρὸς ὕπνον ἐκάλει.

XX. Τῇ μὲν οὖν¹ ἐπιούσῃ ἐγὼ Κλήμης ἔτι τῆς νυκτὸς ἐχούσης δι-
 νηκισθῆναι καὶ μαθῶν τὸν Πέτρον ἐγγηγοῦντα καὶ τοῖς συνοῦσι περὶ Θεοσε-
 βείας διαλεγόμενον, οἱ ἦσαν ἐκαίδεκα² τὸν ἀριθμὸν, ὧν καὶ τὰ ὀνόματά
 εἰσι ταῦτα· Ζαχαρίας ὁ ποτε τελώνης, καὶ Σοφράσιος³ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ,
 Ἰωσήφος τε καὶ ὁ τοῦτον σύντροφος Μιχαῖας, προσέτι δὲ Θωμᾶς καὶ Ἐλιέ-
 ζερὸς⁴ οἱ δίδυμοι, καὶ Ἐνέας⁵ ὁ ἱερεὺς, καὶ Λάζαρος ὁ ἱερεὺς,⁶ ὃν ἀνέστησεν
 ἐκ νεκρῶν τετραήμερον ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ Ἐλισσαῖος, καὶ⁷
 Βεναμὴν ὁ τοῦ Σαφᾶ, ὁμοίως γὰρ Ρούβιλος⁸ καὶ Ζαχαρίας οἱ οἰκοδόμοι,
 Ἀνασίας τε καὶ Ἀγγαῖος οἱ ἀμμηνοὶ⁹, ἔτι τε Νικήτης καὶ Ἀκύλας οἱ ἑταῖροι·
 εἰσῆλθον κατὰ καὶ παραγορευσάσας ἐκαθέσθην ἐκείνου καλεῖσάστας.

XXI. Ὁ δὲ τὸν προκειμένον ἐκίψας¹ λόγον, ὥσπερ ἀπολογούμενος
 ἐπιηροφῶρει, τίως ἐνεκεν οὐκ ἀριπνησέ με, ὅπως ἀκρατεῖς τῶν αὐτοῦ γένο-
 μαι λόγων, καὶ τούτου αἰτίαν τὸν ἐκ τοῦ πλοῦ σκυλῶν ἐπιειπεῖτο· ἐκείνον γὰρ
 πεφθῆναι μοι θελῶν ἠσυχάζειν ἀφήκεν.² ὅπου ἂν γὰρ³ ἡ ψυχὴ, φησί, περὶ
 τὸ λείπον ἀσχολῆται τῷ σώματι, εἴτε τινὶ συμφορᾷ συνέχηται,⁴ οὐ μὲτὰ πολ-
 λῆ; εἴωθε προσέχειν ἀκρβείας⁵ τοῖς λεγομένοις. τούτου δὲ⁶ ἔνεκεν οὐ βοῦ-
 λιμα διαλέγεσθαι τοῖς ἢ λύπη κατεχομένοις, ἢ ἀμέτρως ὀργιζομένοις, ἢ τὸ
 σῶμα πεπονηκόσιν, ἢ βιωτικαῖς φροντίσιν ἢ ἑτέρῳ πάθει τινὶ διευχλομένοις.

XXII. Καὶ μὴ λεγέτω τις, ὅτι οὐ χρη παραμωθίας καὶ πονησίας¹
 λόγους προσάγειν τοῖς φαῦλόν τι πράττουσι. φημὶ γὰρ, ὡς εἰ μὲν ἀντίει τις,
 προσφερτέω· εἰ δὲ μὴ, τῷ καιρῷ τίως παραχωρεῖτω. καιρὸς γὰρ, ὡς Σόλο-
 μῶντι δοκεῖ, παντὶ πράγματι.² διὸ χρη τοὺς τὴν ψυχὴν φωνήστας λόγους

Cap. XIX. 1) ἦδη om. C. — 2) Sic
 vor. ABCD p. οὕτω vulg. — 3) Ita
 BCD e. Hom. I, 21, om. καὶ A ut nostra
 Epit. Subinde exhibet προσέσχε B. —
 4) ἀφρόντιστος B. — 5) Ita ABCD,
 nostra Epit. et al. ap. Cot. favente Hom.
 l. e., ἐνδοιάσω vulg. — 6) τὰ addidi ex
 C suadente Hom. l. e.; om. τὰ μέγιστα
 A. — 7) καὶ περὶ τῆς inv. A et ed. Cler.

a. 1724. — 8) τὸ ἅγιον βάπτισμα C e.
 nostra Epit. — 9) Primum huius Epi-
 tomes fragmentum in Cod. Angelico de-
 sinit: ἐκέλευσεν. εὐλογήσας δ/. —
 10) ὁμοιωθῆναι C. — 11) βαπτί-
 σθέντα CD et al. ap. Cot. e. Hom.
 I, 22 et nostra Epit., verisimillius
 βαπτισθέντα σε B. Sed in Hom.,
 nostra Epit. et heic legendum videtur

XIX. Postquam haec dixisset Equidem, inquam, modo gratias ago Deo patri et unigenito eius filio et sancto eiusdem spiritui, quia ut certus fieri volui, ita et mihi tribuit. Ceterum de me deinceps securus esto. Nunquam enim dubitabo de ullo eorum, quae a te prolata sunt. Igitur domine mi Petre ne animo anxio sis, tanquam non sentienti homini maxima bona donaveris. Scio quippe hoc tale et adeo magnum esse, ut quilibet illud et celeriter velit accipere. Sentio enim mihi velociter datum charissima. Haec postquam locutus sum, Petrus dixit: Gratiam habeo Deo et pro salute tua et pro commodo meo. Itaque per trium mensium dies ieiuna, et baptismum accipies. Incipe ergo a die crastina. Erit autem mihi cras cum Simone mago disputatio. Neque ambigas mihi adesse in adversantium controversiis. His dictis ipse etiam cibum sumpsit, meque iussit privatim sumere. Benedicto autem cibo actisque gratis subiunxit dicens: Det tibi Deus, ut in omnibus mihi similis efficiaris, utque baptismus eiusdem mecum particeps fias mensae. Eoque pronuntiato quiescere me praecipit; iam enim et tempus ad somnum vocabat.

XX. Sequenti ergo die ego Clemens cum adhuc nox esset e somno excitatus, ubi intellexi Petrum vigilare et cum iis, qui una erant, de cultu Dei disserere (erant autem numero sexdecim, quorum haec sunt nomina: Zacchaeus, qui olim publicanus, et Sophonias frater eius, Iosephus illiusque sodalis Michaelis, praeterea Thomas et Elieserus gemini, Eneas sacerdos, Lazarus sacerdos, quem a mortuis excitavit quadriduanum dominus noster Iesus Christus, Eliseus, Benjamin filius Saphrae, itidem Babilus et Zacharias architecti, Ananias et Aggaeus Ammeni, nec non Nicetas et Aquila socii), ego quoque ingressus sum, et postquam salutassem, iubente eo consemi.

XXI. Ille autem institutum sermonem interrumpens et quasi se purgans rationem reddidit, cur non expergefecisset me, quo verborum ipsius essem auditor, cuius rei causam navigationis molestiam assignabat; illam enim mihi sedari volens me quiescere permisit. Siquidem quando anima, inquit, circa id quod corpori deest occupatur vel aliqua calamitate premitur, non multa cum diligentia solet attendere iis quae dicuntur. Et propter hoc nolo sermocinari cum iis, qui aut aegritudine detinentur, aut immoderate irati sunt, aut corpore aegrotant, aut secularibus curis vel alio quopiam affectu obturbantur.

XXII. Neque dicat aliquis, non oportere consolationis et admonitionis verba iis admovere, qui mali aliquid habent ac gerunt. Aio enim, quodsi quidem aliquis proficit, adhibeat; sin minus, interim tempori cedat. Tempus enim est, ut Salomoni videtur, omni rei. Quare oportet ser-

καὶ βαπτισθέντα σε ποιῆσαι τῆς αὐτῆς κτλ.

Cap. XX. 1) οὖν om. D. — 2) ἐξ-καίθεκα D. — 3) Ea scriptura est Codicis D, Hom. II, 1, nostras Epit. et vulg., σοφονίας scr. noaster Hom. Cod. Ottob., BC et al. ap. Cot. — 4) προσεῖδαι δὲ Φωμῆς καὶ ἐλεάζαρος B. — 5) ἀνέας BCD, Hom. Cod. Ottob. c. nostra Epit. Clericus scribi vult *Ανείας* heio et Hom. II, 1. Cfr. Act. Ap. 9, 8. 84. — 6) Vocc. καὶ Αἰζαρος ὁ ἱερεὺς non leg. C. — 7) καὶ excidit ed. Cler. 1724. Subinde ὁ τοῦ Φωμῆ D. — 8) ὁμοίως γετρούβλιος (sic curis secundis correctum) B, ὁμοίως Γερούβλιος D, ὁμοίως Χερούβλιος C. — 9) ἄγγυιός οἱ λαμμηνοὶ BC, ἄγγυιός οἱ ἀμμηνοὶ

D, ἄγγυιός οἱ λαμμηνοὶ (Hom. II, 1) et ἀμμηνοὶ et λαμμηνοὶ (cum V nostras Epit.) al. ap. Cot., λαμμηνοὶ O nostras Epit.

Cap. XXI. 1) ἐπαύνας BC, Cod. Homiliarum (II, 2) ὀτιόβ., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) Sic c. BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., ἐκείνον γὰρ περὸ θῆναι θάλλον, με ἡσυχάζειν ἀφῆκεν vulg. — 3) Excerptam sententiam hanc ut *Κλήμεντος Πάπα Ρωμης* cornere est in Ms. Regio 1500. Cot. — 4) συνέχεται mendum est ed. Cler. a. 1724. — 5) εἰσθεν ἀκριβείας προσέχειν B. — 6) δὲ om. BCD, Hom. l. c. et nostra Epit. — 7) οὐ c. B, Hom. l. c. et nostra Epit., οὐδὲ OD et vulg.

Cap. XXII. 1) καὶ τουδεῖσας om. D. — 2) Eccl. 8, 1. —

πρὸ τῆς κακίως τοῖς ἀνθρώποις ἐπάγειν, ἵνα εἴ ποτέ τι³ φαῦλον ἐπιλθοί, προσωπλισμένος ὁ τοῦ ὀρθῶ τῶ λογισμῷ δυναθῆναι τὸ ἐπεσεχθῆν ὑποστήναι. ὁθεν, ὡ φῶλα Κλήμη, εἶγε τὰ τῶ θεῷ διαφέροντα γινῶναι θέλεις, παρὰ τοῦ⁴ παρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ διδάσκοντος ἀνθρωπον⁵ γινῶσιν, παρὰ τούτου μόνου μαθεῖν ἔχεις, ὅτι μόνος οἶδεν ἀλήθειαν. τῶν γὰρ ἄλλων εἴ τις ἐπίσταται τι, παρὰ τούτου⁶ ἢ τῶν τούτου μαθητῶν λαβῶν ἔχει.

XXIII. Ἔστι τε αὐτοῦ τὸ βούλημα, ὅτι εἰς θεὸς¹ ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ὃς κόσμος² ἔργον ὁ πᾶς, ὃς δίκαιος ὢν πάντως ἐκάστω πρὸς τὰς πράξεις ἀποδοῦσαι ποτέ. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα, φῶσει³ δίκαιον εἶναι λέγοντα τὸν θεὸν καὶ τὰς⁴ ἀνθρώπων ψυχὰς ἀθανάτους εἶναι πιστεύειν. ἐπεὶ πῶ τὸ δίκαιον αὐτοῦ, ὅπου εἰνὲς εὐσεβῶς βιωτεύσαντες καὶ⁵ κακομηθέντες βιαίως ἀνηρέθισαν. ἐνιοὶ δὲ ἄσεβεις⁶ παρὰ πολὺ γεγενημένοι, ἐν πολυτελείᾳ βίῳ τρυφίαντες τὸν κοινὸν ἀνθρώπων θάνατον ἐτελεύτησαν⁷; ἐπεὶ οὖν χωρὶς ἀπάσης⁸ ἀντιληγίας ὁ θεὸς ἀγαθὸς ὢν δίκαιός ἐστιν, οὐκ ἄλλως δὲ δίκαιος εἶναι γινώσκῃσεται, εἰ μὴ ἢ ψυχὴ μετὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ σώματος ἀθάνατος ἦ, ἵνα μετὰ τὸ ἀπολαβεῖν⁹ τὸ ἴδιον σῶμα ἐν τῇ ἀναστάσει ὁ μὲν κακός¹⁰ ὡς ἐκταῦθα τὰ ἀγαθὰ ἀπολαβῶν, ἐκεῖ περὶ ὧν ἡμαρτε κολασθῇ¹¹ ὁ δὲ ἀγαθὸς ἐκταῦθα περὶ ὧν ἡμαρτε¹² κολασθῆις, ἐκεῖ ὡς ἐν κόλπιν δικαίων κληρονόμος τῶν ἀγαθῶν καταστῆ. ἐπεὶ τοίνυν ὁ θεὸς δίκαιος, πρόβηλον ἡμῖν ἐστίν, ὅτι καὶ κρίσις γίνεται, καὶ αἱ ψυχαὶ ἀθάνατοι τυγχάνουσι. εἰ δὲ τις, ὡς τῷ Σαμαρεῖ δοκεῖ Σίμων, καὶ οὐχ ὡς ὁ τῆς ἀληθείας βούλεται¹³ λόγος, τὸ δίκαιον εἶναι μὴ θέλει δοῦναι θεῷ, τίνοι ἐτι τοῦτο¹⁴ τις δοῦναι δύναται;

XXIV. Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ Κλήμης καὶ τίς ἄρα τυγχάνει, ἔφη, οὗτος ὃν λέγεις¹ Σίμονα Σαμαρεῖτην, μαθεῖν ἤθελον. ὁ δὲ Πέτρος εἰ θέλεις μαθεῖν, ἔφη, πᾶρ σοὶ σοὶ τοῦτο² γινῶναι, παρ ὧν κἀγὼ πάντα τὰ κατ' αὐτὸν ἐπιθυμῶ. καὶ μεταπεμφόμενος ἐκέλευσεν, Ἀκύλαν τε καὶ Νικήτην πάντα μοι ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸν Σίμονα διηγήσασθαι. οἱ δὲ τὸν θεὸν μαρτυράμενοι, μηδὲν παρεκκλίνει τῆς ἀληθείας, οὕτω τὰ κατ' αὐτὸν ἐξετίθετο. καὶ πρῶτος Ἀκύλας ἤρξατο λέγειν οὕτως ἄκουσον, ὡ φίλτατε ἀδελφεῖ, ὅπως καὶ αὐτὸς ἀκριβῶς πάντα τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα εἰδῆς, τίνας τε ὢν³ καὶ τίς καὶ πόθεν, καὶ τίνα ἐστίν ἢ πράττει,⁴ καὶ ὅπως καὶ διὰ τί.

XXV. Σίμων οὗτος¹ πατὴρ μὲν ἐστίν Ἀνωρίου, μητὴρ δὲ Ῥαχὴλ, Σαμαρεὺς τὸ γένος² ἀπὸ Γεθθαῶν³ τῆς κώμης, οὐ μείων ἢ σοκίονος ἔξ τῆς Σαμαρείων⁴ πόλεως ἀπεχούσης. οὗτος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ⁵ πρὸς Αἴγυπτον γενοῦσας ἐλληνικῇ τε παιδείᾳ πάνν ἐαντιὸν ἐξασκίωσας καὶ τῇ μάγῳ⁷ τέχνῃ πολλὰ δυναθῆς καὶ εἰς ἀπόνοιαν ἐπαρθῆς θέλει νομιζέσθαι τις εἶναι⁷ δύναμης ἀνωτάτω⁸, καὶ αὐτοῦ⁹ τὸν κόσμον πάντα παραγαγόντος θεοῦ. ἐνίοτε δὲ καὶ Χριστὸν ἐαντιὸν αἰνιττόμενος¹⁰ προσαγορεύει. καὶ ταύτη δὴ τῇ προση-

3) τὸν al. ap. Cot. — 4) τοῦ om. B. — 5) Ita etiam nostra Epit., deest ἄνθρωπον in al. ap. Cot., γινῶσιν ἄνθρωπον transponit C. — 6) Exclusionimus vulg. μόνου post τούτου o. BCD, Hom. II, 12, nostra Epit. et al. ap. Cot. ob nimiam praecedentium tautologiam.

Cap. XXIII. 1) εἰς ὁ θεός B. — 2) Extriusimus art. ὁ ante κόσμος o.

BCD, Hom. l. c. et nostra Epit. — 3) ἀνάγκη γὰρ φῶσει πᾶση rectius D cum Hom. II, 13 conveniens. — 4) τὰς τῶν C. — 5) καὶ om. BCD, Hom. l. c. et nostra Epit. — 6) Secundum Cod. Angelici fragmentum voce. ἐνιοὶ δὲ ἄσεβεις inducunt. — 7) Iste ordo voco. BCD, Hom. l. c. et nostrae Epit., ἐτελεύτησαν θάνατον A et vulg. —

mones qui animam confirmant hominibus ante vexationem inferre, ut si quid forte pravi acciderit mens prius armata recta ratione possit id quod illatum est perferre. Unde, amice Clemens, si cupis quae ad Deum pertinent cognoscere, a domino et Deo et salvatore nostro Iesu Christo, qui humanum genus docet scientiam, ab eo solo discere potes, quia solus novit veritatem. Aliorum enim si quis aliquid cognoscit, ab eo aut ab eius discipulis traditum accepit.

XXIII. Est autem eius sententia, Deum unum esse in tribus personis, cuius totus mundus opus est, quique iustus existens aliquando certe unicuique pro actionibus retribuet. Necesse quippe omnino est, ut qui asserit Deum natura esse iustum etiam credat, immortales esse hominum animas. Quoniam ubi erit iustitia eius, quando aliqui cum pie vixissent tamen male habitus per vim e medio sublatis sunt; quidam vero cum valde impii existissent atque vitae luxui ac deliciis indulgissent, communi tamen hominum morte obierunt? Quandoquidem igitur absque ulla contradictione Deus bonus cum sit, iustus etiam est, nec aliunde iustus esse cognoscetur, nisi anima post separationem a corpore sit immortalis, ut quando in resurrectione suum corpus recuperarit malus quidem, tanquam qui hic bona receperit, ibi pro iis quae deliquit puniatur; bonus autem hic pro delictis castigatus illic quasi in sinu iustorum naes haeres bonorum constituatur. Quandoquidem igitur Deus iustus est, constat inter nos, iudicium quoque fore et animas esse immortales. Si quis vero, quemadmodum Samaritano Simoni placet et non ut veritatis doctrina vult, Deo concedere nolit iustum esse, cui iam aliquis id tribuere potest?

XXIV. His auditis ego Clemens Et quisnam est, dixi, iste quem ais Simon Samaritanus, scire vellem. Respondit autem Petrus: Si cupis discere, licet tibi id ab iis cognoscere, a quibus et ego cuncta illius intollexi. Vocatisque Aquila et Niceta praecepit eis, ut mihi omnia ad Simonem pertinentia diligenter enarrarent. At illi Deum attestati, se nullatenus a veritate declinatos, hunc in modum res eius exposuerunt. Ac prior Aquila coepit ita dicere: Audi, carissime frater, ut tu quoque accurate cognoscas omnia viri illius, cuiusnam sit et quis et unde, et quae nam sint quae facit, et quo modo quamque ob causam.

XXV. Simon iste patre quidem Antonio, matre vero Rachele ortus est, natione Samaritanus ex Gilthis vico, qui non minus quam sex schoenis ab urbe Samaritanorum distat. Hic Alexandriae Aegypti commoratus ac in graeca doctrina plurimum exercitatus et arte magica pollens atque insolentia elatus se vult existimari esse virtutem supremam, ipso quoque superiorem Deo, qui totum orbem produxit. Interdum vero se Christum significans Stantem appellat. Eamque appellationem usurpavit, quasi qui

8) πάσης AC, Hom. l. c. et nostra Epit. — 9) λαβείν A. — 10) κόσμος A. — 11) ἤμαρτεν κολασθήσεται A. — 12) ἤμαρτεν A; om. voc. ὁ δὲ ἀγαθός ἐνταῦθα περιών ἤμαρτε D. — 13) δοκεῖ D praepostere. — 14) τούτω A.

Cap. XXIV. 1) Ita ABCD et nostra Epit., λέγουσι vulg. — 2) Sic dedi ex C pro mendoso του vulg. et ABD. In Hom. II, 18 et nostrae Epit. Codice V est τὸ, neutrum in O. — 3) τίνων τε εἴη C. — 4) πράττειν A.

Cap. XXV. 1) Sic scripsimus c. ABCD, Hom. II, 22, nostra Epit. et al. ap. Cot., οὖν vulg. — 2) ἔθνος Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) γηθῶν B, Γηθῶν et Γηθῶν al.

ap. Cot. — 4) σαμαριῶν A. — 5) τῆς A. — 6) μάγων C. — 7) εἶναι om. AC. — 8) ἀνοτάτη ABCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) του inser. ABD c. Hom. et nostra Epit. In C est καὶ αὐτοῦ τοῦ ὄντος θεοῦ τοῦ τὸν κόσμον πάντα παραγαγόντος. — 10) ἀνισσόμενος ABD. Miratur Cotelerius, quod in nullo exemplari reperit ἐστῶτα ante προσαγορεύει, quam vocem et Clementina (II, 22) habent, et sequentia postulant, Metaphrastes ipsam non intellexisse suspicans. Neque in nostra Epit., nec in ullo nostrorum quattuor Codd. ἐστῶτα legitur. Fuit tamen man. pr. istic in B apparentque adhuc literarum vestigia, et clare quidem

ρορία κήρυται¹¹ ὡς δὴ συστησόμενός τε αἰεὶ καὶ φθορὰς κίττιαν, ὥστε τὸ σῶμα παθεῖν, οὐκ ἔχων.¹² καὶ οὕτε θεὸν τὸν κτίσαντα τὸν κόσμον, ἀνότατον λέγει εἶναι,¹³ οὕτε νεκρὸς ἐγαρθῆσθεσθαι¹⁴ πιστεύει ποτέ. τὴν Ἰερουσαλήμ ἀρνεῖται, τὸ Γαριζεῖν¹⁵ ὄρος ἀντισηφάει. ἀπὸ τοῦ ὄντως¹⁶ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἑαυτὸν ἀναγορεύει. τὰ δὲ τοῦ νόμου ἰδίᾳ¹⁷ προσλήψει ἀλληγορεῖ. καὶ κρίσιν ἐσσεσθαι μὲν λέγει, οὐ προσδοκᾷ δέ.

XXVI. Τὸ δὲ παρεσιελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸν¹ τῆς θεοσεβείας² λόγον γέγονεν οὕτως. Ἰωάννης τις ἐγένετο ἡμεροβαπτιστής, καὶ ὥσπερ τῷ κυρίῳ γεγονῆναι δώδεκα μαθηταὶ τὸν τοῦ ἡλίου δωδεκάμηρον φέροντες ἀριθμὸν, οὕτω³ καὶ αὐτῷ ἔξαρχοι⁴ γηρόντων ἄνδρες τριάκοντα τὸν μηνιαῖον τῆς σελήνης λόγον ἀποπληρῶντες, ἐν οἷς καὶ μία τις ἦν γυνὴ καλουμένη Ἐλένη, ἵνα μηδὲ⁵ τοῦτο ἀνοικονόμητον ᾗ. ἡμῶν γὰρ ἄνδρες ὅσα ἡ γυνὴ ἀτελὴ τὸν τῆς τριακοντάδος τίθησιν ἀριθμὸν, ὥσπερ ἄρα καὶ τῆς σελήνης, ἣς ἡ πορεία τοῦ μηνὸς οὐ τέλειον ποιεῖται τὸν δρόμον. τούτων δὲ τῶν τριάκοντα τῷ Ἰωάννῃ πρῶτος καὶ δοκιμώτατος ἦν ὁ Σίμων.

XXVII. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην Ἰωάννου τὴν Ἐλένην ὁ Σίμων παραλαβὼν¹ περιέρχεται τοὺς ὄχλους ἀναστατῶν, αὐτὴν τε τὴν Ἐλένην λέγοντι ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων οὐρανῶν κατενεχθῆναι τῷ κόσμῳ, ἣς ἔσκεν² Ἕλληνας τε, φησὶ, καὶ Βάρβαροι ἐμαγέσαντο εἰδὼνα φαντασθέντες ἀληθείας, καὶ πολλὰ τερατώδη θαυμάσια³ ποιῶν, ὡς εἰ⁴ μὴ ἤδαμεν, ὅτι μαγεία τὰντα ποιεῖ, ἠπατήθημεν ἂν καὶ αὐτοί. τὴν δὲ ὅτε πολυμαθὴς⁵ ἀπατᾶν ἤθελε καὶ τοὺς ἐν θεοσεβείᾳ, ἀπίστημεν ἀπ' αὐτοῦ. καὶ γὰρ μαιφρονεῖν ἤρξατο, ὡς αὐτὸς ἐπι φίλοις οὕτως ἡμῖν οἷα φίλος ἐξέφρασεν, ὅτι παιδίον ψυχῆν τοῦ ἰδίου σώματος χωρίσας ἀπορήτοις ὄμοις τισὶ, συναργὸν πρὸς τὴν τῶν αὐτῷ δοκούντων φαντασίαν, τὸν παῖδα διαγράφας ἐπὶ εἰκότος ἐν τινὶ ἐνδοτικῷ οἴκῳ, καθ' ὅν αὐτὸς ὑπνοῖ, ἀνατεθειμένην ἔχει. διὸ ἀσβείαν αὐτοῦ καταγρόντες ἀπέστημεν ἀπ' αὐτοῦ.

XXVIII. Ταῦτα τοῦ Ἀκύλα εἰπόντος ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικήτης ἀναγκασίον, ἀδελφὸς Κλήμη, ἔφη, τὰ παραλειφθέντα τῷ Ἀκύλα ἐμὰ ὑπομνήσαι.¹ πρῶτον μὲν γὰρ ὁ θεὸς μάρτυς, ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἡμεῖς συνιγροσάμεθα ἀσεβές, ἀλλ' ὅτι αὐτοῦ πράσσοτος ἰστορήσαμεν. καὶ μέχρις ὅτε ἀβλαβῆ ποιῶν ἐπεδείκνυτο, ἐταρπόμεθα· ὅτε δὲ τὰ μαγεία τῶν γινόμενα θεύτη² ποιῶν πρὸς ἀπάτην θεοσεβῶν ἔλεγεν, οὐκ ἐπι αὐτοῦ ἠνεσχόμεθα, καίτοι πολλὰ ἡμῖν ἐπαγγελομένων· πρῶτος μὲν τὰν καὶ ἀνδριάντας ἡμῶν κατασκευασθῆναι, καὶ θεοὺς τομοσθῆναι, καὶ ὑπὸ ὄχλων προσκνηθῆναι³, καὶ ὑπὸ βασιλέων⁴ δοξασθῆναι, καὶ δημοσίων τιμῶν καταξιοθῆναι, καὶ χρήμασιν ἀπαιροῦσι τοῖς πλουτήσιν.

XXIX. Ταῦτά τε καὶ τὰ τούτοις μείζονα¹ νομιζόμενα ἡμῖν ὑπέσχετο, μόνον ἵνα συνόμιον αὐτῷ τὸ τῆς ἐγκλισησεως κακῶν σιωπῶμεν, ὅπως αὐτῷ τὰ τῆς ἀπάτης προκόπη. καὶ ὁμοῦς οὐ συνθεόμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τῆς τοιαύτης ἀπονοίας παύσασθαι συμβουλευόμενοι λέγοντες αὐτῷ· παύσαι τῆς τοιαύτης τόλμης· θεὸς εἶναι οὐ δύνασαι· φοβήθητι τὸν ὄντως θεόν.

τα, cum reliquae erasae sint. Unde verisimile fit, archetypum quidem Metaphrastae ἑστῶτα habuisse, librariorum autem incitis id in exemplaribus describendis postea fuisse cancellatum. —

11) κέκτηται C. — 12) ἔχων B. — 13) εἶναι λέγει in. CD. — 14) Scripsimus ἐγαρθῆσθεσθαι c. A B C D, Cod. Hom. Ottoboniano, nostra Epit. et al. ap. Cot., ἐγγέρεθαι. vulg. — 15) γαριζ

semper constitutus sit, nec habeat corruptionis causam, qua corpore concidat. Nec vero Deum mundi conditorem supremum esse ait, nec mortuos aliquando excitatum iri credit. Hierosolymam negat, montem Garizimum substituit. Pro vere Christo Deo nostro seipsum praedicat. Legem propria praesumptione aliter interpretatur. Et iudicium fore quidem dicit, verum non exspectat.

XXVI. Ut autem ipse religionis opinionem invaderet, factum est ita. Ioannes quidam exstitit, qui singulis diebus baptisaret, et quemadmodum Domino fuerunt duodecim discipuli duodecim mensium solis gerentes numerum, sic ei quoque fuerunt triginta viri principes menstruam lunae rationem implentes, inter quos et una quaedam erat mulier vocata Helena, ut ne hoc quidem absque praemeditatione esset. Cum enim mulier dimidium sit viri imperfectum tricenarii constituit numerum, sicut et in luna, cuius ingressus non perfectum mensis cursum conficit. Porro horum triginta Ioanni primus ac probatissimus erat Simon.

XXVII. Post mortem autem Ioannis Simon assumpta Helena oberrat plebem conturbans dicensque, eam Helenam de supremis caelis in terras delatam esse, cuius gratia, inquit, Graeci et Barbari bellum gesserunt imaginati speciem veritatis, et edens multa prodigiosa miracula ita ut, nisi cognovissemus eum illa per magiam efficere, ipsi quoque fuisset decepti. Nunc autem quando vesanus ille voluit etiam imponere hominibus religionis, ab eo recessimus. Etenim caede se inquinare coeperat, sicut nobis adhuc amicus velut amicus patefecit, quod cum pueri animam a suo corpore separasset, infandis quibusdam adiuramentis futuram adiutricem ad eorum quae ipse vellet representationem puero in imagine delineato consecratam haberet imaginem in quadam interiori aede, in qua ipse caperet somnum. Quapropter damnata eius impietate abcessimus ab eo.

XXVIII. Haec cum Aquila dixisset, frater eius Nicetas Necesse est, frater Clemens, inquit, ea me commemorare, quae ab Aquila praetermissa sunt. Primum equidem Deus testis est, nos in nullo opere impio adiuvisse eum, sed illo faciente tantum spectasse. Et quamdiu opera innoxia edebat, delectabamur; quando autem quae per magiam fiebant per divinitatem se facere ad pios homines decipiendos dixit, non amplius eum passi sumus, quamvis multa nobis promitteret: primum quidem fore ut templum et staturae nobis extruerentur, Diique existimaremur et a populis coleremur, item a regibus magnificaremur atque donaremur publicis honoribus, nec non infinita vi pecuniae ditesceremus.

XXIX. Haec et alia, quae putantur maiora, nobis pollicebatur, modo ut cum eo viventes pravum eius molimen taceremus, quo fraus ei succederet. Attamen assensum non sumus, quinimmo consilium dedimus, ut ab ista recordia desisteret dicentes ei: Cessa ab huiusmodi audaci facinore: deus esse non potes; time eum, qui vere Deus est. Cognosce te esse ho-

A. — 16) *δντος* BCD. — 17) Sic ABCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., *ἴδα* male vulg. Subinde *προλήψει* Hom., O nostrae Epit. et al. ap. Cot.

Cap. XXVI. 1) *εις τὸν* additum ex ABCD, Hom. II, 28, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) *ἀσβελας* B, ubi tamen fuisse videtur *θειοσβελας*. Lectionem *ἀσβελας*, quam reperimus etiam in Cod. Hom. Ottoboniano, unico genuinam putamus. — 3) *οὕτως* BCD. — 4) Secundum Cod. Angelici fragmentum finit: *καὶ αὐτῷ ἔταρχοι*. — 5) *δὲ μὴ* B.

Cap. XXVII. 1) *λαβὼν* B. — 2) Ita

scr. BCD, Hom. II, 26 et nostra Epit., *ἐνεκα* vulg. — 3) *σημεῖα* C. — 4) *εἰ* deest in C. — 5) *πολύ μανείς* BCD, Hom. Cod. Ottob., uterque nostrae Epit. Cod. et al. ap. Cot., *πολυμανείς* ed. Hom. princeps et al. ap. Cot.

Cap. XXVIII. 1) *ἀναμνησαι* C. — 2) *θειότητι* CD. — 3) *Ἦοοι καὶ ὑπὸ ὄχλων προσκυνηθῆναι* inserenda erant ex BCD, Hom. II, 27, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) *βασιλέας* B et al. ap. Cot.

Cap. XXIX. 1) *μείζονα* deest in utroque Hom. (II, 28) Cod., nostra Epit. et duobus Mss. ap. Cot. Subinde om.

γῶθι, ὅτι ἀνθρώπος εἶ, καὶ ὅτι σοῦ μικρὸς ἐστὶν ὁ τῆς ζωῆς χρόνος. κἀν μέγα πλουτήσης ἢ καὶ βασιλεύσης, τῷ μικρῷ σου χρόνῳ τῆς ζωῆς ὀλίγα ἐγχαρῆσαι πρὸς ἀπόλαυσιν. καὶ ἀσεβῶς ζήσαντα² αἰώνια κώλασις περιμένει. διὸ φοβείσθαι³ τὸν Θεὸν συμβουλευόμεν, ὃν οὐ κριθῆναι ἔχει ἢ ἐκίστου ψυχῆ, περὶ ὧν ἐπραξεν ἐν ταῦθα.

XXX. Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐγέλασεν. ἡμῶν δὲ εἰπόντων· τί τῶν¹ τὰ σοι συμφέροντα συμβουλευόντων καταγελαῖς; ἐκείνος γελοῦ ἡμῶν, ἔφη, τὴν μοῖραν ὑπόληψιν, ὅτι πιστεύετε² ἀθάνατον εἶναι τὴν τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν. κατὰ ἔφην· οὐ θαυμάζομεν, ὦ Σίμων³, εἰ ἀπατᾶν ἡμᾶς ἐπιχειρεῖς, ἀλλ' ἐκπληττόμεθα⁴ τίνι λόγῳ καὶ σευτὸν ἀπατᾶς. λέγε οὖν ἡμῖν, ὦ Σίμων· εἰ καὶ τῶν ἄλλων οὐδαὶς πεπληροφόρηται ἀθάνατον εἶναι τὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὐ γὰρ σὺ καὶ ἡμεῖς· οὐ μὲν, ὡν ἀνθρωπιῶν σώματος χωρίσας αὐτὴν καὶ προσυμλήσας καὶ ἐπιτάξας· ἡμεῖς δὲ, ὡς συμπαρόντες καὶ τὴν ἐπιταγὴν ἀκούσαντες, καὶ τὸ κελυθὲν⁵ ἐναργῶς ἰστορήσαντες. καὶ ὁ Σίμων ἐγὼ μὲν οἶδα, τί λέγετε· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε, περὶ τίτος διαλέγεσθε.⁶ καὶ ἐγὼ Νικήτης ἔφη·⁷ ἔπειδ' οἶδας, λέγε· εἰ δὲ μὴ οἶδας, μὴ δοκεῖ ἡμᾶς τῷ λέγειν σὲ μὲν εἰδέναι, ἡμᾶς δὲ μὴ, ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. οὐ γὰρ ἐσμὲν οὕτω τῆπιωι, ἵνα πανούργιον ἐσπείρῃς ἡμῖν ὑποψίαν, καὶ τῷ⁹ τυμίζῃς σέ τι τῶν ἀπουρήτων εἰδέναι¹⁰ ὑποχειρίους λάβης.¹¹

XXXI. Καὶ ὁ Σίμων ἔφη· ὅτι μὲν ἐχώρισα ψυχὴν ἀνθρωπιῶν σώματος, οἶδα ὑμᾶς εἰδόντας· ὅτι δὲ οὐχ ἢ τοῦ τεθνεώτος ψυχὴ ὑπουργεῖ,¹ ἀλλὰ δαίμων τις ὑποκρινόμενος² εἶναι ψυχῆ,³ οἶδα ὑμᾶς ἀγνοούντας. καὶ ἐγὼ Νικήτης ἔφη· πολλὰ ἐν τῷ βίῳ ἠκούσαμεν⁴ ἅπιστα· τοῦ δὲ τούτου λόγον ἀνυπόθετον οὐ προσεδοκίμαμεν ἀκούσαι ποτε. εἰ γὰρ δαίμων ὑποκρίνεται ἢ τοῦ τεθνεώτος εἶναι ψυχῆ,⁵ τίς ἄρα τῆς ψυχῆς χρεῖα τοῦ χωρισθῆναι τοῦ σώματος; οὐκ αὐτοὶ δὲ παρόντες ἠκούσαμεν σου τὸ σκῆνον τὴν ψυχὴν ἐξορκίζοντος; πῶς δὲ καὶ ἄλλον ὀρκιζόμενον, ἕτερος μὴ ὀρκισθῆις⁶ ὡς φοβηθεῖς ὑπακουεῖ; οὐκ ἄρα δὲ καὶ αὐτὸς ἐξεταζόμενός ποτε πρὸς ἡμῶν, τίτος χάρων ἐνίστε καὶ παύονται αἱ προσεδρεῖαι, εἰρηκας ὅτι ψυχὴ πληρώσασα τὸν ὑπερ γῆς χρόνον, ὃν ἐμελλεν⁷ ἐν σώματι διατελεῖν, εἰς ἄβην πορεύεται, προσετίθεις δὲ λέγων, ὅτι τῶν ἰδίων θανάτῳ τελευτησάντων αἱ ψυχαὶ, ἐπειδὴ πρὸς ἄβην ἀντίοθι χωρήσασαι φρουροῦνται, οὐκ⁸ εὐκόπως εἰθεῖν ἀφίεται;

XXXII. Ταῦτα τοῦ Νικήτου εἰπόντος Ἀκύλας αὐτὸς πάλιν¹ ἔφη· ἐβουλόμην παρὰ σοῦ τοῦτο μόνον μαθεῖν, Σίμων, εἴτε ψυχῆ, εἴτε δαίμων ἐστὶ τὸ ὀρκιζόμενον, τί δὲ καὶ φοβούμενον οὐ παραπέμπεται τοὺς ἄρκους; καὶ ὁ Σίμων, κώλασιν, φησὶ, παρακούσασα οἶδε μέλλειν² παθεῖν. καὶ ὁ Ἀκύλας οὐκὼν εἰ³ ὀρκιζομένη ψυχὴ ἔρχεται, καὶ κρίσις ἄρα γίνεται. εἰ οὖν αἱ ψυχαὶ ἀθάνατοι, πάντως ἐστὶ⁴ καὶ κρίσις. ὥστε εἰ⁵ καὶ τὸν ἐπι⁶ κακῆ πράξει ὀρκισθέντας, εἴτα καὶ παρακούσαντας καταδικασθῆναι φῆς, πῶς οὐ παρόβησαι οὐ τούτους κατατυγκάζω, τῶν ἀναγκαζομένων ἐπὶ παρακοῇ κολάζο-

νομιζόμενα BD. — 2) βιῶσαντα C. — 3) φοβείσθαι σοι (Hom. l. c. et V nostrae Epit. et se (O nostrae Epit.) al. ap. Cot.

Cap. XXX. 1) ἡμῶν BD, Hom. II, 29, nostrae Epit. et al. ap. Cot., om. τῶν B. — 2) πιστεύεται C, idem fuit in B. —

3) ὁ Σίμων οὐ θαυμάζομεν inv. C. — 4) ἐκπληττόμεθα BCD, Hom. l. c., nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 5) κελυθῶν BCD, noster Hom. Cod. l. c., O nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 6) περὶ τίνων διαλέγετε B, περὶ τίνων διαλέγεσθε CD, Hom. l. c., nostrae Epit. et

minem, breveque esse tempus vitae tuae. Quanquam admodum locuples vel etiam rex evaseris, exiguo vitae tuae spatio pauca sunt, quibus frueris, et viventem impie aeterna poena manet. Quare auctores sumus, Deum verearis, a quo iudicari debet uniuscuiusque anima pro iis, quae hic gessit.

XXX. Haec ille audiens risit. Cumque diceremus: Cur eos irrides, qui tibi utilia suadent? ille Rideo, inquit, stultam opinionem vestram, quod creditis, immortalem esse hominis animam. Et ego respondi: Non miramur, o Simon, si fallere nos conaris, sed obstupescimus, qua ratione etiam te ipse decipias. Effare igitur nobis, Simon; licet aliorum nemo compertum haberet, animam esse immortalem, tu tamen et nos habemus: tu quidem, ut qui eam a corpore humano diremistis, qui collocutus es, qui imperasti; nos vero, ut qui adfuimus, et imperium audivimus, et quod iussum est vidimus clare. Ad haec Simon: Ego quidem scio, quid dicatis, vos autem nescitis, qua de re loquamini. Ac ego Nicetas dixi: Quandoquidem scis, edisserere; quod si nescias, ne existimes, decipi nos posse, dum ais, te quidem scire, nos autem nequaquam. Adeo enim stolidi non sumus, ut nobis vafra inseras suspicionem, redigasque nos in tuam potestatem existimantes, aliquid ineffabilium cognosci a te.

XXXI. Respondit Simon: Quod quidem disiunxerim animam ab humano corpore, novi vos scire; quod vero non anima defuncti ministret, sed aliquis daemon, qui se animam esse simulat, novi vos ignorare. Et ego Nicetas excepti: In vita multa incredibilia audivimus; hoc tamen sermone amentiosem nos unquam audituros non speravimus. Nam si daemon fingit, se animam mortui esse, quinam erat animae usus, ut a corpore separaretur? Nonne ipsi praesentes audivimus te, cum animam e corpore adiurando evocares? Et qua ratione uno adiurato alter non adiuratus tanquam veritus obedit? Nonne etiam tu aliquando a nobis rogatus, quam ob causam interdum cessarent assensiones respondi: Quia anima completo super terram tempore, quod in corpore peractura erat, ad inferos vadit, ac subiunxisti animas eorum, qui propria morte obierunt, quoniam in inferis hinc secedentes custodiuntur, non facile permitti venire?

XXXII. Haec Nicetas cum protulisset, Aquila iterum dixit: Cupe-rem a te id unum discere, Simon, sive anima sit, sive daemon id quod adiuratur, cuiusnam tandem metu adiurationes non contemnit? Et Simon Poenas, inquit, persoluturam se intelligit anima, si non obtemperet. Aquila vero: Itaque si anima adiurata venit, etiam iudicium fiet. Si ergo animae sunt immortales, omnino et iudicium erit. Quamobrem si eos quoque, qui in malam actionem sunt adiurati tumque non obtemperarunt, condemnandos ais, quo modo tu non timuisti eos cogere, cum qui coguntur

al. ap. Cot. — 7) φημι CD, φησι B. — 8) Mirum, quod Codicibus BCD, quamvis ex diversis archetypis descriptis exciderunt omnia, quae haec habes inde a vocc. ἐπει usque ad sequentis cap. vocc. οὐδὰ ἡμᾶς ἀγνοοῦντας· καὶ ἐγὼ Νικητῆς ἔφη. — 9) τοῦ (Hom. l. c. et nostra Epit.) et ἐκ τοῦ p. καὶ τῷ al. ap. Cot. — 10) καὶ οὕτως ἐπιθυμῶ κολάζομένους ἡμᾶς praerponunt Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) λαβὼν ἔχης Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. XXXI. 1) ἐπεὶ μὴ ὑπάρχει inser. Hom. II, 30 et nostra Epit., ἐπεὶ μὴ ὑπάρχη vel ἐπεὶ μὴ δὲ ὑπάρχει inser. al. ap. Cot. — 2) αὐτὸς add. Hom.

l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) ἐνεργεῖ inser. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) ἤκουσα B. — 5) εἶναι τοῦ τεθνεώτος ἢ ψυχῆ vocc. ordo BCD et nostrae Epit. — 6) Ita Hom. II, 30 c. nostra Epit., ἔτερος δὲ μὴ ὀγκισθεῖς BCD et al. ap. Cot. — 7) ἤμελλεν B. — 8) οὐκ adiunximus c. Hom. l. c., nostra Epit. et B, in quo quidem hic ordo vocc. εὐκόπως ἐλθεῖν οὐκ ἀφίενται. Videtur esse οὐκ εὐκόπως et οὐκ ἀφίενται et εὐκόπως ἐλθεῖν οὐκ ἀφίενται in al. ap. Cot. *

Cap. XXXII. 1) πάλιν om. B. — 2) μέλλει BD. — 3) ἢ al. ap. Cot. — 4) ἔσται C. — 5) εἰ om. C. — 6) ἐπι

μένων; τὸ γὰρ ἤδη σε μὴ¹ παθεῖν, ἐφ' οἷς ἐδρασαί, οὐ θαῦμα, ἐπεὶ μήπω κρίσις ἐστίν, ἵνα σὺ μὲν δικῆν ἴδῃς, περὶ ὧν ἠγάγκασας, τὸ δὲ ἀναγκασθῆν ὑπὸ συγγνώμῃ γένηται,² ὡς τῆς κακῆς πράξεως τὸν ὄρκον προτιμήσῃ. ὁ δὲ τούτων ἀκούσας ἀργίσθῃ θάνατον, εἰ μὴ σιωπῶμεν, ἡμῶν ἀπειλήσας.

XXXIII. Ταῦτα τοῦ Ἀκύλου εἰπόντος ἐγὼ Κλήμης ἐπυθόμεν, τί δ' ἄρα¹ ἐστίν, ἃ ποιεῖ θαυμάσια. οἱ δὲ ἀνδριάντας, εἶπον, ποιεῖ περιπατεῖν, καὶ κυλιόμενος ἐπὶ πῦρ² οὐ καίεται, ἐπίσται δὲ καὶ πέταται, καὶ ἐκ λίθων ἄρτους ποιεῖ, ὄφρι γίνεται, εἰς ἀγα μεταμορφούται, διπρόσωπος γίνεται,³ εἰς χρυσὸν μεταβάλλεται, θύρας κλεισμένας ανοίγει, σίδηρον λύει, ἐν δειπνοῖς εἰδωλα παντοδαπῶν ἰδεῶν παρίστησι, τὰ ἐν οἰκίᾳ⁴ σκευή ὡς αὐτόματα φερόμενα πρὸς ὑπηρεσίαν ὀράσθαι ποιεῖ, τῶν φερόντων οὐ βλεπομένων. ταῦτα λεγόντων αὐτῶν⁵ ἀκούων ἐθαύμαζον· ἑμαρτύρουν δὲ τὰ⁶ τοιαῦτα αὐτοὶ παρόντες⁷ ἰστοροῦμεναι.

XXXIV. Τούτων οὕτω¹ ῥηθέντων ἤμα Ζακχαῖος τοιαῦτα τῷ Πέτρῳ διασαφῶν ἤδη λοιπὸν, ὦ Πέτρο, καιρὸς πρὸς τὸ ἐμβαῖν σε διαλεχθῆναι τοῖς συνελθούσι. πολλὸς γὰρ ἐπὶ τῆς αὐλῆς συναθροισθεὶς ἀναμέμει σε ὄχλος, οὐ ἐν μέσῳ καθάπαρ τις πολέμαρχος² ὑπ' αὐτῶν δορυφορούμενος ἔστηκε Σίμων. ὁ δὲ Πέτρος ταῦτα³ ἀκούσας, εὐχῆς χάριν ὑπὸ γωρησαί μοι⁴ κελύσας μικρὸν⁵ μήπω τὸ σωτήριον βάπτισμα δεξαμένῳ, τοῖς ἤδη τελείοις ἀναστάντες, ἔφη, εὐλόγηθα, ἵνα Θεὸς⁶ τοῖς ἀνεκλείτους⁷ αὐτοῦ οἰκτιρμοῖς συνεργήσῃ μοι ὁρμῶντι πρὸς σωτηρίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντων ἀνθρώπων. καὶ τούτο εἰπὼν, εὐλόγημος ἔζηε εἰς τὸν ὑπαιθρον τῆς αὐλῆς τόπον μέγαν ὅτα, ἐνθα συνελθυθότες ἦσαν πολλοὶ, ἃ ἀκουσται γέρονται τῶν λεχθησομένων. στὰς οὖν καὶ ἰδὼν μετὰ πάσης ἡσυχίας τὸν πάντα λαὸν εἰς αὐτὸν ἀτενίζοντα, Σίμωνα δὲ τὸν μάγον εἰς μέσον ἑστῶτα, τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως·

XXXV. Εἰρήνη εἴη¹ πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐτοιμοῖς ἔχονσι δεξιὰς διδόναι τῇ τοῦ Θεοῦ ἀληθείᾳ, ἣν αὐτοῦ μεγάλην τε καὶ ἀσκήριτον ἐν τῷ νῦν κόσμῳ ὑπάρχουσαν δωρεὰν ὁ² ἀποστολεὶς ἡμᾶς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ ζῶντος Θεοῦ³ ταύτην ἡμῶν ἐνετείλατο τῆρ προσηγορίας πρὸ τῶν τῆς διδασκαλίας λόγων ὑμῶν ἐπιφθέγγεσθαι, ἵνα εἴαν ἢ τις⁴ ἐν ὑμῖν εἰρήνης τέκνον, διὰ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν καταλάβῃ⁵ αὐτὸν ἢ εἰρήνη· εἰ δὲ ταύτην λαβεῖν ὑμῶν τις μὴ θέλοι, τότε καὶ ἡμεῖς ἀποτιναζόμενοι τὸν κοινοῦ τῶν ποδῶν ἡμῶν εἰς μαρτύριον εἰς ἑτέρων ἀπίωμεν⁶ οἰκίας καὶ πόλεις. καὶ ἀληθῶς ὑμῖν λέγομεν,⁷ ἀνεκτότερον ἔσται⁸ γῆ Σουδῶμων καὶ Γομόρρας ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως ἢ τῷ τῆς ἀπειθείας τόπῳ ἐνδιατρίβειν⁹· πρῶτον μὲν, ὅτι¹⁰ ἀφ' ἐαντῶν οὐχ οἰοί τε γεγονάτε τὴν ἀλήθειαν ἐπιγνώνα· δεύτερον,¹¹ ὅτι τὰ καθ' ἡμᾶς ἀκούσαντες οὐκ ἤλθετε μέχρ' ἡμῶν· τρίτον, ὅτι καὶ ἐλθούσιν ἡμῖν ἠπειθήσατε. διὸ φειδόμενοι ὑμῶν προκίτα εὐχόμεθα¹² τὴν εἰρήνην ἡμῶν¹³ ἐλθεῖν ἐφ' ὑμᾶς.¹⁴ εἰ οὖν ταύτην ἔχειν ἐθέλετε, δεῖ ὑμᾶς προθύμως τοὺς περὶ τῆς εὐσεβείας δόξασθαι λόγους, καὶ τὴν Θεῷ ἀρέσκουσαν πολιτείαν ἐπανελεῖσθαι, ἢ εὐσεβῶς¹⁵ καὶ δικαίως ζῆσαντες τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν γένησθε κληρονομοῦ.

om. D. — 7) μὴ docet in B. — 8) γενήσεται C.

Cap. XXXIII. 1) τί ἄρα D. — 2) εἰς πῦρ C. Tertium Codicis Angelici fragmentum incipit: καὶ κυλιόμενος ἐπὶ πῦρ..... extenditurque usque ad πο-

λιτείαν ἐπανελεῖσθαι ἵνα εὐσε/ cap. 35, ubi est et ipsius Mat. finis ofr. Reoog. II. 9. Anast. Cedren. Niceph. — 3) Ita et Hom. II, 32 et nostra Epit., desunt voc. διπρόσωπος γίνεται in A. — 4) Sic A B C D, Hom. l. c. et nostra Epit., ἐν τῇ οἰκίᾳ

propter contumaciam puniantur? Nam te iam non esse multatum pro iis, quae designasti, mirum non est, cum iudicium nondum sit, ut tu quidem poenas des eorum, ad quae coegisti, quod autem coactum est, veniam accipiat, quia malo facinori adiuramentum praetulerit. Simon autem his auditis ira percitus mortem, nisi taceremus, nobis minatus est.

XXXIII. Postquam Aquila haec dixit, ego Clemens interrogavi, quae-
nam essent miracula, quae faceret. Illi vero responderunt: Facit ut sta-
tuae ambulent, in igne volutans se non uritur, interdum volat, ex lapidibus
panes facit, serpens fit, in capram transformatur, duas facies ostendit, in
aurum convertitur, portas occlusas aperit, ferrum solvit, in conviviis simu-
lacrata formarum omnigenarum exhibet, facit ut in domo vasa sponte ferri ad
ministerium videantur, nec cernantur qui ferunt. Eos ista memorantes
audiens mirabar; testabantur autem ipsi qui aderant talia se vidisse.

XXXIV. His ita enarratis venit Zacchaeus et ista Petro significavit:
Iam nunc, Petre, tempus est, ut exeam ad disserendum cum iis, qui con-
venerunt. Multa enim turba in atrio congregata te opperitur, in quorum
medio tanquam aliquis belli dux ab iis protectus ac stipatus constitit
Simon. His auditis Petrus cum orationis gratia paululum secedere me
iussisset, qui nondum consecutus fueram salutare baptismum, ad iam per-
fectos ac baptizatos Surgentes, inquit, oremus, ut Deus pro suis perpetuis
miserationibus opituletur mihi prodeunti ob salutem hominum ab ipso crea-
torum. Utque hoc dixit, oratione facta exiit in atrii locum subdialem et
magnum, quo multi convenerant, ut fierent auditores eorum, quae dicenda
essent. Stans ergo cernensque universum populum summo cum silentio
oculos in ipsum conicere, ac Simonem magum in medio stare, hunc in
modum loqui coepit:

XXXV. Pax sit omnibus vobis, qui parati estis dexteram dare veritati
Dei, quam magnum nempe ac incomparabile eius munus in hoc mundo ut
in salutationem vobis ante sermones doctrinae acclamemus praecipit nobis,
qui misit nos dominus Iesus Christus, filius Dei vivi, quo si aliquis inter
vos sit filius pacis per doctrinam nostram pax eum complectatur; si quis
autem vestrum eam accipere nolit, tunc et nos excusso pedum nostrorum
pulvere in testimonium ad aliorum domos ac civitates abeamus. Ac vere
dicimus vobis: Tolerabilius erit in die iudicii fuisse in terra Sodomorum
et Gomorrhae, quam in loco incredulitatis: primo quidem quia non potui-
stis ex vobis agnoscere veritatem; secundo quoniam de nostris cum audie-
ritis, non venistis usque ad nos; tertio quia etiam nobis ad vos profectis
non credidistis. Quare gratificantes vobis ultro oramus, ut pax nostra ve-
niat super vos. Si ergo eam habere vultis, oportet vos alacri animo susci-
pere habitos de pietate sermones atque Deo placitam amplecti vitam, ut
pia iustaque vita transacta aeternorum bonorum haeredes sitis.

vulg. — 5) αὐτῶν adiunxi ex ABCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. In Hom. et nostra Epit. est quidem αὐτῶν λεγόντων. — 6) τὰ om. A. — 7) παρόντες receperimus cum ABCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. Ordinem vero voc. sic mutaverim: ἑμαρτύρου δὲ αὐτοὶ παρόντες τὰ τοιαῦτα ἰστορήσκειν. Cfr. Hom. II, 32 nostram not. 3. Cap. XXXIV. 1) οὕτως CD ut Hom. II, 33 et V nostrae Epit. — 2) πολεμάρχης et ταξίαρχος al. ap. Cot. — 3) ταῦτα deprompsi ex A. — 4) με D. — 5) μικρὸν adiunxi ex ABCD et al. ap. Cot. — 6) ὁ θεός B ut Hom. III, 29 et nostra Epit. — 7) ἀνεκλαλήτος C.

Cap. XXXV. 1) εἴη erasum in D. Idem ἡμῖν p. ὑμῖν. — 2) ὁ om. D. — 3) τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος A ut nostra Epit. cfr. Matth. 10, 12. Marc. 6, 11. Luc. 10, 5. — 4) Sic ABCD, Hom. III, 30 et nostra Epit., τις ἢ vulg. — 5) καταλάβοι C. — 6) ἀπίστων B, ἀπίστωνοι al. ap. Cot. Subinde οικίας A. — 7) λέγωμεν A, λέγομεν ὑμῖν inv. B. — 8) ἀνεκτότερόν ἐστι. BD. — 9) ἢ τοῖς μὴ καταδεξαμένοις τὸ σωτήριον κήρυγμα p. ἢ τῶν τῆς ἀπηνείας τόπῳ ἐνδιατοβείων exhibet A. — 10) οὐ om. C. — 11) δὲ inserit A. — 12) ἐγγόμενοι D. — 13) ὑμῶν A. — 14) ὑπ' ὑμῶν Turn. — 15) ἵνα εὐσεβῶς A.

XXXVI. Καὶ τοῦ Πέτρου ταῦτα εἰπόντος, καὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ διδάξαντος, καὶ πῶσα παρὰ τοῦ Θεοῦ τῷ ἀνθρώπῳ τὰ ἀγαθὰ ἰδομένηθη, καὶ πυραυμένοντος πολλὰ περὶ μοναρχίας, ὁ Σίμων ἔξω τοῦ ὄχλου βοῇ μεγάλην ἔφη· τί ψευδόμενος ἀπατᾷς θλίεις τὸν παροστώτᾳ σοι¹ ἰδιωτην ὄχλον κείθων αὐτούς, Θεοὺς μῆτε ὀνομάζειν, μῆτε λέγειν ἔξιν² εἶναι, τῶν παρὰ Ἰουδαίους δημοσίων βίβλων πολλοὺς Θεοὺς εἶναι³ λεγουσῶν; καὶ τῶν δὲ μετὰ πάντων ἀπ' αὐτῶν σοι⁴ τῶν βιβλίων περὶ τοῦ δεῖν Θεοὺς νομίζειν συζητῆσαι βούλομαι, πρότερον περὶ οὗ ἔφησθε Θεοῦ δεΐξας μὴ αὐτὸν εἶναι τὴν ἀνωτάτω καὶ πάντα δυναμένην πρόνοιαν, καθ' ὃ ἀπρόγνωστός ἐστιν, ἀτελής, ἐνδεής, καὶ ὄλιος⁵ οὐκ ἀγαθός. ἀμέλει καὶ τούτου δευθέρτος ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὡς ἐγὼ λέγω, ἕτερος⁶ ἀγράφως περιλείπεται εἶναι Θεός, προγνωστικός, τέλειος, ἀνεσθής, ἀγαθός, πάντων ἀπηλλαγμένος κακῶν· ὃν δὲ σὺ φῆς δημιουργόν, τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος τυγχάνει.

XXXVII. Ἀστίκα γυνὴ ὁ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ γεγονὸς Ἀδὰμ καὶ τυράλος κτίζεται καὶ γινώσκει ἀγαθοῦ τυχόν ἢ κακοῦ μὴ ἔχων γνωρίζεται,¹ ἐφ' ᾧ καὶ παραβάτης εὐρίσκειται, καὶ τοῦ παραδείσου² ἐκβάλλεται, καὶ Θανάτῳ τιμωρεῖται. ὁμοίος τε³ καὶ ὁ πλάσας αὐτὸν, ἐπιμὴ τὰ πάντα ὀρεᾷ, ἐπὶ τῇ Σοδόμοι καταστροφῇ δεῦτε, λέγει,⁴ καὶ καταβάτης ἴδωμεν, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελοῦνται, εἰ δὲ μὴ ἴσα γινώ⁵ καὶ ἀγνοῦνται ἑαυτὸν δαίκνυσι. τῷ δὲ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδὰμ· ἐκβάλλομεν αὐτὸν, μὴ πῶς ἐκτείνας⁶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀψηται τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς καὶ φάγη, καὶ ζήσῃ⁷ εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ⁸ φθονεῖ. καὶ τῷ γεγράφθαι, ὅτι⁹ ἐνεθυμήθη ὁ Θεός, ὅτι ἐποίησε τὸν ἀνθρώπον· καὶ μετανοεῖ καὶ ἀγνοεῖ. τὸ γὰρ ἐνεθυμήθη, σκέψις ἐστίν,⁹ ἢ¹⁰ τις δι' ἀγνοίαν, ὃν βούλεται, τὸ τέλος ἀκριβῶσαι θελεῖ ἢ ἐπὶ τῷ παρὰ¹¹ γνώμῃ ἀποβάτη μεταμελουμένον.¹² καὶ τὸ γεγράφθαι,¹³ καὶ¹⁴ ὠσφράσθη κύριος ὀσμήν ἐνώδιας, ἐνδεύς ἐστὶ, καὶ τὸ ἐπὶ κτίσῃ¹⁵ σαρκῶν ἡσθήναι, οὐκ ἀγαθόν. τὸ δὲ πειράζειν ὡς γέγραπται, καὶ¹⁶ ἐπιείραζε κύριος τὸν Ἀβραάμ, κακοῦ καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς¹⁷ ἀγνοῦντος.

XXXVIII. Ὅμως ὁ Σίμων πολλὰ τῆς γραφῆς κακῶς ἐκλαμβάνων δεικνύειν ἔσπευδε παρτι πάθει τοῖς ἀνθρώποις ὁμοίως τὸν Θεὸν ὑποκείμενον. καὶ ὁ Πέτρος εἰ μηδὲν¹ ἀγαπᾷ, φησὶν, ὁ κακὸς καὶ πάνν μοχθηρὸς, ἐφ' οὖς ἀμαρτάνει, ἐαυτὸν ἐλέγγειν, ἀπόκριναί μοι. καὶ ὁ Σίμων οὐκ ἀγαπᾷ, ἔφη. καὶ ὁ Πέτρος· πῶς ὃν κακὸς καὶ μοχθηρὸς εἶναι δύναται ὁ Θεός, εἰ περ αὐτοῦ θελήματι τὰ κατ' αὐτοῦ δεῖται² δημοσίᾳ γραφέντα προστέθη; καὶ ὁ Σίμων· ἐνδέχεται μὴ³ κατὰ προαίρεσιν αὐτοῦ ὑφ' ἑτέρας δυνάμεως τὸν κατ' αὐτοῦ⁴ γραφῆναι ἔλεγον. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· πρότερον ὃν τοῦτο ζητήσωμεν. εἰ μὲν ὑπὸ τῆς ἐαυτοῦ βουλῆς⁵ ἐαυτὸν ἤλεγξεν, ὡς φθάσας σὺ πρότερον⁶ ὡμολόγησας, μοχθηρὸς οὐκ ἐστίν· εἰ δὲ καὶ ὑφ' ἑτέρας δυνάμεως, ζητητέον καὶ παρτι σθένει ἐξεταστέον, μὴ τις αὐτὸν μόνον ἀγαθὸν ὄντα ἐπὶ πᾶσι τοῖς κακοῖς ὑπέλαβε.⁷

Cap. XXXVI. 1) σε B cfr. Rec. II, 37. Codren. — 2) ἔξ ὧν B. — 3) εἰναι accessit ex BCD, Hom. III, 38 et nostra Epit. — 4) σε C, qui inserit εἶναι post Θεοῦς. — 5) ὄλιος BD. — 6) καὶ ἕτερος C.

Cap. XXXVII. 1) Membrum καὶ γινώσκου ἀγαθοῦ τυχόν ἢ κακοῦ μὴ ἔχων γνωρίζεται rescriptum ex BCD et

al. ap. Cot., faventibus Hom. III, 39 et nostra Epit. — 2) Ita omnino reponendum e. BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., Θεοῦ vulg. Clerici coniectura τοῦ θελου παραδείσου est parum opportuna. — 3) δὲ C. — 4) Gen. 18, 21. — 5) ἐκτείνας excidit Codici D. Gen. 8, 22. — 6) Huius vulg. lectioni fa-

XXXVI. Quae cum Petrus dixisset, ac de operibus Dei docuisset, quantaque bona a Deo homini sint donata, atque multa monuisset de monarchia, id est unius Dei principatu, Simon extra turbam voce magna inquit: Quid adstantem tibi imperitam multitudinem vis mentiendo decipere, dum persuades eis, deos nec nominare licitum esse, nec dicere, cum publici Iudaeorum libri multos deos esse asseverent? Et vero nunc coram omnibus ex iis libris tecum disputare volo de eo, quod Deos existere sit existimandum, et prius de eo Deo, quem protulisti, ostendo eum non esse supremam ac omnipotentem providentiam, quia improvidus futurorum est, imperfectus, indigens ac omnino non bonus. Quo nimirum demonstrato ex Scripturis, quemadmodum ego assero, restat ut sit alius Deus in Scriptura non commemoratus, praesciens futurorum, perfectus, non indigens, bonus, ab omnibus malis liber; ille autem, quem loqueris, mundi opifex contrariis oppositus est.

XXXVII. Statim ergo qui ad eius similitudinem factus est Adamus etiam caecus creatur et cognitionem forte boni vel mali non habere carnitur, propter quod et transgressor invenitur atque e paradiso eiicitur mortisque multatur. Simili quoque modo qui finxit illum, quandoquidem cuncta non videt, in Sodomorum exitio *Venite, inquit, et descendentes videamus, an secundum clamorem ipsorum qui ad me venit perficiant, sin minus ut sciam et ignarum se ostendit.* Quando autem dicit de Adamo: *Eiiciamus eum, ne forte extensa manu sua attingat lignum vitae et comedat, et vivat in aeternum* invidet quoque. Cumque scriptum est: *Secum reputavit Deus, quod fecisset hominem et poenitentia ducitur et ignorat.* Nam illud *secum reputavit* consideratio est, qua aliquis ob eorum quae cupit ignorantem finem diligenter explorare vult; aut est poenitentis de re, quae praeter sententiam contigit. Quod etiam scriptum est: *Et odoratus est Dominus odorem suavitatis indigentis est et, nidore carniū delectatum fuisse, non boni.* Tentare autem sicut scriptum est: *Et tentavit Dominus Abrahamum mali est ac eius, qui ignoret exitum patientiae.*

XXXVIII. Sicque Simon multis Scripturae dictis male assumptis probare nitebatur, Deum perinde ac homines omni perpeſsioni obnoxium esse. Tum Petrus An, inquit, qui malus ac plane improbus est, nullatenus velit se ipse arguere in iis quae peccat, responde mihi. Simon respondit: Minime velif. Et Petrus: Quo modo igitur malus ac improbus esse potest Deus, cum ipsius voluntate opprobria in illum conscripta publice proposita sint? Ac Simon: Fieri potest, ut illius reprehensio citra ipsius sententiam ab alia virtute sit scripta. Dixit Petrus: Primum ergo hoc quaeramus. Si suo quidem consilio se reprehendit, ut tu prius ultro confessus es, improbus non est; sin vero alia virtute, inquirendum est ac omnibus viribus examinandum, num quis eum, qui solus bonus existat, omnibus malis subiecerit.

vet *ζήσεται* Hom. l. c. et nostrae Epit., *ζήση* corr. ei C, *ζήση* exhibent BD et al. ap. Cot. — 7) *καὶ accessit* ex BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) Vocc. *γεγραμμένοι*, *ὅτι* non sunt in D. Gen. 6, 6. — 9) Ita BCD c. Hom. l. c. et nostra Epit., *ἐστὶν* vulg. — 10) *ἡ* est coniectura Davisii ad Hom. III, 89, *ἡ* BC et vulg. cum utrisque Homiliarum et nostrae Epit. Codd., *εἰ* D. — 11) *κατὰ* BCD et al. ap. Cot., rectius *μὴ κατὰ* al. ap. Cot. ut Hom. l. c. et nostra Epit. — 12) *μεταμελομένου* BCD et al. ap. Cot. — 13) *γεγραμμένοι* om. D. — 14) *καὶ* scripsimus c. BCD, Hom. l. c., nostra Epit., al. ap. Cot. et LXX (Gen.

8, 21), *ὅτι* vulg. — 15) *κρίση* C. — 16) *καὶ* ex BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., *ὅτι* vulg. Gen. 22, 1. — 17) *ὑπογραφή* B. Cap. XXXVIII. 1) *μὴ* al. ap. Cot. — 2) *κατὰ* Hom. III, 40, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) *μὴ* deest in B, supra additur tamen man. rec. siglum *οὐ*. Eadem manus inseruit *δὲ* post *ἐτέρας*. Aequè deest *μὴ* in D, in utroque Hom. Cod. et Mss. nostrae Epit.; *ἐνδέχεται μὴ* des. in C. — 4) *αὐτῶν* mendosae Cler. edd. — 5) *ἐμβουλῆς* D. Subinde *ἐαυτοῦ* mendum est in editionibus Clerici. — 6) *πρώτον* D. — 7) Sic etiam BCD et nostra Epit., *ὑπέβαλεν* Hom. l. c.

XXXIX. Καὶ ὁ Σίμων· πρόδηλος εἰ φεύγων ἀπὸ τῶν γραφῶν ἀκούσαι τὸν κατὰ τοῦ¹ Θεοῦ σου ἔλεγον. καὶ ὁ Πέτρος· αὐτὸς μοι φαίνεται τοῦτο ποιοῦν. ὁ γὰρ εἴξιν ζητήσεως φεύγων ἐξετάσει ἀληθῆ γενέσθαι οὐ βούλεται. ὅθεν ἐγὼ τῇ τάξει χρωόμενος καὶ βουλόμενος πρῶτον τὸν συγγραφεῖα τοηθῆναι πρόδηλος εἰμι τῆν εὐθείαν ὁδεύειν θέλων.² καὶ ὁ Σίμων· ὁμολόγησον πρῶτον, εἰ γε τὰ κατὰ τοῦ δημιουργοῦ γεγραμμένα ἀληθῆ ἔστι,³ καὶ οὐκ⁴ ἔστιν ὁ τῶν ὄλων ἀνοήτερος κατὰ τὰς γραφὰς πάση ὑποκειμένος μοχθηρίᾳ, καὶ ὕστερον ζητήσωμεν⁵ τὸν συγγράμματα. καὶ ὁ Πέτρος· ἵνα μὴ δόξω,⁶ ἀποκρίνυμαι. ἐγὼ φημι, ὅτι τὰ δοκούντά σοι ταῦτα κατὰ Θεοῦ⁷ γεγράφθαι ἀληθῆ μὲν ἔστιν, ἀλλὰ καὶ οὕτως οὕτω τὸν Θεὸν δείκνυσι μοχθηρόν. καὶ ὁ Σίμων πῶς οὖν, ἔφη, τοῦτο σοι τῆσαι δύνασαι;

XL. Καὶ ὁ Πέτρος· τὸν Ἀδὰμ τυφλὸν λέγεις γεννηθῆναι, ὅπερ¹ οὐκ ἦν. οὐ γὰρ ἂν τυφλῷ ἐπιτέλλομενος εἰδείκνυε λέγων· ἀπὸ δὲ τοῦ ζύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ ποηρὸν μὴ γεννησθε. καὶ ὁ Σίμων μεταβαλὼν· τυφλὸν ἔλεγε τὸν τούτῳ. καὶ ὁ Πέτρος· πῶς καὶ τὸν τούτῳ τυφλὸς ἠδύνατο εἶναι² ὁ πρὸ τοῦ γενέσθαι τοῦ φητοῦ συμφώνως τῷ κτίσασθαι αὐτὸν οἰκία πᾶσιν ἐπιθεῖς τοῖς ζώοις³ ὀνόματα; καὶ ὁ Σίμων· εἰ πρόγνωσιν εἶχεν ὁ Ἀδὰμ, διὰ τί οὐ προέγνω τὸν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπατήσαντα ὄφιν; καὶ ὁ Πέτρος· εἰ πρόγνωσιν μὴ εἶχεν⁴ ὁ Ἀδὰμ, πῶς τοῖς νίοις αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐσομένας πράξεις ἅμα τῷ γεννηθῆναι καὶ τὰ ὀνόματα ἐπιτέθεικε, τὸν μὲν πρῶτον καλέσας Κάϊν, ὃ ἐρημνεύεται ζῆλος, ὃς καὶ ζηλώσας ἀνεῖλε τὸν ἀδελφόν αὐτοῦ τὸν Ἀβὲλ, ὃ ἐρημνεύεται πέθνος, ἐπ' αὐτῷ γὰρ πρῶτω φανευθέντι ἐπένηθον αἱ γονεῖς;⁵ εἰ δὲ Ἀδὰμ ἔργον Θεοῦ ὑπάρχων πρόγνωσιν εἶχε, πολλῶν μᾶλλον ὁ δημιουργήσας αὐτὸν Θεός. σὺ δὲ, ὦ Σίμων, κακῶς τοῖν τὰς Θεῖας γραφὰς φημιώθητι.

XLI. Τὸ δὲ γεγράφθαι· ἐνεθυμήθη ὁ Θεός,¹ ὡς λογισμῷ χρησαμένου διὰ τὴν ἄγνοιαν, ἔτι μὴν καὶ² ἐπειράξει κύριος τὸν Ἀβραάμ, ἵνα γινῶ,³ εἰ ὑπενέγκη, καὶ τό· καταβάντες ἴδωμεν, εἰ κατὰ τὴν κτανυγὴν αὐτῶν τὴν ἐρχομένην πρὸς με συντελούνται· εἰ δὲ μὴ ἵνα γινῶ⁴ καὶ ἵνα μὴ εἰς πολὺν μεκέντω τὸν λόγον, σαφῆ τὴν διάνοιαν καὶ διάγνωσιν αἱ δῆσεις ἔχουσιν αὐταί, μὴ καταγινώσκουσαι τοῦ Θεοῦ ἄγνοιαν, καὶ τὴν σὴν τοῦτο διαφευγῆ διάνοιαν.⁵ ὅτι δὲ οὕτως προγινώσκου, λέγει τῷ Ἀβραάμ· γινώσκων γνώση, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῆ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ, καὶ⁶ κακώσουσι, καὶ ταπεινώσουσιν αὐτούς ἔτη τετρακίσια. τὸ δὲ ἔθνος, ᾧ εἶν δουλεύουσαι, κτανῶ ἐγώ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὡδε μετὰ ἀποσκηνῆς πολλῆς· σὺ δὲ ἀπελεύσῃ πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης τραφεῖς ἐν γῆρι καλῷ· τετάρτη δὲ γενεὰ ἀποστραφήσονται ὡδε. ταῦτα δὲ πάντως μετὰ πολλὰς⁷ ἄρα συμβήσεσθαι μέλλοντα γενεὰς προγινώσκοντός ἔστι καὶ σαφέστατα εἰδότες.

XLII. Ἡ μὲν οὖν περὶ τούτων ζήτησις καὶ εἰς τρίτην παρεστίνετο τὴν ἡμέραν. ἐπιφοροκότης δὲ τῆς τετάρτης, φυγὰς ὁ Σίμων εἰς Τύρον ᾤχετο. καὶ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀφικοντό τινας ἐκείθεν ἐπαγγέλλοντες¹ τῷ Πέτρον, ὅτι Σίμων μεγάλη θαυμάσια ἐν Τύρῳ² ποιοῦν πολλοὺς τῶν ἐκεῖ κατέπληξε, καὶ σε πολλαῖς διαβολαῖς μοχητὸν ἐποίησε. ταῦτα ἀκούσας ὁ Πέτρος, τῇ ἐπιούσῃ νυκτὶ πάντα τὸν λαὸν συναθροίσας ἐπειθῆ, φησὶν, ὁρμῶντός μου

Cap. XXXIX. 1) τοῦ om. BC. — B. — 5) ζητήσωμεν C et al. ap. Cot. — 2) ἐθέλων BC. — 3) εἰσι C. — 4) ὡς 6) ἀντιλέγειν σου τῇ ἀταξίᾳ μὴ θέλων

XXXIX. Et Simon: Manifestum est, te nolle audire ex Scripturis reprehensionem Dei tui. Ac Petrus: Ipse id facere mihi videris. Qui enim ordinem quaestionis vitat, examen verum fieri non vult. Unde ego, qui ordine utor et volo, primum scriptorem considerari, manifeste cupio recta via incedere. Tum Simon: Primo fateri, an vera sint, quae scripta sunt in mundi opificem, nec sit omnium supremus, cum iuxta Scripturas omni nequitiae sit obnoxius, et postea scriptorem quaeremus. Petrus autem: Ne id de me videatur, respondeo. Ego aio ista, quae tibi censentur adversus Deum scripta, vera quidem esse, verum etiam sic non ostendere, Deum esse improbum. Qui ergo, inquit Simon, hoc potes adstruere?

XL. At Petrus: Adamum dicis caecum formatum esse, quod tamen ille non erat. Non enim caeco praecipiens ostendisset ac dixisset: *De ligno autem scientiae boni et mali ne gustetis*. Et Simon invertens respondit: Caecam dixit montem ipsius. Ac Petrus: Qua ratione mente caecus esse poterat, qui antequam gustasset fructum, convenienter creatori ipsius propria omnibus animalibus imposuit nomina? Simon vero: Si Adamus praenotionem habuit, quare non praenovit serpentem, qui eius uxorem decepit? Rursum Petrus: Si praenotionem non habuit Adamus, quo modo filii suis, simul ac nati sunt, etiam nomina imposuit secundum futuras actiones, primum vocans *Cain*, quod interpretatur *aemulatio*, qui etiam aemulatione ductus interfecit fratrem suum *Abel*, quod interpretatur *luctus*; super eo siquidem primo occiso parentes luxerunt? Quod si Adamus, qui Dei opus erat, praenotione praeditus fuit, multo magis qui condidit eum Deus. Tu autem, o Simon, cum male intelligas divinas Scripturas, obturato ore tace.

XLI. Porro quod scriptum est: *Secum reputavit Deus*, quasi utatur ratiocinatione propter ignorantiam, et adhuc: *Tentavit Dominus Abrahamum*, ut cognosceret, an is ferret patienter, illud etiam: *Descendentes videamus, an secundum clamorem ipsorum, qui venit ad me, perficiant; sin minus ut sciam*: ac ne sermonem longius protraham, clarum sensum ac intellectum habent ea testimonia, nec Deum de ignorantia arguunt, licet id tuam fugiat intelligentiam. Quod autem revera praesciat, ideo dicit Abrahamo: *Sciendo scies, quod peregrinum erit semen tuum in terra non sua, et in servitutem redigent illud, et affligent; et depriment eos quadringentis annis. Gentem autem, cui servient, ego iudicabo. Post haec vero evedunt huc cum multo apparatu; tu autem abibis ad patres tuos cum pace nutritus in senectute bona; quarta vero generatione revertentur huc*. Et sane ista, quae post multas generationes eventura erant, ostendunt, quod praenoscat et manifestissime ac certissime sciat.

XLII. Itaque de istis rebus inquisitio ad tertium quoque diem producta est. Quarto autem illucescente Simon in Tyrum fuga se abripuit. Nec multis post diebus quidam illinc venerunt ita renunciante Petro: Simon magnas praestigias Tyri edendo multos incolarum percudit teque pluribus calumniis odiosum effecit. Quae postquam audivit Petrus, insequenti nocte omni populo congregato Quandoquidem, inquit, cum ego pro-

(*θελειν* uterque Hom. Cod., *μηδὲ θελειν* nostra Epit.) *ζητειν* inser. BCD, Hom. III, 41, nostra Epit. et al. ap. Cot. Fortassis legendum: *ἵνα μὴ δοξω ἀρτιλεγειν σου τῇ ἀταξίᾳ μὴ θέλων, μηδὲ ζητειν, ἀποκρινομι*. — 7) *τοῦ θεοῦ* D.

Cap. XI. 1) *δπου* B. Gen. 2, 17. — 2) *ἡδύνατο τυγλὸς εἶναι* inv. CD. — 3) *πᾶσι τοῖς ζωῖσι ἐπιθεις* transp. B. 4) *ὁ accessit* ex D, Hom. III, 42 et nostra Epit. — 5) *ὁ adiunximus* c. D, Hom. I. c. et nostra Epit. — 6) *αὐτοῦ* addit B.

Cap. XLI. 1) Gen. 6, 6. — 2) *καὶ* om. C, et resap. abundat. Gen. 22, 1. — 3) *Ἰνα γινῶ* des. in C. — 4) Gen. 18, 21. — 5) *ἀμβλυωπιαν* al. ap. Cot. — 6) *καὶ* excidit Clerici ed. 1724. Gen. 15, 18. — 7) *καὶ τὰ πολλαῖς p. μετὰ πολλὰς* BCD et al. ap. Cot. Ibidem mox *γενεαῖς p. γενεαῖς*.

Cap. XLII. 1) *ἀπαγγέλλοντες* BCD et al. ap. Cot., *λέγοντες* Hom. III, 58 et nostra Epit. — 2) *Ἰνα γινῶ* des. in C.

εἰς τὰ ἔθνη τὰ πολλοὺς θεοὺς λέγοντα κηρύξαι καὶ διδάξαι, ὅτι εἰς ἐστὶν ὁ θεὸς³ ἐν τριῖν ὑποστάσεσιν, ὃς οὐρανὸν ἔκτισε καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ὅπως ἀγαπήσαντες αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι σωθῆναι δυνήθωσι, προλαβὼν ὁ διάβολος Σίμωνα προαπέστειλεν, ἵνα πείσῃ πάντα ἄνθρωποι λατρεύειν τοὺς μὴ οὐσί θεοῖς, καὶ ἀρνήσονται⁴ πιστεύειν εἰς ἓνα θεὸν τὸν ποιήσαντα πάντα, τὰ τε ὄρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα. καὶ χρη⁵ με⁵ ταχέως αὐτὸν καταλαβεῖν, ἵνα μὴ διδασκαλία τῶν Σίμωνος ἠγρονοῖσασα παντελῶς πάντων επικρατήσῃ.

XLIII. Δεῖ οὖν ἀπὸ ἡμῶν τινα τὸν ἑμὸν ἀναπληρωῶσα τύπον. καὶ πάντες τοῦ θεοῦ ἐκτενῶς¹ δεηθῶμεν, ὅπως τὸν ὄντα ἄξιον ὁ θεὸς ἀναδείξῃ.² καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπέθηκε χεῖρας³ τῷ Ζακχαίῳ καὶ φησὶ· δέσποτα κύριε ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ πνεύματός σου τοῦ ἁγίου καὶ προσκωνητοῦ σὺ διαφυλάξον τοῦτον ποιμῖναι τὸν λαόν σου, ὃν ἐξέλεξω. καὶ ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὸν λαὸν ἔφη· ὅσοι βαπτισθῆναι θέλατε, ἀπὸ τῆς αὐρῆς ἠρξάντων ἀρξασθε. μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας βαπτίζειν ἀρξάμενος ἐπὶ Κλήμента φωνήσας καὶ Νικήτην καὶ Ἀκύλαν ἔφη.

XLIV. Μάλιστα μοι πρὸς τὴν¹ Τύρον ὁρμᾶν μεθ' ἡμέρας ἑπτὰ, βούλομαι τὸ τάχος ὑμᾶς ἐκεῖ γενομένους καὶ παρὰ τῇ Χαναανίτιδι.² Βερνίκῃ Ἰούστῃς θυγατρὶ λαθρανότως ἐπιξενοθέτας τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα πάντα διερευνησάμενος ἀκριβῶς γράψαι μοι. διὸ ἐξαντῆς πορευέσθε μετ' εἰρήνης. καὶ δι' βαπτίζοντα καταλαπόντες αὐτὸν εἰς Τύρον τῆς Φοινίκης ἐπορευόμεθα. καὶ παρὰ τῇ προειρημένῃ Χαναανίτιδι³ καταχθέντες καὶ δαψιλοῦς⁴ παρ' αὐτῇ ξενίας καὶ⁵ φιλοτίμων τυχόντες περὶ τοῦ Σίμωνος ἀντίκα διελεγόμεθα· Σίμων οὗτος ὁ μάγος, εἰπόντες, ἐπὶ τῆς ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τὸν⁶ κύριον ἡμῶν Πέτρον ζητήσεως ἠτηθηῖς, φηγῶς ἐταυθῆα ὡς εἶχεν εὐθὺς⁷ ἀπέθρα, καὶ λουδοροῦμενος ἀντὶ συναρπάξει τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχὰς, καὶ μάγος ὢν αὐτὸς μάγον ἐκείνον ἀποκαλεῖ, καὶ πλάνος ὢν οὗτος τὸν ἀπόστολον πλάνον ἀποκαρῶνται⁸ καὶ διὰ πάντων αὐτοῦ ἠτηθηῖς καὶ φηγῆ αἰσχροῦς ἐάντων ἐπιτρέψας φάσαι γενικημένα.

XLV. Ἡ Βερνίκῃ μὲν οὖν οὕτω καὶ ἀντὶ ταῦτα ἔχει εἶπε, καὶ τὰλλα δὲ παρ' ἐαυτῆς τὰ λειπόμενα προσετίθει. φαντάσματα γάρ, ἔφη, μετὰ τὸ τῆδε αὐτὸν ἐπιστῆναι καὶ ἰσθάλματα καθ' ἑκάστην¹ ἐν μέσῃ τῇ αγορᾷ ποῶν πᾶσαν ἐκπλήττει τὴν πύλιν² ὡς ἀνδριάντας μὲν αὐτοῦ διερχομένου κινεῖσθαι, καὶ σκυῖας δὲ³ πολλὰς αὐτοῦ προηγείσθαι, ἅς καὶ τῶν τεθνηκότων ψυχὰς αὐτὸς ὀνομάζει. πολλοὺς δὲ αὐτὸν καὶ⁴ γόητα λέγοντας ὕστερον εἰς ἐνώχια δῆθεν καλέσας βοῦν τε θύσας καὶ αὐτοὺς ἐστιάσας⁵ διαφορῶς περιέβαλε νόσοις, καὶ δαίμονας⁶ δὲ αὐτοῖς ἐτήκε· καὶ ὄλους πολλοὺς κακώσας θεοὺς εἶναι γενόμεται. ὄθεν οὐκ οἶομαι δυνήσεσθαι τινα τοσοῦτον πῦρ ἀναφθῆναι κατασβεῖσαι. διὸ τοῦ μὴ κινδυνεύειν ὑμᾶς χάριν⁶ παρακαλῶ, μηδὲν ἐγγειρήσατε⁷ πρὸς αὐτὸν, πρὶν ἂν ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἀφίκηται, ὃς τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δοκιματάτος ὑπάρχων μαθητῆς δυνήσεται μόνος πρὸς τοσαύτην δυναστείαν ἀταγωνίσασθαι.

XLVI. Ταῦτα τῆς Βερνίκῃς εἰπούσης, ἡμεῖς ἔωθεν πάντα τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα γράψαντες εἰς περιπάτον ἐτραπέμεθα. καὶ δι' καὶ Ἀππίων ὑπαὶ τῆ ἡμῖν¹ μεθ' ἐτέρων τριάκοντα, Ἀππίων ἐκεῖνος, σὺ πρόσθεν ἐμνήσθημεν.²

om. D. — 3) Sic BCD, Hom. III, 59 et 4) ἀρνήσονται D. — 5) Sic edidi ex B; nostra Epit., ὅτι εἰς ἐστὶ θεός vulg. — in CD et vulg. καὶ deest, unde ambae

perarem ad gentes, quae multos deos asserunt, ut praedicarem ac docerem unum esse Deum in tribus personis creatorem caeli et terrae omniumque quae in iis continentur, quo homines dilecto eo possent salutem consequi, praeveniens diabolus Simonem praemisit, ut persuaderet hominibus cunctis colere deos, qui non sunt, utque recusarent credere in unum Deum, qui universa condidit tum visibilia, tum invisibilia. Idcirco oportet me cito assequi eum, ne doctrina Simonis diutius immorata omnes penitus invadat.

XLIII. Quare necesse est, aliquis pro me locum meum suppleat. Atque cuncti Deum intente oremus, ut eum qui dignus sit Deus designet. Quibus dictis imposuit manus Zacchaeo et ait: Hec Domine pater domini Dei que ac salvatoris nostri Iesu Christi, per spiritum tuum sanctum ac adorabilem tu hunc tuere, qui pastor sit populi tui, quem elegisti. Haec ubi dixisset, ad populum inquit: Quicumque baptizari vultis, ex crastino die ieiunare incipite. Post tres autem dies cum baptizare coepisset, vocavit me Clementem, Nicetam et Aquilam ac dixit:

XLIV. Tyrum profecturus post septem dies volo, uti vos celeriter eo advenientes et apud Chananaeam Berenicem Iustae filiam clam hospitati omnia quae ad Simonem pertinent investigetis ac diligenter mihi perscribatis. Quapropter iamiam cum pace pergite. Igitur relinquentes eum baptizantem in Tyrum Phoeniciae profecti sumus. Et apud praedictam Chananaeam diversati acceptique ab ea splendide ac honorifice statim de Simone locuti sumus his verbis: Simon iste magnus in disputatione, quam cum domino nostro Petro Caesareae habuit, superatus statim eo habitu quo erat huc se profugus contulit, atque in eum maledicta coniciens simpliciorum animas abripit, cumque ipse magus sit, illum magum appellat, et cum sit impostor, Apostolum impostorem proclamat, quique in omnibus devictus fuit seque in fugam turpiter coniecit, vicisse se profitetur.

XLV. Berenice autem ipsa quoque ita rem habere testata est, et reliqua alia per se addidit. Phantasmata enim, inquit, postquam is huc advenit et spectra ac simulacra quotidie in medio foro faciens totam obstupefacit civitatem: nam statusae quidem moventur, quando ipse pertransit, et vero saepe umbrae ei praeeunt, quas et defunctorum animas nominat. Multos porro, qui eum praestigiatores dicebant, cum postea ad convivium vocasset et bovem mactasset ipsisque in escam dedisset, variis morbis implicuit atque daemones eis immisit: in summa multos affligendo deus esse existimatus est. Quocirca non puto, quemquam valiturum extinguere tantum ignem accensum. Quare ea gratia ut vos in periculum non veniatis hortor, ne quicumque adversus eum tentetis, antequam Apostolus Petrus venerit, qui domini ac Dei nostri Iesu Christi probatissimus discipulus poterit solus contra tantam potentiam dimicare.

XLVI. His a Berenice dictis nos mane cuncta de Simone cum scripsissemus, ad ambulationem convertimus gradum. Et continuo Appion cum aliis triginta occurrit nobis, Appion is, cuius ante mentionem feci-

sententiae male confundebantur: *τά τε όρατά και τα άόρατα, χρή με.*

Cap. XLIII. 1) *επεινάς του θεού* inv. CD. — 2) *ανάδειξει* fuit in D. — 3) *χείρα* Hom. III, 72 et nostra Epit., *τας χείρας* B.

Cap. XLIV. 1) *την* om. B. — 2) *χαραντίδι* CD, ed. Hom. princeps III, 78, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) *χαραντίδι* CD et al. ap. Cot., *παρά Βερνίκη θυγατρι της χανναντίδος (χαραντίδος* Cot. et nostra Epit.) Hom. IV, 1 et nostra Epit. — 4) *δαυιλώς* al. ap. Cot. — 5) *Deest και* in al. ap.

Cot. — 6) *τόν* om. C. — 7) *εθδέας* BCD. — 8) *ανακηρύττει* CD et al. ap. Cot.

Cap. XLV. 1) *εκάστην ήμέραν* plenius B. — 2) *δέ exiitit* Cler. ed. 1724. Subinde *πολλός* p. *πολλάκις* BCD et al. ap. Cot. Cfr. Anastasius, Cedrenus, Nicephorus. — 3) *και* om. B. — 4) *και αυτός έστινάς* om. D. — 5) *δαίμονα* C. — 6) *ύμωιν* al. ap. Cot. — 7) *εγχειρίσθη* CD.

Cap. XLVI. 1) *ύμωιν* D. — 2) *Notabilis boni Epitomatoris memoriae lapsus; nam Appionis nomen heic primum*

καὶ ἅμα τῷ ἰδεῖν με προσαγορεύσας τε καὶ κατασπασάμενος οὕτως ἐστὶ Κλή-
μης, ἔφη³ τοῖς μετ' αὐτοῦ, περὶ οὐ πολλὴν ἐν εὐγενείᾳ τε καὶ τρόπῳ ἀλευθε-
ρία πρὸς ὑμᾶς ἐποιούμεν λόγον, ὃ τι αἰτιῶ γένος⁴ τε ὧν ἀπὸ Καίσαρος Τιβε-
ρίου καὶ πᾶσαν Ἑλληνικὴν παιδείαν⁵ ἐξησημέτους ὑπὸ βαρβάρου τινοῦ τῆν
προσηγορίαν Πέτρου τὰ Χριστιανῶν ποιεῖν καὶ λέγειν ἠπάτηται. ὅθεν ἀξίω,⁶
συναγωνισασθῆ μοι πρὸς τὴν τούτου διόρθωσιν. ἐφ' ὑμῶν γὰρ αὐτοῦ πυνθά-
τομαι, καὶ λεγέτω μοι, ἐπειδὴ πρὸς τὸ εὐσεβεῖν ἑαυτὸν ἀποδεδωκέναι νομίζει,
πῶς οὐχὶ καὶ τὰ μέγιστα ἀσεβεῖ τὰ πάτρια μὲν καταλιπὼν, ἀποκλίνας δὲ
εἰς ἔθνη βάρβαρα καὶ ἀλλόκοτα.

XLVII. Καγὼ πρὸς αὐτὸν τὴν μὲν πρὸς ἐμὲ σου, φημί¹, ἀγαθὴν προαι-
ρεσιν ἀποδέχομαι τὴν δὲ ἀγνοσίαν ἀποσεύμαι. ἢ μὲν γὰρ προαιρέσεις ἀγαθῆ,
ὅσπερ ἐν οἷς δοκεῖς καλοῖς, ἐν τούτοις εἶναι με θέλεις ἢ δὲ γνώσις οὐκ ὀρθῶς
ἔχουσα. προφάσει γὰρ φιλίας λαθάνεις πρὸς ἀπάτην ἡμᾶς ἐγκαλούμενος.
καὶ ὁ Ἀππίων οὐκ οὐκ ἀγνοσία σοι δοκεῖ τὰ πάτρια, ἔφη,² φυλάττορα τὰ
Ἑλλήνων φρονεῖν; καγὼ τὸν εὐσεβεῖν προσηγμένον, ἀπεκρινάμην, οὐ πάντως
φυλάσσειν τὰ πάτρια δεῖ ἄλλὰ φυλάσσειν μὲν, ἔαν ἡ εὐσεβῆ, ἀποσεύσασθαι
δὲ μὴ οὕτως ἔχοντα. ἐνδέχεται γὰρ, τινὰ πατρὸς ἀσεβοῦς³ ὄντα καὶ βουλό-
μενον εὐσεβεῖν μὴ τὰ τοῦ πατρὸς ἐθέλειν μιμῆσθαι,⁴ καὶ κατ' ἕνος αὐτοῖς
ἔπεσθαι. καὶ ὁ Ἀππίων τί οὖν, τὸν σὸν πατέρα γῆς οὐκ ἀγαθοῦ γεγονέναι
βίον; καγὼ ἔφη, ὅτι κακοῦ μὲν αὐτὸν οὐκ ἂν εἶποιμι, πλὴν ὅτι τοῖς ψευδέσι
καὶ⁵ κακοῖς τῶν Ἑλλήνων ἐπίστευε μύθοις. καὶ ὅς τις οἱ μῦθοι οὗτοι; φησίν.
ἐγὼ δὲ ὑπολαβὼν ἢ περὶ τὸν Θεόν, εἶπον, οὐκ ὀρθῆ δόκησις, ἦν ἔαν μακρο-
θυμῆς, μετὰ τῶν ἄλλων ἀκούσῃ φιλομαθῶν.⁶

XLVIII. Ἀπὸ πρὸ τῶν διαλόγων εἰς τινα πλείονα παρεχόμενον ἰσχυρίαν
ὑποχωρήσωμεν τόπον. καὶ δὴ προύρτες, ἐνθα ναμάτων ἦν¹ ψυχρῶν καθαρὰ
ρεῖματα καὶ δένδρων παντοίων χλοερῶν τέργεις,² ἐκαθεζόμεθα.³ ἐπεὶ δὲ πάν-
τες ἦσαν ὀρώτες ἀτενῶς εἰς ἐμὲ, οὕτω τοῦ⁴ πρὸς αὐτοὺς ἀρχομαι λόγον.

XLIX. Πολλὴ τις, ὦ ἄνδρες, διαφορὰ τνηγάνει¹ ἀληθείας τε καὶ
συνηθείας. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς Θεοὺς κακοῦς καὶ πολυπαθεῖς
ἠγήσαντο, ἵνα οἱ τὰ ὅμοια πράττειν θελοῦντες² ἐκείνους ἔχουσι τοῦ κακοῦ
συνηγόρους. ἄλλοι δὲ εἰμαρμένην εἰσηγήσαντο³ τὴν λεγομένην γένεσιν, καὶ
παρ' αὐτὴν οὔτε πάσχειν τινὰ δυνατόν εἶναι φασιν, οὔτε ποιεῖν, ἵνα νομίσαν-
τες, ὅτι παρὰ γένεσιν οὐδαὶς οὔτε ποιεῖν, οὔτε πάσχειν ἔχει, ῥαδίως ἐπὶ τὸ
ἀμαρτάνειν ἔρχονται, καὶ ἀμαρτάνοντες⁴ μὴ μεταμελῶνται, ἐφ' ὅς ἡσεβή-
κασιν. ἄλλοι δὲ ἀπροσῆτα δογματίζουσι τὰ παρόντα, καὶ αὐτομάτως φέ-
ρεσθαι τὸ πᾶν εἰσαύγουσι, μηδενὸς ἐφεστηκότος δεσπότου· ὃ δὴ που⁵ καὶ
πάντων ἐστὶ χαλεπωτάτων, οὕτω τὸν Θεὸν βλασφημεῖν καὶ τῆς τοῦ παντὸς
ἐκβάλλειν προνοίας, ὥστε μὴδὲ εἶναι λέγειν τὸν ἐφεστώτα καὶ προσοσούμενον
καὶ τὰ⁶ κατ' ἀξίον τῷ παντί ἀποτέμεντα. ὅθεν οὐ ῥαδίως οἱ τὰ τοιαῦτα
φρονούσης σωφρονίζονται. τὸν γὰρ ἐπερχόμενον κίνδυνον οὐ προορῶνται.

L. Ὁ δὲ τῶν, ὡς ἡμεῖς φατέ, βαρβάρων λόγος εὐσεβέστατός ἐστιν, ἔνα
θεὸν καὶ¹ δημιουργὸν τοῦδε τοῦ πυντὸς εἰσηγούμενος, τῆ φύσει ἀγαθὸν καὶ
δίκαιον· ἀγαθὸν μὲν, ὡς μεταμελομένοις συγχωροῦντα τὰ ἀμαρτήματα·

fit obvium. — 3) et ἐφη D. — 4) γένους
B ut Hom. IV, 7 et nostra Epit. —
5) ἐπιστήμην C. — 6) ἔξω BC D.

Cap. XLVII. 1) φησιν BC et forte
D. — 2) ἐση CD et al. ap. Cot. Utrum-
que est in Hom. IV, 8 et nostra Epit

mus. Ac simul atque me vidit salutans ac osculatus Hic est, ait illis, qui cum eo erant, Clemens, de quo multum ad vos sermonem habui, deque illius nobilitate ac moribus liberalibus, quod vir ex genere Tiberii Caesaris et in omni Graeca disciplina exercitatus a Barbaro quodam, qui vocatur Petrus, fraude compulsus esset ad peragendos ac praedicandos Christianorum ritus. Quare rogo, adiuvate me in illo corrigendo. Nam coram vobis eum interrogo, ac respondeat mihi, quandoquidem arbitratur, quod se ut pietatem coleret dederit, quo modo non et maxime impius sit, qui patrios dereliquerit, declinaverit vero ad barbaros atque alienos et monstruosos mores.

XLVII. Et ego ad illum Tuam quidem in me, inquam, praeclaram voluntatem acceptam habeo; at ignorationem amolior. Scilicet praeclara quidem voluntas est, dum in iis, quae tibi bona videntur, me versari cupis; verum cognitio non recte se habet. Ignoras enim, quod praetextu amicitiae nos in fraudem voces. Et Appion Num ergo ignoratio tibi videtur, inquit, patrios ritus servando cum Graecis sentire? Ad quae ego respondi: Qui vitam pie agere statuit, non omnimodis debet patria instituta servare; sed servare quidem, si pia sint, abicere vero, si ita se non habeant. Usu enim venire solet, ut aliquis patre impio natus et volens vivere pie nolit patris mores imitari, eosque ad vestigium consecrari. Ad haec Appion Quid ergo, patrem tuum ais non bona vita fuisse? Respondi ego: Mala quidem eum vita fuisse non dixerim, nisi quod falsis ac pravis Graecorum fabulis habuit fidem. Et ille Quenam, inquit, sunt istae fabulae? Ego vero excipiens dixi: Non recta de Deo opinio, quam si aequo animo fers, cum aliis discendi cupidus audies.

XLVIII. Quare ante dissertationem secedamus in aliquem locum, qui maiorem quietem praebet. Et eo progressi, ubi pura erant gelidorum laticum fluentes et viridium omnis generis arborum oblectatio, consedimus. Cumque omnes me fixis oculis intuerentur, hunc in modum alloqui eos coepi:

XLIX. Multa est, o viri, differentia inter veritatem atque consuetudinem. Ex Graecis enim alii multos deos malos pluribusque perturbationibus obnoxios induxerunt, ut qui similia patrare velint, illos malitiae patronos habeant. Alii vero Fatum, quod Natale [Genesis] dicitur, invexerunt, ac praeter illud neque pati, neque facere quonquam posse aiunt, ut cum existimaverint neminem praeter Genesin quicquam vel facere, vel pati posse, facile ad peccandum accedant, et post peccatum non ducantur poenitentia impie gestorum. Alii autem praesentem rerum statum providentiae expertem esse decernunt, atque sua sponte universitatem hanc ferri censent domino nullo praesidente; quod sane omnium est durissimum, ita Deum blasphemare et ab omni universae naturae expellere providentia, ut et asseratur, neminem esse, qui praefectus sit ac provideat et universis pro merito attribuat. Quare qui ista opinantur, non facile honestam vitam ducunt, quia impendens periculum non praevident.

L. At vero doctrina eorum, quos Barbaros vocatis, maxime pia est, quae unum Deum et opificem totius huius mundi introducit natura bonum ac iustum: bonum quidem, ut qui poenitentibus delicta condonet; iustum autem, ut qui unicuique non poenitenti pro factorum meritis retribuatur.

loco quidem mutato. — 3) μή πατρός εὐσεβούς al. ap. Cot. — 4) ἐθέλειν καὶ μμείσθαι D. — 5) καὶ om. B. Subinde exhibet κακῶς C. — 6) φιλομαθῶς C et al. ap. Cot.

Cap. XLVIII. 1) ἦν om. B. — 2) τέρψεις al. ap. Cot. — 3) ἐκαθεζόμενην B. — 4) τοὺς C.

Cap. XLIX. 1) τὴν χάρις om. D. — 2) ἐθέλοντες CD. — 3) εἰσάγαγτο C. — 4) Vocc. καὶ ἁμαρτάνοντες om. B. — 5) που accessit ex BCD et al. ap. Cot. — 6) τὰ om. D et al. ap. Cot.

Cap. L. 1) καὶ textui restituimus ex BCD et ed. principe, postquam editionibus Cotelarii et Clerici male exci-

δίκαιον δὲ, ὡς ἐκάστῳ μὴ² μετανοοῦντι κατ' ἀξίαν τῶν πεπραγμένων ἀποδιδόντα. ἕκαστος γὰρ προσδοκίᾳ τοῦ κριθῆσθαι ὑπὸ τοῦ παντεπέπτου Θεοῦ πρὸς τὸ σωφρονεῖν μᾶλλον τὴν ὀρμὴν³ λαμβάνει· καὶ ὁ σωφρονὸς βεβιωκὸς τῆς αἰωνίου λυτροῦνται κολάσεως.

LI. Ἐκάστον δὲ τῶν παρ' ἡμῖν λεγομένων Θεῶν τὰς ἀσεβείας διελέγχων πράξει, τοῦ Διὸς τε καὶ Ποσειδάωνος,¹ Πλούτωνός² τε καὶ Ἀπόλλωνος, Διονύσου³ τε καὶ Ἡρακλείους,⁴ καὶ τῶν καθ' ἓνα ἕκαστον, ὧν οὐδὲ αὐτοὶ ἀγροεῖτε, ἐκ παιδείας Ἑλληνικῆς ὀρμώμενοι, οὓς ἐπαιδευθῆτε βίον, ἵνα ὡς ζήλωται τῶν Θεῶν τὰ ὅμοια πράττειτε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ γε⁵ πρότερον, εἰ δοκεῖ, τοῦ βασιλευσσιτάτου Διὸς ἀρξομαι. οὐ ὁ μὲν πατὴρ Κρόνος τὰ ἴδια τέκνα, ὡς λέγεται, καταπιῶν, τῇ εἰς ἀδάματος ἀρπῇ τοῦ πατρὸς τὰ μόρια Θερίσας τῆς θῆς γονεῖς εὐσεβείας καὶ τῆς πρὸς τὰ τέκνα φιλίας τοῖς τὰ μυστικὰ τῶν Θεῶν ἡγλούσιν εἰκόνας καὶ τύπους παρῴχοιτο. αὐτὸς δὲ ὁ Ζεὺς τὸν αὐτοῦ πατέρα δῆσας⁶ κατέρραξεν εἰς Τάρταρον, καὶ⁷ τοὺς ἄλλους κολάζει Θεοῖς. τοῖς δὲ ἀρήτορουγεῖν ἐθέλουσι τὴν Μῆτιν γεννήσας κατέπιον. ἦν δὲ ἡ Μῆτις γυνὴ βροχίῳ γὰρ καταπιεῖν, ἀδύνατον. ὑπερὲς δὲ ἀπολογίας παιδεραστῶν⁸ Γανυμήδην⁹ ἀρπάξει. καὶ μοιχοῖς ὑπερὲς μοιχείας βοηθῶν, αὐτὸς πολλὰς μοιχῶν¹⁰ εὐρίσκειται. ἀδελφογαμῖν¹¹ δὲ προτρέπεται ἀδελφαῖς οὕτως συνελεθῶν¹² Ἡρα καὶ Δήμητρι καὶ Ἀφροδίτῃ τῇ συραγία, ἦν τινες Δωδώνην λέγουσι. τοῖς δὲ θνηταῖσι μίγνυσθαι βουλομένοις Περσεφόνη συνελελυθῶς παράδειγμα¹³ πυτηρὸν ἐκ τῶν μύθων γίνεται. ἄλλα τε μυρία ἠσέβηκεν, ἵνα ὑπὸ τῶν δυσσεβῶν διὰ τὴν υπερβάλλουσαν ἀκρασίαν καὶ Θεὸς εἶναι τοῖς ἰδιώταις ὁ μῦθος δογματισθῇ. τουτων οὐχ ὡς ἔτυχεν ἐγὼ καταγνῶν τῷ μόνῳ ἀγαθῷ Θεῷ προσέφηνον, ἀποδεδωκὸς τὴν πίστιν ἀσφαλεῖ τῇ κρίσει, ὅτι ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ δικαίας κρίσεως καὶ νόμος ὄρισται, καὶ ἡ ψυχὴ πάντως τὸ κατ' ἀξίαν, ὧν ἐπράξεν, ὅπου δὴ ποτε¹⁴ ἀπολαμβάνει.

LII. Ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Ἀππιῶν¹ ἐτήνεγκε τῷ λόγῳ· τί γὰρ; οὐχὶ καὶ Ἕλληνες καὶ οἱ² Ἑλλήνων νόμοι ἀπαγορεύουσι τὰ τοιαῦτα; καὶ τοὺς μοιχοῦς τε καὶ ἄλλους τὰ ἐναντία πράττοντας τιμωρεῖσθαι νομοθετοῦσι; καὶ γὰρ ἔφη· οὐκ οὖν οἱ Ἑλλήνων Θεοὶ τὰ ἐναντία τοῖς νόμοις διαπραξάμενοι κίλασιν οὐ τὴν τυχοῦσαν ὀφείλουσι. πῶς δὲ σωφρονίζεν ἱμαντῶν δυνήσομαι ὑπολαμβάνων, ὅτι οἱ Θεοὶ αὐτοὶ πρῶτοι ἅμα τῇ μοιχείᾳ τὰ χαλεπὰ πάντα διαπραξάντο, καὶ δίκην οὐ δεδοίκασι, ταυτὴ μᾶλλον ὀφείλοντες δοῦναι, ὡς μὴ³ δουλείοντες ἐπιθυμίᾳ; εἰ δὲ ὑπέκριντο, πῶς ἦσαν Θεοὶ; καὶ ὁ Ἀππιῶν· ἔστωσαν ἡμῖν σκοποὶ μηκέτι⁴ Θεοὶ, ἀλλὰ⁵ δικασταὶ, εἰς οὓς ἀφορῶντες φοβηθησόμεθα ἀμαρτάνειν. καὶ γὰρ ἔφη· οὐκ ἔστιν ὁμοιον, ὡς Ἀππιῶν. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἄνθρωπον ἔχων τὸν σκοπὸν⁶ ἐλπιδὶ τοῦ λαθεῖν⁷ ἀμαρτάνειν⁸ πάντως τολμήσειεν⁹ ὁ δὲ Θεὸς παντεπέπτῃ τῇ ἐναντιῷ ψυχῇ ὀρισάμενος, εἰδὼς αὐτὸν λαθεῖν⁹ μὴ δύνασθαι, καὶ τὸ λάθρα ἀμαρτάνειν παραιτήσεται.

LIII. Ταῦτα ὁ Ἀππιῶν ἀκούσας ἤδεν, ἔφη, εἰς ὅτε¹ ἤκουσα Χριστιανοῖς σε προσομιλοῦντα ἡλλοιωσθαι² τὴν γνώμην. καλῶς γὰρ εἰρηταί ἐνι·

derat. — 2) μὴ des. in BCD. — 3) ἀφ-ορμὴν al. ap. Cot.

Cap. LI. 1) Ποσειδάωνος al. ap. Cot.

— 2) πλάτωνος BC. — 3) Διονυσίου

D et al. ap. Cot. — 4) Ἡρακλῆος C. —

5) γε om. BCD. Pergit D εἰ δοκεῖ πρότερον. — 6) Ita BCD, Hom. IV, 16,

nostra Epit. et al. ap. Cot., δεισας vulg.

— 7) Sic BCD, Hom. l. c. et nostra

Epit., ἔπον καὶ legit Clericus, quia κατ-

Singuli namque dum expectant futurum erga ipsos Dei cuncta intuentis iudicium, ad temperate vivendum maiorem impetum capiunt; et qui vitam moderatam traduxit, aeterno supplicio liberatur.

LI. Porro dum uniuscuiusque eorum, qui apud vos dii nominantur, impios actus redarguo, Iovis, Neptuni, Plutonis, Apollinis, Bacchi, Herculis ac singulorum, quos neque ipsi ignoratis utpote in Graecorum litteris instituti, quas vitas edocti estis, ut tanquam deorum aemulatores similia peragatis, et ab ipso primum, si videtur, maximo rege Iove ordiar. Illius quidem pater Saturnus liberis suis, ut fertur, devoratis et adamantina falce demessis patri genitalibus, pietatis erga parentes et amoris in liberos iis, qui deorum mysteria aemulantur, specimina ac exemplaria praebuit. Ipse vero Iupiter patrem suum vinctum in Tartarum praecipitavit, et alios deos punit. Pro iis autem, qui nefandam patrant obscenitatem, Metin cum genuisset absorpsit. Porro Metis erat semen; infantem enim absorberi impossibile. In defensionem vero eorum, qui puerorum indulgent amoribus, Ganymedem rapit. Et adulteris in adulterio opem ferens, ipse saepe moechus invenitur. Ad sorores etiam ducendas invitavit ipse congregiendi cum sororibus Iunone et Cerere et Venere caelesti, quam nonnulli Dodonam vocant. Iis vero, qui cum filiabus commisceri volunt, cum Proserpina congressus exemplum improbum ex fabulis efficitur. Alia quoque innumera impie gessit, ut ab impiis hominibus propter exsuperantem intemperantiam fabulosum dogma de illius divinitate imperitis persuasum fuerit. His ergo non temere condemnatis ad Deum, qui solus bonus est, confugi, cum fidem certo iudicio habuissem, quod ex Dei iusto iudicio et lex fixa sit ac definita, et anima omnino pro dignitate eorum, quae gessit, aliquando receptura sit.

LII. Haec cum dixissem, Appion orationi subiecit: Quid enim? nonne Graeci etiam Graecorumque leges ista prohibent, et adulteros eosque, qui alia repugnantia committunt, puniri sanciunt? Et ego respondi: Igitur Graecorum dii contraria legibus facientes non leve supplicium merentur. Quo modo autem me coercere potero, dum existimo, deos ipsos primos una cum adulterio cuncta flagitia perfecisse, nec poenas dedisse, quas ideo magis dare debebant, quia non serviunt cupiditati? Quod si ei obnoxii fuerunt, quo pacto dii erant? Et Appion: Sint nobis pro scopo non iam dii, sed iudices, in quos respiciendo peccare metuemus. At ego excepi: Non est simile, o Appion. Qui enim ad hominem collimat, spe latendi delinquere omnino audebit; qui vero Deum omnium inspectorem metae loco animae suae proposuit gnarus, quod eum latere non posset, clam quoque peccare supersedeat.

LIII. Quae cum audisset Appion, Intellexeram, inquit, ex quo audivi tibi cum Christianis esse consuetudinem, mutavisse te sententiam. Praeclare enim a quodam dictum est: *Mores bonos colloquia corruptum mala.* Et ego ad illum: Ergo mores non bonos colloquia bona corrigunt. Haec me dicente qui aderant non obscure videbantur delectari iis, quae a me dicebantur; unde et cum rogassent, ut postridie iterum conveniretur, in praesentiarum discesserunt. Postero autem die Petro egresso processe-

ἐρράξεν non conveniat cum κολάζει. Non assentior. De re cfr. Hesiodi Theog., et Epiph. Haer. 26 n. 16 de seqq. — 8) πείραστων B. — 9) γανυμηδην C. — 10) μοιχός πολλάκις inv. B. — 11) ἀδελφοκτονεῖν BCD, Hom. ed. Cotelarii l. c., nostra Epit. et al. sp. Cot. Subinde οὕτως (c. isto accentu) D. — 12) συνελθῶν C. — 13) συναληλυθός παραδάγμα D. — 14) σπουδήποτε C.

Cap. LIII. 1) ἄπλων al. sp. Cot. —

2) οἱ accessit ex BCD, Hom. IV, 28 et nostra Epit. — 3) μή om. C. — 4) μή ἔτι al. sp. Cot. — 5) ἀλλ' ἢ BCD et nostra Epit., ἀλλὰ ἢ al. sp. Cot., ἀλλ' οἱ Hom. l. c. — 6) Is ordo vocc. BCD, Hom. l. c. et nostras Epit., τὸν σκοπὸν ἔχων vulg. — 7) λανθάνειν B. — 8) ἀμαρτεῖν D. — 9) λανθάνειν B.

Cap. LIII. 1) ἐξ ἔτε B pr. man. mutatum in ἐξ ἔτου, quod leg. CD. — 2) ὀλλοιῶσθαι D, ἠλλοιοῦσθαι al. sp.

φθείρουσιν ἢθι χρηστὰ ὀμίλια κακαί.³ κἀγὼ πρὸς αὐτὸν· οὐκ οὖν ἑπανορθοῦσιν ἢθι μὴ χρηστὰ ὀμίλια καλαί. ταῦτα μου εἰπόντος οἱ παρόντες φανεροὶ ἦσαν ὡσπερ ἡδόμενοι τοῖς ἐπ' ἐμοῦ λεγομένοις· ὄθεν καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἀξιώσαντες ἀφικέσθαι⁴ πάλιν, τὸ γε νῦν ἔχον ὑπεχώρουν.⁵ τῇ δὲ ἑπαύριον προελθούσῃ τῷ Πέτρῳ ἀπήτησαν⁶ πλησιόχωροί τε οὐκ ὀλίγοι, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς Τύρου πολλοὶ, καὶ ἐπαφάνον λέγοντες· ὁ θεὸς διὰ σου ἡμᾶς ἐλευθεῖται,⁷ διὰ σου⁸ θεραπευέτω. στας οὖν ὁ Πέτρος ἐπὶ λίθον τινὸς ὑψηλοῦ πρὸς τὸ δύρασθαι πᾶσι καταφανῆς εἶναι καὶ προσαγορεύσας θεοσεβεῖ νόμῳ οὕτως ἤρξατο·

LIV. Θεῶ τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν οὐ λείπει πρόφασιν πρὸς σωτηρίαν τῶν σώζομαι βουλομένων· δυνατὸς γάρ ἐστι καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰ σώματα σώσαι. μακρότατον οὖν, ὡς βουδνησίας Σίμων ὁ μάγος εἰστίασεν ἡμᾶς ἐν μίση τῇ ἀγορᾷ καὶ οἴνῳ πολλῶν κορέσας ὀλοθρίοις πάθεισι καὶ δαιμόσι¹ παραδεδωκεν. ἀλλ' ὡσπερ οὖν τῶν δαιμόσιον ἀποδοδομένων θυμάτων μεταλαβόντες τῷ τῆς κακίας ἡγέμονι κατεδουλώθητε, οὕτως ἂν τοῦτον πανσάμενοι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσέλθητε, εὖ ἴστε, ὅτι οὖν τῷ τοῦ σώματος ἰάσει καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἔχετε τὰ θεῶ ἀρέσιστα καὶ τὰ ἀρέσιστα τῷ θεῷ τὸ αἰτῶν τε προσεύχεσθαι, καὶ τραπέζης δαιμονίων ἀπέχεσθαι, μὴ ψάειν αἵματος, ἐκ καρτὸς μᾶσμαθ² ἀσπίλους ἑαυτοὺς συντηρεῖν, ἐν πολλοῖς σώμασι μὲν γνώμη στοιχοῦντας ὅπερ ἑκαστος ἑαυτῷ θέλει, τοῦτο καὶ περὶ τοῦ πλησίον φρονεῖν.³ φησὶ γάρ⁴· οὐ θέλεις φρονεθῆναι; οὐ⁵ ἕτερον μὴ φρονέουσ;·⁶ οὐ θέλεις τὴν σὴν νῶν ἑτέρου μοικενθῆναι γυναῖκα; τὴν ἑτέρου μὴ μοίχουε γαμετήρ· οὐ θέλεις τι τῶν σῶν ὅλων κλαπήναι; ἑτέρου μὴ κλέπτε μὴδέν. καὶ οὕτως ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν τὸ εὐλογον συννοοῦντες τε⁶ καὶ μετιόντες θεῶ προσφιλῆς ἔσθε καὶ τῆς ἰάσεως ἐπιτεύξεσθε.⁷

LV. Τοιαῦτα ὑπὸ τοῦ Πέτρον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις κατηχηθέντες, εἶτα καὶ θεραπείας ἀξιώθέντες τῷ ἱερῷ προσήλθον βαπτίσματι. ταῦτα καὶ Σιδῶνιοι μαθόντες ἰκέτας πρὸς τὸν Πέτρον ἀπέστειλλον,¹ μετακλίθον ποιούντες πρὸς αὐτούς, ἅτε διὰ τὰς νόσους ἀδυνατίας αὐτοὶ ἔχοντες πρὸς ἐκείνους² φοιτῶν. ὁ Πέτρος τοῖσιν ἡμέρας ὀλίγας ἐνδιατρέψας τῇ Τύρῳ καὶ καρτοδαπιῶν αὐτούς ἀπαλλάξας παθῶν ἐκκλησίας τε συστησάμενος καὶ ἀπὸ τῶν ἐπομένων αὐτῶν πρεσβυτέρων ἐπίσκοπον αὐτοῖς καταστήσας³ ὤρμησεν εἰς Σιδῶνα. Σίμων δὲ πάλιν ὁ μάγος ἦκοντα ἤδη τὸν Πέτρον μεμαθηκῶς, φανγὴν ἤγαπα, καὶ πρὸς Βηρυτὸν⁴ ἐχώρει μετὰ⁵ Ἀππίωνος καὶ τῶν ἑταίρων⁶ αὐτοῦ.

LVI. Τοῦ δὲ Πέτρον εἰσιόντος εἰς τὴν Σιδῶνα πολλοὺς ἐπὶ κλινῶν φέροντες εἰς ὄψιν εἰδήσαν. ὁ δὲ Πέτρος¹ πρὸς αὐτούς μὴ με νομίσητε, ἐφη, δύνασθαι τι πρὸς ὑμετέρων ἰασιν, ἀνθρώπων ὄντα θνητῶν καὶ αὐτὸν καὶ² πολλοῖς πάθεισιν ὑποκαίμενον· ὑψηλῆσθαι δὲ ὑμῖν τὸν τρόπον, δι' οὗ σωθῆναι³ δυνατοὶ ἔσθε, οὐ φθονῶ,⁴ ὡς ἂν⁵ καὶ αὐτὸς ὑπὸ Χριστοῦ διδαχθεὶς καὶ μαθητῆς εἰκόνου τοῦ ἀγαθοῦ γενόμενος. τοιαῦτα καὶ ἐν Σιδῶνι τὸν Πέτρον παραουόντος τοῖς συνιόνσιν, ἐν ὀλίγαις ἡμέραις⁶ πολλῶν κακῶν μετανοήσας χρησαμένων καὶ πιστευσάντων, εἶτα καὶ θεραπείας ἀξιώθέντων ἐκκλησίας⁶ συνίστησε. καὶ τῶν συνεπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων τινὰ καταστήσας⁹ ἐπίσκοπον ἔχεις τῆς Σιδῶνος.

Cot. — 3) I Cor. 15, 83. Menander. — χείρουν OD, ἀνεχώρουν et ὑπεχώρουν al. ap. Cot. — 6) Sic scribendum 4) ἀφικέσθαι. des. in B. — 5) ὑπεχώρουν al. ap. Cot. — 6) Sic scribendum

runt obviam non pauci finitimi ac ex Tyro ipsa complures et acclamabant dicentes: Deus per te nostri miseretur, per te nos curet. Stans ergo Petrus in excelsis lapide, ut omnibus posset esse conspicuus, postquam religioso more salutasset, ita exorsus est:

LIV. Deo conditori caeli, terrae ac maris non deest occasio ad salutem eorum, qui servari cupiunt; potest enim et animas nostras et corpora servare. Audio utique, Simonem magum bove mactato convivium vobis in medio foro dedisse ac vino multo expletos perniciosis morbis ac daemonibus tradidisse. At certe sicut perceptis sacrificiis, quae daemonibus oblata fuerant, malitiae duci servire coacti estis, ita si iis relictis ad Deum per dominum nostrum Iesum Christum accesseritis, profecto scitote vos cum corporis sanitate etiam animas sanas habituros esse Deo placita consecrando. Ceterum Deo placita sunt eum precari, daemoniorum mensa abstinere, sanguinem non attingere seu gustare, ab omni inquinamento immaculatos se conservare, in multis corporibus una mente gradientes quod unusquisque sibi vult, id et de proximo cogitare ac cupere. Ait enim: Non vis interfici? tu alterum non interficias; non vis uxorem tuam ab alio constuprari? alterius nuptam ne constupra; non vis quidpiam omnino rerum tuarum furto auferri? nihil alterius furare. Atque ita ex vobis ipsis, quod rationi consentaneum est, intelligentes ac consecrati Deo cari eritis et sanitatem assequemini.

LV. Haec a Petro paucis diebus edocti, deinde et curationem adepti ad sacrum baptismum accesserunt. Quae cum Sidonii audissent, supplicaturos ad Petrum miserunt et acciverunt eum ad se, quia nempe ipsi propter morbos ad illum venire non poterant. Igitur Petrus postquam paucos dies Tyri commoratus esset morbisque omnigenis eos liberavisset et instituisset ecclesiam atque ex presbyteris qui eum sequebantur episcopum ipsis constituisset, Sidonem profectus est. Rursusque Simon magus comperto, iam adventare Petrum, ultro aufugit et ad Berytum cum Appione eiusque sociis se contulit.

LVI. Ceterum ubi Petrus Sidonem ingressus est, multos in lectis portaverunt ac in conspectu eius posuerunt. At Petrus ad eos Ne existimetis, inquit, me aliquid posse ad curationem vestram, qui sum ipse quoque homo mortalis ac multis perpressionibus obnoxius; docere autem vos modum, quo salvi esse poteritis, non gravabor, utpote qui ipse quoque a Christo edoctus sim et discipulus boni illius existiterim. Haec et Sidone Petro suadente iis qui convenerant, cum paucis diebus multi ibi quoque poenitentia ducti fuissent ac credidissent, dein et sanitate donati essent, ecclesiam instituit, et postquam aliquem ex presbyteris, qui eum consecrabantur, constituisset episcopum, Sidone egreditur.

LVII. Statim autem ac Berytum pervenit, terrae motus factus est; atque plebs accedens ad Petrum, ut ferret opem, rogabat. Timuimus enim, dicebant, ne funditus periremus. Tunc et Simon audacia sumpta

o. BCD, Hom. VII, 1, nostra Epit. et al. ap. Cot., ἀπὸν vulg. — 7) ἐλέητο al. ap. Cot. — 8) καὶ inser. CD et al. ap. Cot.

Cap. LIV. 1) καὶ δαίμοσι om. D. — 2) Matth. 7, 12. — 3) φησὶ γὰρ om. Hom. VII, 4, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) σὺ recepi ex B. — 5) φρονέσεις B. — 6) τε om. C. — 7) ἐπιτεύξῃθε B.

Cap. LV. 1) Sic BCD, Hom. VII, 5, nostra Epit. et al. ap. Cot. (ubi al. etiam ἀπέστειλαν), ἔστειλλον vulg. — 2) ἐκείνων propriasp. D. — 3) κατα-

στήσας αὐτοῖς inv. C. — 4) Βιρυτὸν D. — 5) μετὰ γε CD. — 6) ἐτέρων D, idem fuit in B.

Cap. LVI. 1) Πέτρος om. BCD, Hom. VII, 6 et nostra Epit. — 2) καὶ om. B. — 3) σωθῆναι deest in D. — 4) εὐ φρονῶ p. οὐ φρονῶ al. ap. Cot. — 5) ἄν om. B. — 6) ἡμέραις ὀλίγαις inv. BCD, Hom. VII, 8 et nostra Epit. — 7) κακίῃσε BCD. — 8) ἐκαλησίαν τε B. — 9) αὐτοῖς inser. BC, Hom. I. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. Subsequens ἐπισκοπον non est in D.

LVII. Ὡς δὲ εὐθὺς ἐπέβη τῆς¹ Βηρυτουῦ σεισμός ἐγένετο· καὶ οἱ ὄχλοι προσώντες τῷ Πέτρῳ βοηθεῖν εἰδέοντο. πεφοβήμεθα γὰρ, ἔλεγον, μὴ καὶ παντελῶς ἀπολωμεθα. τότε καὶ ὁ Σίμων τολμήσας Ἀππιῶνι ἄμα καὶ Ἀννουβίῳ,² Ἀθηροδάωφ τε καὶ ὅσοι ἕτεροι ἦσαν αὐτῷ προσηταιρισμένοι δημοσίᾳ τοῖς ὄχλοις³ ἔβρα τὸν⁴ Πέτρον ὑποδεικνύς· φεύγετε τούτον, ὦ ἄνδρες, πάσῃ σπουδῇ, φεύγετε· μάγος ἐστὶ λέγων, πιστεύσατε, καὶ τὸν σεισμόν αὐτὸς οὕτως ἐν ὑμῖν εἰργάσατο καὶ τὰς πόσους ἐκίνησεν, ἵνα ὑμᾶς καταπλήξῃ καὶ θεὸς ἀτικίρως παρ' ὑμῖν νομοσθῇ. ἡσυχίαν δὲ τοῦ λαοῦ παρασχόντος ὁ Πέτρος βραχὺ ὑπομειδιάσας μετὰ πολλῆς μάλᾳ τῆς παρήρησίας ἄνδρες, ἔφη, ἄπερ οὗτοι λέγουσι θεοῦ θέλοντος ποιεῖν δυνατὸς εἶναι ὁμολογῶ· πρὸς δὲ τούτους ἐτοιμὸς εἰμι, εἰ μὴ πείθῃσθέ μοι,⁵ περὶ ὧν λέγω, τὴν πᾶσαν ὑμῶν ἐκ βάρθρων αὐτῶν ἀναστρέψαι⁶ πόλιν.

LVIII. Τῶν δὲ ὄχλων υποπληξάντων,¹ εἶτα² προθύμως ἐπαγγελλομένων τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελενόμενα πράττειν ὁ Πέτρος μηδεὶς ὑμῶν, ἔφη, τὸ ἐξῆς ὁμλεῖτω³ μάγος, μηδ' ἄλλως εἰς λόγους αὐτοῖς⁴ ἐρχέσθω. οἱ δὲ ὄχλοι ἐπεὶ ταῦτα ἠκούσαν, τοῖς περὶ τὸν Σίμωνα εὐθὺς ἐπέτιθεντο, καὶ πάντας ἐν ὀλίγῳ τραυματίας ποιήσαντες οὐκ ἀνῆκαν αὐτοὺς παύοντες, ἕως παντελῶς τῆς πόλεως ἐξεδιάξαν.⁵ ἔπειτα προσώντες ὅσοι νόσοις αὐτῶν καὶ δαίμοσι προσεπάλλων, πρὸ τῶν αὐτοῦ ποδῶν ἔκειντο. ὁ δὲ εἰς οὐρανὸν ἄρας τὰς χεῖρας καὶ τῷ θεῷ προσευξάμενος ἰάσατο πάντας· ἐκ μόνης εὐχῆς. οὐκ ὀλίγους δὲ τῆς⁷ ἡμέρας παραμείνας τοῖς Βηρυτιῶσι καὶ πολλοὺς τῇ εἰς πατέρα⁸ καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα πιστεῖ καταρτίσας τε καὶ βαπτίσας ἀπὸ τῶν ἐπομένων αὐτῷ προσβυτιέων ἕνα ἐπίσκοπον αὐτοῖς καταστήσας εἰς τὴν Βύβλον⁹ ἐξῆν.

LIX. Καὶ γενόμενος ἐκεῖ¹ καὶ μαθὼν, ὅτι Σίμων εἰς Τρίπολιν ὤρμησεν, αὐτὸς βραχὺ παραμείνας αὐτοῖς καὶ θεραπεύσας τῶν ἐν Βύβλῳ¹ πολλοὺς καὶ τὴν εὐσέβειαν αὐτοῦ² ἐκδιδάξας κατ' ἴχρος τοῦ Σίμωνος εἰς Τρίπολιν³ ἐπορεύετο, μεταδιώκειν⁴ αὐτὸν μᾶλλον, οὐχ ὑποφύγων προσηρημένος. εἰς δὲ τὴν Τρίπολιν εἰσόντι τῷ Πέτρῳ τῶν φιλομαθευτικῶν πολλοὶ συνῆλθον ἐκ τε τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος καὶ Βηρυτουῦ καὶ Βύβλου⁵· οὐχ ἠκιστα δὲ καὶ τῶν ἀπ' αὐτῆς τῆς πόλεως ὄχλων πλείους συνῆρῶον ἰστορήσαι Πέτρον βουλόμενοι.⁶ ἔτι οἱ δὲ τῶν ἀδελφῶν, οἱ καὶ ἦσαν ὑπ' ἐκείνου προσεπεμφθέντες, διηροῦντο ἡμῖν τὰ τε κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τὰ πραττόμενα παρὰ Σίμωνος ἀκριβῶς, ἀποδεξάμενοί τε ἡμᾶς ἐπὶ τὴν Μαροῶνον⁷ ἦγον οἰκίαν.

LX. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπ' αὐτῷ ἤδη τῷ τῆς ξενίας πύλῳι γεγονώς, ἐπιστραφεὶς τοῖς ὄχλοις ὑπέσχετο, αὐριοι περὶ θεοσεβείας διαλεχθῆναι. ἐπεὶ δὲ καὶ¹ εἰσῆλθε, μὴ μεταλαβεῖν πρότερον ἔφη² τροφῆς, πρὶν ἢ τοὺς συνελθυσθῆσθαι διαναπαύσει. ἀποκριναμένων δὲ ἡμῶν, ὅτι σπουδῇ πάντα· αὐτοῦς διαναπαύσομεν³, ὁ Πέτρος ἀκούσας καὶ εὐλογῆσας ἡμᾶς ἐξῆλθε⁴ καὶ λουσάμενος ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ εἰσελθὼν, εἶτα καὶ σιτίων μεταλαβὼν ἐσπέρας καταλαβούσης ὑπνωσεν.

Cap. LVII. 1) τῆς om. BCD. — 2) ἀννουβίῳ C et tres scripti Codd. ap. Cot., ἄνουβίῳ Hom. VII, 8, nostra Epit. et al. ap. Cot. Anubio sive Anubius ab Anubi Aegyptiorum deo descen-

dit. — 3) τοὺς ὄχλους C. — 4) τὸν addidi ex BD. Deest Πέτρον in C. — 5) Sic dedimus c. BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., πείθεισθέ μοι abeque δὲν μὴ vulg., πείθεισθέ μοι.

et commento una cum Appione, Annubione, Athenodoro, ceterisque omnibus sodalibus excogitato publice multitudini clamabat Petrum ostendens: Fugite hunc, o viri, omni studio ac festinatione, fugite; dicens magus est, mihi credite, et terrae motum is ipse apud vos fecit morbosque excitavit, ut vos perterreat, deusque apud vos palam habeatur. Cumque populus se intra silentium tenuisset, Petrus subridens plurima cum libertate, Viri, inquit, quae ab istis dicuntur me posse Deo volente efficere fateor; ad haec paratus sum, nisi mihi habueritis fidem in his quae loquor, universam vestram ab ipsis fundamentis evertere civitatem.

LVIII. Tum turba consternata est, dein prompto animo promittit, se ab ipso imperata facturam, et Petrus Nemo vestrum, inquit, posthac cum magis commercium habeat, neque usquam in colloquium iis veniat. Vulgus autem postquam haec audivit, confestim Simonem sociosque eius adorti sunt, cunctisque brevi vulneratis, eos verberare non destiterunt, donec penitus urbe expulissent. Postea accedentes quicumque ex iis cum morbis ac daemonibus collectabantur, ante pedes illius iacebant. Ille vero sublatis in caelum manibus Deumque comprecatus, cunctos precatione sola curavit. Non paucos autem dies apud Berytios commoratus, cum multis fide in patrem, filium et spiritum sanctum consummasset, necnon baptizasset, uno ex presbyteris, qui eum sequebatur, ipsis in episcopum constituto in Byblum abiit.

LIX. Qua postquam pervenisset comperto, quod Simon Tripolim evaserat, ipse breve tempus apud eos commoratus, curaticque multis Bybli incolis ac doctrina pietatis eis tradita, Tripolim per vestigia Simonis processit certus eum insequi, non subterfugere. Porro cum Petrus Tripolim ingrederetur, multi eorum, qui discendi cupidores erant, Tyro Sidone Beryto ac Byblio concurrerunt: ex ipsa etiam maxime civitate plerique omnes confuxere desiderio videndi Petrum. Quidam autem fratrum, qui et ab eo praemissi fuerant, enarrabant nobis accurate tum statum urbis, tum Simonis gesta, et excipientes nos in domum Maroonis duxerunt.

LX. Petrus vero iam fores hospitii tenens, conversus promisit multitudini, cras se de Dei cultu verba facturum. Ac postquam introiit, non prius se quicquam cibi esse percepturum affirmavit, quam eos qui conveniant refecisset. Nobis autem respondentibus, quod eos omnes studiose essemus refecturi, Petrus audita re et laudatis ac benedictis nobis exiit; cumque lavisset in mari ac ingressus esset posteaque cibum sumpsisset, nocte adveniente somno se dedit.

unus Cod. ap. Cot. Subinde deest membrum *περι ὧν λέγω* in B. Tum corrige *πάσιν ὑμῖν* in ed. Clerici a. 1724. Om. vocc. *ἐκ βάρων αὐτῶν* D. — 6) ἀνατρέψαι CD.

Cap. LVIII. 1) Sic BCD, Turn. et Cot., quam lectionem Cler. in ed. a. 1724 sine ulla sana ratione mutavit in *ὑποπληξάντων*. — 2) καὶ Hom. VII, 10 et nostra Epit., *εἶτα καὶ* CD et al. ap. Cot. — 3) ὀμιλήτω al. ap. Cot. — 4) μηδ' BCD et al. ap. Cot., favente Hom. l. c. et nostra Epit. — 5) αὐτοῖς inserui c. BCD. — 6) ἀπεδίωξαν D. — 7) τινας om. D. — 8) τὸν πατέρα OD et nostra Epit. — 9) Βίβλον B, ε ex correctura, Βίβλον Hom. VII, 12, V nostrae Epit. et al. ap. Cot.

Cap. LIX. 1) Βίβλος B, ε ex correctura, Βίβλω al. ap. Cot. — 2) αὐτοῖς al. ap. Cot. — 3) εἰς τὴν Τυρίπολιν B — 4) καταδιώκειν C. — 5) Βίβλου B, ubi Βύβλου fuit, Βίβλον Hom. VIII, 1, V nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 6) βουλόμενοι πέτρον inv. B. — 7) Nomen est Syriacum sat notum, vel propter Monachum illum sive male, sive recte sentientiam, a quo dicti *Maronitae*. De eo *Eutychius Patrioides*, qui Monothelitam fuisse vult, a quo recentiores Maronitae dissentiant. Cler.

Cap. LX. 1) καὶ om. B. — 2) πρότερον ἔφη om. D. — 3) Sic BCD, vulg. et nostra Epit., *διανεπαύσαμεν* legi queat; ut Cotelero videtur, ex Hom. VIII, 2 et Rec. 4, 2.

LXI. Ἄρτι δὲ περὶ τὰς δευτεραίας¹ τῶν ἀλεκτρονίων φῶδας ἀναστάς· καὶ εὐρών ἡμᾶς ἦδη ἐξηγορότας, οἳ καὶ ἡμεῖς σὺν αὐτῷ πάντας ἐκπαίδευα, αὐτὸς φημι Πέτρος, καγὼ Κλήμης, Νικήτης τε καὶ Ἀκύλας, καὶ οἱ προοδύσαντες δαίδακα, μετὰ τὸ προσαγορεύσαι πάντας εἰσῆγε τις τῶν συνήθων ἀπαγγέλλων αὐτῷ, ὅτι Σίμων ὁ μάγος μαθὼν σε τῇ Τριπύλῃ ἐπιδημήσαντα τὴν ἐπὶ Συρίαν αὐτὸς ᾤχετο. τὰ δὲ πλήθη τὴν μίαν ταύτην νύκτα ἐνιαυτοῦ περιόδον ἤγησάμενοι, τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ σοῦ προθεσμίαν οὐ δυνάμενοι ἀναμένειν πρὸ τῶν θυρῶν ἐσθήμασι κατὰ συστάσεις καὶ συλλόγους ἀλλήλοις, περὶ τῆς τοῦ Σίμωνος μοχθηρίας διαμιλοῦντες· ὅτι² μεταωρίσας αὐτούς καὶ ὑποσχόμενος ἐπὶ πολλοῖς σε κακοῖς ἐλθόντα ἐλῆξεν, ἐπιδημήσαντα γρούς νύκτωρ διέφυγε· πλὴν ἐπιθυμοῦσιν αὐτοῦ ἀκοῦσαί σου.

LXII. Καὶ ὁ Πέτρος θαυμάσας τῶν ὄχλων τὴν σπουδὴν ἀπεκρίνατο· ὁρᾷτε, ἀδελφοί, πῶς οἱ τοῦ κυρίου ἡμῶν λόγοι ἐμφανῶς τελειοῦνται;¹ μέμνημαι γὰρ αὐτοῦ εἰρηκότος, ὅτι πολλοὶ ἐλεύσονται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν καὶ βορῆα καὶ θαλάσσης·² καὶ ἀνακληθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. ἀλλὰ καὶ³ πολλοὶ, φησί, κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐλεκτοί. τὸ μὲν σὺν ἐλθεῖν οὐκ αὐτῶν ἐστὶν ἴδιον, ἀλλὰ τοῦ κεκληκότος Θεοῦ· εἰν δὲ μετὰ τὸ κληθῆναι⁴ τὰ ἀγαθὰ πράξωσι, τοῦτο αὐτῶν ἴδιον, καὶ τῆς προσήκουσας τεύχεται μισθαποδοσίας. ταῦτα εἶπε, καὶ τὸν πᾶν ὄχλον ἰδὼν πρῶτως καθάπερ ἤσυχον· τι ῥεύμα ποταμοῦ ἐπιφύροντα ἔφη τῷ Μαροῶνῃ· ποῦ σοι τόπος ἐστὶν ἐταῦθα τοῦς ὄχλους χωρεῖν⁵ δυνάμενος; τοῦ δὲ Μαροῶνον εἰς τὸν⁶ κερηπνεύμετον τόπον καὶ ὑπαιθρον αὐτὸν ἀγορεύσας εἶποντο καὶ οἱ ὄχλοι.

LXIII. Καὶ ὁ Πέτρος ἐπὶ τῆς βάσεως ἀνδριάντος οὐ πάνυ μετώρου στάς, ἅμα τῷ τὸν ὄχλον θεοσεβεῖ ἔθει προσαγορεύσαι, ἰδὼν πολλοὺς τῶν παρωσῶτων ὑπὸ δαιμόνων τε καὶ πολλῶν παθῶν ἐκ¹ πολλῶν χρόνων ἐνοχλουμένους βρύχοντάς τε μετ' οἰμωγῆς καὶ πίπτοντας μετὰ ἰκεσίας, ἐπιτιμησας αὐτοῖς καὶ ἤσυχίαν ἔχειν ἐπιτάξας καὶ τὴν ἴασιν μετὰ τὸ διαλεχθῆναι καθυποσχόμενος τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως·

LXIV. Ὁ μόνος ἀγαθὸς Θεὸς τὰ πάντα καλῶς πεποικῶς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἐξαπέστειλε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν τὸν κυρίον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὰ ἐκείνῳ δοκούντα ἐκφάναι καὶ νόμον αἰώνιον δοῦναι, ἵνα φιλάσσοιτες αὐτὸν διὰ παντὸς καὶ βαπτισθέντες εἰς ἄφρων ἀμαρτιῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς καταξιοθῶμεν. σπουδάσατε δὲ πρότερον ἐνδύσασθαι τὸ ῥηπαρὸν ἡμῶν¹ ἐνδύμα τῆς ἀπιστίας, ὅπερ οὐκ ἄλλως ἀποδύσασθαι δύνασθε, εἰ μὴ πρότερον ἐπὶ καλαῖς πράξεσι βαπτισθῆτε, καὶ οὕτω καθαροὶ σώματί τε² καὶ ψυχῇ γενόμενοι τῆς ἐσομένης αἰδίου βασιλείας ἀπολαύσετε. μήτε σὺν μείδωλοις πιστεύετε, μήτε τραπέζης αὐτῶν³ κοινωνεῖτε· μὴ φονεῦτε, μὴ μοιχεύετε, μὴ μισεῖτε ἀλλήλους, μηδὲ κλέπτετε, μηδὲ κακαῖς τισὶ πράξεσιν ὄλους ἐπιχειρεῖτε.

LXV. Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ¹ καὶ ἀπὸ τῶν γραφῶν πολλὰ παρανέσαντος οἱ πάντες παρήμωσαν, οἳ μὲν τοῦ θεραπευθῆναι χάριν, οἳ δὲ τοῦ ἰστορησαί τοὺς τῆς θεραπείας ἐπιτηγόνας. ὁ δὲ Πέτρος τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπιθείς μόνον καὶ προσευξάμενος² τὴν ἀπαλλαγὴν ἐκάστω τῶν πάθων παρέσχετο, ὡς τοὺς μὲν παραχρημα θεραπευθέντας γενέσθαι περιχαρεῖς,

Cap. LXI. 1) δευτέρας C. — 2) Ita c. BCD, Hom. VIII, 3, nostra Epit. et al. ap. Cot., διὸ vulg.

Cap. LXII. 1) Ita distinguo c. BOD, in edd. ponitur punctum. — 2) Pro καὶ νότου Luc. 13, 29, ex Psalm. 106, 3,

LXI. Iam vero ad secundum gallorum cantum surgens inveniensque nos iam vigilantes, qui et eramus cum eo omnes sedecim, ipse, inquam, Petrus et ego Clemens, Nicetas et Aquila, atque duodecim, qui praegressi fuerant, postquam salutavisset omnes, ingressus est quidam ex familiaribus hunc nuntium ei afferens: Simon magus ubi didicit, te Tripoli esse, in Syriam ipse abiit. Multitudo autem unam hanc noctem esse anni ambitum arbitrata, nec valens praestitutum a te tempus expectare, pro foribus stat per coetus et circulos de Simonis improbitate mutuo colloquens. Qui cum eos in spem adduxisset atque pollicitus esset, quod te praesentem multis de criminibus esset convicturus, cognito adventu tuo se de nocte in fugam dederit; sed et eadem plebs te audire desiderat.

LXII. Et Petrus admiratus vulgi studium respondit: Videtis, fratres, quo pacto Domini nostri verba manifeste compleantur? Memini enim eum dicere: *Multi venient ab oriente et occidente et aquilone et mari; ac recumbent cum Abrahamo, Isaaco et Iacobo.* Sed et *Multi*, inquit, *vocati, pauci vero electi.* Itaque quod veniant, non est eorum proprium, sed est Dei, qui vocavit; si vero post vocationem bona opera fecerint, hoc eorum erit proprium, et convenientem assequentur mercedis retributionem. Haec dixit, cumque ingentem turbam videret, leniter velut placidum fluentum amnis affluere. Marconi ait: Ubi hic tibi locus est, qui hanc multitudinem capere possit? Et Marcone ducente eum in locum horto excultum ac subdiale secutae sunt et turbae.

LXIII. Petrus autem super basim statuae non admodum excelsam stans simul atque populum more religioso salutavit, cernens multos adstantium a daemonibus et pluribus morbis iam diu molestatos ac stridere cum ululatu et procidere cum supplicatione, increpitis iis silentiumque tenere iussis, pollicitus curationem post habitum sermonem ita loqui coepit:

LXIV. Deus, qui solus bonus est cunctaque praeclare fecit propter salutem generis humani, misit unigenitum filium suum dominum nostrum Iesum Christum, qui ei placita vulgaret legemque daret aeternam, ut illam perpetuo custodientes et baptizati in remissionem peccatorum, vita sempiterna donemur. Enitimini autem primo, ut sordidum indumentum vestrum scilicet infidelitatis exuatis, quod non alia ratione potestis deponere, nisi prius in bonis actionibus baptizemini, atque ita puri corpore ac anima effecti futuro perpetuo regno fruemini. Itaque nec idolis credite, nec mensae eorum participes estote; non occidite, non adulterate, non flagrate odio mutuo, nec furtum facite, neque omnino aggredimini ulla prava facinora.

LXV. Haec cum dixisset atque ex Scripturis monuisset multa, omnes permanserunt, alii ut curarentur, alii ut viderent eos, qui sanitatem reciperent. Petrus autem dumtaxat imponens illis manus et comprecatus unicuique immunitatem a morbo praebuit adeo, ut qui subito curati fuerant laetarentur, qui autem viderant, summopere mirarentur simulque gloriam Deo pro ea re offerrent. Cum ergo firmiter credidissent una cum iis, qui sanati fuerant, ad sua abierunt in mandatis accipientes, ut maturius convenirent.

ubi videndi Interpretes. *Cot.* Matth. 8, 11. — 3) Matth. 20, 16. *Om. kal D.* — 4) *ἐὰν δὲ μὴ μετὰ τὸ κλιθῆναι C.* — 5) *χωρεῖν τοὺς ὄχλους inv. D.* — 6) *τὸν adiunximus ex BCD et nostra Epit.*

Cap. LXIII. 1) *Vocē πολλῶν παθῶν ἐκ* recipimus ex BCD, Hom. VIII, 8, nostra Epit. et al. ap. *Cot.*

Cap. LXIV. 1) *ἡμῶν Turn.*, sed rectius *vestrum* Paronius vertit. Subinde *ἔνθυμα τοῦτο D.* — 2) *τε* accessit ex CD, Hom. 8, 28 et nostra Epit. — 3) *μιαρᾶς* inser. al. ap. *Cot.*

Cap. LXV. 1) *αὐτοῦ εἰπόντος* inv. B ut Hom. VIII, 24. — 2) *ἐλευθεμνος C.* — 3) *Vocē γενέσθαι περιχα-*

τοὺς δὲ ἱστορήσαντας³ ὑπερθυναμίαι τε καὶ δόξαν ὑπὲρ τούτου προσε-
νεγκεῖν⁴ τῷ θεῷ. βεβαίως δὲ πιστεύσαντες ἅμα τοῖς θεραπευθεῖσιν ἐπὶ τὰ
ἑαυτῶν ἀπήσαν⁵ τούτο λαβόντες ἐπιλήν, ὥστε προαίαι:ρον συνελθεῖν.

LXVI. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ ὁ Πέτρος¹ ἅμα τοῖς συνουσίῃ ἐταίροις² ἐξῶν
καὶ ἐπὶ τὸν τόπον πάλιν ἔλθων ὁ θεός, ἔλεγε πρὸς αὐτοὺς, πάντα δύναται.
ἐκείνος γὰρ ἔστιν ἀγαθός καὶ δίκαιος καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι μακροθυμῶν, ἵνα οἱ
βουλόμενοι ἐφ' οἷς ἔπραξαν κακοῖς μεταμεληθέντες καὶ κατὰ τὸ ἀρέσκον
ἀντῶ³ βιώσαντες, ἐν ἡμέρᾳ ἢ τὰ πάντα κρίνεται, τῶν κατ' ἀξίαν ἕκαστος
ἀπολαύσῃ. διὸ νῦν ἀρξασθε γνώσεως ἀγαθῆς θεῷ πειθόμενοι ἀντιλέγειν
ταῖς ἑαυτῶν ἀτόποις⁴ ἐπιθυμίαις, ἵνα δυναθῆτε ἀνακαλέσασθαι τὴν πρωτὴν
τῇ ἀνθρωπότητι νημηθείσαν χάριν. οὕτω γὰρ ὑμῖν⁵ ἑξαντῆς ἀναταλεῖ τὰ
ἀγαθὰ⁶ καὶ τῷ δεδοκῆτι εὐχαριστήσετε⁶ εἰς ἀσὶ τῶν ἀποιρήτων ἀπολαύ-
τες ἀγαθῶν, ἀπολοσάμενοι τῇ μακαρίᾳ τῆς τριάδος ἐπιλήσει⁷ πρότερον,
εἴ τις κηλὶς, εἴ τις σπίλος ταῖς ὑμετέροις⁸ ἐπιπολάζει ψυχαῖς. οὕτω γὰρ οὐ
μόνον τὰ ἐνδομυχοῦντα πνεύματα ὑμῖν⁹ ἀποδιώξει δυναθῆσθε, ἀλλὰ καὶ τὰ
ἕτεροις ἐνοχλοῦντα δαιμόνια σὺν τοῖς ἄλλοις πάθεσιν ἀπελάσετε. ταῦτα εἶ-
πὼν ταῖς ὑπὸ τινων παθῶν ὄχλουμένοις ἐκέλευσεν αὐτῶ προσεῖναι, καὶ
χειρας αὐτοῖς ἐπιθεῖς καὶ ἑξαντῆς ἰασάμενος ἐντεταλατο¹⁰ ὀρθορραϊτέρον
συνελθεῖν.

LXVII. Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ περὶ ὄρθρον¹ ἀναστὰς ὁ Πέτρος καὶ
προσευξάμενος ἑκαθέστη. ἡμᾶς δὲ περικαθεζομένους καὶ εἰς αὐτὸν ἀτενί-
ζοντας, ὡσπερ ἀκούσαι τι βυβλομένους, σνεῖς ἔρη' πρὸ πάντων, ὦ φίλοι, ὁ
θεὸς σίβειν αἰρούμενος εἰδέναι ὄφειλε, ὅτι ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν οὗτος² γνω-
ρίζεται. ἔστι δὲ τὸ³ ἴδιον αὐτοῦ καὶ ἐξάϊρστον, τὸ πάντων κτισμάτων
εἶνα δημιουργός, ἅ πάντα περιέχων, πάντα τε⁴ περιορίζων, ὡς ὑπὲρ πάντα
ὦν καὶ πάντα δημιουργήσας. ταῦτα εἰπὼν καὶ πολλὰ περὶ θεοσεβείας διδάξας
ἐκέλευσε τοὺς δαμονῶντας καὶ νόσους τισὶ καταλιγημένους αὐτῶ προσφέ-
ρεσθαι. προσεπτεχθεῖσι δὲ τὰς χειρας ἐπιθεῖς καὶ προσευξάμενος ἀπέλυσεν
νηγιάοντας.

LXVIII. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ πάλιν ἡμέρᾳ¹ διαναστὰς καὶ προσευξά-
μενος, εἶτα καὶ σὺν ἡμῖν καθεσθεῖς λέγειν ἤρξατο οὕτως· τὸν μέλλοντα προσ-
εῖναι τῷ θεῷ χρῆ νήφειν, χρῆ σωφρονεῖν, ὀργῆς κρατεῖν, ἀλλότρια μὴ νοσ-
φίεσθαι, δικαίως βιοῦν, ἐπιεικῶς, εὐσταθῶς, πράως, κολάζειν ἑαυτὸν μάλ-
λον² ἐν ταῖς ἐνδείαις, ἢ μὴ ἔχοντα ἕτερον ἀφελόμενον κορεσθῆναι, καθαρὸν
εἶναι τῇ καρδίᾳ καὶ ἀγνὸν τῷ σώματι, καὶ μὴ ὁμοιωσθαι τοῖς φαρισαίοις,
πρὸς οὓς ὁ κύριος καὶ θεός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔφησεν· οὐαὶ ὑμῖν³, γραμ-
ματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί,⁴ ὅτι καθαρίζετε τὸν ποτηρίον καὶ τῆς παυ-
ριδοῦ τοῦ ἔσωθεν, ἔσωθεν δὲ γέμει ἔρπον. φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον
πρῶτον τὸ ποτηρίον καὶ τῆς παριδοῦ τοῦ ἔσωθεν, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἔξω⁵
αὐτοῦ καθαρὸν. ἀληθῶς γὰρ ὁ καθ' ἄρας τὸ ἔσω, καὶ τὸ ἔξω καθάραί δύνα-
ται· ὁ δὲ τὰ ἔξω καθαίρων, πρὸς ἀνθρώπων ἔπαινον ἀφορῶν τούτο ποιεῖ,
παρὰ δὲ τῷ θεῷ μισθὸν οὐκ ἔχει.

LXIX. Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἕτερα πλείονα περὶ ἀγνισμοῦ, τῶν τριῶν
ἡδὴ μινῶν πληρωθέντων, ὧν νηστεῦσαι με ἐκέλευσεν, ἀγαγὼν με εἰς τὰς ἐν

ρεῖς, τοὺς δὲ ἱστορήσαντας inseruimus ap. Cot. — 4) προσενεγκεῖν Turn. — 5)
c. BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ἐπαγγέσαν al. ap. Cot.

LXVI. Sequenti ergo die Petrus una cum sodalibus, qui cum eo erant, egressus rursus ad eum locum veniens dixit ad eos: Deus omnia potest. Is enim est bonus ac iustus nuncque in cunctis patiens, ut qui voluerint poenitentia de malis a se commissis acta et vita secundum id quod ei placet transacta singuli in die, quo universa iudicabuntur, pro merito percipiant. Quapropter nunc incipite bona cognitione a Deo persuasi vestris resistere absurdis cupiditatibus, quo possitis primam, quae humano generi tributa fuit, gratiam revocare. Sic enim vobis continuo orientur bona; et ei qui dedit agetis gratias perpetuo ineffabilia bona possidentes, abluti prius in beata trinitatis invocatione, si quis naevus, si quae macula in animabus vestris extet. Ita namque non solum latitantes in vobis spiritus expellere poteritis, sed et daemonia alios infestantia perpassionesque alias abigetis. Quae cum dixisset eos, qui aliquibus aegritudinibus vexabantur, ad se iussit accedere, impositisque manibus super eos cum illos confestim sanasset praecipit, ut maiori mane convenirent.

LXVII. Tertio autem die Petrus diluculo surrexit factaque prece sedit. Et animadvertens nos circumsedere oculisque intentis eum aspicere, quasi aliquid audire cupientes, dixit: Ante omnia, o amici, is qui Deum colere vult scire debet, quod ille in tribus personis cognoscitur. Proprium autem illius ac praecipuum est, omnium creaturarum esse opificem, omnia continere, omniaque terminare, ut qui super omnia sit cunctaque effecerit. His dictis multisque de pietate erga Deum expositis iussit, daemoniacos et morbis occupatos ad se adduci, quibus oblati manus imponens ac precatu incolumes dimisit.

LXVIII. Rursum autem sequenti die exurgens et comprehensus, cum deinde nobiscum sedisset, hunc in modum coepit loqui: Qui ad Deum accedere desiderat, sobrius esse debet, debet sibi temperare, iram tenere, aliena non surripere, iuste vivere, cum bono iure, tranquille, leniter, se in indigentia potius continere ac reprimere, quam cum non habeat alterius bonis oblati expleri, corde mundus esse et purus corpore, nec assimilari Pharisaeis, ad quos dominus et Deus noster Iesus Christus dixit: *Vae vobis Scribae et Pharisaei hypocritae, quia mundatis calicis et paropsideis quod exteriorius est, intus autem ea plena sunt sordibus. Pharisaei caecae, munda prius calicis et paropsideis interiorius, ut et illius exteriorius mundum fiat.* Vere enim qui interiora purgaverit, exteriora quoque purgare potest; qui vero exteriora purgat, ad hominum laudes aspiciens id agit, sed apud Deum mercedem non habet.

LXIX. His dictis et aliis pluribus de castimonia, cum iam tres menses, quibus ieiunare me praeeperat, completi essent, ducens me ad fontes maris vicinos perenni aqua baptizavit in nomine patris et filii et spiritus sancti; cumque panem accepisset et benedixisset ac fregisset, communicavit nos intemeratis ac vitalibus sacramentis. Atque ita feriatu ac laeti

Cap. LXVI. 1) ὁ Πέτρος om. B. — 2) ἐτέροις supra αι Β, ἐτέροις C. — 3) αὐτῷ ἄρεσκον inv. B. — 4) κακαῖς Hom. IX, 19 et nostra Epit., deest ἀτόποις in al. ap. Cot. — 5) ἡμῖν BCD e. Turā., sed vobis Perionius. — 6) εὐχαριστήσατε Hom. l. c., εὐχαριστήσητε V nostrae Epit. et al. ap. Cot., εὐχαρισταῖτε al. ap. Cot. — 7) ἐπικλύσαι C. — 8) ἡμετέροις C. — 9) ἐνδομυχοῦντα ἡμῖν (sunt ἡμῖν) πνευματα B, ἐνδομοιχοῦντα πνευματα ἡμῶν D, ἐνδομυχοῦντα al. ap. Cot. — 10) πάλιν inser. CD et al. ap. Cot. Subinde δεσφιώτερον B ut nostra Epit.

Cap. LXVII. 1) δεσφιώτερον B ut nostra Epit. — 2) ὁ εἰς θεός nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) τὸ adiunxi ex B. — 4) δημιουργόν D cum utroque nostrae Epit. Codico et al. ap. Cot. — 5) τε om. D. Hic ordo vocc. B: πάντα δὲ περιορίζων καὶ πάντα περιέχων.

Cap. LXVIII. 1) πάλιν ἡμέρα om. C. — 2) μάλλον reoperimus ex BCD, Hom. XI, 15, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) Matth. 23, 25. 26; ὑμεῖς C. — 4) ὑποκρίται om. C. — 5) τὸ ἔθεθεν C.

τῇ θαλάσῃ πλησίον οὐσας πηγὰς, ὡς εἰς ἀένναον ἐβάπτισεν ὕδαρ εἰς τὸ ὕνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ λαβὼν ἄρτον καὶ¹ εὐλογήσας καὶ κλάσας μετέδωκεν ἡμῖν² τῶν ἀρχάντων καὶ ζωοποιῶν μωστηρίων· καὶ οὕτως εὐωχηθέντες οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐπὶ τῇ Θεοδοκίῃ μου³ ἀναγεννήσει δόξαν καὶ εὐχαριστίαν ἀποδοδάκαμεν⁴ τῷ Θεῷ. πολλοῦ τε ὄγλον συναθροισθέντος,⁵ νόσους, πάθη, δαίμονας ἀπελάσας ὁ Πέτρος καὶ βαπτίσας πολλοὺς Μαροσίτην, τὸν ἀποδεξάμενον⁶ αὐτὸν ἤδη λυπὸν τέλειον ὄντα, ἐπίσκοπον καταστήσας⁷ καὶ πρεσβυτέρους δώδεκα ὀρίσας καὶ διακόνους δεῖξας ὑπὲρ τε τοῦ κοινῷ καὶ συμφέροντος καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐκκλησίαν τάξεως τε καὶ ἀρμοσίας συλλήσεως τῷ ἐπισκόπῳ τοῖς ἐν Τριπόλει τῆς Φωνίας ἀποταξάμενος τὴν ἐπὶ⁸ Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας ὁδὸν ἐπορεύετο.

LXX. Ἐκβάττες δὲ¹ τὴν Τρίπολιν τῆς Φωνίας, ὡς ἐπὶ Ἀντιόχειαν τῆς Συρίας εἰθεῖς,² αὐτῆς ἡμέρας ἐν Ὁρθωσίᾳ ἐμείναμεν· καὶ διὰ τὸ πλησίον εἶναι ἧς ἐξήλομεν πόλεως, πάντων σχεδὸν προακηκούτων τὰ τοῦ κηρύγματος, μῖς ἡμέρας ἐκεῖ μείναντες ἀπήραμεν εἰς Ἀντιόχου. πολλῶν δὲ τῶν συνοδοιπορούντων ἡμῖν ὄντων ὁ Πέτρος Νικήτη καὶ Ἀκύλᾳ προσωμίλει λέγων· ἐπειδὴ ὁ πολὺς ὄγλος τῶν συνοδοιπορούντων οὐ μικρὸν φθόνον εἰσποιῶσι κατὰ πόλιν ἡμῖν ἐπισπάται, ἀναγκαιῶς ἐσκαψάμεν φροντίσαι, ὅπως μήτε οὗτοι λυπηθῶσι κωλυθέντες συνεῖναι ἡμῖν, μήτε ἡμῖς περιβλεπτοὶ γεγόμενοι, φθόνου τοῖς ἄλλοις καταστῶμεν αἰτιοί. τούτου ἕνεκα βούλομαι σε τὸν Νικήτην ἅμα τῷ³ Ἀκύλᾳ προοδεύειν μου κατὰ συστήματα δύο σποράδην.

LXXI. Ταῦτα τοῦ Πέτρον εἰπόντος ἀπεκρίνατο Νικήτης τε¹ καὶ Ἀκύλας· οὐ πάντῃ ἡμῶς κίριε λυπεῖ² τοῦτο πράττειν διὰ τὸ ὑπὸ σοῦ προστετάχθαι· πρῶτον μὲν, ὅτι πάντα καλῶς νοεῖν τε καὶ συμβουλευεῖν ἄξιός ἐστιν ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐξελέγης· ἔπειτα δὲ, ὅτι ὡς ἐπιπολὺ ἡμερῶν δύο ἀνάγκη τοῦτο πράττειν ἡμῶς ἀπολιμπανόμενους σου· καὶ αὐταὶ δὲ πολλοὶ πρὸς τὸ μή σε τὸν κύριον ἡμῶν καθορᾶν· πλὴν ὡς καλεῖς διὰ τὸ συμφέρον οὐκ ἀντιλέγομεν. ταῦτα εἰπόντες προήγον.

LXXII. Πορευθέντων οὖν αὐτῶν ἐγὼ Κλήμης ἔχαιρον, ὅτι σὺν αὐτῷ με ἐκέλευσεν εἶναι. ἀμέλει καὶ πρὸς αὐτὸν εἶπον· εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι με οὐκ ἐξαπέστειλας ὡς τοὺς ἐταίρους,¹ ἐπεὶ ὀδυρόμενος ἂν διαπεφωνήκειν. ὁ δὲ ἔφη· τί δαί, εἰ καὶ χρεῖα τις ἔσται² πεμφθῆναι σέ που, σὺ δὲ διὰ τὸ πρὸς ὀλίγον ἀπολιμπανέσθαι μου συμφερόντως, διὰ τοῦτο τεθνήξῃ; οὐχὶ δὲ προσωμίληςας σεαυτῷ, φέρων τὰ διὰ τὴν ἀνάγκην σοὶ³ προσταττόμενα, εὐθύμως ὑποίσκεις; ἢ οὐκ οἶδας,⁴ ὅτι σύνεσις οἱ φίλοι ταῖς μνήμαις, κἂν τοῖς⁵ σώμασιν ἐκείνων ἀπολιμπανῶνται, ὡς ἔνιοι συνόντες τοῖς σώμασι, μακρὰν ἀφεστήκασιν ταῖς ψυχαῖς;

LXXIII. Καγὼ ἀπεκρινάμεν· ἀλλὰ μή με νομίσης κίριε, ὅτι τὰ λύτης πάσχειν ἐμελλον ἀνοήτως, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ὀρθῶς ἔχοντι λογισμῷ. ἐπεὶ γὰρ σε ἀντι πάντων εἰλόμην, πατρός τε¹ καὶ μητρὸς, ἀδελφῶν ἅμα καὶ συγγενῶν, αἰτίῳ μοι γεγόμενον διὰ τὸν Θεὸν τῆς σωσούσης ἀληθείας, οὕτω καὶ ἧς ἐμελλον ἐκ πάντων ἀπουλαῖν παραμυθίας, διὰ σου μόνου καρποῦμαι. δεδοικα γὰρ ὅλως ἀπολεωθῆναι σου, μή ποτε διὰ τὴν ἐκ τῆς ἡλικίας ἀκμῆν

Cap. LXIX. 1) καὶ addidi ex B. BCD, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) Subinde εὐχαριστήσας p. εὐλογήσας μοι C. — 3) μοι C. — 4) ἀποδεδώ-

fratres nostri pro mihi a Deo concessa secunda nativitate gloriam et gratiarum actionem Deo detulimus. Et multa turba congregata, Petrus depulsis morbis, afflictionibus, daemonibus, nec non baptizatis compluribus, ubi Maroonem hospitem suum iam omnibus numeris absolutum episcopum constituisset, duodecim presbyteros designasset, diaconos fecisset, collocutus cum episcopo de communi bono ac utilitate deque ecclesiastico ordine atque concentu valedixit Tripolitanis Phoenices, et iter versus Antiochiam Syriae ingressus est.

LXX. Egressi vero Tripolim Phoeniciae ut Antiochiam Syriae veniremus, eo die Orthosiae mansimus; et quia est prope urbem, e qua egressi fueramus, cum omnes fere praedicationis evangelicae sermonem prius audivissent, unum diem illic commorati Antaradum abivimus. Cum autem multi essent nobiscum iter facientes, Petrus Nicetam et Aquilam allocutus est dicens: Quandoquidem magna comitantium multitudo non parvam invidiam nobis per urbes intransitibus attrahit, necessario curandum esse iudicavi, ut neque ipsi contristentur, dum prohibentur esse nobiscum, neque nos, dum sumus spectabiles, aliis efficiamur auctores invidiae. Quocirca volo, te Nicetam una cum Aquila ante me iter habere per duos globos sparsim.

LXXI. Ista Petro dicente responderunt Nicetas et Aquila: Non valde nos domine contristat id agere quoniam a te imperatum est. Primo quidem quia Dei providentia delectus es, qui merearis cuncta praeclare cogitare atque consulere; deinde vero quod ut plurimum biduo nos hoc facere necesse sit a te absentes; illud autem spatium, quamvis longum sit, dum te dominum nostrum non videmus, tamen ut iubes, quia utile est, non contradicimus. Haec ubi dixerunt, antegressi sunt.

LXXII. His igitur profectis ego Clemens gavisus sum, eum me secum esse voluisse. Itaque ad eum dixi: Gratias ago Deo, quod me non emiseric, ut sodales, nam prae dolore enectus fuisset. Ille vero Quid autem, inquit, si quae necessitas iusserit, ut aliquo mittaris, tu quia aliquamdiu a me utiliter eris separatus, ideo morieris? Nonne potius tecum reputans ferenda esse, quae propter necessitatem iuberis, aequo animo feres? Aut nescis, amicos una esse recordatione, licet corporibus inter se disiungantur, sicut nonnulli corporibus praesentes, animis procul diassiti?

LXXIII. Et ego respondi: Verum ne de me arbitreris, domine, quod istum moerorem insipienter sim perpessus, quinimo admodum recte se habente ratione. Quoniam enim te pro omnibus accepi, pro patre et matre, fratribus et cognatis, qui per Deum auctor mihi fuisti, ut agnoverim servatricem veritatem, sic et consolationem, quam ab omnibus consecutus fuisset, per te unum fruor. Vereor quippe omnino a te abesse, ne per aetatis fervorem a cupiditate vincar. Et ideo ita in animum induxi, ut a te non possim discedere, nisi hoc divina quadam ira eveniat. Etenim meministi, te Caesareae dicere: si quis vult mecum iter facere, pie quoque una iter habeat. Pater autem dicebas esse, neminem tristitia secundum Deum afficere, veluti relinquendo parentes, uxorem, nec non alios piam vitam

καὶ al. ap. Cot. — 5) συναδροισθέντος ὄχλου inv. C. — 6) Sic etiam D, Hom. XI, 86 et nostra Epit., ὑποδεξιμένον BC et al. ap. Cot. — 7) καταστήσας ἐπισκοπῶν inv. C. — 8) ἐπὶ τῆν C.

Cap. LXX. 1) οὖν BCD, Hom. XII, 1, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) ὁδὸν ἐλθεῖν B. — 3) τῶν accessit ex C.

Cap. LXXI. 1) τε addidi ex BCD. — 2) λυπεῖ κῆρι inv. C.

Cap. LXXII. 1) Ita etiam D et nostra Epit., ἐτέρους B, sed fuit ἐταίρους, C c. Hom. XII, 4 ἐτέρους ut Rec. VII, 4. — 2) ἐστὶ CD. — 3) σοι om. Turn. — 4) Voc. ἢ οὐκ οὐδας des. in B. — 5) τοῖς om. B.

Cap. LXXIII. 1) τε accessit ex BCD,

ἦττον ἐπιθυμίας γένομαι. καὶ διὰ τοῦτο οὕτως ἐνστάσεως ἔχω, ὡς ἀποστή-
ναι σου ἀδύνατον εἶναι, εἰ μὴ κατὰ τινα χύλον θεοῦ τοῦτο γένηται. καὶ γὰρ
μήμεμαί σου ἐν Καισαρείᾳ εἰπόντος· εἴ τίς μοι βούλεται συνοδεῦσαι, εὐσε-
βῶς καὶ συνοδευέτω. εὐσεβῶς δὲ ἔφη· τὸ μηδένα λυπῆσαι κατὰ θεόν, οἷον
ἀπολιπόντα γονεῖς, γυναικα, πρὸς δὲ καὶ ἑτέρους τινάς τῶν εὐσεβεῖν ἔλομι-
νον.² ὅθεν ἐγὼ κατὰ πάντα ἐπιτηδεῖός εἰμι σοι συνοδοιπόρος, ᾧ καὶ τὰ μέ-
γιστα χαρίζη, εἰ μοι³ τὰς τῶν⁴ δούλων ὑπηρεσίας ἐπιτρέποις ποιεῖν.

LXXIV. Καὶ ὁ Πέτρος ἀκούσας μετὰ τινός· φησι μευδάματος· τί ὄν
οἶε, Κλήμη, μὴ ὑπ' αὐτῆς ἀνάγκης εἰς δούλων¹ σε ταχθῆναι τόπον; ἐπεὶ τίς
τὰς καλὰς μοι καὶ πολλὰς σιθόνας μετὰ τῶν ἐπομένων δακτυλίων καὶ τῶν
ὑποδημάτων φυλάξει;² τίς δὲ καὶ τὰ ἡδέα καὶ πολυτελῆ ὄψα προετοιμάσει,
ἃ τινα ποικίλα ὄντα πολλῶν καὶ τεχνικῶν δεῖται³ μαγειρῶν, καὶ πάντα
ἐκείνα, ὅσα ὡς θηρίῳ μεγάλῳ, τῇ ἐπιθυμίᾳ προετραπέσσεται;⁴ πλὴν ἡ τοι-
αυτῆ σε⁵ προαίρεσις ὑπεσηλῆθεν, ἴσως μὴ συνιέντα καὶ τὸν ἐμὸν ἀγνούοντα
βίον, ὅτι ἄρτω μόνῳ καὶ εἰλαίαις⁶ χρῶμαι καὶ σπακίῳ⁷ λαχάνοις⁸ καὶ ὅτι
ἡμῶν μοι καὶ τριβώνιον ἐν ἔστι τούτου⁹ αὐτὸ, ὃ περιβέβλημαι, καὶ ἑτέρου
χρεῖαν οὐκ ἔχω, οὐδὲ ἄλλων τινῶν. ἐν γὰρ τούτοις καὶ περισσεύομαι. ὁ νοῦς
γὰρ μου⁹ τὰ ἐκεῖ πάντα ὁρᾷν αἰώνια αγαθὰ, τῶν ἐπταύτα οὐδενός ἐπιστρέ-
φεται.¹⁰ ὅμως σοῦ μὲν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν ἀποδέχομαι καὶ θαυμάζω
ἐπαινῶ, πῶς ἀνήρ ἐκ πολυτελῶν ἐθῶν ὑπάρχων ῥαδίως τοῖς ἀναγκαῖαις τὸν
σεαυτοῦ ὑπὴλλαξας βίον. ἡμεῖς γὰρ ἐκ παιδῶν ἐγὼ τε καὶ Ἄνδρας¹¹ ὁ
σύναιμος οὐ μόνον ἐν ὄρφανίᾳ τραφεῖτες, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πενίας εἰς ἐργασίαν
ἐθισθέντες¹² εὐμαρῶς φέρομεν τὴν τὰς μακρὰς ταύτας ὀδοπορίας. ὅθεν εἰ
ἐπέιδου μοι, ἐμοὶ ἂν συγκαταστήσεις τὰ δούλων ἀποπληροῦν σοι.

LXXV. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας σύντρομος ἐγενόμην καὶ ἐπίδακρος, οἷον
λόγον εἶπεν ἀνήρ, οὐ πάντες οἱ τῆς τῆν γενεᾶς ἀνθρώπων τῷ τῆς γνώσεως
καὶ εὐσεβείας λόγῳ¹ ἦττον εἰσὶν. ὁ δὲ ἰδὼν με σύνδακρον ἐπενθάνετο τῆς
αἰτίας. καγὼ πρὸς αὐτὸν καὶ τί τοιοῦτον ἤμαρτον, φημί, ἵνα καὶ τοιοῦτον
ἀκοῦσαι με² λόγον; Καὶ ὁ Πέτρος εὐθύς εἰ κακῶς εἴρηκα δουλεύσαι σοι
προελόμενος, σὺ πρῶτος³ ἤμαρτες, πρῶτος τούτου καὶ ποιῆσαι προθυμηθεῖς.
καγὼ ἔφη· σὺχ ὁμοίως ἔχει· ἐμοὶ μὲν γὰρ καὶ λίαν προσήκει τοῦτο ποιεῖν,
σοὶ δὲ οὐδὲ μῶς, ἅτε θεοῦ κέρου ὄντι καὶ ψυχᾶς ἀνθρώπων ποιμαίνειν
πεπιστευμένῳ. καὶ ὁ Πέτρος ὁ κύριος ἡμῶν, εἶπεν, ὁ⁴ ἐπὶ σωτηρίᾳ πατρός
τοῦ κύσμου ἐληλυθὼς, μόνος τε ὑπερ πάντας τῆν ἀληθῆ καὶ μόνην εὐγένειαν
ἔχων, δουλεύειν ἠρέσχετο, ἵ' ἡμᾶς πείσῃ, μὴ δὲ αἰσχύνῃς ποιῆσθαι τὸ δουλι-
κῶς προσφέρειν τοῖς πλησίον ὑπηρεσίας, κἂν εὐγενεῖς ὦμεν, κἂν πλείστον αὐ-
τῶν διαφέρωμεν. καγὼ ἔφη· εἰ λόγῳ σε νικήσειν οἴομαι, ἄρρωσ εἰμι κατὰ
τὸ φανερόν καὶ ἀνόητος· πλὴν ἀλλὰ χάριν οἶδα τῇ τοῦ θεοῦ προνοίᾳ, ὅτι περ
εἰς γονεῖν μοῖραν ἔχειν σε κατηξίωμαι.

LXXVI. Καὶ ὁ Πέτρος οὐδεὶς δὲ σοι ἀληθῶς¹, ἔφη, πρὸς γένους
ὑπάρχει; καγὼ ἀπεκρινάμην· εἰσὶ μὲν² πολλοὶ καὶ μεγάλοι ἄνδρες Καισαρι
προσηγοντες κατὰ γένος. ὅθεν τῷ ἐμῷ πατρὶ ὡς καὶ συντρόφῳ³ Καῖσαρ
γυναικα συγγενῆ συνημώσατο, ἀφ' ἧς τρεῖς ἐγενόμεθα υἱοί· δύο μὲν πρὸ
ἐμοῦ οἱ καὶ δίδυμοι ὄντες κομιδῇ ὅμοιοι ἀλλήλοις ἐτήχασον, ὡς ὁ πατήρ

Hom. XII, 5 et nostra Epit. — 2) βου- γρ. ἔλομ. — 3) μοι accessit ex BCD,
λομένων CD, in quo ad oram man. pr. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. —

consectantes. Unde ego prorsus tibi sum aptus itineris comes, a quo et maximam inibis gratiam, si ministeria servorum obire mihi permisieris.

LXXIV. Hoc audito Petrus cum leni risu dixit: Quid ergo putas, Clémens, quod non te ipsa necessitas in servorum ordinem rediget? Nam quis mihi elegantes ac multas sindones cum adiunctis annulis et calceis custodiet? Quis vero et suavia exquisitaque opsonia praepraeparabit, quae cum varia sint, multos ac solertes coquos postulant, et omnia illa quae tanquam immani bestiae cupiditati apparantur? Sed forsitan haec te subiit sententia, quod non intellexeris quodque ignores, vitae meae rationem, qui solo pane et olivis utor raroque oleribus, quique unum habeo vestimentum ac pallium hoc ipsum, quo amictus sum, et alio opus non habeo, neque ulla re. Nam in his etiam abunde mihi est. Mea quippe mens cernens illic omnia bona aeterna, nullius eorum quae hic sunt curam suscipit. Tuum tamen egregium institutum approbo mirorque ac laudo, quo modo vir in vita sumptuosa educatus facile vivendi rationem immutaveris et ad sola necessaria traduxeris. Nos quippe a puero ego et Andreas frater non solum in pupillari conditione educti, verum etiam propter inopiam ad exercitium assuefacti expedite nunc has longas ferimus peregrinationes. Quare si crederes mihi, servorum officia me tibi impendere concederes.

LXXV. Id ego audiens contremui et collacrimavi, quia talem habuisset orationem vir, quo cuncti huius aetatis homines ratione scientiae ac pietatis sunt inferiores. At ille cernens me illacrimantem causam rogabat. Ego autem ad illum et quidnam peccavi, inquam, ut hunc sermonem audirem? Statimque Petrus: Si male locutus sum cum proposui servire tibi, tu prior deliquisti, qui prior in animo habuisti hoc agere. Et ego respondi: Non est similis ratio, siquidem me valde decet id facere, te vero nullatenus, qui es Dei praeco, cuique animas hominum pascere commissum est. Tum Petrus dixit: Dominus noster, qui ad salutem totius mundi venit, quique unus supra cunctos veram et solam nobilitatem obtinet, servire ac ministrare sustinuit, ut doceret nos, ne indecorum putemus servilia ministeria proximis exhibere, quamvis nobiles simus, quamvis plurimum eos antecellamus. Ego excepi: Si existimem, quod te oratione sim superaturus, amens sim plane ac stultus; vorumtamen gratias divinas providentiae habeo, te loco parentum mihi donatum fuisse.

LXXVI. Tum Petrus Verene, inquit, nullus tibi superest ex genere? Et ego respondi: Sunt quidem plures ac magni viri ad Caesarem genere attinentes. Nam patri meo utpote una educato Caesar uxorem cognatam iunxit, ex qua tres liberi orti sumus; duo quidem ante me, qui et gemini cum essent, admodum inter se similes erant, sicut mihi narrabat pater. Ego quippe neque illos, neque genitricem valde novi, sed quasi per somnium obscuram eorum formam mihi repraesento. Igitur mater quidem mea

4) τῶν om. BD ut Hom. l. c. et nostra Epit.

Cap. LXXIV. 1) δούλου C. — 2) διαφυλάξει BCD et al. ap. Cot., voco. praeced. καὶ τῶν ὑποδημάτων in CD omissis. — 3) Is ordo voco. BCD, Hom. XII, 6 et nostrae Epit., δέεται καὶ τεχνικῶν vulg. — 4) ὅσα εἰς μεγάλην θηρίω προετρέπεται D. — 5) σοι B. — 6) Fuit ἐλαίαις in B, nunc ἄλωϊ man. sec. — 7) σπανίοις al. ap. Cot. — 8) τὸ BCD et al. ap. Cot. — 9) μοι D. Subinde ὄρων τὰ ἐκεῖ πάντα transp. B. — 10) ἐπιστρέφεται B, fuit ἐπιστρέφεται. — 11) ἡμεῖς γὰρ, ἐγὼ τε ἐκ παίδων καὶ

ἄνδρός inv. D. — 12) ἐνεθισθένης BCD et al. ap. Cot.

Cap. LXXV. 1) τῶν . . . λόγων C et al. ap. Cot. — 2) ἀκούσαιμι B, fuit tamen ἀκούσαι με, al. ap. Cot.: ἀκούσαιμι. In C est ἵνα καὶ τοιοῦτων ἀκούσαιμι λόγων, quod praestat, in D ἵνα καὶ τοιοῦτον (supra ω) ἀκούσαι με λόγον (producendū signum supra). — 3) πρῶτον BC. — 4) ὁ accessit ex B, qui leg. ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ παντὸς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἐγγλυθῶς, Hom. XII, 7 et nostra Epit. Matth. 20, 28.

Cap. LXXVI. 1) ἄλλος B. — 2) μὴν Clerici ed. 1724 nec libb. scripti, nec impressi agnoscunt. — 3) αὐτοῦ inser.

ἐξηγεῖτό μιν. ἐγὼ γὰρ οὔτε αὐτοὺς, οὔτε τὴν τεκουσαν πᾶν ἐπίσταμαι, ἀλλ' ὡσπερ⁴ δι' ὄνειρων ἰμυδρὸν⁵ αὐτῶν καὶ τὸ εἶδος ἀναφέρω. ἡ μὲν οὖν μήτηρ μου Ματθιδία ἐλέγετο, ὁ δὲ πατὴρ Φαῦστος, οἱ δὲ⁶ ἀδελφοὶ ὁ μὲν Φραυστίνος, ὁ δὲ Φραυστιανὸς⁷ ἐκαλεῖτο. ἐμοὺ οὖν τοῦ⁸ τρίτου ἐπιγεννηθέντος αὐτοῖς, ἡ μήτηρ ὕπερον ἐωράκει, ὡς ὁ πατὴρ ὕφηγετο, ὅτι εἰάν μὴ τοὺς διδύμους αὐτῆς νύκτας ἕξαντῆς⁹ παραλαβοῦσα τῆς Ῥωμαίων ἀποδημίῃ¹⁰ πόλεως ἐπὶ ἑπτα δέκα, παρωλεθρίῳ¹¹ σὺν αὐτοῖς ἀποθανεῖται θανάτῳ.

LXXVII. Ὁ μὲν οὖν πατὴρ φιλότεκος ὢν, σὺν τε δούλοις καὶ δούλαις ἐφοδιάσας ἱκανῶς καὶ εἰς πλοῖον ἐνθήμερος εἰς τὰς Ἀθήνας ἅμα παιδευθισομένους ἐξέπεμψεν· ἐμὲ δὲ μόνον εἰς παραμυθίαν ἔσχε παρ' ἑαυτῶν. καὶ ἐπὶ τοῦτω εὐχαριστῶ πολλά, ὅτι καμὲ ὁ ὕπερος μὴ ἐκεκελεύκει ἅμα τῇ μητρὶ τὴν Ῥωμαίων ἐκβῆναι πόλιν. τοῦ ἑνιαυτοῦ τοῖνον ἐκείνου περιελθόντος ὁ πατὴρ ἐπεμψεν εἰς Ἀθήνας χρήματα τοῖς ἱκανοῖς¹ μαθηταῖς ἅμα γλιγόμενος, πῶς ἄρα διάγουσιν. οἱ δὲ ἀπελθόντες οὐκ ἐπανήλθον. τρίτῳ δὲ πάλιν ἑνιαυτῷ ὁ πατὴρ ἀθηνῶν ἐτέρους ἐπεμψεν ὁμοίως σὺν ἐφοδίοις· οἱ τινες τετάρτῳ ἑνιαυτῷ ἦσαν ἀπαγγέλλοντες, μήτε μου τὴν τεκουσαν ἢ τοὺς ἀδελφούς ὅπως ἐωρακέναι,² μηδὲ ἄλλου τινὸς τῶν σὺν αὐτοῖς ἀπεληλυθῶτων καὶ ἔχρος εὐρηκέναι.

LXXVIII. Ὁ μὲν οὖν πατὴρ¹ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὑπὸ πολλῆς λύπης ἐκθαμβος γενόμενος, καὶ οὐκ εἰδώς, πῶς ὀρημάσας κατὰ ζήτησιν ἐκείνων ἐξέλθοι, ἐμὲ παραλαβὼν καὶ εἰς Πύρρον² καταβάς πυκνότερον ἐπυρθάνετο, πῶς τις ἢ³ ἴδοι ἢ ἀκούσειεν ἐντὸς τεσσάρων ἑνιαυτῶν ἀπαντησῶν ναυάγιον. καὶ ἄλλος ἀλλαγῆ ἐλεγεν. ὁ δὲ πάλιν ἀπεπυρθάνετο, εἰ ἐωράκειαι σῶμα γυναικὸς μετὰ βρεφῶν ἐκβεβρασμένον⁴ τῇ γῆ. πολλῶν οὖν πολλὰ λεγόντων ἐωρακέναι πτώματα κατὰ διαφόρους καιρούς, ὁ πατὴρ ἀκούων ἐστέναξε. πλὴν ὑπὸ τῶν σπλάγγων νεκρωμένος⁵ ἀλόγιστα ἐπυρθάνετο, τοσοῦτον θαλάσσης βυθὸν πειρωμένος ἐρευνᾶν· ὅμως συγγνωστὸς ἦν, ὅτι διὰ τὴν πρὸς τοὺς ζητούμενους στοργὴν ἐλπίσιν ἰβουκολεῖτο κεναῖς. καὶ δὴ ποτε ὑπὸ φροντισταῖς καταλιπὼν με καὶ ἐπιτρόποις δωδέκατον ἤδη γεγονότα ἔτος, αὐτὸς διακρῶν εἰς Πύρρον κατῆλθε· καὶ εἰς πλοῖον ἐμβὰς εἰς ἐπιζήτησιν ἐκείνων ἐξέπλευσε· καὶ ἐξ ἐκείνου μέχρι καὶ νῦν οὔτε γράμματα παρ' αὐτοῦ⁶ ἰδεξάμην, οὔτε⁷ ἐν ζῶσιν αὐτὸν εἶναι ἢ τεθνηκόσιν ὅλος ἐπίσταμαι. ὁππῆ δὲ μοι πλείων⁸ πρὸς τοῦτο τῆς διανοίας, ὅτι τέθνηκέ μου, ἢ ὑπὸ λύπης ἤττων γενόμενος, ἢ ναυαγίῳ περιπεσών. τούτου δὲ τεκμηρίῳ χρωμαί, ὅτι ἐξ ἐκείνου ἤδη λοιπὸν εἰκοστὸν ἔτος ἐστίν, ἀφ' οὗ ἔχρος οὐδὲν ἀληθείας ἐμοὶ περὶ αὐτοῦ ἤκουσται.

LXXIX. Ταῦτα ἀκούων ὁ Πέτρος ὑπὸ συμπαθείας¹ ἐδάμνη καὶ εὐθέως τοῖς συνοῖσι γηροῖς εἶπεν· εἰ τις πέπονθεν εὐσεβῆς ἀγῆρ, οἷα ὁ τούτου πατὴρ, εὐθέως ἂν τῷ τῆς θεοσεβείας λόγῳ ἢ² τῷ πονηρῷ ἐπιέγραφε τὴν αἰτίαν· οὕτω καὶ τοῖς τάλαιπώροις ἔθνεσι συμβιβῆναι πάσχειν, καὶ ἀγροῦμεν οἱ³ θεοσεβεῖς. τάλαιπώρους⁴ δὲ αὐτοὺς εὐλόγως εἰρηκα, ὅτι καὶ ἐνταῦθα πλανῶνται, καὶ τῆς ἐκείθεν ἐλπίδος ἀποτυγχάνουσι. τοῖς γὰρ ἐν θεοσεβείᾳ τὰ λυπηρὰ πάσχουσιν ἕκτισις αὐτὰ γίνεται τῶν παραπτωμάτων.

LXXX. Οὕτως εἰπόντος τοῦ Πέτρον εἰς τις τῶν ἐν ἡμῖν τολμήσας

BCD et al. ap. Cot. Scribe saltem αὐτοῦ. δὲ excidit Clerici ed. 1724. — 7) φραυ-
— 4) ὡς B. — 5) ἀμυδρῶν BC. — 6) στιανὸς C. — 8) τοῦ addidi ex BCD.

Matthidia dicebatur, pater autem Faustus, fratres vero alter Faustinus, alter Faustianus vocabantur. Cum igitur tertius ego post eos natus essem, mater, quemadmodum pater referebat, somnium vidit, quod nisi confestim assumptis duobus filiis suis geminis Roma decennium abesset, ipsa cum iis morte pessima esset interitura.

LXXVII. Pater igitur, qui liberorum amans erat, cum servis et ancillis ac dato sufficienti viatico in navem impositos Athenas etiam erudiendos misit; me vero solum ad consolationem secum retinuit. Atque eam ob rem ingentes gratias ago, quod me quoque somnium non iusserit una cum matre urbe Roma excedere. Itaque eo anno transacto pater suis Athenas misit pecuniam simul cognoscere gestiens, quo modo vita agerent. Qui autem abierant, non redierunt. Tertio rursus anno pater anxius alios ablegavit similiter cum rebus ad victum necessariis; qui quarto anno redeunt ac nunciant, se nec matrem meam, nec fratres usquam vidisse, neque ullius eorum, qui cum iis discesserant, vel vestigium reperisse.

LXXVIII. Haec ergo audiens pater et prae multo dolore obstupefactus nesciensque, quo eorum quaerendorum causa tenderet, assumpto me ac in Portum descendens frequentius sciscitabatur, ubi quispiam vel vidisset vel audivisset intra quattuor annos naufragium contigisse. Atque varii vario in loco accidisse referebant. Ille autem iterum rogabat, num vidissent corpus mulieris cum pueris in terram a mari eiectum. Cumque multi se multa diversis temporibus cadavera spectasse dicerent, pater audiens ingemiscebat. Verum naturali affectu devictus praeter rationem percontabatur, qui tantum maris profundum scrutari conaretur; tamen venia dignus erat, quod caritate eorum quos quaerebat spebus lactabatur inanibus. Denique me sub magistris et procuratoribus relinquens iam duodecim annos natum ipse in Portum flens descendit, navique conscensa ad illorum inquisitionem enavigavit; atque ex eo tempore usque adhuc nec litteras ab eo accepi, nec inter vivos an inter mortuos sit prorsus novi. Eo tamen plus mens mea propendet, ut existimem, eum obiisse vel tristitia superatum vel naufragio involutum. Qua in re hoc utor argumento, quod iam ab eo tempore vigesimus annus sit, ex quo nullum veritatis vestigium de eo accepi.

LXXIX. Cum haec audisset Petrus, commiserationis affectu lacrimas fudit statimque ad familiares qui aderant dixit: Si quis piaee religioni deditus vir ea pertulisset, quae huius pater, continuo religioni vel diabolo adscripsisset causam. Ita etiam miseris Gentilibus pati contingit, et ignoramus qui pii erga Deum sumus. Eos autem miseros merito appellavi, quia et hic in errore versantur, et spe futura excidunt. Quando enim viri religiosi afficiuntur incommodis, ea illis ad delictorum persolutionem cedunt.

LXXX. Hunc in modum locuto Petro unus ex nostris audacia sumpta

— 9) *ἐξαντῆς* deest in C, ubi *λαβοῦσα* p. *παραλαβοῦσα*. — 10) *ἀποδημήσοι* B C D, cui lectioni favet nostra Epit. — 11) *πανολεθρίω* CD.

Cap. LXXVII. 1) *τοῖς αὐτοῦ* BCD ut uterque nostras Epit. Cod. — 2) *μήτε μὴν αὐταῖς* (haud dubie legendum *αὐτοῦς* c. Hom. XII, 9 et nostra Epit.) *Ἀθήνας ἐπιδημηκέναι* insor. BCD et al. ap. Cot.

Cap. LXXVIII. 1) *πατήρ* om. C. — 2) Intellige Portum Romanum ad Tiberis ostia (Ostiae) situm. Cfr. supra

c. 8. — 3) *ἦ* accessit ex BCD. *Μοχ ἀκούσαι* p. *ἀκούσειεν* Turn. — 4) *ἐκβεβρασμένων* mutatum in *ἐκβεβρασμένον* B, *ἐκβεβρασμένων* C. — 5) *κεκνημένος* BCD et al. ap. Cot. — 6) *παρ' αὐτοῦ* om. B. — 7) *οὐτ' CD, οὐτ' εἰ B, οὐτ' ὡς* al. ap. Cot. — 8) *πλείων* post *διανοίας* exh. C.

Cap. LXXIX. 1) *ὑπὸ τῆς συμπαθείας* C. — 2) *ἦ* recepi ex O nostras Epit. Cfr. nostr. Hom. ed. XII, 11 not. 8. — 3) *οἱ* om. D. — 4) *καὶ ταλαιπώρους* B.

ἀντι πάντων παρεκάλεσεν αὐτὸν, αἴριον ὀφθραϊκίτερον εἰς Ἀραδὸν¹ τὴν κατέναντι νῆσον ἐσπλευσαι, τριάκοντα ὀμιαι οὐδὲ ἄλλως² σταδίους ἀπέχουσαν, ἐπὶ ἱστορία τῶν ἐκείσε³ ἀμπελίων δύο στύλων μέγιστα πᾶχη φερόντων.⁴ ὁ γοῦν παιθῆνιος Πέτρος ἐπέτευσε οὕτως εἰπὼν ἑπὰν τοῦ πλοίου ἐκβῆτε, μὴ ἅμα πάντες εἰσέρχησθε εἰς τὴν θεωρίαν, ὡς ἐπιθυμοῦμε. οὐ γὰρ βούλομαι ὑμᾶς τὰς τῶν πολιτῶν ὄψεις πρὸς ἑαυτοὺς ἐπιστρέφειν. καὶ οὕτω⁵ πλευσαντες μᾶς ὄρας κατήχηθμεν εἰς τὴν νῆσον. ἐβάντες δὲ⁶ τοῦ σκάφους εἰσῆμεν, ἔνθα οἱ ἀμπελίνοι στύλοι ἦσαν· ὁμως καὶ μετὰ τῶν στύλων ἄλλος μὲν ἄλλο τι τῶν Φειδίου ἔργων ἐθεώρει.

LXXXI. Πέτρος δὲ μόνος οὐκ ἀναγκαῖον ἠγήσατο ἐπὶ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐκεῖ γενέσθαι· γυναικὶ δὲ τινὶ ἔξω πρὸ τῶν θυρῶν καθεζομένη καὶ τροφῆς χάριν μεταίτοιση¹ προσχῶν ἔφη· γίναι, τί σοι τῶν οἰκείων ἐλλείπει² μελῶν, ὅτι τοσαύτην ὕβριν ἀνδεξώ, λέγω δὴ τὸ προσαιτεῖν, καὶ μὴ μᾶλλον ταῖς ὑπὸ τοῦ³ Θεοῦ σοι δεδορημέναις χερσὶν ἐργαζομένη τὰς ἐφημέρους πορίζῃ τροφάς; ἢ δὲ βύθιον τι στενάξασα καὶ περιπαθεὶς ἀπεκρίνατο· εἶθε γὰρ ἦσαν μοι χεῖρες ὑπουργεῖν ὅλως θυνάμεναι. τῶν δὲ μοι σχῆμα μόνον χερῶν ἀποσώζουσι νεκρὰ καὶ αὐταὶ τυγχάνουσαι. καὶ ὁ Πέτρος· τίς δὲ⁴ ἡ αἰτία, ἤρετο, τοῦ⁵ τοῦτο σε τὸ χαλεπώτατον πεποιθέναι; ἢ δὲ πρὸς αὐτὸν⁶ ψυχῆς ἀσθένεια, καὶ πλέον οὐδέν. εἰ γὰρ ἀνδρείον εἶχον φρόνημα, ἦν κρημνὸς ἢ⁶ βυθὸς, ὅθεν ἑμαντήν ῥήψασα τῶν ὀδονῶντων με πανασασθαι ἠδυνάμην κακῶν.

LXXXII. Καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· τί οὖν, οἶε, γίναι, ὅτι πάντες οἱ ἀναυροῦντες ἑαυτοὺς κολάσεως ἀπαλλάσσονται, ἢ μὴ¹ τῇ χεῖρονι κολάσει ἐν ἄδου² αἱ τῶν οὕτως θνησκόντων ψυχαὶ τῆς ἀντοκονίας χάριν κολάζονται; ἢ δὲ εἶθε ἐπεπεῖσιμν, ἔφη, ὅτι οὕτως ἐν ἄδου³ ψυχαὶ εὐρίσκονται ζῶσαι καὶ ἠγάπων ἂν παρ' οὐδέν⁴ θεμένη τὴν τιμωρίαν ἀποθανεῖν, ὥστε τοὺς ἔμοι περιποθήτους θεάσασθαι κἂν βραχύ. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς ταῦτα⁵ καὶ τί ἄρα ἐστὶ τὸ ληποῦν σε; διηρῶ γὰρ⁶ μαθεῖν. καὶ εἰ με διδάξεις, πιστεῖς σοι παρήξω⁷ βεβαίως, ὅτι ἐν ἄδου ζῶσαι αἱ ψυχαὶ, καὶ ἀντι κρημοῦ ἢ βυθοῦ ὀρέξω σοι φάρμακον, δι' οὗ τοῦ ζῆν ἀνωδύνως ἀπαλλαγῆσι.

LXXXIII. Καὶ ἡ γυνὴ τὸ ῥηθὲν οὐ συνείσα, ἠδέως δὲ μόνον ἀρπάσασα τὸ λεχθὲν, λέγειν ἤρξατο οὕτως· γένος μὲν καὶ πατρίδα σοι διηγῆσασθαι, οὐκ ὀμιαι ποτε πείσειν ἑμαντήν διηγθῆναι· πλήν ἄλλα καὶ σοι τί διαφέρει τούτο μαθεῖν, ἢ μόνον τὴν αἰτίαν, ἧς ἔσκεν ὀδονομένη δῆγμασι τὰς ἐμὰς ἐτέκρωσα χεῖρας; ὁμως τὰ κατ' ἑμαντήν ὡς δυνατόν ἀνοῦσαι σε διηγῆσομαι. ἐγὼ πάντῃ εὐγενῶν ὅσα δυνατοῦ τινὸς προσταγῇ ἀνδρὶ πρὸς γένους αὐτῷ τυγχάνουσι ἐγενόμην γυνή· καὶ διδύμους υἱούς ἔχουσα καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις υἱὸν ἔσχον.¹ ὁ δὲ τοῦ ἐμοῦ ἀνδρὸς ἀδελφὸς ἐπιμανεῖς μου τῇ ὄψει καὶ τῷ ἐμῷ ἔρωτι κατ' ἄκρας ἄλους, καὶ τοὶ σωφρονεῖν σφόδρα τῆς ταιλαιπώρου φιλονοσίας καὶ μήτε συνθέσθαι τῷ ἔραστῇ βυυλομένης, μήτε δὲ τῷ ἐμῷ ἀνδρὶ πάλιν ἀναθέσθαι τὸν ἐπ' ἐμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ ἔρωτα πρέπειν εἶναι λογισαμένης, ὡς ἂν μήτε² τὴν τοῦ ἀνδρὸς κοίτην ὕβρισω, μήτε τῷ ἀδελφῷ τῶν ἀδελφῶν ἐκπολεμῶσω³ καὶ τῷ ἐκείνου γένει μεγάλῳ ὅτι ὀνειδισμῶν ἐπαγάγω, τὴν πόλιν λογισάμην μετὰ τῶν ἐμῶν διδύμων παιδῶν⁴ ἐπὶ χρόνον τινὰ καταλι-

Cap. LXXX. 1) Ἀντάραδον ὁ φερόντων στύλων ordinat D. — 5) nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 2) ὄλως οὕτως CD. — 6) ὀδν B. C. — 8) ἐκεῖ C. — 4) πᾶχη μέγιστα Cap. LXXXI. 1) ἐπαιτοῦση al. ap.

pro omnibus rogavit eum, ut postridie diluculo in Aradam oppositam insulam, quae triginta opinor nec totis stadiis distabat, navigaremus ad videndas ibi duas columnas viteas maximam molem continentes. Petrus ergo, qui erat morigerus, annuit ita dicens: Cum ex navi egressi fueritis, ne una omnes procedatis ad spectationem eorum, quae cupitis. Neque enim volo ut civium oculos in vos convertatis. Atque sic navigantes hora una in insulam delati sumus. Et descendentes ex scapha eo progressi sumus, ubi columnae viteae erant; simulque cum columnis alius quidem aliud quodpiam ex Phidiae operibus spectabat.

LXXXI. Unus autem Petrus necesse non putavit, quae ibi erant invisere; sed animadvertens mulierem quandam extra pro foribus sedentem et victus gratia mendicantem Mulier, inquit, quonam membrorum tuorum cares, quod tantam contumeliam suscepisti, mendicandi inquam, ac non potius a Deo tibi concessis manibus laborans quotidianum cibum comparas? Illa vero profundum ac vehementem gemitum trahens respondit: Utinam quidem mihi essent manus, quae certe possent operari. Nunc autem mihi solam manuum figuram servant, ipsaeque emortuae sunt. Ac Petrus interrogavit: Quae vero causa fuit, ut tam grave malum sustineres? At illa ad eum: Animi imbecillitas, nec aliud quicquam. Si enim forti animo fuissem praedita, erat praecipitium aut pelagus, unde me deliciens poteram malis dolore afferentibus finem imponere.

LXXXII. Tum Petrus inquit: Quid enim, putasne, mulier, omnes sui interfectores supplicio liberatum iri, an non potius animas eorum, qui ita moriuntur, maiori supplicio in inferis propter sui homicidium afficiendas? At illa Utinam, inquit; persuasum mihi esset, revera in inferis animas vivas reperiri, utique nihili reputans poenas mori eligerem, quo vel exiguo tempore intuerer mihi exoptatissimos. Ad haec Petrus: Et quidnam est, quod te excruciat? Scire enim valde aeo. Ac me si certiorum feceris, tibi firma tradam documenta, quod animae in inferis vivant, et pro praecipitio vel profundo tibi dabo medicamen, quo a vita sine dolore decedas.

LXXXIII. Et mulier, ut quae sermonem non intelligeret eumque dumtaxat prout optabat arriperet, ita disserere coepit: Genus quidem et patriam, si tibi exponerem, non arbitror me unquam posse persuadere; sed et quid ad te attinet id cognoscere, nisi tantum causam, ob quam dolore affecta morsibus manus meas mortuas reddidi? Attamen mea, quoad audire potes, referam. Ego nobilissimis orta parentibus potentis cuiusdam imperio nupsi viro, qui erat illius propinquus; et duos geminos liberos sustuli, tertiumque insuper edidi. Porro cum mariti mei frater formam meam deperiret et amore meo summopere captus esset, atque misera ego caste vivere admodum cuperem et neque vellem amatori consentire, neque etiam viro meo amorem fratris erga me exponere, cumque mecum reputassem, ut nec viri torum contumelia afficerem, nec fratrem fratri redderem inimicum et magnae familiae probrum inferrem, statui ab urbe cum geminis meis pueris ad quoddam tempus abesse, donec impurus amor illius, qui

Cot. — 2) λέβητι B ut Hom. XII, 13 et nostra Epit. — 3) τοῦ om. C. — 4) δέ σε C, licet alterum αε exhibeat post τοῦτο. — 5) τοῦ addidi ex C et Hom. l. c. — 6) ἦν BD et noster Hom. Cod. Ottob.

Cap. LXXXII. 1) μὴ deest in al. ap. Cot. — 2) ἐν ᾧ BD e. Hom. XII, 14 et nostrae Epit. Codice V, ἐν αἰθερί. D. — 3) ἐν ᾧ B ut Hom. l. c., nostra

Epit. et al. ap. Cot., idem est ἐν αἰθερί D; αἱ ψυχαὶ ἐν αἰθρῇ exhibet C. — 4) οὐδενός al. ap. Cot. — 5) πρὸς ταῦτα ὁ Πέτρος p. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς ταῦτα BCD. — 6) τοῦ al. ap. Cot. — 7) παρὰ σῶσω BCD.

Cap. LXXXIII. 1) ἔσχον υἱὸν inv. C. — 2) μήτε δὲ CD. — 3) ἐκπολεμώσω τὸν ἀδελφὸν inv. BCD. — 4)

πειν, ἕως καὶ ὁ μαρὸς ἔρως παύσεται^δ τοῦ πρὸς ὕβριν με κολακεύσατος.^δ τὸν μὲν τοι ἕτερον νῦν παρὰ τῷ πατρὶ μῆναι εἰς παραμυθίαν ἔγγων καταλιπεῖν.

LXXXIV. Πλὴν ἵνα¹ ταῦτα οὕτω γένηται, ἐπενόησα καὶ ὄνειρον πλάσασθαι, ὡς δὴ τις οὐκ ἐπιστάτος μοι καὶ εἰπόντος· ἔξαιτῆς ἅμα τοῖς δίδυμοις σου τέκνοις, ὡ γύναι, ἐπὶ χρόνον τινα μέχρις ὅτε μνησῶ σοι πάλιν ἐπανελθεῖν, ἐβηθι τὴν Ῥωμαίων· ἐπεὶ ἅμα ἀνδρὶ καὶ πασὶ σου τοῖς τέκνοις ἐκ τοῦ αἰφνιδίου κακῶς τελευτήσεις. ἅμα δὲ τῷ τὸν ὄνειρόν με ψεύσασθαι² πρὸς τὸν ἄνδρα, αὐτὸς περίφοβος γενόμενος τοὺς τε δύο υἱούς, δοῦλους τε καὶ παιδίσκας, καὶ χρήματα συχνὰ ἐν πλοίῳ ἐνθήμετος εἰς Ἀθήνας ἐξέπεμψεν, ἐντεταλμένος τοὺς υἱούς ἐκπαιδεῦσαι με, μέχρις ἂν, φησὶ, τῷ χρηματίσασθαι δόξῃ³ ἐπαριέναι σε. καὶ διήσων ἅμα τέκνοις ἢ τάλαινα πλεῖονσα, ὑπὸ ἀνέμων ἀταξίας εἰς τούτους ἀπορήφρισα τοὺς τόπους, νυκτὸς τῆς σῆς διαλυθείσης, ναυαγῶ περιπετόμενος. πάντων δὲ θανάτων ἢ ἀτυχῆς ἐγὼ μόνη ὑπὸ σφοδροῦ κύματος ῥηπισθείσα ἐπὶ πέτρας ἰρήφην· ἐφ' ἧς καθέσθαι εἰσα ἐλπίδι τοῦ τὰ τέκνα με ζῶντα εὐρεῖν εἰς τὸν βυθὸν ἑμάντην οὐκ ἔβρίφα τότε, ὅτε καὶ τὴν ψυχὴν εἶχον τοῖς τῆς λύτης κύμασιν ἤδη⁴ μεμεθυσμένην, καὶ πρᾶξι τοῦτο εὐπετῶς ἠδυνάμην.

LXXXV. Πλὴν ἐπειδὴ ὄρθρος ἐγένετο, μεγάλη βοῶσα καὶ γοερὰ κωκύνουσα περιεβλεπόμεν, ζητούσα τῶν ἐμῶν ταλαιπώρων βρεφῶν τὰ νεκρὰ σώματα. ἐλεήσαντες οὖν με οἱ ἐπιχώριοι καὶ γυμνὴν ἰδόντες ἐνέδυσαν. εἶτα καὶ¹ τὸν βυθὸν ἀνηρέτων τὰ ἐμὰ τέκνα ζητούντες. ἐπεὶ δὲ μὴ εὕρισκον, παραμυθίας χάριν τιπὲς τῶν φιλοξένων γυναικῶν προσελθούσαις διηγοῦντο ἑκάστη τὰ ἐαυτῆς κακὰ, ἵνα τῇ τῶν ὁμοίων συμφορᾷ παραμυθίας μέρος² ἐν τοῖς ἐμοῖς εὐρομῆ· ὃ δὴ με καὶ μᾶλλον ἐλίπει, καὶ τὴν ψυχὴν ἐπὶ πλεῖον κατήσθει, γυναικῶν καὶ ἄλλων ἀκούουσαν³ συμφορᾶς. καὶ διή καὶ εἰς ξενίαν πολλῶν με ἄγειν ἀξιουσῶν μία τις τῶν ἐνταῦθα πενήχρᾳ πολλὰ βιασαμένη εἰς τὸ ἐαντῆς ἔλθεῖν ἀνέπεισε καταγώγων θάρσει,⁴ λέγουσα· καὶ γὰρ ὁ ἐμὸς ἀνήρ, ναίτης δὲ οὗτος ἦν, κατὰ θάλασσαν ἐτόνημα πᾶν νεώτερος ὢν. καὶ ἐξ ἐκείνου πολλῶν με ἀξιούντων εἰς⁵ γάμον ἔλθεῖν ἐγὼ χηρεῖν ἐβλόμην⁶ τὸν ἐμὸν ἄνδρα ποθοῦσα. ἔσται δὲ κοινὰ ἡμῖν, εἰ διὰ χειρῶν ἀμφοτέρω πορίζω δυνάμεθα. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνη.

LXXXVI. Ἐγὼ δὲ ἵνα μὴ σοι μνησκῶ τοὺς ὑπὲρ τούτου λόγους, συνηφίκα ταύτη δια τὴν φιλανδρίαν. οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ τῆς ταλαιπώρου μὲν αἱ χεῖρες ἐμοῦ¹ ὑπὸ τῶν δηγμάτων παρείδησαν, καὶ ἡ ὑποδεξαμένη με² αὐτὴ γυνὴ ὑπὸ πάθους εἰνὸς ὅλη συνδεδεῖσα σχεδὸν ἀκίνητος³ ἐπὶ τῆς οἰκίας ἔβριπται. ἐπεὶ οὖν ὁ τῶν πάλαι⁴ γυναικῶν ἔλεος ἤδη παρήμασεν, ἐγὼ δὲ καὶ ἡ κατ' ὄκλον ἀμφοτέρω⁵ συμφοραῖς ἐπίσης κερήμεθα, καθέξομαι νῦν ὡς ὄρεᾶς ἐνταῦθα προσαιτούσα, καὶ ὧν ἂν εὐπορήσω, κοινὰ ποιούμαι⁶ καὶ τῇ συνταλαιπώρῳ. καὶ τὰ μὲν ἐμὰ τούτου ἔχει τὸν τρόπον. λοιπὸν⁷ σὺ μὲν κωλύσης τὴν ὑπόσχεσιν πληρωσάτω δύναι τὸ φάρμακον, ὅπως καὶ τῇ συνουσίᾳ θανεῖν ἐπιθυμούσῃ τοῦ δοθέντος κωινωρήσῃ, αὐτὴ τε μετασχοῦσα τῆς ζωῆς ταύτης θάπτον ἀπαλλαγῶ.

LXXXVII. Ταῦτα τῆς γυναικὸς εἰποιούσης ὁ Πέτρος ὑπὸ λογισμῶν¹

τέκνων B. — 5) παύσεται CD, Hom. 6) κολακεύοντος Hom. l. c., nostra Epit. XII, 15, nostra Epit. et al. ap. Cot. — et al. ap. Cot.

mihī ad dedecus assentabatur, finem acciperet. At alterum filium, ut apud patrem in solatium maneret, relinquendum censui.

LXXXIV. Verum quo hæc ita fierent, in animum induxi somnium fingere, quasi aliquis mihi noctu adstitisset ac dixisset: Confestim una cum geminis tuis pueris, o mulier, Roma discede ad aliquod tempus, donec tibi rursus indicavero, ut redeas; alioqui cum viro cunctisque tuis liberis derepente peribis male. Simul autem ac somnium ementitum viro narravi, timore magno commotus me et duos filios servosque et ancillas atque multam pecuniam in navem imponens Athenas misit iussitque, ut natorum eruditioni vacarem, quoad, inquit, visionis auctori placuerit redire te. Itaque ego misera una cum liberis navigo, et ventorum vi prolicior in hæc loca, navique noctu dissoluta in naufragium incidimus. Mortuis autem omnibus una ego infelix magnis iactata fluctibus in saxum eiecta sum, in quo sedens, quia me natos vivos reperturam sperabam, in pelagus me non deieci tum, cum et animum habebam doloris fluctibus iam ebrium, et hoc facere facile poteram.

LXXXV. Verum ubi illuxit, plurimum clamans et miserabiliter eulans circumspiciebam quaerens infelicium liberorum meorum cadavera. Igitur misericordia ducti regionis illius homines et nudam intuiti induerunt. Ac deinde maris profundum scrutati sunt quaerentes natos meos. Et quia non inveniebant, nonnullae hospitales mulieres consolandi mei gratia accesserunt et sua singulae mala enarrabant, ut similitum calamitate partem consolationis in meis adversitatibus nanciscerer; id quod certe me magis torquebat animumque plus lacerabat, dum aliarum mulierum calamitates audirem. Ceterum cum multae me hospitio recipere cuperent, quaedam eius loci pauperula multa vi adhibita persuasit, ut ad suum domicilium pergerem Confide, dicens; etenim vir meus, qui erat nauta, in mari admodum iuvenis obiit. Atque ab eo tempore licet multi rogarint me, ut nuptias contraherem, ego viri mei desiderio agere in viduitate malui. Erunt autem inter nos communia, quaecumque manibus ambæ poterimus comparare. Atque ipsa hactenus.

LXXXVI. Ego vero ne tibi sermonem de his in longum protraham, cum ea habitavi propter amorem, quo maritum prosequeretur. Nec multum tempus intermedium fuit, quando et meae manus infelicitis mulieris morsibus debilitatae sunt, et ea mulier quae me susceperat morbo quodam tota occupata fere immobilis domi iacuit. Quoniam ergo misericordia mulierum, quae olim commiserescebant, iam vigorem amisit, ac ego et illa clausa domi ambæ miseris ex aequo utimur, nunc ut vides hic sedeo stipem petens, et quae mihi suppeditantur communia facio cum illa pariter misera. Ac meae quidem res hoc modo se habent. Superest, ut te non inhibeas in complendo eo, quod promisisti daturum te pharmacum, quo et cum contubernali mortem optante quod dederis communicem et ego sumens hac vita citius liberer.

LXXXVII. Haec dicente muliere Petrus cogitationibus stare sus-

Cap. LXXXIV. 1) *ἴνα μοι* B. — 2) Sic etiam Hom. XII, 16 et nostra Epit., *διαψεύσασθαι* BCD et al. ap. Cot. — 3) *πάλλιν* inser. CD. — 4) *ἦδη* non est in B.

Cap. LXXXV. 1) *καὶ* om. B. — 2) *παρὰ μὲν* p. *παρὰ μὲν* *μέρος* B. — 3) *ἀκούουσα* BD. — 4) *θαῤῥει* BCD. — 5) *πρὸς* B. — 6) *ἐβουλόμην* fuit in B.

Cap. LXXXVI. 1) *ἐμοῦ αἱ χεῖρες* inv. B. — 2) *με* om. C. — 3) *ὄλως* inserit B. — 4) *παντῶν* B. — 5) *ἀμφοτέρως* B. — 6) Ita dedi ex B, *ποιουμένην* CD et vulg. — 7) *οὖν* inser. al. ap. Cot.

Cap. LXXXVII. 1) *ὑπὸ λογισμῶν ὁ πέτρος* transp. CD ut Hom. XII, 19 et nostra Epit., ubi est *ὑπὸ λογισ-*

ἵστασθαι μετέωρος ἰδοῦναι. ἐγὼ δὲ ἐπιστάς καὶ τὸν διδάσκαλον τῇ γυναίκῃ κοινολογούμενος² ὅτῳ καταλαβὼν ἐκ πολλοῦ σε περιεχομένος, ἔφη, εἰρή-
 τουν³ καὶ τὰ τῶν τί ποιητίων; ὁ δὲ Πέτρος προσέταξέ μοι προαγαγόντι μέ-
 κεν ἐπὶ τοῦ πλοίου. καὶ ἐπιπῆ ἀντειπῶν οὐκ ἦν οὕτω καλεύσασθαι, τὸ προσ-
 ταχθῆναι ἰποῖον. ὁ δὲ Πέτρος μικρᾷ τινὶ ὑποψία, ὡς αὐτὸς μοι πάντα
 ὑπερτον διαγγήσατο, παλλόμενος τὴν καρδίαν ἐπυθάνετο τῆς γυναίκος λέγων·
 εἰπέ μοι, γύναι, τὸ γένος καὶ τὴν πόλιν καὶ τῶν τέκνων δὴ⁴ τὰ ὀνόματα, καὶ
 παραχρήμα δίδωμί σοι ἐδ φάρμακον. ἡ δὲ βιαζομένη μὲν καὶ εἰπεῖν οὐκ ἐθέ-
 λουσα, τὸ φάρμακον δὲ ὁμοῦ ἐριμέτη λαβεῖν ἐσοφίσαστο ἀπὲ ἀλλων εἰπεῖν
 ἕτερα, καὶ ὁμοῦ αὐτῆν μὲν Ἐρεσίαν εἶναι ἔφησε,⁵ τὸν ἄνδρα δὲ Σικελόν,
 ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν τριῶν παιδῶν ἡμετέρῃ τὰ ὀνόματα. καὶ ὁ Πέτρος οἰη-
 θείς αὐτῆν ἀληθεῖαν οἶμαι γύναι, φησὶν, ἐνόμιζον μεγάλην τινὰ χάραν τῇ
 σήμερον ἄγειν ἡμέρα ὑπολαβὼν σε τίνα εἶναι, ἥς τὰ πράγματα ἀκούσας
 ἀκράβως ἐπίσταμαι. ἡ δὲ ἐξώρμιζε⁶ λέγουσα· δέομαί σου, εἰπέ μοι, ἵνα εἶδῶ,
 εἰ ἐστὶ τις ἐν γυναῖκιν ἄλλη ἀθλιωτέρα ἑμοῦ.

LXXXVIII. Καὶ ὁ Πέτρος ψεύδεσθαι οὐκ εἰδὼς καὶ ἄλλως ὑπὸ
 ἄλλως τοῦ πρὸς αὐτῆν ἐλκόμενος τὸ ἀληθὲς λέγειν ἤρξατο. ἑμοὶ τίς ἐστὶ
 τσακίας, ὦ γύναι,¹ τῶν τῆς θεοσεβείας ὁρηγόμενος λόγων,² Ῥωμαίων ὑπάρ-
 χων πολίτης, ὅστις μοι διαγγεῖται, πῶς³ πατέρα τε ἔχων καὶ ἀδελφούς δύο⁴
 διδύμους οὐδένα τούτων ὄρα. ἡ τε γὰρ μήτηρ ὡς ὁ πατήρ, φησὶ, διεγίτην
 ὄντως ἰδοῦσα τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐπὶ χρόνον τινὰ ἐξῆλθε μετὰ τῶν διδύμων
 αὐτῆς τέκνων, ἵνα μὴ κακῶ τελευτήσῃ θανάτῳ, καὶ οὐκ αὐτοῖς ἐκβάσα τῶν
 σὴ ἐρρίσκαται· ὁ δὲ ταύτης μὲν ἀγῆρ, αὐτοῦ δὲ πατήρ, καὶ αὐτὸς εἰς ἐπιβί-
 σθην αὐτῆς ἐκβάς, οὐδὲ οὕτως⁵ ἐρρίσκαται.

LXXXIX. Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἐπιστήσασα τὸν νοῦν ἀν-
 τοῖς¹ ὑπὸ ἐπιλήξεως ἀπέψυξεν ἡ γυνή. ὁ δὲ Πέτρος τῆρην αὐτῆν παρα-
 κλησαμένης, τί² ποτὶ ἐστὶν ὁ πάσχεις,³ διεπυθάνετο. ἡ δὲ ὡσπερ ἐκ μέ-
 θης ἀνενηκῶσα καὶ τὸ πρόσωπον τρίψασα καὶ πού ἐστίν, ἔφη, πού⁴ ὁ
 θυρολλόμενος τσακίας; στυγὴς δὲ ὁ Πέτρος τὸ δράμα εἰπέ μοι σὺ πρότον,
 ἔφη· ἄλλως γὰρ ἰδεῖν τοῦτον οὐ δύνασαι. ἡ δὲ σπεύδουσα ἐγώ, φησὶν, ἡ τοῦ
 νεανίσκου μήτηρ εἰμι, καὶ Κλήμης αὐτῷ ὄνομα. καὶ ὁ Πέτρος ἀκούσας αὐ-
 τὸς ἐστίν,⁵ εἶπεν, αὐτὸς ἐστὶ. καὶ οὕτως ἦν ὁ πρὸ μικροῦ⁶ προσελθὼν καὶ
 λαλήσας μοι, ὅν καὶ ἀναμένει ἐν τῷ πλοίῳ προσέταξε. ἡ δὲ προσπεσοῦσα
 τῷ Πέτρῳ ἠξίον σπεύδειν ἐπὶ τὸ πλοῖον. καὶ ὁ Πέτρος εἰ μοι τηρεῖς, ἔφη,
 τὰς συνθήμας, καὶ τοῦτο ποιήσω. ἡ δὲ πάντα ποίω, φησὶ, μόνον μοι τὸ
 τέκνον τὸ μοιγενὲς γνῶρισον· δόξω γὰρ δι' αὐτοῦ καὶ τὰ δύο μου τὰ ἐπιτα-
 θὰ τεθνηνῶτα τέκνα ὄραν. καὶ ὁ Πέτρος ἄλλ' ὅταν αὐτὸν ἴδῃς, ἠσύχασον,
 μέχρις ἂν τῆς τῆσου ἐκβῶμεν.

XC. Λαβόμενος οὖν τῆς χειρὸς αὐτῆς ὁ Πέτρος ἦγεν ἐπὶ τὸ πλοῖον.
 ἐγὼ δὲ ἰδὼν χειραγωγούντα γυναῖκα ἐγέλασα, καὶ προσελθὼν εἰς τὴν αὐ-
 τοῦ ἀπ' αὐτοῦ χειραγωγεῖν αὐτῆν ἐπειρώμην. καὶ ἅμα τῷ ἄψασθαι με τῆς
 χειρὸς αὐτῆς ὀλολύξασα ὡς μήτηρ μέγα καὶ περιπλακῶσα σφόδρα κατεφίλει
 με τὸν αὐτοῦ νόον. ἐγὼ δὲ τὸ πρῶγμα ὅπερ ἦν ἀγῶν ὡς μαινομένην ἀπε-
 σπώμην, αἰδούμενος δὲ καὶ τὸν Πέτρον πικρίας ἐπιληρόμην.

μῶν πολλῶν ὁ Πέτρος. — 2) κοινολο-
 γούμενον τῇ γυναίκῃ ἰν. C. — 3) δὴ

om. B. — 4) ἀνέφησεν εἶναι B, ἔφησεν
 εἶναι C, om. ἔφησε D. — 5) Sic BCD,

pensus videbatur. Ego vero superveniens et magistrum cum muliere colloquentem ita nactus. Jam dudum, inquam, oberrans quaerebam te; et nunc quid faciendum est? Petrus autem imperavit, ut praecederem ac in navi expectarem. Et quia non licebat contradicere ei, qui ita praeceperat, quod fuerat iussum feci. At Petrus, ut ipse mihi cuncta postea exposuit, suspicione exigua in pectore pulsatus interrogabat mulierem dicens: Refer mihi, femina, genus et civitatem atque etiam liberorum nomina, statimque medicamentum tibi tradam. Illa vero, quippe quae cogetur ac nollet quidem dicere et tamen pharmacum accipere cuperet, id commenta est, ut pro aliis diceret alia simulque se Ephesiam esse pronuntiavit, virum Siculum, similiter quoque trium puerorum nomina commutavit. Tum Petrus arbitratus eam verum dicere, Haec mulier, inquit, existimabam me magnam laetitiam hodierno die allaturum, suspicatus te quamdam esse, cuius res audiri et probe novi. At illa adiuravit cum dicens: Oro te, refer mihi, quo sciam, utrum inter mulieres sit alia quaequam me infelicio.

LXXXVIII. Et Petrus mentiri nesciens et alioqui misericordia erga illam adductus, quod verum erat, coepit dicere. Est mihi quidam iuvenis, o mulier, sermonum ad cultum Dei spectantium cupidus et civis Romanus, qui mihi narravit, quo modo eum haberet patrem ac duos fratres geminos, neminem eorum videret. Nam mater quemadmodum, inquit, mihi commemorabat pater, viso insomnio ex urbe Roma ad quoddam tempus una cum geminis suis nocte exivit, ne misera morte decederet, atque cum illis egressa nunc non invenitur; eius autem vir, pater vero meus, is quoque ad quaerendam eam digressus nec ipse inveniri potest.

LXXXIX. Ita cum Petrus dixisset, mulier quae ad ea animum applicuerat stupore exanimata est. Petrus autem ut ad sobriam mentem rediret hortatus Quidnam est, quod pateris, interrogavit. At illa quasi ex ebrietate se recolligens cum se fricasset Et ubi est, inquit, ubi memoratus iuvenis? Intelligens autem rem Petrus Tu mihi dic prius, inquit; aliter enim eum videre non poteris. Illa vero festinans ait: Ego sum adolescentis mater, et nomen illi est Clemens. Quo Petrus audito Is ipse est, inquit, is ipse est. Atque is erat, qui paullo ante accessit et mecum locutus est, quemque in navi expectare iussi. Tum illa ad Petri genus procidens rogabat, ut ad navem properaret. Et Petrus Si mihi, inquit, servas pacta, hoc quoque agam. Illa autem respondit: Omnia faciam, tantum mihi filium unigenitum ostende; per eum quippe videre mihi videbor et duos meos qui hic mortui sunt natos. Ac Petrus: Sed cum videbis eum, quieta mane, donec ex insula egressi fuerimus.

XC. Tenens ergo illius manum Petrus eam ad navigium duxit. Quem ego videns manu deducere mulierem risi, et accedens in honorem illius pro ipso manu ducere eam volui. Et simul atque tetigi manum ipsius magno tanquam mater clamore edito meque complexa vehementer me filium suum deosculata est. Ego autem ignorans, quidnam rei esset, tanquam insanientem repellebam, simulque reveritus Petrum plenus eram amaritudine.

XCI. Tum Petrus Sine, inquit, o Clemens. Quid enim agis ita repellens eam, quae te peperit? Id cum ego audissem, multum lacrimans et

Hom. l. c., nostra Epit., Turn., Cot.,
ἐξορκίαις utraque Clerici ed.

Cap. LXXXVIII. 1) ὁ γόνυ νε-
νίας ord. B. — 2) τὸν . . . λόγον V
nostrae Epit. et al. ap. Cot., τὸν . . .
λόγον B. — 3) ὡς C et al. ap. Cot. —
4) δύο om. C. — 5) οὕτως al. ap. Cot.

Cap. LXXXIX. 1) ἐαυτῆς BCD,
nostrae Epit., ἐαυτῆς et αὐτῆς al. ap.
Cot. — 2) τί δὲ C. — 3) ὁ γόνυ inser.
B. — 4) ποῦ om. D., ποῦ ἐστὶν exh.
al. ap. Cot. Subinde ὁ τρυλούμενος B.
— 5) ἐστὶν om. BCD, V nostrae Epit.
et al. ap. Cot. — 6) μικροῦ μοι C.

XCI. Ὁ δὲ Πέτρος ἔα, φησὶν, ὦ Κλήμη, τί γὰρ καὶ ποιεῖς οὕτως¹ τὴν σε τεκοῦσαν ἀποσεύμενος; ἐγὼ δὲ τοῦτο ἀκούσας, περιδακρυς γενόμενος καὶ καταπεσοῦσά τῇ τεκοῦσῃ προσπεσὼν καταφίλων. καὶ γὰρ ἅμα τῷ ἠθροθῆναι μοι τοῦτο ἀμυνδρῶς πως² τὸ εἶδος ἀνεκαλοῦμαι. πολλοὶ μὲν οὖν ὄχλου συνέτρεχον ἰστορεῖσαι τὸ θαῦμα, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς διὰ στόματος ἦν, ὅπως ἀπὴρ οὕτως³ ἀξιόλογος τὴν προσαίτην γυναῖκα μητέρα ἑαυτοῦ ἀνεγνώρισεν. βουλομένοις οὖν ἡμῖν σὺν τῇ μητρὶ τῆς τῆσου ἐμβαίνειν ἢ μητέρα ὡς τέκνον μου ποθεῖν, εἶπεν, εὐλόγον ἔστι συντάξασθαι καὶ τῇ ὑποδεξαμένη μ⁴ γυναῖκι, ἥτις περιγρά οὕσα καὶ ὅλη παρεμένη ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐρήπιτα. καὶ ὁ Πέτρος ἀκούσας ἐθαύμασεν, ἀλλὰ⁵ καὶ πάντες οἱ περισετώτες⁶ ὄχλου τὸ τῆς γυναῖκος ἀγαθόν⁷ φρόνημα, καὶ εὐθέως ἐκέλευσέ τιαι πορευθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα ἐπὶ κλίτης κομίσαι. ἥς ἐνεχθείσης⁸ τεθῆναι μὲν ἐπιτάττει τὴν κλίτην· αὐτὸς δὲ ὑπὸ ταῖς πάντων ἀκοαῖς εἰ ἀληθείας⁹ κήρυξ ἐγὼ, ἔφη,¹⁰ ἐγερωθῆτω ἕξαντῆς ὑγίης τὴν τῶν παρεστῶτων πίστιν, ἵνα γνῶσιν, ὅτι εἰς ἐστὶ θεὸς ὁ τὸν κόσμον ποιήσας. ὁ μὲν οὖν ταῦτα εἶπε· καὶ ἡ γυνὴ εὐθὺς ὑγίης¹¹ ἀναστάσα τῆς κλίτης τῷ Πέτρῳ προσέειπεν. ἔτα καὶ τὴν συνήθη καὶ φίλην καταφιλήσασα ἐπυθάνετο, τί εἴη τοῦτο. ἢ δὲ ὅλον αὐτῇ τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀναγνωρισμοῦ διηγήσατο, καὶ οἱ ἀκούσαντες καταπλήρησαν. τότε ἡ μητέρα τὴν ξενοδόχον ἰαθεῖσαν παραδόξως ἰδοῦσα παρακάλει καὶ αὐτῇ θεραπειᾶς τυχεῖν. ὁ Πέτρος δὲ τὴν γείρα ἐπιθεῖς καὶ αὐτὴν ἐθεράπευσεν.

XCII. Ἐτα¹ περὶ εὐσεβείας διαλεχθεῖς ἐπὶ τῷ τέλει δὲ καὶ προσθεῖς, ὡς εἰ τις βούλεται ταῦτα μαθεῖν ἀκριβῶς, εἰς Ἀντιόχειαν ἀφικόμενος, ὅπου πλείους ἡμέρας ἔκρινε παραμένειν,² ἐκαὶ ταῦτα καὶ μαθηθάνετω. εἰ γὰρ ἐμπορίας ἔνεκεν ἢ στρατείας οἰκίας³ καταλιμπάνειν οἴδατε καὶ εἰς μακροὺς ἀπιέναι τόπους⁴, αἰωνίας δὲ χάρις ζωῆς οὐδὲ τριῶν ἡμερῶν ὄδον οἰχασθαι προθυμήσεσθε;⁵ οὕτως εἰπὼν, τὸν λόγον⁶ κατέπαυσε. μετὰ δὲ ταῦτα ἐγὼ τῇ ὑγιασθείσῃ γυναῖκι ἐπὶ παντὸς τοῦ ὄχλου χιλίας δραχμὰς εἰς τροφὰς δωρησάμενος,⁷ ἔτα καὶ παραθέμενος αὐτῇ ἀγαθῶ τιν⁸ ἀνδρὶ πρῶτῳ τῆς πόλεως ὅτι, φῦσαι μετὰ χαρᾶς τοῦτο⁹ πράττειν παραρημένῳ, ἵετι δὲ καὶ ἄλλαις πολλαῖς ἀργύρια διανεμίαις ταῖς ποτε τὴν μητέρα παραμυθησάμεναις, εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ διέπλευσα¹⁰ εἰς Ἀνταράδον ἅμα τῇ μητρὶ καὶ Πέτρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἐταίροις, καὶ οὕτως εἰς ξενίαν ὤρμησάμεν.

XCIII. Γενομένων δὲ ἡμῶν ἐπὶ αὐτὸ καὶ τροφῆς μεταλαβόντων, τειρομένης ἔτι τῆς ὥρας ἔφη ἐγὼ τῷ Πέτρῳ· φιλοανθρωπίας ἔργον, κύριέ μου Πέτρε, ἡ ἐμὴ πεποιθήκη μητέρα τῆς ξενοδόχου υπομνησθεῖσα γυναικός. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ἄρά γε, ὦ Κλήμη, ἀληθῶς νενομικᾶς φιλοανθρωπίας ἔργον πεποιθῆναι τὴν σε τεκοῦσαν, καθ' ὃ τὴν ἀπὸ¹ ναυαγίου αὐτῇ ὑποδεξαμένη² ἡμεῖψατο, ἢ ὡς μητρὶ χαριζόμενος τοῦτο εἰρηκας; εἰ δὲ μὴ χαριζόμενος, ἀλλ' ὡς ἀληθῶν ἔφη, ἑοικᾶς μοι ἀγνωσῖν, τί ποτὲ ἐστὶ φιλοανθρωπίας μέγεθος, ἥτις ἐστὶν ἄνευ τοῦ φυσικῶς πείθοντος ἢ πρὸς οἷον δὴ ποτε σοργῆ, καθ' ὃ³ ἀνθρωπὸς ἐστίν. ἀλλ' οὐδὲ ἡ ξενοδόχος ἢ ἀπὸ ναυαγίου τὴν σε⁴ τεκοῦσαν ὑποδεξαμένη φιλοανθρωπος ἂν παρ' ἐμοῖ⁵ λέγοιτο. ὑπὸ γὰρ ἐλέους κολασθεῖσα⁶ ἐπέπειστο γενέσθαι γυναικὸς εὐεργετίας,⁷ ναυαγίῳ περι-

Cap. XCI. 1) οὕτως BCD et nostra Epit., οὕτω vulg., τὴν σὴν οὕτως τεκοῦσαν Hom. XII, 23. Post οὕτως in-

terpungit C. — 2) πρὸς D. — 3) οὕτως B, man. pr. οὕτος supra, quod probo. — 4) με recepit ex BCD, Hom. l. e.,

matri quae se deiecerat accidens osculabar. Nam statim ac id mihi dictum fuit, subobscure formam [genitricis] recolebam. Magna ergo hominum multitudo concurrat ad videndum miraculum, iisque omnibus in ore erat, quo modo adeo memorabilis vir mulierem mendicam suam matrem recognovisset. Porro cupientibus nobis ex insula cum matre exire dixit mater: Fili mi optatissime, aequum est, ut valedicam mulieri, quae me suscepit, quaeque pauper et tota paralytica domi iacet. Quod audiens Petrus cum ingenti quae aderat multitudine admiratus est mulieris bonum consilium, statimque nonnullis praecipit, ut irent et mulierem in lectulo portarent. Qua illata iussit quidem poni lectum; ipse vero cunctis audientibus Si, inquit, veritatis sum praeco, surgat continuo sana ad fidem eorum, qui adstant, ut cognoscant unum esse Deum opificem mundi. Atque haec quidem ille dixit, confestimque mulier ex lecto surrexit sana et procidit ad pedes Petri. Ac postea familiarem et amicam deosculata sciscitabatur, quidnam hoc esset. Illa vero totum ei negotium recognitionis exposuit, et cuncti qui audierunt obstupefacti sunt. Tunc mater hospitem mirabiliter sanatam cernens rogavit ipsa quoque ut medelam acciperet. Petrus autem manu imposita ipsam etiam curavit.

XCII. Et postea de pietate disseruit atque in fine addidit: Si quis haec vult diligenter cognoscere, Antiochiam veniat, ubi complures dies manere statui, et ibi discat ea. Si enim negotiationis causa vel militiae relinquere domos soletis et ad loca multum dissita proficisci, an non aeternae vitae gratia vel trium dierum iter aggredi in animum inducetis? Ita locutus sermone finem imposuit. Deinde autem ego postquam mulier, quae curata fuerat, coram omni populo mille drachmas ad victum dedi, insuperque bono cuidam viro civitatis primario, qui sponte id cum gaudio facere proposuit, commendavi eam et praeterea aliis etiam multis, quae matri quondam solatium praebuerant, pecuniam distribui, gratias Deo actis Antaradum cum matre et Petro ceterisque sodalibus enavigavi, atque ita ad hospitium processimus.

XCIII. Cum autem una essemus et sumpsissemus cibum restaretque adhuc aliquid temporis, ego dixi Petro: Humanitatis opus, domine mi Petre, exercuit mater mea, quae hospitae mulieris recordata fuerit. Respondit Petrus: Itane, o Clemens, vere existimas, humanitatis opus factum a genitrice tua, quando ei, quae ipsam ex naufragio receperat, gratias tulit, an ut matri gratificareris hoc dixisti? Si enim non ut rem gratam

nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) ἀλλὰ addidi c. BCD et al. ap. Cot. — 6) Ita BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., περιεστηκότες vulg. — 7) ἀγαθὸν accessit ex BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) Ita BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., ἐναγχείσης vulg. — 9) ἀληθῶς D. — 10) ἐγὼ φησὶ C. — 11) ὑγιής deest in al. ap. Cot.

Cap. XCII. 1) Dedi *Εἶτα* ex D, *Εἶθ' οὕτως* BC, Hom. XII, 24, nostra Epit. et vulg. Sed οὕτως prorsus absonum. — 2) Ita etiam B, *περιμένειν* CD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) *πατρίδα* B c. O nostrae Epit. *πατρίδας* CD c. V nostrae Epit., Hom. l. c. et al. ap. Cot. — 4) *τόπους* expressimus c. BCD, Hom. l. c., nostra Epit.

et al. ap. Cot., *πόνους* vulg. — 5) *προθυμηθήσεσθε* B, *προθυμηθήσεσθε* et *προθυμηθήσεσθαι* al. ap. Cot. — 6) *τῶν λόγων* Clerici ed. 1724. — 7) *κομισάμενος* C. — 8) *ἀγαθὴ* τινι om. C. — 9) *τούτῳ* al. ap. Cot. — 10) *διεπλεύσαμεν* B.

Cap. XCIII. 1) *καθ' ὅτι ἀπὸ* B, *καθότι ἀπὸ* CD, *καθὸ* et *καθ' ὅτι ἐπὶ* et *καθότι τὴν ἀπὸ* al. ap. Cot. In Cler. ed. 1724 est *ὑπὸ ναυαγίου* ex errore, opinor. — 2) *ἀποδεξαμένην* B. — 3) *καθὸ* CD. — 4) *σε* recipimus ex BCD, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) *παρ' ἐμοῦ* B et unus Cotelerii liber, deest *παρ' ἐμοί* in al. ap. Cot. — 6) *κατακλασθεῖσα* unus Cotelerii liber. Subinde *πέπειστο* BCD, noster Hom. (XII. 25) Cod., *πέπειθο* al. ap. Cot. — 7)

πασούσης, τέκνα πενθούσης, ξένης, γυναικός, μεμονωμένης, και σφόδρα ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ἀλοφρομένης. ἐν τοσαύταις οὖν αὐτὴν συμφοραῖς οὖσαν⁸ τίς οὐκ ἂν ἰδοῖν⁹ ἐλέησαι και τῶν ἀσεβῶν; ὥστε οὕτω φιλελευθροῦς ἔργον οὐδὲ ἡ ξενοδόχος γυνὴ πεποιθηκῖα πρὸς αὐτὴν φαιίνεται, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐπι μαρίας συμφοραῖς ἐλέου πρὸς εὐεργεσίαν κεννημένη. και γὰρ ἡ σε τεκούσα βίου ἐπιπορήσασα και τὴν ξενοδόχον ἀμειψαμένη οὐ φιλελευθροῦς, ἀλλὰ φιλίας ἐποίησεν ἔργον.¹⁰ πολλὴ δὲ διαφορὰ μεταξὺ φιλίας τε και φιλελευθροῦς, ὅτι ἡ μὲν φιλία ἐξ ἀμοιβῆς γίνεται, ἡ φιλελευθροῦς δὲ ἄνευ τοῦ φρονητικῶς πείθεται πάντα ἀνθρώπων, καθὼ ἀνθρώπος ἐστὶ,¹¹ φιλοῦσα εὐεργετεῖ. εἰ μὲν οὖν ἡ ἐλεῖσασα ξενοδόχος αὐτὴ και ἀδικήσαντας ἐχθροῦς ἐλεούσα εὐεργετεῖ, φιλελευθροῦς ἂν εἴη¹² εἰ δὲ διότι¹³ φιλὴ ἡ ἐχθρὰ, ἡ φιλὴ τοιαύτη¹⁴ τοῦ τιμῶς αἰτίου φιλὴ ἐστὶν ἡ ἐχθρὰ, οὐ τοῦ ἀνθρώπου.

XCIV. Καγὼ ἀπεκρινάμην· οὐ δοκεῖ σοι οὖν φιλελευθροῦς εἶναι κἄν ἡ ξενοδόχος ξένη,¹ ἣν οὐκ ἠπίστατο, εὐεργετήσασα; και ὁ Πέτρος· ἐλεῖμονα μὲν αὐτὴν εἰπεῖν ἐπίσταται, φιλελευθροῦς δὲ οὐ τολμῶ λέγειν, ἅτε δη² μηδὲ τὴν τεκούσαν φιλελευθροῦς, ὑπὸ ὠδίνων γὰρ και ἀνατροφῆς στέργεται πέπεισται. ὥσπερ γὰρ ὁ ἐρῶν ὑπὸ τῆς συνθητικῆς κολακεύεται, και ὁ φίλος ὑπὸ τῆς ἀμοιβῆς, οὕτω και ὁ ἐλεῶν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς. πλὴν ἔργος ὁ ἐλεῖμων τῷ φιλελευθροῦ, ὅτι ἄνευ τοῦ τι θηράσαι και λαβεῖν εὐεργετεῖν πείθεται, οὕτω δὲ και φιλελευθροῦς. καγὼ³ ἀπεκρινάμην· ἐπὶ ποίαις οὖν πράξεσι φιλελευθροῦς τις εἶναι δύναται; και ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ ὁρῶ σε φιλοχόμενον ἀκούσαι, τί ποτε ἐστὶ φιλελευθροῦς ἔργον, οὐκ ὀκνηρῶς εἰπεῖν. φιλελευθροῦς ἐκεῖνος ἐστὶν ὁ⁴ και ἐχθροῖς ἡμέρωσ και εὐεργετικῶς προσφερόμενος. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει, σαφῶς ἀκουε.⁵ τὴν φιλελευθροῦς ἐκ δύο μοι νόμι συγκαίσθαι μερῶν, ὧν τὸ μὲν αὐτῆς ἐλεημοσύνη, τὸ δὲ ἀγάπη ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν⁶ πλησίον· πλησίον δὲ ἀνθρώπων ἐστὶν ὁ πᾶς ἀνθρώπος, οὐχ ὅτι εἰς ἀνθρώπος.⁷ ἀνθρώπος γὰρ ἐστὶ και ὁ⁸ κακὸς και ὁ ἀγαθός, και ὁ ἐχθρὸς και ὁ⁹ φίλος. ζητῶ οὖν τὸν φιλελευθροῦς ἀσκούντα μιμητὴν εἶναι θεοῦ, εὐεργετοῦντα¹⁰ δικαιοῦς τε και ἀδίκους, ὡς αὐτὸς ὁ θεὸς ἐν τῷ νῦν κόσμῳ τὸν γε ἤμιον και τοὺς ἕστεους αὐτοῦ¹¹ πᾶσι παρέχων.¹² εἰ δὲ θέλεις ἀγαθοῦς μὲν εὐεργετεῖν, κακοῦς δὲ κολάζειν, κριτοῦ ἔργον πράττειν ἐπιχειρεῖς.

XCv. Καγὼ ἔφη· ἀρὰ γε και ὁ θεὸς τότε μέλλων κρίνειν, ὡς διδάσκει¹ ἡμᾶς, οὐ φιλελευθροῦς ἐστὶ;² και ὁ Πέτρος· τὸνναντίον λέγεις. ἐπεὶ³ γὰρ κρίνει, ⁴ φιλελευθροῦς ἐστὶ. φιλοῦν γὰρ και ἐλεῶν τοὺς ἡδίκημένους τιμωρεῖται τοὺς ἀδικήσαντας. καγὼ ἔφη· οὐκ οὐκ εἰ καγὼ ἀγαθοῦς μὲν εὐεργετῶ, τοὺς δὲ ἀδικούντας καθ' ὃ⁵ ἀνθρώπους ἡδίστησαν τιμωροῦμαι, φιλελευθροῦς εἰμι.⁶ και ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· εἰ μετὰ τοῦ πρὸργνωσιν ἔχειν

εὐεργετῆς fuit in B. — 8) οὖν συμφοραῖς οὖσαν αὐτὴν inv. D. — 9) ἰδὼν οὐκ ἂν inv. C. Subinde ἠλέησε al. ap. Cot. — 10) ἔργον ἐποίησε (fuit sen) B. — 11) ἀνθρώπος ἐστὶν D. — 12) εἴη ἂν inv. C. — 13) ὅτι D, δι' ὅτι et διὰτι al. ap. Cot. — 14) και διὰ τι ἐχθρὰ ἡ φιλία, ἡ τοιαύτη C, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. His testibus nixus reliquorum nostrorum Codd. et vulg. ἡ φιλία τοιαύτη mutavi in ἡ φιλία τοιαύτη.

Cap. XCIV. 1) ἡξένην C. — 2) δη om. D. — 3) δὲ inserit D. — 4) ὁ excidit Clerici ed. 1724. — 5) ἀκουσον B ut Hom. XII, 26 et nostra Epit. — 6) τῶν edd. Clericanae. — 7) οὐχ ὅτι εἰς ἀνθρώπος des. in B et in O nostras Epit. — 8) ὁ excidit Clerici ed. 1724. — 9) Sic B, Hom. l. c. et nostra Epit., om. art. ὁ ante ἐχθρὸς C, ante φίλος D, utrobique vulg. — 10) Vulgatae particulam δὲ post εὐεργετῆς οὖντα excelsimus

facere, sed ut veritatem loquereris effatus es, videris mihi ignorare, quae-
nam aut magnitudo humanitatis, quae est amor in quemlibet quatenus ho-
minem et adeoque illo naturali affectu. Sed nec hospes, quae matrem tuam
in naufragio suscepit, humana a me dicitur. Misericordia enim com-
passio est ad bene faciendum mulieri naufragium passae, natos
liberos, peregrinos, naves destitutas, multumque calamitates suas lamen-
tata. In rebus ergo diversitatibus versantem quis videns non etiam ex
hominum in rebus sit? Quare nequaquam humanitatis opus nec mulier
hospes, sed ex parte peregrinae videtur, sed ad beneficium mota fuisse miseri-
cordia ad naturam aduersam acta. Eodem patens tua facultatibus abun-
dantem de humanis reuerentiam non humanitatis, verum amoris opus effecit.
Natura enim in rebus a ferocia amorem inter et humanitatem, quia
sua natura est humanitas est, humanitas vero abque ulla naturali
reuerentia non potest amorem, quatenus homo est, diligit ac beneficiis
suis utitur, ut in rebus, quae misera est, etiam hostes male de ea
sentire non possunt, humanitas enim est, humana esset; si vero propter quid
sentire non possunt, sed amorem aduersum rei, quae causa sit, amica est
ad naturam non naturam humanam.

Non ergo tibi videtur esse humana saltem
Natura, quae in rebus, quae in rebus, beneficium contulit? Tum
dicitur, Non quod in rebus, quae in rebus, humanam autem non
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, quippe quae
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, Quemad-
modum enim in rebus, quae in rebus, et qui
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, et qui
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, quatenus
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, Et
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, Respondit
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis offi-
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis pla-
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis audi. Mihi
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis quatenus
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis actum homini
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non est etiam malus
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, qui humanitatem
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, sicut ipse
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, Quodam vis
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, ut humanitatis implere

Non ergo tibi videtur esse humana saltem
Natura, quae in rebus, quae in rebus, ut humanitatis est, ut nos
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, Non quia indi-
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, ut humanitatis
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, et in-
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, ut humanitatis non. Et Pe-

Non ergo tibi videtur esse humana saltem
Natura, quae in rebus, quae in rebus, ut humanitatis est, ut nos
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, Non quia indi-
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, ut humanitatis
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, et in-
sua natura est, sed in rebus, quae in rebus, ut humanitatis non, ut humanitatis non. Et Pe-

ἐφαίτο σοι καὶ ἡ τοῦ κρίνειν ἐξουσία, ὁρθῶς ἂν τοῦτο ἐποίεις, διὰ μὲν τοῦ εὐληφῆναι τὴν ἐξουσίαν καταδικάζων οὓς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε, διὰ δὲ τὴν πρόγνωσιν⁷ ἀπταιστος ἐν τῷ κρίνειν οὓς μὲν ὡς δικαίους δικαίων, οὓς δὲ ὡς ἀδίκους καταδικάζων. καὶ γὰρ ἔφη⁸ ὁρθῶς⁹ ἔφη καὶ ἀληθῶς ἀδύνατον γὰρ τινα πρόγνωσιν οὐκ ἔχοντα κρίνειν ὁρθῶς. ἐπίστε γὰρ φαίνονται τινες ἀγαθοί, ἀθέμιτα κρίφα διαπραττόμενοι· ἔνιοι δὲ ἀγαθοί, ὑπὸ διαβολῆς ἐχθρῶν κακοὶ ὑπολαμβάνομενοι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦ βασανίζειν καὶ ἀνακρίνειν ἐξουσίαν τις ἔχων δικάζει,⁹ οὐδὲ οὕτως ἔξει πάντως τὸ δικαίως δικάζειν.¹⁰ ἔνιοι γὰρ φρονεῖς ὄντες, εἴτα τὰς βασάνους ὑπερηγόντες, ἀφείθησαν ὡς ἀθῶοι· ἔτεροι δὲ πάλιν ἀθῶοι τυγχάνοντες, τὰς βασάνους οὐκ ὑπομείνατες, καὶ διὰ τοῦτο καταπευσάμενοι θανάτων, ὡς αὐτοὶ ἐκολάσθησαν.

XCVI. Καὶ ὁ Πέτρος ἔχει μετρίως καὶ ταῦτα, ἔφη τὸ δὲ μείζον ἄκουσον. ἐνίων¹ ἀνθρώπων ἀμαρτανόντων ἢ εὖ πρατύντων, ἃ μὲν ὧν ποιούσιν ἴδια ἐστὶν αὐτῶν, ἃ δὲ καὶ ἀλλότρια δίκαιον δὲ ἕκαστον ἐπὶ τοῖς ἰδίῳ ἀμαρτήμασι τιμωρεῖσθαι, ἢ ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἀμοιβῆς ἀξιοῦσθαι. ἀδύνατον δὲ τινα πληρὸν προφίτη μόνῃ πρόγνωσιν² ἔχοντα τὰ³ ὑπὸ τινος γενόμενα εἶδέναι σαφῶς, ποῖα μὲν αὐτοῦ ἐστὶν ἴδια, ποῖα δὲ οὐκ ἐστὶ.⁴ καὶ γὰρ ἔφη· ἐβουλόμην μαθεῖν, πῶς τῶν ἀδικημάτων ἢ κατορθωμάτων⁵ τὰ μὲν ἴδια, τὰ δὲ ἀλλότρια τυγχάνει.⁶ καὶ ὁ Πέτρος μοι ἀπεκρίνατο· ὁ κύριός ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔφη τὰ ἀγαθὰ ἐλθεῖν δεῖ μακάριος δὲ, φησί, δι' οὗ ἔρχεται. ὁμοίως ἀνάγκη καὶ τὰ κακὰ ἐλθεῖν· οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται.⁷ εἰ δὲ διὰ κακῶν ἔρχεται τὰ κακὰ, καὶ διὰ ἀγαθῶν ἀγαθὰ⁸ φέρεται, προσεῖναι δεῖ ἐκάστω,⁹ εἴτε ἀγαθὸν ἔπραξεν, εἴτε φαῦλον, ἵνα καὶ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος· ὃς ἀποδώσει ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἀληθῆς ἢ πάντως καὶ ἀναμφιλογον.¹⁰ πληρὸν ἀλλὰ τὸν ἀρετῆς ὅλως ἀντιποιούμενον δέον ἐστίν, ὡς ὁ Χριστὸς εἴρηκε, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν· εἰ μὴ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν εὐχέσθαι, καὶ τοὺς λαιδοροῦντας εὐλογεῖν, καὶ τοὺς ἐπιτρεαζούσους συγχωρεῖν.¹¹ οὕτω γὰρ ἀκριβῆς ἐστὶ φύλαξ τῶν ἐντολῶν, καὶ¹² τὰ ἀμαρτήματα πάντα διὰ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης συγχωρηθεὶς ἀπελευσεται.

XCVII. Τούτων ἀκούσας αὐτὸς εἶλλα¹ μὲν πράττειν εἶναι δυνατὸν ἔφη· ἐχθροὺς δὲ εὐεργετεῖν, πᾶσαν αὐτῶν ὑποφέροντα τὴν ἐπίφρυσιν, οὐκ οἶμαι² δυνατὸν ἀνθρωπεῖα προσεῖναι φύσει.³ καὶ ὁ Πέτρος ὁρθῶς ἔφη, ἀπεκρίνατο. ἀθανασίας γὰρ αἰτία οὐσα ἢ φιλανθρωπία, πολλοῦ δίδεται. εἶαν γὰρ πληροφορηθῆ τις, ὅτι οἱ ἐχθροὶ πρὸς καιρὸν κακοῦχόντες οὓς μισοῦσιν, αἰωνίου κολάσεως ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς⁴ αὐτοὶ γίνονται, ὡς εὐεργεταί

rogandi signum apud Turn. — 7) Hic vox πρόγνωσις non est praenotio; index enim praenotio delicta minime necesse habet, sed tantum scire praeterita; neque enim poenas sumit de futuris flagitiis, sed de praeteritis. Igitur πρόγνωσις apud hunc scriptorem est hoc loco τῶν πρότερον γεγονότων γνώσις seu cognitio eorum quae prius facta sunt ab eis, de quibus sententia fertur. An vero usquam alibi haec vox hoc significata

occurrat, fateor me ignorare. Clav. — 8) Voc. ἀδύνατον γὰρ τινα πρόγνωσιν οὐκ ἔχοντα κρίνειν ὁρθῶς non leg. B. — 9) δικάζει om. B. — 10) κολάζειν C.

Cap. XCVI. 1) ἐνίων δὲ D. — 2) Hic quoque hac voce significatur τῶν γενομένων γνώσις, ut sequentia verba ostendunt; neque enim cum praevisione futurorum in prophetis coniuncta fuit cognitio praeteritorum, ita ut posterior

faceres, sed ut veritatem loquereris effatus es, videris mihi ignorare, quae nam sit magnitudo humanitatis, quae est amor in quemlibet quatenus hominem et absque ullo naturali affectu. Sed nec hospes, quae matrem tuam ex naufragio suscepit, humana a me dicitur. Misericordia enim compressa impulsae est ad bene faciendum mulieri naufragium passae, natos lugenti, peregrinae, nudae, destituta, multumque calamitates suas lamentanti. In tantis ergo adversitatibus versantem quis videns non etiam ex impiis miseratus fuisset? Quare nequaquam humanitatis opus nec mulier hospita erga eam peregrisse videtur, sed ad beneficium mota fuisse misericordia ex plurimis adversis orta. Etenim parens tua facultatibus abundans et hospitam remunerata non humanitatis, verum amoris opus effecit. Multa autem intercedit differentia amorem inter et humanitatem, quia amor quidem ex remuneratione est, humanitas vero absque ulla naturali propensione hominem omnem, quatenus homo est, diligit ac beneficiis afficit. Itaque si ea hospes, quae misera est, etiam hostes male de ea meritis miserata beneficio afficeret, humana esset; sin vero propter quid amica est vel inimica, haec amica alicuius rei, quae causa sit, amica est vel inimica, non autem hominis.

XCIV. Et ego respondi: Non ergo tibi videtur esse humana saltem hospes, quae in peregrinam, quam non noverat, beneficium contulit? Tum Petrus: Eam quidem misericordem appellare novi, humanam autem non audeo dicere, quandoquidem nec matrem amantem liberorum, quippe quae a partus doloribus et ab educatione ad diligendum compulsae sit. Quemadmodum enim qui cupidine inflammatur a consuetudine mulcetur, et qui amore prosequitur a remuneratione, ita et qui miseretur a calamitate. Attamen misericors humano vicinus est, quoniam absque ullo quaestu ac munere ad praestandum beneficium fertur, sed nondum humanus est. Et ego dixi: Ob quas igitur actiones humanus quis esse potest? Respondit Petrus: Quia video te cupidum audiendi, quodnam sit humanitatis officium, non pigebit dicere. Humanus ille est, qui etiam erga inimicos placide ac munifice se gerit. Quod autem ita habeat, manifesto audi. Mihi cogita, humanitatem ex duabus partibus constare, quarum una quidem misericordia sit, altera vero dilectio in proximum; proximus autem homini est quilibet homo, et non quia unus homo. Homo enim est etiam malus et bonus, hostis pariter ac amicus. Oportet ergo eum, qui humanitatem colit, imitatore Dei esse de iustis atque iniustus bene merendo, sicut ipse Deus in hoc mundo solem imbresque suos cunctis praebet. Quodsi vis bonis quidem benefacere, malos vero punire, iudicis munus implere niteris.

XCv. Et ego dixi: Igitur et Deus, qui tum iudicaturus est, ut nos doces, non est humanus? Ac Petrus: Pugnancia loqueris. Nam quia iudicat, humanus est. Diligens enim ac miseratus iniuria affectos iniuriam inferentes plectit. Et ego Itaque, inquam, si ipse bonis benefacio, et iniuriosos quia iniurii erga homines fuerunt castigo, humanus sum. Et Pe-

c. BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. sp. Cot. — 11) *αὐτοῦ* om. C. — 12) Matth. 5, 45; *παρέχει* al. sp. Cot.

Cap. XCV. 1) *διδάσκει* C. — 2) Melius vertisset noster: *hominum amans* quam *humanus* ambiguitatis vitandae causa. Sed ubique verba lectori adnumerat, non adpendit. Vir doctus, qui ex ore Henr. Valensii excepit versionem historicorum ecclesiasticorum animad-

verterat, virum summum interdum nimium a verbis abscedere, sed ipse nimis adhaerens perpetuo *βαρβαρίζει*, nec semper feliciter potestatem vocum Graecarum exprimit. Hoc obitar et semel, quod sexcenties dici potuit, hic adnotandum censui. *Clor.* — 3) *ἐπει* ex BCD, Hom. XII, 27 et nostra Epit., *ἐπειδὴ* vulg. — 4) Sic etiam BCD, ed. Hom. Cotel. et uterque Cod. nostrae Epit., *κρίνει* noster Hom. Cod. — 5) *καθὸ* CD. — 6) Inter-

ἐφείτό σοι καὶ ἡ τοῦ κρίνειν ἐξουσία, ὀρθῶς ἂν τοῦτο ἐποίεις, διὰ μὲν τοῦ εὐληφέναι τὴν ἐξουσίαν καταδικάζων οὕς ὁ θεὸς ἐδημιούργησε, διὰ δὲ τὴν πρόγνωσιν⁷ ἀπταιστώως ἐν τῷ κρίνειν οὕς μὲν ὡς δικαίους δικαίων, οὕς δὲ ὡς ἀδίκους καταδικάζων. καὶ γὰρ ἔφη⁸ ὀρθῶς⁸ ἔφησεν καὶ ἀληθῶς⁸ ἀδύνατον γάρ τινα πρόγνωσιν οὐκ ἔχοντα κρίνειν ὀρθῶς. ἐπίστα γὰρ φησὶν οἱ πῶς ἀγαθοὶ, ἀθέμιτα κρίναι διαπραττόμενοι ἔνοι δὲ ἀγαθοὶ, ὑπὸ διαβολῆς ἐχθρῶν κακοὶ ὑπολαμβανόμενοι. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦ βασανίσαι καὶ ἀνακρίνειν ἐξουσίαν τις ἔχον δικάζει,⁹ οὐδὲ οὕτως ἔξει πάντως τὸ δικαίως δικάζειν.¹⁰ ἔνοι γὰρ φρονεῖς ὄντες, εἴτα τὰς βασάνους ὑπενεγκόντες, ἀφείθησαν ὡς ἀθῶοι ἔτεροι δὲ πάλιν ἀθῶοι τυγχάνοντες, τὰς βασάνους οὐχ ὑπομείνατες, καὶ διὰ τοῦτο καταφενεσάμενοι θανάτων, ὡς αἰτίοι ἐκολάσθησαν.

XCVI. Καὶ ὁ Πέτρος ἔχει μετρίως καὶ ταῦτα, ἔφη τὸ δὲ μῆζον ἀκουσον. ἐνίων¹ ἀνθρώπων ἀμαρτανόντων ἢ εὖ πρατύντων, ἃ μὲν ὦν ποιῶσιν ἴδια ἔστιν αὐτῶν, ἃ δὲ καὶ ἄλλοτρια² δικαίων δὲ ἕκαστον ἐπὶ τοῖς ἰδίους ἀμαρτημασὶ τιμωρεῖσθαι, ἢ ἐπὶ τοῖς κατορθώμασιν ἀμοιβῆς ἀξιῶσθαι. ἀδύνατον δὲ τινι πληρῶς προφήτη μόνῳ πρόγνωσιν² ἔχοντι τὰ³ ὑπὸ τίνος γεόμενα εἶδέναι σαφῶς, ποῖα μὲν αὐτοῦ ἔστιν ἴδια, ποῖα δὲ οὐκ ἔστι.⁴ καὶ γὰρ ἔφη⁵ ἐβουλόμην μαθεῖν, πῶς τῶν ἀδικημάτων ἢ κατορθωμάτων⁵ τὰ μὲν ἴδια, τὰ δὲ ἄλλοτρια τυγχάνει.⁶ καὶ ὁ Πέτρος μοι ἀπεκρίνατο ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἔφη τὰ ἀγαθὰ ἐλθεῖν δεῖ μακάριος δὲ, φησὶ, δι' οὗ ἔρχεται. ὁμοίως ἀνάγκη καὶ τὰ κακὰ ἐλθεῖν οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται.⁷ εἰ δὲ διὰ κακῶν ἔρχεται τὰ κακὰ, καὶ διὰ ἀγαθῶν ἀγαθὰ⁸ φέρεται, προσεῖναι δεῖ ἕκαστῳ,⁹ εἴτε ἀγαθὸν ἔπραξεν, εἴτε φραῦλον, ἵνα καὶ τὸ εἰρημένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὅς ἀποδοῖαι ἕκαστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ, ἀληθῆς ἢ πάντως καὶ ἀναμφίλογος.¹⁰ πληρῶς ἀλλὰ τὸν ἀρετῆς ὅλος ἀντιποινούμενον δεόν ἔστιν, ὡς ὁ Χριστὸς εἰρημῆ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀγαπᾶν ἔτι μᾶλλον καὶ ὑπὲρ αὐτῶν εὐχέσθαι, καὶ τοὺς λοιδοροῦντας εὐλόγειν, καὶ τοὺς ἐπηρεάζουσι συγχωρεῖν.¹¹ οὕτω γὰρ ἀκριβῆς ἔσται φίλαξ τῶν ἐπιτολῶν, καὶ¹² τὰ ἀμαρτήματα πάντα διὰ τῆς εἰς τὸν πλησίον ἀγάπης συγχωρηθεὶς ἀπελευσεται.

XCVII. Τοῦτων ἀκούσας αὐτὸς τάλλα¹ μὲν πράττειν εἶναι δυνατόν ἔφη² ἐχθροὺς δὲ εὐεργετεῖν, πᾶσαν αὐτῶν ὑποφέροντα τὴν ἐπίθειαν, οὐκ ὁμῶς³ δυνατόν ἀνθρωπεῖα προσεῖναι φύσει.⁴ καὶ ὁ Πέτρος ὀρθῶς ἔφησεν, ἀπεκρίνατο. ἀθανασίας γὰρ αἰτία οὐσα ἢ φιλανθρωπία, πολλοῦ δίδεται. εἰν γὰρ πληροφρονηθῆ τις, ὅτι οἱ ἐχθροὶ πρὸς καιρὸν κακοχυόντες οὕς μισοῦσιν, αἰωνίου κολάσεως ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς⁴ αἰτίοι γίνονται, ὡς εὐεργέτας

rogandi signum apud Turn. — 7) Hic vox πρόγνωσις non est praenotio; iudex enim praenosse delicta minime necesse habet, sed tantum scire praeterita; neque enim poenas sumit de futuris flagitiis, sed de praeteritis. Igitur πρόγνωσις apud hunc scriptorem est hoc loco τῶν πρότερον γεγονότων γνώσις seu cognitio eorum quae prius facta sunt ab eis, de quibus sententia fertur. An vero usquam alibi haec vox hoc significata

occurrat, fateor me ignorare. Clor. — 8) Voco. ἀδύνατον γὰρ τινα πρόγνωσιν οὐκ ἔχοντα κρίνειν ὀρθῶς non leg. B. — 9) δικάζει om. B. — 10) κολάζειν C.

Cap. XCVI. 1) ἐνίων δὲ D. — 2) Hic quoque haec voce significatur τῶν γενομένων γνώσις, ut sequentia verba ostendunt; neque enim cum praevisione futurorum in prophetis coniuncta fuit cognitio praeteritorum, ita ut posterior

trus respondit: Si una cum praenotione concederetur tibi et iudicandi potestas recte id faceres, per acceptam quidem potestatem condemnans eos, quos Deus creavit, per praenotionem vero inculpate in iudicando tum alios tanquam iniustos absolvens, tum alios tanquam iniustos damnans. Et ego dixi: Recte locutus es ac vere; fieri enim nequit, ut qui praenotione caret iudicet recte. Interdum quippe nonnulli videntur boni, qui illicita clam perpetrant; nonnulli vero boni hostium calumnia mali esse creduntur. Sed et si quis potestate torquendi et quaestionem habendi praeditus iudicet, neque sic poterit omnino iuste iudicare. Quidam enim, cum homicidae essent, postea quaestionis tormenta sustinentes dimissi sunt velut innoxii; et alii rursus qui innocentes erant, cum tormenta ferre non potuissent, ideoque contra se mentiti fuissent, tanquam rei affecti sunt supplicio.

XCVI. Tum Petrus Atque haec, inquit, modica sunt; audi vero maius quidpiam. Quando aliqui homines peccant vel bene agunt eorum, quae operantur, alia ipsorum propria sunt, alia etiam aliena; aequum vero est, unumquemque pro delictis propriis dare poenas, aut pro recte factis praemio donari. Fieri autem non potest, ut quispiam nisi solus propheta, qui praenotionem habet, ab aliquo gesta certo sciat, quatenam quidem eius propria sint, quatenam vero non sint. Et ego Vellem, inquam, audire, quo modo ex criminibus aut ex bonis operibus alia quidem sint propria, alia vero aliena. Et Petrus mihi respondit: Dominus noster Iesus Christus filius Dei dixit: *Oportet, ut veniant bona; beatus autem, inquit, per quem veniunt. Similiter necesse est, ut etiam veniant mala; vas autem illi, per quem veniunt.* Porro si per malos veniunt mala, et per bonos bona inferuntur, inesse unicuique oportet, sive bonum sive malum gesserit, ut et quod a spiritu dictum fuit: *Qui reddet unicuique secundum opera eius*, verum sit prorsus ac indubium. Sed tamen qui virtutem omnino affectat, debet, quemadmodum dixit Christus, inimicos quoque deligere; et praeterea pro illis orare, et conviciantibus benedicere, et calumniantibus condonare. Sic enim diligens erit mandatorum custos, atque venia omnium peccatorum ob caritatem erga proximum accepta e vita discedet.

XCVII. His ego auditis Reliqua quidem, inquam, facere possumus; at inimicis benefacere, omnes eorum iniurias tolerando, ut insit in humana natura, impossibile puto. Tum Petrus respondit: Recte locutus es. Cum enim humanitas causa sit immortalitatis, multo constat. Nam si quis certo sibi persuadeat, inimicos dum quos oderunt vexant ad tempus, liberationis ab aeterno supplicio illis auctores esse, eos tanquam beneficos amore complectetur. Aliter autem nemo potest hoc mandatum perficere, nisi valde Deum diligat et in illius timore sit institutus. Ait enim: *Initium sapientiae timor Dei.* Qui autem timore Dei imbutus fuerit, ad caritatem omnino perveniet eodemque loco habebit proximum, quo seipsum.

e priore sequeretur. *Clor.* — 3) τὰ adiunctum ex BCD, Hom. XII, 28 et nostra Epit. — 4) οὐκ εἶσθι B, οὐκ εἶσθι CD et nostra Epit. — 5) ἡ κατορθωμάτων adsumptum ex BCD, Hom. I. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) τυγχάνει recipi ex C. — 7) Vix crediderim in exemplari Ebionitico Matthaei ita lectum. Verisimilium mihi videtur citari hic textum loci, aut potius collectionem Ebionitae, quasi diceret: ut dixit Christus oportere esse scandala, sic etiam oportet esse bona; et quemadmodum

dixit: vas scandalorum auctori, ita et enge dicit rerum bonarum auctori. *Clor.* Matth. 18. Luc. 17. — 8) τὰ ἀγαθὰ C, voc. φέρειται om. — 9) τὸ ἴδιον add. al. ap. Cot. — 10) ἀναμφιβόλον B. Rom. 2, 6. — 11) Matth. 5. Luc. 6. — 12) δεῖ καὶ B quod probet.

Cap. XCVII. 1) Ita BCD et al. ap. Cot., πολλά vulg. Ex iisdem recipi seq. εἶναι. — 2) οἰομαι BCD, Hom. XII, 38 et nostra Epit. — 3) φουσι προσείναι inv. C. — 4) Ita BCD, Hom. I. c., nostra

αὐτοὺς ἀγαπήσουσιν.⁵ ἄλλως δὲ ἀδύνατόν τινα τὴν τοιαύτην ἐντολήν κατορθώσαι, εἰ μὴ σφόδρα τὸν θεὸν ἀγαπῶν εἴη, τῷ τούτου φόβῳ παιδαγωγούμενος. φησὶ γὰρ ἀρχὴ σοφίας φόβος θεοῦ.⁶ τῷ ἐκείνου δὲ φόβῳ στοιχειωθεὶς τις εἰς ἀγάπην ἤξει πάντως, καὶ οὕτως ἔξει καὶ τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν. ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἐσπέρας ἐπικαταλαβούσης εἰς ὕπνον ἐμάπημεν.

XCVIII. Ὁρθρου δὲ γενομένου¹ εἰσιὼν ὁ Πέτρος ἔφη· ὁ μὲν Κλήμης μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς Ματθιδίως καὶ τῆς ἐμῆς γυναικὸς ἅμα ἐπὶ τοῦ ὄχηματος καθέζεσθωσαν. ὁρμώντων δὲ ἡμῶν τὴν ἐπὶ² Βαλαναίας³ ὁδὸν ἐπιθετό μου ἡ μήτηρ, πῶς ὁ πατὴρ διάγει. καγὼ ἔφη· ἐπὶ ζήτησί σου καὶ τῶν διδύμων υἱῶν Φανστινίου τε καὶ Φανστινιανοῦ⁴ ἐξελθὼν, ἀνεύροτος μένει. οἶμαι δὲ τάχα καὶ τελευτήσαι αὐτὸν, ἢ ναυαγίῳ περιπεσόντα, ἢ ἐν ὁδῷ σφαλέντα.⁵ ἢ τηκεδόνι λύπης μαρασμὸν υπομείναντα.⁶ ἢ δὲ ἀκούσασαι καὶ ἐπίδακρος γενομένη ἐστέναξε⁷ μὲν καὶ λυπηρῶς εἶχε· τῇ δ' ἐμῇ εὐρέσει τὸ πολὺ τῆς λύπης παρεμυθεῖτο. κατηρητήσαμεν οὖν εἰς Βαλαναίας,⁸ καὶ τῇ ἐπιπόσῃ εἰς Πιάλτων⁹ ἤλθομεν, κακείθεν εἰς Γάβαλα. τῇ δὲ ἐτέρᾳ κατηρητήσαμεν εἰς Λαοδικείαν, καὶ ἰδοὺ πρὸ τῶν θυρῶν Νικίτης τε καὶ Ἀκύλας ἀπύκτων ἡμῖν, καὶ κατακλιθέντες ἤγον ἐπὶ τὴν ξενίαν.¹⁰ ὁ δὲ Πέτρος καλῶν καὶ μεγάλῳ πόλιν ἰδὼν ἄξιον, ἔφη, ἐκταῦθα ἡμέρας ἡμᾶς¹¹ προσμειναι. ἀνατὴν γὰρ ἐν τῷ πλήθει καὶ τινας εὐρέσθαι τῆς¹² τοῦ Χριστοῦ μερίδος ἀξίους. ὁ μὲν οὖν Νικίτης καὶ Ἀκύλας¹³ ἐπυθάνοντό μου, τίς ἂν εἴη ἢ ξένη αὐτῆ γυνή. καγὼ ἔφη· ἐμῇ μητρί, ἢ ἐπιγῶναί μοι ὁ θεὸς διὰ Πέτρου τοῦ κυρίου μου ἔδωρήσατο.

XCIX. Ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Πέτρος αὐτοῖς ἐν κεφαλαίῳ πάντα ἐξέθετο, ὅσα τε παρὰ τῆς μητρὸς ἀκούσεις, καὶ ὅσα πρότερον παρ' ἐμοῦ μάθοι, περὶ τε τοῦ πεπλασμένου ὄνειρου, περὶ τε¹ τῆς ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ² τῶν υἱῶν ναυαγίας, καὶ ὅπως ὕστερον ὁ πατὴρ εἰς ἀναίτησιν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν διδύμων αὐτῆς παίδων ἐβίβας ἄχρι τῆς δευρο διέμεινεν ἀγνωστος, κινδύνῳ τυχόν³ καὶ αὐτὸς θαλαττίῳ περιπεσών.

C. Τούτων οὕτω¹ κεφαλαιωδῶς ῥηθέντων ὑπὸ τοῦ Πέτρου ὁ Νικίτης καὶ Ἀκύλας² καταπλαγέντες ἄρα γε δέσποτα καὶ κύριοι τῶν ἀπάντων, εἶπον, ἀληθεῖς, ἢ ὕνερος ἔσσι ταῦτα; καὶ Πέτρος εἰ μὴ κοιμώμεθα, ἔφη, ἀληθεῖς τυγχάνει. οἱ δὲ βραχὺ μείναντες καὶ ὡσπερ ἐπὶ συννοίας γερόμενοι ἡμεῖς ἔσμεν Φανστινίος καὶ Φανστινιανοῦ, ἔφρασαν. καὶ ἀπαρχῆς σου διυλεγομένου ἀλλήλοις ἐμβλέποντες πολλὰ περὶ αὐτῶν κατεστοχαζόμεθα, μὴ ἄρα οὐχ ἡμῖν διαφέρει³ τὰ λεγόμενα· λογιζόμενοι [δὲ,]⁴ ὅτι πολλὰ παρόμοια γίνονται ἐν τῷ βίῳ· διὸ καὶ ἐσιωπῶμεν παλλόμενοι τὰς καρδίας· πρὸς δὲ τὸ τέλος τῶν τῶν λεγομένων ἰδόντες καὶ γνόντες ἀκριβῶς, ὅτι περ ἡμῖν διαφέρει τὰ εἰρημένα, τότε ἑαυτούς⁵ ἀνωμολογήσαμεν. καὶ τοῦτο εἰπόντες μετὰ δακρύων ἐπεισηλθον τῇ μητρί, καὶ⁶ κοιμωμένην εὐρόντες περιπλέκασθαι ἤδη ἐβούλοτο. ὁ δὲ Πέτρος ἐκόλωσεν αὐτοὺς εἰπὼν· ἑάσατέ με, αὐτὸς ὑμᾶς τῇ μητρὶ προσαγάγω, μήπως ὑπὸ τῆς πολλῆς αἰφνιδίου χαρᾶς καὶ εἰς ἔκστασιν ἔλθοι φρενῶν, ἅτε δὴ καὶ κοιμωμένη καὶ τὸ πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὕπνου ἀπρηχολημένον ἔχουσα.

Epit. et Cler., αὐτοῖς Turn. Cot., ἀ- — 6) κυρίου BCD et al. ap. Cot. Prov. — 1, 7.
τῆς al. ap. Cot. — 5) ἀγαπῶσιν B.

Ista postquam Petrus dixit, vespera succedente ad somnum nos contulimus.

XCVIII. Exorto autem mane ingressus Petrus ait: Clemens eum matre sua Matthidia et mea uxore simul in carru considerant. Pergentibus autem nobis per viam, quae Balanaeas ducit, interrogavit me mater, quo modo pater ageret. Dixi ego: Ad indagationem tui et geminorum liberorum Faustini et Faustiniani egressus, incertus manet. Puto autem eum mox obiisse, vel enim incidisse in naufragium, vel in via cecidisse, vel dolore exedente tabem esse passum. Illa vero audiens et in lacrimas effusa ingemuit quidem ac aegre habuit; verum quod me invenisset, multum de moerore detrahebat. Pervenimus ergo Balanaeas, et sequenti die Paltum ivimus, et inde Gabala. Aliaque die Laodiceam devenimus, cum ecce ante portas occurrunt nobis Nicetas et Aquila, et osculati ducunt ad hospitium. Petrus autem pulchram et magnam civitatem videns Aequum est, inquit, nos hic aliquot dies commorari. Fieri enim potest, ut in tanta multitudine quidam reperiantur Christi sorte ac partibus digni. Ceterum Nicetas et Aquila percontabantur me, quoniam esset illa mulier exera. Et ego dixi: Mater mea est, quam ut agnoscerem Deus mihi per dominum meum Petrum concessit.

XCIX. Haec postquam dixi, Petrus illis cuncta summatim exposuit, tum quae ex matre audivisset, tum quae antea ex me comperisset, nimirum de somno confecto, de naufragio una cum liberis facta, et quomodo postea pater ad investigationem uxoris atque geminorum eius natorum profectus usque adhuc manserit ignotus, fortassis ipse quoque in maris discrimen delapsus.

C. His ita capitulatim a Petro relatis Nicetas et Aquila stupore percussi dixerunt: Here ac domine omnium verumne est, quod narratur, an somnium? Et Petrus Nisi dormimus, inquit, res ita se habet. At illi paululum morati ac velut cogitabundi Nos, inquierunt, sumus Faustinus et Faustinianus. Atque ab initio tuae narrationis alter alterum inspicientes plurimum circa nos considerabamus, num quae dicebantur ad nos pertinerent; reputantes vero multa similia in vita contingere, siluimus, quamvis cor nostrum palpitaret. Nunc vero in fine sermonis videntes ac probe scientes, quae a te dicta sunt ad nos pertinere, tunc nos declaravimus. Atque hoc dicto cum lacrimis properabant ad matrem, eamque dormientem nacti protinus complecti volebant. Sed Petrus prohibuit dicens: Sinite me, ipse vos ad matrem adducam, ne forte multo gaudio repente adveniente in animi stuporem incidat, utpote quae etiam dormiat spiritumque somno habeat occupatum.

CI. Ceterum postquam somnum ad satietatem cepit ac expectata est mater, Petrus ad illam prius sermonem habuit de cultu Dei ac dixit: Scire te volo, mulier, nostrae fidei disciplinam. Unum enim Deum colimus

Cap. XCVIII. 1) διαγερομένου BCD et al. ap. Cot. — 2) επί τήν inv. D et nostra Epit. ut Cod. Reg. 804. — 3) Ita etiam BCD, nostra Epit. et fortassis noster Hom. Cod., Βαλανίας Hom. XIII, 1, Βαλανίας al. ap. Cot. Adnotat Clericus: De situ horum Syriae locorum vide, quae collegit Christoph. Cellarius. Geogr. Ant. lib. 3, cap. 12. — 4) φαστιανού C. — 5) σφαγέρτα con. Cot. — 6) ὑπομείναι al. ap. Cot. — 7) Ita etiam B, ἐστέναξ CD, Hom. XIII, 1 et nostra Epit. Subsequens μὲν om. B. — 8) Βαλανίας C et al. ap. Cot. — 9)

πάπαν BCD, Hom. Cod. Ottob., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) οὐκίαν al. ap. Cot. — 11) ἡμᾶς om. B. — 12) καὶ τῆς D. — 13) ὁ ἀκύλας D.

Cap. XCIX. 1) Om. περί τε B. — 2) καὶ om. C. — 3) τυχών C, idem fuit in B.

Cap. C. 1) οὕτως B. — 2) ὁ Ἀκύλας D, Hom. XIII, 8 et nostra Epit. — 3) διαφέρει BC, uterque Cod. Hom. l. c. et nostra Epit. — 4) [δὲ] addidi ex Rec. VII, 28. — 5) ἐαννοῖς B — 6) καὶ om. BCD, Hom. l. c. et nostra Epit.

CI. Ὅμως ἐπεὶ κύριον ἔσχε τοῦ ἔθνου, διεγερθεῖσθαι τῇ μητρὶ ὁ Πέτρος περὶ θεοσεβείας αὐτῇ¹ διελέχθη πρότερον εἰπών·² γνωσόντων σε θέλω, γίγται, τῆς ἡμετέρας πίστεως τὴν ἀκριβείαν. ἔνα γὰρ θεὸν σέβωμεν τὸν πεποικηκότα οὐρανὸν τε καὶ γῆν καὶ ὃν ὁρᾷς κόσμον, καὶ τούτου φυλάσσομεν τὸν νόμον, περιέχοντα ἐν πρώτοις αὐτὸν σέβειν μόνον, καὶ τὸ αὐτοῦ ἀγιάζειν ὄνομα, τιμᾶν τε γονεῖς καὶ σωφρονεῖν βιοῦν τε³ ἀνεπιλήπτως, καὶ τραπέζης ἐθνικῆς μὴ μετέχειν, διὰ τὸ ἀκαθάρτως αὐτοὺς πολιτεύεσθαι. ὅταν δὲ πείσωμεν αὐτούς τὰ τῆς ἀληθείας φρονεῖν τε καὶ ποιεῖν, τοῦ ἱεροῦ βαπτίσματος ἀξιώσαντες ἐν τρισμακαρίᾳ τῷ ἐπονομασίᾳ, τότε δὴ αὐτοῖς καὶ συναυλιζόμεθα.⁴ ἐπεὶ οὐδ' ἂν πατὴρ ἢ μήτηρ τυγχάνῃ,⁵ ἢ γυνή, ἢ τέκνον, ἢ ἀδελφός, ἢ ἄλλος τις ἐκ φύσεως τὴν σοφίην ἔχων, συναστιάσθαι αὐτῶ θεμιτὸν ἡμῖν. πιστεῖ γὰρ διαφερόντως τοῦτο ποιοῦμεν.⁶ μὴ οὖν ἕβρι ἡγήσῃ τὸ μὴ συναστιάσθαι⁷ σοὶ τὸν υἱόν, ἄχρις ἂν⁸ τὰ αὐτὰ ἡμῖν φρονηῖς καὶ ποιῆς.

CII. Ἡ δὲ ἀκούσασα ἔφη· τί ὄν καλῶει με σύμμερον βαπτισθῆναι; ἦτις καὶ πρὸ τοῦ ἰδεῖν σε τὸν λεγομένον θεὸν ἀπεστράφη λογισμῶ τικιούτῳ, ὅτι πολλὰ σχεδὸν καθ' ἡμέραν θουόσῃ μοι¹ τούτοις ἐν ταῖς ἀνάγκαις οὐ παρεστάθησάν μοι. περὶ δὲ μοιχείας τί δεῖ με καὶ² λέγειν; ὅπου ἂν οὐδὲ πλουτούσαν τροφή με πρὸς τοῦτο ἠπάτησεν,³ οὐδὲ ἢ μετὰ ταῦτα πένια ἐπὶ τοῦτο γε ἔλθεῖν κατηνάγκασεν, ἅτε δὴ τῆς σωφροσύνης ὡς μεγίστου καλοῦ ἀντιποιοιουμένης μου, ἦς ἔνεκα καὶ εἰς τοσαύτην ἤλθον περίστασιν. ἀλλ' οὐδέ σε ὀμαι,⁴ κύριε μου Πέτρε, ἄγνοεῖν, ὅτι ἢ πλείων ἐπιθυμία ἐξ εὐθυμιῶν γίνεται· ὅθεν ἐγὼ ἐν εὐθυμίᾳ σωφρονήσασα ἐν δυσθυμίᾳ⁵ πρὸς ἡδονὰς ἑαυτὴν οὐκ ἐκδίδομι. ἀλλὰ μηδὲ νῦν κακουχίας ἀπηλλάχθαι νομίσης μιν τὴν ψυχὴν τὴν ποσῶς παραμωθίας τυχούσαν διὰ τὴν Κλήμεντος ἀναγνώρισιν· ἀπεισερχομένη γὰρ ἢ ἐκ τῶν δύο μου⁶ τέκνων ἀθυμία⁷ καὶ τὴν ποσῶς⁸ ἀμαυροῖ χαράν. λυπεῖ γὰρ ἡμᾶς οὐ τοσοῦτον τὸ ἐν τῇ θαλάσῃ τούτους παραπολέσθαι, ὅσον τὸ⁹ χωρὶς τῆς εἰς θεὸν σεβείας διαφθορήναι μετὰ γε τῶν ψυχῶν αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. ὁ δὲ τούτων πατὴρ, ἐμὸς δὲ σύννευος, ὡς παρὰ Κλήμεντος ἔμαθον, ἐπὶ τε¹⁰ τὴν ἐμὴν καὶ τῶν υἱῶν ζήτησιν ἐκβίβας τοσοῦτοις ἔτεσιν ἀφανῆς ἐστὶ· πάντως δὲ καὶ αὐτὸς ἐτελειώθησε. καὶ γὰρ ὁ ταλαιπωρὸς ὑπὸ σωφροσύνης με ἀγαπῶν φιλότεκνος ἦρ' ὅθεν πάντων ἡμῶν τῶν¹¹ ὑπὲρ πάντα ἡγαπημένων αὐτῷ¹² στερηθεὶς ὁ γέρον ἐπὶ μεγίστης ἀθυμίας διαπεφώνηκε.

CIII. Τῆς δὲ μητρὸς ταῦτα λεγούσης ἀκούοντες οἱ παῖδες οὐκέτι κατὰ τὴν τοῦ Πέτρου παραίνεσιν ἠδύναντο στέγειν· ἀλλ' ἀναστάντες περιεπλέκοντο τε¹ αὐτῇ καὶ σὺν² δάκρυσι κατεφιλον. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ ἡ μήτηρ καταπλαγίσασα, τί θελοῖ τοῦτο εἶναι, ὑπὸ ἐπιστάσεως ὡσπερ καὶ ἀγνοίας τῶν γνωμένων ἠρώτα. καὶ ὁ Πέτρος εὐθύς παράστησεν, ὃ γίγται, εἶρηκε, γενναίως τὸν σὺν σου, ὥστε τῶν σῶν ἡδέως ἀπολαύσαι τέκνον. οὗτοι γὰρ εἰσι Φανστίκος καὶ Φανστικιάδος, οὓς ἔλεγεσ ἐν βιβλῷ τεθνήσαν, καὶ ὧν τὸ πένθος ἀβίωτον εἶσθαι σου³ τὴν ζωὴν. πῶς δὲ αὐτῶν⁴ ὁ μὲν Νικήτης, ὁ δὲ Ἀκύλας κλιθεῖται, αὐτοὶ καλῶς λεγέτωσάν τε καὶ διδασκέτωσαν. ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἡ μήτηρ ἀμέτρον πλεσθίσασα χαρᾶς μικροῦ ἂν ἀπολελοιπῶ⁵ καὶ τὴν προῆν' ἀνεγενοῦσα δὲ ὅμως καὶ ὡσπερ ἑαυτῆς⁶ γενομένη τέκνα

Cap. CI. 1) αὐτῇ om. B. — 2) Ita εἰπὼν BD vulg. — 3) βιοῦν τε ex BCD, dedi ex C p. διαλεχθεὶς πρότερον καὶ Hom. XIII, 4 et nostra Epit., βιοῦντας

effectorem caeli et terrae et huius quem vides mundi, eiusque legem servamus, quae in primis continet, ipsum solum colendum esse, sanctificandum nomen eius, honorandos parentes, temperanter vivendum et inculpate, nec mensam cum Gentilibus communem habendam, quod impuram vitam degant. Cum autem eis persuaserimus, sentire ac facere ea quae ad veritatem spectant, sacro baptismo inter beata quadam nominis invocatione eis donato tum demum una cum illis etiam vescimur. Alioquin nec si pater sit aut mater, aut uxor, aut proles, aut frater, aut quisvis alius naturali amore carus, cum ipso cibum sumere licitum est nobis. Hoc quoque praesertim ob fidem agimus. Ne igitur contumeliam existimes, quod tecum filius cibum non capiat, usque quo tu eadem nobiscum sentias et agas.

CII. His illa auditis ait: Quid ergo impedit hodie me baptizari? quae et antequam viderem te eos, qui dicuntur esse dñi, aversata sum per hanc ratiocinationem, quod cum multa fere quotidie ipsis immolarem, mihi in adversis rebus non affuerint. De stupro autem quid oportet me dicere? quandoquidem nec divitem deliciae me ad hoc pellexerint, nec disceputa paupertas eo venire me compulerit, ut quae pudicitiam velut maximum bonum capesserem, cuius gratia et in tantam calamitatem deveni. Sed nec te arbitror, domine mi Petre, ignorare, maiorem cupiditatem ex laeta fortuna oriri; unde ego, quae in secundis rebus temperate vixi, in afflictione me voluptatibus non dedo. Neque vero nunc animum meum existimes aegritudine esse liberum, qui aliquantum consolationis nactus est per Clementis recognitionem. Succedens namque tristitia ex duobus liberis meis nata hoc quaecumque gaudium obscurat. Non enim adeo nos contristat, eos in mari male perisse, quam sine pietate erga Deum una cum animis interiisse eorum corpora. Pater autem eorum, meusque maritus, quemadmodum per Clementem comperi, ad quaerendum me ac liberos progressus tot annis non comparat; prorsus vero et ipse obiit. Etenim miser ob continentiam diligebat me et erat amans liberorum; quare cunctis nobis a se super omnia dilectis orbatu senex prae maximo dolore occubuit.

CIII. Matrem vero haec locutam audientes liberi non amplius secundum Petri admonitionem se continere potuerunt; sed exsurgentes complectebantur eam et cum lacrimis deosculabantur. Ob quod mater attenta, quid hoc sibi vellet, prae stupore iuxta atque ignoratione rerum interrogabat. Statimque Petrus dixit: Advoca, o mulier, fortiter mentem tuam, ut natis tuis fruaris iucunde. Hi enim sunt Faustinus et Faustianus, quos aiebas in pelago obiisse, quosque dum luges vitam tuam is luctus non vitalem efficiebat. Qui vero alter eorum Nicetas, alter Aquila vocetur, ipsi auspicate dicant et doceant. Haec Petro dicente mater gaudio immodico repleta propemodum et spiritu defecit; attamen recolligens se ac velut sui compos facta Filii mei optatissimi, inquit, filii dul-

vulg. — 4) συναλιζόμεθα al. ap. Cot. — 5) τυγγάναι D. — 6) ποιῶμεν supra οὐ D. — 7) Sic BCD, Hom. l. c. et nostra Epit., τὸ μὴ νῦν συνεστῆσθαι vulg. — 8) ἄγρις ἂν μὴ C, Hom. l. c., O nostrae Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CII. 1) μου B. — 2) καὶ om. C. — 3) ἠπάτησαν C. — 4) οἰομαί C. — 5) Ὀσο. σωφρονησασα ἐν δυσθυμίᾳ des. in C. — 6) μου om. B. — 7) βαυθυμία CD et al. ap. Cot. — 8) μετρίαν D. — 9) τὸ ex BCD, Hom.

XIII, 5 et al. ap. Cot., καὶ vulg. — 10) τε om. B. — 11) ποῦ C, τὸν D. — 12) αὐτῶ om. D.

Cap. CIII. 1) τε ex CD, τότε B vulg. — 2) σὺν accessit ex BCD et al. ap. Cot. — 3) σοι BCD et al. ap. Cot. — 4) αὐτῶν ex BCD, Hom. XIII, 6 et nostra Epit., αὐτοῦ vulg. — 5) Sic Turn., sicque scriptura ἀπολελοιπῆαι explicanda, quam exhibent nostri Codd., Cot. et Cler. — 6) Ita et Hom. l. c., ἐν ταυτῇ BCD, ἐφ' ταυτῆς et ἐν ταυτῇ al. ap. Cot. — 7) μετὰ ex

μον πούθενά, ἔφη, τέκνα γλυκύτατα, τέκνα καρδίας καύσωνος τῆς ἐμῆς εἶπα
τέ μοι, τίνα δὴ τὰ μετὰ⁷ τὴν χαλεπὴν ἐκείνην νύκτα συμβάττα ἦμιν.⁸

CIV. Καὶ ὁ Νικήτης ἀντίμα τὸν λόγον ἀναλαβὼν οὕτως¹ ἔφη ἡμῖν,
ὦ μήτερ, ὡς οἶσθα, τοῦ πλοίου κατὰ τὴν νύκτα² διαβήραγέτος ἄνδρος τιτὸς
ἐν τῷ βυθῷ ληστεύειν οὐ δεδοκότες ἡμᾶς ἀνελόμενοι καὶ τιμὴ ἐνθήμενοι σκά-
φει, ἔπειτα δὲ καὶ³ κόπαις χρωόμενοι εἰς τὴν Στράτονος ἦγον Καισαρείαν.
κάκει σφόδρα συνεγομίζοντες ἡμᾶς τῷ λιμῷ, πρὸς δὲ καὶ περιδεεῖς ὄντας, μὴ
τι καὶ προπετεῖς καὶ τῶν αὐτοῖς οὐ δοκούντων φθεγγώμεθα, ἐκείνοι τὰ ὀνό-
ματά ἡμῶν διαμεψάρατες εἰς δουλείαν ἀθλίως ἀπέδοντο. γυνὴ δὲ τις ἡμᾶς
Ἰουδαίως προσήλτους ἀξιόλογος πᾶν ὄνομα Ἰουστα ἀνησαμνητὴ ἐν τέκνοιον
ἐφύλαττε μοῖρα καὶ πάσῃ ἑλληνικῇ παιδείᾳ μετὰ σπουδῆς ἐξεπαίδευσεν. ἡμεῖς
δὲ γενόμενοι ἐφ' ἡλικίας ἔμφορον⁴ καὶ τὴν θρησκίαν ἠγαπήσαμεν καὶ τὰ
τῆς παιδείας ἐφιλοπονήσαμεν, ὅπως πρὸς τὰ λοιπὰ ἔδθη διαλεγόμενοι ἐλέγ-
χων αὐτὰ περὶ πλάτης δυνατῶς⁵ ἔχωμεν. ἠκριβώσαμεν δὲ⁶ καὶ τὰ φιλοσό-
φων, ἐξαιρέτως τὰ ἀθεώτατα, λέγω δὴ τὰ Ἐπικούρου καὶ Πυθάρωνος, ἴνα
καὶ μᾶλλον ἀνισκευάζειν δυνώμεθα.

CV. Σίμωνι δὲ τιμὴ μάτρω σχεδὸν γενόμενοι¹ σύντροφοι φιλίας ὁδῷ
ἀπατηθῆναι ἤδη² ἐκινδυνεύομεν. ὁμοῦ ταῦτα, μήτερ,³ ἐπὶ καιροῦ σοὶ ἀκρι-
βότερον ἐκτεδήσεται. πλὴν μέλλουσιν ἡμῖν ἀπατάσθαι ὑπὸ τοῦ Σίμωνος
ἐταῖρός τις⁴ τοῦ κυρίου ἡμῶν Πέτρου Ζακχαῖος λεγόμενος, προσηγάμενος
ἐκινδύνευσεν μὴ συνθέσθαι τῷ μάτρω. ἐπελθόντι δὲ τῷ Πέτρῳ προσήγαγεν,
ὅπως ἡμᾶς πληροφορήσας πείσῃ περὶ τῶν τῆ θεοσεβείᾳ διαφερόντων. διὸ καί
σε, μήτερ, εὐχόμεθα, ὡς ἡμεῖς κατεξιώθημεν ἀγαθῶν, τούτων καὶ αὐτῆν⁵
μετασχέειν, ὅπως κοινῶν ἀλῶν καὶ τραπέζης δνηθῶμεν μεταλαβεῖν. αὐτῆ
ὡς ἔστιν ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐνόμιζες ἡμᾶς ἐν τῇ θαλάσῃ τεθνήσκειν.⁶

CVI. Ταῦτα τοῦ Φανασίνου εἰπόντος ἡ μήτηρ ἡμῶν προσέειπε τῷ
Πέτρῳ δεομένη καὶ ἀξιοῦσα, ὅπως αὐτῆν τε καὶ τὴν ξενοδόχον αὐτῆς μετα-
πημνόμενος βαπτίσῃ, ἴνα, φησί,¹ μηδεμία τις ἄμοιρος ἡμέρα γένηται, ἀφ' ἧς
τὰ ἑμᾶστις ἀπέλαβον τέκνα, καθ' ἣν ἂν οὐ συνεστιαθῆιν² αὐτοῖς. καὶ
ἡμῶν δὲ³ τὰ ὅμοι τῇ μητρὶ⁴ συνικετευότων ὁ Πέτρος ἔφη· τί οἶσθε,
μόνος ἐγὼ⁵ ἀσπλαγχνός εἰμι, ὅτι μὴ βούλομαι⁶ συνεστιαθῆναι ὑμᾶς τῇ
μητρὶ σημερον βαπτίσας αὐτῆν; οὐ μὲν οὖν,⁷ ἀλλὰ κἂν μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ
βαπτισθῆναι ἐπιστεῦσαι αὐτῆν δεῖ, ἐπεὶ καί⁸ τίνα ὑπὲρ αὐτῆς⁹ ἐφθέγγατο
ἡ μήτηρ; τάχα γὰρ εἰ μὴ τοῦτο, πολλῶν ἡμερῶν αὐτῆν¹⁰ ἀργισθῆναι ἴδει.¹¹

CVII. Ἐρομένην οὖν μοι, τί ἄρα καὶ φθεγγαμένη¹ τὴν πίστιν αὐτῆς
ἐξέφησεν, ὁ Πέτρος ἔφη· ἀπόχη² καὶ μόνον αὐτῆς ἡ ἀξίωσις τοῦ συμβαπ-
τισθῆναι αὐτῇ τὴν ξενοδόχον καὶ εὐαγγέλιον.³ οὐκ ἂν δὲ τοῦτο τῇ ὑπ' αὐτῆς
ποθυμένη δοθῆναι ἠξίον,⁴ εἰ μὴ πρότερον αὐτῇ διετίθῃ ὡς ἐπὶ μεγάλῃ τῇ
τοῦ βαπτίσματος δωρεᾷ.⁵ ὅθεν ἐγὼ πολλῶν ἔχω καταγιγνώσκων,⁶ ὅπως ἂν

BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., κατὰ vulg. — 8) ἡμῖν C.

Cap. CIV. 1) οὕτως om. D. — 2) κατὰ ταύτην τὴν νύκτα B, κατὰ τὴν νύκτα ταύτην C et al. ap. Cot., ἐκείνην inser. al. ibidem. — 3) καὶ adsumpti ex BD. — 4) ἔμφορος corr. man. sec. εὐφρονες B. — 5) ἰκανῶς C. — 6) δὲ om. C.

Cap. CV. 1) γενόμενοι om. B. — 2) ἡδῆ erasum est in B, om. ἡδῆ Hom. XIII, 8 et nostra Epit. — 3) ἡ μήτηρ (sic) D. — 4) ἕτερος τίς B. — 5) αὐτῆ D. Tum scribe saltim μετασχης. — 6) τότε, (τῷ Hom., τὸ nostra Epit.) ἐν ἐκείνῃ τῇ χαλεπωτάτῃ νυκτὶ ὑπὸ πειρατῶν ἀχθῆναι (ἀρθῆναι) Hom. et

cissimi, filii ardore cordis mei dicite mihi, quatenam vobis post saevam illam noctem contigerint.

CIV. Tum Nicetas confestim resumpto sermone ita infit: Quando nobis, o mater, quemadmodum scis, navigium noctu disruptum est, homines quidam, qui in mari praedas agere non verentur, ceperunt nos et scaphae imposuerunt, posteaque remis usi duxerunt Caesaream Stratonis. Atque ibi vehementer fame compressos, ut metu affecti nihil praecipere, quodque iis displiceret loqueremur, illi nominibus nostris mutatis inspervitutem misere tradiderunt. Porro mulier quaedam apud Iudaeos proselyta valde laudabilis nomine Iusta cum nos emisset, habuit loco filiorum omnibusque Graecis disciplinis studiose erudit. Nos vero per aetatem facti prudentes et religionem amavimus et litteris gnaviter operam dedimus, ut cum reliquis gentibus disputantes eas possemus de errore arguere. Perdidicimus etiam philosophorum decreta, maxime quae a pietate in Deum alienissima sunt Epicuri, inquam, et Pyrrhonis, quo et magis possemus confutare.

CV. Ceterum una cum Simone quodam mago educati ratione amicitiae in fraudem fere inducti fuimus. Verum ista tibi, mater, in tempore diligentius exponentur. Sed cum decipiendi essemus per Simonem, familiaris quidam domini nostri Petri Zacchaeus dictus accedens monuit, ne mago assentiremur. Petroque adveniendi obtulit, ut nos plene atque certo, quae spectant ad cultum Dei, doceret. Quare etiam te oramus, mater. ut quae nos consecuti sumus bona illa et tu percipias, quo communi sale ac mensa uti possimus. Ea igitur causa est, propter quam nos in mari perissemus existimasti.

CVI. Haec cum Faustinus prolocutus fuisset mater nostra prociat coram Petro rogans et obsecrans, uti se suamque hospitem accersitam baptizaret, ut, inquit, ex quo natos meos recepi nullus dies excludatur, quo cum iis non sumpserim cibum. Cumque nos eadem quae mater comprecaemur, Petrus ait: Quid putatis, unus ego immisericors sum, quod nolim vos cum matre vestra vesci hodie eam baptizans? Minime vero. Sed oportet, ut ipsa antequam baptizetur saltem uno die ieiunet, quandoquidem et nonnulla pro se locuta est mater; quodsi non esset, multis diebus eam necesse fuisset expiari.

CVII. Interroganti ergo mihi, quidnam ea locuta fidem suam indicasset, Petrus respondit: Sufficit dumtaxat illius postulatio de hospita et benefica, ut secum baptizaretur. Neque enim id dilectae suae tradi postulasset, nisi prius erga baptismum tamquam erga magnum donum fuisset affecta. Quare ego multos damnare non dubito, quod cum ipsi baptizati fuerint et profiteantur se credere, nihil faciant dignum fide,

nostra Epit.) *ἐν πηλάγει* add. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CVI. 1) *φρησι* om. D. — 2) *καθ' ἣν ἂν τοῦ συνεστιαθῆναι* B. — 3) *δὲ* om. B. — 4) *τῇ μητρὶ τὰ θμωια* inv. D. — 5) *μὴ συνεστιαθεῖσα αὐτοῖς ταῦτα οὖν καὶ ἡμῶν τῇ μητρὶ συμπαρκαλεσάντων, ὁ Πέτρος ἔφη· τί νομίζετε ἐγὼ μόνος* nostra Epit. et al. ap. Cot. Fere eadem Hom. XIII, 9. — 6) *Ἦοο. δὲ μὴ βούλομαι* des. in D. — 7) *Ἦοο. οὐ μὲν οὖν* om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) *ἀπλῶς* al. ap. Cot. Simili modo Hom. l. c. et nostra Epit. — 9) *αὐτῆς* B. — 10) *αὐτὴν* om. D. — 11) *ἐπεὶ πολλῶν ἡμερῶν αὐτὴν ἀγγελησθῆναι* (ἀγνι-

σθῆναι noster Hom. Cod.) *ἔδει* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CVII. 1) *καὶ εἶπον* (*ἔφην* Hom. et V nostrae Epit.) *· εἰπέ ἡμῖν τίνα ἐφθέγγετο λόγον, ἔς* Hom. XIII, 10, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) *ἀπόρη* deest in al. ap. Cot. — 3) Ita et Hom. l. c., *τοῦ βαπτισθῆναι αὐτὴν τῇ ξενόδοχῳ καὶ εὐεργετῇ* B, *τοῦ συμβαπτισθῆναι αὐτὴν τῇ ξενόδοχῳ καὶ* (om. καὶ nostra Epit.) *εὐεργετῇ* (εὐεργετῇ V nostrae Epit.) CD, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) *παρεκάλει* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) Ita et Hom. l. c. et V nostrae Epit., art. τοῦ omisso, *αὐτὴ τῇ τοῦ βαπτισματες προσήλθε δωρεὰ* O nostrae Epit., art.

αὐτοὶ βαπτισθέντες καὶ πιστεύειν ὁμολογούντες⁷ μηδὲν ἄξιον πίστεως ποιῶσι, μηδὲ οὓς ἀγαπῶσι, λέγω δὴ γυναῖκας ἑαυτῶν καὶ υἱούς ἅμα καὶ φίλους, εἰς τοῦτο προτρέπονται. εἰ γὰρ πεπιστεύκασι, ζῶν ἁίωιον σὺν ἔργοις καλοῖς δωρεῖσθαι τὸν Θεὸν ἐπὶ τῷ βαπτίσματι,⁸ πάντως ἂν καὶ⁹ οὓς ἡγάπων προετρέπεται βαπτισθῆναι.¹⁰ ἐπεὶ τί δὴ ποτε νοσοῦντας ὀρώντες, ἢ ἀπευγομένους τὴν ἐπὶ θάνατον,¹¹ ἢ ἄλλα τιὰ χαλεπὰ πάσχοντας ὀδυρόνται καὶ καταλεούσῃ;¹² οὕτως εἰ ἐπεπιστεύκεισαν,¹³ αἰώνιον πῦρ περιμένει τοὺς τὸν Θεὸν μὴ σέβοντας, οὐκ ἂν ἐπαύσατο νουθετοῦντες, ἢ καὶ ἀπειθοῦντας ὀρώντες, δακρύοντες ἐπ' αὐτοῖς καὶ χαλεπῶς ὀδυνώμενοι.¹⁴ καὶ τὰ νῦν τὴν ξενοδόχον πέμψας ἀνακρίνω,¹⁵ εἰ τὸν νόμον ἡμῶν ἀγαπᾷ ἀίρειται, καὶ οὕτως ἀκολούθως ἂ δει πράξομεν. ἢ δὲ μήτηρ ἡμῶν, ἐπειδὴ πιστῶς διάκειται περὶ τοῦ βαπτίσματος, ηστανεσάτω¹⁶ ἡμέραν πρὸ τοῦ βαπτίσματος.

CVIII. Ἡ δὲ ὡμίνα, δύο τῶν διαλθουσῶν ἡμερῶν τῇ γυναικὶ¹ διηγουμένη τὰ κατὰ τὸν ἀναγνωρισμὸν ὑπὸ πολλῆς χαρῆς² τροφῆς μὴ μεταλαβεῖν,³ ἢ χθὲς μόνον⁴ βραχείος ὕδατος. μαρτυρήσει⁵ τε τῷ ὄρω καὶ ἡ γυνὴ Πέτρον λέγουσα, ὡς ἀληθῶς οὐκ ἐγεύσατο. καὶ ὁ Ἀκύλας ἔφη· οὐκοῦν οὐδὲν κωλύει αὐτὴν, ὦ κύριέ μου, τὴν⁷ σήμερον βαπτισθῆναι. καὶ ὁ Πέτρος· ἀλλ' οὐκ ἔστι τοῦτο ηστανεῖα βαπτίσματος, ἐπεὶ μηδὲ⁸ δι' αὐτὸ⁹ γέγονε. καὶ ὁ Φανωστιανὸς·¹⁰ ἴσως σὺν ὁ Θεὸς¹¹ βουλόμενος ἡμῶν τὴν μητέρα μηδεμίαν μετὰ τὸν ἀναγνωρισμὸν ἡμέραν τῆς ἡμετέρας χωρῖσαι¹² τραπέζης,¹³ προσηκούμησε¹⁴ τὴν ηστανεῖαν. ὡς γὰρ ἐσωφρόνησεν ἐν ἀγνοίᾳ τὸ πρέπον τῇ ἀληθείᾳ¹⁵ ποιήσασα, οὕτω καὶ νῦν ὁ Θεὸς ἴσως¹⁶ ὠκονόμησεν αὐτὴν πρὸ μᾶς ἐν ἀγνοίᾳ ηστανεῖσαι ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς βαπτίσματος, ἐν ἀπὸ προτίτης ἡμέρας τοῦ γνωρῖσαι ἡμᾶς μεταλαβεῖν σὺν ἡμῖν καὶ ἄλλων δυνηθεῖν.

CIX. Καὶ ὁ Πέτρος μὴ ἡμᾶς,¹ ἔφη, νικᾶτω ἡ κακία πράσασιν εὐροῦσα τὴν πρόνοιαν καὶ τὴν τῆς τεκούσης στοργήν·² ἀλλὰ μάλλον ὑμεῖς κἀγὼ σὺν ἡμῖν διαμεῖνωμεν τὴν σήμερον ἐν ηστανεῖᾳ,³ καὶ αὐριον βαπτισθήσεται.⁴ οὕτως ἔφη Πέτρος, καὶ οἱ πάντες τῷ λόγῳ συνενδοκήσαμεν. ὀρθριώτερον⁵ δὲ πολλῶν τοῦ καθ' ἡμέραν ὁ Πέτρος διηπισθῆναι εἰσῆμι πρὸς ἡμᾶς, καὶ⁶ διαναστήσας Φανωστινός, εἶπα, καὶ Φανωστιανὸς ἅμα Κλήμεντι μετὰ τῶν οἰκείων ἀκολουθησάτωσάν μοι, ὅπως ἐν σκεπειῶν⁷ τῆς θαλάσσης τύπῳ γενόμενοι τὰ τοῦ βαπτίσματος σχεδιάσωμεν.

CX. Ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν οὖν¹ γενομένων ἡμῶν καὶ² μεταξὺ πετρῶν τινῶν γαλιθαῦ καὶ καθαραῦ τύπου εὐπορησάντων³ ἐβάπτισεν αὐτὴν εἰς τὸ

τοῦ οmissio, et al. ap. Cot. — 6) ὄθεν ἐγὼ πολλῶν ἔχειν καταγινώσκω B, ὄθεν ἐγὼ πολλῶν καταγινώσκω Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) λέγοντες Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) Voc. ἐπὶ τῷ βαπτίσματι desunt in ed. Hom. princeps, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) ἀνυπερφθῆτως p. πάντως ἂν καὶ Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) ἀλλ' ἔρει τις ὑμῶν ἀγαπῶσιν αὐτοὺς καὶ φροντίσουσιν αὐτῶν. τοῦτο εἰρηθές ἐστιν add. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) ἐπὶ θανάτῳ al. ap. Cot.,

ἐπεὶ τί δήποτε ἀπαγομένους ὀρών τὴν ἐπὶ θάνατον· ἢ νοσοῦντας B. — 12) ἐλεούσιν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 13) πεπιστεύκεισαν BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) ὀρώντες, ὡς περὶ ἀπίστων ὀδυνώμενοι· τὴν κατ' αὐτῶν κόλασιν πεπληροφρορημένοι Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 15) ἀνακρίνω B. — 16) κἄν μῶν inser. al. ap. Cot., itidem Hom. XIII, 11 et nostra Epit., voc. ordine paulisper permutato.

Cap. CVIII. 1) Πέτρον vel τῇ ξενοδόχῳ inser. al. ap. Cot. Priorem

neque eos quos diligunt, uxores inquam, et filios atque amicos ad hoc exhortentur. Nam si crederent, vitam aeternam cum bonis operibus in baptismo a Deo donari, plane eos quos diligenter ad illum suscipiendum hortarentur. Quando denique eos vident aegrotare, aut in mortis viam abduci, aut alia molesta sustinere, cur gemunt ac ducuntur commiseratione? Ita si crederent, ignem perpetuum manere eos qui Deum non colunt, non cessarent monere vel super illis plorare et graviter dolere, dum eos cernunt non habere fidem. Atque nunc hospitam evocatam interrogabo, dum legem nostram velit amplecti, et ita consequenter quae oportet faciemus. Mater autem vestra, quoniam prout decet fidelem in baptisma anima: a est, ante baptismum ieiunet uno die.

CVIII. At illa iurabat, se duobus superioribus diebus, dum narrat mulieri recognitionis eventum, prae multo gaudio cibum non cepisse, nisi pridie dumtaxat paullum aquae. Cui iuramento et uxor Petri testimonium praebuit dicens, vere eam nihil gustasse. Et Aquila ait: Nihil ergo impedit eam, domine mi, hodierno die baptisari. Tum Petrus: At hoc non est baptismi ieiunium, quandoquidem nec propterea factum est. Et Faustinianus: Sed fortasse Deus volens matrem nostram ne uno quidem post recognitionem die a nostra mensa separari, hoc ieiunium praestruxit. Sicut enim in ignorantia servavit pudicitiam id quod veritatem decet faciens, ita et nunc Deus forte providit eam ante unum diem in ignorantia ieiunare pro vero baptismo, ut a primo die quo nos agnovit nobiscum posset etiam salem seu cibum percipere.

CIX. Tum Petrus Ne vos, inquit, vincat malitia praetextum nacta providentiam et matris amorem. Sed potius vos et ego vobiscum hodie in ieiunio permaneamus, et cras baptisabitur. Hunc in modum locutus est Petrus, cunctisque orationi assensi sumus. Multo autem maturius quam quotidie solebat Petrus expectatus ad nos ingressus est, quos somno excitavit, ac dixit: Faustinus et Faustinianus unaque Clemens cum suis me sequantur, ut venientes ad obiectum maris locum baptismi ritus peragamus.

CX. Cum igitur fuimus in litore inter saxa quaedam, quae tranquillum et mundum locum praebebant, baptisavit eam in nomine patris et filii et spiritus sancti. Nos autem et quotquot nobiscum aderant, mulierum

lectionem exhibet nostra Epit., ordine vocc. mutato. — 2) πολλῆς τῆς χάριτος CD. — 3) ἡδυνήθην add. Hom. XIII, 11, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) μόνον χάρις inv. B. — 5) ἐμαρτύρει O nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 6) οὐκ οὖν (sic) τί (man. sec. supra add.) κωλύει B. — 7) τῆς B, τῆ CD et al. ap. Cot. Vocc. ὡ κύριέ μου, τὴν σήμερον non leg. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) ὃ μὴ p. ἐπεὶ μηδὲ Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) Sic BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., ἀπὸ τοῦτο vulg. — 10) φαναστήριος B, Cotelarii ed. Hom. et al. ap. Cot. Subinde add. ἀπειρήναιτο Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) ἔρη inserit D. — 12) χωρήσαι in duobus Mss. invenit Cot. — 13) μηδεμίαν ἡμέραν τῆς ἡμῶν ἐπιγνώσεως χωρήσαι. τῆς τραπέζης nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) προφρονόμησε Cot., Cler. —

15) τῆς ἀληθείας nostra Epit. et al. ap. Cot. — 16) ταχα D.

Cap. CLX. 1) ὑμῶς C et al. ap. Cot. — 2) καὶ ἡ στοργῇ nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) νηστεύοντες nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) οὐδὲ (γὰρ inser. Hom.) ἡ ὥρα τῆς σήμερον ἡμέρας ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς τὸ (om. τὸ Hom.) βάπτισμα. καὶ ὁμῶς οὕτω γενέσθαι οἱ πάντες συνευδοκῶμεν add. Hom. XIII, 12, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) ὀρθορῶντων B et noster Cod. Hom. XIV, 1. — 6) καὶ om. D. Subinde ἐξυπνίσας ἔρη absque seq. εἴπε Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) σκεπηῶ C.

Cap. CX. 1) ἐλθόντες (ἐν ἀπαισκόφῃ add. Hom.) βαπτίσει αὐτὴν δυνήσωμεν. πλὴν ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν (τὸν αἰγιαλὸν ed. Hom. Cot. et nostra Epit.) Hom. XIV, 1, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) καὶ decet in Hom. l. c.,

ἴτρομι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἡμῖς δὲ καὶ σὺν ἡμῖν ὅσοι παρῆσαν, τῶν γυναικῶν χάριν ὑπεχωρήσαμεν.⁴ ἔπειτα ὁ Πέτρος τὰς γυναίκας διὰ τὸν ὄχλον προσέειπε δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπὶ τὴν ξενίαν εἰσελθεῖν, μίνοις ἐκ τῶν ἀνδρῶν ἡμῖν συνεῖναι τῇ μητρὶ καὶ ταύταις ἐγκαλεσάμενος.⁵ εἰσελθόντες σὺν ἐπὶ⁶ τὴν ξενίαν καὶ ἀναμένοντες αὐτὸν ἀφικέσθαι⁷ ἀλλήλους διαλεγόμεθα.⁸ μετὰ ἰκαρίας δὲ ὥρας ὁ Πέτρος εἰσελθὼν καὶ ἄρτον λαβὼν, εὐχαριστήσας, εὐλόγησας, ἀγιάσας, κλάσας τῇ μητρὶ πρῶτον ἐπέθεκε καὶ⁹ μετὰ ταύτην ἡμῖν τοῖς υἱοῖς.¹⁰ καὶ οὕτως αὐτῇ συνεισιτάθημεν καὶ τὸν διδόντα τροφήν¹¹ Θεὸν εὐλογήσαμεν.

CXI. Τότε λοιπὸν ὁ Πέτρος τὸν ὄχλον εἰσεληλυθότα ἰδὼν, καθίσας¹ αὐτὸς καὶ ἡμᾶς δὲ² παρακαθεσθῆναι κελεύσας ὑπήγγειτο, τίτι λόγῳ προσέμψας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος αὐτοῦ βραδύτας ἐπήλθε.³ τὴν δὲ αἰτίαν ἔλεγετ' εἶναι⁴ τωαύτην. ἅμα τῷ ὑμᾶς, φησίν, ἀποστήναι μου,⁵ γέρον εἰς σὴν ἡμεῖς περιέρχου,⁶ κλιπτῶν ἑαυτὸν καὶ βουλόμενος ὄραν,⁷ αὐτὸς μὴ ὀρθῶναι.⁸ καὶ προκατασκοπήσας ἡμᾶς, ὡς αὐτὸς ὕστερον ὠμολόγησε, πρὸς τὸ ἰδεῖν τί⁹ ἂν καὶ πράττοιμεν¹⁰ εἰς τὸν σκαπεινὸν τόπον γενόμενοι, λάθρα¹¹ ἐκβάς ἠκολούθησεν. εἶτα¹² ἐν εὐκαιρῷ τόπῳ μοι¹³ προσελθὼν καὶ προσαγορεύσας ἔφη· ἐκ πολλοῦ σοι ἀκολουθῶν καὶ συντηγῆν ἐθέλων¹⁴ ἠδούμην, μήπως ὡς περιέρχῳ μοι χαλεπήτης. σὺν δὲ τὰ δοκούντα ἔμοι ἀληθῆ λέγω, εἰ βούλει. καὶ γὰρ ἀπεκρινάμεν· λέγε ἡμῖν, ὅπερ σοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, καὶ ἀποδεξόμεθα σε, κἂν τῷ ὄντι μὴ καλὸν ᾖ τὸ λεγόμενον, ἐπεὶ περ' ἀγαθῆ προαιρέσει τὸ δοκεῖν σοι καλὸν εἶπεν ἠθέλησας.

CXII. Καὶ ὁ γέρον τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως· θαλάσση ὑμᾶς λελομένης εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον υποχωρήσαντας ἰδὼν, προσελθὼν λάθρα κατασκοπέων τὸ¹ τί ἂν ἐν κρυφῇ² πράττιτε· καὶ ἐπειδὴ εὐχομένους εἶδεν, ὑπεχωρήσα, καὶ εἰρήσας³ ὑμᾶς ἀν' ἑμένα, ὅπως ἐξυῖσι προσομιλήσας⁴ πείσω μὴ ἀπατάσθαι. οὕτε γὰρ Θεὸς ἐστίν, οὕτε πρόνοια, ἀλλὰ γενέσει τὰ πάντα ὑπόκειται, ὡς ἐγὼ ἐφ' οἷς πέπονθα πεπληροφύρημαι ἀκριβῶν ἐκ πολλοῦ τὸ μάθημα. μὴ σὺν ἀπατῶ. εἴτε γὰρ εὐχῆ, εἴτε καὶ⁵ μὴ, τὰ ἐκ τῆς γενέσεως παθεῖν ἂν ἔχοις.⁶ αἱ γὰρ εὐχαι εἰ ἐδύναντό⁷ τι ἢ τὸ εὖ ποιεῖν, αὐτὸς ἂν ἐν τοῖς κρείττοις ἡμῶν. καὶ σὺν εἰ μὴ σε ἀπατᾷ ἡ πενιχρά μου αὕτη ἐσθῆς, σὺκ ἀπιστήσεις οὐκ λέγω. ἐν πολλῇ βίον ποτὲ ὦν εὐθηρία⁸ πολλὰ καὶ θεῶς ἔθρον καὶ δεομένοις παρεῖχον, καὶ ὅμως εὐχόμενός τε καὶ εὐσεβῶν τὴν πεπρωμένην ἐκφυγεῖν οὐκ ἐδύνημαι.⁹ καὶ γὰρ πρὸς αὐτόν¹⁰ τίνα ἐστίν, ἂ πέπονθας; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· σὺκ ἀνάγκη μοι¹¹ λέγειν σὺν· ἴσως δὲ ἐπὶ τῷ¹² τέλει ἀκούσῃ, τίς τε ὦν ἐγὼ καὶ τίμων καὶ¹³ ἐν ποίαις βίον¹⁴ περιστάσεσι γέγονα. σὺν δὲ ὅτι γενέσει τὰ πάντα ὑπόκειται, πίστις σοι παρασχέιν βούλομαι.¹⁵

nostra Epit. et al. ap. Cot — 8) εὐπορήσαντες B. — 4) ἡμεῖς δὲ οἱ ἀδελφοὶ τῶν γυναικῶν χάριν καὶ ἄλλοι τινὲς ὑπεχωρήσαμεν nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) κελεύσας, ἀνδρῶν τε μόνους ἡμῖν συνεῖναι τῇ μητρὶ καὶ ταῖς αὐταῖς γυναιξίν (ἐπέτροιψεν add. Hom.) Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) εἰς Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) εἰσελθεῖν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) Ita BCD,

Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. διαλεγόμεθα vulg. — 9) καὶ om. ed. Hom. Cotelarii, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) αὐτῆς add. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) διδόντα τροφήν om. Hom. l. c., nostra Epit. et fortassis al. ap. Cot.

Cap. CXI. 1) καθέσθεις p. καθίσας αὐτὸς Hom. XIV, 2, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) δὲ om. B, Hom. l. c. et nostra Epit. — 3) ἐπαρήλθε C. —

gratia recessimus. Postea Petrus mulieres ob multitudinem praemisit, ut per alteram viam irent ad hospitium, iussitque nos solos ex viris matrem easque comitari. Venientes ergo ad diversorium et praestolantes adventum illius colloquebamur invicem. Post sat multas vero horas Petrus regressus accepit panem, gratias egit, benedixit, consecravit, fregit et matri primum dedit ac post eam nobis eius filiis. Atque ita cum ea comedimus. Deumque cibi largitorem laudibus prosecuti sumus.

CXL. Tum deinceps Petrus ingressum populum videns cum ipse con-
sedisset nosque iussisset assidere docebat, qua ratione nobis post bap-
tismum praemissis ipse tarde rediisset. Causam vero hanc esse dicebat: Simul atque vos, inquit, a me discessistis, senex quidam curiosus venit occultans se atque volens cernere, nec ipse cerni. Cumque nos prius ob-
servasset, sicut ipse postea fassus est, ut videret, quidnam in obtecto loco positi ageremus, clam exiit et secutus est. Postea in opportuno loco me conveniens ac salutans dixit: Iam diu te sequens et alloqui cupiens vere-
bar, ne me tamquam curiosum aegre ferres. Nunc autem quae mihi vera videntur, si vis profero. Et ego respondi: Eloquenti nobis, quod tibi videtur esse bonum, et laudabimus te, licet revera quod dixeris bonum non fuerit, quoniam prudenti consilio rem, quae tibi visa est bona, volueris proloqui.

CXLII. Tum senex ita effari coepit: Vidi vos, cum in mari lavissetis, ad occultum locum recessisse adiensque clam speculatus sum, quidnam in abdito ageritis; cumque vos orantes aspexissem, recessi et vestri misertus exspectavi, ut egressos alloquerer et docerem, ne fallamini. Neque enim Deus est, neque providentia, sed Genesi cuncta subiacent, quemadmodum ex iis quae mihi acciderunt, plene persuasus sum iam pridem mathesim diligenter edoctus. Ne ergo fallaris. Sive enim precaris, sive non, ea quae Ortus portendit, necessario accident tibi. Nam si preces possent aliquid aut bona opera, ipse inter primores essem. Ac nunc nisi te decipit haec paupercula mea vestis, dictis meis non diffides. Cum olim in magna prosperitate vitae versarer, multa tum diis immolabam, tum egenis largie-
bar; attamen dum oro ac pie vivo, Fatum non potui effugere. Atque ego ad illum: Et quaenam sunt, quae tibi contigerunt? Ille vero respondit: Non necesse est, ut nunc dicam; forte autem in fine audies, quisnam ego cum sim et ex quibus natus et in quales incurrerim vitae calamitates. Sed nunc quod omnia subiiciantur Geniturae, volo tibi proferre argumenta.

4) εἶνα om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) μου deest in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) γέ-
ρων συνεισῆει ἐργάτης, περιέργως Hom. l. c., γέρων συνεισῆει ἐργάτης, περιέργως nostra Epit. et fortassis al. ap. Cot. — 7) ὄραν CD et al. ap. Cot. — 8) Vocc. καὶ βουλόμενος ὄραν, αὐτὸς μὴ ὄρασθαι desunt in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. Subseq. καὶ om. ed. Hom. princeps et nostra Epit. — 9) εἰ τε (sic) B. — 10) πρᾶττωμεν B ex correctura pr. man. — 11) εἰσελθόν-
τες· εἶτα (om. εἶτα Hom.) λάθρα p. γε-
νομένοι λάθρα Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 12) καὶ noster Hom. Cod., om. εἶτα nostra Epit. et al. ap. Cot. — 13) μοι non est in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) θάλων Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXII. 1) τὸ om. D. — 2) κρυφαῖα εἰσιόντες Hom. XIV, 3,

nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) ἐλεῆ-
σας δὲ p. καὶ ἐλεῆσας Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) ἐξιοῦσι προσ-
ομιλήσας recepimus ex BCD, Hom. l. c. (ἀξιοῦσι ed. Cotaleriana, alterum pro coniectura) nostra Epit. (ἀξιοῦσιν V) et al. ap. Cot. — 5) καὶ om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) ἀνάγκην ἔχεις p. ἂν ἔχοις Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) ἐδύ-
νατό mutatum in ἡδύνατό B. — 8) περιουσίᾳ Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) οὐκ ἡδυνήθην Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) ἔφην p. πρὸς αὐτόν· καὶ Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) μοι deest in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 12) τῷ reposui ex B. — 13) καὶ accessit ex CD et O nostrae Epit. — 14) βλου om. D. — 15) πλη-
ροφορηθῆναί σε θάλω Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

CXIII. Καὶ γὰρ ἔφη· εἰ γενέσθαι τὰ πάντα ὑπόκειται, καὶ τοῦθ' οὕτως ἔχειν¹ πεπληροφρήσαι, σαυτῶν τάναντία² τῶν συμβουλευείας.³ εἰ μὲν γὰρ παρὰ γένεσιν οὐ δυνατὸν οὐδὲ τὸ φρονεῖν, τί ματαιοποιεῖς συμβουλευέων ἡμῖν, ὃ γενήσασθαι πάντως ἀδύνατον;⁴ ἀλλ' ἔτι μὲν εἰ γένεσις ὑπέστηκε, μὴ σπεῦδε πείθεσθαι ἐμὴ μὴ σέβειν τὸν τῶν ἀστέρων⁵ δεσπότην, οὐ θέλοντος καὶ μὴ γενέσθαι,⁶ γενέσθαι ἀδύνατον.⁷ αἶτι γὰρ ἂν⁸ τὸ ὑποκειμένον τῷ ἡγουμένῳ πείθεσθαι ἀνάγκη ἔχοι. τὸ μέντοι τοὺς νομιζομένους Θεοὺς σέβειν γενέσεως ἐπικρατούσης περιττὸν ἔστιν. οὕτε γὰρ παρὰ τὸ δοκοῦν τῇ πεπωρωμένη τι⁹ γίνεται, οὕτε αὐτοῖσι τι ποιεῖν δύναται τῇ καθόλου αὐτῶν ὑποκειμένου¹⁰ γενέσει.¹¹

CXIV. Τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους λεγόντων ἡμῶν πολὺς ἐπισυνῆλθεν¹ ὄχλος. καὶ ὁ Πέτρος εἰς αὐτὸν ἀποβλέψας ἔφη·² ἐγὼ καὶ τὸ ἅμῶν φύλον ἐκ προγόντων Θεὸν σέβειν παρεληφότες³ καὶ παράγλημα ἔχοντες⁴ γενέσει μὴ προσαρχεῖν, φημί⁵ δὴ τῷ τῆς ἀστρολογίας μαθήματι, διὰ τοῦτο καὶ οὐ προσέσχον. ὅθεν ἀστρολογίας μὲν οὐκ εἰμι ἔμπειρος· ὦν δὲ εἰμι, ὑψηλίσσομαι. φημί γὰρ, ὅτι κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν διοικεῖται τὰ πάντα,⁶ καὶ ἕκαστος πρὸς ἃ πράττει τιμῆς ἢ κολάσεως τεύχεται. εἴτε δὲ νῦν, εἴτε καὶ⁷ αὐθις, οὐδὲν μοι διαφέρει, πλήρ ὅτι πάντως ἀπολαύσει⁸ ἕκαστος ὧν ἔπραξεν. ἢ δὲ ἀποδείξει· τοῦ μὴ εἶναι γένεσιν, ἐστὶν αὐτῇ· τῶν παρεστῶτων εἰ τὸς ὀφθαλμῶν⁹ ἐοτέηται, ἢ πεπωρωμένην ἔχει¹⁰ τὴν χεῖρα, ἢ χολῶν ἄρα¹¹ τὸν πόδα, ἢ ἕτερόν τι περὶ τὸ σῶμα ἰατροῖς οὐ θεραπευθῆναι δυνάμενον οὐδὲ ἀστρολόγοις, ἐπεὶ μὴδὲ¹² ἀπὸ τοῦ μακροῦ αἰῶνος τοιοῦτόν τι γέγονεν, ἐγὼ τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς παρεξὼ τὴν Θεραπείαν.¹³ τούτου δὲ, ὡς ἐγὼ φημι, γενομένου,¹⁴ οὐχ ἁμαρτάνουσιν οἱ τὸν πάντα δημιουργήσαντα Θεὸν βλασφημοῦντες; καὶ ὁ γέρον ἀπεκρίνατο· βλασφημεῖν γὰρ ἔστι τὸ λέγειν· γενέσει υποκεισθαι τὰ πάντα; καὶ γὰρ πρὸς αὐτόν·¹⁵ καὶ πάνν. εἰ γὰρ καὶ¹⁶ πᾶσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίαι καὶ ἀσέβειαι καὶ ἀσελγείαι ἐξ ἀστέρων, ὡς σὺ φησὶ, γίνονται· τὸ δὲ τοὺς ἀστέρους ταῦτα ποιεῖν ὑπὸ Θεοῦ τέτακται,¹⁷ ἴσα πάντων χαλεπῶν¹⁸ ἀποτελεσματικῶν γίνονται,¹⁹ αἱ πάντων ἁμαρτίαι πάντως ἄρα καὶ²⁰ εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται τὸν τὴν γένεσιν ἐνθέντα²¹ τοῖς ἀστροῖς.

CXV. Καὶ ὁ γέρον·¹ ἀληθῶς² ἔφη· ἀλλὰ πάση σου τῇ ἀπαρα-

Cap. CXIII. 1) ἔχον ed. Hom. princeps XIV, 4, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) ἐναντία Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) συμβουλευείας D. — 4) τί ματαιοποιεῖς συμβουλευέων γενέσθαι, ὃ γενήσασθαι (γενήσασθαι O nostrae Epit.) ἀδύνατον ἔστιν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) καὶ τῶν ἀστέρων Hom. l. c. et nostra Epit., καὶ τῶν ἀστέρων al. ap. Cot. — 6) τι inser. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) οὐ θέλοντος· μὴ γενέσθαι τι γενέσθαι ἀδύνατον B, οὐ θέλοντος καὶ μὴ γενέσθαι τι; γενέσθαι ἀδύνατον C, οὐ θέλοντος· καὶ μὴ γενέσθαι τι γενέσθαι ἀδύνατον D. — 8) ἂν deest in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) τι om. textus Hom. Cotelierianus, nostra Epit. et al. ap. Cot.

— 10) ὑποκειμένη B. — 11) Additur in nostra Epit. et Cod. 804 ap. Cot. ex Hom. l. c. εἰ γένεσις ἔστιν, ἀντίκειται τὸ μὴ πρῶτον ἄρχειν, ἢ ὑπόκεισθαι οὐ δύναται τὸ ἀγέννητον (ἀγέννητον nostra Epit.) ὡς ἀγέννητον (ἀγέννητον nostra Epit.), ἑαυτοῦ πρεσβύτερον μηδὲν ἔχον. Liber vero 148 ap. Cot. heic interpolatus fuit ad hunc modum, εἰ γ. ε. α. καὶ τῷ πρῶτῳ τὸ ἄρχειν. ἐπεὶ ὑπόκεισθαι αὐτῷ, οὐ δύναται τὸ ἀγέννητον ὡς ἀγέννητον etc. scilicet in vocibus καὶ τῷ πρῶτῳ τὸ ἐπεὶ et αὐτῷ οὐ.

Cap. CXIV. 1) Ita BGD et al. ap. Cot., ἐπεισῆλθεν vulg., παρέστη Hom. XIV, 5, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) καὶ τότε ἐγὼ εἰς τὸν ὄχλον ἀποβλέπων, ἔμην Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) παρεληφώς Hom. l.

CXIII. Et ego dixi: Si Genesi cuncta subsunt, hocque ita esse persuasum habes, tecum pugnancia cogitas et consulis. Etenim si contra Natale ne sentire quidem possumus, cur frustra laboras id nobis consulendo, quod fieri omnino nequit? Quinetiam si Nativitas subsistit, noli in eo navare operam, ut persuadeas mihi, ne colam astrorum dominum, quia etai velim non fieri, fieri non potest. Semper enim quod subest, ei quod praestet ac ducit, pareat necesse habet. Certe venerari eos, qui dii putantur, Genesi dominante superfluum est. Neque enim praeter id quod Fato placet quidquam fit, neque ipsi quidpiam facere possunt, qui universali Genesi suae sint subiecti.

CXIV. Haec cum inter nos loqueremur, ingens hominum multitudo simul ingressa est. Ad quam Petrus respiciens dixit: Ego et genus meum accepimus a maioribus cultum Dei et praecceptum habemus, ne Ortui confidamus, astrologicae inquam disciplinae; idcirco ad eam animum non applicui. Quare astrologiae non sum peritus; quorum autem peritiam habeo, ea exponam. Aio quippe, per Dei providentiam administrari omnia, et unumquemque secundum ea quae facit praemium vel supplicium esse nacturum. Sive autem nunc, sive et posthac, nihil mea interest, nisi quod omnino unusquisque fructum eorum quae gesserit percipiet. Demonstratio autem, non esse Genesim, haec est: Ex adstantibus si quis oculis sit orbatus, aut manum habeat mutilatam, aut pedem claudum, aut in corpore aliquid aliud quod a medicis curari non possit, neque ab astrologis, quoniam nec ab omni seculo tale quid contigit, ego Deum precatum remedium praestabo. Ea vero re quemadmodum aio facta, nonne errant, qui in cunctorum opificem Deum maledicta et blasphemias coniciunt? Respondit senex: Scilicet id est maledicta conferre, dicere Geniturae subici universa? Tum ego ad eum: Omnino est. Nam si omnes hominum errores et impietates et impudicitiae ex stellis, quemadmodum tu ais, oriuntur, ut autem ea faciant stellae, a Deo constitutum fuit, quo cunctorum flagitiorum effectrices sint, omnium certe delicta ad eum omnino referuntur, qui in astris posuerit Genesim.

CXV. Et senex: Verum ais; sed omni tuae incomparabili demonstrationi mea obstat conscientia. Ego enim qui astrologus sum et Romae

c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) *ἔχων* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) *λέγω* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) *ἐπειδὴ γένεσιν ἀπ' αὐτῆς τῆς κατὰ γένεσιν ἐπιστήμης ἀνασπενάειν οὐ δύναμαι, βούλομαι ἄλλω τρόπῳ ἀποδείξαι, ὅτι κατὰ πρόνοιαν διοικείται τὰ πράγματα* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) *καὶ δεστ* in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) *ἀπολαύσει πάντως* inv. D. — 9) *ἀφθαλμὸν* O nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 10) *ἡ πεπρωμένην ἔχοι BCD* et al. ap. Cot., *ἡ κυλλὴν τὴν χεῖρα ἔχει (ἔχει τὴν χεῖρα* Hom.) Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., *ἡ κυλλὴν τὴν χεῖρα ἔχοι noster* Hom. Cod. — 11) *ἄρα* om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 12) *δ ὑποστρωφὴν πρὸς ἰασιν πάλιν οὐκ ἔχει, καὶ παντὸς ἰαματικῆς (ἰατρικῆς* Hom.) *ἐπαγγέλιμος ἐκτός ἐστιν· ὃν οὐδὲ ἀστρολόγοι ἰάσασθαι (ἰάσθαι* Hom., *ἰάσασθαι* nostra Epit.) *ἐπαγγέλλονται, ὅτι*

μὴ δὲ (om. *δὲ* Hom. et nostra Epit.) Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 13) *ἰασιν* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) *ὁπότε* (*ὁπότε δὲ* O nostrae Epit.) *ἐκγενέσεως κατ' ὄρωσιν τὸ τοιοῦτον* (τοιοῦτο textus Hom. Cotel.) *οὐδέποτε λαβεῖν ἠδυνήθη. τοῦτου οὕτω* (οὕτως Hom., V. nostrae Epit.) *γενομένου* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 15) *ἀπεκρινάμεν p. πρὸς αὐτὸν* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 16) *καὶ* om. BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 17) *ἐξ ἀστέρων γίνονται, οἱ δὲ ἀστέρες ταῦτα ποιεῖν ὑπὸ θεοῦ ἐτάγησαν* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 18) *χαλεπῶν* om. D. — 19) *γίνονται* B, *γίνονται* OD. — 20) *πάντως ἄρα καὶ* om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 21) *θένητα* ἔν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXV. 1) *ἀπεκρινάμεν* inser. Hom. XIV, 6, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) *ἀληθῶς μεγάλως* textus

βλήτω ἀποδείξει ἢ ἐμὴ ἐμποδίζει συνειδήσεις. ἐγὼ γὰρ ἀστυλόγους ὢν καὶ Ρώμῃν πρῶτον οἰκήσας, εἶτα³ φίλωθείς τῷ πρὸς γένους ὄντι Καίσαρι, αὐτοὶ τε καὶ τῆς συμβίβου τὴν γένεσιν ἀκριβοῦς⁴ ἠπιστάμην, καὶ ἰστορήσας ἀκολούθως τὰς πράξεις ἀποταλεσθεύσας αὐτῶν τῇ γενέσει,⁵ λόγους μόνους⁶ οὐκ ἔγω σοι παιθεσθαι. ἦν γὰρ τῆς γενέσεως αὐτῆς⁷ τὸ διάθεμα, ποιῶν μοιχαδὰς ἰδίων δούλων ἐρώσας καὶ ἐπὶ ξίτης ἐν⁸ ὕδατι φηγοῦσας· ὃ καὶ οὕτω⁹ γέγονεν. ἐρωσθεύσα γὰρ¹⁰ τοῦ ἰδίου δούλου καὶ τὸν φόγον φέρειν οὐ¹¹ δυναμένη, φηγοῦσα ἐν ἀλλοδαπῇ καὶ κοίτης αὐτῷ κοιωνήσασα κατὰ θάλασσαν διεφθάρη.¹²

CXVI. Καγὼ ἀπεκρινάμην· καὶ πῶς ἄρα¹ γινώσκεις, ὅτι ἡ φηγοῦσα, ἐπ' ἀλλοδαπῆς γενομένη τὸν δούλον ἔγημε καὶ γήμασα ἐτελεύτησε; καὶ ὁ γέρον· ἀσφαλῶς οἶδα τάληθῆ, οὐκ ὅτι ἔγημεν, ὅποτε οὐδὲ ὅτι γῆρα ἐγίνωσκον· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐκείνης² ἀπαλλαγὴν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς πάντα μοι³ τὰ κατὰ τὸν αὐτῆς ἔρωτα διηγήσατο, καὶ ὡς σεμνὸς ὢν, ἄτε δὴ καὶ ἀδελφός, οὐκ ἐβουλήθη⁴ μάταια τὴν κοίτην· καὶ πῶς βουλομένη καὶ αἰδουμένη πάλιν⁵ αὐτὸν τε καὶ τὸν φόγον ἢ τάλαινα· οὐκ ἔστι γὰρ αὐτὴν μίμψασθαι, ὅτι ἐκ γενέσεως ταῦτα καὶ πάσχειν καὶ ποιεῖν⁶ ἠναγκάζετο· οὐνεκ οἶτε ἀληθῆ, εἴτε ψευδῆ ἐπλάσασατο, οὐκ ἔγω λέγειν. ἔλεγε γὰρ αὐτὴν εἰρηκέναι, ὅτι ὑπάρ αὐτῇ τις ἐπιστάς⁷ ἐκάλυπτον⁸ ἐξ αὐτῆς ἅμα τέκνος⁹ ἐν Ρωμαίων ἐκβῆναι πύλωος.¹⁰ ὁ δὲ ἀνὴρ σώζεσθαι ταύτην¹¹ σὺν τοῖς νύϊσι σπεύδων αὐτίκα παιδευθησομένους αὐτοὺς εἰς τὰς¹² Ἀθήνας ἐξέπεμψε σὺν μητρὶ¹³ καὶ δούλοις· τρίτον δὲ¹⁴ υἱὸν ἔχων παρ' ἑαυτῷ,¹⁵ ὡς δὴ τοῦ χρηματίσαντος ἐν ὄνειρῳ συννεῖαι αὐτῷ¹⁶ ἐπιτρέψαντος· πολλοῦ ὄν¹⁷ παρακληθότος χρόνου ὡς οὐκ ἔλαβε γράμματα παρ' αὐτῆς, αὐτοῦ πολλάκις πέμψαντος εἰς Ἀθήνας, ἐμὲ παραλαβὼν ὡς πάντων αὐτῷ γησιώτατον ὄντα ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῆς ἐπουρεύθη. πολλὰ μὲν ὄν αὐτῷ καὶ κατὰ τὴν ἀποδημίαν συνέκαμνον¹⁸ προθύμως μεμνημένος, ὅτι τῆς πάλαι αὐτοῦ εὐδαιμονίας κοιωνόν με πάντων¹⁹ εἶχεν ὑπὲρ πάντας αὐτοῦ με τοὺς φίλους ἀγαπῶν. καὶ δὴ ἀπεπλευσάμεν αὐτῆς Ρώμης, καὶ οὕτως εἰς τὰ ἐνταῦθα τῆς Συρίας ἐγενόμεθα μέρη. καὶ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἐκεῖνος²⁰ μὲν ἀθυμῶν ἐτελεύτησεν· ἐγὼ δὲ ἐνταῦθα ἐλθὼν τὰς διὰ τῶν χειρῶν τροφὰς ἔκτοτε καὶ εἰς δεῦρο²¹ πορεύομαι.

CXVII. Ταῦτα τοῦ γέροντος εἰπόντος συνιδὼν, ὅτι ὃν ἔλεγε γέροντα εὐτιος αὐτὸς ἦν,¹ ἐξ ὧν ἔλεγε ὁ πατὴρ ὁ ὑμέτερος, οὐκ ἐβουλήθη² αὐτῷ συναγριβαλεῖν,³ μέχρις ἂν ὑμῖν προσανάθωμαι. πλὴν τὰ κατὰ τὴν ξενίαν αὐτοῦ κατωμαθῶν καὶ τὴν ἐμὴν δὲ⁴ μηνύσας ἀκριβεῖας ἔνεκα, τούτω μόνον ἐπυθόμην, τί τῷ γέροντι ὄνομα. ὁ δὲ ἔφη· Φανστός· τί δὲ⁵ τοῖς διδύμοις νύϊσι· ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Φανστινὸς καὶ Φανστιναίος· εἰ δὲ τῷ τρίτῳ νύϊ·

Hom. Cot. et V nostrae Epit., ἀληθῶς μεγάλη O nostrae Epit., ἀληθῶς μέγα al. ap. Cot. — 3) εἶτα om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) ἀκριβοῦς om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) ἔργῳ inser. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) μόνον BCD et al. ap. Cot. — 7) Ita ex CD, Hom. l. c., nostra Epit. et al.

ap. Cot., αὐτῶν B, αὐτοῖς vulg. — 8) ἐν des. in D. — 9) οὕτως BCD, deest οὕτω in al. ap. Cot. — 10) γὰρ des. in D. — 11) μὴ D. — 12) μὴ γέροντα, φηγοῦσα σὺν αὐτῷ ἐν ἀλλοδαπῇ ὀρμήσασα, καὶ κοιωνήσασα αὐτῷ, θάλασση διεφθάρη al. ap. Cot., fore eadmod Hom. l. c. et nostra Epit.

Cap. CXVI. 1) πῶς p. καὶ πῶς

primum habitavi, postea amicus factus cuiusdam qui erat ex genere Caesaris, viri illius uxorisque eius Genituram probe callui, cumque viderim res, prout ferebat eorum Genesis, evenisse, solis verbis a te nequeo persuaderi. Erat enim Ortus mulieris positura, quae efficeret adulteras amore servorum suorum captas et peregre in aqua pereuntes; quod et ita contigit. Nam quae servum suum deperiret, nec ferre posset opprobrium, solum fuga vertens et cum eo concubens in mari periit.

CXVI. Ego respondi: Et quonam modo scis, illam fugientem et in alieno solo positam servo nupsisse ac interiisse post nuptias? Atque senex: Certo novi revera, non quod nupsit, cum nec amore captam esse scirem; verum postquam illa discessit, frater viri eius omnem mihi illius amorem enarravit, quod ipse qui sanctus et honestus erat utpote etiam frater noluerit torum maculare; et quo modo volens ac rursus ipsam atque dedecus verita illa infelix [non enim licitum est queri de ea, quoniam ex Natali haec cum facere tum perpeti cogebatur] somnium finxerit verumne an falsum, non habeo dicere. Aiebat siquidem ipsam dixisse, quod in somnis quidam sibi adtitit, qui eam iussit cum liberis illico urbe Roma excedere; at vir illam cum filiis incolumem evadere satagens confestim eos erudiendos Athenas misit cum matre et servis; tertium vero filium retinuit apud se, quia qui per somnium ediderat oraculum cum eo manere permisit. Multo igitur elapso tempore ut ab ea litteras non accepit, cumque saepe Athenas misisset, assumpto me, qui ei omnium essem conjunctissimus ac fidissimus, ad quaerendam illam profectus est. Multos equidem cum ipso in peregrinatione labores alacriter tuli memor, quod in prisca sua felicitate me omnium habuisset socium ac supra omnes dilexisset. Itaque Roma continuo solvimus sicque in has Syriae partes devenimus. Nec multos post dies ille quidem praes animi dolore migravit e vita; ego vero huc veniens victum ab eo tempore ad hunc usque diem manibus comparo.

CXVII. His a senes dictis intelligens ex oratione eius, senem quem dixerat ipsum esse patrem vestrum, nolui cum eo conferre sermonem ea de re, donec communicassem vobiscum, nisi quod cum hospitium eius didicissem meumque indicassem explorandi causa, hoc tantum percontatus sum, quod esset seni nomen; ille autem *Faustus* inquit; item quod nomen geminis filii; ille vero respondit: *Faustinus et Faustinianus*; et quodnam

ἄρα nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) αὐτῆς Hom. XIV, 7, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) μοι reicit D post διηγῆσαντο. — 4) βουλήθη man. pr., ἡβουλήθη man. sec. B. — 5) πάλιν om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) ποιεῖν καὶ πάσχειν inv. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) ὡς οἶτι ἐν ὀράματι ἐπιστάς τις Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) μοι inser. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) ἄμα τοῖς τέκνοις D. — 10) τῆν . . . πάλιν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) αὐτὴν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 12) τὰς om. D. — 13) σὺν τῇ μητρὶ D, Hom. l. c. et nostra Epit. — 14) τὸν τρίτον p. τρίτον δὲ B. — 15) ἔσχε παρ' αὐτῷ p. παρ' ἐκιντῷ al. ap. Cot. — 16) κατ' ὄναρ συνείμαι αὐτὸν αὐτῷ Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 17) οὐν accessit ex BC; illic πολλῶν

οὐν παρεληλυθῶτων χρόνων, haec πολλοῦ οὐν παρεληλυθῶτος χρόνου. In Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. est πολλοῦ δὲ χρόνου διεληθόντος. — 18) συνέκαμον textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 19) πάντως al. ap. Cot. — 20) ἐκείνος om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 21) μέχρι τοῦ δεῦρο p. εἰς δεῦρο textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXVII. 1) ἦν om. B, συνίδον μὲν οἶτι δὲν ἔλεγε τεθνήσκει γέροντα, αὐτὸς ἦν exhibent al. ap. Cot. — 2) βουλήθη man. pr. ἡβουλήθη man. sec. B. Subinde οὐν τὸ καθ' ὑμᾶς αὐτῷ textus Hom. Cot. XIV, 7, τὸ καθ' ὑμᾶς αὐτῷ Cod. Hom. Ottob. et nostra Epit., δὲ τὰ κατ' ὑμᾶς αὐτῷ al. ap. Cot. — 3) συνακτιλαβεῖν C et nostra Epit. — 4) δὲ om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) δαῖ

ὁ δὲ Κλήμης, εἶπε⁶ τι⁷ δὲ τῆ τούτων μετρί ὄνομα· Ματθιδία, φησίν.⁸ ὑπὸ συμπαιθείας ὄν ἐγὼ σύνδακρος γενόμενος, ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἤλθον πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μετὰ τῆν τῶν ἀλῶν⁹ κοινοίας ταῦτα προσανάθωμαι ὑμῖν. πρὸ δὲ τῶν ἀλῶν εἰπεῖν ὑμῖν οὐ δέον ἔκρινα,¹⁰ μίπως ὑπὸ λύπης κωφεθέντες ἐν τῆ τοῦ βαπτίσματος ἡμέρᾳ πενθοῦντες διατελέσητε, ὅποτε καὶ ἄγγελοι χαίρουσι.¹¹ ταῦτα τοῦ Πέτρον λέγοντος¹² ἠδαικρόμενοι οἱ πάντες μετὰ τῆς μητρὸς. ὁ δὲ δαικρόντας ἡμᾶς ἰδὼν, ἔφη· τῶν ἑκαστος ὑμῶν φόβῳ τῷ πρὸς τὸν Θεὸν γενναίως φερέτω τὰ εἰρημένα.¹³ οὐ γὰρ δὴ σήμερον ὑμῖν ἐτελεύτησεν ὁ πατήρ, ἀλλὰ καὶ ἐπιταλαί, ὡς ὑμεῖς εἰρημάτε στοχαζόμενοι.¹⁴

CCXVIII. Ταῦτα τοῦ Πέτρον εἰπόντος ἡ μήτηρ μὴ φέρονσα μέγα ἀνέβραγεν·¹ οἶμοι, ἄνερ, ὡς² ἀγαπῶν ἡμᾶς κρίσει μὲν αὐτὸς³ ἐτελεύτησας, ἡμεῖς δὲ ζῶντες τὸ φῶς ὁρῶμεν καὶ τροφῆς ἀρι⁴ μεταλαμβάνομεν. σὺπω⁵ τῆς μᾶς ταύτης ὀλοληγῆς πανσαμένης ἰδοὺ καὶ ὁ γέρον εἰσῆι, καὶ ἅμα τῷ βούλεσθαι αὐτὸν τῆς κτανγῆς τὴν αἰτίαν πυνθάνεσθαι εἰς τὴν γυναικα ἐμβλέψας ἔφη· οἶμοι, τί θέλει⁶ τοῦτο εἶναι; τίνα ὁρῶ; προσελθὼν δὲ καὶ ἀκριβέστερον ἐνιδῶν⁷ καὶ ὁραθεῖς περικλυκτο. οἱ δὲ ὑπὸ χαρᾶς αἰρηθίου διαφρῶνον ἀμφοτέροι καὶ λαλεῖν⁸ ἀλλήλοις βουλόμενοι, ἀρασίᾳ συσχεθέντες ἐκ τῆς ἀπλήστου χαρᾶς ἐπέχειν⁹ ἑαυτοὺς οὐκ ἠδύναντο. καὶ μετ' οὐ πολὺ¹⁰ πρὸς αὐτὸν¹¹ ἡ μήτηρ· ἔχω σε Φανῶσα τὴν κατὰ πάντα¹² γλυκύναιον. πῶς ἄρα ζῆς, ὄν ὡς τεθνεῶτα μικρῶ πρόσθεν¹³ ἠκούσαμεν; πλὴν οὗτοι εἰσιν οἱ¹⁴ υἱοὶ Φανῶσιτος καὶ Φανῶσιτιανὸς, καὶ ὁ ποθεινός;¹⁵ Κλήμης. ταῦτα εἰπούσης¹⁶ ἡμεῖς οἱ πρὸς προσπεσόντες αὐτῷ καὶ καταφιλούντες τὴν ἐκείνου μορφήν ἀμυδρῶς πως κατεμανθάνομεν¹⁷.

CCXIX. Ἄ καὶ βλέπων ὁ Πέτρος σὺν εἰ Φανῶτος, εἶπεν,¹ ὁ ταύτης ἀτήρ καὶ τῶν αὐτῆς παιδῶν πατήρ; ὁ δὲ ἐγὼ εἰμι, ἔφη. καὶ ὁ Πέτρος· πῶς ὄν μοι τοὺς σταντου² ὡς περὶ ἄλλον διηγήσω πόρους εἰπὼν καὶ λύπηρ καὶ τάφορ; καὶ ὁ πατήρ ἀπεκρίνατο· συγγενῆς ὢν³ Καίσαρος καὶ γενέσθαι κατὰφορος;⁴ οὐκ ἐθέλων ἐπ' ἄλλῳ τιῶ τῆν ἐξήγησιν ἀνετηνωσάμην, ἵ' αὐτοῖς⁵ ὕσσει εἰμὶ μὴ ἐπιγνωσθῶ. ἤδειν γὰρ ὅτι, εἰ ἀναγνωσμοίς γένωμαι, οἱ κατὰ τὸν τόπον ἡγούμενοι ταῦτα μαθόντες ἀνακαλέσονται⁶ Καίσαρι κεχαρισμένα ποιῶντες καὶ τῆν τοῦ βίου πάλιν⁷ εὐδαιμονίαν μοι περιθήσουσιν,⁸ ὅπερ ὄλη προθέσει πρότερον ἀπεταξάμην,⁹ ἀνευ τῶν ἐμοὶ φιλιτάτων τέκνων πολιτευέσθαι ἢ ζῆν ὄλωρ μὴ ἀνεχόμενος.

D. — 6) εἶπεν C, Hom. l. c. et nostra Epit. — 7) τῆ B. — 8) φησί BCD; ὁ δὲ ἔφη Ματθιδία (vel Ματθιδία) Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) Ita ex C, Hom. l. c., nostra Epit., τῶν ἀλῶν BD et al. ap. Cot., τῶν ἀλῶν vulg. — 10) πρὸ δὲ τοῦ τῶν (om. τῶν Hom. et nostra Epit) ἀλῶν μεταλαβεῖν εἰπεῖν ὑμῖν οὐκ ἠβουλήθη (ἔβουλήθη Hom.) Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) χαίρουσιν C, Hom. l. c. et nostra Epit. — 12) εἰπόντος C et V nostrae Epit. — 13) λεχθέντα Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) σχολαζόμενοι al. ap. Cot.

Cap. CCXVIII. 1) βῶσα ἔφη p. μέγα ἀνέκραγεν Hom. XIV, 9, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) ὡς deest in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) μὲν αὐτὸς om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) ἄρι deest in textu Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) δὲ inser. C, Hom. textus Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) θελοῖ al. ap. Cot. — 7) ἰδὼν O nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 8) λαβεῖν C. — 9) κρατεῖν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) Ita ex BCD, nostra Epit. et al. ap. Cot., μετὰ πολὺ vulg. — 11) πρὸς αὐτὸν om. textus Hom. Cot.,

tertio filio; at ille: *Clemens*, dixit; denique quo nomine vocaretur eorum mater; et ait: *Matthidia*. Ego igitur ex miseratione collacrimans dimissa turba veni ad vos, ut post cibi communem perceptionem haec vobiscum communicarem. Porro ante cibum narrare opportunum non censi, ne forte dolore victi baptismi diem in luctu duceretis, quando etiam angeli efferuntur laetitia. Haec Petrus cum diceret, omnes una cum matre lacrimis nos dedidimus. Quos ille lacrimantes videns ait: Nunc unusquisque vestrum pro timore erga Deum fortiter quae memorata sunt ferat. Neque enim hodie vobis interit pater, sed iam olim, sicut vos coniectura recte facta dixistis.

CXVIII. Ista Petro loquente mater ferre non valens magno clamore edito ait: Hei mihi, o vir, quantum nos diligens ipse quidem mori voluisti, nos vero vivimus et lucem aspiciamus et adhuc capimus cibum. Nondum hoc uno eiulatu finito ecce senex ingreditur, et simul atque clamoris causam sciscitari voluit respiciens ad uxorem Hei, inquit, quidnam hoc est? quam video? Accedens vero et diligentius aspiciens ac visus complexus est. Ambo autem praesens gaudio repentino defecerunt exclamare, nisi et alter alteri loqui cupientes vocem emittere non potuerunt, nec ob inexpletam laetitiam reprimerent se. Verum non multo post mater ad eum: Habeo te Fauste omni modo suavissimum. Et qua ratione visis, de cuius morte paulo ante audivimus? Ceterum hi sunt filii Faustinus et Faustianus ac exoptatus Clemens. Quae cum dixisset, nos tres in ipsum incubentes eumque deosculati formam illius obscure agnovimus.

CXIX. Haec cum videret Petrus, Tu es Faustus, inquit, huius vir eiusque liberorum pater? Ille vero ait: Ego sum. Et Petrus: Quare ergo tuos mihi labores tanquam de alio enarrasti referens et dolorem et exequias? Tum pater respondit: Cum essem cognatus Caesaris et nollem deprehendi, de alio quodam narrationem effinxi, ut a vobis quis essem non agnoscerer. Sciebam enim, quodsi recognitus essem, loci praesides his compertis, ut rem gratam Caesari facerent, me essent revocaturi et pristina felicitate circumdaturi, cui tota intentione antea renunciavi, sine carissimis mihi liberis in republica versari aut vivere omnino non sustinens.

nostra Epit. et al. ap. Cot. Post μήτηρ inserunt ἔφη nostra Epit. et al. ap. Cot. — 12) μοι inser. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 13) τεθνεῶτα μικρῷ τάχιον textus Hom. Cot. et nostra Epit., τεθνηκότα μικρῷ τάχιον al. ap. Cot. — 14) ἡμῶν Hom. l. c., V nostrae Epit. et al. ap. Cot., ἡμῶν οἱ O nostrae Epit. — 15) ὁ ποθεινός om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 16) εἰπόντες D. — 17) Ita BCD, nostra Epit. et al. ap. Cot., ἀνεφρόμεν Hom. l. c., καταμανθάνομεν vulg.

CXIX. 1) εἶπεν om. D; ταῦτα βλέπων ὁ Πέτρος ἔφη σύ εἰ Φαύστος exhibent Hom. XIV, 10, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) ἑαυτοῦ C, noster Hom. Cod. et al. ap. Cot., σεαυτοῦ mutatum in ἑαυτοῦ D. Subinde om. ὡς C. — 3) πρὸς γένους ὑπάρχων Hom. l. c., προσγενῆς ὑπάρχων nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) κατάφορος B (correctum man. pr. κατάφωρος) D et al. ap. Cot. In Hom. et nostra Epit. est περιφωρος (φερφ-

φορος V nostrae Epit.) μὴ θέλων γενέσθαι (om. γενέσθαι al. ap. Cot.), ἄλλω τινι (εἰς ἄλλου τινός textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot.) τὴν ἐξήγησιν κτλ. — 5) αὐτός Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) Ita et noster Hom. Cod., ἡγούμενοι ἀκούσαντες, ἀνακαλέσαντες textus Hom. Cot., al. ap. Cot., om. vocc. tamen ordine mutato nostra Epit. — 7) καὶ . . . πάλιν om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) ἐπιδήσουσιν D. — 9) ὅπερ δὴ προθέσει πρότερον ἀπεταξάμην C et noster Hom. Cod., ὅπερ (ὅπερ O nostrae Epit.) ἀπεταξάμην nostra Epit. et al. ap. Cot. Pergunt οὐ γὰρ ἐδυνάμην περὶ τῶν ἐμοὶ ἡγαπημένων τὰ μέγιστα ὡς περὶ θανάτων κρίνας, πρὸς τὴν τοῦ βλου τρυφήν (om. τρυφήν nostra Epit. et al. ap. Cot.) ἑαυτὸν ἀποδιδόναι (ἀποδοῦναι nostra Epit. et al. ap. Cot.) δόξαν (om. δόξαν Hom.) Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

CXX. Καὶ ὁ Πέτρος¹ ταῦτα μὲν ἐποίησας, ὡς ἐβουλεύσω. περὶ δὲ γενέσεως ἀρα ψευδομένος δισχυρίζου, ἢ ὡς ἀληθεύον ἐββαίωσας; καὶ ὁ πατήρ οὐ ψεύσομαι,² ἔφη, πρὸς σέ· ὡς ἀληθῶς ἀρα οὕτως³ γενέσεως; ἐββαίωσιν. ἔγω γὰρ οὐκ ἀμνηστῶς⁴ τοῦ θεωρήματος. πλὴν ἄλλα καὶ⁵ σὺν ἡμῖν τις ἀστρολόγων ἀγὴρ ἀριστος Αἰγύπτιος Ἀννουβίων ὄνομα,⁶ ὅστις⁷ ἐν ταῖς ἀποδημίαις κατ' ἀρχάς μοι⁸ φιλωθείς τὸν τῆς ἐμῆς συμβίον⁹ μετὰ τῶν τέκνων θάνατον ἰδὼν. καὶ ὁ Πέτρος¹⁰ οὐκὼν ἔργῳ πέπεισαι τὴν¹¹, ὅτι οὐ συνέστηκε τὰ κατὰ τὴν γένεσιν; καὶ ὁ πατήρ ἀπεκρίνατο· ἀνάγκη με πάντα τὰ¹² τὸν ἐμὸν ὑπερβαίνοντα νοῦν κατὰ μέρος ἐκθέσθαι σοι, ἵνα παρὰ σοῦ πάλιν τ' ἠθθῇ μάθω καὶ βέβαια. πολλὰ πταίειν οἶδα τοὺς ἀστρολόγους,¹³ πολλὰ¹⁴ δὲ καὶ τῆς ἀληθείας αὐτοὺς ἐφικνεῖσθαι. ἀλλὰ μὴ πως¹⁵ ἂ μὲν ἀκριβοῦσιν, ἀληθεύουσιν. ἂ δὲ πταίουσιν, ἀμαθία πάσχουσιν· ὡς ὑπονοεῖν με τὸ μὲν μάθημα σνεστίαναι, τοὺς δὲ δι' ἀμαθίαν ψεύδεσθαι μόνη¹⁶ διὰ τὸ τῆ πάντας¹⁷ περὶ πάντων ἀκριβοῦν δύνασθαι. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεγε, ἔφη, μὴ πως¹⁸ περὶ ὧν ἀληθεύουσιν ὡς ἐπιτηγχανόντες¹⁹ καὶ οὐχὶ ὡς ἀκριβοῦντες ἀρα προλέγουσιν.²⁰ ἀνάγκη γὰρ πᾶσα ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων ἀποβαίνειν τινά. καὶ ὁ γέρον²¹ πῶς οὖν ἔσει περὶ τούτου με πιστωθῆναι τὸ εἶτα²² συνέστηκε τὸ κατὰ τὴν γένεσιν, ἢ οὐ;

CXXI. Ἀμφοτέρων οὖν σιωπῶντων ἐγὼ Κλήμης¹ ἐπειδὴ τὸ μάθημα, ἔφη, ἀκριβῶς ἐπίσταται, ὁ δὲ κύριος καὶ πατήρ μου² οὐχ οὕτως, ἤθελον εἰ αὐτὸς Ἀννουβίων παρῆν, ἐπὶ τοῦ πατρὸς ποιήσασθαι³ λόγον. οὕτω γὰρ ἂν τὸ πρᾶγμα εἰς φανερόν ἐλθεῖν ἴδονατο, τεχνίτου πρὸς ὁμίτερον τὴν ζήτησιν ἐσχηκότος. καὶ ὁ πατήρ ἀπεκρίνατο· ποῦ οὖν δυνατόν ἐστιν Ἀννουβίον συντηχεῖν; καὶ ὁ Πέτρος ἐν Ἀντιωχείᾳ,⁴ ἔφη. ἐκεῖ γὰρ μαθητῶν Σίμωνα τὸν μάγον ἐπιδημεῖν,⁵ ᾧ καὶ⁶ παρεπόμενος Ἀννουβίων ἀγώριστός ἐστιν. ἐπ' αὐτῶν οὖν ἐκεῖ γενώμεθα, εἴαν γε καταλαβώμεν αὐτούς, ἢ ζήτησις ἐπ' ἐκείνων γενήσεται.⁸ καὶ ὁμοως πολλὰ διαλεχθέντες καὶ ἐπὶ τῷ ἀναγνωρισμῷ χαρᾶς πληρωσθέντες⁹ καὶ θεῶν πολλῶν χάριω ὁμολογούντες,¹⁰ ἰσπέρως καταλαβοῦσιν εἰς ὑπὸν ἐνράπημεν.

CXXII. Ορθρον δὲ γενομένου ὁ πατήρ μετὰ τῆς μητρὸς¹ καὶ τῶν τριῶν υἱῶν εἰσελθὼν ἔσθα ὁ Πέτρος ἦν, καὶ² προσαγορευσάς ἐναθέσθη ἔπειτα καὶ ἡμῖς αὐτοῦ καλεῖσαστος. καὶ ὁ Πέτρος³ τὸν πατέρα προσβλέψας σπεύδω σε, ἔφη, ὁμόφρονα γενέσθαι γυναικὶ καὶ τέκνοις,⁴ ὅπως αὐτοῖς καὶ ἐπαύθῃ⁵ ὁμοδίαιτος ἢς καὶ μετὰ τὸν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς ψυχῆς χωρισμὸν συνῶν ἐν εὐφροσύνῃ διάγῃς.⁶ ἢ γὰρ οὐ τὰ μέγιστα· εἰ τε λυπεῖ καὶ

Cap. CXX. 1) ἔφη add. Hom. XIV, 11, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) ψεύδομαι B. — 3) ἀληθῶς ὡς (om. ὡς O nostrae Epit.) οὕτως Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) εἰμὶ γὰρ οὐκ ἀμνηστῶς Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) καὶ om. C, ἀλλὰ καὶ om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) ὄνοματι Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) ὅστις fuit in B. — 8) καταρχάς με C. Subinde φιλωθείς textus Hom. Cot., φιλωθείς nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) τὲ in-

serit B. — 10) ἔφη add. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) νῦν om. B, textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 12) τὰ om. B. — 13) ὑποτρέχοντά μοι (μου Hom.) εἰς τὸν νοῦν ἐκτίθεσθαι σοι, ἵνα πρὸς αὐτὰ ἀκούων, μαθητῶν ἐξω Cod. Hom. Ottob., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) πολλὰ BCD, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 15) ἀληθεύειν· (καὶ add. V nostrae Epit.) ὑποπτεῖν οὖν μήπως Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 16) μόνη om. Cod. Hom. Ottob., nostra

CXX. Tum Petrus: Haec quidem fecisti, quemadmodum placuit. Sed de Genitura fingensne affirmabas, an veluti verum dicens asserebas? Et pater: Non mentiar, inquit, apud te; tanquam vere sit Genesis, confirmabam. Non enim rudis sum in mysteriis huius disciplinae; sed et mecum versatus est quidam astrologus, vir praestantissimus Aegyptius nomine Annubion, qui in peregrinationibus ab initio mihi amicus effectus uxoris meae ac liberorum mortem indicavit. Et Petrus: Numquid ergo nunc reipsa persuasum habes, Genesis non consistere? Pater respondit: Necessesse est, ut omnia quae per mentem meam transeunt tibi exponam singularim, quo a te iterum vera discam et certa. Animadverti errare in multis astrologos, in multis quoque eos veritatem attingere. Verum forte in iis quae comperta habent vere dicunt, in iis autem in quibus errant id ignorantia patiuntur: quare suspicor constare disciplinam, illos autem per solam incitiam falsa praedicare eo, quod non omnes possint de omnibus habere scientiam. Et Petrus Cave, inquit, ne cum verum dicunt veluti casu assequentes et non tanquam certo scientes praedicant. Omnino enim necesse est ex multis dictis evenire nonnulla. Tum senex: Qua ergo ratione certus hac in re esse possum an constet, nec ne id quod ad Genesis pertinet?

CXXI. Cum igitur uterque taceret, ego Clemens Quia, inquam, mathematicas disciplinas penitus novi, dominus autem et pater meus non item, cuperem si ipse Annubion adesset, coram patre disputationem habere. Ita quippe res palam venire posset, dum artis peritus adversus eiusdem artis hominem quaestionem agitar. Respondit pater. Ubi ergo potest cum Annubione congressus et colloquium haberi? Et Petrus Antiochiae, inquit. Ibi enim audio Simonem magum esse, quem Annubion assectatus non deserit. Quando ergo illic erimus, si eos nanciscamur, coram eo disceptatio fiet. Et postquam de multis disserimus propter recognitionem gaudio repleti Deoque magnam gratiam habentes, nocte superveniente ad somnum nos contulimus.

CXXII. Exorto autem mane pater cum matre tribusque filiis ingressus in locum, ubi erat Petrus, cum salutasset sedit; deinde nos quoque illo iubente. Patremque intuitus Petrus Percupio, inquit, te idem sentire, quod uxor ac liberi, ut et hic cum eis convivas et illic post animas a corpore disiunctionem una cum eisdem in laetitia degas. An non enim maxime te atque illos contristaret, si una non essetis? Excepit pater:

Epit. et al. ap. Cot. — 17) πάντως C, Cod. Hom. Ottob., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 18) και ὁ Πέτρος ἔπεχε, ἔφη, μή πως al. ap. Cot., και ὁ πέτρος ἀπεκρίνατο ἔπεχε, μή πως Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 19) ἐπιτυγχάνουσιν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 20) ἀκριβοῦντες λέγουσιν ὡς ἀκριβοῦντες ἢρα προλέγουσιν Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 21) ἔφη add. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 22) περὶ τούτου πληροορηθῆναι, τὸ (om. τὸ al. ap. Cot.) εἶτε Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXXI. 1) Κλήμης om. Hom. XIV, 12. nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) μου recepi ex C, κύριός μου και πατήρ B, κύριος και ὁ πατήρ Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) ἐποιήσαμην textus Hom. Cot., nostra Epit.

et al. ap. Cot. — 4) ἀντιοχία B. — 5) ὄντα Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) και om. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) ὡς ἐν textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) ἡ ζήτησις γενέσθαι δύναται Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) Ita et Cod. Hom. Ottob., πλησθέντες nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) πολλὴν χάριν ὁμολογήσαντες BCD, et al. ap. Cot., εὐχαριστήσαντες p. πολλὴν χάριν ὁμολογοῦντες Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXXII. 1) μητρὸς ἡμῶν Hom. XV, 1, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) και deest in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) πρὸς inser. CD. Subinde τῷ πατρὶ Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) τοῖς τέχναις CD. — 5) και αὐτοῖς ἐνταῦθα inv. D.

αὐτοὺς τὸ μὴ ἀλλήλοις συνεῖναι; καὶ ὁ πατὴρ ἔφη⁷ καὶ πάνν γε. καὶ ὁ Πέτρος· εἰ οὖν ἐταυθῆα τὸ ἀλλήλων κερωρίσθαι λυπεῖ, μετὰ θάνατον πάντως γινόμενον, πόσῳ⁸ γε μᾶλλον⁹ λυπήσει, σὲ μὲν ἄνδρα σοφόν¹⁰ ὅττα τῷ τῆς γνώμης σου λόγῳ τῶν σῶν κερωρίσθαι, αὐτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι τῷ εἰδέσθαι, ὅτι σε ἄλλα φρονοῦντα αἰώνιος μένει κόλασις ἕρητου δόγματος ἀποφάσει.

CXXIII. Καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· ἄλλ' οὐκ ἔστιν, ὃ φιλεῖτε, τὸ ἐν ἄδου ψυχὰς¹ κολάζεσθαι, ἀντὶς ἅμα τῷ² ἀποστῆναι τοῦ σώματος εἰς ἀέρα λυμῆτης. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· μέχρις οὖν³ ὅτι περὶ τούτου πείσωμέν⁴ σε, ἀπόκρινάι μοι· οὐ δοκεῖ σοι, σὲ μὲν τῇ κολάσει διαπιστοῦντα⁵ μὴ λυπεῖσθαι, εἰκόνους δὲ περὶ σοῦ πεπεισμένους, ὡς ἄρα οὐ μικρὰν ἔχεις ἀνάγκην, ἐκ περισοῦ ἀπιάσθαι;⁶ καὶ ὁ πατὴρ· ἀκολούθως λέγεις. καὶ ὁ Πέτρος· διὰ τί δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀπαλλάξεις⁷ μεγιστης περὶ σοῦ⁸ λύπης τῇ πίστει συνθήμενος, οὐ δυσωπίεις λέγων, ἀλλ' εὐγνωμοσύνη, περὶ τῶν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων σοι ἀκούων καὶ κρίνων, εἰ ταῦτα οὕτως ἔχει ἢ οὐ; καὶ εἰ μὲν οὕτως ἔχει ὡς λέγομεν, καὶ ᾧδε συναπολαισεις τοῖς φιλτάτοις;⁹ κακεῖ συναναπαύση, εἰ δὲ ἐν τῇ λόγων σου¹⁰ σκέψει δεῖξῃς¹¹ τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα ψευδῆ τινα μῦθον εἶναι, καὶ ὁμογνωμόνας σου λάβοις αὐτοὺς, καὶ οὕτω¹² καλῶς ποιήσεις. τοῦ τε γὰρ κεναίς¹³ ἐλπῖσιν ἐπερείδασθαι παύσεις, καὶ φόβον¹⁴ αὐτοὺς ψευδῶν ἀπαλλάξεις.

CXXIV. Καὶ ὁ πατὴρ· πολλὰ φαίτη¹ μοι εὐλογα λέγων. καὶ ὁ Πέτρος·² τί οὖν ἔστι τὸ κολῶν συνθέσθαι σε τῇ ἡμετέρῃ πίστει; οὔτε γὰρ ἀσβολίας ἀγορασμῶν, οὔτε πράξεων, οὔτε γεωργιῶν, οὐ φρονοῖδων, οὐδενὶ τούτων κατέχη. δύνασαι δὲ νοεῖν ὡς οὐκ αὐτομάτως ἐγένετό τι τῶν ὄντων, οἷα προνοίας οὐκ οὐσίας. καὶ τούτου δαῖγμα σαφέστατον τὰ περὶ σε καὶ τὰ σὰ³ τέκνα καὶ τὴν γενναῖκα γεγονημένα. εἰ γὰρ παρὰ σοι ὄντες καὶ εἰς δεῦρο ἐτύχτηον, οὐκ ἂν τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον ἐδέξαντο, οὐκ ἂν ἐπιγνώσιν τὴν ἀληθεῖαν ἠδυνήθησαν.⁴ διὰ τοῦτο μετὰ τῆς ἀποδημίας καὶ ναυάγιον φηκομήθη, καὶ πικροῦ θανάτου ὑπόνοια, προσετι δὲ καὶ ἡ περὶ τὰ Ἑλληνικά τοῦτων ἄσκησις, ἐν ὧς πρότερον αὐτὰ παιδευθέντες, εἰτα μεταβαλόντες πρὸς τὴν εὐσεβείαν, δυνατοὶ ὡσιν ἐτοιμῶς αὐτὰ καὶ μετὰ πολλῆς ἀνασκευάζειν τῆς ευκολίας, καὶ ἃ κακῶς τηριναῦτα κατὰ τῆς εὐσεβείας προυβάλλοντο⁵, τούτοις καλῶς ὑπὲρ ἀντὶς καὶ ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι χρῆσαιτο· εἴση δὲ σαφῶς καὶ αὐτὸς⁶ ἀπὸ γε τοῦ μακροῦ τούτου ἀναγνωρισμοῦ, καὶ ὧν μεταξὺ σαφῶς⁷ ἢ πρόνοια περὶ σε φηκομήσεν, ὡς ἄρα οὐδὲν τῶν γινομένων αὐτομάτως οὕτως⁸ καὶ εἰκὴ γίνεται, ἀλλ' ἐκείνη ὅστις ἢ ἐφροστώσα καὶ τὸδε τὸ πᾶν συγκρατοῦσα διηρηκῶς καὶ συνέχουσα, εἰ καὶ τὰ πολλὰ τὴν διάνοιαν ὑπερβαίνει⁹ τὴν ἡμετέριαν.

CXXV. Ἐπεὶ τούτων ἤκουσεν ὁ πατὴρ, τὸν λόγον ἀναλαβὼν μὴ ρύμιζε, εἶρηκε, κύριέ μου Πέτρε, ὡς πάντῃ μου διαπέφρουγε τὸν νοῦν ἢ περὶ τοῦ ὑπὸ σοῦ κηρυττομένου λόγου δύναμις· ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδὸς Κλήμεντος

— 6) σύνοντα ἄλυπον ἔσσεσθαι textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) ἔφη deest in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) πάντως γινόμενον, πολλῶ B, πάντως ἀφελόμενον ὑμῖν μετ' ἀλλήλων μὴ εἶναι, πόσῳ Hom. l.

o., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) οὐ inser. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) σοφώτατον D.

Cap. CXXIII. 1) ψυχῶν al. ap. Cot. — 2) τοῦ D. — 3) ὄν om. D. — 4) Ita ex C et V nostrae Epit. πείσωμέν

Omnino sane. Tum Petrus: Si ergo hic invicem separatos esse molestia afficit, hoc ubi post mortem plane fiet, quanto magis molestum erit te quidem, qui vir sapiens es, ratione tuae opinionis disiungi a tuis, illos vero multo magis dolere, quod sciant, te alia sentientem aeternum supplicium ob veri dogmatis negationem manere?

CXXIII. Et pater dixit: At non ita est, o amice, ut apud inferos animae puniantur, quoniam anima, simul atque a corpore discedit, in aërem dissolvitur. Excepit Petrus: Itaque usque dum hac de re tibi persuadeamus, responde mihi: Nonne tibi videtur te quidem, qui futuras poenas non credis, nequaquam dolere, illos vero, qui persuasum habent, non parvam te manere calamitatem, plurimum angere? Tum pater: Recte dicis. Petrus autem: Et quare maximo de te moerore non eos liberabis fidei assentiens, non pudore inquam, sed aequitate de iis quae tibi a me dicuntur audiendo et iudicando, utrum ea ita necne habeant? Ac si quidem ita est ut dicimus, et hic una cum carissimis dilectaberis et illic cum eisdem requiem consequeris. Quodsi in verborum tuorum disceptatione ostenderitis, quae a nobis afferuntur falsam esse fabulam, etiam illos idem tecum sentientes accipies, sicut pulchre facies. Ut enim vana spe inniti desistant efficies, eosque falsarum rerum terroribus liberabis.

CXXIV. Et pater: Multa mihi videris dicere rationi consentanea. Ac Petrus: Quid ergo impedit, nostrae te fidei assentiri? Non enim negotiis mercaturae, actionum publicarum, agriculturae, sollicitudinum, horum nullo retinoris. Potes autem intelligere, nihil eorum quae sunt fortuito, quasi nequaquam existat, providentia evenire. Cuius quidem rei documentum manifestissimum, quae tibi liberisque tuis ac uxori acciderunt. Nam si apud te hucusque mansissent, non suscepissent verbum pietatis, veritatem non potuissent agnoscere. Propter hoc cum peregrinatione naufragium quoque provisum est, ac mortis acerbae suspicio, praetereaque eorum in Graecis disciplinis exercitatio, ut qui illas prius edocti et postea ad veram religionem conversi fuissent, expedite magnaque cum facilitate possent easdem confutare, et quas aliquando male contra religionem obiecerant, his bene et tempore convenienti pro religione uterentur. Tu quoque ex hac post longum tempus recognitione et iis, quae interim sapienter providentia circa te constituit, manifesto intelliges, nihil eorum quae sunt casu ita et temere fieri, sed providentiam praesesse ac semper continere atque conservare hanc universitatem, licet multa superent mentem nostram.

CXXV. Postquam haec audivit pater, sermonem resumens Ne arbitris, inquit, domine mi Petre, omnino ex mente mea vim doctrinae a te praedicatae excidisse; sed cum Clemens filius multis per totam noctem

BD, uterque Hom. Cod., O nostrae Epit. et vulg. — 5) *σὲ μὲν ἀπιστοῦντα τὴν κόλασιν* (*τῇ κόλασει* O nostrae Epit.) Hom. XV, 2, V nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 6) *αὐτοὺς* (*καίνοὺς* Hom. et nostra Epit.) *δὲ πεπισμένους, ἀνίγκην ἔχειν περὶ σοῦ ἀνιάσθαι* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 7) *ἀπαλλάξῃς* D. — 8) *περὶ σὲ* C. — 9) *συναπολαύσεις τοῖς φιλοτάτοις* om. B. — 10) *σοῦ* om. textus Hom. Cot., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) Ita et Hom. l. c., *δείξεις* BCD et nostra Epit. — 12) *οὕτως* B; *οὕτως καλῶς ποιήσεις, αὐτοὺς* (*γὰρ* add. O nostrae Epit.) *ὁμολογώμενάς σοι* (*σου* nostra Epit.) *εἰληγώς, καὶ τοῦ κενῆς* exhibent Hom. l.

c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 13) *ἐπὶ κενῆς* B. Subinde *ἐπισησὶν* C, Hom. l. c., et nostra Epit. — 14) *φύβων* ex BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., *φύβω* vulg. Subinde om. *αὐτοὺς* Hom., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXXIV. 1) *φαίνει* al. ap. Cot. — 2) *ἐφη* add. Hom. XV, 3, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) *τὰ κατὰ σὲ* B. — 4) *ἠδυνήθεισαν τὴν ἀλήθειαν* inv. C. — 5) *προβάλλοντο* B. — 6) *Is ordo voco. ex BCD, καὶ αὐτὸς σαφῶς* vulg. — 7) Ita BCD et al. ap. Cot., *σαφῶς* vulg. — 8) *οὕτω* B, om. *οὕτως* C, ubi *γίνονται* p. *γίνεται*. — 9) *ὑπερβαλὴν* fuit in B.

πολλά¹ δι' ὅλης² ἰκτὸς ὀμλουντίς μοι,³ ὥστε συνθίσθαι τοῖς ὑπὸ σοῦ λο-
γομένοις, καὶ πάντα κρύβον εἰς τοῦτο ἐνάγοντος. τί δαί,⁴ πρὸς αὐτὸν ἔφη
ἐγὼ, δύναται τις ἐπιτέλλασθαι τι καινότερον, παρ' ὃ πρότερον οἱ ἀρχαῖοι πα-
ρηγεσαν; κάκεινος ἰδέμα γελᾶσας πολλή διαφορά, τάτω, εἶπα, μεταξύ των
τῆς θεοσεβείας λόγων καὶ τῆς φιλοσοφίας. ὃ γὰρ τῆς ἀληθείας λόγος τὴν
ἐκ προφητείας ἔχει βαβαίαν ἀπόδειξιν· ὃ δὲ τῆς φιλοσοφίας ἀπὸ συνθέσεως
λόγων καὶ συγχεσμῶν δοκεῖ παριστάειν τὰς ἀποδείξεις. καὶ ὁμοῦ ταῦτα
εἰπὼν δείγματα χάρον τὸν περὶ φιλανθρωπίας μοι λόγον⁵ ἐξέδετο, ὃν⁶ οὐ
πολλῶ πρότερον αὐτῷ ὑφηγήσω, ὃς⁷ ἀδικωτάτος μοι μᾶλλον ἐφαίνετο. καὶ
τὸ πῶς, ἐφω. δίκαιον ἔφρασκεν εἶναι καὶ τῷ τύπτοντι αὐτοῦ τὴν σιαγόνα, πα-
ρατιθέναι καὶ τὴν ἄλλην·⁸ καὶ τῷ αἶροντι αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον, προσδιδόναι καὶ
τὸν χιτῶνα·⁹ ἀγγαρευοντι δὲ¹⁰ μίλιον ἓν, συναπέρχεσθαι¹¹ δύο, καὶ ὅσα
τοιαῦτα.

CXXVI. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ἐνόμισας ἄδικον,¹ καίτοι
γε δικαιοτάτον ἐστίν. καὶ² εἴ σοι φίλον ἐστίν, ἄκουσον. καὶ ὃς ἔφη· πάντῃ μοι³
φίλον. καὶ ὁ Πέτρος· οὐ δοκεῖ σοι δύο ἐχθρῶν βασιλέων ὄντων καὶ διηρημέ-
τας τὰς χώρας ἐχόντων, εἴ τις ἐκ τῶν τοῦ ἐνὸς ὑπηκόων ἐν τῇ τοῦ ἑτέρου
χώρα φρασθεῖη, καὶ διὰ τοῦτο θάνατον ὀφείλοι,⁴ εἴαν ἠαπίσματα καὶ μὴ
θανάτῳ τῆς τιμωρίας ἀπολυθῆ, οὐ φαίνεται ὁ ἀπολύσας φιλάθρωπος εἶναι;
καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· καὶ πάντῃ. καὶ ὁ Πέτρος·⁵ τί δαί, εἰ καὶ ἰδίῳ σὺ τινος αὐ-
τοῦ οὗτος ἀφελήται⁶ ἢ καὶ⁷ ἀλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτῳ⁸ συλληφθεὶς ἐν ἧ⁹ δι-
πλάσιον δῶ, τετραπλάσιον¹⁰ ὀφείλων καὶ τὸ θανατῆν ὡς ὁ¹¹ ἐν τοῖς τοῦ ἐνα-
τίου ἀλοῦς ὄροις, οὐ δοκεῖ σοι, ὅτι ὁ λαβὼν τὸ διπλάσιον καὶ θανάτου αὐτὸν
ἀπολύσας φιλάθρωπος τυγχάνει; καὶ ὁ πατὴρ¹² ἀπεκρίνατο· τῶν με πέπει-
κας, ὅτι οἱ ἀδικούντες αὐτοὶ ἀδικοῦνται, οἱ δὲ ἀδικούμενοι μᾶλλον πλεονεκ-
τοῦσι. καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλέον ἀδικωτάτον μοι φαίνεται τὸ γινόμενον,¹³ ὅτι
οἱ μὲν δοκῶντες ἀδικεῖν ἐαυτοὺς ἐβλαψαν μᾶλλον, πολλὴν δὲ τοῖς ἀδικηθεῖ-
σιν ἐπορίσαντο τὴν ὠφέλειαν·¹⁴ οἱ δὲ δοκῶντες ἀδικεῖσθαι αὐτοὶ μᾶλλον¹⁵
ἀδικοῦσιν, ὅτι καίτοι πλείστα παρ' ἐκείνων ὠφεληθέντες τοῖς ὁμοίως αὐτοὺς
οὐκ ἀμείβονται. καὶ ὁ Πέτρος· ἀλλ' οὐ παρὰ τὴν τῶν ἐπιηραζόντων, ἀλλὰ
παρὰ τὴν τῶν δεχομένων ταῦτα γίνεται γινώμην.

CXXVII. Καὶ ὁ πατὴρ ἐπαινεσας τὰ εἰρημῆνα πρὸς τὸν Πέτρον
φησί· ἀλλ' ὃ κύριέ μου, καὶ τοῦτί μοι¹ τὸν λόγον σαφίρισον. μέμνημαι γὰρ
εἰρημῆτος μοι² Κλίμεντος, ὅτι τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ πάθη πρὸς ἄφροσιν
ἀμαρτιῶν πάσχομεν. καὶ ὁ Πέτρος· ὀρθῶς ἔχει καὶ οὕτως³ ἐστίν. ἃ γὰρ ἄν-
θρωποι κτώμεθα τοῦ πλείονος ἐριμένοι εἴτε ἱμάτια, σῆμι, εἴτε βρώματα,
εἴτε πιτὰ,⁴ εἴτε ἄλλα τινὰ, οὐ καλῶς πάντως ποιοῦντες κτώμεθα, διὰ τὸ
δεῖν μηδὲν ἔχειν ὡς μικρῶ πρόσθεν ὑμῖν εἰρηκα. εἴ γὰρ ἐν πᾶσι τὰ κτήματα

Cap. CXXV. 1) πολλῆς D. —
2) ὅλης τῆς B. — 3) μου αλ. ap. Cot. —
4) δὲ B. — 5) λόγον μοι inv. D. —
6) ὄνηρ sine οὐ πολλῶ πρότερον
Hom. XV, 5, nostra Epit. et al. ap.
Cot. Vid. supra a. 98 sqq. — 7) ὡς men-
dosa Cot. Cler. — 8) καὶ τὴν ἄλλην πα-
ρατιθέναι inv. D. — 9) προσδιδόναι
καὶ τὸ μικρόριον (μαγώριον nostra

Epit.) Hom. l. c., et nostra Epit., προ-
διδόναι καὶ τὸ ὀμοσφόριον al. ap. Cot.
Luc. 6, 29. Matth. 5, 89. — 10) τε O
nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 11) αὐ-
τῷ inserit C, μετ' αὐτοῦ Matth. 5, 41.

Cap. CXXVI. 1) Interrogative BD.
Pergunt δ, τι Hom. XV, 6, nostra Epit.
et al. ap. Cot. — 2) καὶ om. Hom. l. c.,
nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) μοι

mecum colloqueretur, ut a te dictis assentiret omnique modo ad id impellerer, Quid vero, dixi ego ad ipsum, potestne aliquis praecipere quidpiam novum praeter id, quod antea veteres monuerunt? At ille postquam leniter risit, Magnum, inquit, discrimen est, pater, inter religionis sermones ac philosophiae. Sermo namque veritatis ex prophetia firmam obtinet demonstrationem; philosophiae vero ex compositione verborum et coniecturarum videtur demonstrationes afferre. Hisque dictis exempli gratia doctrinam de humanitate mihi exposuit, quam paullo ante ei enarraveras, quae mihi profecto maxime iniqua videbatur. Et quo modo, dicam. Aequum aiebat esse et ei, qui maxillam tuam percudit, alteram quoque apponere; et ei, qui auferit tuum pallium, tradere etiam tunicam; et cum eo, qui ad milliarem unum adigit, per duo milliaria proficisci, et alia similia.

CXXVI. Respondit Petrus: Atqui hoc existimasti iniquum, quamquam aequissimum est. Ac si lubet, audi. Ille dixit: Prorsus lubet. Tum Petrus: Num tibi videtur, cum duo reges hostes existant et divisaes regiones teneant, si quispiam ex iis qui alteri subiecti sunt in alterius regione sit deprehensus ideoque mortem mereatur, at colapho non autem capite punitus poenam evadat, num videtur humanus esse, qui veniam dedit? Et pater ait: Admodum. Ad haec Petrus: Quid vero, si is ipse etiam aliquid proprium cuiuspiam vel et alienum auferat, et in eo comprehensus, simplum aut duplum det, cum quadrupli sit debitor, insuperque mortis, qui nempe in adversarii finibus captus sit, nonne tibi videtur humanum esse eum, qui duplum accepit et mortem remisit? Et pater respondit: Nunc persuasisti mihi eos, qui iniuriam faciunt, iniuriam pati, eos autem qui iniuria afficiuntur, potius iniuriam facere. Quo circa amplius mihi iniquissimum apparet id ipsum quod fit, quoniam ii quidem qui videntur conferre iniuriam, sibi ipsis potius nocuerunt, et multam iis qui iniuria affecti sunt pararunt utilitatem; qui vero videntur iniuriam sustinere, ipsi eam potius inferunt, quia licet plurimum ab illis commodi tulerint, eos pari gratia non remunerant. Et Petrus: Verum haec non contra infestantium, sed contra infestatorum voluntatem contingunt.

CXXVII. Tunc pater laudata ea oratione ait ad Petrum: Sed, domine mi, hunc quoque sermonem mihi declara. Memini enim, Clementem mihi dicere, nos iniurias et afflictiones ad peccatorum remissionem pati. Et Petrus: Recte habet atque ita est. Quae enim homines possidemus plura appetentes sive vestes, inquam, sive escas, sive potiones, sive alia quaecumque, non recte omnino facientes possidemus, quia nihil habere debemus, uti paullo ante vobis dixi. Nam si in omnibus possessiones solent

om. B. — 4) Ita et Hom Cod. Ottobonianus (non *ἀφελων*, quod in nostrae Hom. editionis textu typhotheta male expressit) et V nostrae Epit., *ἀφειλώς* textus Hom. Cot., *ἀφελων* O nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 5) *ἐφη* add. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. Pergunt *τί δὲ* BCD, Hom., V nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 6) *ἀμπεληται* B, *ἀμπελεῖται* D. — 7) καὶ adiunximus ex BCD, Hom. l. c., nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 8) *τοῦτο* D c. V nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 9) *ἐν ἡ* Hom. l. c., O nostrae Epit. (*ἐνα* — sic — V) et al. ap. Cot. — 10) Poena quadrupli in furto sancitur legibus plurimis. Cot. Asteriscus criticus ante *τετραπλάσιον* in ed. Cotelieriana a. 1672 et notula

marginalis „Deest in al.“ haec quidem locum suum non tueri videntur. In Homiliarum, nostrae et huiusce Epitomes Codd. nil certe desideratur. — 11) *ὁ* addidi ex C. — 12) *πρὸς ταῦτα* add. Hom. XV, 8, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 13) *ἐτι μᾶλλον ἀδικώτατον ὄλων* (sic et noster Hom. Cod., *ὄλων* textus Hom. Cot. et nostra Epit.) *μοι φαίνεται τὸ πρᾶγμα* Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) *πολλὰ τοῖς (τὰ ἐσθμενα* add. Hom.) *ἐλομένοις συγχωροῦσιν π. ἑαυτοῦς ἐβλασαν . . . τὴν ἀφελειαν* Hom. XV, 9, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 15) *μᾶλλον* des. in Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXXVII. 1) *μοι* om. B. — 2) *αὐτοῦ* C. — 3) *οὐτός* D. — 4) *εἰτε*

προξερειν οὐδε τοῖς ἔχουσιν ἀμαρτήματα, ἢ τούτων⁵ ὅπως ποτὲ στέρησαι ἀμαρτιῶν ἐστὶν ἀφαίρεσις.⁶ καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· ἀκολούθως ἔχει. καὶ ὁ Πέτρος· καὶ δικαιοτάτα. ἐπεὶ γὰρ⁷ τῶν σωζομένων ἐστὶν, ὡς ἔφη, τὸ μηδὲν ἔχειν,⁸ ὑπάρχει δὲ πολλὰ⁹ πολλοῖς κτήματα, τούτου χάριν ἐξ ὑπερβαλλούσης¹⁰ θεοῦ φιλανθρωπίας ἐπάγονται παιδεῖαι τοῖς μὴ κατὰ τὸ δοκοῦν¹¹ θεῶν πολενομένοις, ἵνα διὰ τὸ ποσῶς φιλόθεον προσκαίρους ὑπομένοντες τιμωρίας¹² αἰωνίων ἀπαλλαγῶσι κολάσεων. καὶ ὁ πατὴρ· τί δαι,¹³ οὐ πολλοὺς ἀσεβεῖς ὀρώμεν πένητας; εἶτα παρὰ τοῦτο καὶ αὐτοὺς τῆς τῶν σωζομένων εἶναι¹⁴ μερίδος φήσομεν;¹⁵ καὶ ὁ Πέτρος· οὐ πάντως. οὐ γὰρ ἀποδεκτή ἡ πενία, ὡς μὴ προσήκει ὀρεγομένη, ἐπεὶ καὶ¹⁶ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ ζῶντος θεοῦ μακαρίζων τοὺς πτωχοὺς¹⁷ μακάριοι οἱ πτωχοὶ, ἔφη, τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. καὶ ὁ πατὴρ· ἀληθῶς πάντῃ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὀρθῶς ἔχειν τὰ πράγματα φαίνεται· διὸ καὶ προαιρέτως ἔγω¹⁸ τῇ τάξει πατρὸς¹⁹ ἰσακούσαι τὸ λόγον.

CXXVIII. Καὶ ὁ Πέτρος· οὐκοῦν τοῖ λοιποῦ σπεύδοσσι σοὶ τὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν πίστιν μαθεῖν, πρῶτα¹ τὸν λόγον ἐκθήσομαι ἀπ' αὐτοῦ πρώτον² ἀρχόμενος τοῦ θεοῦ καὶ δευτέρως, αὐτὸν μόνον θεῖν³ λέγειν θεόν, ἑτέρον δὲ μήτε λέγειν, μήτε νομίζειν, καὶ ὅτι ὁ⁴ παρὰ τοῦτο ποιῶν⁵ αἰώνια κολασθήσεται ὡς εἰς αὐτὸν τὸν⁶ τῶν ὄλων ἀσεβήσας θεόν. καὶ τοῦτο εἶπὼν καὶ τοῖς ὑπὸ παθῶν ὄχλουμένοις καὶ νοσοῦσι καὶ δαιμονῶσι τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς καὶ τούτους εὐχὴν θεραπεύσας, τὴν ἐκκλησίαν διέλυσεν· εἶθ' οὕτως εἰσελθὼν καὶ τῶν συνήθων⁷ ἄλων μεταλαβὼν ὑπνωσεν.

CXXIX. Ὁρθρον δὲ πάλιν¹ ὁ Πέτρος ἐξῆλθὼν καὶ ἐπὶ² τὸν συνήθη τοῦ διαλέγεσθαι τόπον στάς, ἅτε καὶ πολλῶν συνδεδραμηκότων ὄλων, ἅμμι τῷ μέλλειν διαλέγεσθαι αὐτὸν εἰσῆει τις τῶν αὐτοῦ διακόνων λέγων· Σίμων ἀπὸ Ἀντιοχείας εἰσεληλυθὼς ἀπ' αὐτῆς ἐσπέρας, μαθὼν ὑποσχόμενον σε τὸν περὶ μοναρχίας ποιησῶσαι³ λόγον, ἐτομὸς ἐστὶ μετὰ γε τοῦ Ἐπισκοποῦ Ἀθηνοδώρου διαλεγόμενον σοὶ ἐπελθεῖν, ὡς ἂν πᾶσι τοῖς ὑπὸ σοῦ περὶ μοναρχίας ὑπαιγορευμένοις δημοσίᾳ παρῶν αὐτὸς ἀντιλέγοι.⁴

CXXX. Ταῦτα τοῦ διακόνου λέγοντος ἰδὼν καὶ ὁ¹ Σίμων σὺν Ἀθηνόδωρῳ καὶ τισιν ἄλλοις ἑταίροις² εἰσῆει, καὶ πρὸ τοῦ τι τὸν Πέτρον ὄλωσ εἰπεῖν αὐτὸς προλαβὼν ἔμαθον, φησὶν,³ ὅτι χθὲς ὑπέσχον τῷ Φαίστω κατὰ τὴν σήμερον δεῖξαι τῇ τάξει τὸν λόγον ποιούμενος, καὶ ἀπ' αὐτοῦ πρώτον ἀρχόμενος τοῦ τῶν ὄλων δεσπότητον, ὅτι αὐτὸν δεῖ μόνον λέγειν θεόν, ἄλλους⁴ δὲ μήτε λέγειν, μήτε νομίζειν, καὶ ὅτι ὁ παρὰ τοῦτο ποιῶν αἰώνιαν ὑπέξει τὴν τιμωρίαν. πρὸ πάντων οὖν ἀληθῶς καταπέπληγμαί σου τὴν ἀπόνοιαν, ὅτι ἤλπισας μεταπεῖσαι ἄνδρα σοφὸν οὕτω, καὶ ταῦτα πρεσβύτην· ἀλλ' οὐκ ἐκπεύξῃ τῶν ἐλπίδων καὶ τοῦ θελήματος, ἅτε παρόντος ἐμοῦ καὶ τοῦ ψευδοῦς⁵ σου διελέγγοντος λόγου. ἴσως γὰρ ἂν καὶ ἠπάτητο μὴ παρόντος ἐμοῦ

πόματα B, εἶτε καὶ πόματα C. — 5) δὲ inser. nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) ἀφαιρεσις R. — 7) δὴ B. — 8) μηδὲν μὴδὲν ὑπάρχειν Hom. XV, 9, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 9) πολλὰ ex-cidit edd. Cot. et Cler. — 10) ὑπερβα-λουσας C. — 11) ἐλλικρινως p. κατὰ τὸ δοκοῦν Hom. l. e., nostra Epit. et al.

ap. Cot. — 12) διὰ προσκαίρων τιμω-ριῶν nostra Epit. et al. ap. Cot. — 13) τί δὲ BD, noster Hom. Cod. et al. ap. Cot., τί δὴ textus Hom. Cod., om. τί δαι nostra Epit. et al. ap. Cot. — 14) εἶ-ναι om. C, μερίδος εἶναι inv. D. — 15) παρὰ (εἶτα παρὰ noster Hom. Cod.) τοῦτο οὖν (om. οὖν Hom. et V nostrae

iis qui possident conciliare delicta, earum quocunque modo privato ademptio est delictorum. Dixit pater: Recte habet. Petrus vero: Iustissime. Quandoquidem enim eorum qui salvantur est, ut dixi, nihil habere, multis autem multae suppetunt possessiones, ea causa per eximiam Dei humanitatem castigationes inducuntur iis qui secundum voluntatem Dei non vivunt, ut propter aliquantam erga Deum caritatem temporaria supplicia perferentes aeternis poenis eximantur. Tum pater: Quid enim, nonne multos impios videmus pauperes? An propterea et illos dicemus in parte eorum esse, qui salutem consequuntur? Et Petrus: Nequaquam omnino. Non enim probanda est inopia quae appetit ea, quae non decet, quia et dominus noster Iesus Christus filius Dei vivi beatos praedicans pauperes *Beati inquit pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Tum pater: Vere prorsus secundum propositam quaestionem res videntur recte habere; quapropter in animo habeo, totam ordine audire doctrinam.

CXXVIII. Et Petrus: Itaque deinceps studenti tibi discere quae ad nostram fidem pertinent, hanc doctrinam explicabo ab ipso primum incipiens Deo et ostendens, ipsum solum dicendum esse Deum, alios vero nec dicendos, nec existimandos, hominemque qui aliter fecerit, aeterno supplicio puniendum, ut qui in ipsum universorum Deum impius exstiterit. Atque hoc dicto cumque aliqua perpessione infestatis aegrotantibus et daemoniacis imposuisset manus ac eos curasset prece, concionem dimisit. Deinde ita ingressus et solito cibo percepto se somno dedit.

CXXIX. Mane vero iterum egressus Petrus cum stetit in loco, in quo disserere solebat, ingensque hominum multitudo concurrisset, simul ac ipse iam erat locuturus, introivit quidam ex eius diaconis dicens: Simon Antiochia ipso vespere ingressus, audiens te promississe de monarchia [principatu unius] verba esse facturum, paratus est una cum Athenodoro Epicureo tibi disserenti intervenire, ut cuncta quae a te de monarchia denunciabuntur publice ipse praesens impugnet.

CXXX. Haec dicente diacono ecce et Simon cum Athenodoro aliisque nonnullis sodalibus ingreditur, et ante quam Petrus aliquid omnino loqueretur, ipse anticipans Comperi, inquit, te heri pollicitum esse Fausto, quod hodie habito sermone ordine esses ostensurus primumque incipiendo ab ipso universorum Domino, eum solum dicendum esse Deum, alios vero neque dicendos, neque existimandos, quique contra fecerit, aeternas poenas daturum. Ante omnia ergo vere insaniam tuam demiratus sum, quod sperasti, te posse in aliam sententiam adducere virum adeo sapientem, ad haec senem. At spes ac voluntatem non obtinebis, utpote

Epit.) και οὔτοι τῶν σωζομένων εἰσὶν
p. εἴτα παρὰ . . . φησομεν Hom. XV,
10, nostra Epit. et al. ap. Cot. —
16) πλήν p. ἐπεὶ και nostra Epit. et al.
ap. Cot. — 17) τοὺς πτωχοὺς des. in
nostra Epit. et al. ap. Cot. — 18) ἐγε-
νόμην Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap.
Cot. — 19) πάντως B.

Cap. CXXVIII. 1) ὀφείλοντι τῇ
τάξει nostra Epit. et al. ap. Cot. —
2) πρῶτον om. Hom. XV, 11, nostra
Epit. et al. ap. Cot., τοῦ πρῶτον ex-
hibet D. — 3) δτι αὐτὸν μόνον δεῖ
BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap.
Cot. — 4) ὁ accessit ex BCD, Hom. l. c.
et nostra Epit. — 5) και τοῦτο εἰπὼν
p. και δτι παρὰ τοῦτο ποιῶν al. ap.
Cot. — 6) τὸν addidi ex BCD, Hom. l.
c. et nostra Epit. — 7) και εὐδέμενος,

και ταύμενος, ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους
και εἶδ' οὕτως εἰσιῶν τῶν συνήθων
(συνηθεστέρων addidit Cot. in Hom.)
Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXXIX. 1) πάλιν om. Hom.
XVI, 1, nostra Epit. et al. ap. Cot. —
2) ἐπιστάς Hom. l. c., nostra Epit. et
al. ap. Cot., ubi mox om. στάς post τό-
πον. Ibidem pergitur: ὄχλον πολὺν
συνεστῶτα εἶδεν. και ἄμα. — 3) ποι-
εῖσθαι des. in D. — 4) πρὸς τὸ ἀντι-
λέγειν δημοσίᾳ παρὶ τοῖς ὑπὸ σοῦ
(σοῦ ὀπωσποτε Hom.) ὑπὲρ μοναρχίας
λεγόμενοις λόγοις Hom. l. c.,
nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXXX. 1) και ὁ om. B, ὁ om.
CD. — 2) ἐτέροις CD, idem fuit in B.
— 3) φησὶ C. — 4) ἄλλον al. ap. Cot.
— 5) ψευδούς (αἰο) C.

ιδιότης ὢν τῶν παρὰ Ἰουδαίους δημοσίᾳ πεπιστωμένων βιβλίων. τὰ τῶν δὲ τοὺς πολλοὺς ὑπερβήσομαι λόγους, ἵνα θάπτον σου τὴν ὑπόσχεσιν ἀσθενῶς ἔχουσαν διελίξω. λέγω τοιγαρὸν, ὃ ὑπέσχεο. εἰ δὲ τὸν ἔλεγον αἰδούμετος ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τὴν ὑπόσχεσιν ἐθελῶς παραλιπεῖν, ἀντάρκης καὶ οὕτως ἀπόδειξις ὅτι ψευδῆ τὰ ὑπεσχημένα, καθ' ὅτι ἐπὶ τῶν τὰς γραφὰς εἰδόντων εἰπεῖν οὐκ ἐτόλμησας. καὶ τῶν δὲ τί περιμένω σε λέγειν μάλιστα ἔχον μάρτυρα τῆς ὑποσχέσεώς σου τὸν γέγοντα τουτοῖ; ταῦτα εἰπὼν καὶ τῷ πατρὶ προσβλέψας φησὶν εἰπέ μοι, ἀνδρῶν ἀπάντων ὁ τιμωτάτος, οὐχὶ οὐτος ὑπέσχετό σοι δεῖξαι σημερον, ὅτι εἰς ἐστὶ θεός, καὶ οὐ χεῖρ ἑτερόν τινα λέγειν ἢ νομίζειν θεός, ὃ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν ἀθάνατον εἰσπραχθήσεται τιμωρίαν;

CXXXI. Καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· καλῶς ἂν τὴν μαρτυρίαν παρ' ἐμοῦ ἀπήγεις, ὦ Σίμων,¹ εἰ πρότερον ἤρκειτο² Πέτρος· τῶν δὲ οὐκ αἰδουμένων λέγειν,³ ἃ δεῖ λέγειν· οἶμαί σε ὀργῆς πεπλησμένον διελχθῆναι βούλεσθαι. τοῦτο δὲ οὔτε σοι προσήκει ποιεῖν, οὐδ' ἡμῖν οὕτως ἔχοντα⁴ ὑπακούειν, ὅτι μάχηρ ἐστὶν ἰστορησαι, καὶ οὐ πρὸς ἀληθείαν ἀφραδίσθαι· ἀλλ' ἐκίταρος ἡμῶν τὸ ἑαυτοῦ δόγμα ἐκθέσθω, καὶ ὅψ' ἑτέρω κρίνοντι τοὺς λόγους δοτήσῃ, καὶ οὕτω πάντως ἀναμφίλογον⁵ τάληθὲς εὐρεθήσεται. ἤρως τῷ Σίμωνι τὸ λεχθῆν, καὶ ποιῆσαι ὑπέσχετο κατὰ ταῦτα. πληρ' ἀλλὰ δεδοικα, τῷ Φαύστῳ ἔφη,⁶ μή πως ἤδη προκατελημένος τοῖς τοῦ Πέτρον λόγοις οὐ φιλαλήθης γένη κριτής.

CXXXII. Καὶ ὁ πατὴρ ἀπεκρίνατο· μή με βιάζου ἀκριτῶς συνθέσθαι σοι, ὡς ἂν δόξω φιλιεθήσης εἶναι κριτής. εἰ γὰρ τάληθῆ βούλει μαθεῖν, τῷ σῷ φρονήματι προσελθῆμαί¹ μάλλον. καὶ ὁ Σίμων· πῶς προσελθῆναι, οὐκ εἰδώς δ φρονῶ; καὶ ὁ πατὴρ· τοῦτο ῥαδίον ἐστὶν εἰδέναι, καὶ πῶς, ἀκούσον. ἐλέγξειν ὑπέσχεο τὸν Πέτρον ἕνα θεὸν λέγοντα εἶναι, ὅτι ψεύδεται· ὃ δὲ τὸν ἕνα λέγοντα ἐλέγξει ἐπαγγελλόμενος, πάντως εὐδῆλον ὡς ἐκεῖνος ἀληθεύσων, οὐ τὸ αὐτὸ λέγει. εἰ γὰρ² τῷ καταψευδομένῳ τὸ αὐτὸ λέγει, καὶ αὐτὸς ἄρα³ ψεύδεται· εἰ δὲ τι ἐναντία λέγων ἀποδείκνυσιν, ἀπικρῶς ἀληθεύει. οὐκ ἄλλως οὐν⁴ τὸν ἕνα θεὸν εἶναι λέγοντα ψεύστην λέγεις, εἰ μὴ⁵ ἂν ὅτι πολλοὺς αὐτὸς δοξάζεις⁶ θεοὺς. θεοὺς δὲ πολλοὺς εἶναι καὶ ἐγὼ φημι. τῷ αὐτῷ οὐν σοι πρὸ τῆς ζητήσεως λόγῳ κἀγὼ προκατελήμμαι· καὶ κατὰ τοῦτο περὶ ἐμοῦ σε τὸ παράπαν οὐ δεδοικέναι χεῖρ, ἀλλὰ Πέτρον⁷ μάλλον· τυγχάνω γὰρ αὐτῷ καὶ ἐτι τὰ ἐναντία φρονῶν. μετὰ δὲ τὴν ὑμετέραν ζήτησιν ἐλπίζω φιλαλήθης ὢν κριτής, πάσαν ἀποδυσάμενος πρόληψιν, τῷ ἐπικρατοῦργι συνθέσθαι λόγῳ. ταῦτα τοῦ πατρὸς εἰπόντος ἡρέμα βοή τις ἐπαίνου ἐκ τῶν ὄλων ἐγένετο ἐπὶ τῷ οὕτως τὸν πατέρα διελχθῆναι.

CXXXIII. Καὶ ὁμοῦς ὁ Πέτρος τὸ ἑαυτοῦ περὶ θεοῦ ἐξέθετο φρόνημα, καὶ πολλὰ περὶ μοναρχίας διελχθεὶς μετὰ διακρόνον τῇ χειρὶ προσεκαλεῖτο¹ τοὺς ὄχλους, οἷς προσελθούσι τὰς χεῖράς τε ἐπιτίθει, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἤρχετο, καὶ ὁμοῦ πάντες εὐλογῆσαμεν τὸν θεόν. ὑπεσιδόμενα δὲ τις λέγων πρὸς Σίμωνα· Ἀππίων ὁ Πλευστονικῆς οὐν Ἀνουβίωνι² ἦκεν ἀρτίως ἀπὸ Ἀνωχείας. καὶ ταῦτα ἀκούσας ὁ Σίμων ἔβρισεν εὐθείως ὡς³ τοὺς εἰρημένους ὑποδεξόμενος. ὃ δὲ πατὴρ προσελθὼν⁴ τῷ Πέτρῳ εἶ μοι ἐπιτρέπεις, ἔφη,⁵ κύριε μόν, πορεύομαι κἀγὼ σὺν αὐτῷ προσεγορευσῶν Ἀππιωνά

Cap. CXXXI. 1) ὦ σίμων D. — το B. — 2) Voco. ἃ δεῖ λέγειν desunt in D. — 3) ἐχορτι BC. — 4) ἀναμφί-

praesente me tuosque falsos sermones redarguente. Etenim forte me absente deceptus fuisset, cum imperitus sit librorum, qui Iudaeis palam sunt traditi. Nunc autem multa verba praeteribo, ut citius promissionem tuam infirmam esse convincam. Dic igitur, quod pollicitus es. Sin autem reprehensionem veritus coram nobis velis promissum omittere, etiam sic sufficiens erit probatio falsa esse, quae promisisti, quandoquidem coram hominibus Scripturas callentibus non ausus sis dicere. Et vero iam cur exspecto, ut dicas, qui maximum habeo pollicitationis tuae testem hunc senem? Post haec verba cum patrem aspexisset, ait: Dic mihi, virorum praestantissime, nonne iste tibi pollicitus est ostensurum se hodie, unum Deum esse, nec alium dicendum aut habendum Deum, ab eo autem, qui aliter fecerit, immortale supplicium exactum iri?

CXXXI. Respondit pater: Recte a me testimonium postulares, o Simon, si antea Petrus negavisset. Nunc autem non verebor dicere, quae dicenda sunt: arbitror te ira repletum velle disputationem suscipere. Hoc porro neque te facere decet, neque oportet, ut nos sic affectum audiamus, quoniam id pugnam videre est, et non ad veritatem invari. Sed uterque vestrum dogma suum exponat, et ad alium iudicem verba habeantur, sicque prorsus invenietur dubitationis experte veritas. Placuit Simoni oratio, seque ex ea facturum promisit. Verumtamen timeo, inquit Fausto, ne iam Petri verbis occupatus non sis veri studiosus iudex.

CXXXII. Et pater respondit: Ne me cogas, temere ac indicta causa tibi assentiri, ut iudex veritatis amans videar. Nam si vera audire cupis, tua potius sententia praecoccupatus sum. Ac Simon: Quo modo es praecoccupatus qui nescis, quid sentiam? At pater: Facile est illud cognoscere, et quoniam pacto, audi. Pollicitus es, a te falsi convictum iri Petrum, qui unum esse Deum asserat: ceterum qui promittit reprehensionem asserentis unum Deum plane manifestum est, quod is vera loquens non idem affirmet. Si enim idem dicit cum eo, qui ementita loquitur, et ipse profecto est mendax; si vero contraria dicere se ostendit, ex adverso sane verus est. Non alia ergo ratione praedicatorum unius Dei esse mendacem pronuncias, nisi quia multos deos esse censes. Atqui multos esse deos ego quoque aio. Eadem igitur tecum doctrina ante disceptationem occupatus sum, et propterea nulla tenus oportet te metuere de me, sed Petrum potius; etiamnum quippe contra atque ille sentio. Post vestram autem disputationem spero fore, ut veri studiosus iudex omni deposita anticipatione praevalenti consensurus sim orationi. Haec cum pater dixisset, sensim clamor quidam laudationis a populo exortus est, quoniam ita pater esset locutus.

CXXXIII. Porro Petrus suam de Deo sententiam exposuit, pluraque de monarchia prolocutus cum lacrimis manu advocavit multitudinem; qua accedente tum manus imposuit, tum pro iis precatus est, pariterque omnes Deo benediximus. Intro autem irrumpit aliquis Simoni dicens: Appion Plistonices cum Annubione modo venit Antiochia. Quibus auditis Simon exit statim praedictos excepturus. Pater vero accedens ad Petrum Si mihi, inquit, concedis, domine mi, et ego cum eo proficiscar, ut salutem Appionem et Annubionem mihi a prima aetate amicos. Etenim forte Annu-

βολον BD. — 6) εἶπε D. Parum accurate Cot. et Cler. vertunt: „Verumtamen, inquit, timeo Fausto; ne iam Petri verbis occupatus, non sit veri studiosus iudex.“

Cap. CXXXII. 1) προκινηθημεις B. — 2) δὲ B, ubi decet τῷ καταβουδομένῳ. — 3) ἄρα om. Hom. XVI, 4, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 4) οὐν

om. B. — 5) μή τι BD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) δοξάζεις correctum man. sec. ex δοξάζεις B. — 7) πέτρος B, πέτρον C.

Cap. CXXXIII. 1) προσεκαλοῦντο D. — 2) Ἀνουβίωνι al. ap. Cot. — 3) ὡς om. BCD et al. ap. Cot. — 4) ἀκούσας καὶ χαρῆς Hom. XX, 11, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) ἔφη

τε καὶ Ἀννουβίωνα ἐν πρώτης ἡλικίας φίλους μοι⁶ γενομένους. τυχὸν γὰρ καὶ Ἀννουβίωνα⁷ πείσω Κλήμεντι διαλεχθῆναι περὶ γενέσεως. καὶ ὁ Πέτρος ἐπιτρέπω, ἔφη,⁸ καὶ ἔπεινώ τὰ φίλων σε πληροῦντα μέρη. πλὴν ἐνόησέν μοι, ὡς κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ παταχθῆσεν συντρέχει τὰ πρὸς τὴν σὴν πληροφορίαν, οἰκείαν ἀποτελοῦντα τὴν ἀρμονίαν. τοῦτο δὲ εἶπον διὰ τὴν Ἀννουβίοντος χρησίμως σοι γενομένην ἐπιδημίαν.⁹ καὶ ὁ πατήρ¹⁰ ἀληθῶς, ἔφη, καὶ γὰρ συνῶν τοῦτο οὐτωςί ἔχον.¹¹

CXXXIV. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη πρὸς Σίμωνα. καὶ εὐρὼν Ἀππίωνά τε καὶ Ἀννουβίωνα καὶ¹ προσαγορεύσας αὐτοὺς ἐκαθέσθη.² ὁ δὲ Σίμων ἀκούσας ἐπιδημήσειν τινὰς ἐν προσαγῆς βασιλικῆς ἐπιζητούντας αὐτὸν καὶ φάσκοντας, καθ' ὅτι Καίσαρ πολλοὺς μάγους ἀνελὼν, εἶτα καὶ τὰ κατὰ τὸν³ Σίμωνα πνθόμενος⁴ εἰς ἐπιζήτησιν αὐτοῦ πέμψειεν, ὅπως καὶ αὐτὸν ὁμοίως⁵ κολάσῃ, πρὸς Ἀννουβίωνα καὶ Ἀππίωνα⁶ ἔφη· Φαύστον πρὸς ἡμᾶς⁷ ἄλθόντα μετασχεῖν ἄλλων παιήσατε σὺν ἡμῖν.⁸ ἐγὼ δὲ μῦθόν τι κατασκευάσω,⁹ ἵνα δειπνήσας καὶ ἀλειψάμενος¹⁰ τὴν ἐμὴν πάσι δόξῃ ἔχειν¹¹ μορφῆν.

CXXXV. Καὶ τοῦ Σίμωνος ταῦτα εἰπόντος Ἀππίων καὶ Ἀννουβίον φασί¹ πρὸς αὐτόν· καὶ τί ῥα σοι κέρδος ἀπὸ τῆς μηχανῆς ἔσται ταύτης; καὶ ὁ Σίμων ἔφη· πρῶτον μὲν συλλαβόντες αὐτὸν, οἱ ἐμὲ ζητούντες παιδοῦνται τῆς κατ' ἐμοῦ ζητήσεως. εἰ δὲ καὶ ὑπὸ βασιλικῆς χειρὸς ἀναιρεθεῖν, μέγιστον πένθος ἔξουσιν οἱ τούτου παῖδες, οἱ τινες ἐμὲ καταλιπόντες Πέτρον προσπεφοιτήμασιν.² Ἀππίων δὲ καὶ Ἀννουβίον³ κατ' ἰδίαν πάντα τῷ Φαύστῳ⁴ διασαφόνσι, καὶ τὴν ἐπιβουλήν φράζουσιν. καὶ ὁ Φαύστος σὺν ἀληθεῖς⁵ εἶναι τοὺς λόγους νομίσας, συνδειπνήσας τῷ Σίμωνι μετὰ γε τῶν ἐταίρων⁶ Ἀππίωνός τε καὶ Ἀννουβίοντος ἐκ χειρὸς τοῦ Σίμωνος λαμβάνει τὸ μῦθον, καὶ τὸ ἴδιον ἀλειψάμενος πρόσωπον τῆν τοῦ Σίμωνος εὐθύς⁷ ὑπέδω μορφῆν. πλὴν ἐν μέσῃ γε τῇ νυκτὶ διαναστάς ὁ Σίμων τὴν ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας φωνῆν ἐποιεῖτο.

CXXXVI. Ἡμεῖς δὲ γε οἱ τῷ Πέτρῳ συνόντες δι' ὅλης νυκτὸς ἀλλήλοις διουμιλοῦντες¹ ὑπὸ τῆς ἡδονῆς καὶ χαρᾶς τῶν λεγομένων ἠφρόντες διενυκτερούσαμεν. ἦδη δὲ πως τῆς νυκτὸς ὑπαναζομένης ὁ Πέτρος ἐμβλέψας ἐμοὶ τε² καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἔφη· διαπορῶ, τί ἄρα γε τῷ ὑμετέρῳ³ πατρὶ γέγονε.⁴ καὶ λέγοντος ταῦτα ἰδοὺ καὶ ὁ πατήρ ἤκε, τὸν Πέτρον ἡμῖν περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενον ἦδη καταλαβὼν, ἀθνημούντ' αὐτὸν⁵ ἰδὼν καὶ προσαγορεύσας ἀπελογήσατο,⁶ δι' ἣν αἰτίαν ἔξω κειοῦμαι. ἡμεῖς δὲ ἐμβλέποντες αὐτῷ ἐξοστήκειμεν τὸ εἶδος Σίμωνος ὄρωιτες, φωνῆς δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀκούοντες Φαύστου. καὶ δὴ φωνόντων ἡμῶν αὐτὸν ὁ πατήρ ἐξεπέπληκτο.⁷ μόνος δὲ Πέτρος τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ μορφῆν ἐνορῶν πρὸς ἡμᾶς ἔφη· τίνος ἐνεκεν⁸ τὸν ὑμέτερον ἀποθνήσθε πατέρα καὶ ἀποστρέψασθε; ἡμεῖς δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ ἡ μήτηρ, ὅτι Σίμων ἡμῖν οὗτος φαίνεται φωνῆν ἔχων τοῦ ἡμετέρου πατρὸς. καὶ ὁ Πέτρος, οὐ, φησί.⁹ ὑμῖν μὲν ἡ ἀμάγευτος αὐτοῦ φωνῆ γνάριμος ἐστὶ μόνῃ· ἐμοῦ δὲ τοῖς ἀμαγέυτοις ὀφθαλμοῖς καὶ τὸ εἶδος ὁποῖόν ἐστι κα-

deest in D. — 6) μοι ex BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., μου vulg. — 7) ἄννουβίωνι D. — 8) ἔφη om. D. — 9) ἐπιτυχίαν al. ap. Cot. — 10) ἔφη

et heic et post ἀληθῶς exh. D. — 11) ἔχων fuit in B.

Cap. CXXXIV. 1) καὶ om. B et nostra Epit. — 2) ἐκαθέσθη D. —

bioni persuadebo, ut cum Clemente disputet de Genesi. Et Petrus Concedo, inquit, laudo etiam, quod amicorum partes et officia impleas. Verumtamen mihi cogita, quo modo secundum Dei providentiam undique concurrant, quae ad plene faciendam tibi fidem pertinent, aptum perficientia concentum. Hoc autem dixi, quia Annubionis adventus tibi usui obtigit. Et pater Vere, inquit, ego quoque conspicio, id ita habere.

CXXXIV. Atque post haec dicta profectus est ad Simonem. Inventis autem Appione et Annubione ac salutatis consedit. Simon vero audiens, quosdam iussu regio adventuros, qui ipsum quaerent quique dicerent, Caesarem multis magis interfectis deinde et de Simone certiore factum ad investigationem illius misisse, ut in illum etiam animadvertat, ad Annubionem et Appionem inquit: Faustum qui ad nos venit facite cibum nobiscum sumere; ego autem unguentum quoddam conficiam, ut coenatus et perungens se cunctis habere formam videatur.

CXXXV. Cumque haec Simon dixisset, Appion et Annubion aiunt ad illum: Et quodnam tibi lucrum ex hac machinatione adveniet? Respondit Simon: Primo quidem, comprehenso illo, qui me quaerunt desistent ab indagatione contra me suscepta. Quod si etiam manu regia occisus fuerit, maximum luctum habebunt eius liberi, qui me derelicto ad Petrum se contulerunt. Appion vero et Annubion privatim omnia Fausto aperierunt, insidiasque commemorant. Et Faustus vera non esse ea verba arbitratus, coenatus cum Simone et cum sodalibus Appione et Annubione unguentum sumit ex Simonis manu, ac ungens faciem suam illico induit formam Simonis. At media nocte exurgens Simon in Iudaeam fuga se abripuit.

CXXXVI. Porro nos qui cum Petro eramus per totam noctem multo colloquentes prae voluptate ac laetitia ex iis quae dicebantur orta vigilis pernoctavimus. Iam vero ubi sublucere coepit, Petrus me et fratres intuens ait: Nescio, quidnam patri vestro contigerit. Dumque haec diceret, ecce pater advenit Petrum nobis de ipso iam loquentem nactus; quem cum videret anxium atque salutasset rationem et causam reddidit, cur pernoctasset foras. Nos autem recipientes eum obstupimus, qui Simonis speciem videremus, at vocem patris nostri Fausti audiremus. Cumque fugeremus eum, pater animo percussus est. Ceterum Petrus, qui unus naturalem eius formam cernebat, ait ad nos: Quare patrem vestrum repellitis et aversamini? Nos vero et mater ad eum: Quoniam ille nobis videtur esse Simon vocem habens patris nostri. Tum Petrus Nequaquam, inquit; vobis quidem vox illius, quae magiae vim non sensit, nota est sola; meis autem non fascinatis oculis etiam effigies qualem habet conspicitur;

3) τὸν accessit ex BCD et nostra Epit. — 4) μαθὼν Hom. XX, 13, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ μάγους p. ὁμοίως Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 6) ἀπίωνα καὶ ἀννουβίωνα inv. BCD et nostra Epit. — 7) ὑμᾶς B, quod probō. — 8) ὑμῖν B et Hom. XX, 16. — 9) σκευάσω BCD, Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 10) ἀναλαβὼν τὸ (τὸ noster Hom. Cod.) ἴδιον χρίσας πρόσωπον p. ἀλειψάμενος Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 11) ἔχειν δόξην inv. CD, Hom. l. c. et nostra Epit.

Cap. CXXXV. 1) φησὶ D. — 2) προσφυγγόντες (om. προσφυγγόντες O nostrae Epit.) τῷ Πέτρῳ συνεργῶσιν p. Πέτρῳ προσπεφοιτησῶσιν

Hem. XX, 17, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 3) ἀννουβίων δὲ καὶ ἀπίων inv. BCD et nostra Epit., solus Ἀννουβίων est Hom. XX, 14. — 4) φανύστον p. τῷ Φαύστῳ D. — 5) ἀληθῆς B. — 6) ἔτερον supra ai man. pr. B. — 7) εὐδῶς om. nostra Epit. et al. ap. Cot.

Cap. CXXXVI. 1) ἐπαλλάξας πυνθανόμενοι Hom. XX, 12, nostra Epit. et al. ap. Cot. — 2) τε addidi ex BCD, Hom. l. c. et nostra Epit. — 3) ἡμετέρῳ C. — 4) ἔδοξε Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 5) ἀδνμουῖνά τε καὶ C. — 6) ἀπειλοῦσατο BCD. — 7) ἐπὶ τὸ (τῷ Hom. et O nostrae Epit.) οὕτως ἀπηγῶς καὶ ἐξδρωδῶς (ἐξδρωῶς Hom.) αὐτῷ χρῆσθαι add. Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot. — 8) ἔνεκα C, Hom. l. c. et nostra Epit. — 9) οὐ φησὶ BD.

θοράται· ἐπεὶ μὴ Σίμων ἐστὶν οὗτος, ἀλλὰ Φαῦστος ὁ ὑμῆτερος ὄντος πατὴρ· τότε δὴ προσμβλέψας καὶ τῷ πατρὶ λέγει·¹⁰ τὸ γησίόν σου εἶδος αὐτοῦς οὐ φαίνεται, ἀλλὰ Σίμωνος τοῦ ὑσεβεστάτου καὶ ἡμῖν ἐχθίστου.

CXXXVII. Ταῦτα τοῦ Πέτρου διαλεγομένου ἐπισθεῖ τις τῶν προόδων ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἐληλυθώς, λέγων· εἶδέναι σε θάλω, κύριέ μου Πέτρε, ὅτι Σίμων ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ ὅτε ὑπῆρχε, δημοσίᾳ πολλὰ τεράστια ποιῶν οὐδὲν ἄλλο σπουδάζων ἦν, ἢ σε μισητὸν αὐτοῖς καταστήσαι, μάγον τε ὀνομάζων καὶ γόητα¹ καὶ μαιφόνον, ἐφ' ᾧ καὶ τοσοῦτον αὐτοὺς ηἰσθήσε κατὰ σου, ὡς γλίχσθαι τούς ἐκεῖ² πάστας τῶν σαρκῶν αὐτῶν θηρωδῶς ἀπογεύσασθαι σου. ἡμῖς δὲ πολὺ κατὰ σοῦ βρόχουσαν τὴν πόλιν ἐωρακότες, ἤλθομεν ἀπαγγεῖλαι σοι. ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Καίσαρος πεμφθεῖς τις βασιλικὸς πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγούμενον εἰς ἀναζήτησιν Σίμωνος μαθῶν, ὅτι φυγὰς εἰς Ἰουδαίαν ἔφυγε, καὶ αὐτὸς κατὰ ζήτησιν αὐτοῦ ἀπῆλθεν, ἵνα κατὰ τὴν πρόσταξιν Καίσαρος τιμωρήσῃται αὐτόν.

CXXXVIII. Ταῦτα ἀκουσας φησὶ πρὸς τὸν πατέρα Φαῦστον ὁ Πέτρος· αὐτὸς ἰδίως¹ ὡσὶν ἀκήκοας τῶν προόδων ἀπὸ Ἀντιοχείας εἰσεληλυθόντων,² ὡς ἐκεῖ γεγονώς ὁ Σίμων ἰσχυρῶς τούς ὄχλους παρῴξυνε κατ' ἑμὸν, πλάγνυν τε καὶ μαιφόνον, πρὸς δὲ καὶ μάγον καὶ γόητα³ καὶ τὰ τοιαῦτα καλῶν. νῦν οὖν ἐξαυτῆς ποιήσον, ὃ ἐγὼ σοι ἐντέλλομαι. καὶ καταλιπὼν Κλήματα παρ' ἐμοῦ, προλαβὼν⁴ αὐτὸς εἰς τὴν Ἀντιοχείαν⁵ μετὰ καὶ⁶ τῆς γυναικὸς Ματθιδίας ἐτι δὲ καὶ⁷ Φανστίνου καὶ Φανστινιανοῦ τῶν υἱῶν· συνέπονται δὲ σοι καὶ ἄλλοι τινὲς, οἳ τινες δυνατοὶ ἔσονται ὑποურγησαί μου⁸ τῷ βουλήματι· μετὰ τούτων ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ⁹ γενόμενος, ἐν ὅσῳ τὴν μορφήν ἐτι Σίμωνος περιφέρεις, δημοσίᾳ κηρύξον τὴν σεαυτοῦ μετάνοιαν.

CXXXIX. Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος, ὁξὺς ὢν εἰς τὸ τοῖσιν Φαῦστος οἶδα, ἔφη, κύριέ μου, τί βούλεται τὰ ῥήματα ταῦτα. διὰ μὴ κάμνη. μαλήσει γάρ μοι ἐκίσει γεγονένῳ¹ διατελέσαι τὸ προσταττόμενον. καὶ δεητὰ² ὑπὸ νύκτα ὁ πατὴρ μεθ' ὧν ἐκέλευσε Πέτρος τῆς πόλεως ἐξορμήσας ἐπὶ τὴν πλησίον Ἀντιοχείαν ἦλθε. καὶ στὰς ἐν μέσῳ τῆς ἀγορᾶς εἶρηκε πρὸς τὸν πληθόν· ἐγὼ Σίμων, ἐγὼ ταῦτα ὑμῖν κηρύσσω καὶ ὁμολογῶ, ἀδίκως καταψεύσασθαι Πέτρον. οὐκ ἐστὶ πλάγνος, οὐ μαιφόνος, οὐ γόης, οὐδὲ ὅσα ποτὲ φάυλα περὶ αὐτοῦ ἔλεγον.³ δέομαι ὑμῶν ἐγὼ αὐτὸς ὁ τοῦ πρὸς ὑμᾶς μίσους αἰτίος αὐτῷ⁴ γεγονός· παύσασθε⁵ μισούντες αὐτόν. τοῦ γὰρ πρὸς σωτηρίαν κίσημον ἐπιφανέντος υἱοῦ τοῦ θεοῦ ἀψευδῆς ἐστὶν οὗτος ἀπόστολος. διὰ καὶ αὐτὸς ἐγὼ σύμβουλος ὑμῖν τὰ γε πρὸς σωτηρίαν τῆν⁶ ὑμετέραν καθίσταμαι καὶ παραινῶ πείθεσθαι τούτῳ, καὶ πιστεῦναι τῷ ὑπ' αὐτοῦ κηρυσσομένῳ θεῷ· ἐπεὶ πᾶσα ὑμῶν ἡ πόλις ἀρθῆν ἀπολείεται, καὶ ὑμεῖς σὺν αὐτῇ. ὅπου δὲ χάριν εἶρηκα ταῦτα, καὶ τοῦτο ὑμᾶς εἶδέναι βούλομαι. ταύτη γὰρ τῇ νυκτὶ ἀγγελῶ με θεοῦ⁷ τὸν ἀσεβῆ ὡς ἐχθρὸν ὄντα τῷ τῆς ἀληθείας κήρῳ δεινῶς ἱμασίην. παρακαλῶ οὖν, μηδ' ἂν αὐτὸς ἐγὼ ἄλλοτε εἰδῶν κατὰ Πέτρον ἐπιχειρῶ λέγειν ἀποδέξῃσθέ με. ἐξομολογούμαι γὰρ ὑμῖν, ὡς ἐγὼ μάγος, ἐγὼ πλάγνος, ἐγὼ γόης· ἀλλὰ μετανοῶ. ἔξεστι γὰρ ἴσως μετανοία μοι τὰ κακῶς πεπραγμένα μοι⁸ συγχωρηθῆναι.

— 10) ἐφ' ἡ D, Hom. l. c., et nostra Epit.
Cap. CXXXVII. 1) γόητα sor.
D. — 2) τούς ἐκεῖ om. B.

Cap. CXXXVIII. 1) ἰδίως BCD,
Hom. XX, 18, nostra Epit. et al. sp.
Cot., ἰδίως vulg. — 2) ἐληλυθόντων

quandoquidem iste non est Simon, sed Faustus vere pater vester. Tuncque ad patrem respiciens ait: Germana species tua ipsis non apparet, verum Simonis impiissimi ac nobis inimicissimi.

CXXXVII. Ita Petro loquente ingressus est quidam ex iis, qui praecesserant Antiochia veniens dixitque: Haec scire te volo, domine mi Petre: Simon cum esset Antiochiae, publice multa portentosa faciens nihil aliud operam dabat, quam ut te odiosum illis redderet, quem magum nōminabat et praestigiatorem et caede multa pollutum, propter quod adeo illos adversus te irritavit, ut omnes illius loci aveant ipsas carnes tuas ferino more deglutire. At nos multum contra te fremere civitatem intuiti venimus, ut nunciaremus tibi. Sed et quidam homo regius a Caesare quaerendi Simonis gratia ad provinciae praesidem missus audiens, illum fuga Iudaeam petivisse, ipse quoque ad eum quaerendum abiit, ut ex Caesaris praecepto poenas de eo capiat.

CXXXVIII. Quibus auditis Petrus ad Faustum patrem ait: Ipse auribus tuis audisti ex iis, qui cum praecessissent venerunt Antiochia, quem-admodum Simon illic positus multitudinem adversus me vehementer concitarit, planum et caede pollutum, ad haec magum ac praestigiatorem aliaque huiusmodi nuncupans. Igitur nunc facito statim, quod ego praecipio tibi, et relicto Clemente apud me ipse praecede ad Antiochiam urbem una cum uxore Matthidia atque Faustino et Faustiniانو liberis; erunt etiam tecum alii quidam, qui meam voluntatem poterunt exsequi; cum his Antiochiae consistens dum formam Simonis iam circumfers, palam praedica tuam poenitentiam.

CXXXIX. Ista cum Petrus dixisset, Faustus vel mentis acumine pollebat, Novi, inquit domine mi, quid haec sibi velint verba. Quare ne labora. Mihi enim curae erit, quando illic fuero imperata perficere. Itaque noctu cum iis, quos Petrus iusserat, digressus ab urbe pater Antiochiam propinquam civitatem venit. Stansque in medio foro dixit ad multitudinem: Ego Simon, ego haec vobis pronuncio et fateor, me inique mentitum esse adversus Petrum. Non est impostor, non sanguinariarius, non praestigiator, neque affinis ulli eorum scelerum, quae aliquando de eo praedicavi. Deprecor vos ego ipse, qui causa odii erga illum vestri exetiti: desinite odio illum prosequi. Nam Dei filii, qui propter mundi salutem venit, iste est verus Apostolus. Quocirca et ipse ego vobis consiliarius in re quae ad salutem vestram pertinet efficior moneoque, ut ei fidem habeatis, Deoque quem annunciat credatis; alioqui tota vestra civitas funditus peribit, ac vos cum illa. Cuius autem gratia haec dixerim, etiam id vos scire volo. Hac enim nocte Angeli Dei me impium graviter flagellarunt, quod veritatis praeconi essem inimicus. Hortor itaque, ne etiam ipse alio tempore veniens tentavero contra Petrum loqui recipiatis me ac audiatis. Vobis quippe confiteor: ego sum magus, ego impostor, ego praestigiator; sed poenitet me. Et fortassis per poenitentiam ea quae improbe gessi mihi possunt condonari.

Hom. l. c., nostra Epit. et al. ap. Cot., *συνηλυθόντων* al. ap. Cot. — 3) *γόητα* D. — 4) *παραλαβών* B, *προαγωγών* Hom. l. c. — 5) *Ἀντιόχειαν* C, Hom. l. c., et nostra Epit. Subinde *κατὰ* male Cler. ed. 1724. — 6) *καὶ* accessit ex BCD et al. ap. Cot. — 7) *καὶ* recepi ex D. — 8) *μοι* BCD et al. ap. Cot. — 9) Sic et Hom. XX, 19 et nostra Epit., *Ἀντιόχειαν* BCD et al. ap. Cot. —

Cap. CXXXIX. 1) *γενόμενον* fuit in B, *γενομένου* (sic) D, *γερόμενον*

al. ap. Cot., *ἠλόγησι* Hom. XX, 20 et nostra Epit. — 2) *δῆτα* ex BC et al. ap. Cot., *δὴ ταῦτα* D, *δὴ τὰ* vulg. Scripsim potius: *καὶ δὴ μετὰ ταῦτα ὑπὸ νύκτα*. Transponunt *ὁ πατήρ ὑπὸ νύκτα* CD. — 3) *ὅσα περὶ αὐτοῦ ποτὲ φάσις ἔλεγον* transp. B. — 4) *αὐτῷ ἀκριος* inv. B. — 5) *παύσασθαι* V nostrae Epit. et al. ap. Cot. — 6) *τήν* om. BCD. — 7) *τοῦ θεοῦ* B, Hom. XX, 19 et nostra Epit., om. *θεοῦ* al. ap. Cot. — 8) *μοι* om. BCD, nostrae Epit. O et al. ap. Cot.

CXL. Ταῦτα εἰπὼν ὁ πατὴρ δημοσίᾳ ὡς¹ ἐκ προσώπου τοῦ Σίμωνος καὶ Πέτρον² ἐυλόγησας τὴν πᾶσαν Ἀρτιοχείαν πόλιν εἰς τὸν ἐκεῖνον³ πόθον μετέθηκε, καὶ πάντες ἐπιθυμῶν αὐτοῦ δεινῶς ἔλεγον· ἔνοι δὲ καὶ χαλεπαίνοντες αὐτῷ ἦσαν δῆθεν, οἷά περ αὐτῷ ἐκείνῳ Σίμωνι ὄντι, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς περὶ τὸν Πέτρον στοργῆς, καὶ χεῖρας ἐπιβαλεῖν ἐπεχείρουν. καὶ ὅς μὴ παρ' αὐτῶν ἀναρῶσθῃ⁴ δοδικῶς, ἐξαντῆς ἔλθειν πέμψας ἡξίου τὸν Πέτρον, ὅπως αὐτὸν ἐπικαταλάβῃ⁵ ζῶντα, καὶ ἀμαξαίῳσθαι τῷ πρὸς αὐτὸν πόθῳ τῇ πόλει εὐκαίρως ἐπιρατῆ. Πέτρος δὲ τούτων ἀκούσας πρὸς τὸ ἐκκλησιάζειν πλείστον ἀγαγὼν,⁶ ἐπίσκοπόν τε καταστήσας, καὶ ἰασάμενος πολλοὺς καὶ βαπτίσας, ἡμέρας ἐπιμείνας τρεῖς τῇ Λαοδικείᾳ ἐπὶ τὸν πλησίον ὀρμήσειν Ἀρτιοχείαν ἔσπευσε.⁷

CXLI. Καὶ δὴ τὴν πόλιν καταλαβόντα τὸ πλῆθος συνδραμὸν ἅπαν μετὰ χαρᾶς ὑπέδεξατο ὡς τῆς ἀληθείας κήρυκα καὶ ἀπίστολον. προσεξάμενος δὲ καὶ χεῖρας αὐτοῖς ἐπιθεὶς πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν, ἕνα τε θεὸν ἐν τρεῶν ὑποστάσειν εὐαγγελισάμενος καὶ πολλὰ διδάξας αὐτοὺς περὶ μοναρχίας. ἔκτα¹ πρὸς τὴν ξενίαν ἀπήμειν. γινὼς δὲ ὅ γε Πέτρος παρῆν, προσδραμὸν ἑαυτὸν τε τῇ γῇ προσκαταβαλὼν τὰ ἐκεῖνον κατησπάζετο ἰχθυὶ ἀξίῳ τῷ Θεῷ τελειωθῆναι βαπτίσματι, ὥστε τὸ ἀρχαῖόν τε τῆς ψυχῆς κάλλος καὶ τὴν μορφὴν τοῦ σώματος ἀπολαβεῖν διὰ τοῦ βαπτίσματος καὶ κοινωνῆς τῶν ἀχραντῶν γενέσθαι τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων.² καὶ ὁ Πέτρος κατηγήσας αὐτὸν, εἰρηκῶς τε πολλὰ περὶ σωτηρίας, ἐπὶ τελείᾳ δὲ καὶ τούτῳ εἰπὼν, ὡς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ³ τοῖς μαθηταῖς ἐταλλόμενος, ὁ πιστεύσας, ἔφη, καὶ βαπτισθεὶς, σωθήσεται, καὶ κατὰ τὴν πίστιν σου γενηθήτω σοι ὡς θέλεις· ἐπεὶ περ ὁ καιρὸς πρὸς ἐσπέραν ἦν, τροφῆς μεταλαβόντας⁴ μετὰ τὴν συνήθη εὐχὴν ὁ ὕπνος⁵ ἐλάμβανε.

CXLII. Τῇ δὲ ἐπισύσῃ ὀρθρωϊότερον¹ πάλιν ἀναστὰς ὁ Πέτρος καὶ προσεξάμενος μετακαλεῖται σὺν ἡμῖν τὸν πατέρα καὶ σύμμερον, ὃ ἀδελφοί, λέγει, μεγάλη χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ² ἐπὶ τῇ Θεοδορητῷ ἀναγεννήσει τοῦ καλοῦ γέροντος Φαιστοῦ. καὶ παραλαβὼν ἡμᾶς ἐξήμεν κατὰ ἀνατολὰς τῆς πόλεως, ἔνθα ἦν³ ὕδατα πολλὰ τε καὶ καθαρὰ, καὶ μόνον τὸν πατέρα λαβὼν⁴ ἰδίᾳ, κατηγήσας τε πολλὰ καὶ διδάξας αὐτὸν τὰ περὶ Θεοῦ καὶ τῆς διὰ σαρκὸς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας ἐβάπτισεν αὐτὸν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· καὶ ἄρτον λαβὼν, εὐχαριστήσας τε καὶ ἐυλόγησας τῶν ἱερῶν αὐτῷ κοινωνεῖ μυστηρίων. καὶ ἦμεν ὁμοῦ πάντες ἀγαλλιώμενοι ἐν κυρίῳ ἕκτα τε καὶ μεθ' ἡμέραν⁵ ἐπὶ τε τῇ τοῦ πατρὸς διὰ⁶ τοῦ Θείου πνεύματος ἀναγεννήσει, καὶ τῇ ἀκροάσει τῶν Πέτρον λογιῶν.⁷ χρόνον οὖν τινα ἐπὶ τὸ αὐτὸ διεγαγόντων ἡμῶν, πᾶσι δῆλα κατέστη τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων ἦμεν στόμασι, καὶ πάντες ἐθανύμαζον ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν ἡμῖν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς βοήθειαν ἐπὶ τῷ ἀγνωρισμῷ ἡμῶν ἐμεγάλυνον.

CXLIII. Τῆς φήμης οὖν πανταχόσε¹ διαθεούσης ὁ τῆς Ἀρτιοχείαν ἡγεμὸν πάντα τὰ συμβεβηκότα² ἐπὶ τε τῷ πατρὶ καὶ τῇ³ μητρὶ γινὼς, καὶ ὅτι Καίσαρι κατὰ γένος προσήκουσιν, ἀναφέρει ταῦτα τῷ Τιβερίῳ.⁴ καὶ ὁ βασιλεὺς ἀκούσας κελύει, τὸ τάχος ἀναπεμφθῆναι αὐτὸν εἰς Ῥώμην. ὃ καὶ

Cap. CXL. 1) Male ἢ ante ὡς in- — 3) ἐαυτοῦ B. — 4) ἀναρῶσθῃ B. —
ropsit ed. Cler. 1724. — 2) πάντας B. 5) ἐπικαταλάβοι C. — 6) συναγωγῶν

CXL. Haec cum pater publice quasi ex persona Simonis dixisset et Petrum laudasset, universam Antiochensium civitatem ad illius desiderium traduxit, cunctique se eum vehementer exoptare asserebant; nonnulli vero etiam patri, tanquam is ipse esset Simon, succensebant propter nimietatem amoris erga Petrum, et manus iniicere conabantur. At ille veritus, ne ab ipsis interficeretur, per legatum postulavit a Petro, continuo ut veniret, quo se nancisceretur vivum, et in urbem desiderio illius flagrantem opportune adventaret. Quibus auditis Petrus plurimos ad agendum conventum adduxit et episcopum constituit, multos curavit atque baptisavit, triduoque Laodiceae praeterea commoratus Antiochiam propinquam civitatem adire festinavit.

CXLI. Et quidem cum ad urbem pervenisset, universus populus accurrens cum gaudio ipsum excepit tanquam veritatis praeconem et Apostolum. Precibus autem fuis et manibus super eos positis, universis male habentibus attulit medicinam, item unum Deum in tribus personis annuntiavit, pluribusque eos de unius numinis principatu docuit. Deinde ad hospitium nos recepimus. Intelligens autem senex Petrum adesse accurrit, seque deiciens in terram illius pedes complectebatur rogans, ut divino baptisate consummaretur, quo antequam animae pulchritudinem et formam corporis reciperet per baptismum, fieretque particeps intemeratorum Christi mysteriorum. Et Petrus tradita ei christianae religionis doctrina multisque de salute prolatis tandem hoc addito, dominum nostrum Iesum Christum filium Dei in mandatis ad discipulos dixisse: *Qui crediderit et baptisatus fuerit, salvus erit et secundum fidem tuam fiat tibi sicut vis*, tempore iam ad vesperam inclinante, cibum sumpsimus, et post solitam precationem somnus nos occupavit.

CXLII. Sequenti vero die Petrus iterum maturius surgens postquam oravit, patrem et nos accersivit et Hodie, inquit, fratres, magnum gaudium orietur in caelo propter divinum munus renascentiae boni senis Fausti. Cumque nos assumpsisset, egressi sumus ad loca orientalia civitatis, ubi multae erant aquae ac purae, solumque patrem seorsum sumens multisque instituens tradensque illi doctrinam de Deo eiusque in carne ad nos adventu baptisavit eum in nomine patris et filii et spiritus sancti; cumque panem, accepisset gratias egisset ac benedixisset sacra ipsi mysteria impertivit. Et eramus pariter cuncti in Domino noctu ac interdium exultantes tum de patris per divinum spiritum instaurata nativitate, tum de auditione oraculorum Petri. Cum igitur per aliquod tempus una ageremus, omnibus patuerunt res nostrae, et in omnium ore versabamur, cunctique mirabantur de universis quae contigerant nobis, Deique erga nos patrocinium in nostra recognitione celebrabant.

CXLIII. Fama igitur quoquoque pervagante Antiochiae praeses cuncta quae patri et matri acciderant resciscens, quodque ad Caesarem cognatione attinerent, de his refert ad Tiberium. Quibus auditis Imperator inbet, eos quam primum Romam mitti. Quod et factum est. Illos-

BC, Hom. XX, 23, nostra Epit. et al. ap. Cot., παραλαβὼν D. — 7) ἔσπευ-
σε B.

Cap. CXLI. 1) παραλαβὼν ἡμᾶς
B. — 2) μυστηρίων τῶν τοῦ χριστοῦ
leg. C. — 3) εἶρηκε inserit C, seq. ἔφη
omisso. Deesse ἔφη in al., adnotat Cot.
Marc. 16, 16. Matth. 9 et 15. — 4) με-
ταλαβόντες B, nostra Epit. et al. ap.
Cot. — 5) ἡμᾶς inser. al. ap. Cot.

Cap. CXLII. 1) δεσφαιότερον C,
δεσφαιότερον supra ω D. — 2) Cfr.

Luc. 15, 7, 10. — 8) ἦν om. BCD et al.
ap. Cot., ὑπάρχουσιν exh. nostra Epit.
— 4) παραλαβὼν D. — 5) κατ' ἡμέραν
D. — 6) ἐπὶ al. ap. Cot. — 7) λό-
γων B.

Cap. CXLIII. 1) πανταχόθεν D. —
2) συμβεβηκότα B. — 3) τῇ exacidit
edd. Cot. et Cler. — 4) Aliter Nicepho-
rus Hist. Eccl. lib. 2. cap. 35. A cuius
sententia discedit Freouffus tom. 2. lib.
2. cap. 10. Est autem Nicephori sen-
tentia, haec sub Nerone contigisse. Cot.

γέγονε. και μετα πολλῆς τιμῆς και δορυφορίας ὁ ἡγεμῶν ἐξ Ἀντιοχείας πρὸς τὸν Καίσαρα Τιβέριον αὐτοὺς ἀποστέλλει. Θεασάμενος δὲ ὁ Καίσαρ τὸν τε πατέρα και τὴν μητέρα και ἐπιγνὸς αὐτοὺς ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ, και περιφῶν αὐτοῦ τῷ τραχίλῳ θερμοῦς ἔκλαιεν. ἐπισχὼν δὲ τοῦ πένθους, πρὸς τὴν σύγκλητον ἀποβλέψας συγγάρτε μοι, ἔφη, πάντες και κοιτῆρ ἐδοτήν ποιησάμεθα τὴν ἀνείρεσιν Φάουστου και Ματθιδίας, ὅτι νεκροὶ τομιζόμενοι ἀνέστησαν, και ἀπολωλότες εὐρέθησαν. εἶτα και εὐωχηθεὶς μετ' αὐτῶν και χοήματα πολλὰ χαρισάμενος⁶ ἔτι δὲ και παιδας⁶ και παιδίσκας εἰς ὑπηρεσίαν αὐτοῖς δεδωκώς, Θεραπεία πλείστη και τιμῆ περιέβαλεν. οἱ και χρονον οὔτε βραχύν⁷ ἐν Ῥώμῃ διήγον, εὐσεβῶς μὲν βιοῦντες και πένησι τὰ ἑαυτῶν χορηγοῦντες⁸ και πᾶσαν ἄλλην ἀρετὴν μεταρχόμενοι, ἕως ἐν γῆρει καλῶ τὰ ἐνανθῶτα ληπότες⁹ τὴν Χριστοῦ βασιλείαν ἠλλάξαντο, ἀρχέτυπον βίου και παραδείγμα πρὸς ἀρετὴν¹⁰ ἀκριβέστατον τὸν ἑαυτῶν βίον τῇ Ῥωμαίων παρασχόμενοι πολιτεία.

CXLIV. Ἐγὼ μένοι Κλήμης μετα τῶν ἀδελφῶν ἔτι παρὰ τῷ διδασκάλῳ Πέτρῳ μεμετηκώς,¹ ἔχομεν² τε τοῦ κηρύγματος και πολλοὺς ἐκ ποικίλων νόσων και παθῶν ἰωμένῳ. ἐπει³ τὰς πύλεις ἐκεῖνος ἀμείβων ἐφθασε και εἰς Ῥώμην, και τοῖς σνιονοσι τὸν τῆς εὐσεβείας λόγον διηγῆσαι,⁴ και πολλοὺς τῷ μέρει Χριστοῦ προσήγαγε διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἄνδρας τε και γυναῖκας, ὡς και τῶν εὐγενῶν γυναικῶν τὰς περιφανεστέραις, και ἄς ὁ λόγος ματρώνας οἶδα καλεῖν,⁵ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ μικροῦ δεῖν πάσας προσδραμεῖν πῆσαι⁶ τῷ ἀγίῳ βαπτίσματι και πιστεῦσαι Θεῷ.

CXLV. Ἐμελλε δὲ και αὐτὸς ἦδη¹ τὸν βίον ἀπολιπεῖν, και πρὸς τὸν διδασκαλον ἐκδημησαι Χριστὸν τὸν τοῦ εὐαγγελίου δρόμον τετελεικώς.² ἐπεὶ περ ἔγνωστο τούτῳ³ και ὅτι σταυρῷ μέλλει και οὕτως κατακλιθῆναι, ἵνα τῷ διδασκάλῳ και πάθους κοινωήσῃ και δόξης, μᾶ σντηθροισμένων τῶν ἀδελφῶν πάντων, τῆς χειρὸς μου λαβόμενος, στὰς ἐν μῶσῃ τῇ ἐκκλησίᾳ ἀκούσατέ μου, ἔφη, τέκνα και ἀδελφοί· τοῦ μὲν ἐμοῦ δρόμου τὸ τέλος ἔγγυς· τούτο γὰρ και ἦδη μοὶ ἔγνωσται· Κλήμεντα δὲ τούτων ἐπίσκοπον ὑμῖν χειροτονωῶ σήμερον, φ και τὴν ἡμῆρ τῶν λόγων πιστεῦω⁴ καθέδραν, ὡς ἀπαρχῆς μοι και μέχρι τῶν σννοδουσάτα, και οὕτως⁵ πᾶσῶν μου τῶν ὁμιλιῶν ἐπακουσάτα,⁶ ὃς ἐν πᾶσι μοι τῶν πειρασμῶν κοινωήσας τῇ πίστει προσκαρτερῶν εὐρέθη,⁷ ὃν ἐγὼ ἀκριβέστατα πάντων οἶδα Θεοσεβῆ και φιλόανθρωπον, ἀγνόν τε και σώφρονα, ἀγαθόν, δίκαιον, μακροθύμον και γενναῖος εἰδῶτα φέρειν⁸ τὰς ἐνίων τῶν κατηγυμένων ἀχαριστίας. διὸ αὐτῷ μεταδιδωμι τῆς ἐξουσίας τοῦ δεσμεῖν τε⁹ και λύειν. δῆσει γὰρ, ὃ δεῖ δεθῆναι, και λύσει πάντως, ὃ δεῖ λυθῆναι, ὡς τὸν τῆς ἐκκλησίας κανόνα καλῶς εἰδώς. αὐτοῦ οὖν ἀκούσατε εἰδότες, ὅτι ὁ τὸν ἀληθείας προκαθεζόμενον λυπῶν εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνει, και τὸν πατέρα τῶν ὄλων παροργίζει Θεόν, οὐ εἵνεκεν οὐ ζήσεται. και αὐτὸν οὖν δεῖ τὸν προκαθεζόμενον ἱατροῦ τύπον ἐπέχειν, οὐ θηρίου ἀλόγου θυμόν.

CXLVI. Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος ἐγὼ Κλήμης πεσὼν ἐπὶ γῆς, πολὺς ἦν τοῦ διδασκάλου δεόμενος, και τὸν θρόνον ὡς μάλιστα παραιτούμενος.

— 5) Ita BOD et al. ap. Cot., χρησάμενος vulg. — 6) και παιδας om. D. — 7) περὶ D. — 8) ἐπιχορηγοῦντες BOD et al. ap. Cot. — 9) καταλιπόντες

C et nostra Epit. — 10) και πρὸς ἀρετὴν παραδείγμα in. D.

Cap. CXLIV. 1) Ἐγὼ μένοι Κλήμης και ἀκύκας και Νικητῆς ἐμείνουμεν

magno cum honore ac satellitio praeses ex Antiochia mittit ad Tiberium Caesarem. Intuitus autem Caesar patrem et matrem agnitisque eis super re obstupuit, patrisque cervicem complexus acriter flevit. Cohibito autem luctu ad senatum respiciens ait: Gaudete mecum omnes et commune festum agamus inventionem Fausti et Matthidiae, quod cum mortui putarentur revixerunt, cumque perilsent reperti sunt. Postea et cum iis epulatus multamque pecuniam largitus, insuperque ipsos ad famulatum servis augens ac ancillis, plurimo comitatu et honore circumdedit. Qui etiam non exiguo tempore Romae aetatem egerunt, pie quidem viventes suaque erogantes pauperibus et consecrati omnes alias virtutes, donec in senectute bona, eis quae hic sunt relictis, Christi regnum consecuti sunt, exemplar vitae ac specimen ad virtutem accuratissimum suam vitam Romanae republicae largiti.

CXLIV. Ceterum ego Clemens cum fratribus adhuc apud Petrum doctorem mansi, qui evangelicae praedicationi insistebat, et complures variis morbis ac perpressionibus curabat. Deinde ille urbibus peragratis Romam quoque pervenit, atque iis qui concurrebant verbum pietatis annuntiavit, multosque per baptismum adduxit ad Christi religionem tam viros quam mulieres adeo, ut et brevi tempore nobilium mulierum clarissimis, quasque solent *matronas* nuncupare, propemodum universis persuaserit, ad sanctum baptismum confugere ac Deo credere.

CXLV. Sed et ipsi iam vita relinquenda fuit et proficiscendum ad magistrum Christum evangelii cursu consummato. Id quippe cum notum illi esset, et ipsum ad crucem, ut cum magistro passionem et gloriam communem haberet, esse dammandum, una congregatis cunctis fratribus, apprehensa manu mea, stans in media concione et ecclesia Audite me, inquit, filii et fratres: cursus quidem mei finis prope est; id enim et iam mihi est cognitum; Clementem autem hunc episcopum vobis hodie ordino, cui et meam sermonum cathedram credo, quoniam ab initio hucusque comes mihi fuit, sicque omnes audivit conciones meas, qui in omnibus particeps tentationum et periclitationum mearum factus in fide perseverare inventus est, quem ego omnium certissime novi esse Dei cultorem et hominum amantem, castum et temperantem, bonum, iustum, patientem et valentem fortiter ferre ingrata facinora nonnullorum, qui Christiana imbuuntur doctrina. Quare illi trado potestatem ligandi et solvendi. Ligabit enim, quod ligari oportet, et solvet omnino, quod solvi debet, ut qui ecclesiae canonem ac regulam probe cognoscat. Ipsum ergo audite scientes eum, qui veritatis praesidi molestiam exhibet, in Christum peccare et Deum universorum patrem incitare ad iram, quapropter non vivet. Ipse itaque praeses debet medici locum obtinere, non bestiae ratione carentis furem.

CXLVI. Haec eo dicente ego Clemens procidens in terram multus eram in orando doctore, et in sede quam maxime deprecanda. Sed divinus

nostra Epit. — 2) *ἐχομένου* D. — 3) *ἐπὶ* B. Scribendum videtur: *Ἐγὼ μὲν τοι Κλήμης μεμνημένος* (vel potius Gen. absol.) *ἰωμένω ἐπὶ τὰς πόλεις κτλ.* — 4) *διήγγελε* C, *διήγγελε* BD et al. ap. Cot. — 5) Legit Barthius lib. 82. Adversariorum cap. 14 *ἢς καὶ ματρῶνας ὁ λόγος οἷδε καλεῖν* parva quidem transpositione, verum minime necessaria. Per matronas intelliguntur honestae feminae, honesto nobilique loco natae, ut dicitur est ex Cedreno et Servio. *ἑορτῇ τῶν Ματρωνῶν* memoratur a Plutareho in Romuli

Vita. Cot. Vulgata lectio est in C, sed eum transpositione *οἷδε ματρῶνας καλεῖν*. — 6) *πείσαι* om. D.

Cap. CXLV. 1) *ἦδη* des. in D. — 2) II. Tim 4, 7. — 3) *τοῦτο* al. ap. Cot. — 4) *πιστεύω* ex BCD, Hom. Epistola Clementis ad Isacolum c. 2, nostra Epit. et al. ap. Cot., *ἐπιστεύσα* vulg. — 5) *οὕτως* BCD, Ep. Clam. ad Isac. l. c. et V nostrae Epit., *οὕτω* O nostrae Epit. et vulg. — 6) *ἐπακούσαντι* B. — 7) Luc. 22, 28. — 8) *φύσει* om. C. — 9) *τε* om. D. Cfr. Matth. 16 et 18.

ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀπόστολος, περὶ τούτου μὴ ἀξίον εἰπὼν· ἃ γὰρ ὁ Θεὸς βούλεται,¹ τίς ἰκανὸς ἀνθρώπων διασκεδάσαι; ἔτι πρὸς τὸ πλῆθος ἰδὼν καὶ ὑμῖν, ἔφη, ἀγαπητοὶ ἀδελφοί, τὴν ὀφειλομένην ὡς πατρὶ τμηρὴν καὶ εὐπείθειαν διὰ παντὸς ἀποδιδόναι τῷ ὑμῶν πατρὶ μὴ ἠλλίποιστε.² οὕτω γὰρ καὶ ὑμεῖς ποιμαίνεσθαι καλῶς ἐξετα, καὶ ποιμὴν οὕτως ἔσται, καὶ οὐ μισθωτὸς, τοῦ ποιμνίου ἐπιμελούμετος.³ ἔσεσθε γὰρ εἰδότες, ὡς ὁ τὸν ποιμένα τε καὶ διδάσκαλον ἐν τοῖς κατὰ Θεὸν λυπῶν τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα λυπεῖ, οὐ τὴν καθέδραν οὕτως καὶ τὸν τόπον ἐπέχει, καὶ ὁ τοὺς αὐτοῦ λόγους ἀθετῶν Χριστὸν ἀθετεῖ καὶ παραβάτης νόμον εὐρίσκειται.⁴ πρὸ πάντων δὲ τὰ τῆς πίστεως ὑμῖν ὑγιῶς ἐχέτωσαν καὶ βεβαίως, κινδόνη μηδενὶ σαλευόμενα· ἔπειτα καὶ ὁ βίος ὑμῶν καθαρὸς ἔστω, ἢ καθαιρεσθῶ, καὶ προηγουμένως ὁ τοῦ σώματος ἀγιασμὸς σπουδαζέσθω· οὐδεὶς γὰρ τούτου χωρὶς τὸν κύριον ὕψεται. τὸ εἰρηρῆκόν τε καὶ ἡμερον ἀλλήλους πατρὶ τρόπον περιποιεῖσθω.⁵ εἰ δὲ καὶ συμβαίῃ ποτὶ ἀλλήλων μεταξὺ σκάνδαλον, μὴ ἐπιδυνέτω ὑμῖν⁶ ὁ ἥλος οὕτως ἔχουσι. τοῦ⁷ κρίνειν τὸν πλησίον εὐλαβεῖσθε· φαρμακῶν γὰρ τούτου καὶ κρίτεως ἔρχον.⁸ τῆς φιλοξενίας καὶ εὐποίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τούτου γὰρ ἐπιτολή τοῦ πρώτου διδασκάλου καὶ σωτήρος Θεοῦ.⁹ τοῖς πταίονσι συγχωρεῖτε τὰ ἀμαρτήματα· οὕτω γὰρ καὶ αὐτοὶ ἀπείστω¹⁰ ἔρειτε τὸ ἄσφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν.¹¹ ζυγὰ, μέτρα καὶ στάθμα μηδεὶς¹² ἄδικον ἔστω. οὕτω γὰρ εὐνομούμενη πόλις¹³ ἢ τοῦ Θεοῦ ἔσται καθολικὴ ἐκκλησία. οἱ πράγματὰ τινα μετ' ἀλλήλων ἔχοντες ἐπὶ τῶν τῆς ἐκκλησίας προσφθιτόρων κρινέσθωσαν, καὶ τὸ καλὸν νοῦντες συμριβαζέσθωσαν· καὶ μὴ ἔλιπετε εἰς δικαστήρια τοὺς ἀδελφούς. ἀπίστω γὰρ τούτου, τοῖς ἔξω κρίνεσθαι, ἐπεὶ καὶ ἀγγέλους κρινόμεν γέγραπται.¹⁴ ἐπὶ πᾶσι καὶ πρὸ πάντων οὕτως ἔστὲ τὸν ποιμένα¹⁵ ὁρῶντες, ὡς ἐμὲ Πέτρον, τὸν ὑπὸ Θεοῦ προχειρισθέντα ὑμῖν εἰς διδάσκαλον.

CLXVII. Ταῦτα εἰπὼν καὶ ἐπὶ πάντων μοι τὰς χεῖρας ἐπιθείς εἰς τὴν αὐτοῦ με καθέδραν καθεσθῆναι πεποιήκε· καθεσθέντι δὲ τούτῳ μοι εὐθιῶς ἔφη· ἀξίω σε ἐπὶ πάντων μου τῶν συμπαρόντων ἀδελφῶν, ὀπηρῆκα τοῦ ἐταυθᾶ μεταστῶν βίου, ὡς ἢ τοῦ Θεοῦ κέκρικε πρόνοια, πάντα τῷ κυρίῳ Ἰακώβῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ κυρίου¹ μου ἐν ἐπιτομῇ ἀναγραφάμενον διαπέμψαι, μέχρι καὶ τῶν ἐκ παιδός σου λογισμῶν, καὶ ὡς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῶν μοι συνώδυσσας, ἐπακουῶν τῶν κατὰ πόλιν ὑπ' ἐμοῦ κρηρυθέντων λόγων τε καὶ πράξεων· ἔπειτα πρὸς τῷ τέλει καὶ τὴν τοῦ Θεαίου μου² πρόφρασι, ὡς προείπον, δηλώσαι μὴ παραλίπη. οὐ γὰρ αὐτὸν λυπήσει τούτου εἰδὸτα σαφῶς, ὅτι ὁ πάντως ἔδει με παθεῖν, εὐσεβῶς ἀποδέδωκα. μαγίστης δὲ παραμανθείας τεύξεται μαθῶν, ὅτι μετ' ἐμὲ οὐκ ἀμαθῆς ἀνήρ καὶ ζωοποιὸς ἀγνοῶν λόγους, ἐκκλησίας τε κανόνα εἰδὸς μάλιστα, τὴν τοῦ διδασκοντος ἐπιστεύθη καθέδραν. ὅθεν ἐγὼ, κίρις μου Ἰακώβε, τοῦ διδασκάλου Πέτρον ταῦτα ἐπιστάφρατος οὐκ ὤκησα τὸ κελυσθῆν ἐκπληρῶσαι, καὶ ὡς³ ἐπιτομῇ σοι πάντα⁴ γνώριμα καταστήσαι ἐπιγράψας τὴν ὑπόθεσιν οὕτως·⁵ Κλήμεντος τῶν Πέτρον ἐπιδημῶν καὶ⁶ κρηρυμάτων ἐπιτομῇ.

Cap. CLXVI. 1) βεβούλευται BCD D et al. ap. Cot. — 2) ἐπιμελούμενος et al. ap. Cot. Probo. — 3) ἠλλίποιστε mutatum ἐπιμελούμενος B. — 4) Cfr.

Apostolus Noli me, dixit, de hoc rogare; quae enim Deus vult, quis hominum dissipare poterit? Postea ad multitudinem respiciens Et vos, inquit, fratres carissimi, debitum ut patri honorem et obsequium per omnia deferre patri vestro ne desinite. Ita quippe et vobis recte regi seu pasci continget, atque iste erit pastor, non mercenarius, curam qui gregis suscipiet. Nam scitote eum, qui pastori ac magistro negotium in rebus, quae ad Deum pertinent, facessit, Dei spiritum, cuius hic sedem et locum obtinet, contristare eumque, qui sermones illius spernit, Christum spernere et legis transgressorem inveniri. Ante omnia vero fides in vobis sana sit ac firma, nullo periculo fluctuans; deinde et vita vestra pura aut sit, aut efficiatur, praesertimque excolatur corporis sanctimonia; nemo enim absque ea Dominum videbit. Pax et quies inter vos omni modo teneatur. Quod si forte scandalum et offensio inter vos acciderit, sol ita affectis vobis non occidat. Iudicare de proximo cavetote; id siquidem Phariseorum est et obnoxium iudicio. Hospitalitatis et beneficentiae ne obliviscamini; hoc est enim praeceptio primi magistri ac Salvatoris Dei. Iis qui offendunt peccata condonate; sic namque et ipsi sine fine dicetis illud: *Dimitte nobis debita nostra*. Inter trutinas, mensuras et pondera ne vel unum minus aequum exatet. Ad hunc quippe modum civitas praeclaris legibus gubernata erit catholica Dei ecclesia. Qui negotia quaedam inter se habent, apud ecclesiae presbyteros iudicentur, et quod bonum est contemplati reconcilientur, neve ad tribunalia fratres trahitote. Indicari enim ab extraneis ac Ethnicis, id vero infidelium est, quandoquidem et *Angelos iudicabimus* scriptum est. Super omnia et ante omnia pastorem ita intuemini, ut me Petrum, qui a Deo electus est vobis in magistrum.

CXLVII. Ita cum perorasset et coram omnibus manus mihi imposuisset, in sua cathedra sedere fecit; cumque sedissem, hoc mihi statim dixit: Oro te coram omnibus qui adsunt meis fratribus, ut quando ex hac vita migravero, quemadmodum Dei censuit providentia, omnia domino Iacobo fratri Domini mei compendiarie describas et mittas etiam usque ad pueritiae tuae consilia, et quemadmodum ab initio ad hoc usque tempus mecum iter feceris audiens sermones et actus a me praedicatos; deinde in fine et mortis meae causam, ut ante dixi, indicare ne omittas. Non enim hoc ei molestiam creabit, ut qui certo sciat, me quod omnino pati debebam pie reddidisse. Maximum autem solatium habebit, quando discet, post me non homini imperito ac vitalium verborum ignaro, sed ecclesiae canonem omnium maxime scienti cathedram doctoris creditam fuisse. Quocirca ego, domine mi Iacobe, cum magister Petrus haec mihi praeceperit, quod iustum est complere non veritus sum, et quasi in compendio tibi cuncta nota facere ita inscripto operis argumento: Clementis Petri peregrinationum et praedicationum Epitome.

Luc. 10, 16. — 5) περιποιήσθε al. ap. Cot. — 6) ὑμῶν om. C. Eph. 4, 26. — 7) τὸ C et al. ap. Cot. — 8) Matth. 5, 21. — 9) ἡμῶν Θεοῦ BD et al. ap. Cot., ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ C, quod praestat. — 10) ἀπταλίστως BCD et al. ap. Cot. — 11) Matth. 6, 12. — 12) ὑμῶν inser. BCD et al. ap. Cot. — 13) παρ' ἀνθρώπων τοῖς εὐνοουμένοις Irenaeo lib. 4. cap. 72, pro quo Vetus Interpres Martyris legebat εὐνοουμένοις. Apud homines inquit sensatos. Cot. — 14) I. Cor.

6, 3. — 15) ὑμῶν inser. BCD et al. ap. Cot.

Cap. CXLVII. 1) τῇ καρδίᾳ Turn. — 2) Ita etiam Ep. Clem. ad Iac. c. 19 et nostra Epit. c. 158, om. μου al. ap. Cot. — 3) ἐν Ep. Clem. ad Iac. l. c. et nostra Epit. l. c., ὡς ἐν BCD et al. ap. Cot., quod praefarendum. — 4) πάντα σοι inv. D. — 5) οὕτως BCD, οὕτως vulg. — 6) καὶ om. BD, Ep. Clem. ad Iac. c. 20, nostra Epit. c. 159 et Mss. ap. Cot., καὶ κληρυμάτων om. C.

CXLVIII. ἌΤΤΗ μὲν οὖν ἡ πλήρης τῆς ἀνωθεν χάριτος τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρον ἐπιδημιῶν διήγησις, ἐπίτομόν τε ἰμοῦ διδασκαλίαν αὐτοῦ ἔχουσα καὶ τὸν τοῦ μεγάλου καὶ² θαναμασίῳ Κλήμεντος βίον, καθάπερ ἐν πίνακι τῷ λόγῳ διατυπούσα, ὡς αὐτὸς οὗτος Ἰακώβῳ τῷ ἀδελφοφθῆν γραφῶν ἔγραψε. τὸν μὲντοι διάπτρον αὐτοῦ πρὸς θεὸν ἔρωτα καὶ τὸν πολὺν ἐκείνου ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ζῆλον ἰκανὰ μὲν³ τὰ ρηθῆντα δηλώσαι· δηλώσει δὲ μάλιστα τὰ⁴ πάντων σαφέστατα καὶ αὐτὸ τὸ διὰ μαρτυρίου τέλος.

CXLIX. Τρίτος¹ γὰρ μετὰ Πέτρον τὸν μέγαν ἐπὶ τὸν ὑψηλὸν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας θρόνον καθίσας καὶ ἀρετῆς ἄθλον αὐτὸν δεξάμενος εἶπετο κατ' ἔργος τῶ διδασκάλῳ, καὶ ἀποστολικὴν διδασκαλίαν καὶ αὐτὸς ἐπαδείκνυτο, καὶ τοῖς ὁμοίοις διέλαμπε τρόποις, οὐ Χριστιανοῖς μόνον² εὐαρεστοῦν, ἀλλὰ δὴ καὶ Ἰουδαίους καὶ αὐτοῖς Ἕλλησι, καὶ πᾶσι πάντα γινόμενος, ἵνα τοὺς πάντας καὶ οὕτω³ καρδίῃ καὶ τῷ Χριστῷ παραστήσῃ καὶ συνθήσῃ τῇ εὐσεβείᾳ. ὅπως δὲ μὴ ψιλὴ μόνον ὑπόληψις εἶναι δοκῇ τὰ παρόντα, καὶ τὰς αἰτίας ἐρούμεν. Ἕλλησι μὲν⁴ γὰρ διὰ τοῦτο τιμώμενος ἦν, καὶ ἠδέως αὐτῷ προσεῖχον ἐκείνοι, ὅτι μὴ λοιδορούμενος αὐτοῖς, μηδὲ ἀποστρεφόμενος, ἀλλ' ὡσπερ ἀπολογούμενος, καὶ μαρτυρίας πάντοθεν παράγων ἀπὸ τῶν παρ' αὐτοῖς βιβλίων τε καὶ γραφῶν εἰδείκνυ σαφῶς, ὅθεν τε οἱ ὑπ' αὐτῶν νομιζόμενοι θεοὶ ὤρμηται, καὶ ὅπου γαγῆθηται, ἅ τε πράξιαν, καὶ εἰς οἶον ἔλθοιεν⁵ τέλος, καὶ ὅπως τὸν βίον ἀθλίως κατέστρεψαν. εἶτα καὶ ὡς οὐκ ἀπυκνέλιεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ τῆς μετανοίας ὁδὸς, οὐδὲ παρτάπασι τῆς σωτηρίας ἐξέπρασον· ἀλλ' εἰ καὶ μόνον ἐπιστρέφοντας ἴδοι, καὶ τῆς προτίρας ἀπωλείας καὶ τῆς ἀπάτης ἀποσχημένους καὶ συγγνωσεται αὐτοῖς φιλανθρώπως καὶ προσηγῶς ὑποδέξεται καὶ βασιλείαν οὐρανοῦν εἰτοιμάσει καὶ ἀγαθῶν ἀξιώσει τῶν ἀπορρήτων.

CL. Ἰουδαίους δὲ πάλιν ἐπευθὲν ἐδόκει χαρίζεσθαι, ὅτι τε φίλους τοῦ Θεοῦ τοὺς ἐκείων πατέρας ὑπέφρανε,¹ καὶ ὅτι τὸν παρ' αὐτοῖς νόμον ἱερὸν τε παρίστη καὶ θεῖον, καὶ οὕτε αὐτὸν πανθῆσεσθαι, οὕτε τὴν πολιτείαν μετατεθῆσεσθαι, ἀλλὰ² κληρὸν αὐτοῖς ἔσεσθαι τὴν Ἰαλαυστινῆν διηρηκῆ,

Cap. CXLVIII. 1) In uno veterum Codicum praepositur titulus *Μαρτύριον τοῦ ἁγίου Κλήμεντος*. Cot. — 2) καὶ om. C. — 3) καὶ inser. BCD et al. ap. Cot. — 4) τὰ accessit ex D. Cap. CXLIX. 1) πρώτος C et al.

CXLVIII. Haec itaque est plena caelestis gratiae Petri Apostolorum principis peregrinationum narratio, quae simul et compendiarium vitae doctrinam continet, et magni admirandique Clementis vitam velut in tabula oratione exprimit, quemadmodum ipse ad Iacobum fratrem Domini scribens indicavit. Porro ardentem Clementis erga Deum amorem et magnum illum pro pietate zelum declarare possunt ea, quae dicta sunt; praesertim autem manifestabit omnium apertissime ipse per martyrium finis vitae.

CXLIX. Tertius enim post magnum Petrum in excelso Romanae ecclesiae throno sedens ipsumque virtutis certamen suscipiens magistri vestigiis insistebat, apostolicamque doctrinam ipse quoque praeferebat, et similibus moribus effulgebat, non Christianis dumtaxat placens, verum etiam Iudaeis ac ipsis Gentilibus et omnibus omnia factus, ut et sic omnes lucrifaceret Christo praesentaret ac verae religioni connecteret. Ut autem ista non videantur esse nuda tantum suspicio, etiam causas dicemus. Ethnicis enim ideo venerationi erat, ac in eum mentem libenter illi intendebant, quoniam non eos convitiis insectans, nec aversatus, sed quasi rationem reddens et undique testimonia ex eorum libris ac scriptis adducens clare ostendebat, unde et prodiissent, qui ab illis putantur dii, et ubi nati fuissent, quae gessissent, quem habuissent exitum, utque misere vitam amisissent. Deinde non eis a Deo interclusam esse poenitentiae viam, nec omnimodis salute excludi, sed si vel solum illos videret redire et a pristina perditione ac fraude recedere, veniam ipsis eum daturum humaniter et benigne suscepturum ac paraturum regnum caelorum bonisque donaturum ineffabilibus.

CL. Iudaeis rursus inde gratum facere videbatur, quod patres eorum Dei amicos fuisse ostenderet, quodque legem eorum sacram esse doceret ac divinam, nec eam desitiram, nec eorum populum translatum iri, sed

ap. Cot., *δευτερος* O nostrae Epit. c. 161 et al. ap. Cot., qui adnotat: Infra latine habes editam Passionem seu Vitam Clementis, post Pseudo-Abdiam et apud Mombrinium. Memoratur autem a Gregorio Turonensi Miraculorum lib. I. cap. 35 et excerptur per Freulfum tom. 2. lib. 2. cap. 10. ac per Martyrologos. Iohannem quoque Diaconum seculo nono scripsisse gesta Clementis Papae legimus in Sigeberto de Scripturis Ecclesiasticis cap. 107, eumque librum aiunt exstare in Casinensi Bibliotheca.

De Graeco Martyrio venisse in manus Niosphori Callisti colligere est ex illius lib. 3. cap. 18. Ceterum hic notari debet triplex lectio *πρωτος, δευτερος, κεινος* originem ducens a diversis auctoritatum sententiis, quas retuli ad Constitut. Apostol. lib. 7. cap. 46. — 2) *μεινος* B. — 3) *ουτος* BCD et al. ap. Cot. Cfr. I. Cor. 9, 20 sqq. — 4) *μεν* om. B. — 5) *επιλοιπον* C.

Cap. CL. 1) *απειραινε* BCD et al. ap. Cot. — 2) *και* inserit C. — 3) *προς*

εἶ γε τὸν τοιοῦτον³ καὶ αὐτοὶ νόμον τηρήσουσιν⁴ ὥστε γενέσθαι αὐτὸν⁵ πατέρα τοιοῦτων ἐκτόνων, ὡς παρισυῦσθαι τὸ πλήθος αὐτῶν τῷ πλήθει τῶν ἄστρον· καὶ ἐν τῷ σπέρματι αὐτοῦ κληροδοτεῖσθαι πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ὁ πρὸς τὸν Δαβὶδ εἶπεν αὐθις· ἐκ καρποῦ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου σου⁶ καὶ διὰ Ἡσαίων πάλιν, ὅτι⁷ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται, καὶ τεξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. εἰ τοῖσιν μὴ ἀθετοῦσιν, ἀλλὰ πιστεῖ παραδέχονται ταῦτα, τῆς προτιέρας αὐτοῦς τοῦ Θεοῦ προνοίας μὴ ἐκπεσεῖν, ἀλλ' ἀναφαίρετον⁸ μένειν παρ' αὐτοῖς τὴν Ἰαλαυστινὴν διαβεβαίον. Ἕλληνας μὲν⁹ οὕτως καὶ Ἰουδαίους δεξιῶς ἄγαν καὶ οἰκείως ὑπήρχετο,¹⁰ χαριζόμενος τε αὐτοῖς ὁμοῦ καὶ ἥριμα πρὸς τὴν εὐσεβείαν¹¹ ἐπαγόμενος.

CLL. Χριστιανοὶ δὲ πολλὰ¹ καὶ ἄλλα τῆς τοῦ ἀνδρὸς περὶ αὐτοῦς κηρυχθείσας δειγμάτων εἶχον· μάλιστα δὲ τὴν εὐνοίαν, ὅλος ἐκεῖνος, πένθησι θεοσπουρίων ἀεὶ ταῖς ἀσφαλίσιν ἀποθήκας, καὶ τῶν ἐπιβουλεπόντων ἰσχυροτέραις. τοῖς τε γὰρ ἐν ἐκάστῳ μέρει τῆς πόλεως ἐνδεεῖς ἀπογραφόμενος² τῶν ἀναγκαίων αὐτοῖς καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐποιεῖτο τὴν χορηγίαν· καὶ ὅσοι παρ' αὐτῷ πάλιν τοῦ Θεοῦ³ κατηξιοῦντο βαπτίσματος, δημοσίων αὐτοῖς ἀπέλυε φόρον, καὶ παστῆλῃ παραῖχεν ἀτέλειαν. παρήγει δὲ καὶ τοῖς ἐκείστοις διὰ τὸ κήρυγμα καὶ τὴν διδασκαλίαν πρὸς αὐτὸν⁴ σπουδοῖσι, καὶ μάλιστα ὅσοις περικτεῖς ἦδει τῷ πλούτῳ καὶ πρὸς τὸ διδόναι δυνατοῦς ἔχοντας, μὴ τοὺς ἀπαξ τῷ βαπτίσματι τῷ ἁγίῳ καθαρῶντας, περιορᾶν δημοσίᾳ παρὰ τῶν Ἰουδαίων τρεφομένους δι' ἀπορίαν, καὶ τὴν λαμπρὰν στολὴν τοῦ χαρίσματος διὰ τῆς ἐναγῶς ἐκείνης κοινωνίας μολύνοντας. ἀφ' ὧν οὕτω προθύμως⁵ αὐτοῖς ἐπιτελεῖ τοῖς βασανιζομένοις⁶ τὰ πρὸς τὴν⁷ χρείαν ἀποδιδόναι, ὡς τοῦτό γε μόνον κέρδος νομίζων, ὃ τι ἂν εἰς αὐτοῦς ἀναλώσειαν.

CLII. Οὕτω μὲν ὁ ἱερός Κλήμης ἔχων καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἀπάντων ψυχαῖς κείμετος καὶ οὐ Χριστιανὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς Ἕλληνας καὶ Ἰουδαίους τῆς οἰκείας καὶ ψυχῆς πάλιν ἐκεῖνος καὶ γλώττης ἀνηρητημένος, τῷ Σισινῶν¹ ἐκείνῳ φίλος δὲ οὗτος τῷ βασιλεῖ Νερούα² καὶ τῶν ἐπιτηδαιῶν· ἔμισετο καὶ διαβάλλετο, ἐπειδὴ τὴν σύζυγον Θεοδώραν ὁ Σισίνιος³ ὑπερῆρατο ἔρωτι τῆς ἐκείνου διδασκαλίας ἀλίσκομένην, καὶ οἴκου μὲν καὶ παιδῶν καὶ ἀνδρῶν ἀμελοῦσαν, ὅλην δὲ τῷ Κλήμει προσκειμένην, καὶ αὐτῷ συντηγῶς φοιτῶσαν, καὶ τούτων πάλιν⁴ ἐπὶ τῆς οἰκείας ψυχῆς ἀεὶ πνευματικῶς περιφέρουσαν. ἀλλ' ἡ μὲν Θεοδώρα τῇ σειρῆνι τῆς τοῦ⁵ Κλήμενος γλώττης καταθελθθεῖσα⁶ καὶ τῷ Χριστῷ δι' ἐκείνου πιστεῖσασα θεομύταρον ἀντεποιεῖτο τῆς εὐσεβείας, καὶ διγνηκῶς ἔψαλλε, καὶ οὐκ ἀπελμπίανετο τῆς συνάξεως.

CLIII. Ὁ Σισίνιος¹ δὲ ὑπὸ τῆς ἀδίκου ζήλοτυπίας κεντούμενος ἐπιβουλήν κατὰ τῆς γυναῖκος ἐμελέτα, καὶ ὑπὸ τοῦ πάθους καθ' ἐκάστην ὀπλίετο τὴν ἡμέραν. καὶ δὴ ποτε τηρήσας αὐτὴν πρὸς τὴν συναξίν ἀπωσάν λαθρα μετὰ τῶν οἰκετῶν καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ναὸν παρεκλήθη, ὥστε περιεργάσασθαι καὶ καταμαθεῖν τὰ ἐν αὐτῷ πάντα τελούμενα, καὶ ὧν χάρον ἡ Θεοδώρα συντηγῶς ἐκεῖ ἀφικνεῖται. τοῦ Θανμασίου δὲ Κλήμετος τὴν συνήθη παραχρήμα τῶν ἱερῶν ὄρων εὐχὴν προσιπόντος² τυφλὸς εὐθύς ὁ Σισίνιος³ ἐγένετο καὶ κωφός, ὡς μήτε ἀκούειν, μήτε ὁρᾶν δύνασθαι. καὶ πρὸς τοὺς οἰκείους ἐπιστραφεὶς λάβετεί με, ἔφη, καὶ πρὸς τὴν οἰκίαν χειραγωγήσατε· ἀθρόον γάρ τι καταστῆψαν εἰς ἐμὲ κακῶν οὕτε ἀκούειν, οὔτε βλέπειν ἀνέσι.

¹ Ἀφραῖμ al. sp. Cot. — 4) κηρύσουσιν aut τὸν λαόν supplens. Cfr. Gen. 15 et C. — 5) Aut τὸν Ἀφραῖμ substituas, 25. — 6) Pa. 131, 11. — 7) Ἰδοῦ inserit

Palaestinam fore illis perpetuam hereditatem, si talem legem servarent; esseque Abrahamum patrem tot posterorum, ut eorum multitudo stellarum multitudinem adaequet; et in eius semine omnes gentes haereditatem accipere; rursusque quod ad Davidem dictum est: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*, et iterum quod per Esaiam: *Virgo in utero concipiet, et pariet filium, et vocabunt nomen eius Emmanuel*. Si ergo haec non relicerent, sed fide comprobarent, non eos pristina Dei providentia carituros, verum Palaestinam apud illos stabilem mansuram affirmabat. Graecos quidem hoc modo et Iudaeos valde solerter et accommodate subiiciebat, eos simul et demerens et sensim ad veram religionem adducens.

CLI. Christiani vero multa et alia curae viri illius erga ipsos documenta habebant; praesertim vero in beneficentia quantus ille fuit, qui pauperibus semper thesauros asservaret in tutis repositoriis, quaeque erant insidiatoribus fortiora. Egenos enim singularum urbis partium in tabulas referens quotidie illis suppeditabat, quae erant necessaria; iterumque quotquot ab eo fuerant divino baptismate donati, eos a publicis liberabat tributis, et integram praebat immunitatem. Sed et eos qui semper ad illum propter praedicationem atque doctrinam conveniebant, maximeque quos sciebat divitiis abundare et largiri posse hortabatur, ne semel sancto baptismo purgatos sinerent publice a Iudaeis inopiae causa nutriri, splendidamque gratiae vestem impura illa communione polluere. Per quae illos ad explendam calamitosorum necessitatem adeo alacres reddebat, ut id dumtaxat lucrum putarent, quod in eos impendissent.

CLII. Cum ergo ita ageret sanctus Clemens et ita in omnium animis esset constitutus atque adeo non tantum Christianos, sed etiam ipsos Gentiles ac Iudaeos a sua anima et lingua pendentes haberet, per Sisinnium illum (erat autem is amicus Nervae et unus ex familiaribus) odio et calumniis petebatur, quando coniugem Theodoram Sisinnius sensit Clementis doctrinae amore captam esse, et domum quidem, liberos ac virum negligere, totam vero Clementi adhaerere, ad eum assidue adventare, adeoque in animo suo semper illum spiritualiter ferre. At Theodora, quae suavitate linguae ac verborum Clementis illecta erat Christoque per illum crederat, ardentius pietatem capescebat, psallebat continue, nec ab ulla Christianorum congregatione aberat.

CLIII. Sisinnius vero iniqua zelotypia stimulatus insidias adversus uxorem meditabatur, singulisque diebus armabatur eo affectu. Cumque eam aliquando abeuntem ad synaxim observasset, clam cum famulis ipse quoque in templum ingressus est, ut curiose inquireret et animadverteret cuncta, quae in eo gererentur, quasque ob causas Theodora eo assidue proficisceretur. Ceterum ubi admirabilis Clemens solitam confestim sacrorum hymnorum orationem praefatus est, Sisinnius caecus ac surdus illico effectus est ita, ut nec audire, nec videre posset. Conversusque ad famulos Prehendite me, inquit, et ad domum manu deducite; quippe malum aliquod in me irruens neque audire, neque cernere permittit.

C, qui καὶ τέξεται om. Is. 7, 14. — 8) ἀλλὰ ἀναφαίρετον D. — 9) οὐδὲ inser. BCD et al. ap. Cot. — 10) Significat ὑπέρχεσθαι τινα, in alioquin mentem subire, eumque obsequio capere se sibi devincire. Cot. — 11) ἀσθένειαν B.

Cap. CLL. 1) μὲν inser. BCD et al. ap. Cot. — 2) ἐναπογραψάμενος C. — 3) τοῦ θεοῦ παρ' αὐτῆ πάλιν inv. D. — 4) αὐτῆ p. πρὸς αὐτὸν D. —

5) προθύμους videtur esse in C, quod praefarendum. — 6) βαπτίζομενοι D. 7) τὴν om. C.

Cap. CLII. 1) σισίνω D. — 2) Νέργα ear. D. — 3) σισίνος D. — 4) πάλιν deest in al. ap. Cot. — 5) τοῦτον. C. — 6) κατασχίθεισα C.

Cap. CLIII. 1) σισίνος D. — 2) προσειπόντος C. — 3) σισίνος D.

CLIV. Χείρα μὲν οὖν εὐθὺς ὑρέγουσιν αὐτῷ οἰκέται καὶ ἀπαίρουσι δῆθεν πρὸς τὴν οἰκίαν· ἐξελθεῖν δὲ οὐκ εἶχον, καίτοι γε πάσης τοῦ ναοῦ πύλης ἀνεωγμένης· ἀλλὰ διὰ πάσης αὐτὸν τε¹ περιήγον τῆς ἐκκλησίας ἀνὰ τὸ τῶν ἀδόντων πλήθος. ἀπέκλειε γὰρ τὴν ἔξοδον² αὐτοῖς δύναμις Θεωτέρα σαφρονοτερον τὸν ἀνόητον ἐκείνον εργαζομένη. περιόντες τοῖνον παταχού τοῦ θεῷ ἐντυγχάνουσι προσευχομένη τῇ αὐτοῦ συζύγῳ. κακείνη τὸν ἄνδρα σὺν τοῖς οἰκέταις ἰδοῦσα πρῶτα μὲν ἐκκλίνει τὴν θεῖαν δεδικυκία, μὴ καὶ οὗτος³ αὐτῆς ἴδιαι· οὐδὲν γὰρ τέως τῶν πραχθέντων ἢ Θεοδώρα ἦδει. ἔπειτα δὲ τῶν οἰκετῶν ἓνα μετακαλεσαμένη τὴν αἰτίαν ἠρώτα, δι' ἣν οὕτω σὺν αὐτοῖς ὁ ἄνθρωπος ἀνὰ τὸν ναὸν περιέρχεται. κακείνος αὐτῇ πάντα καταλέγει σὺν ἀκριβείᾳ, ὅπως τε μετὰ τὴν ἐκ τοῦ οἴκου αὐτῆς ὑπογορησῆν λάθρα τὴν ἐκκλησίαν καὶ αὐτοὶ⁴ καταλάβουσιν, καὶ ὅπως τὴν εὐχὴν τοῦ πατριάρχου διατελέσαστος τυρλὸς εὐθὺς ὁ κύριος αὐτῶν γένητο καὶ κωφός, καὶ ὡς προστάξειε μὲν αὐτοῖς χειραγωγῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τὴν οἰκίαν, οὐδεμία δὲ αὐτοῖς ἔξοδος καίτοι πολλά καμῶσι καὶ παταχού τῆς ἐκκλησίας περιελθούσιν εὐρίσκειται.

CLV. Τούτων ἐκείνη ἀκούσασα συνῆκεν εὐθέως, ὅθεν ἢ τῶν ὄτων αὐτῷ καὶ τῶν ὀφθαλμῶν πῆρωσις ἦν, καὶ βοηθὺς¹ ἀληθῶς αὐτῷ γίνεται. τραπέσια γὰρ εἰς εὐχὴν αὐτίκα καὶ δάκρυα μετὰ τῆς εὐχῆς θεομά χέουσα² εἶδετο τοῦ θεοῦ, ὥστε τὴν ἔξοδον ἐπιτραπήναι τῷ Σισινήῳ καὶ οἴκαδε ὑποστρέψαι αὐτόν.³ καὶ πρὸς τοὺς οἰκέτας ἐπιστραφεῖσα· ἦδει γὰρ ὡς οὐδὲ τὸν ἄνδρα⁴ περιόψεται πάντως ὁ ἐκείνης θεός· ἄγετε, φησί, τὸν κύριον ὑμῶν⁵ πρὸς τὸν οἶκον χειραγωγῆσατε, καταλαμβάνω δὲ μετὰ βραχὺ καὶ⁶ αὐτῇ. ταῦτα ἐφη, καὶ ῥαδίᾳ ἢ ἔξοδος εὐθὺς⁷ τοῖς οἰκέταις ἐγένετο. καὶ ὁ Σισινήος ὀφθαλμοῦς ἔτι καὶ ὅτα πεπρωμένος ἐχειραγωγεῖτο πρὸς τὴν οἰκίαν. οἱ οἰκέται τοῖνον ἐλθόντες παρὰ τὴν Θεοδώραν καὶ αὐθις ἔτι κωφὸν εἶναι καὶ τυρλὸν τὸν ἑαυτῶν ἀπαγγέλλουσι⁸ κύριον. καὶ αὐτῇ συντονωτέρα πάλιν πρὸς τὸν θεὸν τῇ⁹ δεήσει καὶ θερμοτέροις εἶδετο¹⁰ τοῖς δάκρυσι, ὥστε τὸν ἄνδρα τοῦ πάθους ἀπαλλαγῆναι. ἤδη δὲ καὶ τοῦ πατριάρχου τὴν ἐργὰν ἐκτελέσαστος λειτουργίαν¹¹ πίπτει πρὸς τοὺς αὐτοῦ πόδας ἢ Θεοδώρα, καίτην πῆρωσιν τοῦ ἀνδρός ἀπαγγέλλει, καὶ δεῖται καὶ ἰκετεύει καὶ δάκρυα τῶν ποδῶν καταχεῖ, θεραπεύσαι τῷ ἀνδρὶ τὸ πάθος, καὶ μὴ οὕτω περιδεῖν κακῶς ἔχοντα.

CLVI. Τούτων ὁ μακάριος Κλήμης ἀκούσας καὶ παθῶν ἐπὶ τῇ τῆς γυναικὸς συμφορᾷ τὴν ψυχὴν εἰς δάκρυα καὶ αὐτὸς φανερὰ κατάγειται, καὶ προτρέπεται τοὺς παρόντας κοινῇ τοῦ θεοῦ δεηθῆναι, ὥστε λυθῆναι¹ τῷ Σισινήῳ τὴν πῆρωσιν. τούτου δὲ γενομένου θαρρῶντως ἄπεισι μετὰ τῆς γυναικὸς ἐπὶ τὸν οἶκον ὁ πατριάρχης, καὶ ἀνεωγμένους μὲν εὐρίσκει τῷ ἀνδρὶ τοὺς ὀφθαλμοῦς, εἰς δὲ τὸ βλέπειν οὐδὲν τῶν πεπρωμένων ἄμεινον ἔχοντας. κεκώφωτο² δὲ καὶ³ τὰ ὄτα, καὶ βιρυτάτῃ συμφορᾷ περὶ τὸ σῶμα ἐκέρχεται. ὀδυρμὸς οὖν ἐκ τῶν παρόντων ἐγένετο, καὶ κατέσχευ ὀϊμογῆ τὸν οἶκον. ἀλλ' ὁ μὲν Σισινήος οὐκ ἠσθάνετο τῶν γεγενημένων, πῶς⁴ ὡς τε ὕπε⁵ ἀκούειν οὔτε ὁρᾶν εἶχεν.

CLVII. Ἐπεαλήθης δὲ ὁ θεὸς Κλήμης τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ οἴκου ἰκέτης γίνεται τοῦ θεοῦ, καὶ μετὰ δακρύων εἶδετο, καὶ περπαθεῖς ἐξέτεκε¹ τὰς δεήσεις κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, λέγων, ὁ τὰς τῶν υἱανῶν κλεῖς δεδωκώς

Cap. CLIV. 1) τε om. CD. — B. — 4) καὶ αὐτοὶ τὴν ἐκκλησίαν 2) τὴν ἔξοδον om. D. — 3) οὕτω inv. C.

CLIV. Itaque protinus manum ei porrigunt famuli et abducunt ad domum. Exire autem non poterant, licet tota templi ianua aperta esset, sed eum per totam ecclesiam ducebant inter multitudinem canentium. Praecluserat enim eis exitum vis divina prudentiorem reddere volens stultum illum. Circumeundo autem ubique per templum uxori eius precanti occurrunt. Et illa virum cum servis intuita primo quidem oculos deflexit verita, ne et ipse eam videret; nihil quippe adhuc eorum quae gesta erant sciebat Theodora. Postea autem uno ex famulis accersito causam rogabat, propter quam ita cum illis maritus per templum oberraret. Ac ille ei omnia enarrat diligenter, tum quemadmodum postquam illa domo exiisset clam etiam ipsi ad ecclesiam venissent, tum quo pacto cum patriarcha orationem peregisset dominus eorum statim caecus et surdus factus esset, tum quo modo illis imperasset quidem, ut cum manu domum deducerent, nullus autem ab ipsis exitus reperiretur, quamvis multum laborassent ac ubique per ecclesiam obambulassent.

CLV. His illa auditis intellexit statim, unde illi aurium et oculorum defectus accidisset, eique vere auxiliatrix efficitur. Illico namque confrens se ad preces lacrimasque cum precatione acres fundens orabat Deum, ut Sisinnio exitus concederetur isaque domum rediret. Et ad famulos conversa (noverat enim quod nec virum despecturus esset omnino Deus, quem ipsa colebat) Agite, inquit, dominum vestrum domum manu ducite, et ipsa paullo post advenio. Haec dixit, confestimque facilis exitus exstitit famulis. Et Sisinnius oculis adhuc et auribus captus domum manu ducebatur. Famuli autem venientes ad Theodoram iterum nuntiant, dominum suum adhuc surdum esse ac caecum. Rursusque ipsa contentioribus ad Deum precibus lacrimisque vehementioribus orabat, ut vir a morbo liberaretur. Cumque iam patriarcha sacram perfecisset liturgiam, procidit ad eius pedes Theodora et mariti debilitatem pronunciat, profusisque ad pedes lacrimis precatur ac obsecrat, ut viri morbum curet, nec ita eum male habentem despiciat.

CLVI. Quae cum audiisset beatus Clemens ac ex animo mulieris calamitatem doleret, in lacrimas ipse etiam manifestas prorumpit, eosque qui aderant hortatur, Deum in communi orare, ut a Sisinnio morbus depellatur. Quo facto patriarcha confidenter domum cum muliere abit, et apertos quidem nanciscitur viri oculos, ad videndum vero non melius quam caecorum dispositos. Sed et auribus obsurduerat, atque pessime corpore erat affectus. Ab iis ergo qui praesentes erant lamentatio orta est, domumque ciulatus occupavit. Verumtamen Sisinnius quae facta fuerant non intelligebat, scilicet ut qui et visu et auditu privatus esset.

CLVII. Divinus autem Clemens cum admodum mulieris ac domus vicem doleret, Deo supplex fit et cum lacrimis precabatur affectusque plenas orationes fudit dicens: Domine Iesu Christe, qui claves caelorum

Cap. CLV. 1) ὡς inser. BCD et al. ap. Cot. — 2) χέσσα BCD et al. ap. Cot. — 3) και οὐκαθε αὐτὸν ἀναστρέψαι BCD, και οὐκαθε ἀναστρέψαι αὐτὸν al. ap. Cot. — 4) αὐτῆς inserit C. — 5) και inser. C et al. ap. Cot. — 6) και accessit ex BCD. — 7) εὐθὺς om. C. — 8) ἀπαγγέλλουσιν C, Cot., Cler. — 9) τῆ om. D. — 10) ἐχρητο BCD et al. ap. Cot. — 11) Latina Vorvio edita *Post Myteria facta scripta duorum Codicum Ioliani et Horovalliani: factis et celebra-*

tis Mytris. In Paraphrasi vero Libri Regii 804 και δὴ τῆς ἀπολύσεως γενομένης ex Martyrio c. 7. Cot. ἐτετέλεσαντος τὸ λειτουργίαν D.

Cap. CLVI. 1) ὥστε λυθῆναι om. D, ubi subinde τοῦ σισινίου. — 2) κενώρητο C, κενώρητο al. ap. Cot. — 3) και excidit edd. Cot. et Cler. — 4) πῶς γὰρ C et al. ap. Cot. — 5) οὔτε ex BCD et al. ap. Cot., οὐκ vulg.

Cap. CLVII. 1) ἐξέπεμπε C. —

τῷ ἀποστόλῳ σου Πέτρῳ, καὶ ἄπερ ἀνοίξεις ἀνέοικται εἰπὼν, καὶ ἄπερ ἂν κλείσῃς κέλεισται,² αὐτὸς καὶ τοὺς παπηρωμένους ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀνδρὸς τοῦδε καὶ τὰ ὅσα διάνοιξον, οὗτοι σὺν καὶ τοῦτο τὸ ῥῆμα³ ἂν ἄπερ⁴ ἂν αἰτήσῃτε πιστεύοντες, λήψεσθε, καὶ αὕτη σου ἡ ἐπαγγελία διαμένει εἰς τὸν αἰῶνα. ταῦτα τοῦ πατριάρχου προσευξαμένου καὶ τῶν παρόντων τὸ ἀμῆν ἐπισπύτων, εὐθέως ἢ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ὠτων πῆρωσις διελέλυτο.⁵ καὶ ὁ Σισίνιος καθ' ἄπερ ἐξ ὑπνου διαναστὰς καὶ τὸν μικῆριον Κλήμεντα μετὰ τῆς γυναικὸς ἐστῶτα ἰδὼν κακῶς ὁ ἀνόητος τῷ ἁγίῳ χάριτας ἀπέδιδον. καὶ κατασχέειν εὐθέως τὸν πατριάρχην τοῖς οἰκέταις παρεκκλήνετο τοῦ δίκας ὑποσχέειν αὐτὸν τῆς πηρώσεως. ὤφειτο γάρ τινα γυρτεῖαν εἶναι, ὅτι καὶ πηρωθῆναι πρότερον αὐτὸν, καὶ ἀναβλέψαι καὶ ἀκῶσαι πάλιν ἐπίοισεν.

CLVIII. Οἱ μὲν οὖν οἰκέται σπουδαίως τὰ μικροτεταγμένα ποιεῖν εἰς¹ αὐτὸν ἐπειρώτο. ἐλάνθανον δὲ ἄρα τῶν παρακειμένων λίθων καὶ ξύλων ἀπτόμενοι, καὶ σύρωτες αὐτὰ καὶ δεσμῶντες, καὶ τῷδε κάκεισε μανικῶς περιάγοντες. τούτου δὲ καὶ τῷ Σισινίῳ εἶδομαι, καὶ δεσμῶντη² ὑπὸ τῶν οἰκετῶν³ γεγενησθαι τὸν πατριάρχην καὶ αὐτὸς ὤφειτο. ἐκεῖνος⁴ δὲ ἀπαθῆς ἀπὸ τῶν ἀδίκων ἐκείνων ἐτηρεῖτο χειρῶν, οὐδὲ μικρὰν ἀγίην ὑπομένων, οὐδὲ ἐν μέσῳ τοῖς δεινοῖς θαυροβούμενος. εἶτα καὶ πρὸς τὸν ἀνούητον ἐκείνον ἰδὼν πεπώρωσμαι τὴν καρδίαν, ἔφη, λίθους οὕτω καὶ ξύλα κινῶν καὶ ὄλην κατ' αὐτῶν ἀφίεις τὴν ὀρήν, ἢ μικρῶ πρόσθεν ἐτίμας καὶ ὡς θεοὺς ἰθεράπευες. ὁ δὲ ἄλλ' ἔγωγε σε κακῶς ἀπολώ⁵, φησὶν, ὡς καὶ μεταβαλεῖν πολλοὺς τῶν γοήτων ἐντεῦθεν καὶ σωφρονησάι.⁶ ἀφ' ὧν αὐτὸς τὰ ἔσχατα πείσῃ, τὰ μεγάλα ἐκείνους κερδάναντας.

CLIX. Ταῦτα ὁ μὲν φροσόμενος ὑπὸ τῶν παρόντων ἔλεγε καὶ ἀκούων, ὅτι καὶ δεσμοῖς ὑποβεβλήκει τὸν πατριάρχην. ὁ δὲ οὐδὲ οὕτως αὐτὸν ἀπεστρέφετο, ἀλλὰ τὴν ἐκείνου σύζυγον εὐλογήσας καὶ εἰς τὰς εὐγνωμόνας ἐκείνας καὶ καταπειθεῖς ἀκοῆς ὡσπερ εἰς βαθύγειόν τινα καὶ λιπαρὰν ἀρνηρῆν δαψιλῆ¹ σπέρματα τῆς εὐσεβείας καταβαλὼν ὄψατο,² μὴ ἀκίνας προσευχομένην πρότερον ἐντεῖλάμενος, ἕως καὶ τὸν ἄνδρα εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας χειραγωγῆσει.³ τῇ εὐχῇ τοῖσιν θερμότερον προσκειμένη τῇ Θεοδώρᾳ ἐπιφανέεται τις αὐτῇ πρὸς ἐσπέραν αἰδέσιμος ἀνήρ καὶ πολὺς τὴν τριχὰ⁴ ἔφηκε δὲ ἄρα ὁ πρῶτος τῶν μαθητῶν εἶναι Πέτρος, ὁ τοῦ διδασκάλου θερμὸς ἐραστής· καὶ φησὶ πρὸς αὐτὴν· διὰ σε, ὦ γύναι, ἡγίης ἔσται Σισίνιος, ὅπως ἂν καὶ ἀνὴρ κατὰ τὸν ἀδελφόν μου Παῦλον ἀγιασθῇ διὰ τὴν γυναῖκα.⁵ ὁ μὲν οὖν ταῦτα εἰπὼν ἀπῆλθεν.

CLX. Ὁ¹ Σισίνιος δὲ ἀντίκα καὶ² ὡσπερ ἐκ συνθήματος τὴν Θεοδώραν καλίστας· ἦν δὲ ἄρα τοῦτο³ πύρας τῆς φανείσης αὐτῇ⁴ ὕψους· τοῦ πόθου⁵ τε αὐτῆν καὶ τὸν κοινῶν ἁλῶν, καὶ τῆς ἐστίας καὶ τῆς λοιπῆς ἀπάσης κοινωνίας ἀγαμμυήσκει, καὶ πάντων αὐτῶν μίαν ἀπαιτεῖ χάριν, καὶ λιπαρεῖ τὴν γυναῖκα καὶ ἱετεύει, ὥστε δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀρκεῖναι τε τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶ ὑποδείξαι τῆς σωτηρίας. εἶτα κατήγορος αὐτὸς ἐαυτοῦ γίνεται, καὶ πάντα⁶ ποιῆσαι δὲ αὐτῆν καὶ παθεῖν ἀπαγγελλει.

CLXI. Ἐγὼ γάρ ἐχρηλοτύπον, φησὶν, ἐπὶ σοι, ὅτι τὸν σύζυγον ἐμὲ περιμώρῳα παρὰ τὸν ξένον τοῦτον ἐφοίτας, τὸ τοῦ πατριάρχου προσθεῖς ὄνομα¹ καὶ τοὺς τῆς φήσεως θαυρόβους καὶ τὰς ἐκ τῆς ζάλης² ταραχὰς σὺ φέρων ἠναγκάσθη πρὸς³ τὴν ἐκκλησίαν ἀπιούσαν ἐπιφυλάξαι σε καὶ ἰδεῖν τὰ τελοόμενα. εἰσελθὼν τοῖσιν καὶ αὐτὸς κατόπιν εἰς τὸν ναόν, καὶ περιήργους

dedisti Apostolo tuo Petro et dixisti: *Quae aperueris, aperta erunt, et quae claueris, clausa erunt*, ipse et aperi caecos viri huius oculos ac aures surdas, quia hoc etiam dictum tuum est: *Quaecumque petieritis credentes, accipietis*, et haec tua promissio permanet in aeternum. Ita postquam oravit patriarcha et qui aderant responderunt amen, illico oculorum auriumque vitium discussum est. Ac Sisinnius quasi ex somno expergefactus beatumque Clementem cum uxore stantem cernens malam stultus sancto remunerationem dedit. Praecepit igitur famulis, ut statim patriarcham comprehenderent, quo poenas laesionis daret. Arbitrabatur enim, praestigias quasdam esse, quod eum prius oculorum auriumque usu privari, posteaque aspicere et audire fecisset.

CLVIII. Itaque servi studiose exsequi de illo, quae imperata fuerant, nitebantur. Non animadvertebant autem, quod adiacentia saxa et ligna tangerent, eaque traherent ac ligarent, atque huc illucque insane circumducerent. Porro id etiam Sisinnio videbatur, ac ipse quoque existimabat, patriarcham a famulis vinctum teneri. Is tamen nihil ab iniquis illis manibus patiebatur, nec levem tactionem perferens, nec mediis in malis agitatus. Posteaque ad illum dementem respiciens Corde, inquit, induratus es sic saxa et ligna movens totamque in ea iram immittens, quae paullo ante honorabas et ut deos colebas. Ille vero Sed ego te, inquit, male perdam adeo, ut multi praestigiatos hinc mutent mentem ac respiscant, iidemque plurimum lucrentur, per quae tu patieris gravissima.

CLIX. Haec ille quidem inflatus apud eos qui aderant proferebat et glorians, se patriarcham vinculis subiecisse. At iste nec sic eum aversatus est, sed benedicta coniuge illius et in bonas illas obsequentesque aures tanquam in agrum quandam terrae profundae ac pinguem demissis uberibus pietatis aceminibus abscessit ei praecipiens, antea ne precari desisteret, quoad virum ad veritatis cognitionem adduxisset. Cum ergo ferventius ad orationem incumberet Theodora, apparet illi ad vesperam quidam vir venerabilis et capillis canis (videbatur autem esse primus discipulorum Petrus, magistri calidus amator) et ait ad eam: Propter te, o mulier, sanus erit Sisinnius, ut et vir secundum fratrem meum Paulum sanctus efficiatur per mulierem. Quibus quidem dictis ille abiit.

CLX. Sisinnius vero statim et quasi ex compacto Theodora accessita (erat autem utique hic finis visionis, quae ipsi apparuerat) apud eam amoris, cibi communis, convictus ac reliquae omnes communionis facit mentionem eorumque omnium unam gratiam poscit coniungens rogat et obtestatur, ut Deum oret, quo ipsi dimittantur quae peccavit, salutisque viam demonstret. Postea ipse sui accusator efficitur, cunctaque se propter illam fecisse ac pertulisse commemorat.

CLXI. Ego enim, inquit, zelotypia tui ductus sum, quod me coniuge neglecto ad hospitem hunc adventares (et addidit nomen patriarchae), naturaeque perturbationes ac ex fluctuatione ortos tumultus non ferens coactus sum te, cum ad ecclesiam ires, observare atque videre, quae agebantur. Ingressus ergo et ipse post te in templum oculisque curiosus, quae

2) Matth. 16, 19. — 3) τὸ om. BD. — 4) καὶ ἄπειρ BCD et al. ap. Cot. Matth. 21, 22. — 5) διαλέλυτο BCD et al. ap. Cot.

Cap. CLVIII. 1) εἰς recepi ex C et al. ap. Cot. Subinde ἐαυτὸν C. — 2) δὲ-σμοτήν ex correctura B. — 3) οἰκείων C. — 4) αὐτὸς D. — 5) ἀπολλῶ (sic) C. — 6) σωφρονισαὶ BCD.

Cap. CLIX. 1) τὰ addidi ex BCD. — 2) ἀπίων ἔχειτο al. ap. Cot. — 3) χειραγωγῆσαι BD. — 4) Cfr. I. Cor. 7, 14.

Cap. CLX. 1) Ὁ om. B. — 2) καὶ om. B, αὐτίκα καὶ om. C. — 3) τοῦτο ἄρα inv. D. — 4) αὐτῆς al. ap. Cot. — 5) πότου Turn. — 6) καὶ inser. BCD.

Cap. CLXI. 1) τοῦ ζήλου BCD et al. ap. Cot. — 2) καὶ πρὸς BCD. —

ὀφθαλμοῖς τὰ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου γινόμενα θεωρῶν, ὅλην τε αὐτῷ τὴν ἀκοήν³ διανιστῶν, καὶ ἀκροατῆς εἶναι τῶν λεγομένων ἐθέλων τὰς ὕψεις τε ὁμῶν καὶ τὰ ὄψα πηροῦμαι.⁴ εἰ καὶ πάλιν ἐκεῖνος, ἅτε⁵ θεοῦ μιμητῆς ὢν, ἀνιβλέψαι τε καὶ ἀκούσαι πεποιήκειν,⁶ ἐγὼ δὲ ἀγαθοῦ τοσοῦτον ἀμνημονήσας, οὐ μόνον οὐκ ἀπέδωκα⁷ χάριτας αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας, ἀλλὰ καὶ τερατεῖαν ὁ μάστιγος τὸ θάναμα εἰπὼν τιμωρήσασθαι τε αὐτὸν ἐπεχείρουν, ὅση μιν δύναιμι, καὶ κατασχεῖν, οἴμοι, καὶ δεσμοῖς περιβαλεῖν ἐκέλευον τοῖς οἰκέταις· ἐκεῖνοι δὲ κατέγειν τε αὐτὸν⁸ νομίζουσι καὶ εἰς δεσμὰ φέρειν ξίλα ἦν ἐν χερσὶ μῶνον καὶ λίθου· τούτου δὲ καὶ αὐτῷ μιν ἐδόκει, καὶ οἷα ὑπ' αὐτῶν κατεχυμένῳ τῷ πατριάρχου, ἀπειλάς· ἐγὼ χαλεπωτέρας ἐπήγουν. διὰ τοῦτο δέομαι ὁ σὸς ἀνὴρ, καὶ ταύτην παρὰ γυναικὸς ἐμῆς αἰτῶ χάριν,⁹ ὥστε πρόσωτι μὲν εὐμενῆ γενέσθαι μοι¹⁰ τὸν θεόν, ἔπειτα δὲ καὶ αὐτὸν διαλλαγῆναι τὸν πατριάρχη.

CLXII. Τούτων ἀκούσασα Θεοδώρα πρὸς τὸν ὄσον ἐνδὺς ἀφικνεῖται, καὶ ὅσα τε ἴδι, καὶ ὅσα παρὰ τοῦ ἀνδρὸς ἀκούσεις, πάλιν ἀπαγγέλλει πάντα τῷ πατριάρχη. ὁ δὲ μὴ μελλήσας¹ μηδὲν, ἀντίκα μίλα πρὸς τὸν Σισίννῳ παραγίνεται, καὶ οὐχ ὡς τὸ πρότερον αὐτῷ ἐντυγχάνει, ἀλλὰ μεθ' ὅσης ἐκείνος τῷ πατριάρχη προσέβηκε τίς τῆς ἀγνώστου, μετὰ πλείονος αὐτὸν τῶν² τῆς τιμῆς ὑποδέχεται. ἀθρόαν τοῖνυν οὕτω καὶ πολλήν³ τὴν μεταβολὴν ὁ μέγας ἰδὼν, λόγους τε περὶ τῆς εὐσεβείας δεξιῶς ἀγαν αὐτῷ ὑποστίνει, καὶ ὅλον⁴ ὑποποιεῖται τὸν ἄνδρα. καὶ πιστεύσας ἀπὸ ψυχῆς ὁ Σισίννιος τῷ θεῷ ἤφατο τῶν μακαρίων ἐκείνων τοῦ πατριάρχου ποδῶν, καὶ τοιαῦτα μετὰ δακρῶν ἐφθέγγετο·

CLXIII. Ἐνχαριστῶ σοι τῷ ἀληθεῖ καὶ μόνῳ θεῷ,¹ τῷ διὰ τούτου μοι τοὺς ὀφθαλμοὺς πεπηρωκότι τοῦ σώματος, ὅπως τοὺς τῆς ψυχῆς διανοήξῃς, καὶ διαβλέψαι με παρασκευάσῃς πρὸς τὴν ἀλήθειαν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν ὄψων τὴν ἐνέργειαν ἀποσβέσσαντι, ὅπως νηφούση διανοία, καὶ μηδενὸς τῶν ἐξωθεν ἕως αἰσθανομένη, τὸ τῆς εὐσεβείας ὑποδέξωμαι² κηρυγμα. τῶν δὲ αὐτῆν τε³ τὴν ἀλήθειαν ἐμνήσθην καὶ ἀκριβῶς τὰ τῶν Ἑλλήνων διέγνων, ἀπάτην ὅσα μόνον καὶ τερατεῖαν ἀπίθανον. ἐπὶ τούτοις φαιδρότης ἔσχε καὶ ἡδονὴ τὸν οἶκον, καὶ τῷ Χριστῷ πάντες ἐπίστευσαν. τοῦ πάσχα δὲ ἦδη ἐνισταμένῳ ἐβαπτίσαντο μετὰ τοῦ Σισίννιου πάντες πατέρες ὁμοῦ καὶ μητέρες καὶ παῖδες εἰς εἴκοσι καὶ τρεῖς ἐπὶ τοῖς τετρακοσίοις ὄντες. τούτου πολλοὺς ἐπεσπάσατο τῶν ἐπιφανοτέρων, ὅσοι τε⁴ μακρὰ τῇ δόξῃ διεπρεπον, καὶ οἷς ὁ βασιλεὺς Νερούας φίλοις μάλιστα καὶ συμβούλοις ἐχρήτο· καὶ τῆς εὐσεβείας πάντες συνέθεντο.

CLXIV. Ταῦτα ὁρῶν ὁ ποτηρότατος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ὀφφικίων κόμης¹ Πουόνπιος Τουρκυντιανὸς² ἐδυσχέρανε καὶ δεινὰ ἐποίηε, καὶ σκοπῶν ὅπως ἂν ἐπίσχη περαιτέρω προβαίνουσαν τὴν εὐσεβίαν, αὐτὸν ἐγὼ πρῶτον ἐκ ποδῶν πηρῆσαι τὸν³ Κλήμεντα, οἷα τῶν παρόντων αἰτιώτατον αὐτὸν⁴ ὄντα, καὶ τοὺς ἐκάστου μέρους τῆς πόλεως προστοῦτας⁵ συγκαλεσάμενος καὶ χημάσιον αὐτοὺς διαφθείρας, στάσιν τινα κινήσαι κατὰ τοῦ Κλήμεντος αὐτοῖς ὑπετίθει, καὶ διαβαλεῖν αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν προετρέπετο, ταύτην καταλύσαι τὸ πρὸς αὐτὸν τῆς πόλεως φίλτρον βουλόμενος καὶ πρὸς ἐπιβουλήν ἐνχείρωτον τὸν ἄνδρα παρασκευάσαι.

3) τὴν ἀκοήν αὐτῷ inv. D. — 4) πη- 6) Sic nostri tres, πεποίηκε vulg. —
 ρώμαι supra ου D. — 5) ἢ τε δὴ D. — 7) ἀποδέδωκα al. sp. Cot. — 8) ἐκε-

a patriarcha gerebantur, aspiciens eique totas aures arrigens ac eorum quae dicebantur cupiens esse auditor oculis pariter atque auribus captus sum. Et licet ille iterum utpote Dei imitator me cernere ac audire fecerit, ego tamen tanti beneficii immemor non solum grates ipsi ob beneficentiam non persolvi, sed et stolidus cum miraculum dicerem esse praestigias, eum supplicio afficere, quantum potui, conatus sum iussique famulis, hei mihi, ut eundem retinerent ac vinculis onerarent; illis vero, qui tenere illum et in vincula ducere putabant, ligna dumtaxat et lapides erant in manibus, id quod mihi etiam videbatur et, quasi ab eis patriarcha detineretur, minas gravissimas ego iactabam. Quocirca precor vir tuus, hancque ab uxore mea gratiam peto, ut primo quidem Deum mihi propitium efficias, deinde vero et me concilies patriarchae.

CLXII. His auditis Theodora ad sanctum confestim venit, cunctaque quae vidisset et quae a viro audiisset rursus patriarchae nunciat. Ille nihil cunctatus citissime ad Sisinnium proficiscitur, et non ut antea eum invenit, sed cum quanta ille ferocitate patriarcham tunc adortus fuerat, cum maiore honore nunc excipit. Adeo igitur subitam et magnam mutationem vir magnus cernens sermones de pietate admodum scite ei suggerit, totumque sibi comparat hominem. Cumque ex animo Sisinnium Deo credidisset, tetigit beatos illos patriarchae pedes, haecque cum lacrimis prolucutus est:

CLXIII. Gratias ago tibi vero ac soli Deo, qui ideo mihi oculos corporis excaecasti, ut eos, qui animae sunt, aperires, meque faceres aspirare ad veritatem; ideoque etiam aurium vim compressisti, ut mente vigili, nihilque penitus eorum, quae extra sunt, sentiente, verae religionis suscipere praedicationem. Nunc vero mysteriis veritatis initiatus sum certeque agnovi, Gentilium sacra fraudem tantum esse ac incredibilem vanitatem. Propter ista hilaritas et laetitia domum occupavit, omnesque Christo crediderunt. Paschate vero iam ineunte baptizati sunt cum Sisinnio omnes patres simul et matres et liberi ad tres et viginti supra quadringentos. Hoc attraxit multos ex illustrioribus, qui magnis honoribus praepollebant, quibusque Imperator Nerva amicis maxime et consiliariis utebatur; atque pio cultui omnes assensi sunt.

CLXIV. Quae cum videret pessimus per illud tempus comes officiorum Publius Tarquitianus, moleste tulit et gravia existimavit, consideransque quo modo pietatem ulterius progredientem comprimeret, ipsum primo Clementem tanquam eorum quae fiebant maxime auctorem statuit e medio tollere, et singularum urbis regionum praefectis convocatis iisque pecunia corruptis seditionem adversus Clementem uti moverent eis proposuit, utque illius existimationem impeterent hortatus est cupiens amorem urbis erga eum per hoc dissolvere, hominemque reddere insidiis facilem atque opportunum.

νοις τε κατέχειν αὐτὸν C. — 9) τὴν
ἐμαυτοῦ σωτηρίαν add. BCD et al. ap.
Cot. — 10) μοι accessit ex BCD et al.
ap. Cot.

Cap. CLXII. 1) μελήσας C. —
2) νῦν αὐτὸν transp. BCD. — 3) καὶ
πολλὴν οὕτω inv. C. — 4) αὐτῷ ἐπι-
τείνει (ὁ supra) καὶ δλον αὐτῷ D.

Cap. CLXIII. 1) τῷ θεῷ C. —
2) ὑποδέξομαι D. — 3) τε accessit ex
BCD. — 4) ὄση τὲ C.

Cap. CLXIV. 1) Historia Latina:
Comes sacranum, nempe largitionum,

quae est alia dignitas. Sio in Concilio
Ephesino memoratur Iohannes κόμης
τῶν σακρῶν. κόμης τῶν θεῶν λαργι-
τιῶνων. Lex autem 2. C. Th. de metal-
lis est Iuliani Augusti ad Rufinum Co-
mitum Officioium. Sed tempore Nerae
Imperatoris nulli erant Comites huius-
modi. Cot. — 2) Aliter Τορκουτιανός et
Τουρκιτιανός. Latine in Editione Tar-
quitianus pro Tarquitius in Ms. V. C.
Vionis Herovallii Torquatius, ut sit vel
Torquatianus vel Tarquitianus. Cot. —
3) τὸν deest in al. ap. Cot. — 4) αὐτὸν
om. al. ap. Cot. — 5) παρεστῶτας B.

CLXV. *Συστάντες οὖν ἐπὶ αὐτὸν οἱ ποτηρότατοι τῶν πολιτῶν ἐκείνοι, ψόγους τε, ὡς αὐτοὶ φόντο, καταχέουσιν αὐτῷ ποτηρῶν, καὶ πολλὰς ἐπάγουσι¹ τὰς αἰτίας, γοητείας αὐτῷ περιάπτουτες καὶ τῆς ἐκείνων θρησκείας κιατροπῆν, ἄλλα τε πολλὰ ἐξυβρίζουσιν αὐτὸν λέγοντες, καὶ τοὺς πατροφῶν διασύρειν θεοῖς· τὸν μὲν ἀπάντων θεῶν² μέγιστον Δία μηδὲ θεὸν ἀπλῶς ὀνομάζοντα, Ἡρακλέα δὲ τὸν Ἀλκμήνης τὸν ἐκείνων φασι σωτήρα,³ ἐναγῆ τινα δαίμονα καὶ μαρὸν ἀποκαλόντα, πόρτην τε τῆν φίλην Ἀφροδίτην εἰσάγοντα, καὶ τὴν ἐκθύβουλον Ἄρτεμιν, καὶ τὸν σοφὸν Ἑρμῆν, τὸν τοῦ λίγου θεόν· τὸν πολεμικόν τε Ἄρεα, καὶ τὸν Κρόνον αὐτὸν ἐπίσης βλασφημοῦντα πάντας καὶ διαβάλλοντα, καὶ τὰ τεμέτη τούτων καὶ τοὺς βωμούς καταστρέφοντα. κεφάλαιον τοῦ λόγου ἢ θυσάτω τοῖς θεοῖς, ἔλεγον, ἢ τῆς ζωῆς τὸ τάχος ἀπαλλαγῆτω. οἱ μὲν οὖν τοιαῦτα κινήσαντες ἐκδοτον ἠξίουν τὴν πατριάρχη⁴ ἐπὶ θανάτῳ λαβεῖν. ἐφ' οἷς ἠγανάκτουσιν πάντες, ὅσοι μὴ χρημάτων ὄνιον τὴν συνειδήσιν προετίθεσαν, καὶ λόγους πρὸς τὸν ἔλεον ἔλεον⁵ ἐπινοοῦντο τί τῷ πατριάρχῃ κακὸν εἴργασται, λέγοντες· μᾶλλον δὲ ποῖον οὐχ ἢ πόλις παρ' αὐτῷ⁶ χαρίτων ἀπέλασεν;⁷ εἶτα καὶ αὐτὰ ἕκαστα τῶν ὑπ' αὐτοῦ παραδόξως γεγενημένων ἀπηριθμῶντο,⁸ καὶ μάρτυρας αὐτοὺς ἐποίησαν τοῖς λεγομένοις.*

CLXVI. *Μαρμεντίους δὲ ὁ τῆς πόλεως ἐπαρχος μὴ φέρων ἐπὶ πολλὰ στασιάζουσαν οὕτω τὴν πόλιν ὄραν, ἄλλως τε καὶ τῇ τῆς εὐσεβείας ἐπιδοῦσαι βασκαίνων, ἄγει τὸν μακάριον Κλήμεντα πρὸς ἑαυτὸν καὶ λόγους τὴν γενναίαν οὕτω ψυχὴν κλέπτειν ἐπιχειρεῖ ἐξ εὐγενούς, λέγων, προελθούσας ῥίψης· τοῦτο πᾶς ὁ τῶν Ρωμαίων σοὶ μαρτυρεῖ ἄλλ' ἀνθρωπότης καὶ αὐτὸς πλάτης ὑπέστης, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ σιωπᾶν ἢ πόλις ἀνέγεται. φασι γάρ, σὲ καινοτέρων εἰσάγειν θρησκείαν, καὶ τινα παρὰ τοὺς πατροφῶν θεοὺς κηρύσσειν¹ Χριστόν. ὅθεν ἀποθέσθαι σε χρὴ τὴν περιττὴν ταύτην δεσποδαιμῖαν, καὶ μόνους αἰδεῖσθαι καὶ τιμᾶν τοὺς συνήθεις τῇ πόλει θεοῖς. καὶ ὁ πατριάρχης εὐχομαι τὴν σὴν στερότητα, ἔφη, μεταδοῦναι μοι λόγους, καὶ προσχεῖν μοι ταῖς ἀποκρίσεις, ἄλλα μὴ οὕτως ἀλόγῳ στάσει καὶ ματαίως ἐπεσθαι θορύβους. οὐδὲ γὰρ δεῖ στάσεως, οὐδὲ θορύβων, ὅπου σιωπῆσαι τε περὶ τῆς εὐαντοῦ² σωτηρίας τιτὶ καὶ περὶ θεῶν διαλεχθῆναι πρόκειται. ὁ ἐπαρχος τοῖνον τὸ τοῦ ἀνδρὸς γενναῖον καὶ στάσιμον ἐξ αὐτῶν εὐθὺς τὸν προουμίον καταμαθὼν, καὶ εἰπεῖν τε αὐτὸς καὶ ἀκοῦσαι παρ' ἐκείνου πάλιν ὁκησίας, καὶ ἀναβαλλόμενος τὴν διάλεξιν Τραιϊανῷ περὶ αὐτοῦ τῷ ἀντοκράτορι ἀναφέρει. καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῷ οὕτως ἐπιλύει τὰ γεγραμμένα, ὡς ἢ θῆσαι τὸν Κλήμεντα τοῖς πατριώταις θεοῖς, ἢ πέραν τοῦ Πόντου εἰς Ἑρμιῶν τινα πόλιν τῶν τῆ Χερσῶνι παρακειμένων ἀπὸ τῆς Ρώμης αὐτῷ φρηγῆ ἐλαθῆναι.*

CLXVII. *Τῆς ἀποφάσεως οὖν ταύτης καταλαβοῦσιν ἐσκέπτου Μαρμεντίους, ὅπως ἂν μὴ ὁ Κλήμης ἔλθῃ τὴν ὑπερορίαν, ἀλλ' αὐτῷ μᾶλλον καὶ τῷ βασιλεὶ πεισθεῖν καὶ θύσειν. οὐδὲ γὰρ ἔφερεν τηλικαύτην ἀνδρὸς ἀρετὴν ζημιούμενος. τῷ δὲ τοσοῦτον ἐμέλησεν¹ ἐκείνου πεισθῆναι, ἢ² δυσχερᾶναι πρὸς τὴν ὑπερορίαν, ὅσω καὶ αὐτὸν ἐσπούδαζε πρὸς τὴν εὐσεβίαν τὸν ἐπαρχον ἐπισπάσασθαι. τοσαύτη γὰρ τις ἀνωθεν τὸν Κλήμεντα περιήτατο χάρις, καὶ οὕτως ἢ ἐκείνου γλωττα κηρίον παντὸς καὶ μέλιτος γλυκύτερον ἔσταζεν, ὡς καὶ αὐτὸν ἔρωτι θαρμῶ τοῦ ἀνδρὸς ληφθέντα τὸν Μαρμεντίον, πολλὰ τε τῇ ἀποδημίᾳ ἐπιστενάξαι, καὶ δάκρυα τῷ ἐπιβαλεῖν ὁ θεὸς, εἰπόντα, ὅ³ σὺ εὐλικρινῶς λατρεύεις, αὐτὸς σοὶ βοηθὸς ἐπὶ τῇ συμ-*

CLXV. Conspirantes ergo adversus eum improbiissimi illi cives mala ac foeda, ut ipsi arbitrabantur, de illo diffundunt multaque obiciunt crimina, praestigias ei attribuunt et religionis eorum eversionem aliaque plurima atque dicunt, ab ipso affici contumeliis et lacerari patrios deos, ut qui Iovem omnium deorum maximum neque deum prorsus nominaret, Herculem vero Alcmenae filium, quem illi suum conservatorem aiunt, impurum quandam daemonem et scelestum vocaret, carissimam et suavissimam Venerem meretricem induceret, atque optimam iaculatricem Dianam, sapientem Mercurium deum sermonis, bellicosum Martem Saturnumque ipsum ex aequo omnes infamaret atque criminaretur, necnon horum fana et aras everteret. Ad summam aiebant: Aut diis sacrificet aut vita statim privetur. Atque illi quidem talia moventes petebant, ut sibi ad mortem traderetur patriarcha. Ob quae indignabantur, quicumque pecunia venalem conscientiam non exhibuerant, loquebanturque ad populum libere dicentes: Quid mali a patriarcha gestum est; immo vero quae beneficia per eam civitas non est consecuta? Deinde quoque singula quae mirabiliter ab eo facta fuerant recensebant, et eorum quae memorabant ipsos assumebant testes.

CLXVI. Mamertinus autem urbi praefectus adeo seditione agitatum civitatem videre non sustinens, ad haec verae religionis incremento invidens, ad se accessit beatum Clementem verbisque tam generosum animum conatur fallere ac abducere dicens: Ex nobili stirpe ortus es; hoc de te perhibet testimonium omnis populus Romanus; sed et ipse in humanum errorem incurristi, atque ideo neque urbs tacere potest. Aiunt enim, te novam inducero religionem; et contra deos patrios praedicare quandam Christum. Quare oportet, te abicere superfluam hanc superstitionem, deosque tantum revereri et colere, quos civitas solet. Ad haec patriarcha Oro, inquit, tuam gravitatem et constantiam, ut mihi concedas verba facere ac meis responsionibus attendas, non autem adeo ratione destitutam seditionem tumultusque vanos conseceris. Neque enim opus est seditione, nec tumultibus, ubi cuipiam propositum est de salute sua considerare atque de Deo disserere. Itaque praefectus comperta ex ipso statim exordio constantia viri et fortitudine, veritusque tum ipse dicere, tum et ab eo audire atque colloquutionem detrectans ad Traianum Imperatorem de illo refert. Et Imperator ad istum modum ei quae scripta erant dirimit, ut Clemens aut diis patriis sacrificet aut trans Pontum in desertum aliquote oppidum eorum, quae Chersoni adiacent, Roma perpetuo exsilio aliegetur.

CLXVII. Hac itaque sententia accepta cogitabat Mamertinus, quo modo Clemens non eligeret exsiliium, sed potius pareret ipsi ac Imperatori atque immolaret. Non enim sustinebat privari tanta viri virtute. Porro Clementi adeo curae fuit obtemperare illis, aut moleste ferre relegationem, ut etiam ad pietatem praefectum attrahere niteretur. Tanta quippe divinitus Clementem gratia circumdabat sicque illius lingua omni favo ac melle dulcius stillabat, ut ipse quoque viri fervido amore captus Mamertinus plurimum ex eius discessu ingemuerit lacrimasque dederit patriarchae dicens: Deus, quem tu sincere colis, ipse tibi auxiliator in calamitate assistat; statimque navigium paraverit impositis ei, quae ad usum suffice-

Cap. CLXV. 1) ἐπάγουσιν fuit in C. — 2) θεὸν al. ap. Cot.; idem fuit in B. — 3) Similiter apud Theodorum, Sermone de Martyribus: Ἡρακλῆα σωτῆρα καὶ ἀλεξίκακον προσηγόρευον. Cot. — 4) τὸν πατριάρχην ἤξουσιν in v. D. — 5) ἐλευθέρους πρὸς τὸν δῆμον transp. C. — 6) αὐτοῦ C. — 7) ἀπῆλυσεν corr. ex ἀπέλευσεν B. — 8) Sic

BCD c. ed. princ., ἀπεριθμοῦντο Cot. Cler.

Cap. CLXVI. 1) κηρύττειν BCD. — 2) σεαυτοῦ C.

Cap. CLXVII. 1) ἐμέλλησεν al. ap. Cot. — 2) ἦ καὶ BCD et al. ap. Cot. — 3) δ (sic) D. —

φρικῆ πικρῆσι τῆ· καὶ αὐτίκα πλοῖον εὐτρεπίσαι, διαρκῆ τε⁴ αὐτῶ τὰ πρὸς τὴν χρείαν ἐπιτίσθαι, καὶ δεξιῶσασθαι αὐτὸν, καὶ περιβῆλαι, καὶ οὕτω μετὰ τῶν προσηκόντων ἀσπασμῶν ἀπολῶσαι. πολλοὶ δὲ αὐτῶ καὶ τῶν εὐλαβῶν ἠκολούθησαν, καὶ εἰς τὴν ὑπεροχίαν γενόμενοι καταλαμβάνουσιν ἐν τῇ τῶν μαρμάρων λατομίᾳ Χριστιανούς, περὶ ποῦ τοὺς χιλοὺς⁵ ἢ καὶ πλείονας, πῶς δὲ διὰ τὴν εὐσέβειαν ἐκεῖ χρόνον κατεχομένους. οἱ καὶ περὶ τοῦ πατριάρχου πρότερον ἀκούσαντες, καὶ ὅτι τῆς πόλεως ἀπελαθεὶς ὑπερόχους πρὸς ἐκείνους καὶ αὐτὸς ἄγεται, παραμυθίαν ἔσχον οὐ τὴν τοχούσαν τὴν ἐκείνου ἐπιδημίαν.

CLXVIII. Ὅτε γοὺν πρὸς αὐτοὺς κατελίμβανε, τοῦ τῶν χειρῶν ἔργον ἀφέμενοι καὶ τούτῳ προσελθόντες μετὰ δακρῶν καὶ τῶν ἁγίων ἐκείνου πρῶτον ἀψάμενοι καὶ τὰς καθαρὰς περιπτυσσόμενοι χεῖρας τὰς καταλαβούσας αὐτοὺς ἀνεκλαίοντο συμφορᾶς, τὴν τῆς πατρίδος ἐκπτώσιν, τὴν ἄφρον ἐπιξέτης διεγωγῆν, τῶν ἀναγκαιῶν τὴν ἀπορίαν, καὶ ὁ πάντων βαρύντατον ἦν, τὴν αὐτοῦ τοῦ ὕδατος ἔνδειαν. εἰ γὰρ τις ὅλην τὴν ἡμέραν τῇ τῶν χειρῶν ἐργασίᾳ καὶ τῷ καμᾶτῳ προστετηκώς, ἄλεγον, ὕδατος βορρῆσιάν τινα σταγόνα λαβεῖν ἐθέλεισιν, ὥστε τὴν ἐκ τοῦ κύπου¹ ἀναψύξαι ταλαιπωρίαν, οὐκ ἔλαττον ὁ κούτος ἢ σταδίους πέπτε καὶ τεσσαράκοντα προελθῶν ἄν² ὕδαρ κομίσαιτο. πρὶν ταῦτα συναλγίσας τε αὐτοῖς ὁ πατριάρχης καὶ συνδακρύσας, εἶτα καὶ τῷ θεῷ εὐχαριστίας, καὶ ἰκύνως τὰς ἐκείνων ψυχὰς παραμυθισάμενος οὐκ ἀπλῶς οὕτω καὶ ἀλόγως, εἶπεν, ἐταυθᾶ με ὁ θεὸς συνεχώρησεν³ ἐκβλήθηναι, ἀλλ' ὥστε καὶ κοινοῶν ἡμῖν γενέσθαι τῶν παθημάτων, καὶ ὑψημότης μάλιστα καὶ καρτερίως ὑπόθεσι.

CLXIX. Ἐπειτα μέντοι καὶ εἰς εὐχὴν τρέπεται καὶ δεῖται σὺν αὐτοῖς τοῦ θεοῦ, ὥστε τοῖς αὐτοῦ ὁμολογηταῖς πηγὴν ὕδατος διανοῖξαι, καὶ ὁ πιατάξας πέτραν ἐν ἔρημῳ, καὶ ἐβήθησαν ὕδατα,¹ αὐτοὺς ἀφθονοῦν καὶ αὐτοῖς τοῦ ὕδατος παμῆχος² τὴν χορηγίαν. ἤδη γὰρ πάντων τῇ εὐχῇ προσκειμένων ὁ πατριάρχης τῇ δε κακείσε περιβλεψάμενος ἀμύνει τινα³ ὄρη τὸν δεξιὸν μετωρίζοντα πόδα καὶ ὠσπερ ἐκείνῳ υποδεικνύοντα τὸ ὑποκειμένον ἔδαφος. οὐδενὶ γὰρ ὁ ἀμύνει τῶν ἄλλων⁴ τεθέατο. καὶ συμβλῶν τὴν ὕψιν ὁ πατριάρχης τῷ ὑποδεικνύοντι τόπῳ μετὰ τῶν παρόντων ἐρίσταται καὶ φησὶν· ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐταυθᾶ μοι, τέκνα, ὀρούξαστε. καὶ ἐπειδὴ αὐτὸν τε τὸν⁵ τόπον, εἰς ὃν ὁ ἀμύνει ἴστατο, καὶ τὸ κῆλον πᾶν περιέσκασαν, λαβὼν σκαφεῖον⁶ ὁ πατριάρχης κρούει τὸν τόπον, ἐνθα ὁ ἀμύνει ὑπεδείκνυ, κούφῳ τινὶ καὶ μετώρῳ τῷ κρούματι· καὶ παραχρημα διειδὲς ὕδαρ ἢ γῆ καὶ ἡδὺ πειν ἀναδίδωσι, καὶ τούτῳ σὺν ὁρμῇ ἐκχυθὲν ποταμὸν ἀθρόον⁷ ποιεῖ. πάντων σὺν χαϊρόντων ἐπὶ τῷ ὕδατι ὁ πατριάρχης τοῦ ποταμοῦ τὰ ὁρμήματα ἐνφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ θεοῦ,⁸ ἔλεγεν.

CLXX. Ἐτεῦθεν ἢ πόλις περὶ αὐτὸν πᾶσα συνέρχεται, καὶ τῇ τῆς πνευματικῆς ἐκείνης διδασκαλίᾳ γλυκύνεται πρὸς τὴν ἀληθῆ πίστιν πάντας ἐπήγγετο, ὡς καὶ πολλοὺς ὅσαι ἡμέραι βαπτίζεσθαι, εἰς πετακωσίους τε τὸν ἀριθμὸν ἀναβῆναι, καὶ τὴν εὐσέβειαν καθ' ἑκάστην ἐπιιδόναι. οὕτως τῶν ἐπιαντῶν τὴν ὑπεροχίαν ἐμέτρει, καὶ οἰκοδομῶνται μὲν ὑπὸ τῶν πιστευσάντων¹ ἐκκλησίαι τὸν ἀριθμὸν πέπτε καὶ ἑβδομήκοντα, τεμένη τε εἰδῶλων καὶ ταιοῖ² καθαιρούνται, καὶ τὰ παμπροσκότα τούτοις ἄλεθ ἐπὶ πολὺ γῆς δικρούμενα τὸ πῦρ κατινέμεται, καὶ πᾶσα τῶν διωκόντων κατιβύλλεται ἡμανία.

CLXXI. Τηνικαῦτα σὺν ἐπίφθονός τε καὶ βυρεῖν φήμη τὰς τοῦ βασιλέως ἀκράς ὑποτρέχει, ἐπιιδόναι τὰ Χριστιανῶν εἰς πλῆθους ἀριθμῶν κρεῖτ-

bant, illumque dextera prehensarit, item complexus sit, atque ita cum salutationibus congruis dimiserit. Multi autem ex piis secuti sunt eum, et pervenientes ad locum exsilii reperiunt in marmoris lapidicinis Christianos circiter mille vel et plures, qui iam diu illic propter verum cultum detinebantur. Hi cum de patriarcha prius audiissent, quod et ipse ab Urbe pulsus exsul ad eos duceretur, solatium non leve ceperunt ex eius adventu.

CLXVIII. Itaque ubi ad illos venit, ab opere manuum cessarunt, et ad eum cum lacrimis accesserunt, tactisque sanctis eius pedibus et puras manus deosculati calamitates ipsos complexas deflerunt, patriae amissionem, insuavem in alieno solo vitam, rerum necessariorum penuriam, quodque omnium erat gravissimum, aquae ipsius indigentiam. Si quis enim, aiebant, per totum diem opere manuum et labore maceratus aquae guttam exiguam sumere voluerit, quo miseriam ex fatigatione ortam sublevet, is non minus quam usque ad stadia quinque et quadraginta profectus aquam portaverit. Ob haec patriarcha particeps eorum doloris ac lacrimarum factus, dein et Deo gratis actis et sufficienter animos illorum consolatus. Non ita, inquit, temere et sine causa huc me Deus permisit expelli, sed ut et socius sim vestrarum perpeccionum et patientiae maxime ac tolerationis documentum.

CLXIX. Postea vero ad preces convertitur et cum eis orat Deum, ut suis confessoribus fontem aquae aperiat, quique percussit petram in deserto, et fluxerunt aquae, ipse etiam eis copiosam aquam suppeditet. Iamque omnibus precationibus insistens patriarcha huc atque illuc respiciens agnum videt, qui dextrum pedem attollebat eoque quasi ostendebat subiectum solum. A nullo autem alio agnus visus est. Tum patriarcha coniectis oculis ad locum monstratum cum iis qui aderant accedit et ait: In nomine domini nostri Iesu Christi hic mihi, filii, fodite. Cumque tum ipsum locum, in quo agnus stabat, tum quidquid circum erat fodissent, patriarcha sumpto sarculo locum, quem agnus ostendebat, levi et ad superficiem ictu pulsavit; confestimque terra emittit limpida aquam et ad bibendum suavem, atque ea cum impetu effusa flumen repentinum efficit. Universis ergo aquae causa gaudentibus patriarcha dixit: *Fluminis impetus laetificant civitatem Dei.*

CLXX. Hinc tota ad eum confluebat civitas, et spiritalis illius doctrinae dulcedine ad veram fidem cunctos impellebat, ut et multi quotidie baptizarentur, numerusque ad quingentos pervenerit ac vera religio in dies caperet incrementum. Nondum profecto annus in exilio erat emensus ac praeteritus, et aedificantur quidem ab iis qui crediderant ecclesiae numero quinque et septuaginta, idolorumque fana et templa evertuntur, iisque adsitis lucos multum terrae occupantes ignis depascit, atque universa prosternitur daemonum insania.

CLXXI. Tunc ergo invidiosus et gravis rumor ad Imperatoris aures pervenit referens, Christianorum sectam in maiorem multitudinem cres-

4) και διαρκη τε C. — 5) διαχιλους BCD et al. ap. Cot.

Cap. CLXVIII. 1) τόπου p. του κόπου C. — 2) αν om. B. — 3) συνεχωρησεν ο θεος inv. BCD.

Cap. CLXIX. 1) Cfr. Num. 20. Ps. 77. — 2) Sic scripsi ex coniectura, πα-

ρχεις D, παρέχει BC vulg. — 3) έστω-τα inser. BCD et al. ap. Cot. — 4) των άλλων ο άμνος inv. D. — 5) τον om. al. ap. Cot. — 6) σκαυλον C. — 7) άδρωων D. — 8) Ps. 45, 5.

Cap. CLXX. 1) ύπό των πιστευ-σάντων om. C. — 2) βρωμοι D.

τον, καὶ¹ καθ' ἑκάστην αὐξῆσθαι τὴν ἡμέραν διδάσκουσα. ἐφ' ᾧ δὴ καὶ Ἀνφιδιανὸν αὐτίκα τὴν ἡγεμόνα ἐκείνου ἐκπέμπει, ὥστε μὴ μόνον μηδὲ περαιτέρω προελθεῖν αὐτὰ συγχωρῆσαι, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη χειρωθέντας ἐπαναγαρεῖν,² καὶ ἀπιστεῖσαι τῆς εὐσεβείας. οὗτος³ τῶν τὴν Χερσῶνα καταλαβῶν καὶ πολλοὺς τῶν Χριστιανῶν πολλαῖς βασάνοις καὶ ποικίλαις ὑποβάλων, ἐπεὶ πάντας τῇ προθέσει μάρτυρας γεγενημένους εἶωρα, καὶ πρὸς μαρίους παρεσκευασμένους θανάτους, τί ποιῆ; ἀπέχεται μὲν τοῦ πλῆθους δεδοικώς, μὴ καὶ ἀπὸ τοῦ τέλους⁴ μάρτυρας πλείους⁵ ἐργάσῃται· τὸν αἴτιον δὲ μόνον κολάζει, καὶ πάντα θυμὸν κατὰ τῆς μακαρίας ἐκείνης τοῦ Κλήμεντος ἀφίησι κεφαλῆς. ἐπειδὴ δὲ πάντα σὺν αὐτῷ κύνθα καὶ εἰς οὐδὲν λογίζόμενα, καὶ ἀφ' ὧν αὐτὸς ἔπασχε μᾶλλον πλείονα τοῖς ἄλλοις παρείχετο τὴν ἀσφάλειαν, σύντομοι ἀπαλλαγὴν αὐτῷ τοῦ βίου καὶ ταχεῖαν ἐπινοεῖται, καὶ εἰς μέσην τὴν μάρτυρι τὴν θάλασσαν ἀγαγὼν καὶ ἄγκυραν σιδηρᾶν τοῦ τραχήλου⁶ ἐκδήσας καθήησι τῷ βυθῷ, ὅπως μηδὲ λείψανον ἐκείνου, φησὶν, ὑπολειφθεῖη Χριστιανοῖς.

CLXXII. Ἄλλ' ὁ μὲν ἔρῃπτος¹ κατὰ τοῦ πελάγους· τὸ δὲ τῶν Χριστιανῶν πλῆθος ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ ἐστὺς ἐθρήνον ἔλειπώς, ὠλοσφύροτο καὶ οἰκτροτάταις φωναῖς ἀνεκάλουν τὸν πατριάρχην. Κορηλίος δὲ καὶ Φοῖβος οἱ μαθηταὶ οἴας τὸ πάθος ἀπήτει φωνᾶς καὶ αὐτοὶ βοῶντες, καὶ σὺν ἔχοντες, ὅτι τῆς συμφορᾶς ποιήσονται παραμύθιον, εὐξώμεθα πάντες ὁμοθυμαδὸν, εἶπον, ὥστε κἂν ἀναδειχθῆναι ἡμῖν τὸ τοῦ μάρτυρος λείψανον. καὶ προσευχομένων αὐτῶν, ὃ τῶν² μεγάλων σου δέσποτα τεραστίων,³ θανυματουρηταῖ τι κἀνταῦθα θεὸς⁴ τοῦ Μωσίου παραδοξότερον. ὑποφείγει μὲν γὰρ ἡ θάλασσα προσωτέρω σταδίους σχεδὸν σὺν ἐλάττους τῶν εἴκοσι,⁵ προσελθόντες δὲ τὸ πλῆθος διὰ ξηροῦ τοῦ ἔδαφους, τῆς θανυμαστῆς σου καὶ τοῦτο Χριστὲ δυνάμεως, εὐρίσκουσι λίθον ἐν εἶδει ναυῦ παρὰ τῆς σῆς ἀποφύτου σοφίας πεποιημένον, καὶ τὸ μαρτυρικὸν σῶμα λαμπρῶς ἐν αὐτῷ κείμενον, καὶ τὴν βαρείαν ἐκείνην ἄγκυραν ἐγχεστά σου τοῦ λίθου καὶ αὐτὴν κείμενιν.

CLXXIII. Ἄλλ' ἀπεκαλύφθη Κορηλίῳ καὶ Φοίβῳ, ὥστε μὴ τὸ λείψανον ἐκεῖθεν μετακινήσαι, καλῶς ἐν τῷ βυθῷ κείμενον, καὶ ὅτι καθ' ἑκάστην ἐνιαυτοῦ περὶ τροπὴν ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ μάρτυρος τελειώσεως ὑποχωρήσει παρ' ὅλας ἑπτὰ ἡμέρας τοῖς προσωύσιν ἡ θάλασσα, πεζῇ καὶ βάδην αὐτοῖς μέχρι τοῦ λειψάνου τὴν πᾶρουδον ἐπιτρέπονσα. ὅπερ ἐτησίως ἐξ ἐκείνου καὶ εἰς δεῦρο τελεῖται, τὴν ἐπιδημίαν τῆς αὐτοῦ μηνίης¹ οἰοεῖ τινα ὄρον ἔχον καὶ προθεσμίαν. ἐντεῦθεν αἵρεσις παρ' αὐτοῖς² πᾶσα καὶ ἐλληνισμὸς καταλέλυται,³ τῶν ἐν τῇ τοῦ μάρτυρος μηνίᾳ τελουμένων ἐκεῖ σημεῖων καὶ τῶν θανμάτων εἰς ἐπίγνωσιν πάντας χειραγωγούντων, καὶ καθάρως ἐναγόντων πρὸς τὴν ἀλήθειαν. οὐδενὶ γὰρ τῶν⁴ ὑπὸ τινος ἀνηκέστου κακοῦ πιεζόμενων⁵ τῆς τοῦ ὕδατος ἐκείνου μεταλήψεως καὶ τοῦ ῥαντισμοῦ πλέον εἰδείσε πρὸς τὴν τοῦ κατέχοντος αὐτὸν πάθους ἀπαλλαγὴν.

CLXXIV. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν δὴ τιαυῖα καὶ οὕτως ἔχοντα· ἐκεῖνο δὲ καὶ λίαν πολλῷ μείζον καὶ ἱκανὸν τὰ προλαβόντα πιστώσασθαι. ἐπειδὴ γὰρ, ὡς¹ ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, εἰς πελαγὸς ὁ μάρτυς ἤφιετο, καὶ εἰς ὕδατων μηχανὸς² ἐρῃπτο, ἧ τε θάλασσα ὑπέβαινε πορρότερον, καθάπερ ὑπὸ πόδα χωροῦσα, καὶ³ μηνίτης τοῦ λειψάνου παραδόξως γινομένη, καὶ βυθῷ⁴ πεζεύειν τῷ βυλομένῳ παρέχουσα, πολὺ μέντοι πλῆθος τηρικαῦτα Χριστιανῶν

cere et singulis diebus augeri. Quam ob causam ille statim Aufidianum praesidem mittit, qui non solum non ulterius progredi sectam sineret, verum et iam captos reduceret, avocaretque a pietate. Hic itaque postquam Chersonem venit Christianosque complures tormentis multis ac variis affecit, quando omnes proposito et intentione martyres fuisse vidit paratosque esse ad mille mortes, quid facit? Abstinet quidem a populo veritus, ne etiam ex primoribus multos faceret martyres; solum vero auctorem reprimat, omnemque furorem immittit in beatum illum Clementis caput. Porro cum huic omnia essent levia et nullius momenti, quin potius ex eis, quae ipse patiebatur, ceteris praeberet maiorem fiduciam, brevem ei et celerem excogitat discessum e vita, atque adducto martyre in medium mare anchoraque ferrea ad collum eius religata in profundum demittit Ne, inquit, illius vel reliquiae remaneant Christianis.

CLXXII. Atque ille quidem in pelagum proiectus est; Christianorum autem multitudo in littore stans lamentabatur, misere ciulabat et miserandis admodum vocibus inclamabat patriarcham. Cornelius vero et Phoebus discipuli quales voces id quod perferebatur postulabat et ipsi per clamorem emittunt, nec habent, quam infortunio afferant consolationem atque aiunt: Oremus cuncti uno animo, ut nobis ostendatur martyr corpus. Et cum orarent, o magna tua miracula Domine, ibi Deus aliquid maiore admiratione dignum edit, quam quod Moses. Etenim mare procul recedit viginti fere stadia. Accedens autem plebs per siccum solum, hoc quoque mirabilis tuae potentiae, Christo, invenit lapidem in forma templi ineffabili tua sapientia effectum, et martyr corpus magnifice in eo iacens, gravemque illam anchoram proxime saxum et ipsam positam.

CLXXIII. Sed Cornelio et Phoebus revelatum est, ne illinc transferent corpus, quod praeclare situm erat in profundo ac fore, ut per singulos annorum circuitus tempore, quo martyr morte consummatus est, mare adventuris cederet per septem integros dies, permetteretque illis aditum pedibus et lento gradu usque ad corpus. Quod annuatim ab illo tempore adhuc perficitur, habetque velut praefinitum terminum ac praetitutum tempus adventum commemorationis martyris. Hinc omnis apud eos Haeresis et Graeca religio eversa est, cum signa et miracula, quae ibi in memoria martyris eduntur, cunctos ad cognitionem adducant, et plane ad veritatem impellant. Nemini enim illorum, qui insanabili aliquo malo premerentur, alia re quam aquae illius perceptione et aspersione opus fuit ad morbi eum occupantis depulsionem.

CLXXIV. Sed haec quidem talia sunt et ita habent; illud vero longe maius sufficiensque ad confirmandam praecedentia. Nam cum, ut superior oratio declaravit, in pelagus martyr immisus est et in sinus aquarum proiectus, atque mare longius abcessit, dum quasi sub pedem dat locum et index corporis mirabiliter efficitur ac volenti facit potesta-

Cap. CLXXI. 1) καὶ δεστ in B. — 2) ἐπαγγελεῖν B. — 3) αὐτὸς D. — 4) Ex primoribus vel cum Perionio, *tan-dem. Cot.* — 5) Ita BCD, *πλειονας* vulg. — 6) τῶ τριχηλῶ supra v. . . . v D.

Cap. CLXXII. 1) ἐνριπτο (sic) C. — 2) τῶν om. B. — 3) θανασιῶν al. ap. Cot. — 4) θεὸς om. BCD et al. ap. Cot. Cfr. Eod. 14. — 5) εἰχοσιν D.

Cap. CLXXIII. 1) ἐν τῇ ἡμέρῃ τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ est in Clementis martyr. c. 25, nostrae Epit. c. 185. Adnotat Cotelerius: Acta et Freulfus *die passionis eius*. Gregorio Turonensi: *in die solemnitate eius*. Graeci ad 24

Novemb. ἐν τῇ τοῦ ἀγίου μνήμῃ. Male ergo apud Nicophorum III, 18 ista παραδοξὸν δέ τι τῆς μνήμης ἐνισταμένης αὐτῷ ἐπιγίνεται verterunt sic: *De quo supra opinionem praesentis memoriae quiddam accidit. Logo ego αὐτοῦ et explico: Editur autem miraculum, quoties adventat dies quo illius memoria celebratur.* — 2) παρ' αὐτοῖς om. D. — 3) ἐπιλέλυται C. — 4) τῶν accessit ex BCD et al. ap. Cot. — 5) ἐκπνευσμένων D.

Cap. CLXXIV. 1) καὶ ὡς D. — 2) μοιχοῦς scr. D. — 3) καὶ recepi ex C. — 4) βυθῶ C. — 5) πολλοὶ εἰς p.

πρὸς τὴν τοῦ λειψάνου^b θείαν ἡπειύοντο. μετὰ δὲ ταῦτα καὶ ἡ μεγίστη εὐρητὴ τὸ θανάσιμα ἦγετο, ἐκείνο δὲ μᾶλλον ἐποίησε τὴν εὐρητὴν, οὐ γενοὺς ἀπαξ, εἴτα παινώμενον, ἀλλὰ καθ' ἐκείστην ἐνιαυτοῦ^b περιόδον ἡμιώως τελούμενον, καὶ τὰς εὐσεβεῖς⁷ ψυχὰς συγκάλου^b εἰς ἐστίασιν. ἐπεὶ τοῖνον ὑπὸ ταῦτα καὶ οἱ κατὰ Χερσῶνα πάστες Χριστιανοὶ πρὸς τὴν τοῦ θαύματος πατήρησι ἐτησίως συνέρχοντο, θαυματουργεῖ τι κἀνταῦθα θεὸς τῶν περιγεγυότων παραδοξότερον.

CLXXV. Ἀπὸ γὰρ τις θεοσεβῆς ἄμα¹ γυναῖκα καὶ ἄρῃσι τέκνον τοῦ θανάσιμου ἦδη τελούμενον πρὸς τὸ μαρτυρικόν³ ἐκείτο καὶ αὐτοὶ σῶμα μετὰ τοῦ συνόριοντος πλήθους ἐχώρουν. τὸ πέλαιος οὖν ἐκ ποδὸς διαβάστες καὶ τὸν ἐν μωγῇ τοῦτον καταλαβόντες ταὸν, τῆς χειρὸς λαβόμενοι τοῦ παιδὸς οἱ πατέρες ἐπεὶ τοῦ καινὸν εἶδον ἐγένετο, καὶ τὴν ἁγίαν ἐκείνην περιστάστες σοφὸν, τάτε ἄλλα ἐδίοντο τοῦ ἁγίου, καὶ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς ἐλπίζοντο, ὅσα τοῖς³ πατέρας εἰκόσ. ἐνζήμενοι οὖν καὶ θερμῶς τὸν τάφον περιπτυσάμενοι, αὐτοὶ μὲν ἦδη τῆς πατήρησιως τελεσθεῖσθαι καὶ οἰκαδε πάντων ἐπαυόντων ὑπίσω πάλιν μετὰ τοῦ συνδραμόντος⁴ πλήθους ἐχώρουν. τὸ παιδίον δὲ τοῖς τεκόντας λυθὸν, οὐκ οἶδ' ὅπως, μίνον παρὰ τῆ σοφῇ καταλλεπτται,⁵ πάντως τὴς καυτελιπτται πρηνουίς τοῦ θεοῦ καὶ τούτου οἰκομυσημαμένης, ἵνα τιμῆσι πλέον τὸν καὶ⁶ ψυχῆν καὶ σῶμα δι' αὐτὸν ἡδέως προΐόμενον.⁷ καὶ τὸ μὲν ὕδωρ ἐπαυαστρέφον εἰς⁸ τὰ οἰκεῖα ἐκάλυπτε τὴν βυθὸν, καὶ πέλαιος αὐτῆς ἐγένετο.

CLXXVI. Οἱ πατέρες δὲ μικρὸν ἀπὸ τοῦ λειψάνου προελθόντες ὡς ἦδη τὸν παιδίον παρ' αὐτοῖς οὐχ ἐχώρουν, εἰς ἔρευναν αὐτοῦ τρεπίονται· καὶ ὀπίσω στραφεῖστες, ὡστε τὸ παιδίον εὐρεῖν, πέλαιος ὄρασι πάλιν τὴν ἐπὶ τὸ λειψάνον ἐξῆς φέρουσαν· καὶ ἀντίκα θυμωθῶνται, ταράσσονται, κλονοῦνται, θερμότερον ὁμῶσι πρὸς τὴν τοῦ παιδὸς ζήτησιν. τὸ δὲ ἄρα ἦν ἐν τῇ σοφῇ καταλελειμμένη. ἐπεὶ δὲ πολλὰ κινόντες τὸ παιδίον οὐχ εὐρον, ἀλλ' ἐν τῇ βυθῷ καταλελειφθαι αὐτοῖς ἐνομίσθη, ὡσπερ ἄρα καὶ ἦν, μακρὴν τε καὶ γοερὸν ἀτεβῶν ἀκακαλούμεται τὸν νῆον καὶ τὰ στήθη ἴπαιον, καὶ τὴν κατασχούσαν αὐτοῖς ἀνωλοφύροντο συμφορὰν. εἴτα καὶ πρὸς τὸν ἄγιον, οἷά περ ἂν ὀδονωμένη ψυχῇ φθιγγέτω,¹ ἔλεγον θάνατον εἰσαυτοῖς ἀπὸ τῶν παρόντων εὐχόμενοι, ἕως τῶν πλείονων τινος περιπεσόντες² αὐτοῖς ἐκλελυμένοι ὑπὸ θνήσκων ἦδη, καὶ πολλὰ ἐπὶ τῷ πάθει καὶ αὐτοὶ ἐκχέαντες δακρυαί, παρεμνηθῆσαντό τε αὐτοῖς καὶ ὑπρεῖναι τῆς μικρῆς λύπης ἐποίησαν. ἀλλὰ πρὸς τὴν οἰκίαν ἐκείνων ἐπαυελθόντων μεῖζον καὶ πάλιν τὸ πάθος³ ἐγένετο, καὶ ἡμάτιον ὕφθην τοῦ παιδὸς, εἴτε τινὰ τῶν ἐκείνων συνήθων εἰς μύμη, τοῖς πατέρας ἐλθόντα χαλεπωτέραν αὐτοῖς ἐποίησε τὴν συμφορὰν.

CLXXVII. Τοῦ ἐνιαυτοῦ δὲ ἦδη περικλυτότος καὶ τῆς λαμπρῆς εὐρητῆς ἐκείνης ἀγεσθαι πάλιν μελλούσης ἐκέντε τε αὐτοῖς ἐπὶ πλέον τὸ πάθος, καὶ σφοδρότερον πάλιν τοῦ παιδὸς ἀνεμίμησε. καὶ διῆτα πρὸς ἀλλήλους ἴωμεν, φασί,¹ πρὸς τὸν τάφον ἴδομεν, εἰ τι τοῦ παιδὸς ὑπολλεπτται λειψάνον, εἰ πως² κἀν αὐτὸ κωμινόμεθαι. ταῦτα καὶ ὅσα τοῦ πάθους πρὸς ἐπαντοῖς κωμολογησάμενοι προέρχονται τῆς οἰκίας πενθικῶς ἐσκευασμένη καὶ τὰς ὁράσεις ὑπὸ τῶν δακρυῶν ἐκτετηκότες, καὶ παρὰ τὸν αἰγυάλον ἀγκυρῶνται. καὶ ἐπυχωρεῖ μὲν ἐνθῶως³ ἡ θάλασσα τῆς προθέσμιας καταλαβούσης. ἀκολουθοῦσι δὲ αὐτῷ πρώτοι, καὶ κατὰ πόδας ἔτερι πάλιν, τῇ θαλάσῃ κα-

tem gradiendi per profundum, ingens certe Christianorum multitudo tunc ad corporis spectaculum properabat. Postea vero et maximus dies festus miraculum induxit, aut potius hoc miraculum diem festum effecit, quod non semel editum deinde desiit, sed per unumquodque anni curriculum perficiebatur eodem modo, piasque animas convocabat ad epulum. Cum equidem haec ita essent et omnes circa Chersonem Christiani ad mirae rei sollempnem diem quotannis concurrerent, ibi etiam Deus miraculum anterioribus magis inopinum et admirabile operatur.

CLXXV. Nam vir quidam religiosus una cum uxore et prole mascula miraculo iam edito ad martyris corpus ipsi quoque cum populo confluente profecti sunt. Igitur aequor e vestigio traiciunt templumque in sinu eius positum attingunt parentes manu puerum ducentes, cumque intra templum fuerunt et sanctum illum tumultum ambierunt, tum alia sanctum precati sunt, tum pro nato rogarunt ea, quae parentes decebat. Precati ergo ac sepulcrum ferventer exosculati et complexi, ipsi quidem iam peracta celebritate cunctisque domum redeuntibus retro iterum cum populo qui concurrerat abscesserunt. Puer autem clam parentes, nescio quo modo, solus apud sepulcrum relictus est, omnino id incomprehensibili Dei providentia disponente, ut magis honoraret eum, qui animam et corpus pro ipso libenter dederat. Et aqua quidem ad propria remeans profundum obtexit, iterumque effectum est pelagus.

CLXXVI. At parentes paulum a corpore digressi, ut iam filium secum non viderunt, ad investigationem eius vertunt se; ac retro conversi, ut invenerunt puerum, ceruunt mare rursus esse eam viam, quae ad corpus deinceps duceret; statim consternantur, turbantur, commoventur, acrius ad nati indagacionem prorumpunt. Is autem in tumulto relictus fuerat. Cunque post multum laborem puerum non repererunt, sed in maris fundo desertus fuisse ipsis visus est, uti revera erat, longum ac febiliter vociferabantur filium appellantes et pectora feriebant atque deplorabant calamitatem, quae eos opprimebat. Tumque ad sanctum ea dicebant, quae animus dolore fractus pronunciarerit, mortem sibi pro rebus praesentibus optantes, donec proximorum nonnulli incidentes in eos lamentationibus iam confectos multasque propter casum et ipsi lacrimas profundentes consolati sunt eos effeceruntque, ut de magno diuturnoque moerore remitterent. Verum postquam illi domum revererunt, iterum et maior aegritudo orta est, atque visa nati vestis sive quaedam, quae illi familiaria erant, in parentum memoriam recurrentia molestiorem ipsis reddebant iacturam.

CLXXVII. Ceterum anno iam confecto cum splendidum illud festum iterum agitandum esset, ipsos multo magis pungebat et exoruciabat dolor, vehementiusque rursus puero memoriam revocabat. Itaque inter se aiunt: Eamus ad sepulcrum; videamus, num aliquae filii reliquiae supersint, si quo pacto et illas asportemus. Haec et quaecumque moestitia suggerebat inter se collocuti domo prodeunt lugubri ornatu oculisque lacrimarum viliquentibus, atque ad litus perveniunt. Et quidem statim recedit mare, praestitutus dies cum advenisset. Sequuntur autem illi primi, atque e vestigio alii denuo, mari tanquam itineris duce utentes. Ac templum illud

πολὸν μέντοι . . . τοῦ λειψάνου B, πολλοὺς ἐπὶ θῆαν ἐπήγετο al. sp. Cot. — 6) ἐοικώς D. — 7) Ita BCD et al. sp. Cot., ἀσειβείς vulg. — 8) καλοῦν D.

Cap. CLXXV. 1) σὺν D. — 2) σῆνος inserit D, seq. σώμα omisso. — 3) τοὺς accessit ex BCD. — 4) συναδραμόντος BCD et al. sp. Cot. — 5) Dedi καταλέλειπται ducibus BD,

ubi est καταλέλειπτο, est κατελέλειπται in C, κατελέλειπτο vulg. — 6) καὶ om. D. — 7) Ita ex D, προέμενον BC vulg. — 8) εἰς om. B.

Cap. CLXXVI. 1) φθέγειτο BCD et al. sp. Cot. — 2) περιτυχόντες C et al. sp. Cot. — 3) πένθος supra α D.

Cap. CLXXVII. 1) φησι B. — 2) εἴ πως om. D. — 3) εὐθέως om. D. —

θάπερ ὀδηγῶ χροόμενοι. καὶ τὸν αὐτομάτως οἰκοδομηθέντα⁴ ναὸν ἐκεῖνον, μᾶλλον δὲ τὸν⁵ ὑπὸ τῆς σῆς, δέσποτα, σοφίας δημιουργηθέντα καταλαβόντες, ὁρώσι τὸ παιδίον, ὃ τοῦ θανάτου, ζῶν καὶ ἀλλόμενον παρὰ τῷ ναῷ.⁶ καὶ πρῶτον⁷ μὲν ἀμφιβόλως εἶχον πρὸς τὰ ὁρώμενα λογιζόμενοι, μὴ οὐχ ὁ παῖς ἢ τὸ φαινόμενον. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς γνωρίσμασι καὶ τοῖς σχήμασι πάντως ἐν εἰς πίστιν αὐτοῦ⁸ τὸ παιδίον ἐήγηε, καὶ τοῦτον ἐκεῖνον εἶναι τὸν υἱὸν ἐπίστευσαν, περιχθέντες εὐθέως αὐτῷ, καὶ ὀφθαλμοῦς καὶ χεῖρα προσφύντες, ἐκλαῖον τε μέχρι πολλοῦ, τὰ γλυκεία δὲ τὰντα ὑφ' ἡδονῆς προχέοντες⁹ δάκρυα, καὶ θερμῶς αὐτὸν ὥσπερ γυμνῇ τῇ ψυχῇ κατεφιλον.

CLXXVIII. Ἐπειτα μικρὸν ἑαυτοῦς ἀναλαβόντες ἡρώτων ἀκριβοῦς ἕκαστα τὸ παιδίον, ὅπως οὕτω παραδόξως διεσώθη,¹ τίνας φυλάττοντος, τίνας τρέφοντος, τίνας θάλποντος, τίνας ζωογονοῦντος. τί δὲ τῇ μὲν λαῖᾳ χεὶρὶ τὴν σορὴν κατέχον,² θατέρᾳ δὲ τὸν ἐν αὐτῇ κείμενον ὑποδεικνύον³ οὗτός μοι καὶ τῆς ζωῆς πάροχος, ἔλεγε, καὶ τροφῆς καὶ φυλάξ, παρ' ἑαυτῷ γενεσίως αἰεὶ με τηρῶν⁴ καὶ καλῶς τιθηνούμενος. θαύμιτι οὖν οἱ τεκόντες ἀπορήτην σὺν ἡδονῇ ληφθέντες⁵ τοὺς προτέρους θρήνην καὶ τὰ σκνθρωπὰ τοῦ πάθους ἐκεῖνα ῥήμιτι εἰς φαιδρότητι καὶ εὐχαριστίαν μετέβαλον θανυστός, λέγοντες, ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,⁶ καὶ ὅσα ἐξῆς προστιθέντες. ἐπανερχονται τοῖνυν μακάριοι καὶ ζηλωταὶ πρὸς τὴν οἰκίαν, ὃν ὡς νεκρὸν ἐπένοιον, καὶ τάφον αὐτοῦ θαλαττίον γαστέρα θηρὸς ἐπεφήμιζον, μᾶλλον δὲ οὐ μὴδὲ λείψανον εὐρεῖν προσεδόκων, τοῦτον μεθ' ἑαυτοῦ βαδίζοντα ἔχοντες, καὶ συλλαλόντα ὁρῶντες, ἄφατόν τι χρῆμα πατρᾷσιν εἰς ἡδονὴν, καὶ ἀπύρητον γλυκύντητα τοῖς ἐκείνων σπλάγγυσι ἐναποστάζον.⁷

CLXXIX. Οὕτω τιμᾶν οἶδεν ὁ κοινὸς ἀπάντων δεσπότης Χριστὸς¹ τοὺς δὲ αὐτὸν² παθόντας τῶν οἰκετῶν, καὶ³ τισούτων, κίνδυνον ἀναδεξάμενους, τοιαύτη θανάτων ὑπερβολῇ, τοιαύταις λιμπρήτησιν, ὧν γένοιτο καὶ ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ τῷ πατρὶ δόξα ἅμα τῷ ἁγίῳ πνεύματι⁴ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.⁵

4) ὠκοδομηθέντα D. — 5) τὸν ex BCD. — 6) Ex Ephraemo. At Nicephorus: παρκαθημενον λάρνακι. In Ms. 2421 ἐν τῇ τοῦ ἁγίου κειμένην λάρνακι. Gregorius dormientem. Asp-

cit filium in eo loco, ubi cum dormientem reliquerat, in ipso adhuc sopore teneri. Aestimans autem cum esse defunctum, accessit cominus quasi collectura cadaver ezanims. Sed cum cum dormire cogno-

sua sponte aedificatum, immo a tua, Domine, sapientia conditum attingentes cernunt puerum, o miraculum, vivum et salientem in templo. Et primo quidem de iis quae cernebantur ambigebant reputantes, num filius esset id quod appareret. Postquam vero iudiciis et gestibus puer omnino eis fidem fecit, huncque ipsum esse filium crediderunt, confestim amplexi eum et oculis ac labris adhaerentes fleverunt diu his dulcibus lacrimis prae gaudio effusis, eumque vehementer quasi nudo animo deosculati sunt.

CLXXVIII. Deinde cum paullum collegissent se, singula diligenter rogarunt puerum, quo modo ita mirabiliter servatus fuisset, quo custodiens, quo nutriende, quo fovente, quo vitam praestante. At ille laeva quidem manu loculum tenens, altera vero in eo iacentem ostendens Hic mihi, inquit, et vitae largitor et altor et custos fuit, apud se vere perpetuo me conservans ac praeclare enutrens. Miraculo igitur inenarrabili parentes cum voluptate capti lamenta priora et tristia illa doloris verba in hilaritatem et gratiarum actionem mutaverunt dicentes: *Mirabilis Deus in sanctis suis*, et consequentia addentes. Itaque beati ac aemulatione digni redeunt domum, quem ut mortuum lugebant, et cui sepulcrum esse ventrem belluae marinae praedicabant, immo vero cuius nihil reliqui se inventuros sperabant, eum secum incedentem habentes, atque colloquentem spectantes, inexplicabilis voluptatis rem parentibus, et ineffabilem suavitatem suis ipsorum pectoribus instillabant.

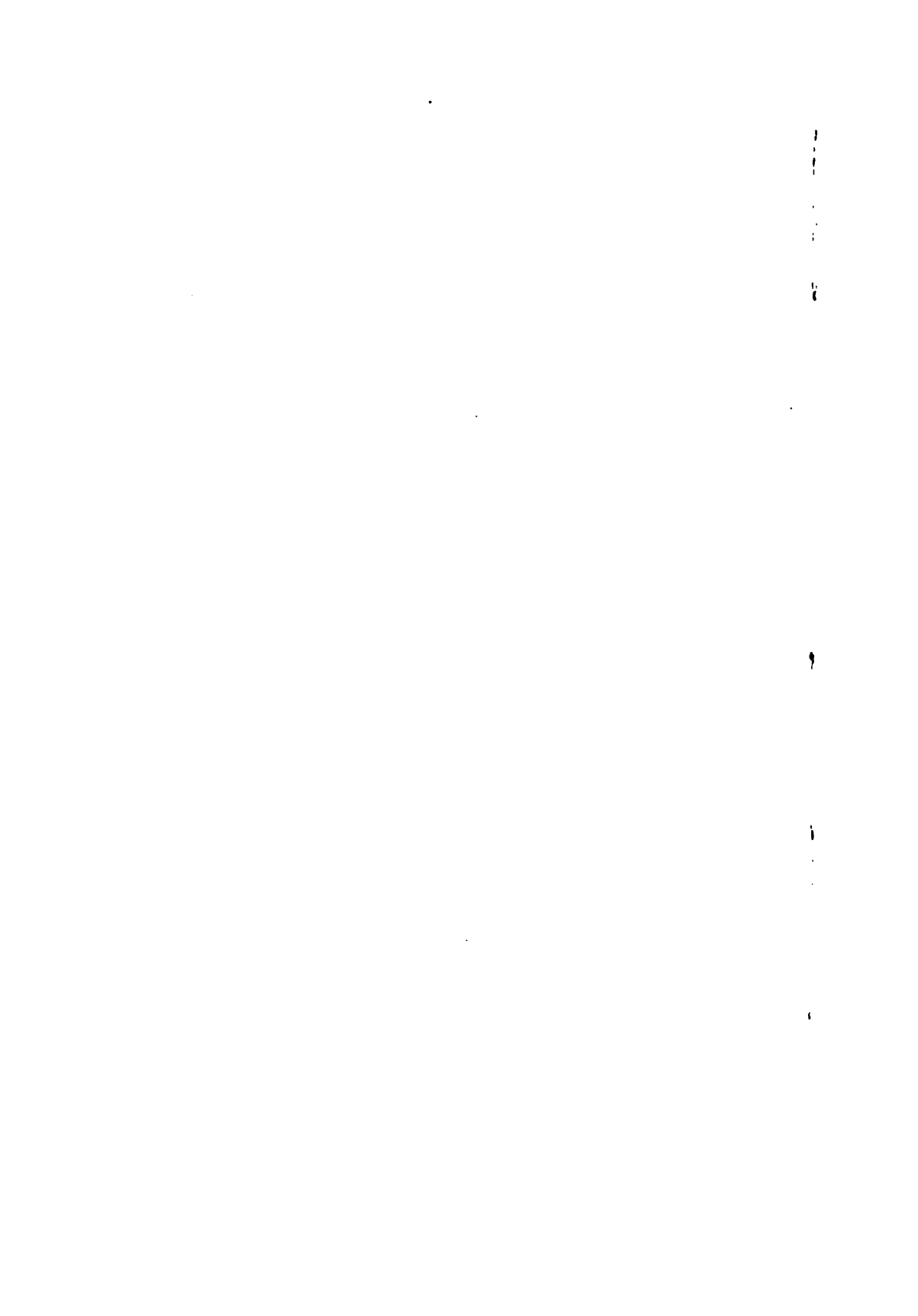
CLXXIX. Ita in honore habere solet communis omnium dominus Christus eos famulorum, qui propter ipsum passi sunt tantumque, periculum qui susceperunt tali miraculorum exsuperantia, talibus splendoribus, quorum etiam nos compotes fieri contingat gratia et humanitate domini nostri Iesu Christi, cum quo patri gloria una cum sancto spiritu in secula seculorum. Amen.

vissat, excitatum velociter spectantibus populis: incolumem levavit in ulnis interrogans inter oscula, ubi per anni fuisset spatia. Nescire se ait, si annus integer praeteriisset: tantum dormisse suavi sopore in unius noctis spatio aestimabat. Sic vetus Codex. Cot. Transponunt παρὰ τῶν γαίῳ καὶ (om. καὶ B) ἀλλόμενον BCD. — 7) πρῶτα BCD et al. ap. Cot. — 8) αὐτοὺς εἰς πῖστιν inv. D. — 9) ἐχχέοντες BCD et al. ap. Cot.

Cap. CLXXVIII. 1) περιεσώθη C et al. ap. Cot., οὕτω περιεσώθη παραδόξως inv. BC. — 2) κατέχων B. —

3) ὑποδεικνύων BC. — 4) με ἀεὶ τῶν γνησίως inv. D. — 5) λειψθέντες D. — 6) Ps. 67, 36. — 7) Est participium. Perionius legebat ἐναπέσταζον, quod et cum eo vertit Cotelorius. Est ἐναποστάζοντα in C et al. ap. Cot.

Cap. CLXXIX. 1) ἀπάντων χριστός καὶ δεσπότης D. — 2) αὐτῶν CD. — 3) καὶ om. B. — 4) ᾧ ἢ δόξα καὶ τὸ κράτος· νῦν καὶ ἀεὶ καὶ p. μεθ' οὗ . . . πνεύματι BC. — 5) νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας D et al. ap. Cot., νῦν, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν. al. ap. Cot.

CLEMENTINA EPITOME

ALTERA NUNC PRIMUM EDITA.

ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΚΗΡΥΓΜΑΤΩΝ ΕΠΙΤΟΜΗ.¹

Κλήμης Ἰακώβω τῷ κυρίῳ καὶ ἐπισκόπῳ, καὶ ἐπισκόπων ἐπισκόπῳ, διέποντι² τὴν ἐν Ἱερουσαλῆμ ἁγίαν τῶν Χριστιανῶν ἐκκλησίαν καὶ τὰς πανταχῆ θεοῦ προνοίᾳ ἰδρονθείσας κυλιῶς Χριστοῦ τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐκκλησίας σὺν τε πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις καὶ τοῖς λοιποῖς ἅπασιν ἀδελφοῖς· εἰρήνη εἴη πάντῃτε.

I. Γνώριμον ἔστω σοι, κύριέ μου, ὅτι ἐγὼ Κλήμης Ῥωμαίων πολίτης ὢν καὶ τὴν πρῶτην ἡλικίαν σωφρόνως ζῆσαι δυναθῆς, τῆς ἐννοίας μου ἐκ παιδὸς ἀπασχολούσης¹ τὴν ἐν ἐμοὶ ἐπιθυμίαν εἰς τε ἀθνημίας καὶ πόνητος. συνῆν γὰρ μοι λογισμὸς, οὐκ οἶδα πόθεν τὴν ἀρχὴν λαβὼν, περὶ θανάτου πικρὰς ποιούμενος υπομνήσεις, ὅτι ἄρα θανῶν οὐκ εἰμί, καὶ οὐδὲ μνήμη τις ποιήσει μου ποτὲ,² τοῦ ἀπείρου χρόνου πάντων τὰ πάντα εἰς λήθην φέροντος· ἔσομαι δὲ οὐκ ὢν, οὐκ ὄντας³ εἰδὼς, οὐ γινώσκων, οὐ γνωσκόμενος, οὐ γενοσθῆναι τί ἄρα ἦν; εἰ γὰρ ἦν ἀεὶ, καὶ ἔσται· εἰ δὲ γέγονε, καὶ λυθῆσεται·⁴ καὶ μετὰ λύσειν τί ἄρα ἔσται πάλιν, εἰ μὴ τάχα σιγή καὶ λήθη; ἢ καὶ⁵ τάχα ἔσται τι, ὃ νῦν νοῆσαι οὐ δυνατόν.

II. Ταῦτά τε καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια οὐκ οἶδα πόθεν ἀπαύστως ἐνθυμούμενος ὀδνηρὰν εἶχον λύπην τοσοῦτον, ὡς ὠχριακῶτα με τήρεσθαι· καὶ τὸ δεινότατον, εἰ ποτε ἀπόσασθαι τὴν φροντίδα ὡς ἀνοφελῆ ἐβουλευσάμην, ἀκμαιώτερόν μοι μάλλον τὸ πάθος ἐγίνετο. καὶ ἠχθύμην ἐπὶ τούτῳ, οὐκ εἰδὼς σύννοικον καλὴν ἔχων ἐννοίαν, ἀθανασίας ἀγαθῆς¹ αἰτίαν μοι γενησομένην,² ὡς ὕστερον τῇ πείρᾳ ἐπέγγων καὶ θεῶ τῷ πάντων δεσπότῃ εὐχαρίστησα.³ ὑπὸ γὰρ τῆς κατ' ἀρχὰς θλιβούσης με ἐννοίας εἰς τὴν τῶν πραγμάτων ζήτησιν καὶ εὑρεσιν ἠναγκάσθην ἐλθεῖν· καὶ τότε ἐταλάμην, οὓς τὴν ἀρχὴν δι' ἀγνοίαν μακαρίζειν ἐκινδύνεον.

III. Ἐκ παιδὸς οὖν ἡλικίας ἐν τοῖς τοιοῦτοις ὢν λογισμοῖς, χάριν τοῦ μαθεῖν τι βεβαιοῦν εἰς τὰς τῶν φιλοσόφων ἐφοίτων διατριβὰς. καὶ οὐδὲν¹

1) Inscriptionem et quae eam excipiunt usque ad vbb. οὖν ἐπεγράτετε λόγος, ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ cap. 3. deprompsi e solo Codice Ottonoboniano, cum in Vaticano temporum iniuria et hominum incuria, si paucarum litarum ex-

cipias vestigia, fore perierint. Ceterum consentit cum Otob. codd. Orient. Ital. Monac. teste Tisch. Inscriptio eadem tantum in Monac. — 2) Cod. Orient. Tisch. et eiusdem Italic. add. δὲ, non item Monac.

CLEMENTIS PRAEDICATIONUM, QUAS PETRUS INTER PEREGRINANUDM HABUIT, EPITOME.

Clemens Iacobo domino ac episcopo, et episcoporum episcopo, sanctam Christianorum ecclesiam Hierosolymis, Christique Dei nostri ecclesias ubivis divina providentia praeclare constitutas gubernanti, una cum presbyteris, et diaconis cacterisque fratribus omnibus: pax sit semper.

I. Scire te velim, mi domine, ego Clemens civis Romanus primam vitae acutem caste atque temperanter cum vivere potuerim, contemplationem iam a pueris cupiditatem meam ad maerore avocasse atque labores. Inerat enim mihi cogitatio nescio unde oborta, quae me crebro mortalitatis commonebat, me quippe post obitum non futurum, nec unquam mei mentionem aliquem facturum, immenso nimirum tempore cunctorum cuncta in oblivionem abducente; ero autem non existens eos, qui [ea, quae] sunt, non cognoscens, nec cognoscens, neque cognitus, quique aliquando non fuerim, et tunc non sim? Dein utrum creatus sit mundus, et antequam fieret, quid fuerit? Etenim si semper fuit, semper erit; si factus est, etiam interibit solutus; et post interitum quid iterum erit, ni forte silentium atque oblivio? Aut fortasse aliquid erit, quod nunc excogitari nequit.

II. Haec et his similia nescio unde animo indesinenter revolvens tam acerbo maerore afflictabar, ut pallens tabescerem: et quod gravissimum, si quando eiusmodi sollicitudinem veluti inutilem repellere conarer, multo vehementior dolor mihi consurrexit. Id vero aegre ferebam, utpote qui non cognoscerem, contubernalem inesse praeclaram sollicitudinem, quae mihi certae immortalitatis causa futura esset, quemadmodum rerum exitu didici, et Deo cunctorum domino gratias egi. Etenim cum inde ab initio cogitatio illa me urgeret, ad rerum inquisitionem et inventionem venire coactus sum: ac tum miseros iudicavi, quos in principio ob ignorantiam beatos praedicare ausus sum.

III. Itaque cum a pueris in eiusmodi cogitationibus versarer, quo aliquid certi addicerem, ad philosophorum scholas ventitabam; ast nihil

Cap. I. 1) Ita margo Codicis Ottoniani, ἀσχαλούσης textus. Item Orient. et Ital. ἀπασχολ., sed Monac. ἀσχαλ. — 2) Hunc liber Ottob. cum Tischendorffi tribus accentum habet. — 3) οὐ τὰ ὄντα conicit Schweglerus. — 4) Ita uterque Tisch., ἀρα ποτε C, ἀρα ποτε Mon. — 5) Apud Tisch. verba καὶ λυθήσεται incuria typothetae exciderunt. Hoc etiam inde apperet quod nullam Homiliarum aut Epitomes differen-

tiam notavit. — 6) καὶ ἡ invertit noster Hom. Codex.

Cap. II. 1) Ita etiam Or. Ital. Mon. Noster Hom. Cod. ἀγαθὴν, quod praestat. — 2) Sic etiam noster Cod. Hom. rectius quam Cotelarius in Hom. et Tischendorffi Codd. Italicis et Mon. γεινομένην. Idem ex Or. suo γεινομένην edidit. — 3) Or. et Ital. πύχαρ.

Cap. III. 1) Ita margo Ottob., cum Or. Ital. Monac. οὐδὲν textus. — 2) λό-

ἕτερον εἴρων ἢ δογμάτων ἀνάσκειν καὶ κατασκευᾶς καὶ ἔρεις καὶ φιλοκει-
κίας καὶ συλλογισμῶν τέρας καὶ λημμάτων ἐπινοίας. καὶ ποτε μὲν ἐπε-
κράτει, φέρε λέγειν, ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ, ποτὲ δὲ ὅτι θνητὴ, ὅπότε οὖν
ἐπεκράτει λόγος,² ὅτι ἀθάνατος ἡ ψυχὴ,³ ἔχαιον, ὅπότε δὲ ὅτι θνητὴ, ἐλ-
πούμην· πλείον δὲ ἠθύμουν, ὅτι οὐδ' ὁποτέρων τις⁴ τὸν ἔμὸν βεβαιῶσαι νοῦν
ἠδύνατο. πλὴν ἐνεπόουν,⁵ ὅτι αἱ δοξαὶ τῶν υποθέσεων παρὰ τοὺς ἐκδικούντας
ψευδαῖς ἢ ἀληθεῖς ὑπολαμβάνονται, καὶ⁶ οὐχ ὡς ἔχουσιν ἀληθείας φαινο-
ται. ἐπιστήσας οὖν ἠδῃ ποτὲ, ὅτι οὐ παρὰ τὰς ἐκδικουμένας ὑποθέσεις ἡ
κατέληψις γίνεται, ἀλλὰ παρὰ⁷ τοὺς ἐκδικούντας αἱ δοξαὶ ἀποφαινόμεναι,⁸
ἔτι μᾶλλον εἰληγγίον⁹ ἐν τοῖς πράγμασι. διὸ ἐκ τοῦ τῆς ψυχῆς βάθους ἐστὲ-
ναζον. οὔτε γὰρ εἰ βεβαιῶσαι οἷός τε ἡμῖν, οὔτε τὴν τῶν τοιούτων φροντίδα
ἀποσεισασθαι ἠδυνάμην,¹⁰ καίπερ βουλόμενος, ὡς φθάσας εἶπον, ὅτι¹¹
ἔμμαντῶ δὲ¹² πικρότερον ἡσυχάζειν ἐπιτάσσοντι, οὐκ οἶδ' ὅπως λανθάνοντως
μεθ' ἠδονῆς ὁ τῶν τοιούτων μοι εἰσηγήετο λογισμὸς.

IV. Καὶ πάλιν ἀπορούμενος ἔλεγον ἔμμαντῶ· τί ματαιοπονῶ σαφοῦς
ὄντος τοῦ πράγματος; ὅτι εἰ μὲν¹ θανάτων οὐκ εἰμί, νῦν ὄντα με λυπεῖσθαι
οὐ προσήκεν.² διὸ τηρήσω τὸ λυπεῖσθαι εἰς τὴν τύπε, ὅτε οὐκ ὦν οὐ³ ληπ-
θήσομαι. εἰ δ' ἄρα εἰμι, τί νῦν ἐκ περισσοῦ μοι πρόσεστι τὸ λυπεῖσθαι; καὶ
εὐθὺς μετὰ τοῦτο ἕτερός με εἰσέηι λογισμὸς. ἔλεγον γάρ· μή τί γε τοῦ νῦν
με λυπύοντος ἐκέῃ χειρὸν παθεῖν ἔχω,⁴ μὴ βεβιωκῶς εὐσεβῶς, καὶ παραδο-
θήσομαι κατ' ἐπίων φιλοσόφων λόγους. Ἰνριπλεγέθοντι καὶ Ταρτάρω, ὡς
Σίσυφος ἢ Τεινός⁵ ἢ Ἰξίον ἢ Τάνταλος, καὶ ἔσομαι ἐν ἄδου τὸν αἰῶνα κο-
λαζόμενος; πάλιν τε⁶ ἀνθυπέφερον λέγων·⁷ ἢ⁸ ἀδήλον ὄντος τοῦ πράγματος
ἀκινδυνότερον ἔστι μᾶλλον εὐσεβῶς βιώσαι με. καὶ πάλιν· πῶς δυησομαι
τοῦ δικαίου χάρις εἰς ἀδήλον ἐλπίδα ἀφορῶν τῶν τοῦ σώματος κρατεῖν ἠδυ-
τῶν; ἀλλ' οὐ δ' ὅτι ποτὲ ἔστι δίκαιον καὶ ἀρέσκον τῶ⁹ θεῶν πεπληροφόρημαι,
οὔτε εἰ ἡ ψυχὴ ἀθάνατος ἢ θνητὴ γινώσκω· οὔτε τις λόγος βέβαιος εὐμι-
σκαται, οὔτε τῶν τοιούτων λογισμῶν ἡσυχάζειν δύναμαι.

V. Τί οὖν χρὴ ποιεῖν ἢ τοῦτο; εἰς Αἴγυπτον πορεύσομαι, καὶ τοῖς
τῶν ἀδύτων ἱεροφάνταις τε καὶ προφήταις φιλωθήσομαι, καὶ μάγον ζητή-
σας καὶ εὐρών χρημασίᾳ πολλοῖς πείσω, ὅπως ψυχῆς ἀναπομπτῆν τὴν λεγο-
μένην νεκρομαντίαν¹ ποιήσῃ, ἔμοῦ ὡς περὶ πραγμάτων τινος πυνθανομένου.
ἡ δὲ πένσις ἔσται περὶ τοῦ μαθεῖν, εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχὴ. ἡ δὲ τῆς ψυχῆς
ἀπίκρισις, ὅτι ἀθάνατος ἔστιν, οὐκ ἐκ τοῦ λαλεῖν ἢ καὶ² ἀκοῦσαι ἔσται
μοι γινῶναι, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὀφθῆναι μόνον, ἵνα αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδῶν αὐτὴν
ἀντάρκῃ καὶ ἱκανῆν ἀπόφρασιν ἔχω ἐκ τοῦ μόνον φανῆναι ὅτι ἔστι, καὶ οὐκ ἔτι
δυησεται τὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἴδια τὰ τῆς ἀκοῆς ἀνατρέψαι ἀδηλα ἔφηματα.
ὁμως καὶ αὐτὴν φανῆναι τὴν σκέψιν ἀντέβυλλον τινη συνηθῆαι φιλοσόφῳ, ὃς
συνεβούλευε³ μοι τοῦτο μὴ τολμήσαι κατὰ πολλοὺς τρόπους. εἴτε γάρ οὐκ
εἰσακούσεται⁴ ἡ ψυχὴ τῶ μάγῳ, οὐ τοῖς ταῦτα ποιεῖν ἀπαγορεύουσι νόμοις
ὡς ἀντιπράξας δυσσυνειδήτως βιώσεις· εἰ δὲ ἐπακούσεται,⁵ μετὰ τοῦ δυσσυν-
νειδήτως σε βιῶν ὑμῶν τὰ τῆς εὐσεβείας σοι μηκέτι προχωρεῖν, οὐ εἴνεκεν

γος om. O et Mon. Autea Or. καὶ ὁπότε
γούν. — 3) ἡ ψυχὴ (ex Or. et Ital.) non
leg. in O et Mon. et Hom. — 4) Ita
etiam Or. et Ital. ὁπότερόν τε O et

Mon. — 5) Voco. ἠδύνατο. πλὴν ἐνε-
νόουν in Or. Ital. Mon. sunt, non item
in O. Tisch. mavult ad modum Rufini:
sed hoc tantum intelligebam. — 6) καὶ

aliud cernebam, quam dogmatum destructiones et adstructiones, et lites ac contentiones, et syllogismorum artificia, et argumentorum inventiones. Illic praevalebat modo, exempli gratia, animam esse immortalem, modo autem mortalem. Quando igitur disceptatio de eius immortalitate praevalebat, equidem laetabar, sed quando de mortalitate sermo, tristabar magis autem rursus animum despondebam, quod neutrum menti meae; fidem facere valebat. Praeterea mecum reputabam, controversiarum sententias pro arte propugnatorum veras aut falsas existimari, nec eiusmodi videri, quales reapse sunt. Iam igitur animadvertens, perceptionem non nasci ex rebus ad agendum propositis, sed pro ingenio disputantium statui dogmata, adhuc magis hisce de rebus perplexus haerebam. Itaque ex profundo animo gemiscebam. Neque enim poteram firmi aliquid decernere, neque de istis curam valebam depellere, quamvis, ut antea dixi, id vellem, quoniam cum mihi frequenter quietem imperarem, nescio quo modo horum cum voluptate clanculum in me intrabat cogitatio.

IV. Ac iterum haesitans mihi dicebam: Quid frustra laboro, cum res manifesta sit? Quodsi post mortem non existam, non convenit, ut me contristem nunc, dum vivo. Quare tristitiam in illum diem reponam, quo non futurus haud contristabor. Si autem ero, quid mihi iam inest maeror inutilis? Et mox alia post ea mihi incidit cogitatio. Dicebam quippe: An non aliquid peius eo, quod nunc me cruciat, illic patiar, si pie non vixero, tradarque secundum quorundam philosophorum placita Pyriphlegethonti et Tartaro, ut Sisyphus vel Tityus vel Ixion vel Tantalus, et aeterno puniar in Orco? Iterumque replicabam dicens: Vel cum incerta res sit, minus periculosum est, pie me vivere. Ac rursus: Quo pacto iustitiae causa dubiam intuenti spem potero corporis cupiditatibus imperare? Sed nec quidnam sit iustum Deoque acceptum, plene certoque cognitum habeo, nec utrum anima immortalis sit scio, an mortalis: neque ulla certa ratio invenitur, neque ab hisce cogitationibus cessare possum.

V. Quid igitur faciendum est, nisi hoc? In Aegyptum proficiscar, et cum adytorum hierophantis prophetisque amicitiam inibo, magoque quaesito et reperto pecunia multa persuadebo, ut animae evocationem, quam dicunt necromantiam, instituat, tanquam de negotio quodam sciscitaturus. Percontatio vero id spectabit, ut discam, utrum anima immortalis sit. At responsio animae de sua immortalitate non ex loquela ipsius aut mea auditione erit mihi comperta, sed ex sola visione; ut his ipsis oculis illam videns sufficientem ac idoneam habeam declarationem, quod existat, ex eo solo quod apparuerit; nec amplius incerta auditus verba oculorum poterunt firmitatem evertere. Ac simul hanc ipsam deliberationem cum philosopho quodam, familiari meo, communicavi, qui consilium mihi dedit, facere id ne auderem ob multas quidem rationes. Sive enim, inquit, mago non obtemperabit anima, tu, ut qui legibus ista facere vetantibus repugnaveris, male tibi conscius vives; sin vero obedierit, praeterquam quod mala in conscientia vives non amplius tibi bene cessura existimo ea, quae pietatis sunt, cuius ergo etiam ista facere ausus es. Nam Deum aiunt

om. O et Mon. — 7) *παρὰ* des. in O et Mon. — 8) *ὑποφάνονται* O et Mon. — 9) *ἠλιγγῶν* ser. O, Or. et Mon. *ἠλιγγ.* Ital. — 10) *ἰδουάμην* O, Or. et Ital. — 11) *ἔτι* O et Mon. — 12) *δὲ* non est in Vat. Or. Ital., sed confirmat Mon.

Cap. IV. 1) *εἰ μὲν γὰρ* O et Mon. — 2) *προσηῆ* O et Mon. — 3) *οὐ* des. in O Or. Mon. — 4) Ita distinguit O, nec aliter Tisch. cx suis codd. — 5) Variat nominis accentus in libris editis et scriptis: *Τίτυος* Cot., *Τιτύος* Tisch. ex

Ital. suo, oxytonon nostri duo Codd. et Hom. — 6) *καὶ πάλιν* O et Mon. — 7) Ita et tres odd. Tischendorffi. Ex Hom. I, 4 inserendum videtur: *ἀλλ' οὐκ ἔστι ταῦτα. καὶ πάλιν ἔλεγον· εἰ δὲ ἔστιν;* — 8) *εἰ* O et Mon. — 9) *τῷ* om. O Or. Ital. Mon.

Cap. V. 1) *νεκρομαντεῖαν* O et Mon., item *νεκρομαντήαν* Or. et Ital. — 2) *καὶ* om. O et Mon. — 3) *συμβούλευσέ* O et Mon. — 4) Inseras *γ-ῆσιν* c. Hom. I, 5. — 5) *εἰ δ' ἐπακούσεται* ser. O. — 6) Sori-

καὶ ἑτόλμασας. ἐχθραίνει γὰρ τὸ θεῖον λέγονσιν ἐπὶ τοῖς τῆ λύσει⁷ τῶν θανάτων σωμάτων σκύλλουσι τὰς ψυχὰς. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας ὀκνηρότερος μὲν πρὸς τὸ τοιοῦτον ἐχειρῆσαι ἐγενίμην· τῆς δὲ ἀπ' ἀρχῆς μου⁸ οὐκ ἐπασάμην βουλῆς, ἀλλ' ὡς ἐμποδισθεὶς τῆς οἰμῆς ἠθύμουν.

VI. Καὶ ἵνα μὴ σοι τὰ τοιαῦτα μακρῶ διαγῆσμαι λόγῳ, ἐν τοσούτοις λογισμοῖς καὶ πράγμασιν ὅστος μου φήμη τις ἡρέμα ἐπὶ τῆς Τιβερίου Καίσαρος βασιλείας ἐξ ἐαρινῆς τροπῆς τὴν ἀρχὴν λαμβάνουσα ἤρξανεν ἐκάστω, καὶ ὡς ἀληθῶς ἀγαθὴ¹ Θεοῦ ἄγγελος διατρέχε τὸν κόσμον, τὸ τοῦ Θεοῦ βούλημα σιγᾶν² στέγειν μὴ δυναμένη. ἐκάστωτε οὖν πλείων καὶ μείζων ἐγένετο λέγουσα, ὡς τις ποτε ἐν Ἰουδαίᾳ ἐξ ἐαρινῆς τροπῆς λαβὼν τὴν ἀρχὴν, Ἰουδαίοις³ τὴν τοῦ αἰδίου Θεοῦ εὐαγγελίζεται βασιλείαν, ἧς ἀπολαύειν λέγει, εἴαν τις αὐτοῦ⁴ προκατορθώσῃ τὴν πολιτείαν· τοῦ δὲ πιστεύεσθαι αὐτὸν χάριν, ὅτι θεϊότητος γέμων τὰντα ποιεῖ,⁵ πολλὰ θαυμάσια, σημεῖά τε καὶ τέρατα διαπραττεται· κελύσει γὰρ⁶ μύθη, ὡς ἔχων ἐξουσίαν, κωφούς ποιεῖ ἀκούειν, τυφλοὺς ἀναβλέπειν,⁷ κυλλοὺς ποιεῖ⁸ περιπατεῖν, χολοὺς ὑρθεῖ,⁹ πᾶσαν νόσον ἀπελαίνει, πάντα δαιμόνα φυγαδεύει· ἀλλὰ καὶ λεπροὶ ἐκ διουστρηματος μόνον ἐφορῶντες αὐτῷ ἰώμενοι ἀπαλλάσσονται, νεκροὶ δὲ πρὸς φερόμενοι ἐγείρονται, καὶ οὐδὲν ἔστιν ὃ ἀδυνατεῖ ποιεῖν. καὶ ὅσον γε¹⁰ μᾶλλον ὁ χρόνος πρόεκοπτε, πολλὸ μείζων¹¹ διὰ πλείονων τῶν ἐπιδημούντων βεβαωτέρευ ἐγένετο, οὐκ ἔτι φήμι, λέγω, ἀλλὰ τοῦ πράγματος ἡ ἀλήθειαι· ἤδη γάρ ποτε καὶ συντήματα κατὰ τύπους ἐγένετο βουλῆς καὶ σκεψέας, τίς¹² ἂν εἴη ὁ φανείς καὶ τί βούλεται λέγειν.

VII. Καὶ δὴ ποτε τις πρὸς αὐτῷ τῷ ἔτι ἐν φθινοπωρινῇ τροπῇ δημοσίᾳ στὰς ἔβρα λέγων· ἄνδρες Ῥωμαῖοι, ἀκούσατε· ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς ἐν Ἰουδαίᾳ πάρεστιν ἐπαγγελλόμενος πᾶσι τοῖς βουλομένοις ζωὴν αἰώνιον, εἴαν τὰ¹ κατὰ γνώμην τοῦ πέμψαντος αὐτὸν πατρὸς βιώσωσι. διὸ μεταβάλλεσθε τὸν τρόπον ἀπὸ τῶν χειρόνων ἐπὶ τὰ κρείττονα, ἀπὸ τῶν προσωκαίρων ἐπὶ τὰ αἰώνια. γινώτε ἵνα θεὸν εἶναι ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι² τὸν ἐπουράνιον, οὐ τὸν κόσμον ἀδίκως οὐκ εἴπετε ἐμπροσθεν τῶν αὐτοῦ δικαίων ὀφθαλμῶν. ἀλλ' εἴαν μεταβάλλεσθε καὶ κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν βιώσητε, εἰς ἔτερον αἰῶνα ἐνεχθέντες καὶ αἰδιοὶ γενόμενοι, τῶν ἀπορήτων ἀγαθῶν αὐτοῦ³ ἀπολαύσετε· εἴαν δὲ ὑπειθήσητε, μετὰ τὴν ἐνθίνδε ἀποβίωσιν εἰς⁴ τὸν τόπον τοῦ πυρὸς βληθήσεσθε, ὅπου αἰδίως⁵ κολαζόμενοι ἀνωφελῆτα μετανοήσετε. ὁ γὰρ τίς μετανοίας καιρὸς ἢ τὴν ἐκάστον ζωὴν τυγχάνει· ἐγὼ μὲν οὖν ταῦτα ἀκούων ἠχθόμενος, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τοσούτων ὄχλων τηλικαύτην ἀγγελίαν ἀκούσας εἰρηκεν· εἰς Ἰουδαίαν πορεύσομαι, ἵνα ἴδω,⁶ εἰ οὕτως λέγων ἀληθεύει, ὡς ὅτι υἱὸς Θεοῦ ἐπιδηδήμηκεν⁷ τῇ Ἰουδαίᾳ, ἀγαθῆς καὶ αἰωνίας ἐλπίδος χάριν τὴν τοῦ ἀποστειλαντος πατρὸς βούλησιν ἐκφραίνων.⁸ καὶ ὅπερ λέγουσιν αὐτὸν κηρύσσειν, οὐκ ἔστι μακρὸν. ὃν μὲν γὰρ τὰς ψυχὰς διαβεβαιούται αἰσίουσιν οὐσας, αἰωνίων ἀπολαύσειν ἀγαθῶν, ὧν δὲ ἐν πυρὶ ἀσβεστώ ῥιφείσας,⁹ τὸν αἰῶνα κληροθήσεσθαι.

VIII. Ταῦτα ἐγὼ λέγων περὶ ἄλλων καὶ ἐμαντῶ ὠμίλησα¹ λέγων· τί ἄλλους μέμφομαι ἐν τῷ αὐτῷ τῆς ἀμελείας ὑπάρχων ἐγκλήματι; ἀλλ' εἰς Ἰουδαίαν ὁρμήσω, πρότερον τὸν ἐμὸν διαθεὶς βίον· καὶ δὴ οὕτως² βουλευσα-

bendum videtur καὶ ταῦτ'. — 7) λύσσει Cap. VI. 1) Or. ἀγαθ' ἀληθῶς V, ubi deest sub seq. τῶν. — 8) Mon. μοι. omisso eq. Θεοῦ. — 2) σιγῇ τερπνε-

odio persequi eos, qui mortuorum animas a corporibus solutas divexant. Quibus ego auditis segnior quidem ad illud aggrediendum factus sum, a consilio tamen quod initio ceperam non destiti, sed velut a desiderii impetu impeditus dolebam.

VI. Ac ne in istis tibi enarrandis longior sim, cum in eiusmodi cogitationibus atque negotiis ego versarer, Tiberio Caesare Imperatore fama quaedam a verno tempore sensim orta crevit undique, et uti revera bonus Dei nuncius mundum peragravit, quae Dei voluntatem silentio tegere non patiebatur. Ubique igitur amplior et maior fiebat referens: „In Iudaea quidam, principio sumpto a verno tempore, aeterni Dei regnum Iudaeis annunciat, quod frui sicere dicit, si quis recte atque emendate vivendi rationem instituat. Quo autem divinitatis plenus haec agere [docere] creditur, multa mirabilia, signa et prodigia edit; solo enim nutu, quasi potestate accepta, surdos audire facit, caecos videre, pedibus aegros ambulare, claudos firmo gradu incedere, omnem morbum depellit, omnem malum spiritum fugat; quin etiam leprosi eminus eum tantum intuentes sanati abeunt, mortui vero oblatis suscitantur, nec quisquam est, quod praestare non possit.“ Atque quo plus temporis praeteribat, eo maior firmiorque per complures advenientes fiebat iam non amplius fama, inquam, sed rei veritas. Tum enim conventus per loca fiebant, ut consultarent deliberarentque, quisnam is esset, qui apparuisset, quidque eius sibi vollet oratio.

VII. Caeteroquin autumnali tempore eiusdem anni quidam publice exstitit clamavitque dicens: Viri Romani audite: Dei filius in Iudaea adest, cunctis, qui velint, vitam sempiternam promittens, si vitam instituant ex voluntate patris, qui ipsum misit. Quapropter mores commutate a deterioribus ad meliora transeuntes, a caducis ad aeterna. Cognoscite unum esse Deum in tribus personis, qui in caelis est, cuius mundum ante eius oculos iustos iniuste incolitis. Verum si convertamini et secundum voluntatem eius vivatis, in alterum seculum sublatis aeternique redditi, ineffabilibus ipsius bonis perfruamini; sin vero non obtemperetis, post hanc vitam in locum ignis coniciemini, ubi aeterno puniti frustra vos poenitebit. Poenitentiae enim opportunum tempus praesenti uniuscuiusque vita concluditur. Quibus ego auditis dolebam, quod ex tot catervis tam magno nuncio accepto nemo dixit: In Iudaeam proficiscar, ut videam, utrum iste orator vere dicat, Dei quippe filium in Iudaea exstitisse propter bonam aeternamque spem, qui voluntatem patris, a quo missus est, manifestet. Haud sane parvi est, quod eum praedicare dicunt. Quorundam enim animas affirmat, utpote immortales, immortalibus bonis fruituras; aliorum vero in ignem inextinctum proiectas, aeternum esse puniendas.

VIII. Quae cum de aliis dicerem, etiam mecum his verbis locutus sum: Quid alios vitupero, qui in eodem, quo illi negligentiae crimine verser? Agedum, rebus domesticis quam primum ordinatis, in Iudaeam

dum ex Hom. I, 6 et Epit. c. 6., aut forte cum Tisch. scribendum *σὺν ἡ στέγειν*. Illud tamen praestat. Cfr. Soph. Oed. T. 341, Trach. 992, Phil. 137. — 3) *Ἰουδαίος* O et Mon. — 4) *αὐτῷ* V et Mon., *αὐτῶν* Hom. ibid. item Or. Tum Or. *προκατορθώσει*. — 5) *πυλῆι* O Or. Mon. — 6) *γὰρ* om. V et Or. — 7) *βλέπειν* O et Mon. — 8) *ποιεῖ* non est in O et Mon. — 9) Or. *ἀνορθοῖ*. — 10) *ὄσο γε* O, quod ex huius Codicis scribendi ratione idem est ac *ὄσῳ γε*. — 11) *μᾶλλον* O et Mon. — 12) Ita O et Mon. rectissime, *τὸ τίς*

V male cum utroque Hom. Cod. et Epit.

VII. 1) *τὰ* om O et Mon. — 2) Notabilis haec appositio *ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι* non leg. Hom. I, 7. Quin ea solius epitomatoris sit (Epit. c. 7), non dubito. — 3) *αὐτοῦ ἀγαθῶν* ordo voco. in O. — 4) *ἐς* V. — 5) *ἰσθίως ὅπου* ordine inv. O et Mon. — 6) *εἰδῶ* O et Mon. — 7) *ἐπιδεδήμηκε* O. — 8) *ἐμφάνων* O et Mon. — 9) Sic et noster Hom. Cod. et Mon. *διφθέραις* ed. Cot. Hom. I, 7.

Cap. VIII. 1) Or. *ὄμησα*. — 2) *οὔτω* C. — 3) Mon. *ἀδίποτε*. Idem

μένου μου, πολὺς ὁ τῆς παρολιῆς ἐγένετο χρόνος, τῶν βιωτικῶν πραγμάτων δυσσεκλύτων ὄντων· πέρους γοῦν συντομήσας ὠδήποισι³ τὴν τοῦ βίου φύσιν, ὅτι ἐλπίδι ἐπιλοκῶν τοὺς σπεινδοτας ἐνεθρένει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄν ποτε εἰσεκλάπηρ χρόνον ἐλπίσι δονούμενος, καὶ ὅτι οὕτως ἀσχολούμενοι οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσι, τὰ πάντα μιν ὡς ἐτυχον ἀφείδεις εἰς Ἰλύρτον ὤρημισα.⁴ καὶ εἰς τὸν λιμένα ἔλθων καὶ ἀναχθεὶς ἀνέμων ἔχθραις, ἀντι τοῦ εἰς Ἰουδαίαν, εἰς Ἀλεξανδρείαν ἤνέχθη. καὶ ἀνέμων ἀπορία ἐπισχεθεὶς ἐκεῖ συνεφοίτων τοῖς φιλοσόφοις, καὶ τὰ τῆς φήμης μετὰ τοῦ ἐν Ῥώμῃ φανεύτος ἔλεγον τοὺς λόγους. οἱ δὲ ἀπεκρίνατο, ὅτι μὲν ἐν Ῥώμῃ φανεύτα⁵ οὐκ ἴσμεν, περὶ δὲ τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ γενομένου καὶ νιού θεοῦ ὑπὸ τῆς φήμης λεγομένου, παρὰ πολλῶν τῶν ἐκεῖθεν ἔλληλυθόντων ἠκύνσαμεν,⁶ καὶ περὶ πάντων, ὧν λαλῶν ἐποίει Θαναμασίων ἐμάθουμεν.⁷

IX. Ἐμοῦ δὲ¹ εἰπόντος· ἤθελόν τι σντηγεῖν τῶν ἑωρακότων αὐτὸν, εὐθύς² ἤγόν με λέγοντες· ἔστιν τις ἐνταῦθα, οὐ μόνον ἰστορήσας αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκεῖθεν γῆς ὑπάρχων, ἀνὴρ τίμος ὀνόματι Βαρνάβας, ὃς καὶ³ ἔνα τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ἑαυτὸν εἶναι λέγει, καὶ ἐνταῦθ᾽ αὖ πον καθεζόμενος τῆς ἐκείνου ὑποσχέσεως τοὺς λόγους τοῖς βυλομένοις ἐτοιμῶς λέγει. καὶ διη σνήλθον αὐτοῖς. καὶ ἔλθων σὺν τῇ παρεστῶτι ὄχλῳ ἔστιν ἐπακούων τῶν λόγων.⁴ καὶ συνένουν τὰ ἀληθῆ οὐ διαλεκτικῇ τέχνῃ λέγοντα, ἀλλὰ ἀκάκως καὶ ἀπαρασκευάστως ἐκτιθέμενοι, ἅτε ἠκυνσε καὶ εἴρακε τὸν τοῦ θεοῦ φανεύτα νῦν πεποικμένοι τε καὶ εἰρηκμένοι. πολλοὺς δὲ μάρτυρας τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων Θαναμασίων τε καὶ λόγων εἶξ αὐτοῦ τοῦ παρεστῶτος ὄχλου παρεῖχεν.

X. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τὰ ἀπανούργως λεγόμενα ἠδέως οἱ ὄχλοι¹ διετίθοντο, οἱ ἐκ παιδείας κοσμικῆς ὀρμώμενοι φιλοσοφοὶ γελᾶν αὐτὸν καὶ χλευάζειν ἐπεβάλλοντο, σκώπτοντες καὶ διασύροντες θράσει ἀμέτρον, ὡς μεγάλοις ὄπλοις κεχρημένοι τοῖς συλλογισμοῖς. ὁ δὲ ἀπωθούμενος αὐτῶν τὸν λῆρον οὐ συνέτρεχεν αὐτῶν τῇ πανούργῳ πένσει, ἀλλὰ ἀκατάπληκτος ὧν λέγειν οὐκ ἀφίστατο. καὶ ποτὲ τις αὐτοῦ ἐπύθετο, διατί κώνωφ ἐγένετο, καὶ βραχύτατον ὄν,² εἶξ πύδας ἔχων, ἔχει καὶ πτερὰ, ἐλέφας δὲ τὸ μέγιστον ζῶον ἀπτερος ὧν, τέσσαρας μόνον³ ἔχει πύδας; ὁ δὲ μετὰ τὴν πένσιν τὸν ἐμποδισθέντα ἀναλαβὼν λόγον, ὡς πρὸς τὴν πένσιν ἀποκρινάμενος, τὸν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς προκειμένον ἀρελάμβυτε⁴ λόγον, τινὲφ μίνφ προομιῶφ χρώμενος καθ' ἐκάστην ἐγκλίην· ἡμεῖς τινὲ πύμαφτος ἡμῖς τοὺς λόγους καὶ τὰς θαναμασίους πράξεις εἰπεῖν ὑμῖν μόνον ἔχομεν ἐντολήν, καὶ ἀντι τῆς λογικῆς ἀποδείξεως μάρτυρας παρέχομεν ὑμῖν τῶν εἶξ ὑμῶν παρεστῶτων πολλοῦς, ὧν ἐγὼ τὰ εἰδη μὲνῆμαι, ὡς ἐμψύχους εἰκόνας, ἱκανὰς μαρτυρίας· λοιπὸν τῆς υμπετέρας ἔστιν ἐξουσίας, ὑπέκειν ἢ ἀπειθεῖν. τοῦ δὲ λέγειν ὑμῖν τὸ συμφερον οὐ πυνόσομαι, ὅτι ἐμοὶ μὲν ζημία τὸ σιωπᾶν, ὑμῖν δὲ τὸ ἀπειθεῖν βλάβη. ἀλλὰ καὶ τῶν εἰκαίων ὑμῶν προβλημάτων τὰς ἀποδείξεις ἀποδοῦναι ἔδυναμιην, εἰ φιλαλήθως ἐπυθάνεσθε. κώνωπος δὲ καὶ ἐλέφαντος τὴν αἰτίαν τῆς διαφόρου δημιουργίας τῶν ὑμῶν εἰπεῖν οὐκ ἔστιν εὐκαιρον τοῖς τὸν⁵ τῶν ὄλων ἀγνοοῦσι θεῶν.

XI. Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, ἐκ συμφωνίας ἄτακτον ἠρίεσαν γέλωτα, κατασιωπᾶν καὶ ἀπυρεῖν αὐτὸν πεινῶμενοι ὡς βάρβαρον τινα δαιμονῶντα. ἐγὼ δὲ ταῦτα ὁρῶν, ζήλωρ οὐκ οὐδ' ὅπως ληφθεῖς, εὐσεβεῖ θυμῷ τοῦ λυσιπῶ σιγᾶν οὐκ ἐκαρτέρουν, ἀλλὰ μετὰ παρήρησις ἐβῶων λέγων· εὐλόγως ὁ θεὸς ὑμῖν ἀκατέλιπτον τὴν αὐτῷ βούλησιν ἔθετο ἀναξίτους πρηνῶν, εἶξ ὧν τῶν

proficiscar. Ita mihi deliberanti multum ob dilationem temporis praeteriit, cum huiusce vitae negotia haud facile expediri possent. Tandem ergo vitae conditione perpensa, quod spe implicans festinantibus insidietur, quin etiam quantum temporis mihi spe [vana] sollicito perditum iverit, quodque sic homines otio vacantes morimur, cuncta mea prout stabant relinquens ad Portum properavi. Cum in portum venissem, essemque ventis contrariis in altum subvectus, in Iudaeae loco Alexandriam perlatus sum. Ubi ventorum importunitate detentus ad philosophos ventitabam, famamque atque sermones illius, qui Romae visus fuerat, referebam. At illi responderunt: Eum quidem, qui Romae apparuit, nescimus; de illo autem, qui in Iudaea degit ac filius Dei fama dicitur, ex multis audivimus, qui illinc venerunt, deque omnibus, quae loquendo patrat, miraculis accepimus auditione.

IX. Cumque dicerem: Vellem incidere in aliquem, qui eum vidisset, statim duxerunt me dicentes: Adest quidam, qui eum non solum vidit, sed etiam illinc oriundus est, vir honorabilis nomine Barnabas, qui se quoque ait unum esse ex illius discipulis, et haec sedens rerum ab ipso promissarum sermones volentibus prompte refert. Et quidem cum iis abii. Ac cum pervenissem, simul cum adstante multitudine steti, ut sermones audirem. Et intellexi, vera eum non dialectica arte dicere, sed absque malitia et praeparatione exponere, quae audierat et viderat a Dei filio, qui apparuit, facta et dicta. Multos autem testes miraculorum sermonumque ab eo relatorum ex ipsa turba adsistente produxit.

X. Cum vero populus simplicia eius dicta libenter audiret, philosophi cum huius mundi eruditione prorumpentes deridere eum ac subsannare aggressi sunt, immodica audacia cavillantes atque probris incessentes, syllogismis usi veluti magnis armis. Ille vero nugae eorum propellens, versutae ipsorum interrogationi non respondebat, sed minime turbatus sermonem institutum persequabatur. Et modo quidam ex eo quaerebat, cur ita factus esset culex, ut cum minimum quid sit, tamen sex pedes habeat, insuper alas gerat, elephas vero, animalium maximum cum careat aliis, solummodo quadrupes existat. Ille autem post interrogationem sermonem resumens interruptum, quasi ad percontationem respondisset, propositum sibi ab initio sermonem repetiit, hoc solo utens prooemio per singulas interpellationes: Nobis demandatum solummodo est, ut vobis sermones et mirabilia gesta illius, qui misit nos, annuntiemus; et logicae demonstrationis loco testes vobis producimus eorum, qui ex vobis hic adstant multos, quorum ego facies recordor, velut vivas imagines, idonea testimonia. Caeterum in vestra potestate positum est obsequi, aut fidem non habere. Ego certe, quod utile est, vobis exponere non desistam, quoniam mihi quidem damnun est tacere, vobis autem non credere noxa. Ast et futillum vestrarum propositionum solutiones reddere possem, si veritatis studio interrogassetis. Verum causam diversae creationis culicis et elephantis nunc vobis aperire intempestivum esset, qui Deum omnium rerum ignoratis.

XI. Eo haec loquente, ex consensu confusus emittebant risum, illum tanquam barbarum quendam insanum ad silentium atque conturbationem redigere tentantes. Quae ego cum viderem, zelo nescio quomodo correptus prae pia ira ulterius silere non potui, sed fortiter exclamavi: Merito Deus voluntatem suam incomprehensibilem vobis esse voluit indignos

iam ediderat Tisch. — 4) Or. *δρησα*.
5) *τις ἐγάνη* O et Mon. — 6) *ἐμάθο-*
μεν O et Mon. — 7) *ἠκούσαμεν* O et
Mon.

Cap. IX. 1) *σ* O. — 2) *εὐθὺς* de-
est in O. — 3) *καὶ* om. O et Mon. —
4) *τὸν λόγον* O et Mon.

Cap. X. 1) *οἱ ἄλλοι ἠθέως* ord.
inv. O et Mon., qui pergunt *οὐ διετί-*
θαιτο οἱ τε. — 2) *ζῶον* coniecit Uhl-
horn (*die Homilien und Recognitionen*
des Clemens Romanus, Göttingen 1868)
pag. 158 not. 8. — 3) *μόνον* O. —
4) *συνεπέγραψε* O. — 5) *τὸν* om. V.,
Or. om. *τῶν* seq.

τοὺς κριτικῶν τῶν ἔχοντες πληροφορῶν φαίνεται. ἐπεὶ γὰρ τῶν τῆς αὐτοῦ βουλίσσεως¹ κήρυκας ἐξαπεστάλησαν, οὐ γραμματικῆν ἐπαγγελλόμενοι τέχνην, ἀλλὰ ἀπλοῖς καὶ ἀπατούργοις λόγους² τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἐκφραίνοντες, ὡς πάντα ὅτινα οὖν ἀκούσαντα³ τοῖς τὰ λεγόμενα, καὶ οὐ μετὰ ἔξωδου τινος φθονεύου παρέχειν πᾶσιν ἐαυτῆν μὴ βουλομένης, πάρεστε ὑμεῖς πρὸς τὸ μὴ τοῖς τὸ ὑμῖν συμφέρον ἐπὶ τῇ ὑμετέρῃ βλάβῃ γελᾶν τὴν εἰς τὴν⁴ ὑμετέρην καταδικῆν ἐν βαρβάροις πολιτευσασμένην ἀλήθειαν, ἣν καὶ ὑμῖν ἐπιδημήσασαν ξενίσαι οὐ βούλεσθε διὰ τὰς ἀσελγείας ὑμῶν καὶ τὸ λιπὸν τῶν λόγων αὐτῆς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῆτε, ὅτι εἰκῆ⁵ φιλόλογοί ἐστε, καὶ οὐκ ἀληθεῖς φιλόσοφοι. μέχρι μὲν οὖν⁶ πότε λαλεῖν μαρθάνετε, οὐ τὸ λαλεῖν⁷ οὐκ ἔχοντες; πῶς γὰρ παρ' ἡμῶν ἡμίματα ἐνός οὐκ ἄξια λόγον. τί ἄρα ἐρεῖ ὑμῶν⁸ τὸ ἐλληνικὸν πλῆθος μία ψυχή γειόμενον, εἴπερ ἔσται κρίσις, ὡς οὗτος λέγει· διὰ τί, ὦ θεε, τὴν σὴν βούλησιν οὐκ ἐκήρυξας ἡμῖν; οὐ πάντως ἀκούσεσθε, εἴπερ ἀποκρίσεως καταξιωθῆσεσθε, τὰδε· ἐγὼ πάσας τὰς ἰσομένας πρὸ καταβολῆς κόσμου προαιρέσεις εἰδὼς, ἐκάστω πρὸς τὸ αὐτοῦ ἄξιον λανθανόντως προαίρηταισι. τοῦτο δὲ αὐτὸ ὅτι οὕτως ἔχει βουληθείς τοὺς προσπεφευγῆσθαι μοι πληροφορηθεῖσαι, διατὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐκ προτέρων γενεῶν τὴν ἐμὴν βούλησιν δημοσίᾳ οὐκ εἴασα κρυφθῆναι, τῶν πρὸς τῷ τέλει τῆς βίου κήρυκας ἐμῆς βουλῆς ἀπέστειλα, οὐ καὶ γελῶνται καὶ ὑβρίζόμενοι χλευάζονται ὑπὸ τῶν μηδὲν ὠφελείσθαι ἐθελόντων⁹ καὶ ἐπιτεταμένως τὴν ἐμὴν φιλίαν παραιτησασμένων; ὦ μεγάλης ἀδικίας, μέχρι φόνου κινδυνεύουσιν οἱ κήρυκας, καὶ ταῦτα ὑπὸ τῶν εἰς σωτηρίαν καλουμένων ἀνδρῶν. τοῦτο δὲ τὸ ἀδικῶς γινόμενον κατὰ τῶν ἐμῶν κήρυκων ἀπ' ἀρχῆς ἂν εἰς πάντας ἐγένετο, εἴπερ ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐκλιούντο οὐκ ἀνάξιοι. τὸ γὰρ τῶν γινόμενον ὑπ' αὐτῶν ἀδικῶς εἰς ἀπολογίαν τῆς ἐμῆς δικαίας γίνεται προνοίας, ὅτι καλῶς τὸν τῆς¹⁰ τιμῆς ἄξιον λόγον ἀπ' ἀρχῆς δημοσίᾳ εἰς ὕβριν θείναι οὐκ ἠβουλήθη; ἀνοσιελοῦς, ἀλλὰ σιγαῖσθαι αὐτὸν ὡς τίμον ἐβουλευσάμην, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄξιων, οἷς καὶ μετέδωκα, ἀλλὰ ἀπὸ τούτων καὶ τῶν τοιούτων ὡς ὁρᾶτε ἀναξίον τῶν ἐμῶν μισούντων, καὶ ἐαυτοὺς φιλεῖν μὴ βουλομένων; καὶ τῶν γε¹¹ παρῆντες γελᾶν τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ἐμῷ πρὸς τὸ τοῦτον ἐπάγγελμα πυνθάνεσθε, ἢ πυνθανόμενον μου ὁ βουλόμενος ἀποκρινάσθω. καὶ μὴ ὡς ἀσελγείας κύνες ὑλάσσετε,¹² ψύφω ἀτακτῶ βύοντες τῶν σώζεσθαι θελούντων τὰς ἀκούας. ὦ¹³ ἀδικοὶ καὶ θεοστυγεῖς καὶ τὸν σώζοντα λογισμῶν εἰς ἀπιστίαν ἀπισχολούντες, πῶς συγγνώμης τυχεῖν δυήσεσθε, τὸν τὴν θεϊότητα τοῦ θεοῦ ἀπαγγελλόμενον¹⁴ εἰπεῖν ὑμῖν¹⁵ ὑβρίζοντες· καὶ ταῦτα ἄνθρωπον, οὐ¹⁶ ἐχρῆν καὶ μηδὲν ἀληθές· λέγοντος, ¹⁷ τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς¹⁸ ἀποδέξασθαι προαίρεσιν;

XII. Ταῦτά μου λέγοντος καὶ τὰ τοῦτοις ἀκλόουθα, πολλὸς τῶν ὄχλων ἐγένετο θρόλλος. καὶ οἱ μὲν ὡς τὸν Βαρνάβαν ἐλεοντες συνηρᾶν μοι, οἱ δὲ ἡλίθιοι ὄντες δεινῶς κατ' ἐμῷ ἔβρουχον τοὺς ὀδόντας. ἐπεὶ δὲ ἦδη ποτὲ ἐσπέρα κατελίφει, τῆς χειρὸς λαβὼν τὸν Βαρνάβαν, μὴ θελοντα βίαι¹ εἰς τὴν ἐμὴν ἦγον οικίαν, ἐνθα καὶ μενεῖν αὐτὸν ἐποίησα, ἵνα μὴ τις αὐτῷ χειρὶς ἐπιβάλῃ. καὶ ἡμέρας ὀλίγας διατρέψας, καὶ τὸν ἀληθινόν² λόγον βραχεία κατηχήσας με, ὅσων ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, σπεύδων ἔλεγον εἰς Ἰουδαίαν τῆς εὐφρῆς χάριν, ὡς καὶ τοῦ λοιποῦ τοῖς ἐαυτοῦ ὁμοθέτησι συνεῖναι θελῶν φανερώσας δι' μοι ἀποκαλύψας.

praevidens, sicut ex praesentibus dat plene intelligere iis, qui mentis iudicio utuntur. Quia enim eius voluntatis praecones nunc missi sunt non grammaticam profitentes artem, sed simplicibus et sinceris verbis consilium ipsius demonstrantes (ita ut, quicumque audierit, facile intelligat, quae dicuntur), neque cum habitu quodam invido cunctis se ipsum exhibere nolente: adestis vos ut, praeterquam quod non intelligitis, quod vobis expedit, damno vestro veritatem rideatis, quae apud barbaros ad vestram condemnationem versatur, quam vel ad vos pervenientem non vultis hospitio recipere propter libidines vestras verborumque eius simplicitatem, ne arguamini, quod temere philologi estis, non autem veri philosophi. Quousque ergo discitis loqui, qui dicere nil habetis? Multa quippe verba vestra ne unius quidem verbi pretio sunt aestimanda. Quid autem dicet graeca vestra multitudo, unanimis facta, si iudicium futurum est, ut iste ait: *Quare, Deus, voluntatem tuam non praedicasti nobis?* Nonne audietis, si omnino responsionem accipietis, haec: „Ego cum omnes futuras voluntates ante mundi constitutionem cognoscerem, unicuique pro merito suo latenter praevis occurri; quia autem id ipsum ita se habet volens iis, qui ad me confugerunt, plene manifestare, cur ab initio a primis generationibus voluntatem meam palam non siverim praedicari, nunc circa seculi finem praecones mei consilii misi, qui et irridentur, et contumeliis affecti deluduntur ab iis, qui nequaquam volunt adiuvare, quique amicitiam meam vehementer repudiarunt. O magnam iniuriam! mortis etiam periculum subeunt praedicatores, idque per eos homines, qui ad salutem vocantur. Hoc vero inique factum adversus praecones meos a principio apud omnes eventurum erat, si a principio ad salutem vocati fuissent, qui indigni sunt. Quod enim nunc ab iis iniuriose fit, in defensionem agitur iustae meae providentiae, quod praecclare doctrinam honore dignam nolui inutiliter ab initio ad contumeliam publice exponere, sed eam statui, ut venerandam, silentio tegi; non quidem apud eos, qui principio digni erant, quibus et tradidi, sed apud istos et consimiles, ut certitis, indignos, odio me prosequentes, seque nolentes diligere?“ Et vero nunc desinente huncce virum irridere, a me ipsius repromissionem audite, vel qui volet mihi percontanti respondeat. Ac ne velit petulantem canes latretis, incomposito strepitu aures eorum, qui salvari desiderant, obturantes. O iniusti ac Deo exosi et servatricem cogitationem invocantes ad incredulitatem, qua ratione veniam consequi poteritis eum, qui vobis Dei naturam se edocero promittit, contumelia afficientes, idque hominem, cuius bonam erga vos voluntatem grate excipere oportebat, etiamsi nil veri locutus esset?

XII. Quae cum dicerem aliaque his consentanea, multum in plebe ortum est murmur. Et alii quidem tanquam Barnabae miserantes mihi favebant; alii vero, qui erant stolidi, dentibus saepe in me stridebant. Cumque iam vespera advenisset, Barnabae manu apprehensa, invitum eum ad domum meam vi conduxi, ubi et manere feci, ne quis ei manus iniiceret. Et paucos dies commoratus postquam de vera doctrina breviter me instituerat, quantum intra paucos dies fieri potuit, properare se dixit in Iudaeam propter festum, seque deinceps cum suis popularibus degere velle, iam mihi aperte manifestavit.

Cap. XI. 1) θεότητος O. — 2) λόγους deest in V. — 3) Or. om. *δνν. οδν άκ.* — 4) τήν om. O. — 5) Ita pro *επχῆ* scr. etiam Hom. I, 11, ubi corrigas. — 6) μέγρις οδν O. — 7) οί τὸ καλῶς λαλεῖν Hom. I, 11 et Epit. c. 11. — 8) ὑμῖν O. — 9) δελόντων O. — 10) τῆς des. in V. — 11) δέ O. — 12) ὑλακτεῖτε O. — 13) ὠ deest in V et

Or. — 14) Or. *επαγγ.* — 15) ὑμῖν *επείν* ord. inv. O et Or. — 16) οὐ des. in V. Tisch. supplet *δν*, vide scripturam codicis Or. nota eq. — 17) Ita corrigo. In O est *καὶ μηδέν ἀληθές λέγοντα*, in V *εἰ καὶ μηδέν ἀληθές λέγοντα*, ut Hom. et Or. — 18) ἡμᾶς V et Or.

Cap. XII. 1) βίαν O. — 2) ἀληθῶς V.

XIII. Ἐμοῦ μὲν¹ γὰρ εἰπόντος· σὺ μοι μόνον τοὺς τοῦ φανέντος θεοῦ οὓς ἤκουσας ἐκτίθου λόγους, κἀγὼ τῷ ἑμῷ κοσμήσας λόγῳ τοῦ θεοῦ χρῆζω τῆν βούλησιν, καὶ εἶθ' οὕτως ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν συμπλεύσω σοι· λίαν γὰρ ποθῶ ἐπὶ τὸν τῆς Ἰουδαίας γενέσθαι τόπον· τάχα δὲ καὶ συνοικίσω ἡμῖν τὸν πάντα μου τῆς ζωῆς χρόνον·² αὐτὸς ταῦτα ἀκούσας ἀπεκρίνατο· σὺ εἰ μὲν ἰστορήσῃς τὰ ἡμέτερα καὶ μαθεῖν τὸ συμφέρον θέλεις, ἐξαυτῆς μοι σύμπλεσον· εἰ δὲ οὐ βούλει, τὰ σημεῖα τῆς οἰκίσεώς μου καὶ ὧν θέλεις, ἐγὼ σοι σήμερον ἔρω, ἵνα ὅτε βούλει εἰθῶν ἐπιστῆς ἡμῖν· ἐγὼ γὰρ αὐριοὶ πορεύσομαι³ ἐπὶ τὰ ἑμαντύ. καὶ δὴ ἀδυσώπητιν ἰδὼν συνήλθην αὐτῷ μέχρι τοῦ λιμένος, καὶ μιθῶν παρ' αὐτοῦ, ἄπειρ ἔλεγεν σημεῖα τῶν οἰκίσεων, ἔφην αὐτῷ· εἰ μὴ ὅτι αὐριὸν τι⁴ ἀπαιτῶ σφελλόμενον μοι, ἐξαντῆς ἂν συνέπλευόν σοι· πλην τάχιόν σε καταλήρωμαι.⁵ καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ παραθέμενος αὐτὸν τοῖς τοῦ πλοίου ἡγουμένοις, ὑπέστρεφον ληπύμενος, μεμνημένοι τοῦ καλοῦ καὶ συνήθους φίλου.

XIV. Ἡμερῶν δὲ διατριψας καὶ τὸ χρέος οὐχ ὅλον λαβεῖν δυνηθεὶς, τάχους ἕνεκα ἀμελήσας τοῦ περιλειφθέντος ὡς ἐμποδίων ὄντος, καὶ αὐτὸς εἰς Ἰουδαίαν ἀπέπλευσα, καὶ διὰ δεκαπέντε ἡμερῶν εἰς Καισαρείαν κατήχηταις τῆν Στρατόνως. ἐπίβατος δὲ μου τῆς γῆς καὶ ξενίαν θηρομένην ἔμαθον, ὅτι Πέτρος τις λεγόμενος, τοῦ ἐν Ἰουδαίᾳ φανέντος Ἰησοῦ Χριστοῦ νιῦν τοῦ θεοῦ,¹ τοῦ σημεῖα καὶ τέρατα πεποιηκότος, ὁ δοκιμώτατος ὑπάρχων μαθητῆς, αὐριον Σίμωνι τῷ ἀπὸ Γαλιλαίων Σαμαρεὶ ζήτησιν ποιεῖται λόγων. ἐγὼ δὲ ταῦτα ἀκούσας εἰδείτην τὴν τίνετον μοι μνησθῆναι μονίην· καὶ ὁμως ἔμαθον, καὶ τῷ πυλῶνι ἐπέστην· οἱ δὲ² ἐν τῷ οἴκῳ ἀντέβαλλον, τίς τε ὧν καὶ³ πόθεν ἦκω. καὶ ἰδὼν Βαρνάβας ἐκβάς ἄμα τοῦ⁴ ἰδεῖν περιπλάγιαι μοι πολὺν χαίρων καὶ θαυμάζων· καὶ λαβόμενός μου τῆς χειρὸς εἰσέφερον ἔνθα ἦν ὁ Πέτρος, λέγων μοι· οὗτός ἐστι Πέτρος, ὃν μέγιστον ἐπὶ τῇ τοῦ θεοῦ σοφίᾳ ἐπιγγελλόμεν σοι, ᾧ ἀπάνστως ἔλεγεν πάντα τὰ κατὰ σε καλὰ ἄμα καὶ τὴν προαίρεσιν ἐξέφρα,⁵ ὡς αὐτὸν γλίχασθαι καὶ ἰδεῖν σε. μέγα οὖν αὐτῷ δῶρον σε διὰ τῶν ἡμῶν προσφῆρω χειρῶν· καὶ τούτο εἰπὼν προσενέγκας ἔφη· οὗτός ἐστι⁶ Κλήμης, Πέτρος.

XV. Ὁ δὲ ἀγαθὸς προσπιδῆσας ἄμα τῷ¹ ἀκοῦσαι τὸ ὄνομα κατεφίλησε, καὶ καθεσθῆναι με ποιήσας ἐξαντῆς ἔφη· καλῶς ἐποίησας τὴν τῆς ἀληθείας κήρυκα ξενίσας Βαρνάβαν εἰς τιμὴν τοῦ ὄντος θεοῦ μεγαλυκρότους, οὐκ αἰδεσθεῖς, οὐ φοβιθεῖς τὴν τῶν ἀπαιδέντων ὄχλων θυμῶν. μακάριμος εἶσθι. ὡς γὰρ σὺ τὸν τῆς ἀληθείας προσβεντήν ὄντα² ἐξένισας πάσῃ τιμῇ, καὶ ἀντὶ σε ἡ ἀλήθεια ξένον ὄντα τῆς ἰδίας πόλεως καταστήσει πολίτην· καὶ τότε χαρίσθη μεγάλως, ὅτι βραχεῖαν τὴν δανείσας χάριν, προαίρεσιν λόγων καλῶν, αἰδίων καὶ ἀναφαιρέτων ἀγαθῶν ἔσθι κληρονόμος. καὶ μὴ κάμνε ἀντιβάλλον μοι τὸ σὺν ἡθῶς· πάντα γὰρ τὰ κατὰ σε ὁ ἀψευδὴς ἀπήγγειλε Βαρνάβας, σχεδὸν καθ' ἡμέραν τὴν ἀγαθὴν σου ποιοῦμένος μετρημην. καὶ ἵνα σοι ἐν ἐπιτομῇ ὡς γησίῳ φίλῳ τὸ προκείμενον ἔρω· εἰ μὴ σοὶ τι ἐμποδίζει, συνοδεύσον ἡμῖν μεταλαμβάνων τῶν τῆς ἀληθείας λόγων, ὧν κατὰ πόλιν ποιεῖσθαι, μᾶλλον μέχρι Ρώμης αὐτῆς. καὶ σὺ δὲ εἰ τι βούλει, λέγε.

XVI. Κἀγὼ ἐξεθέμην τὴν ἀπ' ἀρχῆς μου προαίρεσιν, καὶ ὡς εἰς ζητήσεως ἀπίρους ἐκνωσθῆν, καὶ πάντα ὅσα σοι τὴν ἀρχὴν προεδήλωσα, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ πάλιν γράψω. ἐγὼ δὲ ἔλεγον·¹ σοὶ μὲν ἐτούμως ἔχω συνοδεύειν· τούτο γὰρ οὐκ οὐδ' ὅπως χαίρων θέλω· πλην περὶ ἀληθείας πρώτων πληρο-

XIII. Etenim cum ego quidem dicerem: Tu mihi tantummodo Dei, qui apparuit, sermones a te auditos expone, et ego oratione mea eos exornans Dei voluntatem praedicabo, sicque posthac intra paucos dies tecum navigabo; magnopere enim ad Iudaeae regionem pervenire cupio; fortasse etiam vobiscum per totam vitam habitabo: ille his auditis respondit: Tu, siquidem videre nostra, et quod expedit vis discere, mecum statim navigato; si nolis, signa domicilii mei et quorum volueris tibi hodie dicam, ut quando volueris venire, nobis occurras; ego enim cras ad mea revertar. Iam vero inexorabilem eum esse videns usque ad portum simul progressus sum, acceptisque ab eo signis, quae promiserat domiciliorum, ei dixi: Si non repetiturus essem cras aliquid, quod mihi debetur, iamiam tecum navigarem; citius autem te assequar. Et his dictis, commendatoque eo navis ductoribus, reversus sum tristis, memor boni et concordis amici.

XIV. Aliquot autem dies moratus cum totum debitum exigere non possem, ob festinationem reliquo, quod impedimento erat, neglecto, et ipse in Iudaea enavigavi, postque quindecim dies adpulsi Caesaream Stratonis. Cum in terram descendissem, hospitium investigans audivi, quendam nomine Petrum, Iesu Christi Dei filii, qui in Iudaea apparuit et signa atque prodigia edidit, probatissimum discipulum, sequente die cum Simone Samaritano Ghittis oriundo disputaturum. Quibus acceptis petebam, ut mansio eius mihi indicaretur; et simulac didici, praesto adstiti ad fores. At illi in domo inter se conferebant, quisnam essem, ac unde venirem. Et ecce Barnabas egressus statim ut vidit, complexus est me multum gaudens ac lacrimans; apprehensaque manu mea, introduxit in locum, ubi erat Petrus, mihi que dixit: Hic est Petrus, quem in Dei sapientia maximum tibi significabam, et cui continuo omnia, quae in te bona sunt simul cum proposito narravi, ut ipse te videre aveat. Magnum ergo ei munus te manibus meis offero. Quod cum dixisset, oblato me ait: Hic est Clemens, Petre.

XV. Bonus autem ille simul ac nomen audivit, prosiliit et osculatus est, ac sedere me fecit, statimque dixit: Recte fecisti, praeconem veritatis Barnabam in veri Dei honorem magnanime hospitem excipiendum non pudens, nec veritus furem imperitae multitudinis. Beatus eris. Quemadmodum enim tu eum, qui veritatis legatus erat, cum omni honore excepisti hospitio, ipsa quoque te veritas hospitem suae urbis civem constituet: tuncque magnopere laetaberis, quia nunc parvam foeneratus gratiam, bonorum sermonum desiderium, honorum aeternorum et quae auferri nequeunt, haeres constitueris. Nec vero moribus tuis mihi enarrandis te defatigēs; nam omnia, quae attinent ad te, Barnabas annuntiavit, qui mentiri nescit, fere quotidie grata tui mentione facta. Utque tibi, tanquam sincero amico, id quod quaeritur, brevi dicam: nisi tibi aliquid impedimento est, iter nobiscum fac ac participa sermones veritatis, quos per singulas civitates ipsam usque Romam habiturus sum. Tu vero, si aliquid cupis, effare.

XVI. Et ego exposui, quod ab initio propositum habuerim, et quemadmodum quaestionibus inexplicabilibus fuerim exhaustus, et quaecumque tibi principio antea significavi, ut ne eadem iterum dicam. Respondi autem: Paratus quidem sum tecum proficisci, id quod nescio quomodo

Cap. XIII. 1) μέν om. O. — 2) Sic Tischendorfii cod. Or., ubi notula in margine: γρ. βίον Codd. OV βίον c. utroque Homiliarum Codice. — 3) Or. πορεύσασμαι. — 4) τε om. V. — 5) Ὑοο. πλὴν τῶν σέ καταλήψομαι desunt in V.

Cap. XIV. 1) Pium epitomatoris glossema est Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ

θεοῦ p. ἀνδρὸς Hom. I, 15. — 2) Θεασάμενοι δὲ οἱ Hom. I, 15. Θεασάμενοι δὲ με οἱ Epit. c. 14. — 3) καὶ om. O. — 4) Ita O V. — 5) ἐξέτανα V. — 6) ἐστιν V.

Cap. XV. 1) τοῦ O. — 2) οὗτω Hom. I, 16. Epit. c. 15.

Cap. XVI. 1) ἔλεγον δὲ absque

κριθῆναι θεῶν, ἵνα γινῶ, εἰ ἡ ψυχὴ ὕψι τυχάνει,² ἢ ἀθάνατός ἐστι· καὶ εἰ αἰδώς οὐκίη περὶ ὧν ἐπραξεν ἐνταῦθα ἔχει κριθῆναι· καὶ τί ποτέ ἐστιν δίκαιον ἢ³ ἀμίσκον θεῶν· καὶ εἰ γέγονε κόσμος,⁴ καὶ διὰ τί γέγονε· καὶ εἰ οὐ λυθίσεται, καὶ εἰ λυθίσεται· καὶ εἰ κρείττων ἐστίν, ἢ οὐδὲ ἐστίν· καὶ ἵνα μὴ τὸ κατ' εἶδος λέγω, ταυτὰ τε καὶ τὰ τούτοις ἐπιόμενα μαθεῖν ἤθελον. ὁ δὲ Πέτρος πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο· συντόμως σοι, ὦ Κλήμη, τὴν τῶν ὕψτων γνώσιν παρεξομαι· καὶ τὰ νῦν ἐξαυτῆς ἀκουσον.

XVII. Ἡ τοῦ θεοῦ βουλὴ ἐν ἀδήλω γέγονε κατὰ πολλὸν τρόπον τοῖς ἀνθρώποις. τὰ μὲν πρῶτον διὰ τὸ κρατηθῆναι αὐτοὺς εἰσαγωγῇ κακῆ,¹ συνηθεία δειγῇ, ὁμίλιε οὐ καλῇ, προλήψει οὐκ ὕρθῃ· καὶ διὰ ταῦτα πλάνη, ἔπειτα ἀφοβία, ἀπιστία, πικρεία, φιλαργυρία, κερυδοξία, καὶ ἄλλα τοιαῦτα μυρία κακὰ, ὥσπερ καπνῷ πλήθους εἰς ἓνα οἶκον οἰκούντων τὸν κόσμον,² τῶν ἐνδοθεν οἰκόντων ἀνδρῶν ἐπιθολώσαντα τὰς ὀράσεις, οὐκ εἶσεν ἀναβλέψαντας ἐκ τῆς διαγραφῆς τὸν δημιουργήσαντα νοῆσαι θεὸν, καὶ τὸ τούτῳ δοκοῦν γνωρίσαι. διὸ τὸν φιλαλήθει ἐσωθεν χερὶ ἐκ στέφανον βόησαντας ἐπικουρῶν προσκαλήσασθαι φιλαλήθει λογισμῷ παρὰ τοῦ μόνου ἀγαθοῦ κυρίου δὲ³ καὶ θεοῦ καὶ⁴ σωτηρῶς ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λαβεῖν, ἵνα τις ἐντὸς ὧν τοῦ οἴκου τοῦ πεπλησμένου καπνῷ προσιών ἀνοιξάι θύραν δυνηθῇ. ὥστε τὸ μὲν ἐκτὸς τοῦ ἡλίου φῶς εἰσκριθῆναι τῷ οἴκῳ, τὸν δὲ ἐντὸς τοῦ πυρὸς ὄντα ἐκβληθῆναι καπνῷ. ὅπως διαβλέψαντες οἱ ἄνθρωποι πιστεύσωσιν εἰς ἓνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν, τὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἐξ αὐτοῦ ἀφρόστως γεννηθέντα, καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πατρῴου,⁵ τὸ ἐξ αὐτοῦ ἀρήγτως ἐκπορευόμενον, ἓνα θεὸν γνωρίζοντες· ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἀναρχον, ἀτελευτήτον, αἰώνιον, αἰδων, ἀκτιστον, ἀτρεπτον, ἀνυλλιώτων, ἀπλυν, ἀσύνθετον, ἀσωματον, ἀύρατον, ἀραφή,⁶ ἀπεριγραπτον, ἀπεριληπτον, ἀκατάληπτον, ἀπειρον, ἀκατανόητον, ἀγαθόν, δίκαιον, παντοδύναμον, πάντων κτισμάτων δημιουργόν, παντοκράτορα, παντεπύπτην, πάντων προνοητήν, ἐξουσιαστήν καὶ κριτήν, καὶ οὕτως ἀναγεννηθέντες δι' ὕδατος καὶ πνεύματος, συγληρονόμοι καταστῶσι τῶν πρὸς ἀφθαρσίαν ἀναγεννηθέντων υἱῶν τοῦ θεοῦ.

XVIII. Διὸ πρὸ παντὸς ζητήματος ἐτοίμως πρόσελθε ὡς υἱὸς πατρὸς, ἵνα καὶ τῶν ὀρωμένων καὶ τῶν αἰμάτων ἀψευδῶς τὴν γνώσιν θεοῦ παράσχῃ σιν. εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ κληθῆναι οὐ θέλεις ἢ βραδύνεις, δικαίε θεοῦ κρίσει ἀποκληρώσῃ, τῷ¹ μὴ θελῆσαι μὴ θεληθεῖς· καὶ μὴ τοι νομίσης, ὅτι ἐάν² πάντων τῶν ποτέ γενομένων εὐσεβῶν εὐσεβεστέρος γένη, ἀβύπτιστο; δὲ ἡς, ἐλπίδος³ τυχεῖν δυνησῇ ποτέ· ταύτη γὰρ μάλλον πλείονα ὑπέξεις κόλυβιν, ὅτι καλὰ ἔργα οὐκ ἐποίησας καλῶς· καλῇ γὰρ εὐπορία, ὅπου ἂν ὡς ὁ θεὸς ἐκέλευσε γίνηται.⁴ σὺ δὲ εἰ οὐ θέλεις, ὡς· ἐκείνῳ ἔδοξεν,⁵ βαπτισθῆναι, τῷ σφ' θελήματι ὑπηρετῶν, ἐχθραίνεις τῇ ἐκείνου βουλῇ. ἀλλ' ἴσως εἰπείς· τί συμβάλλεται πρὸς εὐσεβείαν τὸ βαπτισθῆναι ὕδατι; πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ δόξαν θεῷ πύπτεις· δεύτερον δὲ ἐξ ὕδατος⁶ καὶ πνεύματος ἀναγεννάσαι θεῶν, καὶ τὴν ἐξ ἐπιθυμίας πρῶτην σοι γενομένην καταλλάσσεις⁷ γέννησιν, καὶ οὕτως⁸ σωτηρίας τυχεῖν δύνη, ἄλλως δὲ ἀδύνατον· οὕτω γὰρ ὁ ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἀφθαρσίᾳ τοῦ γένους ἡμῶν ἐνανθρωπήσας θεὸς· λόγον εἶπεν ἡμῖν· Ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν μὴ ἀναγεννηθῆτε δι' ὕδατος καὶ πνεύματος εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, οὐ μὴ εἰσελθῆτε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν σφαιρανῶν.⁹ διὸ πρόσελθε τῷ ὕδατι, τοῦτο γὰρ μόνον τὴν τοῦ πνεύ-

lactus cupio, nisi quod prius volo certior de veritate fieri, ut sciam utrum anima mortalis sit an immortalis; et si sempiterna sit, an ob ea, quae hic gessit, iudicari debeat; itidem an aliquid sit iustum vel Deo gratum; praeterea factusne sit mundus, et quare factus; et utrum non dissolvetur, an dissolvetur; et an melior futurus, an nec futurus omnino; ac ne singula prosequar, haec atque consequentia cognoscere vellem. Sed Petrus ad haec respondit: Breviter tibi, o Clemens, rerum scientiam exhibebo; et iam nunc audi.

XVII. Dei voluntas hominibus ob multas rationes occulta fuit. Primum quidem, quod gubernabantur prava institutione, consuetudine perniciose, malo colloquio, non recta opinionum anticipatione; et eapropter error, deinde temeritas, incredulitas, fornicatio, avaritia, inanis gloria, aliaque similia innumera mala, velut ingens fumus unam domum mundum incoherens intus habitantium hominum visum offuscarunt, nec permisissent aspicientibus, mundi creatorem Deum intelligere ex iis, in quibus ipse se pinxit, neque cognoscere, quod ei placet. Quo circa oportet, ut veritatis studiosi intus ex pectore clamantes auxilium petant cum mente veritatis studium adamante a solo bono Domino, Deo autem ac Salvatore nostro Iesu Christo, quo aliquis intra domum fumo plenam consistens progredi foresque aperire possit, ut lumen solis, quod extra est, intramittatur in domum, ignis vero fumus, qui intro est, eiciatur. Ut homines, cum perspexerint, credant in unum Deum patrem omnipotentem, et in unigenitum eius filium ex eo ante secula inenarrabili modo genitum, et in spiritum sanctissimum ex eodem ineffabili ratione procedentem, atque unum Deum cognoscant in tribus personis, principio carentem, finis expertem, aeternum, perpetuum, increatum, immutabilem, variationi non obnoxium, simplicem, non compositum, incorporeum, invisibilem, non tactum, qui nec circumscribi, nec comprehendere potest, quem assequi non licet, immensum, intelligibilem, bonum, iustum, omnipotentem, creaturam omnium opificem, omnium dominatorem, inspectorem cunctorum, provisorem omnium, dominum ac iudicem, ac ita aqua et spiritu renati, cohaereditas constituentur filiorum Dei renatorum ad incorruptionem.

XVIII. Qua propter ante quamlibet disquisitionem prompte tanquam filius ad patrem accede, ut cum visibilium tum invisibilium cognitionem vere tibi praebet Deus. Sin etiam post vocationem non vis aut haesitas, iusto Dei iudicio exhaeres eris, a Deo nimirum repudiatus, quia tu eum nolueris. Nec vero putes, etiamsi omnibus, qui unquam fuerunt, piis pietate praestes, baptizatus autem non fueris, te spem [salutis] habiturum. Non enim maiores poenas dabis, quod bonis operibus non recte usus es. Nam bonum est, quod praeclare agitur, si fit, quomodo Deus id fieri iusserit. Tu vero si, uti illi visum est, nolis baptizari, tuas obsequens voluntati, consilio eius repugnans. Sed fortasse dices: Quid ad pietatem confert, si aqua baptizet? Primum quidem, quod Dei beneplacito stas; deinde quod aqua et spiritu Deo renasceris, pristinamque tuam a cupiditate profectam originem permutabis, eoque modo salutem consequi potes, id quod aliter fieri nequit. Ita enim Deus verbum, quod salutis et immortalitatis generis nostri causa humanam induit naturam, nobis dixit: *Αμην*

ἐγὼ O. — 2) τυγχάνει om. V. — 3) Or. καὶ. — 4) Or. γέγονεν ὁ κόσμος.

Cap. XVII. 1) Epit. et Or. insorunt συντροφιὰ πονηρὰ, ut Hom. — 2) εἰσιὼν δλον τὸν οἶκον τοῦ κόσμου vel εἰσιὼν τὸν οἶκον τοῦ κόσμου pro εἰς ἕνα οἶκον οἰκοῦντα τὸν κόσμον conceit Uhlhorn l. c. p. 158 not. 9. ὡς p. εἰς ed. Cot. An scribendum: ὡς ἕνα οἶκον εἰσοικοῦντα τὸν κόσμον? Cfr. Ep.

Barnabae c. 16 nostrae Patrum Apost. ed. — 3) δὲ est in OV. — 4) Voc. θεοῦ καὶ om. O. — 5) ἄγιον O. — 6) ἀναρῆ des. in O.

Cap. XVIII. 1) τὸ O. — 2) Rectius κἄν Epit. c. 18. — 3) ἐλπίδος ἀγαθῆς Epit. — 4) γένηται O. — 5) ἔδοξε O. — 6) δτι δι' ὕδατος Epit. — 7) καταλλάσσει O. — 8) οὕτω O. — 9) Ioan. 3, 5.

ὀρμηρὴν σφίσει δύναται· καὶ μὴ ἀναβάλλου, ὅτι ἡ ἀναβολὴ κίνδυνον φέρει δια τὸ ἀδηλον εἶναι τοῦ θανάτου τῆς προθεσμίας.

XIX. Ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπεκρινάμεν· ἤδη εὐχαριστῶ τῷ θεῷ καὶ πατρὶ καὶ τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ υἱῷ καὶ τῷ πνεύματι αὐτοῦ τῷ ἀγίῳ, ὅτι ὡς ἐβουλόμην πληροφορηθῆναι, οὕτω μοι παρέσχεν.¹ πλὴν περὶ ἐμῶν τῶ λοιπῶν ἀμεριμνος ἴσθι, ὅτι οὐκ ὀπίσθε ἐνδοιάσω πρὸς τι τῶν ὑπὸ σου λαληθέντων, ὥστε κύριέ μου Πέτρος μὴ ἀθύμει, ὡς ἀναισθήτῳ μέγιστα δορυμέμος ἀγαθὰ. οἶδα γὰρ, ὅτι ἐν ἔστιν,² ὃ βούλεται τις καὶ ταχέως λαβεῖν καὶ βραδέως μὴ τυχεῖν· αἰσθάνομαι γὰρ τοῦ δοθέντος μοι διὰ τάχους χαρίσματος. ταῦτα μου εἰπόντος ὁ³ Πέτρος ἔφη· χάριν ὁμολογῶ τῷ θεῷ καὶ περὶ τῆς σῆς σωτηρίας, καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ἀπολαύσεως. πλὴν νήστευσον τριῶν ἡμερῶν, καὶ λαμβάνεις τὸ ἅγιον βάπτισμα· ἄρξαι τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τῆς αὔρου. ἔστι δέ μοι ἡ αὔρου πρὸς Σίμωνα τὸν μάγον διάλεξις· καὶ μὴ ὀκλάσης παρεῖναι μοι ἐν ταῖς τῶν ἀντικειμένων⁴ ζητήσεσι.⁵ καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ τροφῆς αὐτὸς μεταλαβὼν, ἴδιαν καμὲ μεταλαβεῖν ἐκέλευσεν. εὐλογήσας δὲ ἐπὶ τῆς τροφῆς καὶ εὐχαριστήσας, ἐπήγαγε λέγων· δόξαι σοι ὁ θεὸς κατὰ πάντα ἐξομιωθῆναι μοι, καὶ βαπτισθῆναι τῆς αὐτῆς τοι μεταλαβεῖν τρυπέλης. ταῦτα εἰπὼν ἠσυχάζειν μοι προσέταξεν· ἤδη γὰρ πον καὶ τὸν ὕπνον ἀπύτει ἡ τοῦ σώματος φύσις.

XX. Τῇ μὲν οὖν ἐποσῇ ἡμέρᾳ ἐγὼ Κλήμης ἔτι τῆς νυκτὸς οὐσίας διπνισθεὶς καὶ μαθὼν τὸν Πέτρον ἐρηγορότα καὶ τοῖς συνοῦσι περὶ θεοσεβείας¹ διαλεγόμενον, οἱ ἦσαν δέκα καὶ ἕξ, ὧν καὶ τὰ ὄνόματα ἐκθέναι² ἐβουλευσάμεν, ὅπως ἐπιγῶς καὶ τίνες ἦσαν· πρῶτος Ζακχαῖος ὁ ποτε τελώνης, καὶ Σωφρονίας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἰδοσιφὸς τε καὶ ὁ τοῦτον σύντροφος Μιχαῖας, προσέει δὲ Θωμᾶς καὶ Ἐλιζέρος οἱ δίδυμοι, καὶ Αἰνέας ὁ ἱερεὺς, καὶ Λάζαρος ὁ ἱερεὺς, ὃν ἀνέστησεν ἐκ νεκρῶν τετραήμερον ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ Ἐλισσαῖος³ καὶ Βενιαμὴν ὁ τοῦ Σαφρά, ὁμοίως γε Ρούβιλος καὶ Ζαχαρίας οἱ οἰκοδόμοι, Ἀνανίας τε καὶ Ἀγγαῖος οἱ Ἰαμμυνοί,⁴ ἔτι τε Νικήτης καὶ Ἀκύλας οἱ ἐταῖροι, πλὴν εἰσῆλθον καὶ γὰρ, καὶ προσαγορεύσας ἐκαθέσθην αὐτοῦ κελύσαντες.

XXI. Ὁ δὲ τὸν προκείμενόν ἐγκόψας λόγον, ὥσπερ ἀπολογούμενος ἐπληροφῶρει, τίνος ἔνεκεν οὐκ ἐξύπνισέ με, ὅπως τὸν λόγον¹ ἐπακούσω, αἰτίαν τιθέμενος τὸν ἐκ τοῦ πλοῦ σκυλμῶν· ἐκείνοι γὰρ πεφθῆναι μοι θέλων, ἠσυχάζειν εἴμισεν. ὁπόταν γὰρ ἡ ψυχὴ περὶ τὸ λείπον τῷ σώματι ἀσχολεῖται, τὰ προσφερόμενα μαθήματα οὐ κατ' ἀξίαν προσίεται. τούτου ἔνεκα διαλέγεσθαι οὐ βούλομαι οὔτε διὰ τινα συμφορὰν λυπούμενοις ἢ ἀμέτρως ὀργιζομένοις, ἢ πρὸς λύσασιν ἔρωτος ἐκτετραμμένοις, ἢ τὸ σῶμα καταπεπονημένοις, ἢ ὑπὸ βιωτικῶν φροστίδων περιωπυμένοις ἢ ἄλλοις τισὶ πάθωσι ὀχλουμένοις, οἷς ἡ ψυχὴ, ὡς ἔφη, ὑποπίπτουσα καὶ τῷ σώματι πάσχοιτι συναλγύσα τὴν εἰατῆς φρόνησιν ἀσχολεῖ.

XXII. Καὶ μὴ λέγέτω τις· οὐ γὰρ ὄν παραμυθίας καὶ νουθεσίας προσφέρει τοῖς φαῦλον τι πράττουσι. φημί· εἰ μὲν ἀντίει τις, προσφερέτω· εἰ δὲ μὴ, τῷ καιρῷ εἰζάτω· ἐγὼ γὰρ οἶδα, ὅτι πάντα καιρὸν ἴδιον ἔχει. διὸ καὶ τοῖς ἀνθρώποις τοὺς τὴν ψυχὴν ῥωννύτας λόγους πρὸ τῆς κακώσεως ἐπιδιδόναι, ἵνα εἴ ποτε ἐπέλθῃ τι φαῦλον, ὃ τοῦς προωπλισμένους ὀρθῶ τῷ λογισμῷ, τὸ ἐπενεχθῆν ὑποστῆναι δυνήθῃ. τότε γὰρ αὐτῷ διὰ γνώμης ἀγαθῆς ὄντι¹ παρὰ τὴν ἀκμίην τοῦ πολέμου οἶδεν ὁ τοῦς συντρέχειν. πάντες μὲν οὖν

dico vobis, nisi renati fueritis aqua et spiritu in nomen patris et filii et spiritus sancti, in regnum caelorum haudquaquam introibitis. Quocirca ad aquam accede, siquidem haec sola ignis vim extinguere potis est; neque differ, quoniam dilatio periculum affert, cum incertum sit, quando vitae terminus instet.

XIX. Quae cum dixisset, respondi: Gratias iam ago Deo patri et unigenito eius filio et sancto eiusdem spiritui, quia sicut volui plenitudinem certitudinis accipere, ita etiam mihi contingere fecit. Nec posthac de me sollicitus esto, neque enim me unquam ulla ex parte haesitantem aut dubium tua tenebit oratio, ita ut, domine mi Petre, diffidere nolueris, tanquam sentiendi experti maxima bona donaturus. Scio enim, hoc esse eiusmodi unum, quod quispiam celeriter potius velit accipere quam ocuis assequi; sentio enim mihi velociter datum charisma. Haec ubi locutus sum, Petrus dixit: Gratiam habeo Deo et pro salute tua et pro meo gaudio. Itaque per trium mensium dies ieiuna, et baptismum sanctum accipies; caeterum inde a crastino die incipe. Erit autem mihi cras sum Simone mago disputatio; nec ambigas, mihi adesse in adversantium controversiis. Quae cum dixisset, et ipse cibum sumpsit, et me separatim sumere iussit. Benedicto autem cibo et gratiis peractis haec subiunxit: Det tibi Deus, ut in omnibus mihi similis efficiaris, utque baptismus eiusdem mecum particeps fias mensae. Quibus dictis quiescere me praecepit; iam enim et somnum natura corporis expetebat.

XX. Postero igitur die ego Clemens, cum adhuc nox esset, expergefactus ubi intellexi, Petrum vigilare et cum iis, qui una aderant, de cultu Dei disserere (erant autem sedecium, quorum et nomina apponere volui, ut quinam ii quoque fuerint, addiscas: primus Zacchaeus quondam publicanus et Sophonias eius frater, Iosephus eiusque sodalis Michaeas, praeterea Thomas et Eliezerus gemini, et Eneas sacerdos, et Lazarus sacerdos, quem a mortuis excitavit quadriduanum dominus noster Iesus Christus, Elisaeus, Benjamin Saphrae filius, itidem Rubilus et Zacharias architecti, Ananias et Aggaeus Iammeni, necnon Nicetas et Aquila socii), ego quoque ingressus sum, et cum salutassem, iubente eo con sedi.

XXI. Ille autem instituto sermone interrupto, quasi ut se excusaret, certiore me fecit, cur me non expergefecisset ad sermonem audiendum, causam significans navigationis molestiam; nam illam mihi sedari volens, quiescere me sinebat. Etenim quando anima circa id, quod corpori deest, occupatur, doctrinam oblatam non, prout decet, amplectitur. Quapropter sermocinari nolo cum iis, qui aut calamitatis cuiuspiam causa contristantur, vel immodice irascuntur, vel in amoris rabiem se convertunt, vel corporis labore defatigati sunt, vel a curis secularibus vexantur, vel aliis quibusdam turbantur affectibus, in quibus hominibus anima, quemadmodum dixi, concidens et cum corpore aegrotante condolens vacat sua prudentia.

XXII. Neque dicat aliquis: Non ergo oportet consolationes et admonitiones iis admovere, qui mali aliquid habent ac gerunt. Aio: Quod si quidem aliquis proficit, adhibeat; sin minus, tempori concedat. Scio enim, cuncta habere suum tempus. Quare oportet sermones, qui animum roborant, hominibus ante vexationem tradere, ut si quid forte pravi acciderit, mens prius armata recta ratione possit id perferre, quod illatum est. Tunc quippe ei, qui boni consilii ope existit, mens in ipsa conflictationis acie

Cap. XIX. 1) *παρέλαχε* O. — 2) *ὅτι ἐνεστίν ἂν* O. — 3) *ὁ* om. O. — 4) *ἀποικιμένων* O. — 5) *ζητήσεσι* O.

Cap. XX. 1) *θεολογίας* Or. Tischendorfii, item noster Hom. Cod. — 2) Or. *ἐκδήναι*. — 3) *Ψούβηλος* V. — 4) *Ίαμινίολ* O. Cotelor. adnotat: Forte scribendum *Ίαμνηολ*, a Iamnia, ut

iidem sint Iamneni qui Iamnitae 2 Macc. XII, 9. At lectio Epitom. *Λιμμηνοί* exponi potest per civitatem nomine Amma, de qua Ios. XIX, 30.

Cap. XXI. 1) *τῶν λόγων* O.

Cap. XXII. 1) *τότε γὰρ καὶ τῷ διὰ γνώμης ἀγαθῆς βοηθήσαντι* Hom. II, 8. Nil eiusmodi Epit. c. 22. —

ἥσοι ποτέ ἐξήγησαν τὸ ἀλήθες, τὸ δύνασθαι εὐρεῖν ἐναντοῖς πιστεύσαντες, μὴ δεόμενοι θείας διδαχῆς,² ἐξηδρεύθησαν· τούτο ἵπερ πεπνυθασί και οἱ τῶν Ἑλλήνων σικροὶ και βαρβάρων οἱ σπυδιούτεροι. ἐκ στοιχασμῶν γὰρ ἐπιβάλλιντες τοῖς ὁρητοῖς περὶ τῶν ἀδήλων ἀπεφίγειν τὸ ὕπασ ποτέ πιμισσῶν αὐτοῖς τούτου ἀλήθες εἶναι νομίσαντες, οὐκ εἶδότες ὅτι ὁ ἀλήθειαν ζῆσαν, παρὰ τίς αὐτοῦ πλάνης μαθεῖν αὐτὴν οὐ δύναται· ὄθεν, ὦ φίλε Κλήμη, εἴ γε τὰ τῆ θεῶ διαφέροντα γρῶναι θέλεις παρὰ τοῦ κυρίου και θεοῦ και σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ διδάσκοντος ἀνθρώπων γρῶναι, παρὰ τούτου μόνου μαθεῖν ἔχεις, ὅτι μόνος οἶδε τὴν ἀλήθειαν· τῶν γὰρ ἄλλων εἰ τις ἐπίσταταιί τι, παρὰ τούτου ἢ τῶν τούτου μαθητῶν λαβὼν ἔχει.

XXIII. Ἔστι τε¹ αὐτοῦ τὸ βούλημα, ὅτι εἰς θεὸς ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, οὐ κόσμος ἔργον· ὃς δίκαιος ὢν πάντως ἐκίστηι πρὸς τὰς πράξεις ἀποδώσει ποτέ. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα, φύσει δίκαιον εἶναι λέγοντα τὸν θεόν, και τὰς ἀνθρώπων ψυχὰς ἀθάνατους εἶναι πιστεύειν. ἐπεὶ ποῦ τὸ δίκαιον αὐτοῦ, ὅπου τινὲς εὐσεβῶς βιοτεύσαντες, κακοχηθόντες βιαίως ἀνηρέθησαν, ἐναι δὲ ἄσεβεις πολλὴ γεγενημένοι, ἐν πολυτελείᾳ βίον τρωφίσαντες τὸν κοινὸν ἀνθρώπων θάνατον ἐτελεύτησαν; ἐπεὶ οὖν χωρὶς πάσης ἀντιλογίας ὁ θεὸς ἀγαθὸς ὢν δίκαιός ἐστιν, οὐκ ἄλλως,² δίκαιος εἶναι γνωσθήσεται, εἰ μὴ ἡ ψυχὴ μετὰ τὴν χωρισμὸν τοῦ σώματος ἀθάνατος ἦ, ἵνα μετὰ τὴ ἀπολαβεῖν τὸ ἴδιον σῶμα ἐν τῇ ἀναστάσει ὁ μὲν κακὸς, ὡς ἐνταῦθα ἀπολαβὼν τὰ ἀγαθὰ,³ ἐκεῖ περὶ ὧν ἠμαρτεν⁴ κολασθῆ, ὁ δὲ ἀγαθὸς ἐνταῦθα περὶ ὧν ἠμαρτεν⁵ κηλασθεῖς, ἐκεῖ ὡς ἐν κόποις δικαίων τῶν ἀγαθῶν κληρονόμος κατασθῆ. ὅτι τοῖνον ὁ θεὸς δίκαιος, πρόδηλον ἡμῶν ἐστιν⁶ και ὅτι⁷ κρισις γίνεται, και ὅτι αἱ⁸ ψυχὰ ἀθάνατοι τυγχάνουσιν. εἰ δὲ τις, ὡς τῷ Σαμαρεῖ Σίμωνι δοκεῖ, τὸ δίκαιον εἶναι⁹ θεῶ μὴ θέλει δοῦναι, τίτι ἐτι τοῦτό τις δοῦναι δύναται,¹⁰ ἢ και τὸ γενέσθαι δύνασθαι; τῆς γὰρ ῥήξης τῶν ὄλων τούτο οὐκ ἐχούσης, ἀνάγκη πᾶσα νοεῖν, ὅτι τῇ¹¹ τῶν ἀνθρώπων φύσει ὡς ἐν καρποῖς εὐρεῖν ἀδύνατον. εἰ δὲ ἐστιν εὐρεῖν ἐν ἀνθρώποις, πόση μάλλον ἐν¹² θεῶ; εἰ δὲ οὐδαιμοῦ οὔτε παρὰ θεῶ, οὔτε παρὰ ἀνθρώποις ἐστιν εὐρεῖν τὸ δίκαιον, πάντως οὐδὲ τὸ ἀδικον. ἀλλ' ἐστιν¹³ τὸ δίκαιον. δικαιοσύνης γὰρ οὔσης, τὸ ἀδικον λέγεται, ὡσπερ παραβαλλομένης τῆς δικαιοσύνης αὐτῇ και ἐναντίως ἔχειν ἐνρησχημένης, ἀδικία λέγεται.

XXIV. Ταῦτα ἀκούσας ἐγὼ Κλήμης, τίς ἄρα τυγχάνει, ἔφην, οὗτος,¹ ὢν λέγει Σίμων Σαμαρεῖτην, μαθεῖν ἠθέλον.² ὁ δὲ Πέτρος ἔφην· εἰ θέλεις μισθεῖν, πάμπαν σοι τὸ³ γρῶναι, παρ' ὧν καὶ τὰ κατ' αὐτὸν πάντα ἠκρέβωσα.⁴ και μεταπεμψάμενος ἐκέλευσεν Ἀκύλαν και Νικήτην πάντα μοι τὰ κατὰ τὸν Σίμονα ἀκριβῶς διηγήσασθαι. οἱ δὲ τὸν θεὸν μαρτυροῦμενοι⁵ μηδὲν ψεύσασθαι, ἐξετίθηεντο. ὢν⁶ πρῶτος ὁ Ἀκύλας ἤρξατο λέγειν οὕτως· ἀκουσον, φίλτατε ἡμῶν⁷ ἀδελφῆ, ὅπως ἀκριβῶς πάντα τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα εἰδῆς, τίρος τε ὢν και τίς και πόθεν, και τίνα ἐστιν, ἃ πράττει, και πῶς και διὰ τί.

XXV. Σίμων οὗτος πατρὸς μὲν ἐστὶν Ἀττωνίου, μητρὸς δὲ Ραχὴλ, Σαμαρεῦς, τὸ ἔθνος, ἀπὸ Γετθῶν¹ τῆς κόμης, τῆς πόλεως ἀπεχούσης σχοίρων; ἔξ. οὗτος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῇ πρὸς Αἴγυπτον γερονῶς, ἑλληνικῇ παιδείᾳ

2) Voc. .μη δεόμενοι θείας διδαχῆς desiderantur Hom. II, 7.

Cap. XXIII. 1) δὲ Hom. II, 12. - 2) ἄλλως γε O. — 3) τὰ ἀγαθὰ ἀπολα-

solet concurrere. Quotquot igitur unquam verum quaesierunt, se putantes id per semet ipsos posse invenire, divina nimirum doctrina non egentes, decepti sunt: id quod et Graccorum sapientibus et Barbarorum anxie studiosis evenit. Nam coniecturis considerantes visibilia de rebus obscuris pronunciarunt, quod sibi quoquo modo videbatur, id verum esse arbitrati, nescientes, quod qui veritatem quaerit, a suo errore non potest eam addiscere. Unde, amice Clemens, si cupis, quae ad Deum pertinent, cognoscere, a domino et Deo et Salvatore nostro Iesu Christo, qui hominum docet scientiam, ab eo solo discere potes, quia solus novit veritatem; aliorum enim si quis aliquid cognoscit, ab eo aut ab eius discipulis traditum accepit.

XXIII. Et sententia eius est, Deum unum esse in tribus personis, cuius mundus opus est, quique iustus cum sit, unicuique omnino pro actis aliquando retribuet. Necessse quippe omnino est, ut qui asserit Deum natura esse iustum, etiam immortalis esse hominum animas credat. Quoniam ubi erit iustitia eius quando aliqui, cum pie vixissent, tamen male habitum per vim et medio sublatis sunt, quidam vero cum valde impii extitissent atque vitae luxui ac deliciis indulgissent, communi tamen hominum morte obierunt? Quandoquidem igitur absque ulla contradictione Deus, bonus cum sit, iustus etiam est, nec aliunde iustus esse cognoscetur, nisi anima post separationem a corpore sit immortalis, ut quando in resurrectione suum corpus recuperarit, malus quidem tanquam qui hic bona receperit, ibi pro iis, quae deliquit, puniatur, bonus autem, hic pro deliciis castigatus, illic quasi in sinu iustorum haeres bonorum constituatur. Quandoquidem igitur Deus iustus est, constat inter nos, iudicium quoque fore, et animas esse immortales. Si quis vero, quemadmodum Simoni Samaritano placet, Deo iustum esse nolit concedere, cui iam aliquis tribuere potest, ut iustus sit, vel esse possit? Nam si id cunctorum radix non habet, prorsus necesse est cogitare, illud quoque in hominum natura, tanquam in fructibus non posse reperiri. Si autem inveniat in hominibus, quanto magis in Deo? Quod si iustitia nusquam, neque apud Deum, neque apud homines reperitur, plane neque reperietur iniustitia. At iustitia existit. Nam exstante iustitia iniustitia quoque dicitur, quae ita vocatur, quasi cum ea iustitia comparetur, eique inveniat contraria.

XXIV. His auditis ego Clemens dixi: Scire vellem, quisnam sit ille, quem Simonem Samaritanum appellas. Et Petrus respondit: Si cupis dicere, licet tibi cognoscere ab iis, a quibus et ego cuncta illius accurate rescivi. Vocatisque Aquila et Niceta, praecepit eis, ut omnia mihi de Simone diligenter enarrarent. At illi, Deum attestati, se nullatenus mentituros, exposuerunt. Quorum prior Aquila coepit ita dicere: Audi, carissime nobis frater, ut accurate cognoscas omnia viri illius, cuiusnam sit, et quis et unde, et quatenam sint, quae facit et quomodo, quamque ob causam.

XXV. Hic Simon ex Antonio patre et matre Rachele descendit, natione Samaritanus, Githis oriundus vico, qui sex schoenos ab urbe distat. Is Alexandriae ad Nilum versatus graeca disciplina cum multum

βῶν ordinat O. — 4) ἡμῶντε O. — 5) ἡμῶντε O. — 6) ἐστι O. — 7) οὐ καὶ transponit V. — 8) οὐτε al om. V. — 9) Notum est illud loquendi genus ex usu Peripateticorum, de quo exposuerunt Trendelenburgius in Musco Rhonano 1828, 4, 457 aq. (quae commentatio inscripta est: „das τὸ ἐπὶ εἶναι, τὸ ἀγαθὸν εἶναι bei Aristoteles; ein Beitrag zur arist. Begriffsbestimmung und zur griech. Syntax“) et ad Arist. de anim. p. 471 aq., deinde Waita ad Arist.

Org. 67, 6. 12. Schwegler. — 10) δύνανται δοῦναι invertit O. — 11) Scr. ἐν τῇ heic et Hom. II, 14. — 12) ἐν accessit ex Hom. ibid. — 13) ἐστι O.

Cap. XXIV. 1) οὗτος ἔφη in v. O. — 2) μισθὸν ἡθελον om. O. — 3) τὸ om. O. — 4) πάντα ἠκρίβωσα τὰ καὶ αὐτὸν ord. O. — 5) Or. μαρτυρούμενοι. — 6) Ita sine dubio scribendum etiam Hom. II, 22 pro ὧς. Confirmat ὧν etiam Or. — 7) ἡμῶν O.

Cap. XXV. 1) Γισθῶν V. —

πάνυ ἐξασκήσας ἑαυτὸν, καὶ μαγεία πολὺ δυνήθεις καὶ φερωνήθεις θέλει νομίζεσθαι ἀνωτάτη τις εἶναι δύναμις καὶ αὐτοῦ τοῦ τὸν κόσμον κτίσματος θεοῦ.² ἐπίστευε δὲ καὶ Χριστὸν ἑαυτὸν αἰνισσόμενον προσαγορεύει.³ ταύτη δὲ τῇ προσηγορίᾳ κέχρηται, ὡς δὴ συστησόμενος⁴ αἰεὶ ζῆν, καὶ αἰτίας⁵ φθορᾶς τοῦ σώματος⁶ πεσεῖν οὐκ ἔχων.⁷ καὶ οὕτω θανάτῳ τὸν κτίσματα τὸν κόσμον, ἀνώτατον εἶναι λέγει, οὐ νεκρὸν ἐγεροθήσεσθαι πιστεύει. τὴν Ἱερουσαλήμ ἀρνεῖται, τὸ Γαριεῖν⁸ ὄρος ἀρτασφέρει. ἀπὸ τοῦ ὕψους⁹ Χριστοῦ, τοῦ θεοῦ ἡμῶν, ἑαυτὸν ἀναγορεύει. τὰ δὲ τοῦ νόμου ἰδίᾳ προσλήψει¹⁰ ἀλλήγορεῖ. καὶ κρίσιν ἔσεσθαι μὲν λέγει, οὐ προσδοκᾷ δέ.

XXVI. Τὸ δὲ παρεισελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸν τῆς θεοσεβείας λόγον, γέγονεν οὕτως· Ἰωάννης τις ἐγένετο ἡμεροβαπτιστής, καὶ ὡσπερ τῷ κυρίῳ γεγόνασι δώδεκα ἀπόστολοι, τὸν τοῦ ἡλίου δωδεκάμηνον φέροντες ἀριθμὸν, οὕτως¹ καὶ αὐτῷ ἑξαρχοὶ ἀνδρες γεγόνασι τριακόνητα, τὸν μηνιαῖον τῆς σελήνης ἀποπληρουντες λόγον. ἐν ᾧ ἀριθμῷ μία τις ἦν γυνὴ λεγομένη Ἐλένη, ἵνα μὲν τοῦτο² ἀνοικοδόμητον ἦ. ἡμῖν γὰρ ἀνδρὸς οὐσα ἢ γυνή, ἀτελὴ τὸν τῆς τριακοστάδος τέθεικεν ἀριθμὸν, ὡσπερ καὶ τῆς σελήνης,³ ἧς ἡ πικρία τοῦ μηνὸς οὐ τέλειον ποιεῖται τὸν δρόμον. τούτων δὲ τῶν τριακόντη τῷ Ἰωάννῃ πρώτος καὶ δοκιμώτατος ἦν ὁ Σίμων.

XXVII. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίην Ἰωάννου ὁ Σίμων τὴν Ἐλένην παρμιλαβὼν, ἐκπειριμαχεται ἀναστατῶν τοὺς ὄχλους, αὐτὴν δὲ τὴν Ἐλένην ἀπὸ τῶν ἀνωτάτων οὐρανῶν κατηνέχθαι¹ λέγει τῷ κόσμῳ² ἧς ἔνεκεν, φησὶν, Ἕλληγίς τε καὶ βάρβαροι ἐμαχεύσαντο, εἰκόνα φαντασθέντες ἀληθείας,³ καὶ ἐξαυρέτως πολλὰ τερατώδη θαναμάσια ποιῶν, ὡς εἰ μὴ ἦδεμεν, ὅτι μαγεία ταῦτα ποιεῖ, ἠπατήθημεν ἂν καὶ αὐτοί. τὴν ὅτε δὲ⁴ πολυμαγῆς, καὶ τοὺς ἐν θεοσεβείᾳ ἀπάτας ἐπιχειρεῖν ἤρξατο, ἀπέστημεν ἀπ' αὐτοῦ⁵ καὶ γὰρ μωιφορεῖν ἤρξατο, ὡς αὐτὸς εἶπεν ὡς φίλος φίλος ἐξέφρασεν, ὅτι παιδίον ψυχῆν τοῦ ἰδίου σώματος χωρίσας, ἀπορήρητος ὄρκος,⁶ συνεργὸν πρὸς τὴν τῶν αὐτῷ δοκούντων φαντασίαν, τὸν παῖδα διαγράψας ἐπὶ εἰκόνας ἐν⁷ ἐνδοτίῳ οἴκῳ, ὅπου αὐτὸς ὑπνοῖ, ἀνυπεθέμενην ἔχει. διὸ ἀσεβείας καταγρόντες, ἀπέστημεν ἀπ' αὐτοῦ.

XXVIII. Ταῦτα τοῦ Ἀκύλα εἰπόντος, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Νικήτης ἔφη. ἀναγκασίον ἐστίν, ἀδελφεῖ ἡμῶν Κλήμη, τὰ παραλείφθεντα τῷ Ἀκύλᾳ ἐμὲ ὑπομνήσαι. πρῶτον μὲν γὰρ μάρτυς ὁ θεός, ὡς οὐδὲν αὐτῷ ἡμεῖς συνειργασάμεθα ἀσεβεῖς, ἀλλ' ὅτι αὐτοῦ ηὐμάρτυς ἱστορήσαμεν. καὶ μέχρις ὅτε ἀβλαβῆ ποιῶν ἀπεδείκνυτο, ἐτερπόμεθα. ὅτε δὲ τὰ μαγεία γινόμενα θειότητι ποιεῖν πρὸς ἀπάτην θεοσεβῶν ἔλεγεν, οὐκέτι αὐτοῦ ἠρτοσόμεθα, καὶ τοὶ πολλὰ ἐπαγγελλομένην ἡμῖν¹ πρῶτον μὲν ταῦν καὶ ἀνδριάντας ἡμῶν κατισκευασθήναι, καὶ θεοῦς ρομσθήναι, καὶ ὑπὸ ὄχλων προσκυνεῖσθαι, καὶ ὑπὸ βασιλέων δοξασθῆναι καὶ δημοσίων τιμῶν καταξιοθῆναι, καὶ χρημῖσιν ἀπειρορίστοις,² πλουτίσαι.³

XXIX. Ταῦτά τε καὶ τὰ τοιοῦτοις¹ ρομζόμενοι ἡμῖν ὑπέσχετο, μόνον ἵνα συνόντες αὐτῷ τὸ τῆς ἐγχειρίσεως κικῶν² σιωπῶμεν, ἵνα αὐτῷ τὰ τῆς ἀπάτης προκόπη. καὶ ὅμως οὐ συνεθέμεθα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τῆς τει-

2) ἡμῶν (1. — 3) ἐσιδῶτα προσαγορεύει 5) αἰτία V. — 6) ὡστε τὸ σῶμα Epit. Hom. II. 22. — 4, Sic O pr. man. ad c. 25. — 7) ἔχον O. — 8) Ita scr. Codd. oram, συστησόμενον in textu ut V. — 9) ὕψους V. — 10) προσλήψει O.

se exercuerit, et arte magica polleat, mente elatus se vult existimari esse virtutem quamdam supremam et quidem ipsius Dei qui mundum condidit; interdum se Christum esse gloriatur. Eam autem appellationem usurpavit, quasi qui semper constitutus sit in vita, nec habeat corruptionis causam, ut corpore concidat. Neque vero Deum, mundi creatorem, supremum esse ait, nec mortuos excitatum iri credit. Hierosolymam negat, montem Garizimum substituit. Pro vero Christo, Deo nostro, seipsam praedicat. Legem propria praesumptione aliter interpretatur. Et iudicium dicit quidem fore, verum non expectat.

XXVI. Ut autem ipse religionis opinionem invaderet, factum est ita. Ioannes quidam exstitit, qui singulis diebus baptizabat, et quemadmodum Domino fuerunt duodecim apostoli, duodecim mensium solis gerentes numerum, sic ei quoque fuerunt triginta viri principes, menstruum lunae rationem implentes. Quo in numero una quaedam erat mulier dicta Helena, ut ne hoc quidem absque mysterio esset. Cum enim mulier dimidium sit viri, imperfectum trecinarii constituit, sicut et in luna, cuius ingressus non perfectum mensis cursum conficit. Horum autem triginta Ioanni primus ac probatissimus fuit Simon.

XXVII. Post mortem autem Ioannis Simon assumpta Helena circumit turbas excitans, ipsam autem Helenam de supremis caelis in mundum delatam dicit, cuius gratia, inquit, Graeci et Barbari confixerunt, imaginem opinantes veritatis: et praecipue edit multa prodigiosa miracula, ita ut nisi cognovissemus, illa eum magia efficere, ipsi quoque fuisset decepti. Iam vero cum vesanus vellet etiam imponere viris religiosis, ab eo recessimus. Etenim caede se inquinare coeperat, sicut ipse adhuc amicis nobis velut amicus patefecit, quod cum pueri animam a proprio corpore separasset infandis adiuramentis, futuram adiutricem ad eorum quae ipse vellet repraesentationem, pueroque in imagine delineato, consecratam haberet imaginem in aede interiori, ubi ipse dormiret. Quapropter damnata impietate abscessimus ab eo.

XXVIII. Haec cum Aquila dixisset, frater eius Nicetas ait: Necessè est, frater noster Clemens, ea me commemorare, quae ab Aquila praetermissa sunt. Primo equidem Deus testis est, nos in nullo opere impio eum adiuvisse, sed illo faciente tantum spectasse. Et quamdiu opera innoxia edebat, delectabamur: quando autem quae per magiam fiebant, per divinitatem se facere ad pios homines decipiendos dixit, non amplius eum passi sumus, quamvis multa nobis promitteret: primum quidem fore ut templum nobis et statuae erigerentur, utque dii existimaremur et a populis coleremur, et a regibus magnificaremur, atque donaremur publicis honoribus, nec non infinita vi pecuniae ditesceremus.

XXIX. Haec et quibus eiusmodi putantur, nobis pollicebatur, modo ut cum eo viventem pravum eius molimen taceremus, quo fraus ei succederet. Attamen assensu non sumus, quin immo consilium dedimus, ut ab

Cap. XXVI. 1) οὕτω O. — 2) Simili modo corona quae Simonis magi dicebatur, imperfectam referebat rotunditatem, ad modum lunae in cornua coeuntis. *Cotelerius*. — 3) Legatur ἡ ἀελήγη, quod postulat orationis series. *Davinius*.

Cap. XXVII. 1) κατενηχεθῆναι O. — 2) Alludit noster ad eorum sententiam, qui non Helenam, sed eius duntaxat imaginem Troiae fuisse statuerunt, cum Graeci Barbarique sibi mutuas eius causa clades facerent. Vid. Plat. de Rep. IX. [386, C: ὡσπερ τὸ τῆς Ἑλένης εἶ-

δωλον ὑπὸ τῶν ἐν Τροίᾳ Σησίχορος φησι γενέσθαι περιμάχτων ἀγροίᾳ τοῦ ἀληθοῦς], Sext. Emp. adv. Matth. VII, 180. 255 et Barnesium ad Eurip. Hel. v. 33. *Davinius*. Adde Schol. ad Lycophr. v. 113. et interp. ad Herod. II, 112 sqq. *Schwegler*. — 3) δὲ om. V. Subinde πολὺ μαγείας OV. — 4) ἔργοις O. — 5) ἐν δεστ in V.

Cap. XXVIII. 1) ἀπειρορίστων V. — 2) πλοιτησίου O.

Cap. XXIX. 1) τούτοις O, τούτοις μετῶν Epit. c. 29. — 2) κακῶν

αὐτῆς ἀποτοίας παύσασθαι συμβουλευόμενοι λέγοντες αὐτῶ· ἡμεῖς, Σίμων, τῆς ἐκ παίδων φύλις πρὸς σε μεμνημένοι, στέργοντές σε τὰ συμφέροντα συμβουλευόμενοι· παύσαι τῆς τοιαύτης τύλμης. Θεὸς εἶναι οὐ δύνασαι φοβήσθαι τὸν ὄντως Θεόν. γινώθι, ὅτι ἄνθρωπος εἶ, καὶ ὅτι σου μικρὸς ἐστὶν ὁ τῆς ζωῆς χρόνος. καὶ³ κἂν μέγα πλουτήσης ἢ καὶ βασιλεύσης, τῷ τῆς ζωῆς σου μικρῷ χρόνῳ ὀλίγη τυχῆσαι πρὸς ἀπόλαυσιν, καὶ τὰ⁴ ἀσεβῶς πορισθέντα, εὐθὺς φεύγοντι αἰώνιαν κίλασιν περιποιεῖται τῷ τετολμηκῷτι. διὸ φοβείσθαι σοὶ⁵ τὸν Θεὸν συμβουλευόμενοι,⁶ ἕφ' οὐ κριθῆναι ἔχει⁷ ἡ ἐκάστου ψυχῆ περὶ ὧν ἐπραξεν ἐνταῦθα.

XXX. Ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐγέλασεν. ἡμῶν δὲ εἰπόντων· τί ἡμῶν τὰ σου συμφέροντα συμβουλευόντων καταγελάς; ἐφῆ· γελοῦ ἡμῶν τῆν μορῶν ὑπόληψιν, ὅτι πιστεύετε ἀθάνατον εἶναι τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν. κἀγὼ ἔφην· οὐ θαυμάζομεν, ὦ Σίμων, εἰ ἡμᾶς ἀπατᾶν ἐπιχειρεῖς, ἀλλ' ἐκπεπλήγημεθα, τίνι λόγῳ καὶ σεαυτὸν ἀπατᾶς. λέγε ἡμῖν, ὦ Σίμων, εἰ καὶ τῶν ἄλλων οὐδεὶς πεπληροσφύριται ἀθάνατον εἶναι τὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὖν γε σὺ καὶ ἡμεῖς· σὺ μὲν ὡς ἀνθρώποιον σώματος χωρίσας αὐτὴν καὶ προσομιλήσας καὶ ἐπιτάξας· ἡμεῖς δὲ ὡς συμπαρόντες καὶ τὴν ἐπιταγὴν ἀκούσαντες, καὶ τὸ κελυθὲν¹ ἐναργῶς ἰστορήσαντες. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· ἐγὼ μὲν οἶδα, τί λέγετε, ὑμεῖς δὲ οὐκ οἰδατε, περὶ τίνων διαλέγεσθε. καὶ ἐγὼ Νικήτης ἔφην· ἐπεὶ οἶδας, λέγε. εἰ δὲ μὴ οἶδας, μὴ δόκει ἡμᾶς τῷ λέγειν, σὲ μὲν εἰδέναι, ἡμᾶς δὲ μὴ, ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. οὐ γὰρ ἔσμεν οὕτως² νήπιον, ἵνα πανούργων ἐνσπειρῆς ἡμῖν ὑποψίαν τοῦ νομῆζειν σέ τι τῶν ἀπορήτων εἰδέναι, καὶ οὕτως ἐπιθυμῆς κολαζόμενος ἡμῖς ὑποχειρίους λαβὼν ἔχης.

XXXI. Καὶ ὁ Σίμων ἔφη· ὅτι μὲν ἐχώρισα ψυχὴν ἀνθρώποιον σώματος, οἶδα ὑμᾶς εἰδόντας· ὅτι δὲ οὐχ ἡ τοῦ τεθνεώτος ψυχὴ ὑποοργεῖ, ἐπεὶ μὴ ὑπάρχει, ἀλλὰ δαίμων τις ὑποκρινόμενος αὐτὸς εἶναι ψυχὴ ἐνεοργεῖ, οἶδα ὑμᾶς ἀγνοούντας. καὶ ἐγὼ Νικήτης ἔφην·¹ πολλὰ ἐν τῷ βίῳ ἠκούσαμεν ἀπίστα, τούτων δὲ τοῦ λόγου ἀνηγότερον οὐ προσεδοκίσαμεν² ἀκοῦσαι. εἰ γὰρ δαίμων ὑποκρίνεται εἶναι τοῦ τεθνεώτος ἡ ψυχὴ, τίς τῆς ψυχῆς χρεια γίνεται, ἵνα χωρισθῇ τοῦ σώματος; οὐκ αὐτοὶ δὲ παρόντες ἠκούσαμεν σου, τοῦ σκήνους τῆν ψυχὴν ὀρκίζοντος; πῶς δὲ καὶ ἄλλον ὀρκιζόμενον, ἕτερος μὴ ὀρκισθεὶς ὡς φοβηθεὶς ὑπακῶναι; οὐκ ἐξετασθεὶς δὲ καὶ σὺ ἕφ' ἡμῶν ποτε, διατί ἐνόητε καὶ³ παύονται αἱ προσεδρεῖαι,⁴ ἔφης, ὅτι ἡ⁵ ψυχὴ πληρώσασα τὸν ὑπὲρ γῆς χρόνον, ὃν ἡμελλεν ἐν σώματι διατελεῖν, εἰς ἄδην πορευεταὶ· προσετίθης δὲ λέγων, ὅτι τῶν ἰδίῳ θανάτῳ τελευτήσαντων αἱ ψυχαί, ἐπειδὴ αὐτότι εἰς ἄδην χωρίσασαι φρουροῦνται, οὐκ εὐκόπως εἰθεῖν ἀφίενται;

XXXII. Ταῦτα τοῦ Νικήτου εἰπόντος, Ἀκύλας αὐτὸς πάλιν ἔφη· ἐξοιόμεν πινᾶ σου τούτο μόνον μαθεῖν, ὦ¹ Σίμων, εἴτε ψυχὴ, εἴτε δαίμων ἐστὶν² τὸ ὀρκιζόμενον, τί φοβούμενον οὐ παρσιπέμπεται τοὺς ὄρκους; καὶ ὁ Σίμων ἔφη· κίλασιν γὰρ παρακούσασα οἶδεν³ μίλλειν παθεῖν. καὶ ὁ Ἀκύλας ἔφη· σκήνον εἰ ὀρκιζόμενῃ ψυχῇ ἔρχεται, καὶ κρίσις γίνεται. εἰ οὖν αἱ ψυχαὶ ἀθάνατοι γίνονται, καὶ κρίσις πάντως γίνεται. ὥστε ἂν καὶ τοὺς ἐπὶ κακῇ πρᾶξει ὀρκισθέντας καταδικασθῆναι παρακούσαντας ὡς⁴ λέγεις, πῶς οὐ πεφοβῆσαι σὺ ἀναγκάζεις, τῶν ἀναγκασμένων ἐπὶ παρικοῇ κολαζόμενων; τὸ γὰρ ἴδῃ σε μὴ παθεῖν ἐφ' οἷς ἔδρασας, σὺ θάψμα, ἐπεὶ μήπω κρίσις ἐστίν, ἵνα σὺ μὲν δίκην δῶς περὶ ὧν ἠνάγκασας, τὸ δὲ ἀναγκασθὲν ὑπὸ συγγνώμῃ

ista vecordia desisteret, dicentes ei: Nos, Simon, amicitiae, quam tecum a pueritia contraximus, memores, teque amantes utilia consulimus: deus esse non potes: time eum, qui vere Deus est. Cognosce, te esse hominem, breveque esse tempus vitae tuae. Ac etiamsi magnopere fueris locupletatus vol adeo rex evasoris, exiguo vitae tuae spatio pauca sunt, quibus frueris, et quae impie parta sunt, cum cito fugiant, aeternum supplicium homini sceleroso comparant. Quare auctores tibi sumus, Deum verearis, a quo iudicari debet uniuscuiusque anima pro iis, quae hic gessit.

XXX. Ille autem hoc audiens risit. Cumque diceremus: Cur nos irrides, qui tibi utilia suadeamus? Rideo, inquit, stultam opinionem vestram, quod credatis immortalem esse hominis animam. Et ego respondi: Non miramur, o Simon, si fallere nos conaris, sed obstupescimus, qua ratione et te ipsum decipias. Effare nobis, Simon, etsi aliorum nemo compertum habeat, animam esse immortalem, tu tamen et nos id scimus: tu quidem, ut qui eam a corpore humano separaveris, et collocutus sis, et imperaveris: nos vero, ut qui adfuerimus, et imperium audiverimus, et clare viderimus, id quod iussum fuit. Et Simon dixit: Ego quidem scio, quid dicatis, vos autem nescitis, de quibus loquamini. Et ego Nicetas dixi: Quandoquidem scis, odissere: sin autem nescis, ne existimes decipi nos posse, dum ais, te quidem scire, nos autem nequam. Adeo enim stolidi non sumus, ut nobis vafra ininiicias suspitionem, qua existimemus aliquid ineffabilem cognosci a te, atque sic nos, cupiditate captos, in tuam potestatem rodactos teneas.

XXXI. Respondit Simon: Quodquidem disiunxerim animam ab humano corpore, novi vos scire; attamen non animam defuncti ministrare, cum non existat, sed operari aliquem daemone, qui se animam esse simulet, novi vos ignorare. Et ego Nicetas excepi: In vita multa incredibilia audivimus, hoc tamen sermone amentiosem nos audituros non speravimus. Nam si daemon fingit, se esse animam mortui, quis fuit animae usus, ut a corpore separaretur? Nonne ipsi praesentes audivimus te, cum animam e corpore adiurando evocares? Et qua ratione, uno adiurato, alter non adiuratus tanquam veritus obedit? Nonne etiam tu aliquando a nobis rogatus, cur interdum cessarent assensiones, respondisti: Quia anima, completo super terram tempore, quod in corpore peractura erat, ad inferos vadit: ac subiunxisti, animas eorum, qui propria morte obierunt, quoniam in inferis hinc secedentes custodiuntur difficulter permitteri venire?

XXXII. Haec Nicetas cum exposuisset, ipse Aquila iterum dixit: Id unum a te discere vellem, o Simon, sive anima sit, sive daemon id quod adiuratur, cuiusnam metu adiurationes non contemnit? Et Simon respondit: Poenas nimirum persoluturam se intelligit, si non obtemperet. Atque Aquila excepi: Itaque si anima adiurata venit, etiam iudicium fit. Si ergo animae sunt immortales, omnino et iudicium est. Quamobrem si ii quoque, qui in malam actionem sunt adiurati, nec obtemperarunt, condemnandi sunt, ut ais, quo modo tu non timuisti cogere, cum, qui coguntur, propter contumaciam poenas luant? Nam te iam non esse multatum pro iis, quae designasti, eo evenit, quoniam iudicium nondum est, ut tu quidem poenas des eorum, ad quae coegisti, quod autem coactum est,

O. — 3) και om. V. — 4) τὰ δεest in V. — 5) σε O. — 6) βουλευόμεν O. — 7) ἔχειν O.

Cap. XXX. 1) κελυσθὲν O. — 2) οὕτω O.

Cap. XXXI. 1) Ita Epit. c. 31, και ὁ Νικήτης ἐφη Hom. II, 80. — 2) Sic et Hom. et Epit. l. c. Ἐσπεκτᾶσας προσ-

δοκούμεν. — 3) και om. O. — 4) προσεδύλαι O. Inter spiritus paredros animae mortuorum ponebantur. Praeter Recogn. II, 13. III, 44 testem damus Iustinum Apol. II. p. 65. Cotelarius. — 5) ἡ om. O.

Cap. XXXII. 1) ὃ non est in O. — 2) ἔστι O. — 3) οἶδε O. — 4) ὡς des. in V.

γένηται, ὡς τῆς κακῆς πράξεως τὸν ὄγκον πρότιμῶσαν. ὁ δὲ ταῦτα ἀκούσας ἐωρίσθη, θάνατον ἡμῶν ἀπειλήσας, εἰ μὴ τὰ ὑπ' αὐτοῦ κρατούμενα σιωπῶμεν.

XXXIII. Ταῦτα τοῦ Ἀκύλα εἰπόντις, ἐγὼ Κλήμης ἐπυθόμην, τί¹ ἄρα ἐστίν, ἃ ποιῆ θανάσιμα. οἱ δὲ ἔλεγον μοι, ὅτι ἀνδριάντις ποιῆ περιπατεῖν, καὶ ἐπὶ πῶρ κυλούμενος οὐ καίεται· ἐπίστετε δὲ καὶ πίεταιι,² καὶ ἐκ λίθων ἄστρους ποιῆ. ὄφρι γίνεται, εἰς αἶγα μεταμορφοῦνται, διαρῦσωπος γίνεται, εἰς χροσὸν μεταβάλλεται· ἰθύρας καλλεισμίτως ἀνοίγει, σιδηρὸν λῆει, ἐν δειπνοῖς εἰδῶλα παρτοδαπῶν ἰδεῶν παρίστησι.³ τὰ ἐν οἰκίᾳ σκευὴ ὡς αὐτόματα φερόμενα πρὸς ὑπηρεσίαν βλέπεσθαι ποιῆ, τῶν φερόντων οὐ βλέπομένων. ταῦτα αὐτῶν λεγόντων ἀκούων ἐθαύμαζον. ἡμαρτύρον δὲ τὰ τοιαῦτα αὐτοὶ παρόντες ἱστορηκίται.

XXXIV. Τούτων οὕτως¹ ῥηθέντων, Ζαχαρίας ἤκεν² λέγων· ἦδη λοιπὸν, ὦ Πέτρε, καιρὸς πρὸς τὸ ἐκβάντα διαλεχθῆναι σε. πολὺς γὰρ ἐπὶ τῆς αὐλῆς συναθροισθεὶς ἀναμένει σε ὄχλος, οὐ ἐν μέσῳ ὡς πολέμιμος ὑπ' αὐτοῦ δορυφορούμενος ἔστηκε Σίμων. ὁ δὲ Πέτρος ἀκούσας, εὐχῆς χάριν ὑποχωρήσά μοι κελεύσας, μὴπω εἰληρότι³ τὸ ἄ πρὸς σωτηρίαν βαπτισμα, τοῖς ἰδίῃ τελείως ἔφη· ἐγερθέντες εὐξώμεθα, ἵνα ὁ θεὸς τοῖς ἀνεκλείπτους αὐτοῦ οἰκτηρμῶς συνειρήσῃ μοι ὁμῶντι πρὸς σωτηρίαν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντων ἀνθρώπων. καὶ τούτου εἰπων καὶ⁵ εὐξάμενος· ἐξῆλθε εἰς τὸν ὑπαιθρον τῆς αὐλῆς τόπον μέγαν ὄντα, ἐνθα συνελλυθέντες ἦσαν πολλοὶ τοῦ ἀκροῦσαι χάριν, τῆς διελθέως αὐτοῦ ἐπὶ τὸ σκεπθεῖν τοῦ ἀκούειν σπουδαιότερας τοὺς λόγους αὐτοῦ [πεπονηκίας].⁶ στάς οὖν καὶ ἰδὼν μετὰ πάσης ἠουχίας τὸν πάντα λαὸν εἰς αὐτὸν ἀτειρίζοντα, Σίμωνα δὲ τὸν μέγαν εἰς μέσον ἐστῶτα, τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως.

XXXV. Εἰρήνη εἶη πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ἐτοιμῶς ἔχουσι δεξιὰς διδόναι τῇ τοῦ θεοῦ ἀληθείᾳ, ἣν αὐτοῦ μεγάλην τε καὶ ἀσύγκριτον ἐν τῷ τῶν κόσμῳ ὑπάρχουσαν δωρεὰν ὁ ἀποστείλας ἡμᾶς κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ταύτην ἡμῖν ἐκτείλατο τὴν προσηγορίαν πρὸ τῶν τῆς διδασκαλίας λόγων ἡμῶν ἐπιφθέγγεσθαι, ἵνα εἰάν ἡ τις ἐν ὑμῖν εἰρήνης τέκνον, διὰ τῆς διδασκαλίας ἡμῶν καταλάβῃ αὐτὸν ἢ εἰρήνη· εἰ δὲ ταύτην λαβεῖν ὑμῶν τις μὴ θέλει, τότε ἡμεῖς, ἀπιστιναξάμενοι εἰς μαρτυρίαν¹ τῶν ποδῶν ἡμῶν τὸν κυριότην, εἰς ἑτέρων ἀπίωμεν οἰκίας καὶ οἴλους. καὶ ἀλλ' ὡς ὑμῖν λέγομεν· ἀνεκτότερον ἐστὶν² γῆ Σιδόμων καὶ Γυμώρης ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῷ τῆς ἀπειθείας τόπῳ ἐνδιατρίβειν.³ πρῶτον μὲν, ὅτι τὸ εὐλίγησεν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ ἐνεροσησατε⁴· δευτέρον, ὅτι ἀκούσαντες τὰ καθ' ἡμᾶς οὐκ ἤλθετε πρὸς ἡμᾶς· τρίτον, ὅτι καὶ ἐλθούσων ἡμῖν ἠπειθήσατε. διὼ φριδόμενοι ὑμῶν προῖκα εὐχόμεθα τὴν εἰρήνην ἡμῶν ἐλθεῖν ἐφ' ὑμᾶς. εἰ οὖν ταύτην ἔχειν θέλετε, δεῖ ὑμᾶς προθύμως τοὺς λόγους μου ἀκοῦσαι, καὶ ὡς λογικοὶ ὄντες τὸ καλὸν κησισαυτες, τὴν τῷ θεῷ ἀρεσκουσιν ἀναδεχασθαι πωλιτεῖαν, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως ζῆσαντες, θεὸν φιλοῦντες καὶ φιλούμενοι ὑπ' αὐτοῦ, τὰ αἰῶνια ἀγαθὰ κληρονομησῆτε. αὐτῷ γὰρ μῶν τὸ⁵ παρμωχεῖν δυνατικῶν ἐστὶ⁶ τῷ⁷ τὰ μὴ ὄντα εἰς τὸ εἶναι συστησαμένῳ, οὐρανὸν δημιουργήσασθαι, γῆν ποιήσαντι, Θάλασσαν περιορίσαντι, τὰ ἐν ἄδῃ ταμιεύσαντι, καὶ τὰ πάντα ἐν ἀέρι πληρώσαντι· οὕτως⁸ μόνος τὴν μίαν καὶ πρώτην οὐσίαν ἐκ τοῦ μη ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραγαγὼν, τετραχῶς καὶ ἑπτασίως ἔτραψε· εἶτα μίξας μαρίας κράσεις, ἐξ αὐτῶν ἐποίησεν, ἵνα εἰς ἑναντίας φύσεις τετραμμέναι καὶ

veniam accipiat, quia malo facinori adiuramentum praetulerit. Quibus ille auditis, ira percitus mortem nobis minatus est, nisi quae gesserat taceremus.

XXXIII. Ubi Aquila haec dixit, ego Clemens interrogavi, quanam essent miracula, quae faceret. Illi vero responderunt mihi: Facit ut statuae ambulent, in igne volutans se non uritur; interdum volat, ex lapidibus panes facit; serpens fit, in capram transformatur, duas facies ostendit, in aurum convertitur; portas ocellas aperit, ferrum solvit, in conviviis simulacra formarum omnigenum exhibet; facit ut in domo vasa sponte ferri ad ministerium videantur, nec cernantur qui ferunt. Ista memorantes audiens mirabar. Testabantur autem talia se vidisse ipsi, qui aderant.

XXXIV. His ita enarratis, venit Zacchaeus dicens: Iam nunc, Petre, tempus est, ut ex eas ad disserendum. Multa enim turba in atrio congregata operitur te, in cuius medio tanquam belli dux ab eadem protectus ac stipatus constitit Simon. Quo audito Petrus orationis gratia secedere me iussit, qui nondum acceperam salutis baptismum, et iam perfectis dixit: Surgamus atque oremus, ut Deus pro suis perpetuis miserationibus opituletur mihi, qui prodeco ob salutem hominum quos creavit. Quibus dictis factaque oratione, exiit in atrii locum subdialem et magnum, quo multi convenerant audiendi causa; nam eius disputatio fecerat, ut diligentius festinarent ad audiendos eius sermones. Stans ergo cernensque universum populum summo cum silentio oculos in ipsum conicere ac Simonem magum in medium collocatum, hunc in modum loqui coepit:

XXXV. Pax sit omnibus vobis, qui parati estis dexteram dare veritati Dei, quam, magnum nempe ac incomparabile eius munus in hoc mundo, ut salutationis causa vobis ante sermones doctrinae acclamationem, praecipit nobis qui misit nos dominus Iesus Christus, filius Dei vivi, quo si aliquis inter vos sit filius pacis, per doctrinam nostram pax eum complectatur; si quis autem vestrum eam accipere nolit, tunc nos excusso pedum nostrorum pulvere in testimonium ad aliorum domos ac civitates abeamus. Ac vere dicimus vobis: Tolerabilis erit in die iudicii manero in terra Sodomorum et Gomorrhuae, quam in loco incredulitatis: primo quidem, quia quod rationi convenit, ex vobis non intellexistis; secundo, quoniam cum de nobis audissetis, non venistis ad nos; tertio, quia etiam cum venissemus, nobis non credidistis. Quare gratificantes vobis ultro oramus, ut pax nostra veniat super vos. Si ergo eam habere vultis, oportet vos alacri animo sermones meos auscultare et cum intelligentiae calleatis, bonum adamantes vitam Deo placentem amplecti, ut pia iustaque vita transacta, amantes Deum et ab ipso amati, aeternorum bonorum haeredes sitis. Illud enim ipse solus maxime potest praestare, qui non existentia ad existentiam adduxit, caelum creavit, terram compegit, mare conclusit, quae in inferis sunt recondidit, cunctaque replevit aëre. Hic solus unam ac primam substantiam non existentem in existentiam producens quadrupliciter et contrarie convertit: ac deinde commiscens mille inde produxit mixta, quo contrarias in naturas mutatae ac permixtae res vitam cum

Cap. XXXIII. 1) τίνα Hom. II, 32. — 2) πέτεται O. — 3) παρίστησι O.

Cap. XXXIV. 1) οὕτω O. — 2) ἦκε O. — 3) ὡς μήπω ελληγότι Hom. III, 29. — 4) τὸ des. in. O. — 5) καὶ des. in V. — 6) Sic locus in utroque M. mancus reficiendus ex Hom. III, 29, ubi est: τῆς διακρίσεως αὐτοῦ

ἐπὶ τὸ σπεύδειν τοῦ ἀκούειν σπουδαιότερους πεποιηκίτας.

Cap. XXXV. 1) μαρτύριον O. Matth. 10, 12 sqq. Marc. 6, 11. Luc. 10, 5. — 2) ἔστιν V. — 3) In loco voc. ἐνδιατύθειν est lacuna in O. — 4) ἐνοήσατε V. — 5) τὸ des. in O. — 6) ἔστιν O. — 7) τὸ V. — 8) ἴσως αὐ-

μεμιγμέναι, τὸ ζῆν μεθ' ἡδογῆς ἐκ⁹ συζυγίας ἐργάσσονται. ὁμοίως αὐτός ἐστι μίως δημουργός πάντων τῶν αἰσθητῶν τε καὶ νοητῶν.

XXXVI. Καὶ τοῦ Πέτρου ταῦτα εἰπόντος καὶ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ διδάξαντος, καὶ πόσα παρὰ τοῦ Θεοῦ τῷ ἀνθρώπῳ ἐδόθη,¹ καὶ παρανεύσαντος πολλὰ περὶ μοναρχίας, ὁ Σίμων ἔξω τοῦ ὄχλου βοή μεγάλη ἔφη· τί² ψευδόμενος ἀπατᾶν θέλεις τὸν παρυστωτά σοι ἰδιωτὴν ὄχλον, πείθων αὐτὸν θεοὺς μῖτε ὀνομάζειν, μῖτε λέγειν ἔξόν εἶναι, τῶν παρὰ Ἰουδαίους δημοσίων βιβλίων πολλοὺς θεοὺς εἶναι λεγουσῶν; καὶ τῶν δὲ μετὰ πάντων ἀπ' αὐτῶν σοι τῶν βιβλίων περὶ τοῦ δεῖν θεοὺς νομίζειν συζητῆσαι θέλω· πρότερον περὶ οὗ ἔφης Θεοῦ, δεῖξαι μὴ αὐτὸν εἶναι τὴν ἀνωτάτην καὶ πάντα δυναμένην πρόνοιαν, καθ' ὃ ἀπρόγνωστός ἐστιν, ἀτελής, ἐνδεής, οὐκ ἀγαθός, καὶ πολλοῖς καὶ μαρίοις χαλεποῖς ὑποκείμενος πάθεισιν. ὅθεν τούτου δευθέντος ἀπὸ τῶν γραφῶν, ὡς ἐγὼ λέγω, ἕτερος ἀγράφως περιλείπεται³ εἶναι, προγνωστικός, τέλειος, ἀνευδής, ἀγαθός, πάντων χαλεπῶν ἀπὸ ἀπληραγμένους παθῶν· ὃν δὲ σὺ φῆς δημουργόν, τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος⁴ τυγχάνει.

XXXVII. Αἰτίκα γυνὴ ὁ καθ' ὁμοίωσιν αὐτοῦ γενοῦσιν Ἀδάμ καὶ τυγλὸς κτίζεται,¹ καὶ γινώσιν ἀγαθοῦ ἢ κακοῦ οὐκ ἔχων παραδεδότου, καὶ παρὸν ἐυρίσκειται, καὶ τοῦ παραδείσου ἐβάλλεται καὶ θανάτῳ τιμωρεῖται. ὁμοίως τε καὶ ὁ πλάσας αὐτὸν, ἐπεὶ μὴ πανταχοῦθεν βλέπει, ἐπὶ τῇ Σοδύμων καταστροφῇ λέγει· δεῦτε καὶ καταβάντες ἴδωμεν, εἰ κατὰ τὴν κρηγῆν αὐτῶν τὴν γενομένην² πρὸς με συντελοῦνται· εἰ δὲ μὴ, ἴνα γινώ³ καὶ ἀγνοῦντα ἑαυτὸν δεῖκνυσιν.³ τῷ⁴ δὲ εἰπεῖν περὶ τοῦ Ἀδάμ· ἐβάλλωμεν αὐτὸν, μήπως ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἄψηται τὸν ξύλον τῆς ζωῆς καὶ φάγη, καὶ ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα·⁵ τῷ⁶ εἰπεῖν μήπως, ἀγνοεῖ τῷ⁷ δὲ ἐπαγαγεῖν, μήπως φαγὼν ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ φθονεῖ. καὶ τῷ⁸ γεγράφθαι, ὅτι ἐνεθυμήθη ὁ θεός, ὅτι ἐποίησεν τὸν ἀνθρώπον,⁹ καὶ μετανοεῖ καὶ ἀγνοεῖ· τὸ γὰρ ἐνεθυμήθη, σκέψις ἐστίν, ἣ τίς δι' ἄγνοιας ὡς βούλεται τὸ τέλος ἀκριβῶσαι θέλει, ἢ ἐπὶ τῷ μὴ κατὰ γνώμην ἀποβάντι μεταμειωμένῳ.¹⁰ καὶ τὸ γεγράφθαι¹¹ καὶ ὡσαφάνθη κυρίου¹¹ ὁμίην εὐωδίας,¹² ἐνδεούς ἐστιν,¹³ καὶ ἐπὶ κρίση¹⁴ σαρκῶν ἡσθῆναι, οὐκ ἀγαθῶν. τὸ δὲ πειράζειν ὡς γέγραπται· καὶ ἐπέψασεν κύμωσιν τὸν Ἀβραάμ¹⁵ κακοῦ, καὶ τὸ τέλος τῆς ὑπομονῆς ἀγνοῦντος.

XXXVIII. Ὅμοιος ὁ Σίμων πολλὰ ἀπὸ τῶν γραφῶν ἐδόκει δευκνεῖν τὸν θεὸν παντὶ πάθει ὑποκείμενον. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς ταῦτα ἔφη· εἰ μὴδὲν ἀγαπᾷ ὁ κακὸς καὶ πάνυ μοχθηρὸς, ἐφ' οἷς ἀμαρτάνει, ἑαυτὸν πῶς ἐλέγχειν,¹ ἀπόκριναί μοι. καὶ ὁ Σίμων ἔφη· οὐκ ἀγαπᾷ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· πῶς οὐκ κακὸς καὶ μοχθηρὸς εἶναι δύναται ὁ θεός, εἴπερ αὐτοῦ θελήματι τὰ κατ' αὐτοῦ κακὰ δημοσίᾳ γραφέντα προστέθη;² καὶ ὁ Σίμων· ἐνδέχεται [μὴ]³ κατὰ προαίρεσιν αὐτοῦ νῦν ἐτέρας δυνάμεις τὸν κατ' αὐτοῦ γραφῆναι ἔλεγχον. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· πρῶτον οὐκ τούτο ζητήσωμεν. εἰ μὴ ὑπὸ τῆς ἑαυτοῦ βουλήσιν ἡλεγεῖν, ὡς φθάσας σὺ ὠμολόγησας, μοχθηρὸς οὐκ ἐστίν· εἰ

τοῦ pr. man. in marg. O. — 9) Ita legendum pro καὶ, quod exh. O V.

Cap. XXXVI. 1) τὰ ἀγαθὰ ἔδωρηθη plenius Epit. c. 36. — 2) Pro τὴ lacuna in O. — 3) περιλήπται O. — 4) ὑποκείμενος O.

Cap. XXXVII. 1) Meminit Philastrius haereticorum quorundam, qui Adamum et Evam dicebant caecos fuisse, antequam gustassent de arbore; posteaque aperuisse oculos, et vidisse nuditatem suam. Cotelarius. — 2) ἔρχο-

voluptate ex coniugio procurarent. Ipse etiam solus est creator omnium sensibilium atque intelligibilium.

XXXVI. Quae cum Petrus dixisset ac de operibus Dei docuisset, quantaque a Deo homini sint donata, cumque multa monuisset de monarchia, Simon extra turbam voce magna inquit: Quid adstantem tibi imperitam multitudinem vis mentiendo decipere, dum persuades ei, Deos nec arbitrari licitum esse, nec dicere, cum publici Iudaeorum libri multos esse Deos asseverent? At vero nunc coram omnibus ex iis libris tecum disputare volo de eo, quod Deos existens sit existimandum: et prius de eo Deo, quem protulisti, ostendens eum non esse supremam ac omnipotentem providentiam, quia improvidus futurorum est, imperfectus, indigens, non bonus, multis millibus gravibusque subiectus affectibus. Unde hac re demonstrata ex Scripturis, quemadmodum ego assero, restat ut sit alius in Scriptura non commemoratus, praescius futurorum, perfectus, non indigens, bonus, ab omnibus malis affectibus liber; ille autem, quem loqueris, mundi opifex contrariis oppositus est.

XXXVII. Statim ergo qui ad eius similitudinem factus est Adamus, etiam caecus creatur et cognitionem boni vel mali non habuisse traditur, et transgressor invenitur, et eiicitur e paradiso morteque mulctatur. Simili quoque modo, qui finxit illum, quandoquidem undique non videt, in Sodomorum exitio ait: *Venite et descendentes videamus, an secundum clamorem ipsorum, qui ad me venit, perficiant; sin minus ut sciam, et ignarum se ostendit. Et cum dicit de Adamo: Eiciamus eum, ne forte extensa manu sua attingat lignum vitae et comedat, et vivet in aeternum; dicendo ne forte, ignorat; addendo autem, ne forte comedens vivat in aeternum, invidet quoque. Cum scriptum est: Secum reputavit Deus, quod facisset hominem, et poenitentia ducitur et ignorat: nam illud, secum reputavit, consideratio est, qua aliquis ob eorum quae cupit ignorationem finem diligenter explorare vult, aut convenit eam ob rem poenitenti, quae non secundum sententiam contigit. Quod etiam scriptum est: et odoratus est Dominus odorem suavitatis indigentis est, et nidore carnum delectari, non est boni. Tentare autem, sicut scriptum est, et tentavit Dominus Abrahamum, mali est ac eius, qui ignoret exitum patientiae.*

XXXVIII. Sicque Simon multis ex Scriptura locis assumptis videbatur probare, Deum omni perpeccationi esse obnoxium. Et Petrus ad haec dixit: Responde mihi, an qui malus ac plane improbus est, nullatenus velit se ipse arguere in iis quae peccat. Respondit Simon: Minime velit. Excepit Petrus: Quomodo igitur malus ac improbus esse potest Deus, cum ipsius voluntate opprobria in illum conscripta publice apposta sint? Ac Simon: Fieri potest, ut illius reprehensio contra ipsius sententiam ab alia virtute sit scripta. Dixit Petrus: Primum ergo hoc quaeramus. Si suo quidem consilio se reprehendit, ut tu prius ultro confessus es, improbus non est; sin vero alia virtute, inquirendum est ac omnibus viribus

μένην O, ut Gen. 18, 21, Hom. III, 39. Epit. c. 37. — 3) δεικνυσί O. — 4) τὸ V. — 5) Gen. 3, 22. — 6) τὸ V. — 7) τὸ V. — 8) τὸ δὲ pr. καὶ τῷ O, καὶ τὸ V. — 9) Gen. 6, 6. — 10) μεταμελωμένῳ V, μεταμελωμένου, quod pendet a voce σκέψις, in Hom. coniocit Davisius. — 11) κύριος des. in O. — 12) Gen. 8, 21. — 13) ἔστι O. —

14) Lev. 8, 17. ἐπὶ κλύσῃ scriptura est Codicum O V. — 15) Gen. 22, 1.

Cap. XXXVIII. 1) Sic corrigo lect. Codicis O πῶς ἐλέγχει, in V, Hom., Epit. ἐλέγχειν p. πῶς ἐλέγχει. — 2) δημοσίᾳ γραφέντα προετίθη κακί ordo vocc. in Ord. — 3) [μῆ], quod deest in O V, addo ex Epit. c. 38. Nec tamen omnes nostri epitomes Codd. par-

δὲ ὑψ' ἐτίρας δυναμείως, ζητητέον καὶ παντὶ σθένει ἐξεταστέον, μή τις αὐτῶν μόνον ἀγαθὸν ὄντα, κακὸν⁴ ἐπὶ πᾶσι τοῖς κακοῖς ὑπέλαβεν.⁵

XXXIX. Καὶ ὁ Σίμων· πρῶθλος εἰ φεύγων ἀπὸ τῶν γραφῶν τὸν κατὰ τοῦ θεοῦ σου ἀκούσαιο ἐλεγον. καὶ ὁ Πέτρος· αὐτός μιν φράσῃ τοῦτο ποιῶν. ὁ γὰρ τάξιν ζητήσεως φεύγων¹ ἐξέτασιν ἀληθῆ γενέσθαι οὐ βούλεται. ὅθεν ἐγὼ τῇ τάξει χρώμενος καὶ βουλόμενος πρῶτον τὸν συγγραφέα νηθῆναι πρῶθλος· εἰμι τὴν εὐθείαν οδοῦναι θέλων. καὶ ὁ Σίμων· ὁμολόγησον πρῶτον, εἶγε τὰ κατὰ τοῦ δημιουργοῦ γεγραμμένα ἀληθῆ ἔστιν,² καὶ οὐκ ἔστιν ὁ τῶν ὄλων ἀνώτερος κατὰ τὰς γραφὰς πάση ὑποκειμένος μοχθηρία, καὶ ὑστερον ζητήσομεν τὸν συγγράψαντα. καὶ ὁ Πέτρος· ἵνα μὴ δύξω ἀντιλέγειν σου τῇ ἀταξίᾳ μηδὲ θέλειν ζητεῖν, ἀποκρίνομαι. ἐγὼ φημι, ὅτι τὰ κατὰ τοῦ θεοῦ γεγραμμένα ἀληθῆ ἄν³ εἶη, καὶ οὐπω τὸν θεὸν δείκνυσι μοχθηρόν. καὶ ὁ Σίμων ἐφη· πῶς τοῦτο σταθῆσαι δύνασαι;

XI. Καὶ ὁ Πέτρος ἐφη· τὸν Ἀδάμ τυφλὸν λέγεις γεγενῆσθαι, ὅπερ οὐκ ἴη. οὐ γάρ ἄν τυφλῷ ἐντελλόμενος εἰδείκνυε λέγων· ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκαι καλὸν καὶ πονηρὸν μὴ γενήσῃθε.¹ καὶ ὁ Σίμων· τυφλὸν ἔλεγε² τὸν νοῦν αὐτοῦ. καὶ ὁ Πέτρος· πῶς καὶ τὸν νοῦν τυφλὸς εἶναι εἰδύνατο, ὃ πρὸ τοῦ γενέσθαι τοῦ φρυτοῦ σύμφωνος τῷ κτίσαντι αὐτὸν οἰκία πᾶσι τοῖς ζώοις ἐπιθείς τὰ³ ὀνόματα; καὶ ὁ Σίμων· εἰ πρῶτῳ εἶχεν ὁ Ἀδάμ, διατι οὐ προέγνω τὸν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀπατήσοιτα⁴ ὄφρι; καὶ ὁ Πέτρος· εἰ πρῶτῳ εἶχεν ὁ Ἀδάμ, πῶς τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ πρὸς τὰς ἐσομένας πράξεις ἅμα τῷ γεννηθῆναι τὰ ὀνόματα ἐπέθηκεν,⁵ τὸν μὲν πρῶτον καλέσας Κάιν, ὃ ἐμνηστεύεται ζῆλος, ὃς καὶ⁶ ζηλώσας ἀνέκλειν⁷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ τὸν Ἀβελ, ὃ ἐμνηστεύεται πένθος; ἐπ' αὐτῷ γὰρ πρῶτῳ τῷ⁸ φρονεθέντι ἐπέθηκεσαν οἱ γονεῖς· εἰ δὲ Ἀδάμ ἔργον θεοῦ ὑπάρχων πρῶτῳ εἶχεν,⁹ πολὺν¹⁰ μᾶλλον ὁ δημιουργήσας αὐτὸν θεός. σὺ δὲ ὦ Σίμων, κακῶς νοῶν τὰς θείας γραφὰς φημιώθητι.

XLI. Τὸ δὲ γεγράφθαι· ἐνεθνημίθη ὁ θεός, ὡς λογισμῷ χρησάμενος¹ διὰ τὴν ἀγνοίαν· ἐπὶ μὴν καὶ εἰ² ἐπειράζειν κύριος τὴν Ἀβραάμ, ἵνα γινῶ, εἰ ὑπενέγκη, καὶ τὸ γεγραμμένον· καταβάτες ἴδωμεν, εἰ κατὰ τὴν κραυγὴν αὐτῶν τὴν γενομένην³ πρὸς με συντελούνται· εἰ δὲ μὴ ἵνα γινῶ. καὶ ἵνα μὴ εἰς πολὺν μικρῶν τὸν λόγον, σαφῆ τὴν διάγνωσιν αἱ ῥήσεις ἔχουσιν,⁴ μὴ καταγνωσκούσαι τοῦ θεοῦ ἀγνοίαν, καὶ τὴν σὴν διαφείγη διάνοιαν. ὅτι δὲ ὄντως προγινώσκει, λέγει τῷ Ἀβραάμ· γινώσκων γνώση, ὅτι πάροικον ἔσται τὸ σπερμα σου ἐν γῆ οὐκ ἰδία· καὶ δουλώσουσιν αὐτῷ, καὶ κακώσουσιν,⁵ καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς τετρακόσια ἔτη·⁶ τὸ δὲ ἔθνος, ᾧ ἂν δουλεύουσιν,⁷ κρινῶ ἐγώ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξελεύσονται ὡδε μετὰ ἀποσκευῆς πολλῆς· σὺ δὲ ἀπελευση πρὸς τοὺς πατέρας σου μετ' εἰρήνης, τραφεῖς ἐν γῆρι καλῷ· τετάρτη δὲ γενεὰ ἀπιστραφήσονται ὡδε· οὐπω γὰρ ἀναπεπληρωῶνται αἱ ἀμαρτίαι τῶν Ἀμορραίων.⁸

XLII. Πλήν ἡ ζήτησις μέχρι τριῶν ἡμερῶν ἐγένετο. ἐπιφρασκούσης δὲ τῆς τετάρτης, φηγὰς ὁ Σίμων εἰς Τύρον φηκετο. καὶ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἦλθόν τινες πρὸς τὸν¹ ἀπόστολον Πέτρον λέγοντες· ὅτι Σίμων μεγάλη θανάσιαι ἐν Τύρῳ ποιῶν, πυλλοὺς τῶν ἐκεῖ κατέπληξεν,² καὶ σὲ πολλὰς διαβολαῖς μισθῶν ἐποίησεν. ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀπόστολος Πέτρος, τῇ πίσουση νυκτὶ πάντα τὸν λαὸν συνελθεῖν ἐποίησεν, συναχθέντων δὲ αὐτῶν ἐφη·

examinandum, num quis eum, qui solus bonus existat, malum omnibus malis subiecerit.

XXXIX. Et Simon: Manifestum est, te reprehensionem Dei tui ex Scripturis nolle audire. Ac Petrus: Tu ipse id facere mihi videris. Qui enim ordinem quaestionis fugit, examen verum fieri non vult. Unde ego, qui ordine utor et volo primum considerari scriptorem, manifeste cupio recta via incedere. Tum Simon: Primo fatere, an vera sint, quae scripta sunt in mundi opificem, nec sit omnium supremus, cum iuxta Scripturas omni nequitiae subiaceat, et postea scriptorem quaeramus. Petrus autem: Ne videar, confusioni tuae nolle contradicere, nec inquirere, respondeo. Ego aio etiamsi, quae adversus Deum scripta sunt, essent vera, non tamen etiam sic Deum ea ostendere esse improbum. Et Simon dixit: Quo modo potes hoc adstruere?

XL. Respondit Petrus: Adamum dicis caecum formatum fuisse, quod tamen ille non erat. Non enim caeco praecipiens ostendisset ac dixisset: *de ligno autem scientiae boni et mali ne gustetis*. Et Simon: Caecam dixit mentem ipsius. Ac Petrus: Qua ratione mente caecus esse poterat, qui, antequam gustasset fructum, convenienter creatori ipsius propria omnibus animalibus imposuit nomina? Simon vero: Si Adamus praenotionem habuit, quare non praenovit serpentem uxorem eius deceptorum? Rursus Petrus: Si praenotionem non habuit Adamus, quo modo filiis suis, simul ac nati sunt, nomina imposuit secundum futuras actiones, primum quidem vocans *Cain*, quod exponitur *aemulatio*, qui etiam aemulatione ductus interfecit fratrem suum *Abel*, quod nomen vertitur *luctus*? Super eo siquidem primo hominum occiso parentes luxerunt. Quod si Adamus, qui Dei opus erat, praenotionem habuit, multo magis qui condidit eum Deus. Tu autem, o Simon, cum male intelligas divinas Scripturas, obturato ore tace.

XLI. Porro quod scriptum est: *secum reputavit Deus*, quasi utatur ratiocinatione propter ignorantiam; et adhuc *si tentavit Dominus Abrahamum*, ut cognosceret, an is ferret patienter; illud etiam: *Decedentes videamus, an secundum clamorem ipsorum, qui venit ad me, perficiant: sin minus, ut sciam*. Ac ne sermonem longius protraham, clarum intellectum habent ea testimonia, nec Deum de ignorantia arguant, licet id tuam fugiat intelligentiam. Quod autem revera praescit, ideo dicit Abrahamo: *Sciendo scies, quod peregrinum eris semen tuum in terra non sua; et in servitute relictum illud et affligent et depriment eos quadringentis annis: gentem autem, cui servient, ego iudicabo: post haec vero exibunt huc cum multo apparatu: tu autem abibis ad patres tuos cum pace, nutritus in senectute bona: quarta vero generatione revertentur huc: necdum enim completa sunt peccata Amorrhaeorum*.

XLII. Caeterum disputatio per tres dies duravit. Quarto autem illucescente, Simon Tyrum fuga se abripuit. Nec multis post diebus venerunt quidam ad Petrum apostolum, qui dixerunt: Simon magnas praestigias Tyri edendo multos incolarum perculit, teque multis calumniis odiosum reddidit. Haec ubi audivit Petrus apostolus, insequenti nocte omnem populum convenire fecit, et congregatis dixit: Quandoquidem

tiendam illic agnoscent. — 4) κακὸν O. — 6) καὶ des. in O. — 7) ἀνείλε O. — 8) τῷ om. V. — 9) εἶχε O. — 5) Ita etiam Epit. c. 38, ὑπέβαλεν Hom. III, 40. 10) πολλῶ O.

Cap. XXXIX. 1) λέγων φεύγων V. — 2) ἴσσι O. — 3) ἄν om. V. Cap. XL. 1) Gen. 2, 17. — 2) ἔλεγε O. Infra ἐδύνατο etiam Or. — 3) τὰ om. V. — 4) Ita corrigo Codd. O V loctionem ἀπατήσαντα. — 5) ἐπέθηκε Cap. XLI. 1) χρησιμῆνον V. — 2) εἰ om. O, ubi subinde ἐπέραζε. — 3) ἐρχομένην O. — 4) ἔχουσι O. — 5) κακώσουσι O. — 6) αὐτοὺς ἐτη τε τετρακόσια O. — 7) δουλειώσωσι. O. — 8) Gen. 15, 18 sqq. Cap. XLII. 1) τὸν om. V. —

ἐπειδὴ ὁμοιωτὸς μου εἰς τὰ ἔθνη τὰ πολλοὺς θεοὺς λέγοντα κηρύττειν καὶ διδάσκει, ὅτι εἰς ἓστιν ὁ θεὸς ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ὃς οὐρανὸν ἐκτίσεν καὶ γῆν καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς πάντα, ὅπως ἀγαπήσαντες αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι σωθῆναι δυνήθωσιν, προλαβὼν ὁ διάβολος, προαπέστειλεν Σίμωνα, ἵνα πείσῃ πάντα ἄνθρωπον λατρεῖν τοῖς μη οὖσι θεοῖς, καὶ ἀρνήσονται πιστεῦναι εἰς ἓνα θεὸν τὸν ποιήσαντα πάντα τὰτε ἑρατὰ καὶ τὰ αἰύρατα, χρὴ [οὖν]³ με ταχέως αὐτὸν καταλαβεῖν, ἵνα μὴ ἡ διδασκαλία τοῦ Σίμωνος ἐγχροσίσασα παντελῶς πάντων ἐπικρατήσῃ.

XLIII. Δεῖ ὄν τινα ἀντ' ἐμοῦ τὸν ἐμὸν ἀναπληρῶσαι τύπον. καὶ πάντες ἐκτενῶς τοῦ θεοῦ¹ δεηθῶμεν, ὅπως τὸν ὄντα ἄξιον ὁ θεὸς ἀναδείξῃ. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπέθηκεν χεῖρα τῷ Ζαχαρίῳ λέγων· δέσποτα κύριε, ὁ πατὴρ τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ, καὶ σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ πνευματός σου τοῦ ἁγίου καὶ προσκηνιτοῦ, σὺ² διαφύλαξον τούτων ποιμαίνειν τὸν λαὸν σου, ὃν ἐξελέξω.³ καὶ ταῦτα εἰπὼν πρὸς τὸν λαὸν ἔφη· ὅσοι βαπτισθῆναι θέλετε, ἀπὸ τῆς αὔριου νηστεύειν ἀρξασθε. μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας βαπτίζειν ἀρξάμενος, ἐμὲ Κλήμεντα φωνήσας καὶ Ἀκύλαν καὶ Νικήτην ἔφη.

XLIV. Μέλλοντά με¹ ἐπὶ τὴν Τύρον ὁρμῶν μεθ' ἡμέρας ἐπτά βούλομαι ἐξαιτῆς ὑμᾶς ἀπελευθύντας παρὰ τῇ Χανανίτιδι Βερνίκῃ Ἰουσίτης θυγατρὶ, λαυθαρόντως ἐπιξενωθέντας παρ' αὐτῆς, τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα ἀκριβοῦς μαθόντας, γράψαι μοι. διὸ ἐξαίτης πορευέσθε μετ' εἰρήνης. καὶ διὸ βαπτίζοντα αὐτὸν ἱάσαντες, καθὼς ἐκέλευσεν εἰς Τύρον αὐτὸν προήγημεν τῆς Φοινίκης. Καισαρείας² δὲ τῆς Στρατόντος ἐξῆν ἐγὼ Κλήμης ἅμα Νικητῇ καὶ Ἀκύλῃ, εἰς Τύρον τῆς Φοινίκης ἐπορευόμεθα, καὶ κατ' ἐντολὴν Πέτρου τοῦ ἀποστολευατος ἡμᾶς ἐξενίσθημεν παρὰ Βερνίκῃ θυγατρὶ τῆς Χανανίτιδος Ἰουσίτης, ἣτις ἀσμενέστατα ἡμᾶς ἀπεδέξατο.³ εἰπομεν δὲ πρὸς αὐτὴν, ὅτι Σίμων ὁ μάγος ἐπὶ τῆς ἐν Καισαρείᾳ πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Πέτρον ζήτησεως ἡτηθηίς, παραχρῆμα ἀποδράς ἐνταῦθα πολλὰ κακὰ διαπράσσεται. καὶ λοιδορῶν τὸν Πέτρον,⁴ πολλῶν συναρπάζει ψυχάς. καὶ μάγος ὢν, μάγον τὸν Πέτρον ἀποκαλεῖ. καὶ πλάγος αὐτὸς⁵ ὢν, πλάγῳ ἐκείνου ἀπυκηρύσσει⁶ καὶ ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐπὶ πάντων αὐτὸς ἡτηθηίς καὶ φρυῶν, φάσκει γεννηκῆναι.

XLV. Ἡ δὲ Βερνίκῃ εἶπεν· ταῦτα οὕτως ἔχει, τὰ δὲ ἄλλα τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα ἀκούσατε· φαντάσματι καὶ ἰνδάλματι ἐν μέσῳ τῇ ἀγορᾷ ποιῶν καθ' ἡμέραν πᾶσαν ἐκπλήττει τὴν πόλιν· διερχομένου γὰρ αὐτοῦ ἀνδριάντες κινῶνται καὶ σκαὶ πολλαὶ προηγούνται, ἄσπερ αὐτὰς¹ ψυχὰς τῶν τεθνηκότων λέγει. πολλοὺς δὲ αὐτὸν γήητα λέγοντας ὕστερον προσάσει εὐωχίας προσκαλεσάμενος, βούν θύσας καὶ ἐστιάσας αὐτοὺς διαφόροις νόσοις περιέλαβεν,² καὶ δαίμοσιν ὑπέβριλεν,³ καὶ πολλοὺς κακώσας, θεὸς εἶναι προτετέμνεται.⁴ ὅθεν οὐκ οἶδμου δυνήσασθαί τινα τοσοῦτον ἀναφθῆν πῶρ οβέσαι. διὸ τῷ μὴ κινδυνεύειν ὑμᾶς χάριν παρακαλῶ μηδὲν ἐγγρηήσητε πρὸς αὐτὸν πρὶν ἂν ὁ ἀπόστολος Πέτρος ἔλθῃ, ὃς μόνος δυνήσεται πρὸς τοσαύτην δυναστείαν, τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ καὶ σωτήρος⁵ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ δοκιμώτατος ὑπάρχων μαθητῆς, ἀνταγωνίσασθαι.

2) κατέπληξε Ο. — 3) οὖν interposui ex Hom. III, 59.

Cap. XLIII. 1) τῷ θεῷ V. — 2) σὺ om. Ο. — 3) Quae de Zachaei

cum ego properarem ad gentes, quae multos Deos asserunt, ut praedicarem ac docerem unum esse Deum in tribus personis creatorem coeli et terrae omniumque, quae in iis continentur, quo homines dilecto eo possent salutem consequi, praeveniens diabolus Simonem praemisit, ut persuaderet hominibus cunctis colore deos, qui non sunt, utque recusarent credere in unum Deum, qui universa condidit tum visibilia, tum invisibilia. Idcirco oportet me cito assequi eum, ne doctrina Simonis diutius immorata omnes penitus invadat.

XLIII. Quare necesse est, aliquis pro me locum meum suppleat. Atque cuncti Deum intente oremus, ut eum qui dignus sit Deus designet. Quibus dictis imposuit manum Zacchaeo et ait: Here domine pater domini Deique ac Salvatoris nostri Iesu Christi per spiritum tuum sanctum ac adorabilem tu hunc tuere, qui pastor sit populi tui, quem elegisti. Haec ubi dixisset ad populum inquit: Quicumque baptizari vultis, ex crastino die ieiunare incipite. Post tres autem dies cum baptizare coepisset, vocavit me Clementem, Aquilam et Nicetam ac dixit:

XLIV. Tyrum profecturus post septem dies volo vos statim abire, et apud Chananaeam Berenicem Iustae filiam clam hospitari, atque diligenter eam percontati mihi perscribere, quae ad Simonem pertinebunt. Quapropter iamiam cum pace pergite. Itaque deserentes eum baptizantem, quemadmodum iusserat, in Tyrum Phoeniciae praecessimus eum. Caesarea ergo Stratonis egressus ego Clemens simulque Nicetas et Aquila Tyrum Phoeniciae profecti sumus, et iuxta Petri mandatum, qui miserat nos, hospitati sumus apud Berenicem Iustae Chananaeae filiam, quae lubentissime nos suscepit. Ei autem diximus, quod Simon magus in disputatione, quam cum domino nostro Petro Caesareae habuit, superatus statimque aufugiens hic multa perpetrat mala. Et Petrum calumnians multorum abripit animas. Nam cum ipse sit magus, Petrum magum appellat; et cum ipse sit impostor, impostorem illum proclamat; cumque in disputatione per omnia ipse victus cesserit ac fugerit, vicisse se profitetur.

XLV. Et dixit Berenice: Ea quidem ita se habent, sed reliqua de Simone audite: phantasmata quippe ac simulacra in medio foro quotidie ostendens totam obstupescit civitatem; eo enim pertranseunte statuae moventur et multae umbrae educuntur, quas ipsas dicit esse animas defunctorum. Multos porro, qui eum praestigiatores dicebant, cum postea convivii praetextu invitasset et bovem mactasset ipsisque in escam dedisset, variis morbis implicuit, daemonibusque subiecit, ac multos affligendo deus esse creditur. Quocirca non puto, a quoquam ignem tantum accensum posse exstingui. Quare ea gratia, ut vos in periculum non veniatis, hortor ne quidquam tentotis adversus eum, antequam Petrus apostolus venerit, qui cum sit domini et Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi probatissimus discipulus, poterit solus contra tantam potentiam dimicare.

electione atque inauguratione episcopali Caesareae Hom. III, 63 sqq. fusius referunt, ea eodem fere sententiarum nexu iisdemque passim verbis infra (c. 146 sqq.) de Clemente narrata habes, cum Petrus eum coram fidelibus Romae episcopum eligeret.

Cap. XLIV. 1) μέλλων Hom. III, 73; μέλλοντί μοι Epit. c. 44. — 2) In marg. Codicis O nota καθολική α', ad oram V καθ. α'. — 3) υπεδέξατο O. —

4) Voco. ζητήσεως ήτηθηεις, παραχρημα αποδρας ενταυθα πολλά κακα διαπρασσειται· και λοιδορών τον Πέτρον exciderunt exemplari O. — 5) αὐτός om. O. — 6) ηηύσσει O.

Cap. XLV. 1) Ita etiam uterque Hom. Cod., αὐτός Reg. ap. Cot. et Epit. — 2) περιελαβε O. — 3) υπεβαλε O. — 4) γενόμεισται O. — 5) και σωτηρος om. O.

XLVI. Ἡμεῖς δὲ τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα ἔωθεν ἅπαντα γράψαντες,¹ εἰς περιπίπτου ἀπετραπόμεθα. καὶ Ἀππίων ἅπαντ' ἡμῖν μετὰ ἀνδρῶν τριάκοντα² καὶ ἅμα τῷ ἰδεῖν με προσαγορευσας καὶ κατασπλήσας ἐρη τοῖς μετ' αὐτοῦ· οὕτως ἔστιν³ Κλήμης, περὶ οὗ ἡμῖν⁴ τῆς τε⁵ εὐγενείας καὶ τῆς ἐλευθεροποιίας πολὺν ἐποιούμην λόγον, ὅτι ἀτῆρ πρὸς γένους Τιβερίων Καίσιουρος ὦν καὶ πάσης ἑλληνικῆς παιδείας⁶ ἐξισημιμῆτος ὑπὸ βαρβάρων τινος τὴν προσηγορίαν Πέτρων τὰ Χριστιανῶν⁷ ποιεῖν καὶ λέγειν ἠπάτιται. ὅθεν ἀξιώσυναγωνίσασθέ μοι πρὸς τὴν διύρθωσιν αὐτοῦ. καὶ ἐφ' ἡμῶν αὐτοῦ⁸ πνυθ' ἀγομαι. λεγέτω μοι, ἐπειδὴ πρὸς τὸ εὐσεβεῖν ἑαυτὸν ἀποδεδωκέναι νομίζει, πῶς οὐχὶ τὰ μέγιστα ἀσεβεῖ καταλιπὼν μὲν τὰ πάτρια, ἀποκλίνας δὲ εἰς ἔθνη βάρβαρα.

XLVII. Καγὼ ἀπεκρινάμην· τὴν μὲν πρὸς ἐμὲ σου ἀγαθὴν προαιρέσιν ἀποδέχομαι, τὴν δὲ ἀγνοσίαν ἀποσειομαι¹ ἢ μὲν γὰρ προαίρεσις ἀγαθὴ, ὅτι ἐν οἷς δοκεῖς καλοῖς, ἐν τούτοις εἶναι με θελεῖς² ἢ δὲ γνῶσις οὐκ ὀρθῶς ἔχουσα φιλίας προφάσει ἐνεδρεῦσιν ἀγωνίζεται. καὶ ὁ Ἀππίων ἐρη· ἀγνώστια σοι εἶναι δοκεῖ, τὰ πάτρια ἔθνη φυλάττονται τὰ Ἑλλήνων φρονεῖν; καγὼ ἀπεκρινάμην· τὸν εὐσεβεῖν προαιρούμενον³ οὐ πάντως φυλάσσειν δεῖ τὰ πάτρια, ἀλλὰ φυλάσσειν μὲν εἴαν ἢ εὐσεβῆ, ἀποσεισθῆναι δὲ εἴαν ἀσεβῆ τυγχάνη· ἐνδ' ἔχεται γὰρ τινι πατρὸς ἀσεβήντος ὅντα εὐσεβεῖν βουλούμενον μὴ θέλειν τοῖς τοῦ πατρὸς ἀκολουθεῖν. καὶ ὁ Ἀππίων ἀπεκρίνατο· τί οὖν; τὸν σὸν πατέρα φῆς κακοῦ βίου γεγονέναι; καγὼ ἐρη· κακοῦ μὲν οὐκ ἦν βίου, κικῆς δὲ ὑποληψέως⁴ καὶ ὁ Ἀππίων· τίς ἦν ἡ κακὴ αὐτοῦ ὑπόνοια ἀκουσαὶ θέλω. καγὼ ἐρη· ὅτι τοῖς⁵ τῶν Ἑλλήνων ψευδεῖσι καὶ⁶ κακοῖς ἐπίστευεν⁷ μύθοις. καὶ ὁ Ἀππίων ἐπύθετο· τίνες εἰσὶν οὗτοι τῶν Ἑλλήνων οἱ ψευδεῖς τε⁸ καὶ κακοὶ μῦθοι; καγὼ ἐρη· ἡ περὶ Θεῶν οὐκ ὀρθῆ δοκίσις, ἢν εἴαν μακροθυμῆς, ἀκούσῃ μετὰ τῶν φιλιμαθῶν.

XLVIII. Διὸ πρὸ τῶν διαλόγων εἰς τινα ἡσυχότερον ὑποχωρήσωμεν ἦδη τόπον. καὶ δὴ προῖοντες ἐκαθεζοντο, ἐνθα ἦν καθ' αῶρα ψυχῶν ναμάτων ρευματα καὶ δένδρων παντοίων χλοερὰ σκέπη· ἐνθα καγὼ ἄσμενος μετ' αὐτῶν ἐκαθεζόμεν,¹ καὶ ὡς ἠτένιζον² εἰς ἐμὲ, ἠρξάμην πρὸς αὐτοὺς λέγειν·

XLIX. Πολλὴ τις, ὦ ἄνδρες, διαφορὰ τυγχάνει ἀληθείας τε καὶ σπηθείας. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς θεοὺς κακοὺς¹ καὶ παντοπαθεῖς ἠγῆσαντο,² ἵνα οἱ τὰ ὅμοια πράττειν θέλοντες μὴ δεδῶσιν· ἄλλοι δὲ εἰμαρμένῃν εἰσηγήσαντο,³ τὴν λεγομένην γένεσιν, παρ' ἣν μηδὲν πάσχειν τινὰ⁴ ἢ ποιεῖν δύνασθαι. νομίσαις γὰρ τις, ὅτι παρὰ γένεσιν οὐδεὶς⁵ οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν ἔχει, ῥαδίως ἐπὶ τὸ ἁμαρτάνειν ἔρχεται καὶ ἁμαρτῶν οὐ μεταμελεῖται, ἐφ' οἷς ἠσέβηκεν· ἄλλοι δὲ ἀπρονήτον φρονῶν εἰσιγγύονται, ὡς αὐτομῆτως τῶν παντῶν πεμφρομένων οὐδενὸς ἐφροστητότος δεσπύτου. ταῦτα δὲ οὕτω νομίζειν ὡς εἰρήκαμεν, πασῶν δοξῶν τυγχάνει οὕσα χαλεπωτάτη. ὡς γὰρ οὐκ ὄντος τοῦ ἐφροστώτος καὶ προσουμένου καὶ ἐκάστῳ⁶ τὸ κατ' ἄξίαν ἀπονέμετος, πάν ὅ,τι δύναται διὰ τὴν ἀφοβίαν ἐνόλλως θροῦσιν. ὅθεν οὐ ῥαδίως οἱ τὰ τοιαῦτα φρονοῦντες σωφρονίζονται· τὸν γὰρ ἐπερχόμενον κίνδυνον οὐ προορῶνται.

L. Ὁ δὲ τῶν, ὡς ἡμεῖς φασὶ, βαρβάρων λόγος, εὐσεβίστατός ἐστιν,¹ εἴνα Θεὸν καὶ² δημοουργὸν τοῦδε τοῦ παντὸς εἰσηγούμενος, τῇ φύσει ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἀγαθὸν μὲν, ὡς μεταμελομένοις χαρίζομενον τὰ ἁμαρτήματα,

cum ego properarem ad gentes, quae multos Deos asserunt, ut praedicarem ac docerem unum esse Deum in tribus personis creatorem coeli et terrae omniumque, quae in iis continentur, quo homines dilecto eo possent salutem consequi, praeveniens diabolus Simonem praemisit, ut persuaderet hominibus cunctis colore deos, qui non sunt, utque recusarent credere in unum Deum, qui universa condidit tum visibilia, tum invisibilia. Idecirco oportet me cito assequi eum, ne doctrina Simonis diutius immorata omnes penitus invadat.

XLIII. Quare necesse est, aliquis pro me locum meum suppleat. Atque cuncti Deum intente oremus, ut eum qui dignus sit Deus designet. Quibus dictis imposuit manum Zacchaeo et ait: Here domine pater domini Deique ac Salvatoris nostri Iesu Christi per spiritum tuum sanctum ac adorabilem tu hunc tuere, qui pastor sit populi tui, quem elegisti. Haec ubi dixisset ad populum inquit: Quicumque baptizari vultis, ex crastino die ieiunare incipite. Post tres autem dies cum baptizare coepisset, vocavit me Clementem, Aquilam et Nicetam ac dixit:

XLIV. Tyrum profecturus post septem dies volo vos statim abire, et apud Chananaeam Berenicem Iustae filiam clam hospitari, atque diligenter eam percontati mihi perscribere, quae ad Simonem pertinebunt. Quapropter iamiam cum pace pergite. Itaque deserentes eum baptizantem, quemadmodum iusserat, in Tyrum Phoeniciae praecessimus eum. Caesarea ergo Stratonis egressus ego Clemens simulque Nicetas et Aquila Tyrum Phoeniciae profecti sumus, et iuxta Petri mandatum, qui miserat nos, hospitati sumus apud Berenicem Iustae Chananaeae filiam, quae lubentissime nos suscipit. Ei autem diximus, quod Simon magus in disputatione, quam cum domino nostro Petro Caesareae habuit, superatus statimque aufugiens hic multa perpetrat mala. Et Petrum calumnians multorum abripit animas. Nam cum ipse sit magus, Petrum magum appellat; et cum ipse sit impostor, impostorem illum proclamat; eumque in disputatione per omnia ipse victus cesserit ac fugerit, viciasse se profitetur.

XLV. Et dixit Berenice: Ea quidem ita se habent, sed reliqua de Simone audite: phantasmata quippe ac simulacra in medio foro quotidie ostendens totam obstupescit civitatem; eo enim pertranseunte statuae moventur et multae umbrae educuntur, quas ipsas dicit esse animas defunctorum. Multos porro, qui eum praestigiatores dicebant, cum postea convivii praetextu invitasset et bovem mactasset ipsisque in escam dedisset, variis morbis implicuit, daemonibusque subiecit, ac multos affligendo deus esse creditur. Quocirca non puto, a quoquam ignem tantum accensum posse extinguui. Quare ea gratia, ut vos in periculum non veniatis, hortor ne quidquam tentetis adversus eum, antequam Petrus apostolus venerit, qui cum sit domini et Dei et Salvatoris nostri Iesu Christi probatissimus discipulus, poterit solus contra tantam potentiam dimicare.

electione atque inauguratione episcopali Caesareae Hom. III, 63 sqq. fusius referunt, ea eodem fere sententiarum nexu iisdemque passim verbis infra (c. 146 sqq.) de Clemente narrata habes, cum Petrus eum coram fidelibus Romae episcopum eligeret.

Cap. XLIV. 1) *μέλλον* Hom. III, 73; *μέλλοντι μοι* Epit. c. 44. — 2) In marg. Codicis O nota *καθολική α.*, ad oram V *καθ. α.* — 3) *ὑπέδειξάντο* O. —

4) *Ἔσοο. ζητήσεως ἡτηθεῖς, παραχρημα ἀποδράς ἐνταῦθα πολλά κακὰ διαπράσσεια· καὶ λοιδορῶν τὸν Πέτρον* exciderunt exemplari O. — 5) *αὐτὸς* om. O. — 6) *κηρύσσει* O.

Cap. XLV. 1) Ita etiam uterque Hom. Cod., *αὐτὸς* Reg. ap. Cot. et Epit. — 2) *περίλαβε* O. — 3) *ὑπέβαλε* O. — 4) *νερόμισται* O. — 5) *καὶ σωτήριος* om. O.

XLVI. Ἡμεῖς δὲ τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα ἔωθεν ἅπαντα γράψατες,¹ εἰς περιπίπτου ἀπετραπόμεθα. καὶ Ἀππίων ἅπαντ' ἡμῖν μετὰ ἀνδρῶν τριάκοντα² καὶ ἅμα τῷ ἰδεῖν με πρὸς αὐτοὺς καὶ κατασπλήσας ἐση τοῖς μετ' αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν³ Κλήμης, περὶ οὗ ὑμῖν⁴ τῆς τε⁵ εὐγενείας καὶ τῆς ἐλευθεροποιίας πολλὴν ἐποιούμην λόγον, ὅτι ἀτῆρ πρὸς γένους Τιβερίου Καίσαρος ὦν καὶ πάσης ἑλληνικῆς παιδείας⁶ ἐξισηκίμιμος ὑπὸ βαρβάρων τινῶν τὴν πρὸς αἰγυπτίαν Πέτρων τὰ Χριστιανῶν⁷ ποιεῖν καὶ λέγειν ἠπάτιται. ὅθεν ἀξίως συναγωνίσασθέ μοι πρὸς τὴν δώρθωσιν αὐτοῦ. καὶ ἐφ' ὧμόν αὐτοῦ⁸ πυνθάτομαι. λεγέτω μοι, ἐπειδὴ πρὸς τὸ εὐσεβεῖν εαυτὸν ἀποδεδωκέναι νομίζει, πῶς οὐχὶ τὰ μέγιστα ἀσεβεῖ καταλιπὼν μὲν τὰ πάτρια, ἀποκλίνας δὲ εἰς ἔθνη βάρβαρα.

XLVII. Καγὼ ἀπεκρινάμην· τὴν μὲν πρὸς ἐμὲ σου ἀγαθὴν προαιρέσιν ἀποδέχομαι, τὴν δὲ ἀγνωσίαν ἀποσεῖομαι¹· ἢ μὲν γὰρ προαιρέσεις ἀγαθῆς, ὅτι ἐν οἷς δοκεῖς καλοῖς, ἐν τούτοις εἶναι με φιλίης²· ἢ δὲ γνώσεις οὐκ ὀρθῶς ἔχουσα φιλίης προφάσει ἐνεδρεῦναι ἀγωνίζεται. καὶ ὁ Ἀππίων ἐφη· ἀγνωσία σου εἶναι δοκεῖ, τὰ πάτρια ἔθνη φυλάττοντα τὰ Ἑλλήνων φρονεῖ; καγὼ ἀπεκρινάμην· τὸν εὐσεβεῖν προαιρούμενον³ οὐ πάντως φυλάσσειν δεῖ τὰ πάτρια, ἀλλὰ φυλάσσειν μὲν εἴαν ἢ εὐσεβῆ, ἀποσεισθῆναι δὲ εἴαν ἀσεβῆ τυγχάνῃ· ἐνδέχεται γάρ τινα πατρὸς ἀσεβῆς ὅντα εὐσεβεῖν βουλόμενον μὴ θέλειν τοῖς τοῦ πατρὸς ἀκολουθεῖν. καὶ ὁ Ἀππίων ἀπεκρίνατο· τί οὐκ; τὸν σὸν πατέρα φῆς κακοῦ βίου γεγονέναι; καγὼ ἐφη· κακοῦ μὲν οὐκ ἦν βίου, κακῆς δὲ ὑποληψεως⁴· καὶ ὁ Ἀππίων· τίς ἦν ἡ κακὴ αὐτοῦ ὑπόνοια ἀνωσταί τελευ. καγὼ ἐφη· ὅτι τοῖς⁵ τῶν Ἑλλήνων ψευδεῖσι καὶ⁶ κακοῖς ἐπίστευεν⁷ μύθοις. καὶ ὁ Ἀππίων ἐπύθετο· τίνες εἰσὶν οὗτοι τῶν Ἑλλήνων οἱ ψευδεῖς τε⁸ καὶ κακοὶ μῦθοι; καγὼ ἐφη· ἢ περὶ Θεῶν οὐκ ὀρθῆ δόκησις, ἢν εἴαν μακροδυσμῆς, ἀκούσῃ μετὰ τῶν φιλομαθῶν.

XLVIII. Διὸ πρὸ τῶν διαλόγων εἰς τινα ἰσχυρότερον ὑποχωρήσωμεν ἤδη τόπον. καὶ δὴ προῖοντες ἐκαθεζοντο, ἔνθα ἦν καθ' αἶψα ψυχρῶν ναμάτων ῥευματὰ καὶ δένδρων παντοίων χλωρὰ σκέπη· ἔνθα καγὼ ἄσμενος μετ' αὐτῶν ἐκαθεζόμενος,¹ καὶ ὡς ἠτένιζον² εἰς ἐμὲ, ἠρξάμην πρὸς αὐτοὺς λέγειν·

XLIX. Πολλὴ τις, ὦ ἄνδρες, διαφορὰ τυγχάνει ἀληθείας τε καὶ σσηθείας. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἑλλήνων πολλοὺς θεοὺς κακοῦς¹ καὶ παντοπαθεῖς ἠγίσσαντο,² ἵνα οἱ τὰ ὅμοια πράττειν θέλοντες, μὴ δεδῶσιν· ἄλλοι δὲ εἰμαρμένῃς εἰσηγήσαντο,³ τὴν λεγομένην γένεσιν, πᾶς ἦν μιῆδεν πάσχειν τινα⁴ ἢ ποιεῖν δύνασθαι. νομίσαις γὰρ τις, ὅτι παρὰ γένεσιν οὐδεὶς⁵ οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν ἔχει, ἠραδίως ἐπὶ τὸ ἀμαρτάνειν ἔρχεται καὶ ἀμαρτῶν οὐ μεταμελεῖται, ἐφ' οἷς ἠσέβηκεν· ἄλλοι δὲ ἀπρονήητον φρονᾶν εἰσηγύνται, ὡς αὐτομάτως τῶν παντῶν πεμφερομένων οὐδενὸς ἐφεστηκῆτος δροπύτου. ταῦτα δὲ οὕτω νομίζειν ὡς εἰρήκαμεν, πασῶν δοξῶν τυγχάνει οὕσα χαλεπωτάτη. ὡς γὰρ οὐκ ὄντος τοῦ ἐφεσταῶτος καὶ προσουμένου καὶ ἐκάστῳ⁶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπονέμετος, πᾶν ὅ, τι δύναται διὰ τὴν ἀφουρίαν ἐνκόλως δοῶσιν. ὅθεν οὐ ἠραδίως οἱ τὰ τοιαῦτα φρονούντες σωφρονίζονται· τὸν γὰρ ἐπερχόμενον κίνδυνον οὐ προορῶνται.

L. Ὁ δὲ τῶν, ὡς ὑμεῖς φασὶ, βαρβάρων λόγος, εὐσεβέστατός ἐστιν,¹ ἵνα Θεὸν καὶ² δημομερῆν τοῦδε τοῦ παντός εἰσηγούμενος, τῇ φύσει ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἀγαθὸν μὲν, ὡς μεταμελομένοις χαρίζομενον τὰ ἀμαρτήματα,

XLVI. Nos autem de Simone mane cuncta cum scripsissemus, ad ambulationem convertimus gradum. Et occurrit nobis Appion cum triginta viris. Ac simul atque me vidit, salutans et osculatus ait sociis: Hic est Clemens, de quo multum ad vos sermonem habui, deque illius nobilitate ac moribus liberalibus; quod vir ex genere Tiberii Caesaris, et in omni graeca disciplina exercitatus, a barbaro quodam, qui vocatur Petrus, fraude compulsus esset ad peragendos ac praedicandos Christianorum ritus. Quare rogo, ut me in illo corrigendo adiuvetis. Et coram vobis cum interrogo. Respondeat mihi, quandoquidem pietati colendae se dedisse arbitratur, quo modo non maxime impius sit, qui patrios dereliquerit, declinaverit vero ad barbaros mores.

XLVII. Et ego respondi: Tuam quidem in me praeclaram voluntatem habeo acceptam; at ignorationem amolior. Scilicet praeclara quidem voluntas est, quod in iis, quae tibi bona videntur, me versari cupis: verum cognitio non recte se habens praetextu amicitiae insidiari nititur. Dixit Appion: Num ignoratio tibi videtur, patrios ritus servando sentire cum Graecis? Et ego respondi: Qui vitam pie agere statuit, non omnino debet servare patria instituta, sed servare quidem, si pia sint, abiiicere vero, si sint impia. Usu enim venire solet, ut aliquis patre impio natus velit vivere pie, patris mores sequi nolens. Excepit Appion: Quid ergo? patrem tuum ais malae vitae exstitisse? Respondi ego: Non quidem erat malae vitae, sed malae opinionis. Et Appion: Quae illius fuerit mala sententia, cupio audire. Et ego dixi: Quod falsis ac pravis Graecorum fabulis habuit fidem. Atque Appion sciscitatus est: Quenam sunt hae Graecorum falsae ac pravae fabulae? Respondi: Non recta de diis opinatio; quam, si aequo animo fers, cum discendi cupidus audies.

XLVIII. Quare ante dissertationem iam secedamus in quietiorem aliquem locum, ubi vobiscum disseram. Et progressi conederunt, ubi pura erant gelidorum laticum fluenta et arborum tegmen viride. Ibi ego lubens sedi cum iis, et cum oculis in me fixissent, ita ad eos loqui coepi:

XLIX. Multa est, o viri, differentia inter veritatem atque consuetudinem. Ex Graecis enim alii multos deos malos omnibusque perturbatio-nibus obnoxios induxerunt, ut qui similia patrare velint, ne pertimescant. Alii vero fatum seu Genesin invexerunt, praeter quam nemo quidquam vel facere vel pati potest. Existimans enim aliquis, neminem praeter Genesin quidquam vel pati vel facere posse, facile ad peccandum accedit, et post peccatum non ducitur poenitentia impie gestorum. Alii vero introducunt providentiae expertem casum, ac si omnia sponte sua circumferantur, domino nullo praesidente. Haec autem ita censere, ut diximus, omnium sententiarum est perniciosissima. Tanquam enim nullus sit praeses ac provisor singulisque pro merito distributor, omne quod fieri potest, facile ob metus vacuitatem perpetrant. Quare vix qui ista opinantur, honestam ducunt vitam: quia ingruens periculum non praevident.

L. At vero doctrina eorum, quos barbaros vocatis, maxime est pia, quae unum Deum et opificem totius huius mundi inducit, natura bonum ac iustum: bonum quidem, ut qui poenitentibus veniam delictorum concedat,

Cap. XLVI. 1) καὶ Πέτρον δια-
πέψαντες inser. Hom. IV, 6. —
2) ἔστι O. — 3) ἡμῶν V. — 4) τε om.
O. — 5) πάση ἑλληνικῇ παιδείᾳ O. —
6) Ita et Epit., Ἰουδαίων Hom. IV, 7.
— 7) αὐτῶν scripserat pr. manus in V.

Cap. XLVII. 1) Voc. τὴν δὲ ἀγνω-
σταν ἀποσεύομαι non extant in V. —
2) αἰρούμενον O; subinde δεῖ πάντος
p. οὐ πάντως φηλάσσειν δεῖ τὰ πά-
τρια, ἀλλὰ. — 3) τῆς sor. O, neutrum in

V. — 4) καὶ om. V. — 5) ἐπιστεύε O.
— 6) τε om. O.

Cap. XLVIII. 1) ἐκαθεξέστη μὲτ'
αὐτῶν ordo vocc. in O. — 2) ἀτενίζον-
τες O.

Cap. XLIX. 1) κακούς om. O. —
2) εἰσηγήσαντο O. — 3) εἰσηγάγοντα
O. — 4) Six ex Epit., τε OV cum utro-
que Hom. Cod. — 5) οὐδεις om. O. —
6) ἐκάστου V.

Cap. L. 1) ἔστι O. — 2) καὶ deest in O.

δίκαιον δὲ, ὡς ἐκάστῳ μὴ μεταροῦντι κατ' ἀξίαν τῶν πεπραγμένων ἐπιξιότα. ἕκαστος γὰρ προσδοκῶν τοῦ κριθῆσθαι ὑπὸ τοῦ παντεπέστου Θεοῦ πρὸς τὸ σωφρονεῖν μᾶλλον τὴν ὀρμὴν λαμβάνει, καὶ ὁ σωφρονὸς βεβιωκὸς τῆς αἰωνίου κολάσεως λυτροῦται.

LI. Περὶ δὲ ἐκάστου τῶν λεγομένων Θεῶν ἡμῶν τὰς ἀσεβεῖς πράξεις εἰσηγούμενος, τοῦ Διὸς καὶ Πυσειδῶνος, Ἰλιούτορος τε καὶ Ἀπόλλωνος, Διονύσου τε καὶ Ἡρακλείους, καὶ τῶν καθ' ἓνα ἕκαστον, ὧν οὐδὲ αὐτοὶ ἀγνοεῖτε ἐκ παιδείας Ἑλληνικῆς ὀρμώμενοι, οὗς ἐπαιδευθέντες βίους, ἵνα ὡς ζήλωται τῶν Θεῶν τὰ ὅμοια πράττειτε, ἀπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ βασιλικωτάτου Διὸς ἄρξομαι. οὐ ὁ μὲν πατὴρ Κρόνος τὰ ἴδια τέκνα ὡς λέγετε καταπιῶν, τῇ ἐξ ἀδάματος ἄρπῃ τοῦ πατρὸς Οὐρανοῦ τὰ μόρια Θερίσας, τῆς πρὸς γυνεῖς εὐσεβείας καὶ τῆς πρὸς τέκνα φιλίας τῶν τοῖς τὰ μυστικά τῶν Θεῶν ζήλουσιν¹ τὸν ὑπογραμμῶν ἔδειξεν. αὐτὸς δὲ ὁ Ζεὺς τὸν αὐτοῦ πατέρα δίψας κατέβραξεν εἰς Τάρταρον, καὶ τοὺς ἄλλους κολάζει Θεούς. τοῖς δὲ ἀρρήτουργεῖν θέλουσιν τὴν Μῆτιν γεννήσας κατέπιεν. ἦν δὲ ἡ Μῆτις γυνή· βροφος γὰρ καταπιεῖν ἀδύνατον. ὑπὲρ δὲ ἀπολογίας παιδευαστῶν Γανυμήδην ἀρπάξει. μοιχοῖς δὲ ὑπὲρ μοιχείας βοηθῶν ἀντὸς πολλάκις μοιχοὺς ἐνόησεν. ἀδελφοκτονεῖν² δὲ προτρέπει ἀδελφαῖς συνεισελθῶν Ἡρᾶ καὶ Διήμητρι, καὶ τῇ ὑπεραντία Ἀφροδίτῃ, ἢ τινες Δωδώνῃ³ λέγουσιν.⁴ τοῖς δὲ θυγατρῶσι μίγνυσθαι βουλομένοις Περσεφόνη συνελθούσας παράδειγμα ποτηρῶν⁵ ἐκ τῶν μύθων γίνεται. ἄλλα τε μυθία ἠσέβηκεν, ἵνα ὑπὸ τῶν δυσσεβῶν διὰ τὴν ὑπεβύλλουσιν ἀκρασίαν θεὸς εἶναι ὁ μῦθος⁶ δογματισθῇ. ἰδιώταις⁷ παρὶ τῶν τοιοῦτων ὑπολήψεων ἀγανακτεῖν μετρίως εὐλογον. τοῖς δὲ ἐκ παιδείας ὀρμώμενος τί δεῖ καὶ λέγειν; ὧν τινες γραμματικοὶ καὶ σοφισταὶ ἀξιοῦντες εἶναι τὰς τοιαύτας πράξεις [Θεῶν]⁸ ἀξίας εἶναι βεβαιούσιν. αὐτοὶ γὰρ ἀκρατεῖς ὄντες, ταύτης τῆς μυθικῆς προφάσεως λαβόμενοι ὡς δὴ μυμηταὶ τῶν κριτώνων ἄσεμνα διαπραττόμενοι παρήρησιάζονται. διὰ τοῦτο αὐτῶν πολλῶν ἐλαττων οἱ κατ' ἀγρὸν βιούντες ἐξαμαρτάνουσιν, οὐκ εἰσηγμένοι ποιητῶς δι' ὧν εἰσῆχθησαν οἱ ταῦτι τολμῶντες, ἐκ παιδείας κακῆς ἀσεβεῖν μεμαθηκότες.⁹ οἱ γὰρ ἐκ παιδὸς διὰ τῶν τοιοῦτων μύθων¹⁰ μακρόθυμοι γράμματα, εἴτι ἀπυλῆς οὐσίας τῆς ψυχῆς, τὰς τῶν λεγομένων Θεῶν ἀσεβεῖς πράξεις εἰς τὸν αὐτῶν συμφωροῦσι νουν.¹¹ ὅθεν ἐπ' ἀνξήθεισος τῆς ἡλικίας ὡς κακὰ σπέριμτα καταβληθέντα τῇ ψυχῇ τελεσφοροῦσιν· καὶ τὸ πάντων χαλεπώτατον, ὅτι οὐδὲ¹² ἐκκοπῆναι ῥηδίως ἐστὶν τὰ ἐβριζόμενα ἀσεβήματα. διὸ χρηὴ καὶ τοὺς νέους μὴ τοῖς διαφθεύουσιν ἀρκεῖσθαι μαθήμασιν καὶ τοὺς ἐπὶ τῆς ἀκμῆς ὄντας ἐπιμελῶς ὑποστέλλεσθαι τῆς τῶν Ἑλλήνων ἐπακούειν μυθολογίας· πολὺ γὰρ ἀμαθίας χείρονά ἐστι τὰ παρ' αὐτοῖς μαθήματα· τινες δὲ τῶν παρ' αὐτοῖς πάντα τὰ ἀμαρτήματα ἀδιάφορα λέγουσιν, γελῶσιν δὲ οὕτως ὑπολαμβάνειν τοὺς τὰ τοιαῦτα λέγοντας. ἢ γὰρ οἷκ ἐκ μοιχείας ἀνακίπτουσιν βίων περιγραφαί, οἰκῶν καταλύσεις, μαγείαι, δόλοι, ἀπορίαὶ καὶ ἄλλα πλείω κακὰ; ἐνδέχεται γὰρ σνηθεία τῇ πρὸς τὸν μοιχὸν ἢ τὸν ἄνδρα ὑπολιπεῖν, ἢ καὶ συνοικῶσιν ἐπιβουλεύσαι, ἢ τὰ τοῦ ἀνδρὸς κόπῳ πεπορσμένα τῷ μοιχῷ παρασχεῖν, καὶ ἀποδραμοῦσαι ἐκ τοῦ ἀνδρὸς συλλαβοῦσαι ἐκ τοῦ μοιχοῦ καὶ¹³ διὰ τὸ αἰδεῖσθαι τὸν ἔλεγον τὸ κατὰ γαστῆρὸς φθεῖραι θέλειν καὶ γενέσθαι τεκνοκτόνον, ἢ καὶ φθειροῦσαι σνφθαμῆναι. εἰ δὲ συνόντος τοῦ ἀνδρὸς ἐκ μοιχοῦ συλλαβοῦσα τέκοι, ἀταραφεῖς ὁ παῖς τὸν μὲν πατέρα ἀγνοεῖ, τὸν δὲ οὐκ ὄντα νομίζει, καὶ οὕτως ὁ μὴ πατὴρ τελευτῶν

iustum autem, ut qui unicuique non poenitenti pro factorum meritis irroget. Singuli namque dum expectant futurum erga se Dei cuncta in-tuentis iudicium, ad temperate vivendum maiorem impetum capiunt, et qui vitam moderatam traduxit, aeterno supplicio liberatur.

LI. Sed uniuscuiusque vestrorum, qui dicuntur, deorum impios actus dum reconseo, Iovis, Neptuni, Plutonis, Apollinis, Bacchi, Herculis ac singulorum, quos neque ipsi ignoratis, utpote in Graecorum litteris insti-tuti, quas vitas odocti estis, ut tanquam deorum aemulatores similia pera-gatis: ab ipso maximo Iove ordiar. Illius quidem pater Saturnus, liberis suis ut soletis referre devoratis, et adamantina falce demessis patri Caelo genitalibus, pietatis erga parentes et amoris in liberos iis, qui deorum mysteria aemulantur ostendit exemplum. Ipse vero Iupiter patrem suum victum in Tartarum praecipitavit, et alios deos punit. Pro iis autem, qui nefandam patrare volunt obscenitatem, Metin cum genuisset absorpsit. Sed Metis erat semen: infantem enim absorberi impossibile. In defen-sionem vero eorum, qui pucorum indulgent amoribus, rapit Ganymedem Adulteris autem in adulterio opem ferens, ipse saepe moechus invenitur. Ad sorores etiam stuprandas invitat congregiens cum sororibus Iunone, Cerere, Venere caelesti, quam nonnulli Dodonam vocant. Iis vero, qui cum filiabus commisceri cupiunt, cum Proserpina congressus exemplum improbum ex fabulis efficitur. Alia quoque innumera impie gessit, ut ab impiis hominibus propter exsuperantem intemperantiam fabulosum dogma de illius divinitate persuasum fuerit. Homines quidem indoctos aequum videatur circa has opiniones haud multum indignari. Iis autem, qui in litteris instituti fuerunt, quidnam dicere oportet? ex quibus aliquot gram-matici et sophistae esse gestientes has actiones diis dignas esse affirmant. Cum enim ipsi incontinentes sint, fabularum accepto praetextu, quasi numinum imitatores libere perpetrant turpia. Quocirca multo minus iis aberrant illi, qui ruri degunt, non prave instituti in iis, quibus imbuti sunt, qui ista audent, quique a mala eruditione impietatem didicerunt. Nam qui a puero per has fabulas edocti sunt litteras, cum adhuc tener est animus, impias putatorum deorum actiones menti suae inserunt: quare adulta aetate instar malorum seminum in animam delectorum, fructum ferunt: et quod est omnium gravissimum, facile non excinduntur radi-catae impietates. Quare oportet, ut pueri corruptricibus non exerceantur disciplinis, et qui in flore aetatis sunt, diligenter cohibeantur Graecorum audire fabulas; multo enim, quam incitias, peior est eorum scientia; quidam autem iuter eos omnia peccata dicunt indifferenter et ita ridiculos esse eos, qui illo nomine nuncuparent. Nonne enim ex adulterio oriuntur festinae mortes, familiarum dissolutiones, magiae, fraudes, angustiae et plura alia mala? Nam ex consuetudine cum adultero fit, ut vel maritus deseratur, vel et uxor insidias struat, vel labore viri parta moecho prae-beat, et profuga cum ex adultero conceperit, metu reprehensionis uteri foetum nitatur labefacere, fiatque infanticida, vel dum perdit, ipsa simul pereat. Quod si cum ea manente viro ex moecho concipiens parit, edu-catus puer patrem nescit, eum vero, qui non est, esse putat; sicque moriens, qui pater non est, alieno filio bona sua dereliquit. Quanta autem

Cap. LI. 1) τελοῦσιν O. — 2) Le-gas ἀδελφοφθορεῖν cum Homiliarum Codice Ottob., ἀδελφοκτορεῖν OV et Cotelerii Cod. Rom., ἀδελφογαμειν Epit. — 3) Διδῶνην legi vult Fr. Wisseler. Auctore Zonara s. v. Διδῶνῃ isto nomine Chrysaippus nuncupabat Ἀφροδίτην pro Διδῶνῃ, id quidem παρὰ τὸ ἐπισιδῶσαι τὰς τῆς γενέσεως

ἡδονάς. Cfr. Uhlhorn l. c. p. 406 not. 55. — 4) καλοῦσι O. — 5) πονη-ρῶν O. — 6) ὁ μύθος om. O. — 7) ἰδι-ώταις ἔχοις V. — 8) [Ἱεῶν] inserto ex Hom. IV, 17. — 9) Ὑποκ. ἐκ παιδείας κακῆς ἀσεβεῖν μιμαθηρότες non lo-guntur in V. — 10) μύθων om. O. — 11) εἰς τὸν αὐτὸν συμφωνοῦσι γούν V. — 12) οὔτε V. — 13) καὶ om. O. —

ἄλλοτρίῳ παιδί τὸν ἑαυτοῦ κατέλιπεν¹⁴ βίον. πόσα δὲ καὶ ἄλλα κακὰ ἐκ τῆς μοιχείας φρονικῶς ἀνακρίπτειν φιλεῖ; καὶ οὐκ ἴσμεν τὰ κρύφια τῶν κακῶν. ὡσπερ γὰρ ὁ λυσσῶν κύων τούτους ἀναιρεῖ, ὡσπερ ἂν ψαύσῃ τῆς ἀφρανεστατίης λύσσης¹⁵ μεταδιδοῦς, οὕτως¹⁶ καὶ τῆς μοιχείας τὸ κρύφιον κακόν. ἐκεῖνο δὲ πάντες ἴσμεν, ὡς ἐπίπαν ἐπὶ τούτῳ¹⁷ τῶν ἀνδρῶν ἀνεπισχέτως δυσχεραίνοντες, πολέμους τε ἐπὶ τούτων¹⁸ ἐγγηγεμένους, καὶ οἴκων γενομένων ἀνατροπᾶς, καὶ πόλεων ἀλώσεως, καὶ ἄλλα μύρια. διὰ τούτου ἐγὼ τῷ μόνῳ ἀγαθῷ Θεῷ προσέφωνος ἀποδεδωκώς τὴν πίστιν ἀσφαλεῖ τῇ κρίσει, ὅτι ἐκ τῆς τῷ Θεῷ δικαίας κρίσεως καὶ νόμος ὡοῖσται, καὶ ἡ ψυχὴ πάντως τὸ κατ' ἀξίαν ὧν ἔπραξεν ὅπου δῆποτε ἀπολαμβάνει.

LII. Ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Ἀππίων ἐπήρεγκεν τῷ λόγῳ· τί γάρ; οὐχὶ καὶ οἱ Ἕλλήνων νόμοι ταῦτα ἀπαγορεύουσιν, καὶ τοὺς μοιχοὺς κολάζουσι; καγὼ ἔφην· οὐκοῦν οἱ Ἕλλήνων Θεοὶ τὰ ἐναντία τοῖς νόμοις πράξαντες κόλασιν ὀφείλουσιν. πῶς δὲ σωφρονίζειν ἑμαυτὸν διηγήσομαι ὑπολαμβάνων, ὅτι οἱ Θεοὶ αὐτοὶ πρῶτον ἅμα τῇ μοιχείᾳ τὰ χαλεπὰ πάντα διεπραξάντο, καὶ δίκην οὐ δεδοίκασι, ταύτη μᾶλλον ὀφείλοντες δίδόναι, ὡς μὴ δουλεύοντες ἐπιθυμία; εἰ δὲ ὑπέκειντο, πῶς¹ ἦσαν Θεοί; καὶ ὁ Ἀππίων ἔστρωσαν ἡμῖν σκοποὶ μὲν Θεοὶ, ἀλλ' ἡ² δικασταὶ, εἰς οὓς ἀφορώντες φοβηθῆσόμεθα ἀμαρτάνειν. καγὼ ἔφην· οὐκ ἔστιν ὁμιον, ὃ Ἀππίων. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἀνθρώπων ἔχων τὸν σκοπὸν ἐπιθεῖ τοῦ λαθεῖν τολμήσει ἀμαρτάνειν· ὁ δὲ Θεὸν παντεπύπτῃ τῇ ἑαυτοῦ ψυχῇ ὀρισάμενος, εἰδὼς αὐτὸν λαθεῖν μὴ δύνασθαι, καὶ τὸ λάθρα ἀμαρτεῖν παρατίσεται.³

LIII. Ταῦτα ὁ Ἀππίων ἀκούσας ἔφην ἦδαι ἐξ ὅτα¹ ἤκουσα Χριστιανοῖς² σε προσμιλοῦντα ἠλλοιωσθαι τὴν γνώμην. καλῶς γὰρ εἰρηταί τινι φθειρόσων ἡθῶ χρηστὰ ὁμιλία κακαί.³ καγὼ ἔφην· οὐκοῦν ἐπανορθοῦσιν ἡθῶ μὴ χρηστὰ ὁμιλία καλαί. ταῦτά μου εἰπόντος οἱ παρόντες φανεροὶ ἦσαν ἀρχὴν λαμβάνοντες τῆς πρὸς τοὺς ὑπ' ἐμοῦ λεχθέντας λόγους ἀγάπης. καὶ γὰρ⁴ συνεγῶς καὶ ἐσπουδασμένως ἀξιοῦντές με πάντως τῇ ὑστεραίᾳ ἐλθεῖν ἀπηλλάγησαν. τῇ δὲ ἐπαύριον προεληλυθότι τῷ Πέτρῳ ἀπήντων πλυσώχωροι τε οὐκ ὀλίγοι καὶ αὐτῆς Τύρου πᾶμπολλοι, καὶ ἐπεφώνουν λέγοντες· ὁ Θεὸς διὰ σοῦ ἡμᾶς ἐλεείτω,⁵ διὰ σου θεραπεύετω· ὁ δὲ Πέτρος ἔστη ἐπὶ λίθου τινὸς ὑψηλοῦ πρὸς τὸ δύνασθαι πᾶσιν ὁρᾶσθαι, καὶ προσαγορεύσας Θεοσεβεῖ νόμῳ οὕτως ἔρηξεντο.

LIV. Θεῷ τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν οὐ λείπει πρόφασιν πρὸς σωτηρίαν τῶν σώζεσθαι θελήτων· δυνατὸς γὰρ ἔστιν καὶ τὰς ψυχὰς ἡμῶν καὶ τὰ σώματα σώσαι. μαθητῶν οὖν, ὡς βουθνητήσας Δίμων ὁ μάγος εἰστίασεν ἡμᾶς ἐν μέσῃ τῇ ἀγορᾷ καὶ οἶφ πολλῶν κορέσας ὀλεθρίους πάθεισι καὶ δαίμοσι παραδέδωκεν. ἀλλ' ὡσπερ οὖν τῶν δαίμοσιν ἀποδεδομένων θυμάτων μεταλαβόντες τῷ τῆς κακίας ἡγεῖον κατεδουλώθητε, οὕτως ἂν τούτων παυσάμενοι τῷ Θεῷ διὰ τοῦ κρυίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ προσερχθῆτε, εὐ ἴστε ὅτι σὺν τῇ τοῦ σώματος ἰάσει καὶ τὰς ψυχὰς ὑγιαίνουσα; ἔχετε τὰ τῷ¹ Θεῷ ἀρέσκοντα ἀναδεξιόμενοι. ἔστι δὲ τὰ ἀρέσκοντα τῷ Θεῷ, τὸ αὐτῷ προσεῖχεσθαι, τραπέζης δαιμονίων ἀπέχεσθαι, μὴ ψαύειν αἵματος, ἐκ παντὸς μολυσμοῦ ἀσπίλους ἑαυτοὺς διατηρεῖν ἐν πολλοῖς σώμασιν μίαν γνώμην ἀναλαβόντας.² ἅπερ ἕκαστος ἑαυτῷ θέλει, τὰ αὐτὰ βουλευέσθω καὶ τῷ πλησίον.³ οὐ θέλεις φρονεῖσθαι; ἔτερον μὴ φρονέσῃς· οὐ θέλεις τὴν σὴν ὑφ' ἑτέρου μοιχευθῆναι γυναῖκα; τὴν ἑτέρου μὴ μοί-

et alia mala ex adulterii natura oriri solent! Nescimus tamen malorum occulta. Quemadmodum enim rabiosus canis, quos tangit, interimit occultissimam rabiem communicans, ita et adulterii absconditum malum. Illud certe scimus omnes: plerumque eam ob causam homines effraenate irasci, propterea bella exorta, factas domorum eversiones, ac urbium expugnationes, aliaque innumera. Propter hoc equidem ad Deum, qui solus bonus est confugi, cum fidem certo iudicio habuissem, quod ex Dei iusto iudicio et lex fixa sit ac definita et anima omnino pro dignitate eorum quae gessit aliquando receptura sit.

LII. Haec cum dixissem, Appion orationi subiecit: Quid enim? nonne et Graecorum leges haec prohibent, et adulteros puniunt? Ego respondi: Ergo Graecorum dii, quod contraria legibus faciunt, supplicium merentur. Quo modo autem coercere me potero, dum existimo deos ipsos primos una cum adulterio cuncta flagitia perfecisse, nec poenas dedisse, quas ideo magis dare debebant, quia non serviunt cupiditati? Quod si cupiditati obnoxii fuerunt, quo pacto dii erant? Et Appion: Sint nobis pro scopo non iam dii, sed iudices, in quos respiciendo peccare metuemus. At ego excepti: Non simile est, o Appion. Qui enim ad hominem respicit, spe latendi audebit peccare: qui vero Deum omnium inspectorem metae loco animae suae proposuit, gnarus quod eum latere non possit, clam quoque peccare supersedebit.

LIII. Quae cum audisset Appion, dixit: Intellexeram, ex quo accepi tibi cum Christianis esse consuetudinem, te mutavisse sententiam. Praeclare enim a quodam dictum est: *Mores bonos colloquia corrumpunt mala.* Excepti ego: Igitur mores malos colloquia bona corrigunt. Haec me dicente, qui aderant non obscure videbantur incipere dictos a me sermones amore prosequi. Etenim frequenter et studiose rogantes, ut omnino postredie venirem, digressi sunt. Postero autem die Petro egresso processerunt obviam non pauci finitimi ac ex ipsa Tyro quamplurimi, et acclamabant dicentes: Deus per te nostri miseretur, per te nos curet. Petrus vero stetit in excelsio lapide, ut ab omnibus posset conspici, cumque religioso more salutasset, ita exorsus est:

LIV. Deo conditori caeli, terrae ac maris non deest occasio ad salutem eorum, qui servari cupiunt; potest enim et animas nostras et corpora servare. Audio utique, Simonem magum bove mactato convivium vobis in medio foro dedisse ac vino multo expletos perniciosis morbis ac daemonibus tradidisse. At certe sicut perceptis sacrificiis, quae daemonibus oblata fuerant, malitiae duci servire coacti estis, ita si iis relictis ad Deum per dominum nostrum Iesum Christum accesseritis, profecto scitote vos cum corporis sanitate etiam animas sanas habituros esse Deo placita consecranda. Caeterum Deo placita sunt eum praecari, daemoniorum mensa abstinere, sanguinem non attingere seu gustare, ab omni inquinamento immaculatos se conservare in multis corporibus eandem opinionem adeptos: quae unusquisque sibi desiderat, eadem et de proximo statuat. Non vis interfici? alterum non interficias; non vis uxorem tuam ab alio constuprari? alterius nuptam ne constupra; non vis quid-

14) καταλείπει Hom. IV, 21. — 15) Ita etiam Or., λύτης O. — 16) Ita etiam Or., οὕτω O. — 17) τούτω Or. et Hom. IV, 22. — 18) τούτω Hom. ibid., non item Or.

Cap. LII. 1) πῶς εἰ V. — 2) Scribendum puto *of* cum Hom. IV, 28. — 3) παραίτησται V.

Cap. LIII. 1) ἐξότου p. ἐξ ὅτε O. — 2) Ita it Epit., Ἰουδαίους Hom. IV, 24. — 3) I. Cor. 15, 33. — 4) γὰρ om. O. — 5) ἐλάτω V et Or.

Cap. LIV. 1) τῶ om. V. — 2) ἀναλαμβάνοντες O ut Hom. VII, 4; μὴ γνῶμη στοιχοῦντας Epit. — 3) Matth. 7, 12. — 4) ἐπιτεύξῃς O.

χευε γαμετήρ· οὐ θέλεις τι τῶν σῶν κλαπήναι· ἑτέρου μὴ κλέπτε μηδέν. καὶ οὕτως ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν τὸ εὐλογον συντρούντες καὶ ποιούντες, θεῶν προσφιλῆς γεγόμενοι ἐπιτεύξεσθε⁴ τῆς ἰάσεως.

LV. Ταῦτα ὑπὸ τοῦ Πέτρου ἐν ὀλίγαις ἡμέραις κατηχηθέντες καὶ ἰαθέντες, ἀπαρτες ἔβαπτίσθησαν. οἱ δὲ Σιδῶνιοι ταῦτα ἀκούσαντες ἰέτα· πρὸς τὸν Πέτρον ἀπιστέλλον ἰδοῦν πρὸς αὐτούς· αὐτοὶ γὰρ διὰ τὰς πόσους πρὸς αὐτὸν ἰδοῦν οὐκ ἴσων. ὁ Πέτρος δὲ ἡμερῶν οὐ πολλῶν ἐνδιατρίψας τῇ Τύρῳ καὶ παστοδαπῶν αὐτοὺς ἀπαλλάξας παθῶν ἐκκλησίαν τε συστήσας καὶ ἀπὸ τῶν ἐπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων ἐπίσκοπον αὐτοῖς καταστήσας ὠμίσην εἰς Σιδῶνα. Σίμων δὲ ὁ μάγος μαθὼν ἦκουτα τὸν Πέτρον εὐθὺς ἀπέδρα εἰς Βηρυτὸν μετὰ Ἀππίωνος καὶ τῶν ἱκανῶν ἑταίρων.

LVI. Τοῦ δὲ Πέτρου εἰσιόντος εἰς τὴν Σιδῶνα πολλοὺς ἐν κλίμαις φέροντες πρὸ αὐτοῦ εἰθέσαν. ὁ δὲ πρὸς αὐτούς ἔφη· μὴ τοῖσιν¹ νομιστέ με² τι δύνασθαι πρὸς ὑμέτεραν ἴασιν, ἄνδρα θνητὸν καὶ αὐτὸν πολλοῖς πάθεσι ὑποπεσεῖν δυνάμενον· ὑψηγῆσασθαι δὲ ὑμῖν τὸν τρόπον, δι' οὗ σωθῆναι δυνησθε οὐ φθονῶ, καὶ αὐτοὺς παρὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μαθῶν τοὺς προωρισμένους τοῦ θεοῦ πρὸ καταβολῆς κόσμου ὀρισμούς. ταῦτα³ καὶ ἐν τῇ Σιδῶνι τοῦ Πέτρου παραινούτος ἐν ἡμέραις ὀλίγαις πολλῶν κακῶν μετανοήσαντων καὶ πιστευσάντων καὶ θεραπευθέντων ἐκκλησίαν συνέστησεν,⁴ καὶ τῶν συνεπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων τινὰ καταστήσας αὐτοῖς ἐπίσκοπον ἐξῆς τῆς Σιδῶνος.

LVII. Ὡς δὲ εὐθὺς ἐπέβη τῆς Βηρυτοῦ, σεισμὸς ἐγένετο. καὶ οἱ ὄχλοι προσιώντες τῷ Πέτρῳ, βοήθει, ἔλεγον· πεφοβήμεθα γὰρ, ἔφασαν, μὴ ἄρα¹ ἄρδην πάντες² ἀπολωμεθα. τότε ὁ Σίμων τομήσας ἅμα τῷ Ἀππίωνι καὶ Ἀνουβίῳ καὶ Ἀθηροδώρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς ἑταίροις αὐτοῦ δημοσίᾳ τοῖς ὄχλοις κατὰ τοῦ Πέτρου ἰβόα· φεῖγετε, ἄνδρες, τὸν ἄνδρα τούτον· μάγος ἐστίν, πιστεύσατε, καὶ τὸν σεισμὸν αὐτοῦ ἐποίησεν ἐν ὑμῖν καὶ τὰς πόσους ἐκίτησεν αὐτός, ἵνα ὑμᾶς καταπλήξῃται, ὡς³ νομισθῆται θεός. ἡσυχίαν δὲ παρασχόντος τοῦ λαοῦ ὁ Πέτρος βραχὺ ὑπομειδιάσας καταπληκτικῇ τῇ παρήσεια εἶπεν· ἄνδρες, ἅπερ οὗτοι λέγουσιν, θεοῦ θελοῦτος ποιεῖν δυνατὸς εἶναι ὁμολογῶ· πρὸς δὲ τούτοις ἔκομῶς εἴμι, εἴαν μὴ πείθῃσθέ μοι⁴ περὶ ὧν λέγω, τὴν πᾶσαν ὑμῶν ἔμβαθρεῦσαι πόλιν.

LVIII. Τῶν δὲ ὄχλων φοβηθέντων καὶ προθύμως ἐπαγγελομένων τὰ ὑπ' αὐτοῦ καλυμμένα πράττειν, ὁ Πέτρος ἔφη· μηδαίς ὑμῶν ὁμιλείτω τοῖς μάγους, μήτε ἀναμιγρῆσθω. οἱ δὲ ὄχλοι ἅμα τῷ¹ ἀκούσαι τοῦ καλυμματος συντόμως ξύλα² λαβόντες καὶ τήψαντες τοὺς περὶ τὸν Σίμωνα ἐδίωκον αὐτοῖς ἄρας πανταλῶς τῆς πόλεως ἐξήλασαν. καὶ εἰσελθόντες οἱ νοσοῦντες αὐτῶν καὶ δαιμονώτες καὶ πᾶς ὁ ὄχλος γονυπετῆς³ πρὸ τῶν αὐτοῦ ἔκειτο ποδῶν. ὁ δὲ εἰς οὐρανὸν ἄρας τὰς χεῖρας καὶ τῷ θεῷ προσευξάμενος ἴασατο τοὺς πάντας ἐν μόνῃς εὐχῆς. οὐκ ὀλίγας δὲ ἡμέρας παραμείνας τοῖς Βηρυτιῶσι καὶ πολλοὺς τῆς εἰς τὸν πυτέρα καὶ νῆον καὶ ἄγιον πνεῦμα πίστει κατορθώσας καὶ βαπτίσας, ἀπὸ τῶν ἐπομένων αὐτῷ πρεσβυτέρων ἕνα ἐπίσκοπον αὐτοῖς καταστήσας εἰς τὴν Βύβλον⁴ ἐξῆι.

LIX. Καὶ γεγόμενος ἐκεῖ καὶ¹ μαθὼν ὅτι Σίμων εἰς Τρίπολιν ὤρμησεν, δι' ὀλίγων ἡμερῶν αὐτοῖς ἐπιμείνας καὶ θεραπεύσας πολλοὺς καὶ ταῖς βίβλους αὐτοῖς ἑνασπίσας κατ' ἔχρος τοῦ Σίμωνος εἰς τὴν Τρίπολιν ἐπορεύσας, μεταδιώκειν αὐτὸν μάλλον, οὐχ ὑποφείγων προσηρημένος. εἰς δὲ τὴν² Τρί-

piam rerum tuarum furto auferri? nihil alterius furare. Atque ita ex vobis ipsis, quod rationi consentaneum est intelligentes atque facientes, Deo cari effecti consequemini sanitatem.

LV. Haec a Petro paucis diebus edocti et sanati, omnes baptizati sunt. Ac Sidonii cum haec audissent, ad Petrum supplicaturos miserunt, ut veniret; nam ipsi propter morbos non poterant ad eum proficisci. Itaque cum Petrus per paucos dies Tyri commoratus esset et liberasset eos omnigenis morbis ac instituisset ecclesiam atque ex presbyteris, qui eum sequebantur, ipsis episcopum constituisset, Sidonem appulit. At Simon magus audiens, adventare Petrum, confestim Berytum aufugit cum Appione et sociis.

LVI. Caeterum cum Petrus Sidonem ingressus esset, multos in lectis allatos coram ipso posuerunt. Ille autem dixit ad eos: Ne vero existimetis, me aliquid posse ad curationem vestram, qui sim et ipse homo mortalis, et in multa possim incidere adversa: docere autem vos modum, quo salvi esse possitis, non gravabor, qui et ipse a domino nostro Iesu Christo didici praefixos a Deo ante mundi constitutionem terminos. Haec et Sidone Petro suadente cum paucis diebus multi ibi quoque poenitentiam egissent ac credidissent atque sanati essent, ecclesiam instituit, et postquam aliquem ex presbyteris, qui eum consectabantur, constituerat illis episcopum, Sidone egressus est.

LVII. Statim autem cum Berytum perveniret, terrae motus factus est. Atque plebs accedens ad Petrum Fer opem, inquebat: timuimus enim, dixerunt, ne omnes omnino periremus. Tunc Simon commento excogitato una cum Appione, Anubione, Athenodoro caeterisque sodalibus publice multitudini adversus Petrum acclamabat: Fugite, o viri, hunc hominem; magus est, [mihi] credite, et terrae motus is in vobis fecit, ipse morbos excitavit, quo vos perterreat, ut ipse vocaretur deus. Cumque plebs se in silentio tenuisset, Petrus breviter subridens cum libertate terrorem incutiente dixit: Viri, quae ab istis dicuntur, fateor me posse Deo volente efficere; ad haec paratus sum, nisi mihi habueritis fidem in his, quae loquor, universam vestram funditus evertere civitatem.

LVIII. Cumque turba timore esset commota promptoque animo se ab ipso imperata facturam promisisset, Petrus ait: Nemo vestrum posthac cum magis commercium habeat, neque cum iis iungatur. Plebs autem simul ac mandatum audivit, fustibus sine mora stumptis sociisque Simonis percussis, persecuta est eos, donec penitus urbe pepulisset. Et ingressi quicumque ex iis aegrotabant et a daemonibus vexabantur, cum tota turba ad genua accedentes iacebant ante pedes illius. At ille, sublatis in caelum manibus Deumque comprecatus cunctos precatione sola curavit. Non paucos autem dies apud Berytios commoratus cum multos religioni erga patrem et filium et spiritum sanctum consuefecisset, nec non baptisasset, uno ex presbyteris, qui eum sequebantur, ipsis in episcopum constituto, Byblum abiit.

LIX. Quo cum pervenisset comperissetque, Simonem Tripolim evasisse, paucos dies apud eos moratus curatiisque multis ac in Scriptura exercitiis, Tripolim per vestigia Simonis processit, certus eum insequi, non subterfugere. Cum autem Petrus Tripolim ingrederetur, qui discendi

Cap. LVI. 1) *τολυν* om. V. —
2) *με* post *δύνασθαι* ponitur in O. —
3) *ταυτα* V. — 4) *συνεστήσατο* O.

Cap. LVII. 1) *ἄρα* om. O. — 2) Ita
O, *παντελώς* V. — 3) Ita ex nostro

Hom. Codice Ottob., *καταπλήξη τῶς*
OV. — 4) *πεισθητέ μοι* O.

Cap. LVIII. 1) *τοῦ* V. — 2) *ἐύλα*
συντόμως ordo in O. — 3) *γονυπετεῖς*
O. — 4) Ita etiam Or., *Βίβλον* V.

Cap. LIX. 1) *καὶ* om. O. — 2) *τῆν*

πολιν εἰσίουτι τῷ Πέτρῳ οἱ φιλομαθέστεροι ἐκ τε τῆς Τύρου καὶ Σιδῶνος καὶ Βηρυτοῦ καὶ Βύβλου³ πολλοὶ⁴ συνεσῆλθον. οὐχ ἡμῶτα δὲ τῶν ἐπ' αὐτῆς⁵ τῆς πόλεως ὄχλον συνδρομαὶ ἐγένοντο ἰστορεῖν βουλευμένῳ αὐτῶν. συνετύχασον οὖν⁶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκπεμφθέντες ἀδελφοὶ δηγούμενοι⁷ τάτε κατὰ τὴν πόλιν καὶ τὰ πραττόμενα παρὰ Σίμωνι ἀκριβῶς· ἀποδεξάμενοι τε ἡμᾶς ἐπὶ τῇ Μαρωῶν⁸ ἦγον οἰκίαν.

LX. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπ' αὐτῷ τῷ τῆς ξενίας πολῶνι ἤδη γενοῦς, ἐπιστραφεὶς τοῖς ὄχλοις ὑπέσχετο αὐτοῖς περὶ θεοσεβείας αὐτοῖς διαλεχθῆναι. εἰσελθόντος δὲ αὐτοῦ ἔφη πρὸς ἡμᾶς μὴ μεταλήψεσθαι πρότερον αὐτοῦ τροφῆς πρὶν ἢ τοὺς συνελθούστας αὐτῷ διαναπαύσῃ.¹ ἀποκρινομένων δὲ ἡμῶν, ὅτι σπουδῇ πάντας αὐτοὺς διαναπαύσομεν, ὁ Πέτρος ἀνούσας καὶ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐξῆλθεν· καὶ θαλάσῃ λουσάμενος εἰσελθὼν καὶ στείων οὖν τοῖς προῦδος μεταλαβὼν ἰσπίρας καταλαβούσης ὑπνωσεν.

LXI. Ἐπὶ δὲ τὰς δευτεραίας τῶν ἀλεκτρύωντων φωνὰς διῆνευσθεις ὁ Πέτρος ἔρρεν ἡμᾶς ἐρηγορούστας· ἡμεῖς δὲ σὺν αὐτῷ οἱ πάντες ἐξκαίδεκα· αὐτοῦ ὁ Πέτρος καὶ γὰρ Κλήμης, Νικήτης τε καὶ Ἀκύλας, καὶ οἱ προουδισαῖτες δώδεκα. προσαγορεύσαντες οὖν ἀλλήλους εἰσῆγε τις τῶν συνήθων ἀπαγγέλλων Πέτρῳ· ὅτι Σίμων ὁ μάγος μαθὼν σε ἐπιδημήσαντα, τὴν ἐπὶ Συρίαν ὤρμησεν ὁδόν· οἱ δὲ ὄχλοι τὴν μίαν ταύτην νύκτα ὡς ἐναντοῦ χρόνου ἠγγίζαμενοι, καὶ ἀναμένειν τὴν δοθεῖσαν ὑπὸ σου προθεσίμην μὴ δυνάμενοι πρὸ τῶν θυρῶν ἐστήκασιν κατὰ συστάσεις καὶ συλλόγους ἀλλήλοις περὶ τῆς τοῦ Σίμωνος διαβολῆς διαλαλοῦντες, ὅτι μετεωρίσας αὐτοὺς καὶ ἐπὶ πολλοῖς καιοῖς σε ἐλέγξιν ἐλθόντα¹ ὑποσχόμενος, ἐπιδημήσαντα² γνοὺς νύκτωρ ἔρρηγεν· πλὴν ἐπιθυμῶσιν αὐτοὶ ἀκνῶσαι σου.

LXII. Καὶ ὁ Πέτρος θυνμάσας τῶν ὄχλων τὴν σπουδῆν ἀπεκρίνατο· ὁρᾶτε, ἀδελφοὶ, πῶς οἱ τοῦ Κυρίου ἡμῶν λόγοι ἐμφανῶς τελούνται; μέμνημαι γὰρ αὐτοῦ εἰπόντος· πολλοὶ εἰλεύσονται ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ θαλάσσης, καὶ ἀνακληθήσονται μετὰ Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ.¹ ἀλλὰ καὶ² πολλοὶ, φησί, κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί. καὶ³ τὸ μὲν οὖν ἐλθεῖν οὐκ αὐτῶν ἔστιν ἴδιον, ἀλλὰ τοῦ καλέσαντος αὐτοὺς Θεοῦ. εἰάν δὲ μετὰ τὸ κληθῆναι καλὰ πράξωσιν, ὅπερ αὐτῶν ἔστιν ἴδιον, τότε ἐπὶ πολλῶν μισθῶν ἔξουσιν. ὁ δὲ τὸν πολὺν ὄχλον ἰδὼν ὥσπερ ποταμοῦ ἤσυχον ῥέυμα πρῶτος προσρέοντα, ἔφη τῷ Μαρωῶν⁴· πού σοι τύπος ἐνταῦθα τοὺς ὄχλους χωρεῖν⁵ δυνάμενος; τοῦ δὲ Μαρωῶντος εἰς τὸν ὑπαίθριον καὶ⁶ κειρηπευμένον τύπον προάγοντος, εἶπεν οἱ ὄχλοι.

LXIII. Ὁ δὲ Πέτρος ἐπὶ τινας βάσεως ἀνδριάντος οὐ πάνν ὑψηλῆς ἐπιστάς ἅμα τῷ τὸν ὄχλον θεοσεβεῖ ἔθει προσαγορεύσαι, ἰδὼν πολλοὺς ἐκ τῶν παρεστῶτων ὄχλων ὑπὸ δαιμόνων τε καὶ παρτυίων¹ πηδῶν ἐκ πολλῶν χρόνων ἐνοχλουμένους, βεβύγοντάς τε μετὰ οἰμωγῆς καὶ πίπτοντας μετὰ ἰκυσίας, ἐπιτιμῆσας αὐτοῖς καὶ ἡσυχίαν ἔχειν προστάξας καὶ τὴν ἴασιν μετὰ τὸ διαλεχθῆναι ὑποσχόμενος τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως.

LXIV. Ὁ μόνος ἀγαθὸς Θεὸς τὰ πάντα καλῶς πεποιηκὼς ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων ἐξαπέστειλε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν, τὸν κῆρον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὰ ἐκείνῳ¹ δοκούντα ἐκφάναι, καὶ νόμον αἰώνιον δοῦναι, ἵνα φυλάσσοντες αὐτὸν διαπαντὸς καὶ βαπτισθέντες εἰς ἄφρων ἀμαρτιῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς καταξιοθῶμεν. σπουδάσατε οὖν πρῶτον καὶ ἐκδύσασθε τὸ ῥυπαρὸν ὑμῶν ἔνδυμα, ὅπερ ἔστιν ἀκάθαρτον πνεῦμα. τοῦτο δὲ

erant cupidiores Tyro et Sydone et Beryto ac Byblo multi simul intrant. Multi etiam ex ipsa civitate hominum concursus fiebant illum videre desiderantium. Obviam igitur iverunt, qui ab eo missi fuerant fratres, qui tum urbis alias res, tum Simonis gesta accurate narrarunt; et excipientes nos in domum Maroonis duxerunt.

LX. Petrus vero iam fores hospitii tenens conversus promisit multitudini, cras se de Dei cultu verba facturum. Ingressus autem nobis dixit, non prius se quidquam cibi esse percepturum, quam eos, qui convenerant, refecerit: nobis autem respondentibus, quod eos omnes studiose essemus refecturi, Petrus audita re et laudatis ac benedictis nobis exivit, cumque lotus esset in mari ingressus est, et postquam cibum cum praecursoribus sumpserat, nocte adveniente somno se dedit.

LXI. Sub secundum vero gallorum cantum Petrus expergefactus nos invenit vigilantes. Eramus autem omnes cum eo sedecim: ipse Petrus et ego Clemens, Nicetas et Aquila, atque duodecim, qui praegressi fuerant. Cum nos invicem salutassemus, ingressus est ex familiaribus quidam Petro nuntians: Simon magus ubi didicit te advenisse, versus Syriam profectus est; turbae autem, quae unam hanc noctem velut annum tempus opinantur, nec possunt praestitutum a te diem expectare, pro foribus stant, et per coetus ac circulos de Simonis calumniis inter se invicem colloquuntur, qui cum eas in spem adduxisset, atque pollicitus esset, quod te multis de criminibus praesentem esset convicturus, cognito adventu tuo se noctu in fugam coniecerit: sed et te audire desiderant.

LXII. Et Petrus admiratus vulgi studium respondit: Videtis, fratres, quo pacto domini nostri verba manifesto impleantur? Memini enim eum dicere: *Multi venient ab Oriente et Occidente, a Septentrione et Meridie, et recumbent cum Abrahamo et Isaaco et Iacobo.* Sed et *Multi*, inquit, *vocati, pauci vero electi.* Itaque quod veniant, non est eorum proprium, sed est Dei, qui eos vocavit. Quod si post vocationem bona opera faciant, quod eorum est proprium, tunc pro eo recipient mercedem. Ut autem ille vidit turbas, velut amnis placidum fluentum leniter commeantes, dixit Marooni: Ubi heic tibi locus est, qui possit capere hanc multitudinem? Et Maroone deducente eum in subdialelem et horto excultum locum, secutae sunt turbae.

LXIII. Petrus autem super basim statuae non admodum excelsam consistens simul atque populum more religioso salutavit, videns multos adstantis plebis a daemonibus et pluribus morbis iam diu molestatos ac stridere cum ululatu et procidere cum supplicatione, increpitis iis silentiumque tenere iussis, necnon pollicitus curationem post habitum sermonem ita loqui coepit:

LXIV. Deus, qui solus bonus est cunctaque praeclare fecit, propter salutem generis humani misit unigenitum filium suum dominum nostrum Iesum Christum, qui ei placita vulgaret legemque daret aeternam, ut illam perpetuo custodientes et baptisati in remissionem peccatorum vita sempiterna donemur. Enitimini igitur, ut sordidum vestimentum vestrum exuatis, quod est immundus spiritus. Hoc autem non potestis alia ratione

om. O. — 3) *Βύβλου* V. — 4) *πολλοῖς* O. — 5) *ἀπ' αὐτῆς* Hom. VIII, 1. Epit. — 6) *συνεπιγχομεν οὖν καὶ οἱ* O. — 7) *διηγοῦμενοι* om. V. — 8) *Μαροῦνου* Hom. *ibid.* *Μαροῦνου* Epit. Cfr. *infra* c. 62.

Cap. LX. 1) *διακρυπῶσαι* O.

Cap. LXI. 1) *ἐθέλοντα* O. — 2) *ἐπιδημήσαντι* V.

Cap. LXII. 1) *Matth.* 8, 11. *Luc.* 18, 29. — 2) *καὶ* om. O. *Matth.* 22, 14. — 3) *καὶ* om. O. — 4) Cfr. *supra* c. 59 *fin.* — 5) *κρατεῖν* (subnotatum) *χωρεῖν* O. — 6) *καὶ* om. O et Or. *Idem* Or. *εἰς τὴν ὕπ.*

Cap. LXIII. 1) *πολλῶν* V.

Cap. LXIV. 1) *ἐκείνων* V. —

οὐκ ἄλλως ἀποδύσασθαι δύνασθε, ἕαν μὴ πρότερον ἐπὶ καλοῖς πράξεσιν βαπτισθῆτε· καὶ οὕτω καθαροὶ σώματί τε καὶ ψυχῇ γενόμενοι τῆς ἰσομέτρης αἰδίου βασιλείας ἀπολαύσετε. μήτε οὖν εἰδώλους πιστεύετε, μήτε τραπεζίης αὐτῶν κοινοποιεῖτε μιμράς, μὴ φρονεῖτε,⁴ μὴ μοχεύετε, μὴ μουσαῖτε⁵ ἀλλήλους μηδὲ κλέπετε, μηδὲ κακαῖς τισι ὅλωι πράξεσιν ἐπιβάλλεσθε.

LXV. Ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ καὶ παρανέσαντος πολλὰ ἀπὸ τῶν γραφῶν οἱ πάντες παρήμηναν, οἱ μὲν τοῦ θεραπευθῆναι χάριν, οἱ δὲ τοῦ ἱστορηῆσαι τοὺς τῆς θεραπείας ἐπιτυχόντας. ὁ δὲ Πέτρος τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπιθεῖς μόνον καὶ εὐξάμενος, πάντας¹ ἴασατο, ὡς τοὺς μὲν παραχορήμα θεραπευθέντας γενέσθαι περὶ χαρῆς, τοὺς δὲ ἱστορησαντας ὑπερθαναμάσαι τε καὶ εὐφημῆσαι τὸν Θεόν. βεβαίως οὖν πιστεύσαντες ἅμα τοῖς θεραπευθεῖσιν ἐπὶ τὰ ἑαυτῶν ἀπήσαν ἐτολίην ἔχοντες προωϊώτερον συναλθεῖν.

LXVI. Τῇ οὖν ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὁ Πέτρος ἅμα τοῖς ἑταίροις¹ ἐξῶν καὶ ἐπὶ τὸν τόπον² ἁλοῶν ἤρξατο λέγειν· ὁ Θεὸς πάντα δύναται. ἐκεῖνος γὰρ ἔστιν ἄγαθος καὶ δίκαιος, τῶν πᾶσι μακροθυμῶν, ἵνα οἱ βουλόμενοι ἐφ' οἷς ἔπραξαν κακοῖς μεταμεληθέντες καὶ πολιτευσάμενοι καλῶς⁴ ἐν ἡμέρᾳ, ἣ τὰ πάντα κρίνεται, τῶν κατ' ἀξίαν ἀπολαύσωσι. διὸ νῦν ἄρξασθε, ἀγαθῆς γνώσεως⁵ Θεῷ πεθόμενοι, ἀντιλέγειν ὑμῶν ταῖς κακαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἠνοιαῖς, ἵνα δοτηθῆτε ἀνακαλέσασθαι τὴν πρώτην τῇ ἀνθρωπότητι παραδοθεῖσαν ἐτολίην. οὕτω γὰρ ὑμῖν ἐξ αὐτῆς ἀνατελεῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ δεδωκότι εὐχαριστήσετε⁶ εἰς αἰὶ τῶν ἀπορήτων ἀπολαύοντες,⁷ ἀγαθῶν ἀπολουσάμενοι ἐπὶ τῇ τρισμακαρίᾳ ἐπονομασίᾳ καὶ οὐ μόνον τὰ ἐνδομυχοῦντα⁸ ὑμῖν πνεύματα ἀπελάσαι δύνησθε,⁹ ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλων δαιμόνια χαλεπὰ οὖν τοῖς δεινοῖς πάθεσιν ἀπελάσετε.¹⁰ ταῦτα εἰπὼν τοῖς ὑπὸ παθῶν ὀχλουμένοις προσῆναι ἐκέλευσε.¹¹ ὁ δὲ τὰς χεῖρας αὐτοῖς ἐπιθεῖς καὶ εὐξάμενος καὶ¹² ἐξ αὐτῆς ἰασάμενος ἐνετείλατο αὐτοῖς ὀρθριώτερον συναλθεῖν.

LXVII. Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ ὀρθριώτερον ἐξ ὑπνου ἐγερθεὶς ὁ Πέτρος καὶ προσευξάμενος ἐκαθέσθη¹ ἡμᾶς δὲ περικαθεζομένους καὶ εἰς αὐτὸν ἀτενίζοντας ὡσπερ ἀκοῦσαι τι βουλομένους συνεὶς ἔφη· πρὸ πάντων, ὦ φίλοι, ὁ Θεὸς σέβειν αἰρούμενος εἰδέναι ὀφείλει, ὅτι ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ὁ εἰς Θεὸς γνωρίζεται· ἔστιν² δὲ ἴδιον αὐτοῦ καὶ ἐξαιρετικὸν τὸ πάντων κτισμάτων εἶναι δημιουργός,³ πάντα περιέχων, πάντα περιορίζων, ὡς ὑπὲρ πάντα ὢν καὶ πάντα δημιουργήσας. καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ πολλὰ περὶ Θεοσεβείας διδάξας ἐκέλευσε τοὺς δαιμονώοντας καὶ νόσους ἐγκατελημμένους ἀντὶ προσπέρεσθαι. προσερχθεῖσιν⁴ δὲ τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς καὶ προσευξάμενος ἀπέλευσεν αὐτοὺς ὑμνούντας.

LXVIII. Τῇ μὲν οὖν τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἐν Τριπόλει ὁ Πέτρος ἐγερθεὶς καὶ προσευξάμενος συνεκαθέσθη ἡμῖν καὶ ἤρξατο λέγειν· ὁ μέλλων προσῆναι τῷ Θεῷ χεῖρ ἴηται, σωφροεῖν, ὀργῆς κρατεῖν, ἀλλότρια μὴ τοσφίζεσθαι, δικαίως βιοῦν, ἐπιεικῶς, εὐσταθῶς, πρῶως, κολάζειν ἑαυτὸν μᾶλλον ἐν ταῖς ἐνδείαις ἢ μὴ ἔχοντα τὰ¹ ἑτέρου ἀφελόμενον κωροσθῆναι, καθαρὸς εἶναι τῇ καρδίᾳ καὶ ἀγνὸς τῷ σώματι, καὶ μὴ ὁμοιωθῆναι τοῖς φαρισαίοις, πρὸς οὓς λέγει ὁ κύριος καὶ Θεὸς Ἰησοῦς Χριστός· οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ποτηρίον καὶ τῆς παροψιδος τὸ ἔσωθεν, ἔσωθεν δὲ γέμει ῥύπου· φαρισαῖοι τυφλοὶ, καθάρισον πρῶτον τὸ ποτηρίον καὶ τῆς παροψιδος τὸ ἔσωθεν, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἔσω αὐτοῦ καθαρόν.² καὶ ἀληθῶς. φωτισθέντος γὰρ τοῦ νοῦ τῇ γνώσει, ὁ μαθὼν δύναται

deponere, nisi prius in bonis actionibus baptizemini: atque ita puri corpore et anima effecti futuro perpetuo regno fruemini. Neque igitur idolis credite, nec mensae eorum impurae participes estote, non occidite, non adulterate, non odio prosequimini vos invicem, neque furtum facite, neque omnino capessite ulla prava facinora.

LXV. Haec cum dixisset atque ex Scripturis monuisset multa, omnes permanserunt alii, ut curarentur, alii ut viderent eos, qui sanitatem reciperent. Petrus autem dumtaxat imponens illis manus et precatus sanavit omnes, adeo ut qui subito curati fuerant laetarentur, qui autem viderant magnopere mirarentur, simulque laudarent Deum. Cum ergo firmiter credidissent, una cum iis, qui sanati fuerant, ad sua abierunt accepto mandato, ut maturius convenirent.

LXVI. Sequenti igitur die Petrus una cum sodalibus egressus et ad locum veniens coepit dicere: Deus omnia potest. Is enim est solus bonus ac iustus, nunc in cunctos patiens, ut qui voluerint, poenitentia de malis a se commissis acta et vita pie transacta, eo die, quo universa iudicabuntur, pro merito percipiant. Quapropter nunc incipite bonae cognitionis persuasi a Deo, resistere vestris pravis cupiditatibus et cogitationibus, quo possitis primam, quae humano generi tradita fuit, salutarem observantiam revocare. Sic enim vobis continuo orientur bona et ei, qui dedit, agetis gratias perpetuo ineffabilia bona possidentes. Abluti prius in beata Trinitatis invocatione non solum latitantes in vobis spiritus poteritis expellere, sed etiam aliorum mala daemoniaca gravesque morbos abigetis. Quae cum dixisset eos, qui aegritudinibus vexabantur, iussit accedere. Ille vero impositis super eos manibus et precatus cum confestim sanasset eis praecepit, ut maiori mane venirent.

LXVII. Tertio autem die Petrus e somno maturius suscitatus factaque prece sedit; et animadvertens nos circumsedere oculisque intentis eum aspiciere quasi aliquid audire cupientes dixit: Ante omnia, o amici, is qui Deum colere vult, scire debet, quod unus Deus in tribus personis cognoscitur; proprium autem illius ac praecipuum est, omnium creaturarum esse opificem, omnia continere, omnia terminare, ut qui super omnia sit cuncta effecerit. Quibus dictis, multisque de pietate erga Deum expositis iussit daemonicos et morbis occupatos ad se adduci, quibus oblatas manus imponens ac precatus incolumes eos dimisit.

LXVIII. Quarto ergo die Petrus Tripoli surgens et comprecatus, cum deinde nobiscum sedisset, hunc in modum coepit loqui: Qui ad Deum accedere desiderat, sobrius esse debet, sibi temperare, iram tenere, aliena non surripere, iuste vivere, cum bono iure, tranquille, leniter, se in indigentia potius continere ac reprimere quam cum non habeat alterius bonis ablatas expleri, corde mundus esse et purus corpore nec assimilari Pharisaeis, ad quos dominus et Deus noster Iesus Christus dicit: *Vas vobis Scribae et Pharisaei hypocritae, quia mundatis calicis et paropsideis quod exterius est, intus autem ea plena sunt squaloris. Pharisaei caeco, munda prius calicis et paropsideis interioris, ut et illius exterioris mundum fiat.* Et vere. Nam mente per scientiam illustrata, qui didicit potest esse bonus; quam rem

2) αἰδώς O. — 3) τε om. O. —

4) φρονέσγητε V. — 5) μισήτε V.

Cap. LXV. 1) πάντας om. V.

Cap. LXVI. 1) ἑτέροις O. — 2) τὸν πρὸ μᾶς τόπον Hom. IX, 1 — ad locum praecedentis diei. — 3) μόνος non est in V. — 4) καλῶς deest in V. — 5) αλτία add. Hom. IX, 19. — 6) Consentit Or. εὐχαριστήγητε V, εὐχαριστήσατε Hom. IX, 19. — 7) Ita et Epit., βασι-

λεύοντες Hom. ibid. — 8) Consentit

Or., ἐνδοχοῦντα O. — 9) θυρήσθητε

V. — 10) ἀπλάσγητε V. — 11) ἐκλεί-

σεν O. — 12) καὶ om. V.

Cap. LXVII. 1) ἐαλέσθη O. —

2) ἔστι O. — 3) δημιουργὸν OV et c.

aliis apud Cot. in Epit. noster Cod. D. —

4) προσενεχθήσιν O.

Cap. LXVIII. 1) τὰ om. V. —

2) Math. 23, 25. 26. Or. τὸ ἔσωθεν.

ἀγαθὸς εἶναι, ᾧ παρέπεται τὸ καθαρὸν γενέσθαι· ἐκ τῆς ἔσω γὰρ διανοίας ἢ τοῦ ἔξω σώματος ἀγαθὴ γίνεται πρόνοια. ὡς ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σῶμα ἀναισθησίας τῆς διανοίας πρόνοια γενέσθαι οὐ δύναται, οὕτως ὁ καθαρὸς τὸ ἔσω καὶ τὸ ἔξω καθάρα δύναται· ὁ δὲ τὰ ἔξω καθαίρων πρὸς ἀνθρώπων ἔπαινον ἀφορῶν τοῦτο ποιεῖ, καὶ ἔπαινον τῶν ιστοροῦντων, παρὰ δὲ τῷ Θεῷ μισθὸν οὐκ ἔχει.

LXIX. Καὶ ταῦτα εἰπὼν καὶ ἕτερα πλείονα περὶ ἀγνισμῶν ἐπαύσατο.¹ τριῶν ὄν·² ἦδη μῆρῶν πληρωθέντων, ὧν νηστεύσαι με ἐκέλευσεν ἡμερῶν ὁ Πέτρος, ἀγαθῶν με εἰς τὰς ἐν τῇ θαλάσῃ πλησίον οὐσίας πηγάς, ὡς εἰς ἀέντατον ἐβάπτισεν ὕδωρ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. καὶ λαβὼν ἄρτον ὁ Πέτρος εὐχαριστήσας καὶ κλάσας μετέδωκεν ἡμῖν τῶν ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων. οὕτως οὖν εὐαγγελήεντων τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν ἐπὶ τῇ Θεουωρήτῳ μου ἀναγεννήσει δόξαν καὶ εὐχαριστίαν τῷ Θεῷ ἀποδεδώκαμεν. πολλοῦ δὲ ὄχλου συναθροισθέντος νόσους, πάθη, δαιμονίας ἀπελάσας· ὁ Πέτρος καὶ βαπτίσας πολλοὺς Μαριώων τὸν ἀποδεξάμενον αὐτὸν, ἦδη λοιπὸν τέλειον ὄντα, ἐπίσκοπον καταστήσας καὶ πρεσβυτέρους δώδεκα ὀρίσας καὶ διακόνους δεῖξας ὑπὲρ τε τοῦ κοινῆ καὶ συμφέροντος τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς τάξεως προσομιλήσας αὐτῷ³ τοῖς ἐν Τρίπολει τῆς Φοινίκης ἀποταξάμενος τὴν ἐπὶ Ἀντύχεια τῆς Συρίας ἐπορευτο ὁδῶν.

LXX. Ἐβάρντες ὄν τὴν Τρίπολιν τῆς Φοινίκης, ὡς ἐπὶ Ἀντύχεια τῆς Συρίας ἐλθεῖν, αὐτῆς ἡμέρας ἐν Ὁρθωσίᾳ ἐμείναμεν ἐλθόντες. καὶ διὰ τὸ πλησίον εἶναι ἧς ἐξήλθομεν πόλεως, πάντων σχεδὸν προακηκούτων τοῦ κηρύγματος, μᾶς ἡμέρας ἐκεῖ μείναντες ἀπήραμεν εἰς Ἀντάραδον. πολλῶν δὲ τῶν συνοδοποροῦντων ἡμῖν ὄντων ὁ Πέτρος Νικήτη καὶ Ἀκύλα προσομιλεῖ¹ λέγων· ἐπειδὴ ὁ πολὺς ὄχλος τῶν συνοδοποροῦντων ἡμῖν οὐ μικρὸν φθόνον εἰσοῦσιν² κατὰ πόλιν ἐπισπάται, ἀναγκαίως ἐκνεψάμεν φροντίσει, πῶς·³ μὴτε οὕτοι ληπθῶσιν⁴ κωλυθέντες συνείναι ἡμῖν, μὴ ποτε⁵ ἡμεῖς περιβλεπτοὶ γενόμενοι φθόνῳ τῷ⁶ τῆς κακίας ὑποπέσωμεν. τούτου ἕνεκεν βούλομαι σε τὸν Νικήτην καὶ Ἀκύλᾳ προδεύειν μου κατὰ συστήματα δύο σποράδην.

LXXI. Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἀπεκρίθησαν Νικήτης καὶ Ἀκύλας εἰπόντες αὐτῷ· οὐ πάντῃ ἡμᾶς, κύριε, λυπεῖ τοῦτο πράττειν διὰ τὸ ὑπὸ σοῦ κελεύεσθαι· πρῶτον μὲν ὅτι πάντα καλῶς νοεῖν τε καὶ συμβουλεύειν ἄξιός ὢν, ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας ἐξελέγεις.¹ πρὸς τοῦτους δὲ ὡς ἐπὶ πολὺ ἡμερῶν δύο ἀνάγκη τοῦ πράττειν τοῦτο ἀπολυμπαρόμεθα σου· καὶ αὐταὶ δὲ πολλοὶ πρὸς τὸ μὴ σὲ τὸν κύριον ἡμῶν ὁρᾶν, πλὴν ὡς κελεύεις διὰ τὸ συμφέρον ποιεῖν οὐκ ἀντιλέγομεν. ὁμως ταῦτα εἰπόντες προῆξαν.

LXXII. Προευθέντων ὄν αὐτῶν ἐγὼ Κλήμης μεγάλως ἔχαρον, ὅτι σὺν αὐτῷ με ἐκέλευσεν εἶναι. καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον· εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, ὅτι με οὐκ ἐξαπίστευλας, ὡς τοὺς ἑταίρους, ἐπεὶ ὀδυρόμενος ἂν διεπεραστήρην.¹ ὁ δὲ ἔφη· τί δαί·² εἰ καὶ χρεῖα τις ἔσται πεμφθῆναι σέ που, σὺ δὲ διὰ τὸ πρὸς ὀλίγον ἀπολυμπαρῆσθαι μου συμφερόντως, διὰ τοῦτο τεθνήξῃ· οὐχὶ δὲ προσομιλήσας σσαντῶ φέρειν τὰ διὰ τὴν ἀνάγκην σοὶ προσαγόμενα εὐθύμως ὑποσταίης; ἢ οὐκ οἴσθα, ὅτι σύνεισιν οἱ φίλοι ταῖς μοιμίαις κἂν τοῖς σώμασιν ἀπολυμπαρῶνται;³ ὡς ἔτιοι σφύρτες τοῖς σώμασιν ἀμνημοσύνης αἰτία ταῖς ψυχαῖς ἀποδημῶσι τοῖς φίλοις.

consequitur puritas, quia ex interiori intellectu fit exterioris corporis bona provisio. Quemadmodum ex corporis neglectu mentis provisio fieri nequit, ita qui interiora purgaverit, exteriora quoque purgare potest: qui vero exteriora purgat, ad hominum laudes aspiciens id agit, laudem certe cernentium, sed apud Deum mercedem non recipit.

LXIX. His aliisque pluribus de castimonia dictis desiit. Itaque cum iam tres menses, quorum diebus Petrus me ieiunare praeceperat, completi essent, ducens me ad fontes maris vicinos perenni aqua baptizavit in nomine patris et filii et spiritus sancti. Ac Petrus cum panem sumpsisset, benedixisset ac fregisset, communicavit nos intemeratis ac vitalibus sacramentis. Ita ergo feriatu ac laeti fratres nostri pro mihi a Deo concessa secunda nativitate gloriam et gratiarum actionem Deo detulimus. Et multa turba congregata Petrus depulsis morbis, afflictionibus ac daemionibus, nec non baptizatis compluribus cum Maroonem hospitem suum iam omnibus numeris absolutum in episcopum constituisset, duodecim presbyteros designasset, diaconos fecisset, et de communi ac utili ecclesiae eiusque disciplina ei locutus esset, valedixit Tripolitanis Phoenices, et iter versus Antiochiam Syriae ingressus est.

LXX. Egressi ergo Tripoli Phoenices, ut Antiochiam Syriae veniremus, eo die Orthosiani profecti ibi mansimus. Et quia est prope urbem, e qua egressi fueramus, cum omnes fere praedicationem evangelicam prius audissent, unum diem illic commorati Antaradum abivimus. Quia vero multi erant nobiscum iter facientes, Petrus Nicetam et Aquilam allocutus est dicens: Quandoquidem magna comitantium multitudo non parvam invidiam nobis per urbes intrantibus conflat, necessario curandum esse iudicavi, ut neque ipsi contristentur, dum prohibentur esse nobiscum, neque nos, dum sumus spectabiles, forte incidamus in malitiae invidiam. Quocirca volo te Nicetam atque Aquilam ante me iter habere per duos globos sparsim.

LXXI. Quae cum Petrus locutus esset, Nicetas et Aquila responderunt ei dicentes: Non valde nos, domine, contristat hoc agere, quoniam a te iubetur: primo quidem, quia Dei providentia delectus es, dignus qui cuncta praeclare cogites atque consulas. Praeter vero ea, quod ut plurimum biduo nos hoc facere necesse sit, a te aberimus; illud autem spatium quamvis longum sit, dum te non videmus dominum nostrum, tamen ut iubeas, quia utile est, non contradicimus facere. Quibus dictis simul recessere.

LXXII. His igitur profectis ego Clemens valde gavisus sum, quod me secum esse voluisset. Atque haec ad eum verba profero: Gratias ago Deo, quod me non emiseris, ut socios; nam prae dolore enectus fuissam. Ille vero Quid autem, inquit, si quae necessitas exegerit mitti te aliquo, tu, quia aliquamdiu a me utiliter eris separatus, ideo morieris? Nonne potius tecum reputans ferenda esse, quae propter necessitatem tibi imposita sunt, aequo animo sustinebis? Aut ignoras, amicos una esse recordatione, licet corporibus separentur? Sicut nonnulli corpore praesentes, quod eorum non recordentur, animo peregrinantur ab amicis.

Cap. LXIX. 1) ἐπαύσατο docet in V. — 2) οὐν om. V. — 3) ὑπὲρ τε τοῦ κοινου καὶ συμφέροντος τῆς ἐκκλησίας τὴν τάξιν προσομιλήσας αὐτῷ OV.

Cap. LXX. 1) προσομιλεῖ V. — 2) εἰσιούσι O. — 3) Ita et Hom. XII, 1, ὅπως Epit. — 4) ληθηθῶσι O. —

5) ποτε om. O, μήτε p. μή ποτε Hom. Epit. — 6) τῷ om. O.

Cap. LXXI. 1) ἐξελέγης V, et O in marg.

Cap. LXXII. 1) διαπεφρονέειν O, διαπεφρονέειν V. — 2) δὲ V. — 3) ἀπολειμπάνωνται V.

LXXIII. Καγὼ ἀπεκρινάμην· μὴ τοῖνυν νομίσῃς, κύριέ μου, ὅτι τὰ λύπης πάσχειν ἐμῆλον ἀνοήτως, ἀλλὰ καὶ πάντῃ ὀρθῶς τινι λογισμῷ. Ἐπεὶ γάρ, κύριέ μου, ἀντὶ πάντων σὲ ἔχω πατρός τε καὶ μητρός, καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν, αἰτίων μοι γενόμετον διὰ τὸν Θεὸν τῆς σωζούσης ἀληθείας, ἀντὶ πάντων ἔχων σε παραμανθείας τῆς μεγίστης τυγχάνω. πρὸς τούτους δὲ δεδοίως μου καὶ τῆς ἀκμῆς τὴν ἐκ φύσεως ἐπιθυμίαν ἠγωνίσαν, μήπως ἀπολυφθῆίς σου ἀνθρώπος ὢν νεώτερος ἤτιον ἐπιθυμίας ἴσομαι, ὅσπερ¹ νῦν σὺτως ἐνστάσεως ἔχω ἀπυστῆναί σου ἀδύνατον εἶναι, εἰ μὴ κατὰ τινα χόλον Θεοῦ τοῦτο γένηται. καὶ γὰρ μέμημαι σοι ἐν Καισαρείᾳ εἰκότος· εἴ τις βούλεται μοι συνοδεύσαι, εὐσεβῶς συνοδεύτω. εὐσεβῶς δὲ ἔφησ τὸ μηδένα λυπεῖν κατὰ Θεόν, οἷον ἀπολιπύτα² γυνεῖς, γυναῖκα ὁμόφρονα ἢ ἐτέρους τινὰς τῇ Θεοσεβείᾳ προσκεκμημένους. Ὅθεν ἐγὼ κατὰ πάντα ἐπιτηδείως εἰμί σοι συνοδοιπόρος, φῶ καὶ τὰ μέγιστα χαρίζεαι,³ εἰ τὰς δούλων μοι ὑπερησίας ἐπιτρέψεις ποιεῖν.

LXXIV. Καὶ ὁ Πέτρος ἀκούσας γελοιάζων ἔφη· τί οὖν οἶε,¹ Κλήμη, μὴ ὑπὲρ ἀντής ἀνάγκης σε εἰς δούλων μοι² ταγῆται τύπον; ἔπει τὰς καλὰς καὶ πολλὰς συνδόνας μετὰ τῶν ἐπομένων δακτυλίων³ καὶ ὑποδήσεων φυλάξει; τίς δὲ καὶ τὰ ἡδέα καὶ πολυτελῆ ὄψα⁴ προετοιμάσει, ἅτινα ποικίλα ὄντα πολλῶν καὶ τεχνιστῶν δεῖται μαγειρῶν, καὶ πάντα ἐκείνα, ὅσα ἐκτεθλημένων ἀνθρώπων ὡς θηρίῳ⁵ μεγάλῳ τῇ ἐπιθυμίᾳ ἐκ πάσης πλονεξίας πορισθέντα ἐτοιμάζεται; πλὴν ἡ⁶ τοιαύτη σε προαίρεσις ἐπισηλθεν ἴσως μὴ συνίεντα καὶ τὸν ἑμὸν ἀγροσύνητα βίον, ὅτι ἄρτω μόνῳ καὶ ἐλαίῳ χρωῶμαι καὶ σπανίως λαχάνους, καὶ ὅτι ἱμάτιόν μοι καὶ τριβώνιον ὑπάρχει τοῦτο αὐτὸ, ὃ περιβέβλημαι, καὶ ἐτέρον χρεῖαν οὐκ ἔχω, οὐδὲ ἄλλων τινῶν. ἐν γὰρ τούτοις καὶ⁷ περισσούμαι. ὁ πούς γάρ μου τὰ ἐκεῖ πάντα ὄρων αἰῶνα ἀγαθὰ σὺδαν τῶν ἐνταῦθα περιβλέπεται. ὅμως σοῦ μὲν τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν ἀποδέχομαι καὶ θαυμάζων ἐπαινώ, πῶς ἀνὴρ ἐκ πολυτελῶν ἐθῶν ὑπάρχων ῥαδίως τοῖς ἀναγκαίοις τὸν σεαντῶ ὑπὴλλαξας βίον. ἡμεῖς γὰρ ἐκ παιδῶν, ἐγὼ τε καὶ Ἀνδρέας ὁ σύναιμος καὶ κατὰ Θεὸν ἀδελφός ὢν ἑμὸς, οὐ μόνον ἐν ὀρφανίᾳ ἀνατραφέμεντες, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ πενίας καὶ κακονυχίας εἰς ἐργατείαν⁸ ἐθισθέντες σωμαρῶς νῦν τὰς τῶν ὁδῶν φέρομεν σκύλεις.⁹ Ὅθεν εἰ ἐπέθου μοι, ἐμοὶ ἂν συγκαωρήκεις τὰ δούλων ἀποπληροῦν σοι μέρη.

LXXV. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας σύντρομος ἐγενόμην καὶ ἐπίδακρος, οἷον λόγον εἶπεν ἀνὴρ, οὐ πάντες οἱ τῆς νῦν γενεᾶς ἄνθρωποι τῷ τῆς γνώσεως καὶ εὐσεβείας λόγῳ ἤττονες¹ τυγχάνουσιν. ὁ δὲ ἰδὼν με σύνδακρον τῶν δακρυῶν ἐπύθητο τὴν αἰτίαν. καγὼ ἔφη· τί τοιοῦτον ἤμαρτον, ἵνα μοι τοιοῦτον εἴπῃς λόγον; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· εἰ μὲν κακῶς εἴρηκα τὸ² δουλεῦσαί σοι, σὺ πρώτος ἡμαρτες, τοῦτο ἐμοὶ³ ποιῆσαι ἀξιώσας. καγὼ ἔφη· οὐχ ὁμοίον ἐστίν· ἐμοὶ μὲν γὰρ τοῦτο ποιεῖν πρέπει πάντῃ, σοὶ δὲ τῷ Θεοῦ κήρυξι τὰς ἡμετέρας σώζονται ψυχὰς χαλεπὸν τοῦτο ποιεῖν ἐμοὶ. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ὁ κύριος ἡμῶν ὁ⁴ ἐπὶ σωτηρίᾳ πάντος τοῦ κόσμου ἐληλυθὼς, μόνος ὑπὲρ πάντας ἐγγενῆς ὢν, δουλείαν ὑπέμεινεν, ἵνα ἡμᾶς πείσῃ μὴ αἰδέσθαι⁵ τοῖς ἀδελφοῖς ἡμῶν τὰς δούλων ποιεῖν ὑπερησίας, καθὼς πάντῃ εὐγενεῖς τυγχάνομεν. καγὼ ἔφη· εἰ μὲν νομίζω σε νικῆσαι λόγῳ, ἀνήτηός εἰμι· πλὴν χάριν ἔχω τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ, ὅτι σε εἰς γονέων τύπον ἔχων κατηξιώθηρ.

LXXVI. Καὶ ὁ Πέτρος ἐπυνθάνετο· οὐδεὶς δὲ σου ἀληθῶς πρὸς γέτους ὑπάρχει; καγὼ ἀπεκρινάμην· εἰσὶν¹ μὲν πολλοὶ καὶ μεγάλοι ἄνδρες

LXXIII. Et ego respondi: Noli autem putare, mi domine, quod istum maerorem insipienter sim perpeurus, quin imo admodum recta ratione. Quoquam enim te, domine mi, pro omnibus habeo, pro patre, matre, fratribus et cognatis, qui per Deum auctor mihi fuisti agnoscendae servatricis veritatis, in locum omnium habens te maxima fruor consolatione. Praeterea autem veritus iuventutis meae naturalem concupiscentiam anxius eram, ne forte, qui homo juvenis sum, disiunctus a te cupiditate vincerer, qui nunc ita animum induxi, ut absque divina quadam ira non possim a te divelli. Etenim memini te apud Caesaream dixisse: Si quis vult me comitari, pie comitetur. Pie autem dicebas, neminem tristitia secundum Deum afficere, velut relinquendo parentes, uxorem unanimem, aut alios verae religioni addictos. Unde ego prorsus tibi sum aptus itineris comes, a quo si maximam vis inire gratiam, ministeria servorum obire mihi permiseris.

LXXIV. Hoc audito Petrus subridens ait: Quid erge putas Clemens, quod non ipsa necessitate tu in servorum locum mihi redigeris? Nam quis elegantes ac multas sindones cum adiunctis annulis et calceis custodiet? Quis vero et suavia exquisitaque opsonia praeparabit, quae cum varia sint, multos ac peritos postulant coquos, et omnia illa, quae apud effeminatos homines cupiditati, tanquam immani bestiae, per omnem quaesita luxum ac fraudem parantur? Sed forsitan haec tibi venit cogitatio, quia non intellexeris atque ignores vitae meae rationem, qui pane solo et olivis utor, rareque olcribus, quique vestimentum ac pallium habeo hoc ipsum, quo amictus sum, et alio opus non habeo, neque ulla re. Nam in his etiam abunde mihi est. Mea quippe mens cernens illic omnia bona aeterna nihil eorum, quae hic sunt, aspicit. Attamen tuum egregium approbo institutum, mirorque ac laudo, quo modo cum sis vir in vita sumptuosa educatus, facile vivendi rationem immutaveris et ad sola necessaria traduxeris. Nos enim a puero, ego et Andreas, qui eiusdem mecum sanguinis est mensaque secundum Deum frater, non solum in pupillatu educati, verum etiam propter inopiam et aerumnas ad laborem assuefacti, expedite nunc itinerum vexationes ferimus. Quare si crederes mihi, servorum officia me, hominem operarium, tibi impendere concederes.

LXXV. At ego haec audiens contremui et collacrimavi, quod talem habuisset orationem vir, quo cuncti huius aetatis homines ratione scientiae ac pietatis minores sunt. Tum ille lacrimantem me videns causam lacrimarum percontabatur. Et ego respondi: Quid tantum peccavi, ut mihi huiusmodi proferres sermonem? Et Petrus exceptit: Si malum est, quod dixi, ut serviam tibi, tu prior peccasti, hoc mihi postulans facere. Et ego Non est, inquam, simile: me enim hoc agere decet omnino, te autem, qui es Dei praeco et nostras servas animas, id mihi facere grave est. Et Petrus respondit: Dominus noster, qui ad salutem totius mundi venit, unusque omnium est nobilissimus, servitutum sustinuit, ut nos suaderet non erubescere fratribus nostris servorum exhibere ministeria, quamvis admodum nobiles simus. Tum ego dixi: Si putem, quod te sim superatorem oratione, stultus sim: verumtamen ago gratias providentiae Dei, quia parentum loco habere te merui.

LXXVI. Et Petrus interrogavit: Nemone vere ex genere tibi superest? Respondi: Sunt quidem multi et potentes viri atque ex prosapia Cae-

Cap. LXXIII. 1) *δσπερ* coniecit Davianus ad Hom. XII, 5, ubi uterque Hom. Codex exhibet *δπερ*. In *OV* haec habes *δσπερ*. — 2) Ita Epit., *ἀπολιπών* *OV* cum utroque Hom. Codice. — 3) *χαρίτη* (sine *iota* subscr.) *O*.

Cap. LXXIV. 1) *εἰ* *O*. — 2) *μου* *V*. — 3) *μοι* add. Hom., et ante Epit. —

4) Ita noster Hom. Cod. et Epit. c. 74, *δψη* ed. Cot. Hom. XII, 6, *δψει* *OV*. — 5) *θηρόων* *V*. — 6) *εἰ* *OV* cum nostro Hom. Cod. — 7) *καὶ* om. *O*. — 8) *ἐργατῶν* *O*. — 9) *γερομέντας κύλσεις* *V*.

Cap. LXXV. 1) *ἤτρον* *V*. — 2) *τοῦ* *O*. — 3) *ἐμὲ* *O*. — 4) *ὁ* om. *O*. — 5) *δαΐδου* *V*.

καίσαρος πρὸς γένους² ὄντες. ὅθεν τῷ ἐμῷ πατρὶ ὡς καὶ συντρέφω αὐτὸς· καίσαρ συγγενίδα συντηρήσαστο γυναῖκα, ἀφ' ἧς τρεῖς ἐγενόμεθα υἱοὶ, δύο μὲν πρὸ ἐμοῦ, οἱ καὶ διδυμοὶ ὄντες πάνυ ὅμοιοι ἀλλήλοις ἐτέγγασον, ὡς αὐτὸς ὁ πατήρ ἐλεγέη μοι.³ ἐγὼ γὰρ οὔτε αὐτούς, οὔτε τὴν τεκούσαν πάνυ ἐπίσταμαι, ἀλλ' ὡσπερ δ' ὄνειρον ἀμνηρόν αὐτῶν τὸ εἶδος ἀναγέρω. ἡ μὲν οὖν μητέρα μου Ματτιδία ἐλέγετο, ὁ δὲ πατήρ Φαῦστος, τῶν δὲ ἀδελφῶν καὶ αὐτῶν ὁ μὲν Φιανστίνιος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Φιανστειανὸς ἐλέγετο.⁴ ἐμοῦ οὖν τρίτου ἐπιγεννηθέντος αὐτοῖς ἡ μήτηρ ὄνειρόν ἐωράκει, ὡσπερ⁵ ὁ πατήρ μου ὑφηγεῖτο, ὅτι εἰάν μὴ τοὺς διδύμους υἱοὺς αὐτῆς ἐξαντῆς παραλαβοῦσα τὴν Ῥωμαίων πρὸς ἀποδημίαν ἐξέλθωι⁶ πόλιν ἐπὶ ἑτῆ δέκα, πανολεθρίω⁷ μῶρω ἅμα αὐτοῖς ἀποθανεῖν ἔχοι.⁸

LXXVII. Ὁ μὲν οὖν πατήρ φιλότεχνος ὢν σὺν τε δούλοις καὶ δούλαις ἐφοδίαςας ἱκανῶς καὶ εἰς πλοῖον ἐμβalόμενος εἰς τὰς Ἀθήνας ἅμα παιδευθησομένους ἐξέπεμψεν, ἐμὲ δὲ μόνον εἰς παραμυθίαν ἔσχεν μεθ' ἐαυτοῦ. καὶ ἐπὶ τούτῳ εὐχάριστῳ πολλὰ, ὅτι καὶ μὲ ὁ ὄνειρος μὴ κενελεύκει¹ ἅμα τῇ μητρὶ τὴν Ῥωμαίων ἐκρίναι πόλιν. περαιωθέντος οὖν ἐνιαυτοῦ ὁ πατήρ ἐπεμψεν εἰς Ἀθήνας χρήματα τοῖς αὐτοῦ, ἅμα τε καὶ μαθητὴν τὸ πῶς διάγουσιν. οἱ δὲ ἀπελθόντες οὐχ ὑπέστρεψαν. τρίτῳ δὲ ἐνιαυτῷ ὁ πατήρ ἀθυμῶν ἐτέρους ἐπεμψεν ὅμοιως μετὰ ἐφοδίων, οἱ τινες τετάρτῳ ἐνιαυτῷ ἤλθον ἀναγγέλλοντες, μήτε μου τὴν τεκούσαν ἢ τοὺς ἀδελφούς ἐωρακέναι, μήτε μὲν αὐτοῖς ταῖς Ἀθήναις ἐπιδημηκέναι, μηδὲ² ἄλλον τινὸς τῶν σὺν αὐτοῖς ἀπεληλυθότων κἄν ἴγνως εὐρηκέναι.

LXXVIII. Ὁ μὲν οὖν πατήρ ταῦτα ἀκούσας καὶ ὑπὸ πολλῆς λύπης ἐκθαμβος γενόμενος καὶ οὐκ εἰδὼς πῶς ὁρμήσας ἐπὶ ζήτησιν αὐτῶν γένηται, ἐμὲ παραλαβὼν καὶ εἰς Πύργον καταβάς πολλῶν πνευστῶν ἐπινυθάνετο, πῶς ἕκαστος αὐτῶν εἶδεν ἢ ἤκουσεν ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν γενόμενον ναυάγιον. καὶ ἄλλος ἀλλαγῇ ἔλεγεν. ὁ δὲ ἀντεπνυθάνετο, εἰ ἐωράκασιν¹ σῶμα γυναικῶς μετὰ βρεφῶν ἐκβεβρασμένων.² ὢν οὖν³ πολλὰ λεγόντων ἐωρακέναι πτώματα κατὰ πολλοὺς τύπους, ὁ πατήρ ἀκούων ἐστέναξεν. πλὴν ὑπὸ σπλάγγων θορυβούμενος ἀλόγιστα ἰδύκει πνυθάνεσθαι,⁴ ὅτι τουσῦτον μέγεθος θαλάττης⁵ ἱερυνᾶν ἐπειράτο. ὅμως συγγνωστὸς ἦν, ὅτι τῇ πρὸς τοὺς ζητουμένους στοργῇ ἐλπίσιν ἐβουκολεῖτο κεναῖς. καὶ διήποτε ὑπὸ φροντισταῖς ποιήσας με καὶ εἰς Ῥώμην καταλείψας δωδεκαετῆ αὐτὸς δακρύων εἰς Πύργον κατελθὼν καὶ εἰς πλοῖον ἐμβάς, ἀναχθεὶς ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἐπουρεῦθη. καὶ ἐκ τότε εἰς τὴν σήμερον ἡμέραν οὔτε γράμματα ἐδεξάμην παρ' αὐτοῦ, οὔτε εἰ ζῆ ἢ τέθνηκεν σαφῶς ἐπίσταμαι. μᾶλλον δὲ ὑπνοῶ, ὅτι καὶ αὐτὸς τέθνηκέν πον ἢ ὑπὸ λύπης νικηθεὶς ἢ αναγαγὼν περιπεσών. τοῦτο δὲ δείγμα, ὅτι ἤδη λοιπὸν ἐκ τότε εἰκοστὸν ἔτος ἐστίν, ἀφ' ἧς⁶ οὐδεμίαν τιὰν περὶ αὐτοῦ ἀληθείαν ἤκουσα.

LXXIX. Ὁ δὲ Πέτρος ἀκούων ταῦτα ὑπὸ συμπαθείας ἐδάκρυνεν καὶ εὐθέως τοῖς συνοδοῖς γησιόις ἔφη· ταῦτα εἴ τις πέπονθεν ἐν Θεοσεβείᾳ, οἷα ὁ τούτου πατήρ, εὐθέως τῷ τῆς Θεοσεβείας λόγῳ τὴν αἰτίαν προσόπτειν¹ ἐπιγράφων ἢ² τῷ πονηρῷ. οὕτω καὶ τοῖς ταλαιπῶροις ἔθνεσι συμβαίνει πάσχειν, καὶ ἀγνοοῦμεν οἱ Θεοσεβεῖς. ταλαιπῶρους δὲ αὐτοὺς εὐλόγως εἴρηκα, ὅτι ἐν ταῦθα ἀλώνται, καὶ τῆς ἐκεῖ ἐλπίδος οὐ ταχάρονται. οἱ γὰρ ἐν Θεοσεβείᾳ πάσχοντες τὰ θλίβερά εἰς ἐκπραξίαν παραπτωμάτων πάσχουσι.

LXXX. Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος εἰς τις τῶν ἐν ἡμῖν τολμίας ἀντὶ πάντων παρεκάλεισεν αὐτόν, αὔριον ὀρθρωϊότερον εἰς Ἀραδὸν¹ τὴν κατέ

saris. Nam patri meo, utpote una educato, cognatam Caesar ipse iunxit uxorem, de qua tres liberi orti sumus, duo quidem ante me, qui cum essent gemini, admodum sibi invicem similes erant, ut ipse pater aiebat mihi. Ego enim neque illos neque genitricem valde novi, sed quasi per somnium obscuram eorum formam recolo. Mater ergo mea Mattidia dicebatur, pater autem Faustus, fratrum vero alter Faustinus vocabatur, alter dicebatur Faustinianus. Cum igitur tertius ego post eos natus essem, mater (quemadmodum pater meus referebat) somnium vidit, quod nisi confestim duobus filiis suis geminis assumptis urbe Roma fuisset egressa et abfuisset annos decem, ipsa cum iis leto pessimo esset interitura.

LXXVII. Pater igitur, qui liberorum amans erat, cum servis et ancillis ac dato sufficienti viatico in navem coniectos Athenas etiam erudiendos misit; me vero solum filium ad consolationem secum retinuit. Atque eam ob rem ingentes gratias ago, quod me quoque somnium non iusserit una cum matre urbe Roma excedere. Anno igitur completo pater ad suos Athenas misit pecuniam, simulque sciscitatum, quo modo agerent. Qui vero abierunt, non reversi sunt. Tertio autem anno maestus pater alios ablegavit similiter cum rebus ad victum necessariis, qui quarto anno regressi nunciant, neque meam matrem se, neque fratres vidisse, sed neque ipsos Athenas pervenisse, neque usquam alicuius, qui cum ipsis fuerant, vel vestigium a se reperitum.

LXXVIII. Pater ergo haec audiens et multa tristitia obstupefactus, nesciensque quo tenderet ac illos quaereret, assumpto me ac in Portum descendens multos frequentius percontabatur, ubi quisque eorum vidisset vel audisset a quattuor annis naufragium contigisse. Atque varii vario in loco accidisse referebant. Ille vero iterum rogabat, num vidissent corpus mulieris cum pueris a mari eiectis. Cumque illi multa se multis locis cadavera vidisse dicerent, pater audiens ingemiscebat. Verum naturali affectu perturbatus praeter rationem videbatur sciscitari, qui tantam maris vastitatem scrutari conaretur. Attamen venia dignus erat, quod caritate ergo eos, quos quaerebat, spe laetaretur inani. Denique me sub magistris positum, annos natum duodecim, Romae reliquit et ipse flens descendit ad Portum, navique conscensa subvectus ad inquisitionem profectus est. Atque ex eo tempore usque in hodiernum diem neque litteras eius accepi, neque si vivat aut defunctus sit certo novi. Sed magis suspicor illum quoque obiisse, aut tristitia victum, aut naufragio involutum. Cui rei argumento est, iam ab eo tempore vigesimum annum esse, ex quo nihil de eo veri audiverim.

LXXIX. Petrus vero haec audiens commiserationis affectu lacrimas fudit statimque ad familiares qui aderant ait: Haec si quis in Dei cultu positus pertulisset, quae huius pater, confestim religioni attribuisset causam vel diabolo adscripsisset. Ita etiam miseris gentilibus contingit pati et ignoramus, qui pii erga Deum sumus. Miseros autem eos dixi merito, quia et hic vagantur in erroribus et ab spe futura fraudantur. Dei enim cultores cum incommoda patiuntur, ad expiationem delictorum perferunt.

LXXX. Ista postquam dixisset Petrus, unus ex nostris audacia sumpta pro omnibus rogavit eum, ut die crastina maturius in Aradum,

- Cap. LXXVI. 1) εἶσι O. — 2) γέ- 2) ἐκβεβρασμένον Hom. Epit., alterum
νος O. — 3) ἔλεγέ μοι O. — 4) ἐλέ-
γετο om. O. — 5) ὡς O. — 6) ἐξέλθη
noster Hom. Cod., idem ἐτη δώδεκα.
contra Cot., Rec., Epit. et OV. —
7) πανωλέθρον O. — 8) ἔχει Hom.
Cap. LXXVII. 1) κεκλεύκη V. —
2) Sic et Epit., μήτε rectius Hom.
Cap. LXXVIII. 1) ἐωράκασι O. — 2) ἦ om. V.
- 2) ἐκβεβρασμένον Hom. Epit., alterum
fuit in nostro Epitomes Cod. B, estque in
C. — 3) τῶν δὲ O. — 4) ἐπυθάνετο
p. ἰδόκει πυνθάνεσθαι V. — 5) θα-
λάσσης O. — 6) Ita OV cum ed. Cot.
Hom. XII, 10, ἀφ' ἧν noster Hom. Cod.,
ἀφ' οὗ Epit. c. 78.
Cap. LXXIX. 1) προσῆπεν V. —
2) ἦ om. V.

ναντι ἤσον εἰσπλευσαι, τριάκοντα ὀμαι οὐδὲ ὄλους ἀπέχουσαν σταδίους, ὡς ἐπὶ ἱστορίᾳ τῶν ἐκεῖ ἀμπελίτων δύο στύλων μέγιστα ἐχόντων πάχη. ὁ οὖν πειθῆτος Πέτρος συνεχώρησεν εἰπών· ἐπὶν τοῦ πλοίου ἐκβήτε, μὴ ἅμα οἱ πάντες εἰσέρχησθε εἰς τὴν θεωρίαν ὧν ἐπιθυμοῦμε· οὐ γὰρ βούλομαι στρέμματα γίνεσθαι εἰς ὑμᾶς τῶν πολιτῶν. καὶ οὕτως² πλεύσαντες ῥοπή ὄρας κατήχθημεν εἰς τὴν νῆσον. ἐκβάτες δὲ τοῦ σκάφους εἰσημίμεν ἐνθα οἱ ἀμπελίνοι στύλοι ἦσαν· ὅμως ἅμα ἀντοῖς ἄλλος ἄλλο τι τῶν Φειδίου ἐργῶν ἐθεώρει.

LXXXI. Πέτρος δὲ μόνος οὐκ ἀναγκαῖον ἠγγαστο ἐπὶ τὴν τῶν ἐκεῖ¹ ἱστορίαν γενέσθαι, γυναικὶ δὲ τινὶ ἔξω πρὸ τῶν θυρῶν καθεζομένη καὶ τροφῆς χάριν μεταίτησεν πυκνὰ κατανοήσας ἔφη· γύναι, τί σοι τῶν μελῶν λείπει, ὅτι τοσαύτην ὕβριν ἀνεδέξω, λέγω δὴ τὸ προσαιτεῖν, καὶ μὴ μᾶλλον ταῖς ὑπὸ τοῦ θεοῦ σοι δεδωρημέναις χερσὶν ἐργαζομένη τὰς ἐφημερούς πορίζῃ τροφᾶς; ἢ δὲ στενάξασα ἀπεκρίνατο· εἴθε γὰρ ἦσάν μοι χεῖρες ὑπουργεῖν δυνάμεναι! νῦν δὲ μοι σχῆμα μόνον χειρῶν φυλάσσοσι νεκρὰ τυγχάνουσαι. καὶ ὁ Πέτρος ἐπύθετο· τίς ἡ αἰτία τοῦτό σε τὸ χαλεποτάτον πεποιηθέναι; ἢ δὲ ἀπεκρίνατο· πυχῆς ἀσθένεια, καὶ πλέον οὐθέν· εἰ γὰρ ἀνδρῶν εἶχον φρόνημα, ἢν κρημὸς ἢ² βυθὸς, ὅθεν ἑμάντην ῥήψασα τῶν ὀδονώτων με³ παύσασθαι ἤδυτάμην κακῶν.

LXXXII. Καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· τί οὖν; οἶει, γύναι, ὅτι πάντως¹ οἱ ἀναιροῦντες ἐαντούς κολάσεως ἀπαλλάσσονται, ἢ μὴ τῇ χεῖρὶ κολάσει ἐν ἄδῃ² αἱ τῶν οὕτως³ ὀησκόντων ψυχαὶ περὶ τῆς αὐτοκτονίας κολάζονται; ἢ δὲ ἔφη· εἴθε ἐπεπέσιμα, ὅτι οὕτως ἐν ἄδῃ ψυχαὶ εὐρίσκονται ζωσσαι, καὶ ἠγάπων τῆς κολάσεως καταφρονήσασα θανεῖν, ὅπως τοὺς ἐμῶς περιποθήτους ἴδω κἂν μίαν ἡμέραν.⁴ καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· τί ἄρα ἐστὶν τὸ λυποῦν σε, μαθεῖν ἤθελον, γύναι. εἰ γὰρ με διδάξης, ἀντὶ ταύτης τῆς χάριτος πληροφορήσω σε ὅτι ἐν ἄδῃ⁵ ζῶσω αἱ ψυχαί, καὶ ἀντὶ κρημοῦ ἢ βυθοῦ φάρμακον δώ,⁶ ὅπως ἀβασανίστως τοῦ ζῆν τὸν βίον μεταλλάξαι δυναίης.

LXXXIII. Καὶ ἡ γυνὴ τὸ ἀμφιβόλως ῥηθὲν μὴ συνειδσα, ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει πεισθεῖσα τοῦ¹ λέγειν ἤρξατο οὕτως·² γένος μὲν καὶ πατριδα εἰπεῖν, οὐκ ὀμαι πείσαι ποτε δυναθῆναί τινα. πλὴν καὶ σοι τί διαφέρει τοῦτο³ μαθεῖν ἢ μόνην τὴν αἰτίαν, ἧς ἔνεκεν ὀδονωμένη δῆγμασιν τὰς ἐμὰς ἐνέκρωσα χεῖρας; πλὴν τὰ κατ' ἑμάντην, ὡς δυνατόν ἀκοῦσαί σε, διηγήσομαι. ἐγὼ πάνν εὐγενῆς ὑπάρχουσα δυνατόν τιος προσαγγῆ ἀνδρὶ πρὸς ἐμὲ γόνους⁴ ἀντὶ ὑπάρχοντι ἐγετόμην γυνή, καὶ μετὰ δίδυμα τέκνα ἔσχον ἕτερον υἱόν. ὁ δὲ τοῦ ἐμῶν ἀνδρὸς ἀδελφὸς μανεῖς οὐκ ἔλαττον ἠράσθη μου τῆς ταλαιπώρου σφόδρα σωφρονεῖν ἀγαπῶσης. καὶ μὴ βουλομένης μου⁵ τῷ ἑραστῇ συνθέσθαι, μήτε τῷ ἐμῷ ἀνδρὶ ἀναθέσθαι τὸν τοῦ ἀδελφοῦ ἀντοῦ πρὸς ἐμὲ ἔρωτα, ἐλογισάμην, ἵνα μήτε μοιχευσαμένη ἑμάντην μιάνω, μήτε τοῦ ἐμῶν ἀνδρὸς τὴν κοίτην ὕβρῶσω, μήτε τῷ ἀδελφῷ τῶν ἀδελφῶν πολέμιον καταστήσω, μήτε ὅλον γένος μέγα ὄν εἰς ὀνειδιζόμεν πᾶσιν ὑποβάλω· ὡς ὅν ἔφην ἐλογισάμην τὴν πόλιν μετὰ τῶν ἐμῶν διδυμῶν παιδῶν⁶ ἐκβῆναι ἐπὶ χρόνον τινα, ἕως ἂν καὶ ὁ μαρὸς ἔρως παύνηται τοῦ ἐπὶ τῇ ἐμῇ ὕβρει κολακευόντός με· τὸν μὲν τοι ἕτερον υἱὸν παρὰ τῷ πατρὶ μῆναι εἰς παραμυθίαν κατέλειπον.

LXXXIV. Πλὴν ἵνα οὕτως¹ ταῦτα γένηται, ἐπεπέσιμα ὕμινον πλάσασθαι, ὡς δὴ τινος πυκτωρ ἐπιστάτος μοι καὶ εἰρηκότος· γύναι, ἔξαντῆς

oppositam insulam, quae triginta, opinor, nec totis statiis distat, navigaremus ad videndas ibi duas columnas viteas maximam molem habentes. Petrus ergo, ut erat clementissimus, concessit dicens: Cum e navi egressi fueritis, ne una omnes procedatis ad spectationem eorum quae cupitis; nolo enim civium concursus ad vos fieri. Atque sic navigantes momento horae in insulam delati sumus. Et descendentes ex scapha eo progressi sumus, ubi erant columnae viteae: simulque cum columnis alius aliud ex Phidiae operibus spectabat.

LXXXI. Unus autem Petrus necesse non putavit, quae ibi erant invisere, sed attentius considerans mulierem quandam extra pro foribus sedentem et victus gratia mendicantem Mulier, inquit, quod tibi membrum deest, ut tantam contumeliam susceperis, petendi, inquam, stipem, et non potius manibus tuis, quas a Deo accepisti, operans quotidianum cibum quaeris? At illa suspirans respondit: Utinam mihi quidem essent manus, quae possent laborare! Nunc autem mihi solam manuum speciem servant, cum sint emortuae. Et Petrus interrogavit. Quae vero fuit causa, ut gravissimum hoc malum sustineres? Tum illa respondit: Animi imbecillitas, nec aliud quidquam. Si enim forti animo fuisset praedita, erat praecipitium aut pelagus, unde me deiiciens poteram malis dolorem mihi afferentibus finem imponere.

LXXXII. Tum Petrus inquit: Et quid? Putasne mulier, quod qui semet ipsos perimunt, omnino a suppliciis liberantur, an non potius animae eorum, qui ita moriuntur, maioribus puniuntur apud inferos poenis propter sui homicidium? At illa Utinam, inquit, persuasum mihi esset, revera in inferis animas vivas reperiri; utique contemptis poenis mori eligerem ut diem saltem unum viderem mihi exoptatissimos. Et Petrus dixit: Quidnam sit, quod te excruciet, scire velim, mulier. Si enim me docueris, pro ea gratia certam te faciam de animae vita apud inferos, et pro praecipitio vel profundo medicamentum tradam, ut sine cruciata valeas vitam commutare.

LXXXIII. Tunc mulier, utpote quae ambiguum sermonem non intelligeret, promissione persuasa coepit dicere hunc in modum: Genus quidem et patriam si proferrem, non arbitror me posse alicui persuadere. Sed et quid ad te attinet id cognoscere, nisi solam causam, ob quam dolore affecta manus meas mortuas reddidi? Tamen mea, quoad audire potes, referam. Ego admodum nobilis, principis cuiusdam viri imperio, nupsi viro, qui erat illius propinquus, et post duos geminos liberos alium suscepi filium. Sed frater mariti mei magna correptus insaniam adamavit me miseram, quae caste vivere cupiebam admodum. Cumque nec vellem amatori consentire, nec viro meo amorem fratris eius erga me exponere, statui ut neque adulterans polluerem me, nec viri mei torum contumelia afficerem, neque fratrem fratri redderem inimicum, neque totam familiam, quae magna erat, in opprobrium cunctis darem; statui igitur, inquam, urbe cum meis geminis pueris ad quoddam tempus discedere, donec et impurus amor illius, qui mihi ad dedecus meum assentabatur, finem accepisset; at alterum filium, ut apud patrem in solatium maneret, reliqui.

LXXXIV. Verum quo haec ita fierent, in animum induxi, somnium fingere, quasi aliquis mihi noctu adstitisset ac dixisset: Mulier, confestim

Cap. LXXX. 1) ἀντιράθρον O. — ὄραν Hom. — 5) ἔδου O. — 6) δάισω
2) οὕτω O. noster Hom. Codex, quod praestat.

Cap. LXXXI. 1) ἐπέλων O. — Cap. LXXXIII. 1) τοῦτο O. —
2) Ita OV cum Epit., ἦν Hom. Cod. 2) οὕτω O. — 3) τοῦτο διαφέρει ordo
Ottob. et nostri Epitomes Cdd. BD. — in O. — 4) γένος O. — 5) Ita in Homi-
3) με om. O. liis XII, 15 quoque legendum censese pro
coniectura Schwegleri βουλομένη. —

Cap. LXXXII. 1) πάντες O. — 6) τέκνων O.
2) ἔδου O. — 3) οὕτω O. — 4) μίαν Cap. LXXXIV. 1) οὕτω O. —

ἄμα τοῖς διδύμοις σου τέκνοις ἐπὶ χρόνον τινα μέχρις ὅτε μνησῶ ἐπαγγελθεῖν σε ἐνταῦθα, ἐκβῆθι τὴν πόλιν· ἐπεὶ ἄμα ἄνδρι καὶ παῖσι σου τοῖς τέκνοις αἰφριδίως κακῶς τελεντήσεις. ὁμως οὕτως ἐποίησα. ἄμα γὰρ τὸν ὄνειρον φέυσασθαί με τῷ ἄνδρι αὐτὸς περίφοβος γενόμενος μετὰ τῶν δύο υἱῶν δούλων τε καὶ παιδικῶν, καὶ χρημάτων συγχῶν κατὰ πλοῦν εἰς Ἀθήνας με ἐξέπεμψεν ἐκπαιδεύσαι τοὺς υἱούς· μέχρις ἂν, ἔφη, τῷ χρηματίσαντι δόξῃ ἐπατιεῖν σε πρὸς με. ὁμως ἄμα τέκνοις ἡ τάλαυα πλεύσασα² ὑπὸ ἀνέμων ἀταξίας εἰς τούτους ἀπορήμεισα τοὺς τόπους νυκτὸς τῆς νηὸς διαλυθείσης ναυαγίῳ περιπέσα.³ πάντων δὲ θανάτων ἡ αὐτυχῆς ἐγὼ μὴν ὑπὸ σφοδροῦ κύματος ῥιπισθεῖσα ἐπὶ πέτρας ἐρήφην· ἐφ' ἧς καθοθεῖσα ἡ ἀθλία ἐλπίδι τοῦ τὰ τέκνα με ζῶντα εὑρεῖν εἰς τὸν βυθὸν ἐμαντήν οὐκ ἐρήψα τότε, ὅτε τὴν ψυγὴν μεμυθωμένην τοῖς κύμασι ἔχουσα τούτο ποιῆσαι ῥαδίως ἐδυνάμην.

LXXXV. Πλὴν ἐπειδὴ ὀρθρος ἐγένετο, μεγάλη βοῶσα καὶ γοερά κωκύνουσα περιβλεπόμενῃ ζητοῦσα τῶν ἐμῶν ταλαιπώρων βρεφῶν τὰ νεκρὰ σώματα. ἐλήσαστες οὖν με οἱ ἐπιχώριοι γυμνὴν ἰδοῦτες, ἐνδύσαντές με πρῶτον τὸν βυθὸν ἀνηρένουν τὰ ἐμὰ ζητοῦντες τέκνα. καὶ ἐπεὶ¹ μηδὲν γυναικῶν ὦν ἐζήτουν, πυραμυθίας χάριν τινες τῶν φιλοξένων γυναικῶν προσελθούσαι δηγγόντο ἐκάστη τὰ ἐαυτῆς κακὰ, ἵνα τῇ τῶν ὁμοίων συμφορᾷ παριμυθίαις τύχω, ὃ δὴ μᾶλλον με εὐτύχει. καὶ διὴ εἰς Ξενίαν πολλῶν εἰσάγειν με² ἄξυνσῶν μία τις³ τῶν ἐνταῦθα πενιχρὰ πολλὰ βιασαμένη εἰς τὸ ἐαντῆς ἐλθεῖν ἡγάγκασεν οἴκημα εἰσπῶσά μοι· θάρσει γίνου, καὶ γὰρ ὃ ἐμὸς ἀνὴρ ναυτῆς ὦν κατὰ θάλασσαν ἐπέθνηκεν ἐν τῇ νεαζούσῃ τυγχάνων ἡλικία· καὶ ἔκοτε πολλῶν με ἀξιοῦντων πρὸς γάμον ἐγὼ χρεθεῖν ἐλλύμην τὸν ἐμὸν ποθοῦσα ἄνδρα. ἔσται δὲ ἡμῖν κοινά, ἃ διὰ χειρῶν ἀμφοτέρων πορίζειν δυνάμεθα.

LXXXVI. Καὶ ἵνα μή σοι μνησκῶ τοὺς οὐκ ἀναγκαίους λόγους, συνώκησα αὐτῇ διὰ τὴν φιλανδρίαν. καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐμὸν τῆς ταλαιπώρου αἱ χεῖρες ὑπὸ τῶν δηγμάτων παρεῖθησαν, καὶ ἡ ὑποδεξαμένη με γυνὴ ὅλη ὑπὸ πάθους τινὸς συνθεθεῖσα ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐρήϊαται. ἐπεὶ οὖν ὁ τῶν πάλαι γυναικῶν ἔλεος παρήκμασεν, ἐγὼ δὲ καὶ ἡ κατ' οἶκον ἀμφοτέρων ἐπισινεῖς τυγχάνουмен, ἐκ πολλῶν χρόνων ἐνταῦθα, ὡς ὄρας, καθέζομαι προσαιτούσαι, καὶ ὦν ἂν ευπωρήσω καὶ¹ τῇ συνταλαιπώρῳ εἰς τροφὰς κομίζω. καὶ τὰ μὲν ἐμὰ ἐπὶ τοσοῦτον ἀντάρκως² εἰρήσθω. λοιπὸν σὺ μὴ κωλύσης τὴν ὑπόσχασιν πληρωσάου τοῦ δοῦναι τὸ φάρμακον, ὅπως κάκεινῃ ἐπιθυμούσῃ θανεῖν δῶ, καὶ οὕτως³ κάγῳ τοῦ ζῆν, ὡς ἔφη, μεταλλάξαι δυναθῶ.

LXXXVII. Ταῦτα τῆς γυναικὸς εἰπούσης ὑπὸ λογισμῶν πολλῶν ὁ Πέτρος μετέωρος ἐδόκει ἵστασθαι. ἐγὼ δὲ ἐπελθὼν ἔφη· ἐκ πολλοῦ σε περιερχόμενος ζιτῶ· καὶ τὰ τῶν τι ποιούμεν; ὃ δὲ Πέτρος προσέταξέν μοι¹ προάξασαι μένειν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ σκάφους. καὶ ἐπειδὴ ἀντειπεῖν οὐκ ἦν αὐτῷ κελύσαντι, ἐποίησα τὸ προσταχθέν. ὃ δὲ Πέτρος μικρὰ τινα ὑποψία, ὡς αὐτὸς μοι πάντα ὑστερον δηγγασατο, παλλόμενος τὴν καρδίαν ἐπινθάνετο τῆς γυναικὸς λέγων· εἰπέ μοι, γύναι, τὸ γένος καὶ τὴν πόλιν καὶ τῶν τέκνων τὰ ὀνόματα, καὶ ἤδη δίδωμί σοι τὸ φάρμακον. ἡ δὲ βίαν πάσχουσα καὶ εἰπεῖν οὐ θέλουσα, τὸ δὲ φάρμακον λαβεῖν ἐπιθυμούσα, ἐσορίασατο ἄλλα ἀντι ἄλλων εἰπεῖν καὶ ὁμως ἔφη, αὐτὴν μὲν Ἐφρῶσιαν εἶναι, τὸν δὲ ἄνδρα Σικελόν· ὡσαύτως καὶ τῶν τριῶν τέκνων ἠλλαξεν² τὰ ὀνόματα. καὶ ὁ Πέτρος θυμίας αὐτὴν ἀληθεῖν ἔφη· οἴμοι γύναι, ἐνόμζον μεγάλην ἐνὰ χαρὰν, τῇ σήμερον ἄγειν ἡμέρα ὑποπτέουσας σέ τινα εἶναι, ἣν ἐνόμζον, ἧς τὰ πράγματα ἀκούσας

una cum geminis tuis pueris urbe discede ad aliquod tempus, donec rursus indicavero, ut redeas huc: alioqui cum marito cunctisque tuis liberis derepente peribis male. Atque ita feci. Statim enim ut somnium ementitum viro enarravi, extimui et me cum duobus filiis cumque servis et ancillis atque multa pecunia Athenas per navem misit, ut natos erudirem quoad, inquit, visionis auctori placuerit te redire ad me. Caeterum ego misera una cum liberis navigans ventorum vi prolicior in haec loca et navi noctu dissoluta in naufragium incidi. Cumque omnes interissent, una ego infelix magnis agitata fluctibus in saxum eiecta sum: ubi cum infortunata sederem, spe reperiendi natos meos vivos in profundum me non praecipitavi tunc, quando animum habens doloris fluctibus ebrium hoc facere facile poteram.

LXXXV. Verum postquam dies exortus est, cum clamore magno et miserabili ululatu circumspiciebam quaerens infelicium natorum cadavera. Igitur miseratione commoti incolae nudam intuiti cum primo me induissent, scrutati sunt maris profundum quaerendo natos meos. Et quia nihil inveniebant eorum quae indagabam, nonnullae hospitales mulieres consolandi mei gratia accesserunt et suas singulae enarrabant miseras, ut similitum calamitate solatium caperem: quod me magis contristabat. Et cum me multae hospitio cuperent recipere, una quaedam pauperula hic habitans extorsit mihi domicilio eius succedere dicens: Confide mulier; etenim vir meus nauta in mari adhuc juvenis obiit: atque ex eo die, quamvis multi me sollicitarint ad nuptias, ego desiderio viri mei malui in viduitate agere. Erunt ergo communia, quaecunque manibus quaerere poterimus.

LXXXVI. Et ne longa ac minus utili narratione utar, habitavi cum ea propter amorem eius erga maritum. Sed non multo post mihi infelici laceratae morsibus resolutae sunt manus; illa vero quae me susceperat, tota morbo quodam occupata et colligata domi iacet. Quoniam ergo prior mulierum misericordia elanguit, ac ego et illa clausa domi ambae debiles et calamitosae sumus, ex multo tempore hic, ut vides, sedeo cibum petens et, si quid forte accepero, etiam ad illam pariter miseram ad stipem defero. Atque hactenus meae quidem res sufficienter sunt dictae. Restat, ut te non inhibeas in complendo eo quod promisisti, te daturum medicamen, quo etiam illi obitum cupienti tradam, et sic ego quoque possim, ut ais, vitam commutare.

LXXXVII. Haec dicente muliere Petrus multa cogitatione stare suspensus videbatur. Et ego superveniens Dudum, inquam, per omnia loca discurrens quaerebam te: et nunc quid agimus? At Petrus praecipit mihi, ut ad naviculum praecederem, ibique illum opperirer. Et quia contradicere ei imperant non poterat, quod iussit feci. Petrus vero, sicut mihi cuncta posterius enarravit, suspitione quadam exigua corde pulsatus interrogabat mulierem dicens: Refer mihi, femina, genus et civitatem ac filiorum nomina, et iam medicamentum tibi do. At illa vim sustinens neque volens referre et medicamenti accipiendi cupida finxit alia pro aliis et ait, ac quidem esse Ephesiam, virum autem Siculum; sed et filiorum nomina similiter inmutavit. Tum Petrus existimans eam vero proferre ait: Hec mulier, putabam grande aliquod gaudium hodierno die me apportaturum; suspicabar enim te esse quandam mulierem, quam sentiebam cuiusque res

2) πλέουσα O. — 3) περιέπεις O.

Cap. LXXXV. 1) επειδή O. — 2) άγειν p. εσάγειν με V. — 3) τις om. V.

Cap. LXXXVI. 1) και δεσθ in O. — 2) αύτάρχως om. V. — 3) ούτω O.

Cap. LXXXVII. 1) προσέταξε μοι O. — 2) παιδων ήλλαξε O. — 3) έσώγκιζε O.

ἀκριβῶς ἐπίσταμαι. ἡ δὲ ἐξώρμιζεν² λέγουσα· δέουμαι, εἰπέ μοί, ἵνα εἰδῶ εἰ ἐστὶ τις ἐν γυναιξὶν ἀθλιωτέρα ἡμοῦ.

LXXXVIII. Καὶ ὁ Πέτρος ψεύδασθαι οὐκ εἰδὼς ὑπὸ ἄλλους τοῦ πρὸς αὐτὴν τὸ ἀληθές λέγειν ἤρξατο· μοί τις λοιπὸν ἤδη νεανίας ὢν παρέπεται, τῶν τῆς Θεοσαβείας ὁρεγόμενος λόγων,¹ Ῥωμαίων ὑπάρχων πολίτης, ὅστις μοί² διηγείται, πῶς πατέρα ἔχων καὶ ἀδελφούς δύο διδύμους, οὐδένα τούτων ὀρεῖ. ἡ τε γὰρ μήτηρ φησὶν,³ ὡς ὁ πατὴρ διηγείτό μοι, ὄνειρον ἰδοῦσα⁴ τὴν Ῥωμαίων πόλιν ἐπὶ χρόνον τινα ἐξῆλθε μετὰ τῶν διδύμων αὐτῆς τέκνων, ἵνα μὴ κακῶ μὶσθῶ τελευτήσει, καὶ σὺν αὐτοῖς ἐκβάσα σὺχ εὐρίσκειται. ὁ δὲ ταύτης μὲν ἀνήρ, αὐτοῦ δὲ πατὴρ καὶ αὐτὸς εἰς ἐπιζήτησιν αὐτῆς ἐκβάς σὺχ εὐρίσκειται.

LXXXIX. Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος, ἐπιστήσασα τὸν νοῦν ἑαντῆς¹ ὡς ὑπὸ ἐπιλήξεως ἀπέφυξεν ἡ γυνή. ὁ δὲ Πέτρος προσελθὼν καὶ ἐπιχαλῶν, τήφην αὐτὴν παρεκάλεισάτο καὶ ὁμολογεῖν, τί ποτέ ἐστιν, ὃ πάσχει. ἡ δὲ ὡσπερ ἐκ μέθης τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος παρεθεῖσα ὑπέστρεψεν ἑαυτὴν, υποστῆραι ὀνηθῆναι τὸ μέγιστος τῆς ἐπιζομένης χαρᾶς, καὶ τριήμας αὐτῆς τὸ πρόσωπον² ποῦ ἔστιν, ἔφη, οὗτος ὁ νεανίας; ὁ δὲ ἦδη ὄλον συνιδὼν τὸ πρᾶγμα ἔφη· εἰπέ μοι σὺ πρόστον, ἄλλως γὰρ τοῦτον³ ἰδεῖν οὐκ ἔχεις. ἡ δὲ σπεύδουσα ἐγὼ, φησὶν, εἰμὶ ἡ τοῦ νεανίσκου μήτηρ. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· τί τοῦτω ὄνομα; ἡ δ' ἔφη,⁴ Κλήμης. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη⁵ οὗτός ἐστι καὶ⁶ αὐτός ἔστιν, ὁ πρὸ μικροῦ μοι λαλήσας, ᾧ ἀναμένειν με ἐν τῷ πλοίῳ προσέταξα. ἡ δὲ προσπεσοῦσα⁷ τῷ Πέτρῳ παρεκάλεε σπεῦδειν ἐπὶ τὸ πλοῖον ἔλθεῖν. καὶ ὁ Πέτρος· εἰ μοι τηρεῖς τὰς συνθήκας, καὶ τοῦτο ποιήσω. ἡ δὲ ἔφη· πάντα ποιῶ, μόνον μοι τὸ τέκνον τὸ μονογενὲς δεῖξον. δόξω γὰρ δὲ αὐτοῦ τὰ δύο μου τὰ ἐκταῦθα τεθνηκότα ὄραν τέκνα. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· ὅταν αὐτὸν ἴδῃς, ἡσύχασον μέχρις ἂν⁸ τῆς νῆσου ἐβῶμεν. ἡ δὲ ἔφη· οὕτως⁹ ποιήσω.

XC. Λαβόμενος σὺν τῆς χειρὸς αὐτῆς ὁ Πέτρος ἦγεν ἐπὶ τὸ πλοῖον. ἐγὼ δὲ ἰδὼν αὐτὸν χειραγωγοῦντα γυναῖκα ἐγέλασα¹ καὶ προσελθὼν εἰς τιμὴν αὐτοῦ ἀντί αὐτοῦ χειραγωγεῖν αὐτὴν² ἐπειρώμεν. καὶ ἅμα τῷ³ ἀψασθαί με τῆς χειρὸς αὐτῆς, ὀλολύξασα ὡς μήτηρ μέγα καὶ περιπλακείσα σφοδρὰ κατεφίλει με τὸν αὐτῆς νῖον. ἐγὼ δὲ ἀγνοῶν ὄλον τὸ πρᾶγμα ὡς μαινομένην ἀπεσωόμεν· αἰδούμενος δὲ καὶ τὸν Πέτρον νικρίας ἐπιληρούμεν.

XCI. Ὁ δὲ Πέτρος ἔφη· ἕα, τί ποιεῖς τέκνον Κλήμη, ἀποσειόμενος τῆν σὲ οὕτως τεκνοῦσαν;¹ ἐγὼ δὲ τοῦτο ἀκούσας περιδαικρὺς γενόμενος καὶ καταπεσοῦσα τῇ τεκνοῦσῃ προσπεσῶν κατεφίλων. καὶ γὰρ ἅμα τῷ ὀνηθῆναι μοι τοῦτο ἀμυδρῶς πως τὸ εἶδος ἀνεκαλοῦμεν. πολλοὶ μὲν σὺν ὄχλοι συνέτρεχον ἱστορήσαι τὴν προσαιτήριαν γυναῖκα λέγοντες ἀλλήλοις, ὅτι αὐτὴν ἐπιγῶν ὁ νῖος, ἀνήρ ἀξιώλογος. βουλομένουσιν σὺν ἡμῖν ἐξαετῆς σὺν τῇ μητρὶ τῆς νῆσου ἐκβαίνειν ἡ μήτηρ ἔφη· τέκνον μου ποθεῖν, εὐλογόν ἐστι συντάξασθαι τῇ ὑποδεξαμένη με γυναικί, ἡ τις πειρηχρὰ ὄβσα καὶ ὄλη παρεμμένη ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐρύμπται. ὁ δὲ Πέτρος ἀκούσας ἐθαύμασεν, καὶ πάντες οἱ περιστοιχῶτες ὄχλοι, τῆς γυναικὸς τὸ ἀγαθὸν φρόνημα. καὶ εὐθὺς ἐκέλευσέν τισι πᾶρεσθῆναι καὶ τὴν γυναῖκα ἐπὶ κλίτης κομίσει καὶ ἐνέγκαι.² καὶ ἐνεχθείσης καὶ τεθείσης τῆς κλίνης πάντων τῶν ὄχλων ἀκονόντων ἔφη ὁ Πέτρος·³ εἰ ἀληθείας κηρύξῃ ἐγὼ τηγήσω, εἰς τὴν τῶν παρεστώτων πίστιν, ἵνα γινώσκω ὅτι εἰς ἔστιν ὁ Θεὸς ὁ τὸν κόσμον

audivi et probe novi. At illa adiurabat dicens: Rogo mihi referas, ut sciam, an sit ulla inter mulieres me infelicioꝛ.

LXXXVIII. Tum Petrus mentiri nesciens prae miseratione erga illam verum coepit dicere: Est sane quidem adolescens, sectator meus, piorum religiosorumque sermonum cupidus et Romanus civis, qui mihi narravit, quod patrem habuerit et duos geminos fratres, ex quibus nullus ei compareat. Nam mater, inquit, sicut mihi edisseruit pater, somnio viso Romana urbe ad tempus excessit cum geminijs suis natis, ne misera morte interiret, atque cum illis egressa non invenitur. Vir autem illius, huius vero pater, et ipse ad quaerendam eam profectus nequaquam reperitur.

LXXXIX. Haec cum dixisset Petrus mulier, quae animum suum [hisce] intenderat, stupore exanimata est. Tum Petrus accedens eamque tenens, ut ad se rediret hortatus est ac fateri, quidnam esset, quod ei contingerat. Illa vero velut ex ebrietate toto corpore resoluta, quo posset magnitudinem sperati gaudij sustinere, semet ipsam reparavit: simulque adfricans vultum Ubi est, inquit, ille adolescens? At Petrus iam intelligens rem totam Dic, inquit, mihi tu prior, aliter enim eum non videbis. Tum illa festinans ait: Ego sum adolescentis mater. Et Petrus: Quod ei nomen est? Illa vero, Clemens, ait. Et Petrus exceptit: Ipse est et idem est qui paulo ante mecum loquebatur, quem iussi me in navi exspectare. Tunc illa procidens ad pedes Petri rogabat, ut ad navem festine procederet. Petrus autem Si mihi, inquit, servas fidem, hoc quoque agam. At illa respondit: Omnia faciam, tantum mihi ostende unicum meum natum. Putabo enim per ipsum geminos meos liberos, qui hic mortui sunt, videre. Ac Petrus dixit: Cum videris eum, quieta mane, usque quo egrediamur ab insula. Illa exceptit: Sic faciam.

XC. Et accepta manu eius Petrus ducebat eam ad navem. Quem ego videns manu ducere mulierem risi: accedens tamen honoris erga eum gratis pro ipso manu illam ducere coepi. Simul autem ac manum eius contigi, ut mater ululatu ingenti reddito in amplexus meos irruit meque filium suum vehementer deosculata est. At ego ignorans omne negotium quasi insanientem repellebam: sed et reveritus Petrum plenus eram aegritudine.

XCI. Tum Petrus dixit: Eheu, quid agis fili Clemens sic repellens eam, quae te peperit? Ego vero ubi hoc audivi, lacrimis obortis concidi supra iacentem matrem et osculabar eam. Simul enim ac id mihi dictum fuit, subobscure [genetricis] formam revocabam. Multitudo interim concurrebat plurima ad videndam mendicam mulierem, dicebantque mutuo: Agnovit eam filius, vir eximius. Nobis igitur confestim cum matre ex insula exire volentibus illa ait: Filii mi exoptate, aequum est ut valedicam mulieri, quae me suscepit, quae egens et tota paralytica domi iacet. His auditis Petrus et omnes, qui plurimi aderant, admirati sunt bonum feminae consilium. Et continuo iussit abire quosdam ac deferre mulierem in lectulo locatam. Cumque fuisset allata positusque lectus, cuncta plebe audiente Petrus ait: Si veritatis ego sum praeco, ad fidem eorum qui assistunt, ut sciant unum esse Deum opificem mundi, surgat continuo sana. Et statim cum haec dixisset Petrus, mulier surrexit sana et procidit ad

Cap. LXXXVIII. 1) τὸν — λόγον
V. — 2) μοι om. O. — 3) φησὶν ἄλλοι.
V. — 4) εἰδούσα V.

Cap. LXXXIX. 1) Sic etiam nostri
Epitomes Cdd. BCD, *ἐαυτῆς* et *αὐτῆς*
ibidem al. ap. Cot., *αὐτοῖς* Epit. vulg.
Voc. τὸν τοῦν *ἐαυτῆς* Homiliae non
agnoscunt. — 2) τὸ πρόσωπον αὐτῆς
r. O. — 3) τοῦτο V. — 4) ἡ δὲ φησι

O. — 5) εἶπεν O. — 6) οὐτός ἐστι καὶ
om. V. Subinde αὐτός ἦν p. αὐτός
ἐστιν Hom. — 7) προσπεισοῦσα OV.
— 8) οὖν V. — 9) οὕτω O.

Cap. XC. 1) αὐτὴν om. V. —
2) τοῦ O.

Cap. XCI. 1) τὴν σὴν ὄντως τε-
κοῦσαν Hom. Retineo οὕτως a librario
male transpositum. — 2) καὶ ἐνέγκω
om. V. — 3) ὁ Πέτρος ἐφη ordo voc.

ποιήσας, ἐξαντής ἐγερόθητο ὑγίης. καὶ ἅμα τῷ⁴ εἰπεῖν τὸν⁵ Πέτρον ταῦτα, ἢ γυνὴ ἠγέρθη ὑγίης καὶ τῷ Πέτρῳ προσέειπεν, καὶ τὴν συνήθη φίλην κατα-
φιλήσασα ἐπυθάνετο, τί εἶπ' αὐτῷ. ἢ δὲ ὅλον αὐτῇ τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀναγνω-
ρισμοῦ συντόμως διηγήσατο, καὶ οἱ⁶ ἀκούσαντες κατεπλάγησαν. τότε ἡ μήτηρ
τὴν Ξενοδόχον Θεραπευθεῖσαν ἱστορήσασα παρεκάλεε καὶ αὐτὴ ἰάσεως τυχεῖν.
ὁ δὲ ἐπιθεὶς τὴν χεῖρα καὶ αὐτὴν ἐθεράπευσεν.

XCII. Καὶ εἶδ' οὕτως ὁ Πέτρος περὶ Θεοῦ καὶ τῆς αὐτῷ διαφερούσης
πίστεως ὠμίλησεν¹ προσθεὶς ἐπὶ τῷ τέλει, ὅτι εἴ τις βούλεται ταῦτα ἀκριβῶς
μαθεῖν εἰς Ἀντιόχειαν ἐλθὼν, ὅπου πλείους ἡμέρας περμένειν ἔκρινα, τὰ
πρὸς τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν μαθησάντω. εἰ γὰρ δι' ἡμπορίας ἔνεκε ἢ στρατείας
πατριδα² καταλιμπάνειν οἴδατε καὶ εἰς μακροὺς ἀπέρχεσθαι³ τόπους, διὰ
τὴν⁴ αἰώνιον σωτηρίαν οὐδὲ τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν πορευθῆναι θέλετε; μετὰ⁵
μὲν οὖν τὴν προσομίλιαν Πέτρον ἐγὼ τῇ ὑγιασθείσῃ γυναικὶ ἐπὶ πατρὸς τοῦ
ὄχλου χιλίας δραχμὰς⁶ εἰς τροφὰς ἐδωρησάμην, παραθέμενος αὐτὴν ἀγαθῷ
τινὶ ἀνδρὶ, πρώτῃ τῆς πόλεως ὅτι, φύσει μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιεῖν προσηρμένῳ.
ἔτι δὲ καὶ ἄλλαις πολλαῖς ἀργύρια διακείμας ταῖς ποτὲ τὴν μητέρα παραμυθη-
σαμένης, εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ, διέπλευσα εἰς Ἀντάραδον ἅμα τῇ μητρὶ καὶ
τῷ⁷ Πέτρῳ καὶ τοῖς λοιποῖς εταίροις,⁸ καὶ οὕτως εἰς τὴν Ξετίαν ὤρμησάμεν.

XCIII. Γενομένηων¹ δὲ ἡμῶν ἐταυθῆ² καὶ τροφῆς μεταλαβόντων
καὶ συνήθως εὐχαριστήσαντων ἔτι ὥρας οὕσης ἔφην ἐγὼ τῷ Πέτρῳ· φιλα-
νθρωπίας ἔργον, κυρίε μου Πέτρε, ἢ ἐμὴ ἐποίησε μήτηρ τῆς Ξενοδόχου ὑπο-
μαρθεῖσα γυναικὸς. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ἀρά γε, ὦ Κλήμη, ἀληθῶς
νομίμας φιλελευθροπίας ἔργον πεποιημένοι τὴν τε τεκοῦσαν, καθ' ὃ τὴν ἀπὸ
ναυαγίου αὐτὴν ὑποδεξαμένην ἠμείψατο· ἢ ὡς μητρὶ μεγάλη χαριζόμενος
τοῦτον εἴρηκας τὸν λόγον; εἰ δὲ οὐχ ὡς χαριζόμενος, ἀλλ' ὡς ἀληθεύων
ἔφησ, ἰσχυρὰ μοι ἀγνοεῖν τί ποτὲ ἐστὶ φιλελευθροπίας μέγεθος, ἥτις ἐστὶν
ἄνευ τοῦ φρονικῶς πεύθοντος ἢ πρὸς οἷον δήποτε στοργῇ, καθ' ὃ ἀνθρω-
πὸς ἐστιν. ἀλλ' οὐδὲ τὴν Ξενοδόχον τὴν ἀπὸ τοῦ³ ναυαγίου ὑποδεξαμένην
τὴν σὲ τεκοῦσαν, φιλελευθροπον εἰπεῖν τολμῶ. ὑπὸ ἐλείου γὰρ κολακευθεῖσα
ἐπέπειστο εὐεργετῆς γενέσθαι γυναικὸς ναυαγίῳ περιπεσοῦσης, τέκνα πεν-
θούσης, ξένης, γυνῆς, μεμονωμένης καὶ σφόδρα ἐπὶ ταῖς συμφοραῖς ὀλοφν-
ρομένης. ἐν τῷσάυταις οὖν αὐτῆς⁴ συμφοραῖς οὕσης, τίς καὶ ἀσεβῶν ἰδὼν
οὐκ ἂν ἠλέησεν; ὥστε οὕτω φιλελευθροπίας ἔργον πεποιηκνῖα φαίνεται
οὐδὲ ἡ Ξενοδόχος γυνή, ἀλλ' ὑπὸ ἐλείου τοῦ⁵ ἐπὶ μνηρίας συμφοραῖς πρὸς
εὐεργεσίαν κευκημένη. καὶ γὰρ⁶ ἢ σὲ τεκοῦσα, βίον εὐπορησασα καὶ τὴν
Ξενοδόχον ἀμειψαμένη, φιλελευθροπίας ἔργον οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ φιλίας;
πολλὴ δὲ διαφορὰ μεταξὺ φιλίας καὶ φιλελευθροπίας, ὅτι ἡ μὲν φιλία ἐξ ἀμω-
βῆς γίνεται, ἢ δὲ φιλελευθροπία⁷ ἄνευ τοῦ φρονικῶς πεύθοντος πάντα ἀνθρω-
πον, καθὸ ἀνθρώπος ἐστὶ φιλοῦσα εὐεργετεῖ. εἰ μὲν οὖν ἡ ἐλεήσασα Ξενο-
δόχος καὶ ἐχθρὸς ἀδικήσαντας ἐλεῦσα⁸ εὐεργετεῖ, φιλελευθροπος ἂν εἴη· εἰ
δὲ διάτι φίλη ἢ ἐχθρὰ,⁹ καὶ διάτι ἐχθρὰ ἢ φίλη, ἢ τοιαύτη τοῦ τινὸς αἰτίου
φίλη ἐστὶν ἢ ἐχθρὰ, οὐ τοῦ ἀνθρώπου.

XCIV. Καὶ γὰρ ἀπεκρινάμην· οὐ δοκεῖ σοι οὖν φιλελευθροπος εἶναι κἂν
ἡ Ξενοδόχος ξένη, ἢν οὐκ ἠπίστατο εὐεργετήσασα;¹ καὶ ὁ Πέτρος· ἐλεήμονα
μὲν αὐτὴν εἰπεῖν ἐπίσταμαι, φιλελευθροπον δὲ οὐ τολμῶ λέγειν, ἅτε δι' οὗτε
τὴν τεκοῦσαν φιλότεκνον, ὑπὸ ὠδίνων γὰρ καὶ ἀνατροφῆς στήριγεν πέπτωται.
ὡσπερ γὰρ ὁ ἐρῶν ὑπὸ τῆς συνηθείας κολακεύεται, καὶ ὁ φίλος ἀπὸ τῆς

pedes Petri, atque amicam suam ac familiarem osculata percontabatur, quid istud esset. At illa breviter omne ei recognitionis negotium exposuit, et qui audierunt obstupefacti sunt. Tunc mater hospitem curatam videns rogavit, ut ipsa quoque sanitatem acciperet. Ille autem manu imposita ipsam etiam curavit.

XCII. Sicque postea Petrus de Deo ac de propria in eum fide sermonem habuit et in fine addidit: Si quis haec vult diligenter cognoscere Antiochiam, ubi per multos dies residere statui, veniens quae ad salutem suam pertinent discat. Si enim negotiandi aut militandi causa patriam relinquere soletis et ad loca remotissima abire, propter aeternam salutem ne trium quidem dierum iter suscipere noletis? Itaque post Petri concionem ego mulieri, quae sanata fuerat, coram omni populo mille drachmas ad victum dedi et commendavi eam cuidam bono viro, primario oppidi, qui sponte id cum gaudio facere proposuit. Sed et aliis multis pecuniam distribui, quae matri quondam solatium praebuerant, gratisque Deo actis una cum matre, Petro, caeterisque sodalibus Antaradum enavigavi, atque ita ad hospitium processimus.

XCIII. Ubi cum essemus et sumpsissemus cibum ac de more gratias egissemus atque adhuc tempus superesset, ego dixi Petro: Humanitatis opus, domine mi Petre, exercuit mea mater, quae hospita mulieris recordata fuerit. Respondit Petrus: Itane, o Clemens, vere existimasti, humanitatis opus factum a tua genetrice, quando ei, quae ipsam ex naufragio receperat, gratiam retulit; an ut matri plurimum gratificareris, hunc dixisti sermonem? Si enim non ut rem gratam faceres, sed ut veritatem loquereris, effatus es, videris mihi ignorare, quanam sit magnitudo humanitatis, quae est amor in quemlibet quatenus hominem et absque ullo naturali affectu. Sed nec hospitem, quae matrem tuam e naufragio suscepit, ausim hominum amantem appellare. Misericordia enim commota, impulsae est ad bene faciendum mulieri naufragium passae, natos lugenti, peregrinae, nudaee, destitutae, multumque calamitates suas lamentanti. In tantis ergo adversitatibus versantem quis videns, etiam ex impiis non miseratus fuisset? Quare nequaquam humanitatis opus nec mulier hospita videtur peregrisse, sed ad benefaciendum mota fuisse misericordia ex plurimis adversis orta. Quanto magis parens tua, facultatibus abundans et hospitam remunerata, non humanitatis opus effecit, verum caritatis seu amicitiae? Multa autem intercedit differentia inter caritatem et humanitatem, quia caritas quidem ex remuneratione est, humanitas vero absque ulla naturali propensione hominem omnem, quia homo est, diligit ac beneficiis afficit. Itaque si hospes, quae miserta est, etiam hostes male de ea meritos miserata beneficio afficeret, humana esset: sin vero propter quid amica est vel inimica et propter quid inimica vel amica, haec alicuius rei, quae causa sit, amica est vel inimica, non autem hominis.

XCIV. Et ego respondi: Non ergo tibi videtur esse humana saltem hospes, quae in peregrinam, quam non noverat, beneficium contulit? Tum Petrus: Eam quidem misericordem appellare novi, hominum autem amantem non audeo dicere, quandoquidem nec matrem amantem liberorum, quippe quae a partus doloribus et ab educatione ad diligendum compulsae

in O. — 4) τοῦ O. — 5) τὸν om. V. —
 6) of deest in O.
 Cap. XCII. 1) ὁμιλήσας V. —
 2) πατρίδας V. — 3) ἀπέρχομαι O. —
 4) δὲ V, ubi dein μὴ δὲ p. οὐδέ. —
 5) Notula Καθ. β' ad oram O. —
 6) δραγμῶν scr. V. — 7) τῶ om. V. —
 8) ἐτέροις V.

Cap. XCIII. 1) Notula Καθ. Β' ad oram V. — 2) ἐνταῦθα deest in V. — 3) τοῦ om. V. — 4) αὐτῆς deest in V. — 5) τῆς O. — 6) ὁμοίως καὶ O. — 7) Vocc. ἡ δὲ φιλανθρωπία des. in V. — 8) ἐλευσα V. — 9) ἐχθρὰ ἢ φιλῆ inv. V, ubi dein des. ἡ.
 Cap. XCIV. 1) εὐεργετήσασθαι

ἀμοιβῆς, οὕτω καὶ ὁ ἐλεῶν ὑπὸ τῆς συμφορᾶς. πλὴν ἐγγὺς ὁ ἐλεῶν καὶ τῷ φιλάνθρωπῳ, οὗ ἀνευ τοῦ τι θεράσθαι λαβεῖν εὐεργεσίην πεύδεται. πλὴν οὕτω φιλάνθρωπος ἐστίν. καὶ γὰρ ἔφη· ἐπὶ ποίας οὖν πράξεσιν φιλάνθρωπος εἶναι τις δύναται; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ἐπεὶ ὁρῶ σε γλιχόμενον ἀκούσαι, τί ποτε ἐστὶν φιλάνθρωπίας ἔργον, οὐκ ὀκνήσω λέγειν. φιλάνθρωπος ἐστὶν ὁ καὶ ἐχθροὺς εὐεργετῶν. οὗτις δὲ οὕτως ἔχει, ἀκουσον. φιλάνθρωπία ἐστὶν ἀρρήενόηλος, ἧς τὸ θῆλον μέρος ἐλεημοσύνη λέγεται, τὸ δὲ ἀρῆεν αὐτῆς ἀγάπη ἢ πρὸς τὸν πλησίον ἀνόμασται, πλησίον δὲ ἀνθρώπων ἐστὶν ὁ πᾶς ἀνθρώπος, οὗχ ὅτι εἰς ἀνθρώπος·³ ἀνθρώπος γὰρ ἐστὶν καὶ ὁ κακὸς καὶ ὁ ἀγαθός, καὶ ὁ ἐχθρὸς καὶ ὁ φίλος. χρὴ οὖν τὸν φιλάνθρωπιαν ἀσκῶντα μιμητὴν εἶναι Θεοῦ εὐεργετούντα δικαίους καὶ ἀδίκους, ὡς αὐτὸς ὁ Θεὸς πᾶσιν ἐν τῷ τῶν κόσμων τῶν τε ἡλίων καὶ τούτοις ὑετοῦς αὐτοῦ παρέχων. εἰ δὲ θελεῖς ἀγαθὸν μὲν εὐεργετεῖν, κακὸν δὲ μηκέτι, ἢ κολάζειν, κρεττὸν ἔργον ἐπιχειρεῖς πράττειν, οὐ τὸ τῆς φιλάνθρωπίας σπουδαίεις ἔχειν.

XCv. Καὶ γὰρ ἔφη· ἀρά γε καὶ ὁ Θεὸς μέλλων τότε κρίνει, ὡς διδάσκεις ἡμᾶς, οὐ φιλάνθρωπος ἐστίν; καὶ ὁ Πέτρος· τὸναντίον λέγεις. ἐπεὶ γὰρ κρίνει, διὰ τοῦτο φιλάνθρωπος ἐστίν. φίλων γὰρ καὶ ἐλεῶν τούτοις ἡδικημένους, τιμωρεῖ τοὺς ἡδικηκτάς. καὶ γὰρ ἔφη· οὐκ οὖν, εἰ καὶ γὰρ ἀγαθὸν μὲν εὐεργετῶ, τούτοις δὲ ἀδικουῦντας, καθ' ὃ ἀνθρώπους ἡδίκησας, τιμωρῶ, φιλάνθρωπος εἰμι. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· εἰ μετὰ τοῦ πρόγνωσιν ἔχειν εἰλες καὶ τοῦ κρίνειν ἐξουσίαν, ὁρθῶς ἂν τοῦτο ἐποίεις, διὰ μὲν τοῦ εὐληφέναι τὴν ἐξουσίαν καταδικάζων, οὗς ὁ Θεὸς ἐδημιούργησεν, διὰ δὲ τὴν πρόγνωσιν ἀπειταίστως ἐν τῷ κρίνειν οὗς μὲν ὡς δικαίους δικαίων, οὗς δὲ ὡς ἀδίκους καταδικάζων. καὶ γὰρ ἔφη· ὁρθῶς ἔφησ καὶ ἀληθῶς, ἀδύνατον γὰρ τινα πρόγνωσιν οὐκ ἔχοντα ὁρθῶς κρίναι. ἐπίστε γὰρ φαίνονται τινες ἀγαθοὶ ἀθέμτα κρῖνα διαπραττόμενοι, ἐπίστε¹ δὲ ἀγαθοὶ ὑπὸ διαβολῆς ἐχθρῶν κακῶν ὑπολαμβάνονται. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦ βασανίζειν καὶ ἀνακρίνειν ἐξουσίαν τῆς² ἔχων δικάζει, οὐδὲ οὕτως³ τὸ πάντως δικαίως ἀντὶ δικαίας⁴ ἐρίσται. ἐπίστε γὰρ φρονεῖς ὄντες, τὰς βασάνους ὑπομείναντες, ὡς ἀθῶοι ἀπελύθησαν, ἕτεροι δὲ ἀθῶοι ὄντες, τὰς βασάνους μὴ ὑπομείναντες, ἐαντῶν καταψευσάμενοι ὡς αἰτίοι ἐκολάσθησαν.

XCvI. Καὶ ὁ Πέτρος λέγει·¹ μετρίως ἔχει καὶ ταῦτα, τὸ δὲ μείζον ἀκουσον. ἐπίστε ἀνθρώπων ἀμαρτανόντων ἢ εὐπραττόντων, ὧν ποιοῦσιν ἂ μὲν ἴδια αὐτῶν ἐστίν, ἂ δὲ ἀλλότρια· δικαίον δὲ ἕκαστον ἐπὶ τοῖς ἰδίῳ ἀμαρτήμασι τιμωρεῖσθαι, ἢ ἐπὶ τοῖς ἰδίῳ κατορθώμασιν εὐεργετεῖσθαι. ἀδύνατον δὲ τινα, πλὴν προφήτη μόνῳ πρόγνωσιν ἔχοντι τὰ ὑπὸ τινος γινόμενα εἶδέναι, ποιά ἐστὶν αὐτοῦ ἴδια, ποία δὲ οὐκ εἰσὶ πάντα γὰρ δι' αὐτοῦ γινόμενα βλέπεται. καὶ γὰρ ἔφη· ἐβουλόμην μαθεῖν, πῶς τῶν ἀδικημάτων ἢ κατορθωμάτων ἂ μὲν ἴδια, ἂ δὲ ἀλλότρια. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἔφη· τὰ ἀγαθὰ ἐλθεῖν δεῖ· μακάριος δὲ, φησὶ, δι' οὗ ἔρχεται. ὁμοίως καὶ τὰ κακὰ ἀνάγκη ἐλθεῖν· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ, δι' οὗ ἔρχεται.² εἰ δὲ διὰ κακῶν κακὰ ἔρχεται καὶ δι' ἀγαθῶν ἀγαθὰ φέρεται, προσεῖναι δεῖ ἕκαστῳ³ τὸ ἴδιον, τὸ ἀγαθὸν εἶναι ἢ κακὸν, ἐξ⁴ ὧν προέπραξεν, διὰ τοῦ ἐλθεῖν τὰ δεύτερα ἀγαθὰ ἢ κακὰ, ἂ τινα ἴδια αὐτοῦ τῆς αἰρέσεως ὄντα ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας διελθεῖν⁵ ὀκνονώμεται. ἐπεὶ οὖν⁶ κρίσις αὐτῆ Θεῷ, ὡσπερ ἐπ' αἰώνου τὸν διὰ πάσης κακοχίτας διεληλυθόντα καὶ ἄμμεπτον εὐρεθέντα, ἐκείνον ζωῆς αἰώνιου

sit. Nam sicut qui cupidine inflammatur, a consuetudine mulcetur, et amicus a remuneratione, ita et qui miseretur, a calamitate. Attamen misericors humano vicinus est, quoniam absque munere ullius captatione ad praestandum beneficium fertur. Nondum tamen humanus est. Et ego dixi: Ob quas igitur actiones humanus quis esse potest? Respondit Petrus: Quia video te cupidum audiendi, quodnam sit humanitatis officium, non pigebit dicere. Humanus est, qui etiam inimicis bene facit. Quod autem ita habeat, audi. Humanitas est masculofemina, cuius feminea pars misericordia dicitur, quod vero in illa est masculum, dilectio erga proximum nominatur, proximus autem homini est quilibet homo, et non quia unus homo: homo enim est etiam malus et bonus, hostis pariter ac amicus. Oportet ergo eum, qui humanitatem colit, imitatorem Dei esse, et de iustis atque iniustis bene mereri, sicut ipse Deus cunctis in hoc mundo solem imbrosque suos praebet. Quodsi vellis bonis quidem benefacere, non autem malis, vel hos punire, iudicis munus implere niteris, non vero habere humanitatem conaris.

XCV. Et ego dixi: Ergo Deus, qui aliquando iudicaturus est, ut nos doces, non est humanus? Ac Petrus: Pugnantis loqueris. Nam quia iudicabit, ideo humanus est. Diligens enim ac miseratus iniuria affectos plectit eos, qui iniuriam intulerunt. Et ego Itaque, inquam, si ipse bonis benefacio et iniuriosos quia iniurii erga homines fuerunt castigo, humanus sum. Et Petrus respondit: Si una cum praenotione haberes quoque iudicandi potestatem, recte id faceres, per acceptam quidem potestatem condemnans eos, quos Deus creavit, per praenotionem vero, inculpate in iudicando tum alios tanquam iustos absolvens, tum alios tanquam iniustos damnans. Et ego dixi: Recte locutus es ac vere; fieri enim nequit, ut qui praenotione caret, recte iudicet. Interdum quippe nonnulli videntur boni, qui illicita clam perpetrant, nonnulli vero boni hostium calumnia mali esse creduntur. Sed etsi quis potestate torquendi praeditus iudicet, neque sic iuste omnino habebit indicare. Quidam enim homicidae quaestionis tormenta perferentes dimissi sunt velut innoxii, alii vero, qui erant innocentes, cum tormenta ferre non potuissent, contra se mentiti velut rei supplicio affecti sunt.

XCVI. Tum Petrus dixit: Atque haec modica sunt, audi vero maius. Cum aliqui homines peccant vel bene agunt, eorum quae operantur alia quidem ipsorum propria sunt, alia vero aliena; aequum autem est unumquemque pro delictis propriis dare poenas, aut pro meritis propriis mercedem ferre. Fieri autem nequit, ut quispiam, nisi solus propheta praenotionem habens, ab aliquo gesta sciat, quaeenam eius propria sint et quaeenam non sint; videt enim cuncta, quae fiunt. Et ego dixi: Vellem audire, quo modo ex criminibus aut bonis operibus alia quidem sunt propria, alia vero aliena. Respondit Petrus: Dominus noster Iesus Christus filius Dei dixit: *Oportet, ut veniant bona; beatus autem, inquit, per quem veniunt. Similiter necesse est, ut etiam veniant mala; vae autem homini, per quem veniunt.* Porro si per malos veniunt mala et per bonos bona inferuntur, proprium unicuique inesse debet bonum vel malum, ex iis quae prius operatus est; quod veniunt secunda bona vel mala, quae, cum a propria hominis sint voluntate, ut exoriantur, divina instituit providentia. Itaque hoc est Dei iudicium, ut qui per omnem vexationem, voluit in agone, transierit et in-

V. — 2) Voc. οὐχ ὅτι εἰς ἄνθρωπος om. in O. Melius noster Hom. Codex οὐχ ὅτι εἰς ἄνθρωπος — non hic vel iste homo.

Cap. XCV. 1) ἔνιοι V. — 2) τις des. in V. — 3) οὕτως O. — 4) δικαίτην O.

Cap. XCVI. 1) ἔφη O. — 2) Ita O, ubi tamen ἔρχονται scr., οὐαὶ δὲ δὲ οὐ ἔρχεται Matth. 18, 7. Luc. 17, 1. — 3) ἐκάστου V. — 4) καὶ ἐξ Hom. — 5) ἔλαθον O, δεῖ ἔλαθον V. — 6) οὐδ

καταξιῦσθαι. οἱ γὰρ ἐν ἀγαθοῖς ἰδία βουλῇ προκόψαντες ὑπὸ τῶν ἰδία βουλῇ ἐν κακίᾳ παραμεινάντων πειράζονται,⁷ διακόμμενοι, μισοῦμενοι, λουδοροῦμενοι,⁸ ἐπιβουλεύμενοι, τυπτόμενοι, πλεονεκτούμενοι, διαβαλλόμενοι, ἀγγαροῦμενοι, ἐπιηραζόμενοι, πάντα ἐκείνα πάσχοντες, δι' ὧν εὐλόγως δοκεῖ τὸ ὀργιζέσθαι γίνεται καὶ πρὸς ἄμωσαν ὁρμῶν. ὁ δὲ διδάσκαλος εἰδὼς, ὅτι οἱ ταῦτα ἀδίκως ποιοῦντες ἐκ προτέρων ἁμαρτημάτων καταδικοί εἰσι, καὶ ὅτι διὰ καταδικῶν τὸ τῆς κακίας πνεῦμα ταῦτα ἐνεργεῖ, τοὺς μὲν ἀνθρώπους, καθ' ὃ ἀνθρωποὶ εἰσι καὶ δι' ἁμαρτίας ὄργανα γινόμενος κακίας, ἐλεεῖν συνεβούλευσεν, ὡς φιλανθρωπίαν ἀσκοῦσι, καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς ἐστὶ τοῖς ἀδικουμένοις,⁹ ἀπαλύνει τῆς καταδικῆς τοὺς ἀδικούντας, ἵνα ὥσπερ οἱ τήροντες τοῖς μεθύουσι βοηθῶσιν εὐχαῖς, τηστείαις, εὐλογίαις, μὴ ἀνθιστάμενοι, μὴ ἀμνόμενοι, ἵνα μὴ ἐπὶ πλείον αὐτοὺς ἁμαρτάνειν ἀναγκάσωσι. τοῦ¹⁰ γὰρ παθεῖν πάντως κακοιμένου τινί, οὐκ εὐλογον ἀγαπακτεῖν ἐκεῖνον, δι' οὗ καὶ¹¹ τὸ παθεῖν γίνεται, λογισάμενον ὅτι εἰ καὶ ἐκεῖνος οὐκ ἐκακούγησεν αὐτόν, διὰ τὸ πάντως κακοχηθῆναι μέλλειν, δι' ἑτέρου τὸ παθεῖν ἦν. τί οὖν ἀγαπακτῶ τῷ διαθεμένῳ, ἐμὸν πάντως παθεῖν κεκρμένον; ἀλλ' ἔτι μὴν,¹² εἰ τὰ αὐτὰ τοῖς κακοῖς προφάσει ἀμύνης ποιούμεν,¹³ παρὰ τὸ πρῶτον ἢ¹⁴ δευτέρου τὸ αὐτὸ τοῖς κακοῖς οἱ ἀγαθοὶ πράσσομεν. καὶ ὡς ἔφη, οὐ χρὴ ἀγαπακτεῖν, ὡς εἰδόμεν,¹⁵ ὅτι Θεοῦ προσοία οἱ κακοὶ τοὺς ἀγαθοὺς τιμωροῦνται.¹⁶ οἱ¹⁷ οὖν τοῖς τιμωροῦσι χαλεπαίνοντες, ὡς τυνὸς ἀποστόλους Θεοῦ ὑβρίζοντες, ἁμαρτάνουσι, τιμῶντες δὲ καὶ τὰ ἐναντία τοῖς ἀδικεῖν νομιζόμενοις, διατιθέμενοι αὐτοὺς εἰς τὸν Θεὸν οὕτω κελύσαντα εὐσεβοῦσι. καγὼ πρὸς ταῦτα ἀπεκρινάμην· οὐκ οὐκ οἱ ἀδικούντες οὐκ εἰσὶν αἴτιοι, ὅτι κρίσει Θεοῦ ἀδικοῦσι τοὺς δικαίους. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· καὶ πάντῃ ἁμαρτάνουσι πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν ἑαυτοὺς ἀποδεδωκότες. ὅθεν εἰδὼς ἀπ' αὐτῶν ἐλέγεται τιμωρεῖν τοὺς ἐπὶ τοῖς προτέροις ἁμαρτημασι μεταμεληθέντας δικαίως, ἵνα τοῖς μὲν δικαίοις διὰ τῆς τωκαύτης τιμωρίας τὰ πρὸ τῆς μετανοίας πραχθέντα ἀφεθῇ κακία. τοῖς δὲ τιμωροῦσιν ἀσέβειν κακοχεῖν ἐπιθυμοῦσι καὶ μετανοεῖν οὐ¹⁸ θέλουσιν εἰς ἀναπλήρωσιν ἰδίας κολάσεως δικαίους κακοχεῖν συνεγνωθήθη. ἀνευ γὰρ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλῆς οὐδὲ στρουθὺς ἐν παγίδι ἐμπεσεῖν ἔχει.¹⁹ οὕτως²⁰ δικαίων καὶ αἱ τριχῆς τῷ Θεῷ ἐναρμόμιοι²¹ εἰσι. δίκαιος δὲ ἐστὶν ἐκεῖνος, ὁ τοῦ εὐλόγου ἕνεκα τῆ φύσει μαχόμενος. οἷον πᾶσι πρόσσεστιν ἐκ φύσεως τοὺς²² φιλοῦντας φιλεῖν· δίκαιος πειράται καὶ ἐχθρὸν ἀγαπᾶν καὶ λουδορῶντας εὐλογεῖν, ἔτι μὴν καὶ ὑπὲρ ἐχθρῶν εὐχεσθαι, ἀδικούντας ἐλεεῖν. διὸ καὶ προσ-αδικεῖσθαι ἀνέχεται, καὶ ὁμως καταρωμένους εὐλογεῖ, τίπττονσι συγχωρεῖ, διώκουσιν ὑποχωρεῖ,²³ μὴ ἀσπαζόμενους ἀσπάζεται, τοῖς οὐκ ἔχουσιν ὧν ἔχει κοινωνεῖ, ὀργιζόμενον²⁴ ποιεῖ, τὸν ἐχθρὸν διαλλάσσει, τὸν ἀπειθῆ παρακαλεῖ, τὸν ἀπίστον κατηχεῖ, τὸν πενθούντα παραμυθνεῖται, ἐπιηραζόμενος στέγει, ἀχαριστούμενος οὐκ ἀγαπακτεῖ, εἰς δὲ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀποδεδωκὼς οὕτω διάκειται,²⁵ [ὅτι] πενίαν οὐ πεφόβηται, ἀλλὰ τὰ ἑαυτοῦ μερίζων τοῖς οὐκ ἔχουσι πένης γίνεται. ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἁμαρτάνοντας τιμωρεῖ. ὁ γὰρ τὸν πλησίον ἀγαπῶν ὡς ἑαυτὸν, ὡς αὐτὸς ἁμαρτήσας οἷδε τιμωρηθῆναι μὴ θέλει, οὕτως οὐδὲ τοὺς ἁμαρτάνοντας τιμωρεῖ· καὶ ὡς θέλει κολακευεσθαι καὶ εὐλογεῖσθαι καὶ τιμᾶσθαι καὶ πάντα τὰ ἁμαρτήματα αὐτῷ συγχωρεῖσθαι, τοῦτο αὐτὸς τῷ πλησίον ποιεῖ ὡς ἑαυτὸν ἐκείνον ἀγαπῶν. ἐνὶ δὲ²⁶ λόγῳ, ὃ θέλει ἑαυτῷ, θέλει καὶ τῷ πλησίον. οὕτως γὰρ ἐστὶ Θεοῦ νόμος καὶ προφητῶν, αὐτῆ τῆς ἀληθείας ἢ διδασκαλία. καὶ ταῦτα

ventus fuerit inculpatus, is donetur vita aeterna. Nam qui in bonis propria voluntate profecerunt, ab iis, qui sua quoque voluntate in mala tractatione perseverant, tentantur, exagitantur, odia, convicia, insidias, verbera, fraudes, calumnias, vim patiuntur, afficiuntur contumeliis, cunctaque illa perferunt, per quae iusta videtur esse ira et ultio. Magister vero sciens, quod qui haec iniuste faciunt, ex prioribus peccatis rei sunt, quodque per sotes spiritus malitiae ista efficit, hominum quatenus homines sunt, etsi propter peccata facti fuerint malitiae instrumenta, misereri suasit suis, tanquam misericordiae cultoribus, utque, quantum in se est, iniuria affecti iniuriam facientes a damnatione absolvant, quo velut sobrii ebriis succurrant per orationes, ieiunia, benedictiones, non resistendo, non vindicando, nec eos cogant amplius peccare. Cum enim aliquis omnino ad patiendum condemnatus est, non est aequum, ut illi irascatur per quem patitur, secum reputans, quod, etsi ille non afflixisset eum, tamen quia omnino affligi debet, per alium pati sibi contingeret. Cur ego indignor adversus auctorem, qui plane ad perpressionem sum destinatus? Sed et adhuc, si eadem cum improbis praetextu ultionis faciamus, praeterquam quod primi non sumus vel secundi idem facimus ac mali, nos qui boni dicimur. Et quem admodum aiebam, indignari non oportet, cum sciamus a malis bonos per Dei providentiam castigari. Qui ergo ultores aegre ferunt, tanquam qui a Deo missos contumelia afficiant, delinquant; qui vero in pretio habent, et contrarie sentiunt erga eos, qui ipsis iniuriam inferre putantur, in Deum, qui ita statuit, pii sunt. Et ego ad haec dixi: Itaque qui faciunt iniuriam, rei non sunt, quoniam Dei iudicio iniuria iustos afficiunt. Respondit Petrus: Valde peccant, quippe qui se ad peccandum dedant. Unde sciens [Deus] ex iis illos punire deligit, qui de prioribus peccatis iuste agunt poenitentiam, ut iustus quidem per has poenas dimittantur, quae ante poenitentiam fecerunt mala. Impiis vero, qui castigant et vexare cupiunt, nec poenitentiam volunt agere, ad implenda delicta permittitur iustos castigare et affligere. Nam absque Dei voluntate neque passer in laqueum incidere potest. Sic iustorum etiam capilli Deo numerati sunt. Ille autem iustus est, qui propter rectam rationem pugnat cum natura. Verbi gratia: cunctis a natura insitum est, diligentes diligere; iustus conatur etiam diligere inimicos et conviciantibus benedicere, ac praeterea orare pro hostibus, iniuriam inferentes miserari. Quocirca se priorem iniuria affici patitur, item maledicentibus benedicit, verberantibus condonat, cedit persequentibus, salutat eos qui non salutant, cum non habentibus communicat quae habet, irascentem flectit, inimicum conciliat, contumacem hortatur, incredulum instituit, lugentem consolatur, exagitatus sustinet, ingratis acceptus non indigne fert, propensus autem ad diligendum proximum tanquam se ita disponitur, ut paupertatem non timeat, verum sua non habentibus dividens fiat pauper. Sed nec peccantes ulciscitur. Qui enim proximum velut se diligit, quemadmodum ipse, cum peccavit, scit nolle in se animadverti, ita nec peccatores castigat; et sicut vult demulceri, benedici, honorari, omnium delictorum veniam accipere, hoc ipse proximo facit, quem velut se amat. Uno autem verbo, quod sibi cupit, cupit et proximo. Haec enim est Dei ac prophetarum lex, haec

om. O. — 7) *κολάζονται* O. — 8) *λοιδορούμενοι* in O ponitur post *διαβαλλόμενοι*. — 9) Ita hic et subinde legendum et Hom. XII, 80, ubi textus videtur corruptus. — 10) *τούτο* O. — 11) *καὶ* om. O. — 12) *μέν* O. — 13) *ποιῶμεν* Hom. — 14) *ἢ* des in V et Hom. — 15) Ita et Cod. Reg. 804, *εἰδότε* Hom. — 16) *τιμωροῦσιν* O. — 17) *εὶ* O, ubi

deest proximum *τοῖς*. — 18) *μὴ* O. — 19) Luc. 12, 6. 7. — 20) *οὕτω* O. — 21) *ἐναρδύμετο* O. — 22) *τούς* om. O. — 23) Vocc. *διώκουσιν ὑποχωρεῖ* non sunt in O. — 24) *ὀργιζομένους* O. — 25) Vocc. *οὕτω δίκαιται* des. in V. Hom. Subsequens [ὄτι] addidi ex conjectura. — 26) *δὲ* om. V. — 27) *καὶ* om.

μὲν ἀγάπη ἢ πρὸς πάντα ἀνθρώπων ταλεία τὸ ἄρῃς μέρος ἐστὶν οὕσα τῆς φιλανθρωπίας, τὸ δὲ ἄλλοις θῆλυ μέρος ἐστὶν αὐτῆς. ὅπερ ἐστὶ πενωῶτα θρέψαι, καὶ ποτὸν δευῶντι παρασχεῖν, καὶ γυμνὸν ἐνδύσαι, καὶ²⁷ νοσοῦντα ἐπισκέψασθαι, καὶ ξένον δεῖσασθαι, τῷ²⁸ ἐν εἰρκῇ κατὰ τὸ δυνατόν ἐπιφαινόμενον βοηθεῖν, καὶ ἀπαξυπλῶς τὸν ἐν συμφοραῖς ἐλεῖσαι.

XCVII. Ἐγὼ δὲ ἀκούσας ἔφη· ταῦτα μὲν δυνατὸν πράττειν, ἐχθροὺς δὲ ἐνεργεῖν, πᾶσαν αὐτῶν υποκρίροντα ἐπήρεια, οὐκ οἰομαι δυνατόν ἀνθρωπίαια προσεῖναι φύσει. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ὀρθῶς ἔφη. ἀθανασίας γὰρ αἰτία οὕσα ἢ φιλανθρωπία πολλοῦ δίδεται. καὶ γὰρ ἔφη· πῶς οὖν¹ σύνεστιν ἐν τῷ λαβεῖν; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ταύτην, ὡ φίλε Κλήμη, λαβεῖν ἐστὶν, εἰς πληροφρονηθῆ τις, ὅτι οἱ ἐχθροὶ πρὸς καιρὸν κικουχούντες, οὗς μισοῦσιν, αἰώνιον κολάσεως ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς αἴτιοι γίνονται· προσέτι δὲ αὐτοῖς ὡς ἐνεργεῖται σφόδρα ἀγαπήσουσιν. εἰ δὲ ἄλλως τοῦ ταύτην λαβεῖν, ὡ φίλε Κλήμη, μήτις ἐστὶν, οὐ πάροστι φόβος Θεοῦ.² ὁ γὰρ Θεὸς φοβούμενος τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπᾷ· τῷ μὲν τοι πρὸς Θεοῦ φόβῳ τὰ ἀγαπῶντων ποιῶν δυναται, καὶ εἰδ' οὕτως πράξαντι τὰ ἀγάπης τὸ ἀγαπᾶν³ ὡς νύμφη οὕσα προσφέρεται ὡς νυμφίῳ τῷ φόβῳ. καὶ οὕτως⁴ τοὺς φιλανθρώπους τίκτουσα λογισμοὺς ἀθάνατον τίθησι τὸν κεκτημένον ὡς εἰκόνα Θεοῦ ὁμοίαν ὑπὸ φθορᾶς ἔβρωσθηαι μὴ δυναμένην τῆρ αὐτοῦ φύσει. ὁμῶς⁵ τὸν τῆς φιλανθρωπίας ἐκθέμενος ἡμῖν λόγον ἐπιεικταλαβούσης εἰς ὕπνον ἐγράψαμεν.

XCVIII. Ὁρθρον δὲ γινόμενον¹ εἰσιὼν ὁ Πέτρος ἔφη· ὁ μὲν Κλήμης μετὰ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Ματθιδίας² καὶ τῆς ἡμῆς γυναικὸς ἅμα ἐπὶ τοῦ ὀχηματός κατεζέσθωσαν. ὁρμῶνται δὲ ἡμῶν ἐπὶ τὴν Βαλαναίαν ὁδὸν ἐπύθετό μου ἢ μήτηρ, πῶς ὁ πατήρ διάγει. καὶ γὰρ ἔφη· ἐπὶ ζήτησίν σου καὶ τῶν διδύμων ἀδελφῶν μου Φαναστίου τε καὶ Φαναστιανοῦ ἐκβάς ἀνευρετός ἐστιν. ὀλμαι δὲ ἐκ τοῦ πλείστον τελευτήσαι αὐτὸν χρόνον³ ἢ νυαγίῳ περιπεῖντα, ἢ ἐν ὀδῷ σφαλέντα,⁴ ἢ ὑπὸ λύπης μαρανθέντα. ἢ δὲ ἀκουσασα καὶ ἐπίδακρος γενομένη ἐστὲναξεν λυπηθείσα, τῇ δὲ πρὸς ἐμὲ εὐρέσει χαίρουσα τὴν ἐκ τῆς ὑπομνήσεως λύπην μετρίως ἀπήμβλυνεν.⁵ κατηντήσαμεν οὖν εἰς Βαλαναίας. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ εἰς Πάλταν ἦλθομεν, κακκῆθεν εἰς Γάβαλαν,⁶ τῇ δὲ ἑτέρᾳ κατηντήσαμεν εἰς Λαοδίκειαν. καὶ ἰδὼν πρὸ τῶν Θυρῶν Νικήτης καὶ Ἀκύλας ἀπήντων⁷ ἡμῖν, καὶ καταφιλήσαντες ἦγον ἐπὶ⁸ τῆρ ξενίαν. ὁ δὲ Πέτρος καλῆν καὶ μεγάλην πόλιν ἰδὼν ἀξίον, ἔφη, ἐνταῦθα ἡμερῶν ἐπιμείναι. ὡς γὰρ ἐπίπαν τὸ πληθὸς δυνατώτερόν ἐστι τίκειν τοὺς ζιτουμένους.⁹ ὁ μὲν οὖν Νικήτης καὶ Ἀκύλας ἐπονθάνοντό μου, τίς εἶη αὐτῇ ἢ ξένη¹⁰ γυνή. καὶ γὰρ ἔφη· ἐμὴ μήτηρ, ἢ ἐπιγνωαί μοι ὁ Θεὸς διὰ Πέτρον τοῦ κυρίου μου εἰδορήσατο.

XCIX. Ταῦτά μου εἰπόντος ὁ Πέτρος πάντα αὐτοῖς ἐπὶ κεφαλαίων ἐξέθετο, ὡς ἅμα αὐτοὺς προοδεῦσαι ἐγὼ Κλήμης τὸ ἐμὸν γένος ἀντῷ ἐξεθέμην, καὶ τῆς μητρὸς τῆρ ἐκ τῆς τοῦ ὀνειροῦ πλαστής προφάσεως μετὰ τῶν διδύμων αὐτῆς τέκνων γενομένην ἀποδημίαν, ἐτι τε καὶ τοῦ πατρὸς τῆρ ἐπὶ ζήτησιν αὐτῆς ἀποδημίαν, ἔπειτα ὅτι μετὰ τὸ ἀκοῦσαι ταῦτα εἰσελθὼν εἰς τῆρ νῆσον καὶ τῇ γυναικὶ συντυχῶν καὶ προσαιτούσαν ἰδὼν καὶ τοῦ προσαιτεῖν τῆρ αἰτίαν πυνθόμενος ἔγω αὐτῆς τὸ γένος, ἀναταραχθῆν, τὸν πλαστὸν ὄνειρον καὶ τῶν τέκνων τὰ ὀνόματα, ἐμοῦ τε τοῦ καταλειφθέντος παρὰ τῷ πατρὶ καὶ τῶν αὐτῆς συμπορευομένων διδύμων τέκνων, οὗς ἐν τῷ βυθῷ ὑπεροῖτο τεθνημέναι.

veritatis doctrina. Itaque caritas erga omnem hominem perfecta pars est mascula humanitatis; at misericordia pars est illius feminea. Quae est, esurientem alere, potum sitienti dare, nudum vestire, visitare languentem, hospitem recipere, carcere conclusum pro viribus iuvare, omnino denique calamitosi misereri.

XCVII. Ego vero audito hoc dixi: Haec quidem facere possumus, at inimicis benefacere omnesque eorum iniurias tolerare, ut insit in humana natura, impossibile puto. Tum Petrus respondit: Recte locutus es. Cum enim humanitas causa sit immortalitatis, multo constat. Dixi ego: Quo modo igitur mente potest concipi? Respondit Petrus: Humanitas, dilecte Clemens, acquiri potest, si quis plene sibi persuadeat inimicos, dum, quos oderunt, vexant ad tempus, aeterni supplicii liberationem illis producere: sicutque ii etiam ut benefici admodum diligentur. Sin cam aliquis non omnino inducit amico Clemens, timor Dei ei non inest. Nam qui timet Deum, proximum ut semet ipsum diligit; at timore erga Deum amantium opera potest peragere, sicutque postea, ubi opera dilectionis fecerit, caritas velut sponsa timori velut sponso adiungitur: atque ita humanitatis gignens cogitationes immortalem reddit possessorem, velut imaginem Deo similem, cuiusque natura nequeat a corruptione ludibrio haberi. Caeterum postquam humanitatis doctrinam nobis exposuit, vespera succedente ad somnum nos contulimus.

XCVIII. Exorto autem mane ingressus Petrus ait: Clemens cum matre sua Mattidia et mea uxore simul in curru consideant. Cumque per viam, quae Balanaeas ducit, pergeremus, interrogavit me mater, quo modo pater ageret. Et ego respondi: Ad requirendum te ac geminos fratres meos Faustinum et Faustinianum profectus non amplius comparuit: puto autem eum a longo tempore obiisse, vel incidentem in naufragium, vel in via circumventum, vel e dolore tabem passum. At illa audiens lacrimis obortis suspiravit praee tristitia, verum ob me inventum gaudens de maiore ex commemoratione orto paululum remisit. Itaque venimus Balanaeas. Sequenti vero die Paltum profecti sumus, et inde Gabalam, aliaque die Laodiceam devenimus. Et ecce ante portas occurrunt nobis Nicetas et Aquila, et oculati ducunt ad hospitium. Petrus autem videns pulcrum magnamque civitatem Aequum est, inquit, hic aliquot dies commorari. Nam fere semper multitudo efficacior est ad producendos, quos quaerimus. Tum Nicetas et Aquila requirebant a me, quatenam esset peregrina ignotaque ea mulier. Et ego respondi: Mater mea est, quam agnoscere donavit mihi Deus per dominum meum Petrum.

XCIX. Haec cum ego dixissem, cuncta eis Petrus summatim exposuit: quod postquam illi praecessissent, ego Clemens genus meum ipsi enarraverim, et matris cum geminis suis filiis praetextu ficto somnii perfectionem, praeterea patris ad quaerendam matrem iter, deinde quomodo ubi haec audiisset, insulam ingressus mulierem invenerit, quam mendicare videns, et causam mendicationis postulans cognoverit illius genus, educationem, fictum somnium, liberorum nomina, meum scilicet, qui relictus fueram apud patrem, et geminorum natorum, qui cum ea iter susceperant, quos in mari obiisse suspicio erat.

V. — 28) τῷ O cum Hom., τὸν V.

Cap. XCVII. 1) Ita noster Hom. Cod. (XII, 83), οὐ ed. Cot. Hom., et haec OV. — 2) ἡ δὲ ὁδὸς τοῦ ταύτην λαβεῖν, ἃ φησι Κλήμης, μὴ τις ἐστίν, ἥπερ ἐστὶ φόβος Θεοῦ clarior Hom. XII, 83. — 3) οὕτως πράξαντα τὰ ἀγάπης τῷ ἀγαπᾶν O. — 4) οὕτως O. — 5) ὁμοίως scilicet OV.

Cap. XCVIII. 1) γενομένου O. —

2) Μαιτιδίας O. — 3) χρόνου om. O.

— 4) Ita OV cum utroque Cod. Hom. (XIII, 1) et Epit. — 5) ἀπήμβλησεν V. — 6) Γάβαλα O. — 7) ἀπήντισαν O. — 8) εἰς O. — 9) δυνατόν γὰρ ἐν τῷ πληθει καὶ τινὰς εὐρέσθαι τῆς (καὶ τῆς noster Epitomes Cod. D) τοῦ Χριστοῦ μερίδος ἀξίους Epit. locum subobscurum explanans. — 10) ξένη deest in V.

C. Τούτων οὖν κεφαλαιωδῶς ῥηθέντων ὑπὸ Πέτρον ὁ Νικήτης καὶ ὁ Ἀκύλας ἐκπλαγέστες ἔλαγον· ἀρὰ γε δέσποτα καὶ κύριε τῶν ἀπάντων¹ τοῦτο ἀληθὲς ἢ θνατὸς ἔστι; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· εἰ μὴ κοιμώμεθα, ἀληθὲς τηγῶμεν. οἱ δὲ βραχὺ μαινάντες καὶ σύντονος² γινόμενοι ἔκρυσαν· ἡμεῖς δὲ μὲν Φανουσίνοσ καὶ Φανουσιανὸς, καὶ ἀπαρχῆς σου διαλεγόμενον ἀλλήλοισ ἐμβλέποντες πολλὰ περὶ ἑαυτῶν κατιστοχαζόμεθα, μὴ ἄρα οὐχ ἡμῖν διαφέρει τὰ λαλούμενα·³ λογίζόμενοι [δὲ],⁴ ὅτι πολλὰ παρόμοια γίνονται⁵ ἐν τῷ βίῳ, διὸ ἐσωκοιτῶμεν παλλόμενοι τὰς καρδίας. πρὸς δὲ τὸ τέλος τοῦ λεγομένου ἀποβλέψαντες, οἱ ἡμῖν διαφέρει τὰ λεγόμενα, τότε ἑαυτοὺς ὡμολογήσαμεν. καὶ τοῦτο εἰπόντες μετὰ θαυμάσιον ἐπισηλίδιον τῇ μητρὶ, καὶ κοιμώμετ' ἐνδύοντες ἤδη περιπλέκασθαί ἐβούλοτο. ὁ δὲ Πέτρος ἐκόλυσεν αὐτοὺς εἰπὼν· εἰσατέ με προσαγαγεῖν⁶ ὑμᾶς καὶ παραστήσαι τῇ μητρὶ, μὴ πως ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀκτινιδίου χαρᾶς εἰς ἔκστασιν ἔλθαι φρονῶν, ἃ τε δη κοιμώμετ' καὶ τὸ πνεῦμα ὑπὸ τοῦ ὕπνου ἀπησχολημένον ἔχουσα.

CI. Ὅμως ἐπεὶ κόρον ἔσχεν ὕπνου, διεγερθεῖσθαι τῇ μητρὶ ὁ Πέτρος ἔρξατο προσαγαγὼν¹ λέγειν· γνωσκῶν σε θεῖον, γύναι, τῆς ἡμετέρας πίστεως τὴν πολιτείαν. ἡμεῖς ἔνα θεὸν σέβομεν τὸν πεποικηκότα ὃν ὄρας κόσμον, καὶ τοῦτου φυλάσσομεν τὸν νόμον, περιέχοντα ἐν πρώτοις, αὐτὸν σέβειν μόνον, καὶ τὸ αὐτοῦ ἀγιάζειν ὄνομα, τιμᾶν τε γοσις, καὶ σωφρονεῖν, βιοῦν τε ἡδέως. πρὸς τοῖτοις δὲ² ἀδιαφόρως βιοῦντες τραπέζης ἐθνῶν οὐκ ἀπολαύομεν, ἅτε δη οὐ συνεστιαῖσθαι αὐτοῖς δυνάμενοι διὰ τὸ ἀκαθάρτως αὐτοὺς βιοῦν. πλήρ ὁπόταν αὐτοὺς πείσομεν³ τὰ τῆς ἀληθείας φρονεῖν τε καὶ ποιεῖν, βαπτίσαντες αὐτοὺς τρισμακαρία τινὶ ἐπονομασία, τότε αὐτοῖς συναυλιζόμεθα. ἐπεὶ οὐδ' ἂν πατὴρ ἢ μήτηρ τηγῶμεν, ἢ γυνή, ἢ τέκνον, ἢ ἀδελφός, ἢ ἄλλος τις ἐκ φρόσενος στοργῆν ἔχων συνεστιαῖσθαι αὐτῷ τολμᾶν δυνάμεθα. πιστεῖ γὰρ διαφρονῶντος τοῦτο ποιοῦμεν. μὴ οὖν⁴ ὕβριν ἡγήσῃ τὸ μὴ συνεστιαῖσθαι σοι τὸν υἱόν, μέχρις ἂν μὴ⁵ τὰ [αὐτὰ] αὐτῷ φρονῆς καὶ ποιῆς.

CII. Ἡ δὲ ἀκούσασα ἔφη· τί οὖν καλῶν σήμερόν με βαπτισθῆναι; ἥτις πρὸ τοῦ ἰδεῖν σε τοὺς λεγομένους θεοὺς ἀπεστράφη λογισμῷ τοιοῦτω, ὅτι πολλὰ σχεδὸν καθ' ἡμέραν θνουίσης αὐτοῖς ἐν ταῖς ἀνάγκαις οὐ παρεστάθησάν μοι. περὶ δὲ μοιχείας τί δεῖ καὶ λέγειν; ὅποτε οὐδὲ ὅτε ἐπλοῦτον, τροφή με τοῦτο ἠπάτησεν, οὐδὲ ἢ μετὰ ταύτην πενία ἐπὶ τοῦτο ἔλθειν ἀναγκάσαι δεδίνηται, ἀντιποιουμένης μου τῆς σωφροσύνης ὡς μεγίστου κάλλους,¹ ἥς ἔνεκα εἰς τοσαύτην ἦλθον περίστασιν. ἀλλ' οὐδὲ οἰμαί σε, κύριέ μου Πέτρε, ἀγνοεῖν, ὅτι ἡ πλείων ἐπιθυμία ἐξ εὐθυμῶν γίνεται. ὅθεν ἐγὼ ἐν εὐθυμίᾳ σωφρονήσασα ἐν δυσθυμίᾳ² πρὸς ἡδονὰς ἑαυτῆν οὐκ ἀποδίδωμι. ἀλλὰ μηδὲ τῶν μου κακουργίας ἀπηλλάχθαι νομίσης τὴν ψυχὴν τὴν³ ποσῶς παραμυθίας τηγούσαν διὰ τὴν τοῦ⁴ Κλήμεντος ἐπίγνωσιν. ἀντισερχομένη γὰρ ἢ ἐν τῶν δύο τέκτων μου ἀπόλεια καὶ τὴν ποσῶς ἀμανροῖ χαράν. παραμυθῆσμαι γὰρ ἑμαυτῆν περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐν τῇ⁵ θαλάσῃ διαφρόνησαν· ἀλλ' ὅτι πρὸς τοῖτοις ἐκτὸς τηγῶν θρησκείας θεοῦ⁶ φθαρέντες τὰ σώματα καὶ τὰς ψυχὰς ἀπόλοτο.⁷ ὁ δὲ τούτων πατὴρ, ἐμὸς δὲ σύμβιος, ὡς παρὰ Κλήμεντος ἔμαθον, ἐπὶ τε τὴν ἐμὴν καὶ τῶν υἱῶν ἐκβᾶς ζήτησιν⁸ τοσοῦτοις ἔτεσιν ἀφανὲς ἔστι·

Cap. C. 1) πάντων Ο. — 2) Sic OV cum utroque Hom. Codice, quam formam Schweglerus ad Hom. XIII, 8

librariis deberi putat, σύννοι ibidem coniciens: esse enim aetatis infimae, quae Lob. Phryn. p. 453 huius vitii

C. His ergo summam a Petro relatis Nicetas et Aquila stupefacti dixerunt: Hæc ac Domine omnium, verumne est hoc, an est somnium? Tum Petrus ait: Nisi dormimus, verum est. At illi paululum remorati et cogitabundi dixerunt: Nos sumus Faustinus et Faustinianus et ab initio, cum narrare coepisti, alter alterum inspicientes plurimum circa nos considerabamus, num ad nos pertinerent quæ dicebantur; reputantes vero, multa similia accidere in vita hominum, idcirco tacuimus, licet cor nostrum palpitaret. Intuiti autem in fine sermonis, dicta pertinere ad nos, tunc nos declaravimus. Et postquam hoc dixerant lacrimantes ad matrem accedebant, eamque dormientem nacti protinus complecti volebant. Petrus vero prohibuit dicens: Sinite me adducam vos et exhibebo matri, ne forte multo et subito gaudio in animi stuporem incidat, utpote quæ etiam dormiat spiritumque somno habeat occupatum.

CI. Ubi igitur somnum ad satietatem cepit ac experrecta est mater, Petrus adductis illis coepit ei dicere: Scire te volo, mulier, fidei nostræ disciplinam. Nos unum colimus Deum, qui fecit quem cernis mundum: illius et legem servamus, quæ in primis continet, ipsum solum colendum esse, sanctificandum nomen eius, parentes honorandos, colendam temperantiam, et bene vivendum. Præter ea absque discrimine in vita e gentilium mensa cibum non sumimus, quandoquidem cum iis non possumus comedere, quod impuram vitam agunt. Verum cum eis persuaserimus sentire ac facere ea, quæ ad veritatem spectant, et baptizaverimus eos inter beata quadam nominis invocatione, tunc una cum eis vescimur. Alioquin etiam si pater sit, aut mater, aut uxor, aut proles, aut frater, aut quisvis alius naturali amore carus, nusquam audemus ac possumus cum ipso cibum sumere. Hoc quippe fidei causa præcipue facimus. Ne ergo tibi iniuriosum videatur, si tecum filius cibum non capiat, usque quo non eadem cum illo sentias et agas.

CII. Quibus illa auditis Et quid, inquit, vetat hodie me baptizari? quæ priusquam te viderem, illos quos vocant deos aversata sim per hanc ratiocinationem, quia mihi multa fere quotidie ipsis immolanti in adversis rebus non adfuerunt. De adulterio autem quid verbis opus est? cum neque quando dives eram, deliciae me in hoc deceperint, neque subsecuta paupertas potuerit ad eo veniendum cogere, quod pudicitiam meam velut maximum decus capesserem, cuius gratia in tantam calamitatem deveni. Sed nec te arbitror, domine mi Petre, ignorare, maiorem cupiditatem ex læta fortuna oriri. Unde ego quæ in secundis rebus temperate vixi, in afflictione me voluptatibus non tradam. Neque vero nunc animum meum existimes aegritudine esse liberum, qui nonnihil consolationis per Clementis agnitionem nactus fuerit. Succedens namque tristitia ex duorum liberorum interitu nata etiam hoc aliquantum gaudium obscurat. Etenim me consolabor de iis, quod in mari obierint; at tamen extra divinam religionem mortui, perierunt corpore et anima. Pater autem eorum meusque vir, quemadmodum per Clementem comperi, ad quaerendum me ac liberos

attulerit exempla. — 3) *λεγόμενα* O. — 4) [*δέ,*] inserui ex Rec. VII, 28. Sic legendum etiam Hom. XIII, 3 et Epit. c. 100. — 5) *γίνεται* Hom. Epit. — 6) *προσαγάγω* O seq. *καὶ* omisso, *προσαγάγει* V.

Cap. CI. 1) *προσαγάγων* O et Cot. in Hom., *προαγαών* V, *πρότερον λέγων* Codex Hom. Otobonianna, ubi omnia accuratius sic: *ἤρξατο περὶ τῆς θεοσεβείας αὐτῆ διαλέγεσθαι πρότερον*

λέγων. — 2) *δέ* om. O. Subinde *διαφύρωσ* V. — 3) *ποιήσωμεν* V. — 4) *ὄν* om. O. — 5) *μὴ* des. in V, ubi mox est *φρονεῖς καὶ ποιεῖς*. Ex Hom. Codice Otob. inserui [*αὐτῆ*].

Cap. CII. 1) *κλέους* O. — 2) *δυσφημία* V. — 3) *τὴν* om. O. — 4) *τοῦ* om. O. — 5) *τῆ* om. O. — 6) *θρησκείας θεοῦ τυχόν* ord. O. — 7) *ἀπώλλοντο* V. — 8) *ζήτησιν ἐκβάς* ordo in O. — 9) *ἐφρόνησε* O.

πάντως δὲ ἐτελεύτησε. καὶ γὰρ ὁ ταλαίπωρος ὑπὸ σωφροσύνης με ἀγαπῶν φιλότικος ἦν. ὅθεν πάντων ἡμῶν τῶν ὑπὲρ πάντα αὐτῷ ἡγαπημένων στερηθεὶς ὁ γέρονς ὑπὸ μερίστης ἀθυμίας διεφάνησεν.⁹

CIII. Τῆς μητρὸς οὖν ταῦτα λεγούσης κατὰ τὴν τοῦ¹ Πέτρου παραίτησιν ἀκούοντες² οὐκέτι στέγειν ἠδύνατο οἱ παῖδες, ἀλλ' ἐγερόντες περιπλέκοντο αὐτῇ πολλὰ δακρύοντες καὶ καταφιλοῦντες. ἡ δὲ ἔφη· τί θέλει τοῦτο εἶναι; καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· παραστήσον, ὦ γύναι, γενναίως τὸν νοῦν σου, ὅπως τῶν σῶν ἀπολαύσης τέκνων. οὗτοι γὰρ εἰσι Φανστίος καὶ Φανστινιαδός, οἱ υἱοὶ σου, οὓς ἐν βυθῷ τεθνήαι ἔλεγες ἐν τῇ χαλεπωτάτῃ ἐκείνῃ νυκτί. καὶ πῶς ὁ μὲν αὐτῶν Νικήτης λέγεται, ὁ δὲ Ἀκύλας, αὐτοὶ σοι εἰπεῖν δυνήσονται, σὺν σοὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς μαθεῖν ἔχομεν. ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἡ μήτηρ χαρεῖσα σφόδρα ὑπὸ ἐκλύσεως ὀλίγον διεφάνη. ὅτε δὲ αὐτὴν ἀνεκτεθάμεθα, ἐκαθέσθη καὶ ἐν ἑαυτῇ³ γενομένη ἔφη· παρακαλῶ, τέκνα μου ποθεῖν, εἰπατέ μοι⁴ τὰ μετὰ τὴν χαλεπὴν νυκτα ἐκείνην συμβάντα ὑμῖν.

CIV. Καὶ ὁ Νικήτης ἤρξατο λέγειν· τῆς αὐτῆς ἐκείνης νυκτὸς τοῦ πλοίου, ὡς εἶδα, διαλωμένου ἡμᾶς ἄνδρες τινες ἐν τῷ βυθῷ ληστεῖν μὴ φοβούμενοι ἀνέιλοντο, καὶ ἐν σκαφῇ θέντες καὶ κόπαις ἐλαύνοντες ποτέ μὲν παρὰ γῆν ἔφερον, ποτὲ¹ δὲ καὶ τροφᾶς μεταπεμπόμενοι εἰς τὴν Σιρτάωνος ἦγον Καισαρείαν. κἀκεῖ δακρύοντας ἡμᾶς λιμῶ, φόβῳ τε καὶ πληγαῖς εἰδεμάτου,² ὅπως μὴ τι προσητέες λαλήσωμεν τῶν αὐτοῖς μὴ δοκούντων, ἔτι τε καὶ τὰ ὀνόματα ἡμῶν ἀλλάξαντες πωλῆσαι ἠδυνήθησαν. γυνὴ δὲ τις Ἰουδαίως προσήλυτος, ἀξιόλογος πάνν, ὀνομάτι Ἰούστα, ὠνησαμένη, ἡμᾶς³ τέκνον ἐφύλαττε τόπον καὶ πάσῃ ἑλληνικῇ παιδείᾳ μετὰ σπουδῆς ἐξεπαιδεύσε. ἡμεῖς δὲ ἐφ' ἡλικίας ἔμφορες γενόμενοι καὶ τὴν θρησκείαν ἡγαπήσαμεν, καὶ τὰ τῆς παιδείας ἐπιλοποιήσαμεν, ὅπως πρὸς τὰ λοιπὰ ἔθνη διαλεγόμενοι ἐλέγχειν αὐτὰ περὶ πλάνης δυνώμεθα. ἀλλὰ καὶ τὰ φιλοσόφων ἠκριβώσαμεν, ἐξαιρέτως δὲ⁴ τὰ ἀθεώτατα, λέγω δὴ τὰ Ἐπικούρου καὶ Πυθάρωνος, ἵνα μᾶλλον ἀνασκηνάζειν δυνώμεθα.

CV. Σίμωνι δὲ τινι μάγῳ σχεδὸν σύντροφοι γενόμενοι φιλίας ὁδῶ ἀπατηθῆναι ἐκινδυνεύσαμεν. ὅμως ταῦτα, μήτηρ, ἐπὶ καιροῦ ἀκριβεστέρων ἐκτεθήσεται. πλὴν μέλλουσι ἡμῖν ἀπατάσθαι ὑπὸ τοῦ Σίμωνος ἐταῖρός τις τοῦ κυρίου ἡμῶν Πέτρου, Ζαχαρίου λεγόμενος, προσηγάμενος ἐνουθέτησεν μὴ ἀπατηθῆναι τῷ μάγῳ, ἐπελθόντι δὲ τῷ Πέτρῳ προσήγαγεν, ὅπως ἡμᾶς πληροφορήσας πείσῃ περὶ τῶν τῇ θεοσεβείᾳ διαφερόντων. διὸ καὶ σὺ, μήτηρ, εὐχόμεθα, ἵνα ὧν ἡμεῖς καταξιώθημεν ἀγαθῶν, τούτων καὶ σὺ μεταλαβῆς, ὅπως κοινῇ ἁλῶν καὶ τραπέζης μεταλαβεῖν δυνήθωμεν. αὕτη οὖν ἐστὶν ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐνόμιζες ἡμᾶς τεθνήαι, τὸ¹ ἐν ἐκείνῃ τῇ χαλεπωτάτῃ νυκτί ὑπὸ πειρατῶν ἀρθῆναι ἐν πελάγει.

CVI. Ταῦτα τοῦ Φανστίου εἰπόντος ἡ μήτηρ ἡμῶν προσέπεσε τῷ Πέτρῳ δεομένη καὶ ἀξιούσα, ὅπως αὐτὴν τε καὶ τὴν ξενοδόχον αὐτῆς μεταπεμψάμενος βαπτίσῃ, ἵνα, φησὶ, μηδεμίαν τις ἡμέραν ἄμοιρος γένηται, ἀφ' ἧς τὰ ἑμὰ τῆς ἀπὸ λαβῶν τέκνα, μὴ συνουσιαθεῖσα¹ αὐτοῖς. ταῦτα οὖν καὶ ἡμῶν τῇ μητρὶ συμπαρακαλεσάντων ὁ Πέτρος ἔφη· τί νομίζετε, ἐγὼ μόνος ἄσπλαγχρός εἰμι, ὅτι μὴ βούλομαι ὑμᾶς συνουσιασθῆναι τῇ μητρὶ, βαπτίσας αὐτὴν σημερον; ἀλλὰ κἂν μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ βαπτισθῆναι νηστεύσαι αὐτὴν δεῖ, ἐπειδὴ ἀπλῶς τινὰ ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐφθέγγετο ἡ μήτηρ,² ἐπεὶ πολλῶν ἡμερῶν αὐτὴν ἀφαλλησθῆναι ἔδει.

progressus, tot annis non comparet: prorsus vero interit. Etenim infelix ob continentiam diligebat me et erat amans liberorum. Quare cunctis nobis a se super omnia delictis orbatus senex prae maximo dolore occubuit.

CIII. Matrem igitur haec locutam liberi audientes non amplius secundum Petri admonitionem se continere potuerunt: sed surgentes complexi sunt eam et cum multis lacrimis osculati. At illa dixit: Quid hoc sibi vult? Respondit Petrus: Advoca fortiter, o femina, animum tuum, ut natis tuis fruaris. Isti enim sunt Faustinus et Faustinianus filii tui, quos in profundo periisse dicebas illa horribili nocte. Et quo modo alius ipsorum Nicetas et alius Aquila nominetur, ipsi tibi exponere poterunt, et una tecum etiam nos audiemus. Ubi haec Petrus dixit, mater vehementer gavisiva deliquio propemodum exanimata est. Postquam vero illam refocillavimus, sedit atque in semet ipsam regressa ait: Obsecro vos, dulcissimi filii, dicite mihi, quae acciderint vobis post illam perniciosam noctem.

CIV. Tum Nicetas coepit dicere: Illa ipsa nocte cum navis, quem-admodum nosti, fuisset resoluta, viri quidam, qui in mari latrocinari venerunt, ceperunt nos et naviculae imposuerunt, et remigando aliquando ad terram deferebant, aliquando et cibos accersebant, sicque Caesaream Stratonis perduxerunt. Ibi que nos in lacrimas effusus fame, metu, verberibus terrebant, ne quid temere contra suam sententiam loqueremur, et mutatis nostris nominibus vendere potuerunt. Porro mulier quaedam apud Iudaeos proselyta, honesta admodum, iusta nomine, cum nos emisisset, habuit loco filiorum atque omnibus Graecis disciplinis studiose erudit. Nos vero per aetatem prudentes facti et religionem amavimus, et litteris guaviter operam dedimus, ut cum reliquis gentibus disputantes eas de errore possemus arguere. Sed et perdidicimus philosophorum decreta, maxime quae a pietate in Deum alienissima sunt, Epicuri inquam et Pyrrhonis, quo magis possemus confutare.

CV. Caeterum una cum Simone quodam mago educati, ratione amicitiae in fraude fere inducti fuimus. Verum ista tibi mater in tempore diligentius exponentur. Nos interim cum paene iam deciperemur a Simone, quidam collega domini nostri Petri Zacchaeus nomine accedens monuit, ne falleremur a mago, et Petro adveniendi nos obtulit, ut ab ipso perfectae, quae spectant ad cultum Dei, doceremur. Quare etiam te oramus, mater, ut quae nos consecuti sumus bona, illa et tu percipias, quo possimus cibum et mensam habere communem. Ea igitur causa fuit, propter quam existimasti nos obiisse, quod ea difficillima nocte a piratis in pelago rapti sumus.

CVI. Cum haec dixisset Faustinus, mater nostra procidit ad pedes Petri rogans et obsecrans, ut et ipsam et hospitam suam evocatam baptizaret, uti ne una, inquit, dies excludatur, ex quo natos meos recepi, qua cum his non sumpserim cibum. Cumque nos eadem quae mater precareremur, Petrus ait: Quid putatis, me immisericordem esse solum, quod nolim vos matris convivio sociari, hodie illam baptizans? Sed necesse est eam vel una die ante baptismum ieiunare, quandoquidem simpliciter nonnulla pro se locuta est mater, alioqui multis ipsam diebus oportebat lustrari.

Cap. CIII. 1) τοῦ om. O. — 2) ἀκού-
ορες des. in V. — 3) αὐτῆ O. — 4) ἡμῖν
O, qui mox invertit ἐκείνην νύκτα.

XIII, 7. — 3) Inserendum εἰς ex Hom.
— 4) δὲ om. V.

Cap. CV. 1) τῆ Hom.

Cap. CIV. 1) δε — δε O. —
2) ἐδειμάτου male om. V et Hom.

Cap. CVI. 1) συναστιαθῆναι V. —
2) ἐφη ὁ Πέτρος addit V.

CVII. Καὶ ὁ ἔφη·¹ εἰπὲ ἡμῖν, τίνα ἐφθίγγαστο λόγον, ὃς τὴν πίστιν αὐτῆς ἐξέφανεν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· ἡ ἀξίωσις αὐτῆς τοῦ συμβαπτισθῆναι αὐτὴν τῇ ξεροδόχῳ ἐνεργέτη.² οὐκ ἂν δὲ τοῦτο τῇ ὑπ' αὐτῆς ποθομένη δοθῆναι παρεκάλε, εἰ μὴ πρότερον αὐτὴ διετέθη ὡς ἐπὶ μεγάλῃ τῇ βαπτίσματος δωρεᾷ.³ ὅθεν ἐγὼ πολλῶν καταγνώσκω, ὅποταν βαπτισθίντες καὶ πιστεύειν λέγοντες μηδὲν ἄξιον πίστεως ποιῶσι, μηδὲ οὐς ἀγαπῶσι, λέγω δὴ γυναῖκας ἐανθῶν, υἱούς, φίλους πρὸς τοῦτο προτρέπονται.⁴ εἰ γὰρ πεπιστευκασὶ ζωὴν αἰώνιον σὺν ἔργοις καλοῖς δωρεῖσθαι τὸν Θεόν,⁵ ἀνυπερθέτως, οὐς ἠγάπων, προτρέποντο βαπτισθῆναι. ἀλλ' ἐρεῖ τις ὑμῶν· ἀγαπῶσιν αὐτοὺς καὶ φροντίζουσιν αὐτῶν. τοῦτο εὐθεῖς ἐστι. ἐπεὶ τί δηποτε νοσοῦντας ὁρῶντες ἢ ἀπαγομένους τὴν ἐπὶ θάνατον,⁶ ἢ ἄλλα τινὰ χαλεπὰ πάσχοντας, ὀδύρονται καὶ ἑλεοῦσι;⁷ οὕτως εἰ πεπιστευκασαν, αἰώνιον πῦρ μένειν ἐπὶ τὸν τὸν Θεὸν μὴ σβέσοντας, οὐκ ἂν ἐπαύσαντο νοουθετοῦντες ἢ καὶ ἀπειθοῦντας ὁρῶντες, ὡς περὶ ἀπίστων ὀδυνώμενοι, τὴν κατ' αὐτῶν κόλασιν πεπληροσχημένοι. καὶ τὰ τῶν τὴν ξεροδόχον πέμπας ἀνακρινῶ, εἰ τὸν νόμον ἡμῶν ἀγαπᾶν αἰρεῖται, καὶ οὕτως ἀκαλοῦθως ἂ δεῖ πράξομεν.⁸ ἡ δὲ μήτηρ ὑμῶν ἐπειδὴ πιστῶς διακείται περὶ τοῦ βαπτίσματος, κἂν μίαν πρὸ τοῦ βαπτίσματος ἠσθευσάτω ἡμέραν.

CVIII. Ἡ δὲ ὄμνηεν· δύο¹ τῶν διελευσῶν ἡμερῶν τῇ γυναικὶ Πέτρον² τὰ κατὰ τὸν ἀναγνωρισμὸν δεηγουμένη ὑπὸ τῆς πολλῆς χαρᾶς τροφῆς μεταλαβεῖν οὐκ ἠδυνήθη, ἢ ἐχθρὸς³ μόνον βραχείος ὕδατος. ἐμαρτυρεῖ⁴ τε τῷ ὄρκῳ ἢ γυνῇ Πέτρον λέγουσα, ὡς⁵ ἀληθῶς οὐκ ἐγύσατο. καὶ ὁ Ἀκύλας ἔφη· οὐκ οὐδὲν καλοῦ αὐτὴν βαπτισθῆναι. καὶ ὁ Πέτρος· ἀλλ' οὐκ ἐστὶ τοῦτο ἠσθεῖα βαπτίσματος, ὃ μὴ δι' αὐτὸ γέγνε. καὶ ὁ Φανστινιαδὸς 'πακρίνατο' ἴσως σὺν ὁ Θεὸς βουλόμενος ἡμῶν τὴν μητέρα μηδεμίαν ἡμέραν τῆς ἡμῶν ἐπιγνώσεως χωρῖσαι τῆς τραπέζης, προσηκονομήσας τὴν ἠσθεῖαν.⁶ ὡς γὰρ ἐσωφρόνησεν ἐν ἀγνοίᾳ τὸ πρέπον τῆς ἀληθείας ποιήσασα, οὕτως⁶ καὶ τῶν ὁ Θεὸς ἴσως ἠκονομήσεν αὐτὴν πρὸ μᾶς ἡμέρας⁷ ἠσθεῖσαι ἐν ἀγνοίᾳ ὑπὲρ τοῦ ἀληθοῦς βαπτίσματος, ἵνα ἀπὸ πρώτης ἡμέρας τοῦ γνωρίσαι ἡμᾶς σὺν ἡμῖν ἁλῶν μεταλαβεῖν δεηθῇ.

CIX. Καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· μὴ ἡμᾶς νικᾶτω ἢ κακία πρόφρασιν ἐυρύουσα τὴν πρόνοιαν καὶ ἡ¹ τεκούσης στοργῆ, ἀλλὰ μᾶλλον ἡμεῖς κἀγὼ σὺν ὑμῖν τὴν σημερον διαμεινώμεν ἠσθεύοντες, καὶ αὔριοι βαπτισθῆσεται. οὐδὲ ἡ ὥρα τῆς σημερον ἡμέρας ἐπιτηδεῖός ἐστιν εἰς τὸ βάπτισμα. καὶ ὅμως οὕτως² γενέσθαι οἱ πάντες συνευδοκήσαμεν. ὀρθριώτερον δὲ πολλῶν τοῦ καθ' ἡμέραν διπνυσοθεῖς ὁ Πέτρος³ εἰσήει πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἐξυπνίσας ἔφη· Φανστινίος καὶ Φανστινιαδὸς ἅμα Κλήμεντι μετὰ τῶν οἰκείων ἀκολουθησάτωσάν μοι,⁴ ὅπως ἐν σκεπτικῇ τῆς θαλάσσης τόπῳ ἑλθόντες βαπτίσαι αὐτὴν δεηθῶμεν.

CX. Πλὴν ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν γενομένων ἡμῶν μεταξὺ πέτρων τιῶν γαληρῶν καὶ καθαρῶν τόπον¹ εὐπορησάντων ἐβάπτισεν αὐτὴν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. ἡμεῖς δὲ οἱ ἀδελφοὶ τῶν γυναικῶν χάριν καὶ ἄλλοι τινας ὑπεχωρήσαμεν. ἔπειτα ὁ Πέτρος τὰς γυναῖκας διὰ τὸν ὄχλον² προέπειμην δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐπὶ τὴν ξηρίαν ἑλθεῖν κελύσας, ἀνδρῶν τε μόνους ἡμῖν συνείναι τῇ μητρὶ καὶ ταῖς αὐταῖς γυναῖξιν [ἐπέτρε-

Cap. CVII. 1) εἶπον O. — 2) εἰερ- τῇ βαπτίσματος προσήλθε δωρεᾷ O. —
 γέτιδι O. — 3) εἰ μὴ πρότερον αὐτῇ 4) τρέπονται O, προτρέπονται V. —

CVII. Et ego Dic nobis, inquam, qualem protulerit sermonem, qui fidem illius patefecerit? Respondit Petrus: Ille sermo est, quo rogavit, ut ipsa cum hospita benefica simul baptizaretur. Non autem rogaret, ut illi quam diligit praestaretur haec gratia, nisi prius erga baptismum tanquam erga magnum munus esset affecta. Unde et ego reprehendo plurimos, qui cum baptizati fuerint et credere se dicant, nihil tamen dignum fide agant, neque eos quos diligunt (uxores, inquam, filios, amicos) ad hoc hortentur. Nam si crederent, vitam aeternam cum bonis operibus a Deo donari, absque dilatione, quos diligenter, ad eum suscipiendum exhortarentur. Sed dicit vestrum quis: Diligunt eos ac de iis sunt solliciti. Id stultum est. Nam cur tandem eos aegrotare videntes, aut in mortis viam abduci, aut quaedam alia molesta sustinere, gemunt atque miserantur? Ita si credidissent, ignem aeternum manere eos qui Deum non colunt, non cessarent monere vel tanquam de infidelibus dolere, dum eos cernunt incredulos, certi futurae illorum poenae. Nunc ergo hospitam accersitam interrogabo, num legem nostram velit amplecti, et prout consequens fuerit agemus. At vestra mater quoniam, ut decet fidelem, in baptismum animata est, vel uno die ante baptismum ieiunet.

CVIII. Illa vero iurabat dicens: Duobus superioribus diebus, dum narro mulieri Petri recognitionis eventum, prae multo gaudio cibum capere nequivi, nisi quod hesterna die paullum aquae sumpsi. Cui iuramento uxor Petri testimonium praebuit dicens, vere eam nihil gustasse. Et Aquila ait: Nihil ergo impedit, quin baptizetur. Tum Petrus: At hoc non est baptismi ieiunium, quod non propter id factum est. Et Faustinianus respondit: Sed fortasse Deus volens matrem nostram ne uno quidem post recognitionem die a nostra mensa separari, hoc ieiunium praestruxit. Sicut enim in ignoratione servavit pudicitiam id quod veritatem decet faciens, ita et nunc Deus forte providit, eam ante unum diem in ignorantia ieiunare pro vero baptismo, ut a primo die quo nos agnovit nobiscum posset etiam salem seu cibum percipere.

CIX. Tum Petrus Non nos, inquit, vincat malitia praetextum nacta providentiam et matris affectum: sed magis vos et ego vobiscum hodie in ieiunio permaneamus, et cras baptizabitur. Neque enim hodiernae diei hora ad baptismum apta est. Itaque sic fieri omnes consensimus. Multo autem maturius quam quotidie solebat Petrus expectatus ad nos ingressus est, quos somno excitavit, at dixit: Faustinus et Faustinianus unaque Clemens cum suis me sequantur, ut venientes ad oblectum maris locum baptizare eam possimus.

CX. Cum igitur essemus in littore inter saxa quaedam, quae tranquillum et mundum locum praebant baptizavit eam in nomine patris et filii et spiritus sancti. Nos autem fratres et alii quidam secessimus mulierum gratia. Postea Petrus mulieres ob multitudinem praemisit iubens, ut per alteram viam irent ad hospitium, solisque virorum nobis permisit matrem ac mulieres comitari. Venientes ergo ad diversorium, et praestolantes adventum illius colloquebamur invicem. Post sat multas vero horas

5) ἐπὶ τῷ βαπτίσματι add. Codex Hom. Ottob. et Epit. — 6) θανάτω O. — 7) ἐλευθέρω O. — 8) πρῶτωμεν O.

Cap. CVIII. 1) δτι δύο O. — 2) Πέτρον om. V, qui subinde τὰ κατὰ τῶν ἀναγνωρισμάτων. — 3) χθές O. — 4) μαρτυρήσει V. — 5) ὡς om.

V. — 6) οὕτω O. — 7) ἡμέρας des. in O.

Cap. CIX. 1) ἡ des. in V. — 2) οὕτω O. — 3) ὁ Πέτρος διυπνεσθεὶς ordo in O. — 4) ἀκολουθήσωσάν μοι V.

Cap. CX. 1) γαληνοῦ καὶ καθαρῶ τῶν ὅπου leg. O. — 2) διὰ τὸν ὄχλον om. O, διὰ τῶν ὄχλων ser. V, ubi deinde deest

φεν.]³ ἔλθόντες οὖν εἰς τὴν ξηρίαν καὶ ἀναμένοντες αὐτὸν ἔλθειν ἀλλήλους διελογήμεθα. μετὰ ἰκανὰς δὲ ὥρας ὁ Πέτρος ἔλθων καὶ ἄρτον λαβὼν, εὐχαριστήσας, εὐλόγησας,⁴ ἀγιάσας, κλάσας, τῇ μητρὶ πρῶτον ἐπέδωκεν, μετὰ ταύτην ἡμῖν τοῖς νύκτας αὐτῆς. καὶ οὕτως αὐτῇ συνουσιάθημεν, καὶ τὸν Θεὸν εὐλογήσαμεν.

CXLI. Τότε λοιπὸν ὁ Πέτρος, τὸν ὄχλον εἰσεληλυθότα ἰδὼν, καθέσθεις καὶ παρακαθέσθηναι ἡμᾶς κελεύσας νηρηγῆται,¹ τίνι λόγῳ προπέμψας ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος αὐτὸς βραδύνας ἐπέλθεν. τὴν δὲ αἰτίαν ἔλεγεν τοιαύτην· ἅμα τῷ ὑμᾶς, φησὶν, ἀποστῆναι γέρον συνουσίῃ ἐργάτης, περιεργος² κλέπτων ἑαυτὸν, προκατασκοπήσας ἡμᾶς, ὡς αὐτὸς ὕστερον ὠμολόγησεν, πρὸς τὸ ἰδεῖν τί ἂν πράττομεν εἰς τὸν σκεπανὸν³ τόπον εἰσελθόντες· εἴτα λάθρα ἐκβάς ἠκολούθησεν ἐν⁴ εὐκαιρῷ τόπῳ προσελθὼν καὶ προσαγορεύσας ἔφη· ἐκ πολλῶν σοι ἀκολουθῶν καὶ συντηγῆν θέλων ἠδούμην, μακρὸς ὡς περιέργῳ μοι χαλεπαίνης· νῦν δὲ τὰ ἐμοὶ δοκῶντα ἀληθῆ εἰ βούλει λέγω. κἀγὼ ἀπεκρινάμην· λέγε ἡμῖν ὅπερ σοι δοκεῖ καλὸν εἶναι, καὶ ἀποδεξόμεθα σε, κἀν τῷ ὄντι μὴ καλὸν ἦ⁵ τὸ λεγόμενον, ἐπειπερ ἀγαθῷ προαιρέσει τὸ δοκῶν σοι καλὸν εἰπεῖν ἠθέλησας.

CXII. Καὶ ὁ γέρον τοῦ λέγειν ἤρξατο οὕτως·¹ θαλάσση ὑμᾶς λελομέτους εἰς τὸν ἀπόκρυτον τόπον υπογορησάστας ἰδὼν, προσελθὼν λάθρα κατεσκόπων τὸ τί ἂν ἐν κρυφαῷ εἰσόντες πράττοτε, καὶ ἐπειδὴ εὐχομένους εἶδον, ὑπεχώρησα· ἐλεῖσας δὲ ὑμῶς ἀνέμεινα, ὅπως ἐξιῶσιν² προσομιλήσας πείσω μὴ ἀπατάσθαι. οὔτε γὰρ θεὸς ἔστιν, οὔτε πρόνοια, ἀλλὰ γενέσει τὰ πάντα ὑπόκειται, ὡς ἐγὼ ἐφ' οὓς πέπονθα πεπληροφόρημαι ἐκ πολλοῦ ἀκριβῶν τὸ μάθημα. μὴ οὖν ἀπαταῶ. εἴτε γὰρ εὐχῆ, εἴτε μὴ, τὰ ἐκ τῆς γενέσεως παθεῖν ἀνάγκη ἔχεις. αἱ γὰρ εὐχῆ εἰ ἐδύναντό τι ἢ τὸ εἰποιεῖν, αὐτὸς ἂν ἐν τοῖς κρείττοις ἦμην· καὶ νῦν, εἰ μὴ σε ἀπαταῶ ἢ πενιχρὰ μου³ αὐτῇ ἐσθῆς, οὐκ ἀπιστήσεις οὓς λέγω. ἐν πολλῇ βίον ποτὲ ὦν παρῴσθα πολλὰ καὶ θεοῖς ἔθνος, καὶ δεομένους παρεῖχον, καὶ ὁμοῦς εὐχόμενός τε καὶ εὐσεβῶν τὴν πεπωμένην ἐκρυγῆν οὐκ ἠδυνήθην. κἀγὼ ἔφην· τίνα ἔστιν, ἃ πέπονθας; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· οὐκ ἀνάγκη λέγειν νῦν, ἴσως δὲ ἐπὶ τέλει ἀκούσῃ, τίς τε ὦν ἐγὼ καὶ τίονος καὶ⁴ ἐν ποίαις βίον περιστάσσει γέγονα. νῦν δὲ, ὅτι γενέσει τὰ πάντα ὑπόκειται, πληροφορηθῆναί σε θέλω.

CXIII. Κἀγὼ ἔφην· εἰ γενέσει τὰ πάντα ὑπόκειται, καὶ τοῦτο οὕτως ἔχον πεπληροφόρησαι, σεαντῷ ἐναντία νοσῶν συμβουλευεῖς. εἰ μὲν γὰρ παρὰ γένεσιν οὐ δυνατόν οὐδὲ τὸ φρονεῖν, εἰ ματαιοπονεῖς, συμβουλευόντων γενέσθαι ὃ γενήσασθαι¹ ἀδύνατόν ἐστιν; ἀλλ' ἔτι μὲν εἰ γένεσις ὑφέστηκεν,² μὴ σπεῦδε πειθεῖν ἐμὲ μὴ σέβειν³ τὸν καὶ τῶν ἄστρον δεσπότην, οὐ θέλοντος μὴ γενέσθαι τι, γενέσθαι ἀδύνατον. αἱ γὰρ τὸ ὑποκείμενον τῷ ἡγουμένῳ πείθεσθαι ἀνάγκη ἔχει. τὸ μέντοι τοὺς νομιζομένους θεοὺς σέβειν, γενέσεως ἐπικρατούσης, περιετὸν ἐστίν. οὔτε γὰρ παρὰ τὸ δοκῶν τῇ πεπωμένη [τι]⁴ γίνεται, οὔτε αὐτοὶ τι ποιεῖν δύνασται, τῇ καθόλου αὐτῶν ὑποκείμενοι γενέσει. εἰ γένεσις ἔστιν, ἀντίκειται τὸ⁵ μὴ πρῶτον ἄρχειν· ἢ ὑποκείσθαι οὐ δύναται τὸ ἀγέννητον ὡς ἀγέννητον ἑαυτοῦ⁶ πρῶτον μὲν ἔχον.

CXIV. Τοιαῦτα πρὸς ἀλλήλους λεγόντων ἡμῶν πολλὰς παρόστη ὄχλος. καὶ τότε ἐγὼ εἰς τὸν ὄχλον ἀποβλέπων ἔφην· ἐγὼ καὶ τὸ ἐμὸν φῶλον ἐκ προχόντων Θεὸν σέβειν παρεληφώς καὶ παράγγελμα ἔχων γενέσει μὴ προσσέχων, λέγω δὴ τῷ τῆς ἀστρολογίας μαθηματι· διὰ τοῦτο οὐ προσέσχον. ὅθεν ἀστρο-

Petrus regressus accepit panem, gratias egit, benedixit, consecravit, fregit et matri primum dedit ac post eam nobis eius filiis. Atque ita cum ea comedimus, Deumque laudibus prosecuti sumus.

CXI. Tum deinde Petrus ingressum populum videns cum sedisset nosque iussisset assidere, enarravit qua ratione nobis post baptismum praemissis ipse tarde rediisset. Causam vero hanc dicebat: Simul atque vos, inquit, discessistis, senex operarius advenit, qui curiose se occultaverat, nobis prius observatis (sicut ipse postea fassus est), ut videret, quidnam ingressi locum obiectum ageremus; postea clam exiit et secutus est, atque in opportuno loco conveniens me ac salutans ait: Iam diu te sequens et alloqui cupiens verebar, ne mihi tanquam curioso irascereris; nunc autem quae mihi videntur vera, si vis profero. Et ego respondi: Dic nobis quod tibi videtur esse bonum, et laudabimus te, licet re vera, quod dixeris, bonum non fuerit, quoniam prudenti consilio id, quod tibi visum est bonum, volueris proloqui.

CXII. Tum senex ita coepit dicere: In mari vos lavisse vidi et post hoc ad secretum secessisse locum: accedens ergo et observans de occulto, quid in secretum ingressi ageretis, cum orantes inspexissem, secessi: et vos miseratus opperiri coepi, usquequo egressos alloquerer ac docerem, ne erretis. Quia neque Deus est, neque Providentia, sed Genesi omnia subiacent, sicut ego ex iis, quae mihi accederunt, manifestissime comperi, in disciplina matheseos iam pridem diligenter eruditus. Noli ergo errare. Sive enim ores, sive non, quae Genesis tua continet, haec tibi accident necessario. Nam si preces possent aliquid vel bona opera, ipse inter feliciores essem. Ac nunc, nisi te decipit haec paupercula mea vestis, dictis meis non diffidas. Cum olim in magna bonorum abundantia versarer, multa tum diis immolabam, tum egenis largiebar: attamen dum oro ac pie vivo, fatum non potui effugere. Et ego dixi: Quaesnam sunt, quae tibi contigerunt? Ille vero respondit. Non necesse est nunc dicere: forte autem in fine audies, quisnam ego cum essem et ex quibus ortus et in quales incurrerim vitae calamitates. Sed nunc, omnia subilici Geniturae, volo tibi esse persuasissimum.

CXIII. Ego dixi: Si Genesi cuncta subsunt, hocque ita esse persuasum habes, tecum pugnancia cogitas et consulis. Etenim si contra Natale ne sentire quidem possumus, cur frustra laboras id fieri consulendo, quod esse nequit? Quinetiam si Nativitas subsistit, noli in eo navare operam, ut persuadeas mihi, ne colam astrorum etiam Dominum, quia etsi velim non fieri aliquid, fieri nequit. Semper enim, quod subest, ei, quod praestet ac ducit, pareat necesse habet. Certe venerari eos, qui dii putantur, Genesi dominante superfluum est. Neque enim praeter id, quod fato placet, quidquam fit, neque ipsi quidpiam facere possunt, qui universali Genesi suae sint subiecti. Si Genesis existit, repugnat, id quod non est primum, imperare: aut subiectum esse non potest, cum ingentium, utpote ingentium, nihil habeat se antiquius.

CXIV. Haec cum inter nos loqueremur, ingens adstitit hominum multitudo. Tuncque ad eos respiciens dixi: Ego cum genere meo accepi a maioribus cultum Dei, et praeeptum habeo, ne ortui adhaeream, astrologicae inquam disciplinae: idcirco ad eam animum non applicui. Unde

δι'. — 8) [ἐπέτραιψεν adiunxi ex Hom. XIV, l. — 4) εὐλογίασας om. O.

Cap. CXI. 1) ὑφηγεῖτο O. — 2) περιέτριψας Hom., quod praestat. Subinde κλεπῶν (sic) O. — 3) σκεπτικόν O. — 4) ἐν om. O. — 5) ὡς νῦν p. νῦν δὲ O. — 6) ἤν O.

Cap. CXII. 1) οὐτῶ O. — 2) ἀειοῦσιν V. — 3) πενηχρά μου var. O. — 4) καὶ δεσ. in V.

Cap. CXIII. 1) γενήσασθαι O. — 2) ὑφίστημι O. — 3) μὴ σέβειν om. O. — 4) [τι] inserui ex Hom., Epit. — 5) τῶ V. — 6) ἐαυτῶ O.

λογίας μὲν οὐκ εἰμι ἔμπειρος· ὧν δὲ εἰμι, ὑφηγήσομαι. ἐπειδὴ γένεσιν ἀπ' αὐτῆς τῆς κατὰ γένεσιν ἐπιστήμης ἀνασκευάζειν οὐ δύναμαι, βούλομαι ἄλλω τρόπῳ ἀποδείξει, ὅτι κατὰ πρόνοιαν διακίβηται τὰ πράγματα, καὶ ἕκαστος πρὸς ἃ πράττει, τιμῆς ἢ κολάσεως τυθέεται· εἴτε δὲ νῦν, εἴτε αὐθις, οὐδέτις μοι διαφέρει, πλὴν ὅτι πάντως ἀπολαύσει ἕκαστος ὧν ἐπραξεν. ἡ δὲ ἀπόδειξις τοῦ μὴ εἶναι γένεσιν ἔστιν αὕτη.¹ τῶν παρεστώτων εἴ τις ὀφθαλμῶν² ἐτέρηται, ἢ κυλλὴν τὴν χεῖρα ἔχει, ἢ χυλὸν τὸν πόδα, ἢ ἑτερόν τι περὶ τὸ σῶμα, ὃ ὑποστροφήν πρὸς ἴαση πάλιν οὐκ ἔχει, καὶ παντὸς ἱαματικῷ ἐπαγγελματός ἐκτός ἐστιν· ὃν οὐδὲ ἀστρολόγοι ἰάσασθαι ἐπαγγέλλονται, ὅτι μὴ ἀπὸ τοῦ μακροῦ αἰῶνος τοιοῦτόν τι γέγονεν· ἐγὼ δὲ³ θεοῦ δεηθεὶς τὴν ἴασην παρέβην, ὅποτε⁴ ἐκ γενέσεως καθύρσθωσιν τὸ τοιοῦτον οὐδέποτε λαβεῖν ἠδυνήθη. τοῦτον οὕτως⁵ γενομένων, οὐχ ἁμαρτάνουσι οἱ τὸν πάντα δημιουργήσαντα θεὸν βλασφημοῦντες; καὶ ὁ γέρον ἀπεκρίνατο· βλασφημεῖν γὰρ ἐστὶ τὸ λέγειν γενέσει ὑποκίεσθαι τὰ πάντα; καὶ γὰρ ἀπεκρινάμεν⁶ καὶ πάντῳ. εἰ γὰρ πᾶσαι αἱ τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίαι καὶ ἀσέβειαι καὶ ἀσελγείαι ἐξ ἀστέρων γίνονται, οἱ δὲ ἀστέρες ταῦτα ποιεῖν ὑπὸ θεοῦ ἐτάγησαν, ἵνα πάντων χαλεπῶν ἀποτελεσματικοὶ γένωνται, αἱ πάντων ἁμαρτίαι εἰς αὐτὸν ἀναφέρονται τὸν τὴν γένεσιν θέντα ἐν τοῖς ἀστροῖς.

CXV. Καὶ ὁ γέρον ἀπεκρίνατο· ἀληθῶς μεγάλα¹ ἔφη, ἀλλὰ πάση σον τῇ ἀπαραβλήτῳ ἀποδείξει ἢ ἡμῶν ἐμποδίζει συνειδήσις. ἐγὼ γὰρ ἀστρολόγος ὢν καὶ Ῥωμαῖν πρώτον οἰκήσας φιλωθεὶς τινὶ πρὸς γένους ὅτι Καίσαρος αὐτοῦ τε καὶ τῆς συμβίβου τὴν γένεσιν ἠπιστάμεν² καὶ ἰστορήσας ἀκολούθως τῇ γενέσει αὐτῶν τὰς πράξεις ἀποτελεσθεύσας ἔργω, σοὶ λόγῳ πεῖθεσθαι οὐ δύναμαι. ἦν γὰρ τῆς γενέσεως αὐτῆς τὸ διάθημα ποικῶν μοχάδας, ἰδίων δούλων ἐρώσας, καὶ ἐπὶ ξένης ἐν ὕδασι θνησκούσας· ὃ καὶ οὕτως³ γέγονεν. ἐρασθεύσασα⁴ γὰρ τοῦ ἰδίου δούλου, καὶ μὴ φέρουσα τὸν φόγον, φουγούσα σὺν αὐτῷ, ἐν ἀλλοδαπῇ ὀρημάσασα καὶ κοινωτήσασα αὐτῷ θαλάσση διεφθάρη.

CXVI. Καὶ γὰρ ἀπεκρινάμεν¹ πῶς γινώσκεις, ὅτι ἡ φουγούσα ἐπ' ἀλλοδαπῇ² γενομένη τὸν δούλον ἔγημεν καὶ γήμασα ἐτελευτήσεν; καὶ ὁ γέρον· ἀσφαλῶς οἶδά τὰ ἀληθῆ, οὐχ ὅτι ἔγημεν, ὅποτε οὐδὲ ὅτι ἦρα ἐγίνωσκον. ἀλλὰ μετὰ τὴν αὐτῆς ἀπαλλαγὴν ὁ ἀδελφὸς τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς ἡμοὶ διηγήσατο πάντα τὰ κατὰ τὸν αὐτῆς ἔρωτα, καὶ ὡς σεμνὸς ὢν, αἶτε δὴ καὶ ἀδελφὸς, οὐκ ἠβουλήθη μᾶναι τὴν κοίτην, καὶ πῶς βουλομένη καὶ αἰδουμένη αὐτὸν καὶ τὸν φόγον ἢ τάλαμα (οὐκ ἔστιν γὰρ αὐτὴν μίμναισθαι, ὅτι ἐκ γενέσεως ταῦτα ποιεῖν καὶ πάσχειν ἠναγκάζετο) ὄνειρον εἶτε ἀληθῆ, εἶτε ψευδῆ³ ἐπλάσατο, οὐκ ἔγω λέγω. ἔλεγεν⁴ γὰρ αὐτὴν εἰρημέναι, ὡς ὅτι ἐν ὀράματι ἠπιστάσας τις ἐπέλευσέν μοι, ἅμα τέκνοις ἑξαυτῆς τὴν Ῥωμαίων ἐκβίβαν πόλιν. ὃ δὲ αὐτῇ σώεσθαι αὐτὴν σὺν τοῖς νίοις σπεύδων ἀντίαια αὐτοῖς παιδευθησομένων εἰς τὰς Ἀθήνας ἔξαμηνεν σὺν τῇ μητρὶ καὶ δούλοις, τρίτον δὲ ὕδν ἔχων ἔρχεν παρ' ἐαυτῷ,⁵ ὡς δὴ τοῦ χρηματισαστος κατ' ὄναρ συνεῖναι αὐτὸν αὐτῷ ἐπιτρέψατος. πολλοῦ δὲ χρόνου διελεύοντος ὡς οὐκ ἔλαβε γράμματα παρ' αὐτῆς αὐτοῦ πολλὰς περιμνηστος εἰς Ἀθήνας, ἔμε παραλαβὸν ὡς πάντων αὐτῷ γνησιώτερον ὄντα, ἐπὶ τὴν ζήτησιν αὐτῆς ἐπορεύθη. πολλὰ μὲν ὄν αὐτῷ καὶ κατὰ τὴν ἀποδημίαν συνέκαμον προθύμως μεμνημένος, ὅτι τῆς πάλαι αὐτοῦ εὐδαιμονίας κοινωσὸν με πάντων εἶχεν ὕπερ πάντας αὐτοῦ με τοὺς φίλους ἀγαπῶν. καὶ δὴ ἀπεπελεύσαμεν αὐτῆς τῆς⁶ Ῥώμης, καὶ οὕτως

astrologiae quidem non sum peritus: quorum autem peritiam habeo, illa exponam: Quia Genesis ex ipsa Geneseos scientia confutata nequeo, volo alia ratione ostendere, per Dei providentiam res administrari, et unumquemque secundum ea quae faciat, praemium vel poenas esse nacturum: sive autem nunc, sive posthac, nihil mea interest, nisi quod omnino unusquisque fructum eorum quae gesserit percipiet. Demonstratio autem, non esse Genesis, haec est. Ex adstantibus si quis oculis sit orbatus, aut mutilam habeat manum, vel pedem claudum, vel in corpore aliquid aliud, quod et redire ad integritatem non valeat, et sit supra omnem magicam artem: quem neque astrologi se profiteantur sanaturos, quoniam ab omni seculo nihil tale contigit: ego vero Deum precatus sanitatem praebuero, quandoquidem id nullatenus potuit per Genesis corrigi. Hoc ita facto, nonne errant, qui in cunctorum opificem Deum maledicta et blasphemias coniciunt? Respondit senex: Scilicet id est maledicta conferre, dicere Geniturae subici universa? Excepi ego: Omnino est. Nam si omnes hominum errores et impietates et impudicitiae ex stellis oriuntur, stellae autem ad ea facienda a Deo constitutae sunt, quo cunctorum flagitiorum sint effectrices, omnium peccata ad eum referuntur, qui in astris posuerit Genesis.

CXV. Et senex respondit: Reapse praeclara locutus es: sed omniae incomparabili probationi mea obstat conscientia. Ego enim, qui astrologus sum, et Romae primum habitavi, amicus factus cuiusdam qui erat ex genere Caesaris, viri illius uxorisque eius Genituram notam habui; cumque viderim res, prout ferebat eorum Genesis, revera evenisse, sermone a te nequeo persuaderi. Habebat enim mulier talem constellationem, quae adulteras facit, et servos proprios amare, in peregrinatione et in aquis defungi: quod et ita factum est. Incidit namque in amorem servi sui, et opprobrium non ferens fugit cum ipso; ac peregre profecta, illique comista, periit in mari.

CXVI. Et ego respondi: Unde scis, quod illa fugiens, in alieno solo posita servo nupserit et post nuptias fuerit defuncta? Et senex Certissime, inquit, scio, revera non quod nupserit servo, quandoquidem neque quod eum amaret, agnoveram. Sed postquam profecta est, frater viri eius mihi enarravit omnem illius amorem: quod ipse, qui honestus erat, utpote frater, noluerit torum maculare, et quo modo volens, ac ipsum atque opprobrium verita illa infelix (neque enim imputandum ei est, quia eam Genesis facere illa et perpsti compulit) finxit somnium, verumne an falsum, non habeo dicere. Aiebat siquidem ipsam dixisse: Adstitit mihi quidam per visum, qui iussit me cum liberis sine mora urbe Roma egredi. At vir pro salute eius filiorumque sollicitus confestim eos erudiendos Athenas misit cum matre et servis: habens vero tertium filium sibi eum retinuit; is enim, qui responsa in somniis dederat, cum eo manere illum permiserat. Caeterum multo elapso tempore quia ab ea litteras non accepit, cumque saepe Athenas misisset, assumpto me, qui ei omnium essem coniunctissimus ac fidissimus, ad eam quaerendam profectus est. Multos equidem cum ipso in peregrinatione labores alacriter tuli, memor quod in prisca sua felicitate me omnium habuisset socium ac supra omnes amicos dilexisset. Itaque Roma solvimus, sicque in has

- Cap. CXIV. 1) αυτη εστιν inv. O. — Cap. CXVI. 1) εν' αλλοδαπης O:
 2) οφθαλμων O. — 3) δε om. O. — — 2) ψευδη εγρα αληθη ord. inv. O. —
 4) οποτε δε O. — 5) οτω O. — 3) ελεγε O. — 4) αυτη V. — 5) της
 Cap. CXV. 1) μεγαλης V. — om. O.
 2) οτω O. — 3) ερασθεις O.

εἰς τὰ ἑταῦθα τῆς Συρίας μέρη ἐγενόμεθα, καὶ οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀφυσίαν ἐτελεύτησεν. ἐγὼ δὲ ἑταῦθα ἔλθων τὰς διὰ τῶν χειρῶν ἔκοιτε μέχρι τοῦ δεῦρο πορίζομαι τροφάς.

CXVII. Ταῦτα τοῦ γέροντος εἰπόντος συνιδὼν¹ ὅτι ἔλεγε τεθνήσκειν αὐτὸς ἦρ ἐξ ὧν ἔλεγε ὁ ὑμέτερος πατήρ, οὐκ ἔβουλήθη² τὸ καθ' ὑμῶν αὐτῶ συναρταλαβεῖν, μέχρις ἂν ὑμῖν προσαναθῶμαι. πλὴν τὰ κατὰ τὴν ξενίαν αὐτοῦ καταμαθὼν καὶ τὴν ἐμὴν μηρίασας ἀκριβείας ἔνεκα, τοῦτο μόνον ἐπυθόμην, τί ὄνομα τῶ γέροντι; ὁ δὲ ἔφη· Φαῦστος. τί δὲ τοῖς διδύμοις υἱοῖς; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· Φανουσίτος καὶ Φανουσιτιανός. τί δὲ τῶ τρίτῳ υἱῶ; ὁ δὲ εἶπεν· Κλήμης. τί δὲ τῆ τούτων μητρί; ὁ δὲ ἔφη· Ματθιδία.³ ὑπὸ συμπαθείας ὄν ἐγὼ σύνδακρυς γενόμενος, ἀπολύσας τοὺς ὄχλους ἦλθον πρὸς ὑμᾶς, ἵνα μετὰ τῶν ἄλλων κοινοῖαν ταῦτα προσαναθῶμαι ὑμῖν. πρὶν δὲ τοῦ ἄλλων μεταλαβεῖν εἰπεῖν ὑμῖν οὐκ ἔβουλήθη, μήπως ὑπὸ λύπης νικηθέντες ἐν τῇ τοῦ βαπτίσματος ἡμέρᾳ πενθοῦντες διατελέσητε, ὅποτε καὶ ἄγγελοι χαίρουνσιν. ἐπεὶ τοῦ Πέτρου εἰπόντος⁴ ἔδακρύομεν οἱ πάντες μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ δακρύοντις ἡμᾶς ἰδὼν ἔφη· ἦν ἕκαστος ὑμῶν φόβῳ τῶ πρὸς θεὸν γενναίως φερέτω τὰ λεχθέντα. οὐ γὰρ διή σήμερον ὑμῖν ἐτελεύτησεν ὁ πατήρ, ἀλλὰ καὶ ἔπαυται, ὡς ὑμεῖς στοχαζόμενοι εἰρήματα.

CXVIII. Ταῦτα τοῦ Πέτρου εἰπόντος ἡ μήτηρ μὴ φέρουσα βοῶσα ἔφη· οἱ μοι, ἄναρ, ἡμᾶς ἀγαπῶν, κρίσει ἐτελεύτησας, ἡμεῖς δὲ ζῶντες φῶς ὁρῶμεν καὶ τροφῆς μεταλαμβάνομεν. ὑπὸ δὲ τῆς μᾶς ταύτης ὀλολήτης πανσαμένης ἰδὼν ὁ γέρον ἐπίσχει, καὶ ἅμα τῶ βούλεσθαι αὐτὸν τῆς κρανῆς τὴν αἰτίαν πυθάνεσθαι, εἰς τὴν γυναῖκα ἐμβλέψας ἔφη· οἱ μοι, τί θέλει τοῦτο εἶναι; τίνα ὄρω; προσελθὼν δὲ καὶ ἀκριβέστερον ἐνιδὼν¹ καὶ ὄραθεις περιπλέκετο. οἱ δὲ ὑπὸ χαρᾶς αἰφνιδίου διεφάνον ἀμφοτέροι, καὶ λαλεῖν ἀλλήλοις βουλόμενοι, ἀφασίᾳ συσχεθέντες ἐκ τῆς ἀπλήστου χαρᾶς οὐκ ἠδύνατο κρατεῖν. καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ μήτηρ ἔφη· ἔχω σε, Φαῦστε, τὸν κατὰ πάντα μοι γλυπτάτον. πῶς ἄρα ζῆς, ὅν ὡς τεθνεῶτα μικρῶ τάχιον ἠκούσαμεν; πλὴν οὗτοι εἰσὶν ἡμῶν οἱ² υἱοὶ Φανουσίτος καὶ Φανουσιτιανός καὶ Κλήμης. ταῦτα εἰπούσης ἡμεῖς οἱ τρεῖς προσπεσόντες αὐτῶ καὶ καταφιλοῦντες ἀμυδρῶς πῶς τὴν μορφήν αὐτοῦ καταμαθάνομεν.

CXIX. Ταῦτα βλέπων ὁ Πέτρος ἔφη· σὺ εἶ Φαῦστος ὁ ταύτης ἀτήρ καὶ τῶν αὐτῆς παιδῶν πατήρ; ὁ δὲ ἔφη· ἐγὼ εἰμι. καὶ ὁ Πέτρος· πῶς ὄν μοι τοῖς¹ σεαυτοῦ ὡς περὶ ἄλλον διηγήσω πόθους εἰπὼν καὶ λύπην καὶ τάφον; καὶ ὁ πατήρ ἀπεκρίνατο· προσγενῆς ὑπάρχων Καίσαρος καὶ περιφροῦρος² μὴ θέλων γενέσθαι εἰς ἄλλον τινός³ τὴν ἐξήγησιν ἀνετυπωσάμην, ἵνα αὐτός ὅστις εἰμι μὴ ἐπιγνωσθῶ. ἦδειν γὰρ ὅτι, εἰ ἀναγνωρίσιμος γένωμαι,⁴ οἱ κατὰ τόπον ἠγούμενοι ἀκούσαντες, Καίσαρι κεχαρισμένα ποιούντες ἀνακαλέσαντες, τὴν τοῦ βίου μοι εὐδαμονίαν περιθήσουσιν, ὅπως⁵ ἀπεταξάμην. οὐ γὰρ ἠδύναμην περὶ τῶν ἐμοὶ ἠγαπημῶν τὰ μέγιστα ὡς περὶ θανάτων κρίνας πρὸς τὴν τοῦ βίου ἱαντὸν⁶ ἀποδοῦναι δόξαν.

CXX. Καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· ταῦτα μὲν ἐποίησας, ὡς ἐβουλεύσω. περὶ δὲ γενέσας ἄρα ψευδόμενος δῖσχυρίζου, ἢ ὡς ἀληθεύων ἔββαίους; καὶ ὁ πατήρ ἔφη· οὐ ψεύσομαι πρὸς σέ. ἀληθῶς ὡς¹ οὐσης γενέσεως ἐβεβαίον. εἰμι γὰρ οὐκ ἀμήτορος τοῦ θεοσηματος· πλὴν συνὴν μοί τις ἀστρολόγων ἀριστος ἀτὴρ Αἰγυπτίως Ἀνουβίαν ὀνόματι, ὅστις ἐν ταῖς ἀποδημίαις κατ' ἰσχίαν μοι φιληθεῖς τὸν τῆς ἐμῆς συμβίου μετὰ τῶν τέκνων θάνατον ἐδήλου.

Syriae partes devenimus, et ille non multos post dies prae animi dolore obiit. Ego autem huc veniens victum ab eo tempore ad hunc usque diem manibus comparo.

CXVII. His a senē dictis intelligens ex oratione eius, senem quem dixerat ipsum esse patrem vestrum, nolui cum eo conferre sermonem ea de re, donec communicassem vobiscum. Nisi quod ubi hospitium eius didicissem, meumque indicassem explorandi causa, hoc tantum percontatus sum, quod esset seni nomen. Ille autem *Faustus* inquit; item quod nomen geminis filiis? ille vero respondit *Faustinus* et *Faustianus*; et quodnam tertio filio? at ille dixit *Clemens*; denique quo nomine vocaretur eorum mater? et ait *Matthidia*. Ego igitur ex miseratione collacrimans dimissa turba veni ad vos, ut post cibi communem perceptionem haec vobiscum communicarem. Porro ante cibum sumptum nolui narrare, ne forte victi dolore baptismi diem in luctu duceretis, quando etiam Angeli efferuntur laetitia. Haec Petrus cum diceret, omnes una cum matre lacrimis nos dedidimus. Quos ille lacrimantes videns ait: Nunc unusquisque vestram pro timore erga Deum fortiter quae memorata sunt ferat. Neque enim hodie vobis interit pater, sed iam olim, sicut vos coniectura recte facta dixistis.

CXVIII. Ista Petro loquente mater ferre non valens clamavit et dixit: Hei mihi, o vir; tu nos diligens mori voluisti; nos vero vivimus et lucem aspiciamus et capimus cibum. Nondum autem hoc uno eiulatu finito ecce senex ingreditur, et simul atque clamoris causam sciscitari volebat, respiciens ad uxorem Hei, inquit, quidnam hoc est? Quam video? Accedens vero et diligentius aspiciens ac visus complexus est. Ambo autem prae gaudio repentino defecerunt exclamare nisi, et alter alteri loqui cupientes vocem non potuerunt emittere, nec continere inexpletam laetitiam. Verum non multo post mater dixit: Habeo te, Fauste, omni modo mihi suavissimum. Et qua ratione vivis, de cuius morte paullo ante audivimus? Caeterum hi sunt filii nostri Faustinus et Faustianus et Clemens. Quae cum dixisset, nos tres in ipsum incumbentes eumque deosculati formam illius obscure recognovimus.

CXIX. Haec videns Petrus ait: Tu es Faustus, huius vir eiusque liberorum pater? Ille vero: Ego sum, inquit. Et Petrus: Quare ergo tua mihi tanquam de alio enarrasti labores referens et dolorem et exsequias? Tum pater respondit: Cum sim cognatus Caesaris cumque nollem deprehendi, de alio quodam narrationem effinxi, ut ipse quis essem non cognosceret. Sciebam enim quod, si fuisset recognitus, loci praesides audientes, ut Caesari rem gratam facerent, me revocatum prioris vitae felicitate essent circumdaturi, cui renunciaveram. Qui enim me ob mortem carorum creditam ad maxima damnaveram, non poteram vitae splendori indulgere.

CXX. Et Petrus dixit: Haec quidem fecisti, quemadmodum placuit. Sed de Genitura mentiense affirmabas, an veluti verum dicens asserebas? Respondit pater: Non mentiar apud te. Tanquam vere sit Genesis, confirmabam. Non enim rudis sum in mysteriis huius disciplinae: sed mecum versatus est quidam Aegyptius, astrologorum praestantissimus, nomine Annubion, qui in peregrinationibus ab initio mihi amicus effectus uxoris

Cap. CXVII. 1) *συνεῖδον μὲν* O. *συνεῖδων* V. — 2) *ἔβουλήθη* δὲ O. — 3) *Ματθιδία* O. — 4) *λέγοντος* O.

Cap. CXVIII. 1) *ἰδῶν* O. — 2) *οἱ* om. V.

Cap. CXIX. 1) Sic et noster Hom.

Codex cum Epit., rā ed. Hom. Cotelieri. — 2) *περίφορος* ser. V. — 3) Ita et Hom. Cotel.; corrige *ἐπ' ἄλλο τι* cum nostro Hom. Cod. et Epit. — 4) *γένομαι* V. — 5) *ἔπερ* V. — 6) *ἑμαυτὸν* O.

Cap. CXX. 1) *ὡς* om. O. — 2) *τούς*

καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· οὐκ οὖν ἔργῳ πέπεισαι, ὅτι οὐ συνίστηται τὰ κατὰ τὴν γένεσιν; καὶ ὁ πατὴρ ἀπεκρίνατο· ἀνάγκη μὲ πάντα τὰ ὑποτρέχοντά μοι εἰς τὸν τῶν ἐκτίθεσθαι σοι, ἵνα πρὸς αὐτὰ ἀκούων μανθάνειν ἔχω.² πολλὰ πταίειν οἶδα τοὺς ἀστρολόγους, πολλὰ δὲ καὶ ἀληθεύειν. καὶ³ ὑποπτεύω οὖν, μήπως ἂ μὲν ἀκριβοῦσαι, ἀληθεύωσι,⁴ ἂ δὲ πταίουσιν, ἀμαθίᾳ πάσχουσιν, ὡς ὑποποεῖν με, τὸ μὲν μάθημα συνιστάναι, τοὺς δὲ δι' ἀμαθίαν ψεύδεσθαι διὰ τὸ μὴ πάντως περὶ πάντων ἀκριβοῦν δύνασθαι. καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ἀπεχε, μή πως περὶ ὧν ἀληθεύουσιν, ἐπιτηγγάνουσιν, καὶ οὐχὶ ἀκριβοῦντες λέγουσιν. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα ἐκ πολλῶν τῶν λεγομένων ἀποβαίνειν τινά. καὶ ὁ γέρον ἔφη· πῶς οὖν ἔστω περὶ τούτου πληροφωρηθῆναι, τὸ εἶτε συνίστηται τὸ κατὰ τὴν γένεσιν ἢ οὐ;

CXXI. Ἀμφοτέρων οὖν σιωπῶντων ἔφη ἐγώ· ἐπιυθὶ τὸ μάθημα ἀκριβοῦς ἐπίσταμαι, ὃ δὲ κύριος καὶ ὁ πατὴρ οὐχ οὕτως, ἤθελον εἰ αὐτοὺς Ἀννουβίων παρῆν¹ ἐπὶ τοῦ πατρὸς ἐποιήσαμην λόγον. οὕτω γὰρ ἂν τὸ πρᾶγμα εἰς φανερόν εἰθεῖν ἠδύνατο, τεχνίτου πρὸς ὁμοίτητον τὴν ζήτησιν ἐσχηκότος. καὶ ὁ πατὴρ ἀπεκρίνατο· πού οὖν δυνατόν ἐστιν Ἀννουβίου συντηγεῖν; καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐκεῖ γὰρ μανθάνω Σίμωνα τὸν μάγον ὄντα, ᾧ Ἀννουβίων παρεπόμενος ἀχώριστός ἐστιν. ὡς ἂν οὖν ἐκεῖ ἐγνωσόμεθα, ἂν γε καταλάβωμεν αὐτούς, ἢ ζήτησις γενέσθαι δύναται. καὶ ὁμοῦς πολλὰ διαλεχθέντες καὶ² ἐπὶ τῷ ἀναγνωρισμῷ χαρῆς πλησθέντες καὶ θεῷ εὐχαριστήσαντες ἐσπείρας ἐπιματαλαβούσης εἰς ὕπνον ἐγράφημεν.

CXXII. Ὁρθρον¹ δὲ γενομένου ὁ πατὴρ μετὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν καὶ τῶν τριῶν υἱῶν εἰσελθὼν ἔβρα ὁ Πέτρος ἦν, προσαγορευσάς ἐκαθέσθη, ἔπειτα καὶ ἡμεῖς αὐτοῦ καλεσάμενος. καὶ ὁ Πέτρος τῷ πατρὶ προσβλέψας ἔφη· σπεῖδω ὁμόφρονά σε γενέσθαι γυναῖκα καὶ τέκνους, ὅπως αὐτοῖς καὶ ἐνταῦθα ὁμοδιαίτος ἦς, καὶ καὶ μετὰ τὸν χωρισμὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος συντότα ἄλπιον ἔσοσθαι. ἢ γὰρ οὐ τὰ μέγιστα σε λυπεῖ καὶ αὐτοὺς τὸ μὴ ἀλλήλους συνεῖναι; καὶ ὁ πατὴρ καὶ πάνν γε. καὶ ὁ Πέτρος· εἰ οὖν ἐνταῦθα τὸ ἀλλήλων κεχωρίσθαι λυπεῖ, μετὰ θάνατον πάντως ὀφειλόμενον ὑμῖν μετ' ἀλλήλων μὴ εἶναι, πόσω γε μᾶλλον οὐ² λυπήσει σὲ μὲν ἄνδρα σοφὸν ὄντα τῷ τῆς γνώμης σου λόγῳ τῶν σῶν κεχωρίσθαι, αὐτοὺς δὲ πολὺ μᾶλλον ὀδυνᾶσθαι τῷ εἰδέναι, ὅτι σε ἄλλα φροσύντα αἰώνιος μένει κόλασις ἡθεῦ δόγματος ἀποφάσει;

CXXIII. Καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· ἀλλ' οὐκ ἔστω, ὦ φίλτατε, τὸ¹ ἐν ἄδου ψυχᾷ κολάζεσθαι, αὐτῆς ἅμα τῷ² ἀποστῆναι τοῦ σώματος εἰς ἀέρα λυομένης. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· μέχρι οὖν ὅτε περὶ τούτου πείσωμέν σε,³ ἀπόκριναί μοι· οὐ δοκεῖ σοι, σὲ μὲν ἀπιστοῦντα τὴν κόλασιν⁴ μὴ λυπεῖσθαι, ἐκείνους δὲ πεπεισμένους ἀνάγκη ἔχειν περὶ σοῦ ἀνιάσθαι; καὶ ὁ πατὴρ ἀκολούθως λέγει. καὶ ὁ Πέτρος· διὰ τί δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀπαλλάξεις μεγίστης περὶ σοῦ λύπης τῇ πίστει συνθέμενος, οὐ δυσωπία λέγω, ἀλλ' εὐγνωμοσύνη, περὶ τῶν λεγομένων σοι ὑπ' ἐμοῦ ἀκούων καὶ κρίων, [εἰ]⁵ ταῦτα οὕτως ἔχει, ἢ οὐ; καὶ εἰ μὲν οὕτως ἔχει, ὡς λέγομεν, καὶ ᾧδε συναπολαύσεις τοῖς φιλήτοισι, καὶ σὲ συναγαπαύσει. εἰ δὲ ἐν τῇ τῶν λόγων⁶ σκέψει δείξεις τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα μὴ ὅτιν τινα καὶ⁷ ψευδῆ εἶναι, καὶ οὕτως καλῶς ποιήσεις, αὐτοὺς γὰρ⁸ ὁμογνωμόνας σου⁹ εἰληφούς, καὶ τοῦ κεναῖς ἐλπίσιν ἐπηρεϊδεσθαι πάνσεις καὶ ψευδῶν φόβων ἀπαλλάξεις.

meae ac liberorum mortem indicavit. Dixit Petrus: Numquid iam re ipse persuasum habes, Genesin non consistere? Pater respondit: Necesse est ut omnia, quae mentem mihi subeunt, tibi exponam, quo ad ea audiens possim discere. Animadverti errare in multis astrologos, in multis etiam vere loqui. Itaque suspicor eos forte in iis, quae explorata habent, vere dicere, in iis autem, in quibus errant, id ignorantia pati, quare coniecto constare quidem disciplinam, illos autem per inscitiam falsa praedicare, eo quod non omnino possint de omnibus habere scientiam. Et Petrus dixit: Cave ne, cum verum proferunt, casu assequantur et non tanquam certo scientes dicant. Omnino enim necesse est, ex multis dictis evenire nonnulla. Tum senex ait: Qua ergo ratione certitudo hac in re esse potest, an constet Genesis, nec ne?

CXXI. Cum igitur uterque taceret, ego dixi: Quia mathematicas disciplinas penitus novi, dominus autem et pater non item, si ipse Annubion adesset, coram patre disputationem haberem. Ita quippe res palam venire posset, dum artis peritus adversus eiusdem artis hominem quaestionem ageret. Respondit pater: Ubi ergo potest cum Annubione congressus et colloquium haberi? Et Petrus ait: Antiochiae; ibi enim audio esse Simonem magum, quem Annubion assectatus non deserit. Quando ergo illic fuerimus, si eos nanciscamur, disceptatio fieri poterit. Et postquam de multis disseruimus, propter recognitionem gaudio repleti et Deo gratias agentes nocte superveniente ad somnum nos contulimus.

CXXII. Exorto autem mane pater cum matre nostra tribusque filiis ingressus in locum ubi erat Petrus, cum salutasset, sedit, deinde nos quoque illo iubente. Ac Petrus patrem intuitus ait: Percupio te idem sentire, quod uxor ac liberi, ut et hic cum eis convivas, et illic post animae a corpore disjunctionem simul cum eisdem sis omni molestia liber. An non enim te atque illos maxime contristaret, si una non essetis? Et pater: Omnino sane. Tum Petrus: Si ergo heic invicem separatos esse, molestia afficit, nonne, quando post mortem erit omnino necesse vos non esse simul, multo magis te contristabit, te quidem, qui vir sapiens es, ratione tuae opinionis disiungi a tuis, illos vero multo magis dolere, quod sciant te alia sententiam aeternum supplicium ob veri dogmatis negationem manere.

CXXIII. Et pater dixit: At non ita est, o amice, ut apud inferos puniantur animae, quoniam anima simul atque a corpore discesserit, in aërem dissolvitur. Excepit Petrus: Itaque, usque dum hac de re tibi persuadeamus, responde mihi: nonne tibi videtur, te quidem, qui futuras poenas non credis, nequaquam dolere, illos vero, qui credunt, de te necessario angere? Tum pater: Recte dicis. Petrus autem: Et quare maximo de te maerore non eos liberabis fidei assentiens, non pudore inquam, sed aequitate, de iis quae tibi a me dicuntur audiendo et iudicando, utrum ea ita habeant, nec ne? Ac si quidem ita est, ut dicimus, et hic una cum carissimis delectaberis et illic cum eisdem requiem consequeris. Quodsi in sermonem tuorum disceptatione ostenderit, quae a nobis asseruntur fabulam esse eamque falsam, etiam sic praeclare facies, illos nimirum idem tecum sentientes accipiens, efficiensque ut desistant vana spe inniti, et liberabis falsis terroribus.

σου τούτων ἐλέγχους addunt Hom.; Epit. ἵνα παρὰ σοῦ πάλιν ἐλληθῆ μάθω καὶ βέβαια. — 3) καὶ om. V. — 4) ἀληθεύουσι V.

Cap. CXXI. 1) ἦν O. — 2) καὶ om. O.

Cap. CXXII. 1) Notula κάθ. γ'. ad oram O. — 2) οὐ non agnoscit

noster Hom. XV, 1 Cod., nec vulg. Epit.

Cap. CXXIII. 1) τὸν O. — 2) τοῦ O. — 3) πέισομεν σε O. — 4) τῆ κολάσει O. — 5) [εἰ] accessit ex Hom., Epit. — 6) σου inserunt Hom. et Epit., ubi δελεῖς. — 7) καὶ des. in V, Hom., Epit. — 8) γὰρ om V. — 9) Idem Epit., σοι Hom. et in Epit. al. ap. Cot.

CXXIV. Καὶ ὁ πατὴρ¹ πολλὰ φαίνη μοι εὐλογα λέγων. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· τί σὺν ἐστὶ τὸ κρατοῦν σε, μὴ εἰς τὴν ἡμετέραν πίστιν ἔλθειν; οἶδα γὰρ, ὅτι πολλὰ ἐστὶ τὰ κρατοῦντα· τοὺς μὲν πεπεισμένους ἀσχολία¹ ἀγορασμῶν, πράξεων, γεωργιῶν, φροντιστῶν καὶ οὐκ τοιαῦτα· ἀπιστοῦσι δὲ πολλοί, ὡς καὶ σὺ υπολαμβάνεις, ἢ θεοὺς τοὺς σὺκ ὄντας εἶναι λέγουτες, ἢ τὸ γενέσθαι τὰ πάντα ὑποκείσθαι ἢ αὐτοματισμῶ,² ἢ τὰς ψυχὰς θνητὰς, ἢ τὸν ἡμέτερον λόγον ψευδῆ, ὡς οὐκ οὕσης προνοίας. ἐγὼ δὲ προνοία Θεοῦ τὰ πάντα διοικέσθαι ἐκ τῶν περὶ σε γινομένων καὶ προνοίας εἶναι λέγω τὸ τοσοῦτος ἔτεσι τὴν διάστασίν σου τε καὶ τῶν σῶν γενέσθαι. εἰ γὰρ σὺν σοὶ ἐτύγχανον ὄντες, ἴσως τὸν τῆς Θεοσεβείας λόγον σὺκ ἂν ἐπήκουσαν. διὰ τοῦτο φηρομήθη σὺν τῇ³ μητρὶ τῶν τέκνων⁴ ἢ ἀποδημία καὶ παναγία καὶ θανάτου ὑπόνοια· ἐπι τε καὶ ἐπικαιδευθῆναι αὐτοὺς τὰ Ἑλλήνων⁵ δόγματα, ἵνα μᾶλλον ὡς εἰδότες ταῦτα ἀνασκευάζειν δυνατοὶ ᾖσιν ἐπὶ τούτοις τὸ φιλῆσαι τὸν τῆς Θεοσεβείας λόγον, καὶ ἐμοὶ ἐνωθῆναι πρὸς τὸ συλλαμβάνεσθαι μὴ τῷ κηρύγματι· ἐπι μὴν συνελθεῖν καὶ τὸν ἀδελφὸν Κλίμεντα καὶ οὕτως⁶ τὴν μητέρα ἐπιγνωσθῆναι καὶ ὑπὸ Θεραπειᾶς⁷ πληροφορηθῆναι, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐνθὺν τὰ διδύμα τέκνα ἐπιγνωσθέντα καὶ ἐπιγνόντα, καὶ⁸ τῇ ἄλλῃ ἡμέρᾳ σοὶ συντυχεῖν καὶ τοὺς σοὺς ἀπολαβεῖν. τοσαύτην σὺν ταχίαν ἀρμονίαν πανταχόθεν συνδραμοῦσαν εἰς ἓνα γνώμης σκοπὸν σὺκ οἶμαι ἀπροσῆτον εἶναι.

CXXV. Καὶ ὁ πατὴρ τῷ Πέτρῳ ἤρξατο λέγειν· μὴ νόμιζε, φίλτατέ μοι Πέτρε, ἐν ἐννοίᾳ μὴ ἔχειν περὶ τοῦ ὑπὸ σοῦ κηρυσσομένου λόγου. πέρας γοῦν ταύτης τῆς παρωχηκτικῆς τυκτὸς πολλὰ τοῦ Κλίμεντος προτροπομένου με τῇ ὑπὸ σου κηρυσσομένη ἀληθείᾳ συνθέσθαι,¹ ἀπεκρινάμην· τί γὰρ καιρότερον ἐπέλλεσθαι δυναταί τις παρ' ὃ οἱ ἀρχαῖοι παρήγεσαν; ὁ δὲ ῥῆμα γελᾶσας ἔφη· πολλὴ διαφορὰ, πάτερ, μεταξὺ τῶν Θεοσεβείας λόγων καὶ τῶν τῆς² φιλοσοφίας. ὁ γὰρ τῆς ἀληθείας ἀπόδειξιν ἔχει τὴν ἐκ προφητείας, ὁ δὲ τῆς φιλοσοφίας καλλιλογίας παρέχων ἐκ στοχασμῶν δοκεῖ παριστᾶν τὰς ἀποδείξεις. καὶ ὁμως ταῦτα εἰπὼν δείγματος χάριν τὸν περὶ φιλανθρωπίας μοι ἐξέθετο λόγον, ὅπερ αὐτῷ ὑψηγῆσω, ὅς ἀδικώτατός μοι μᾶλλον ἐφαίνετο. καὶ τὸ πῶς ἐρῶ. δίκαιον ἐφασκεν εἶναι καὶ τῷ τύπτουσι αὐτοῦ τὴν σιαγόνα παρατιθέμεναι καὶ τὴν ἄλλην, καὶ τῷ αἵροντι³ αὐτοῦ τὸ ἱμάτιον, προσδιδόναι καὶ τὸ μαφόριον,⁴ ἀγγαρεύοντι δὲ⁵ μίλιον ἐν⁶ συναπέχεσθαι δύο,⁷ καὶ ὅσα τοιαῦτα.

CXXVI. Καὶ ὁ Πέτρος ἀπεκρίνατο· ἀλλ' ἐνόμισας ἄδικον, ὅτι δικαιοτατόν ἐστιν. ἃ¹ εἰ σοὶ φίλον ἐστὶν ἄκουσον. καὶ ὅς² ἔφη· πᾶν μοι φίλον. καὶ ὁ Πέτρος· σὺ δοκεῖ σοι, δύο ἐχθρῶν βασιλέων ὄντων καὶ διηρημένας τὰς χώρας ἐχόντων, εἴ τις ἐκ τῶν τοῦ ἐνὸς ὑπήκων ἐν τῇ τοῦ ἑτέρου χώρα φωραθῆναι, καὶ διὰ τοῦτο θάνατον ὀφείλει,³ εἴαν ῥαπίσμηται καὶ μὴ θανάτῳ τῆς τιμωρίας ἀπολυθῆ, σὺ φαίνεται ὁ ἀπολύσας φιλανθρωπος εἶναι; καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· καὶ πᾶν. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· τί δαι,⁴ εἰ καὶ ἰδίῳν τί τινος αὐτὸς ὕψος; ἀφελγται⁵ ἢ καὶ ἀλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτῳ⁶ συλληφθεὶς εἰς⁷ διπλάσιον δῶ τετραπλάσιον ὀφείλων, καὶ τὸ θανεῖν ὡς ἐν τοῖς τοῦ ἐναντίου ἀλλῶν ὄροι; σὺ δοκεῖ σοι, ὅτι ὁ λαβὼν τὸ διπλάσιον καὶ θανάτου αὐτὸν ἀπολύσας φιλανθρωπος τυγχάνει; καὶ ὁ πατὴρ πρὸς ταῦτα ἀπεκρίνατο· τῶν με πέπεικας,

Cap. CXXIV. 1) Ita respondit Hom. — 2) αὐτοματισμῶ scribo cum
XV, 8 p. Codicis Ottob. lectio est ἀσχο- utroque Hom. Codicis, αὐτοματισμῶν

CXXIV. Et pater: Multa mihi videris dicere rationi consentanea. Tum Petrus dixit: Quid ergo est, quod te impedit, quominus venias ad nostram fidem? Scio quidem multa esse, quae retineant: fideles quidem occupationes mercaturae, rerum gerendarum, agriculturae, sollicitudinum et similia; multi autem increduli, id quod tibi quoque persuasum est, vel deos qui reapse non sunt, dicunt existere, vel euncta Genesi aut casui temerario subiacere, vel animas mortales esse, vel et doctrinam nostram esse falsam, nulla nimirum existente providentia. Ego vero cuncta per Dei providentiam gubernari affirmo ex iis, quae tibi acciderunt, opusque esse providentiae, quod tot annos tu ac tui fuistis separati. Etenim si tecum mansissent, forte non audiissent sermonem verae religionis. Propter hoc provisus est peregrinatio liberorum cum matre, item naufragium et mortis suspicio; praeterea illos erudiri in graecis dogmatibus, ut melius tanquam periti possent ea evertere, ad haec dilexisse pietatis doctrinam et mihi potuisse adunari, ad adiuvandam praedicationem meam, sed et adhuc convenire fratrem Clementem, sicque agnosci matrem, et recuperata sanitate plene persuaderi de cultu divinitatis, nec multo post statim geminos filios, agnitos et agnoscentes, sequenti quoque die tibi occurrere, teque suos recipere. Tantam igitur adeoque celerem cohaerentiam undique concurrentem ad unam consilii metam non puto absque providentia contigisse.

CXXV. Et pater coepit dicere Petro: Ne arbitreris, carissime Petre, me praedicatam a te doctrinam in mente non habere. Denique hac praeterita nocte cum Clemens multis hortaretur me ad amplectendam veritatem quam praedicas, respondi: quid enim novi praecipere quis potest praeter id, quod antiqui monuerunt? At ille, postquam leniter risit, ait: Magnum discrimen est, pater, inter religionis ac philosophiae sermones. Nam sermo veritatis ex prophetia demonstratur, philosophiae autem sermo, elegantiam exhibens orationis, ex coniecturis videtur afferre demonstrationes. Hisque dictis exempli gratia doctrinam de humanitate mihi exposuit, quam ei enarraveras, quae mihi profecto maxime iniqua videbatur. Et quo modo, dicam. Aequum aiebat esse, et ei qui maxillam tuam percutit, alteram quoque opponere, et ei qui aufert tuium pallium, tradere et maforte, et cum eo, qui ad unum milliare adigit, per duo proficisci, atque alia similia.

CXXVI. Respondit Petrus: Atqui hoc existimasti iniquum, quod aequissimum est. Ac si lubet audi. Et pater dixit: Prorsus lubet. Tum Petrus: Num tibi videtur, cum duo reges inimici sunt et divisaes regiones tenent, si quispiam ex iis, qui subiecti sunt alteri, in alterius regione deprehendatur, ideoque mereatur mortem, at colapho, non autem capite punitus poenam evadat, num videtur humanus, qui veniam dedit? Et pater ait: Admodum. Dixit Petrus: Quid vero, si is ipse etiam alicui proprium vel aliud quid auferat, et in furto comprehensus si duplum det, cum quadrupli sit debitor, insuperque mortis, qui nempe in adversarii finibus captus sit, nonne tibi videtur, humanus esse eum, qui duplum accepit et mortem illi remisit? Et pater ad haec respondit: Nunc persuasisti mihi eos, qui iniuriam faciunt, potius iniuriam pati, eos autem, qui

OV. — 8) τῆ om. V. — 4) Voc. τῶν τέκνων, dein καὶ πνεύμα desunt in V. — 5) ἀδελφῶν inserit O. — 6) οὕτω O. — 7) τῆς θεότητος (τῆν θεότητα Ottob.) add. Hom. — 8) καὶ om. O.

Cap. CXXV. 1) συνδέσθαι des. in V. — 2) τῆς om. O. — 3) αἰτοῦντι. O. — 4) Ita scr. OV. — 5) τε O. — 6) ἐν om. V. — 7) Luc. 6, 29. Matth. 5, 39.

Cap. CXXVI. 1) ἐστιν. ᾧ om. O. —

2) Ita OV cum nostro Hom. Cod. et Epit. Rectius ὁ πατήρ substituitur ex Cotelarii ed. Hom. XV, 6. — 3) ἀδελφῶν O. Etiam Hom. XV, 6 cum Cod. nostro reponendum ἀδελφοὶ pro ὑποθητῆς errore ἀδελφῶν. — 4) δὲ V. — 5) Ita O c. Hom., Epit., ἀπελείπει V. — 6) τοῦτο V. — 7) ἐνα V. — 8) μίλλον

ὅτι οἱ ἀδικούντες ἀντοὶ μᾶλλον⁸ ἀδικούνται, οἱ δὲ ἀδικούμενοι μᾶλλον πλεονεκτοῦσιν, ἐτι μᾶλλον ἀδικάτατον ὄλον⁹ μοι φαίνεται τὸ πρᾶγμα, ὅτι οἱ μὴ δοκούντες ἀδικεῖν πολλὰ τοῖς [τὰ ἐσόμενα]¹⁰ ἐλομένους συγχωροῦσιν, οἱ δὲ δοκούντες ἀδικεῖσθαι ἀντοὶ ἀδικοῦσιν, ὅτι τὰ ὅμια οὐ παρέχουσιν ἐκεῖ, τοῖς ἐνταῦθα ἀντοῖς συγχωροηκόσιν, ἅ ἀντοὶ ἀντοῖς συγχωρήσασιν. καὶ ὁ Πέτρος· οὐδὲ τούτο ἀδικον διὰ¹¹ τὸ ἐξουσίαν ἔχειν ἕκαστον τὰ παρόντα αἰραῖσθαι ἢ τὰ μέλλοντα, καὶ τὰ¹² εἴτε μικρὰ¹³ εἴη εἴτε μεγάλα. ἰδίᾳ κρίσει καὶ βουλῇ ὁ ἐλόμενος οὐκ ἀδικεῖται, λέγω δὲ οὐδ' ἂν τὰ μικρὰ ἔληται, ἐπεὶ καὶ προέκειτο τὰ μεγάλα. προέκειτο γὰρ¹⁴ αὐτῶ καὶ τὰ μικρὰ.

CXXVII. Καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· ὀρθῶς ἔφησ. καὶ γὰρ εἰρηται τιτι Ἑλλήνων σοφῶν αἰτία ἐλομένων, θεὸς ἀναίτιως.¹ ἀλλ' ἐτι μὴν καὶ τούτῳ μοι διέλεθε τὸν λόγον. μνήμημι τὸν Κλήμεντα εἰπόντα μοι, ὅτι τὰ ἀδικήματα καὶ τὰ πάθη εἰς ἀφασιν ἁμαρτιῶν πάσχομεν. καὶ ὁ Πέτρος· ὀρθῶς ἔχει καὶ οὕτως. ἡμεῖς γὰρ οἱ ἐλόμενοι [τὰ ἐσόμενα],² ἅ κεκτῆμεθα πλείονα, εἴτε ἐσθῆτα, εἴτε βρώματα, εἴτε ποτὰ, εἴτε ἄλλα τινα, ἁμαρτίας κεκτῆμεθα, διὰ τὸ δεῖν μηδὲν ἔχειν, ὡς μικρῶ τάχισιν διεῖλον τὸν λόγον.³ πᾶσι τὰ κτήματα ἁμαρτηματα. ἢ τούτων δὲ ὕπως ποτὲ⁴ στέρησις ἁμαρτιῶν ἔστω ἀφαιρέσις. καὶ ὁ πατὴρ⁵ ἔφη· ἀκυλούθως ἔχει. καὶ ὁ Πέτρος· δικαίωτατα. ἐπεὶ γὰρ τῶν σωζομένων ἔστιν, ὡς ἔφη, τοῦ⁶ μηδενὶ μηδὲν ὑπάρχειν, ὑπάρχει δὲ πολλὰ πολλοῖς κτήματα, τούτων χάριν ἐξ ὑπερβαλλούσης θεοῦ φιλανθρωπίας ἐπάγονται παιδαῖαι τοῖς μὴ εὐλοκρῶς πολιτενομένοις, ἵνα διὰ τὸ ποσῶς φιλόθεον διαπροσκαιρῶν τιμωριῶν αἰωνίων σωθῶσι κολάσων. καὶ ὁ πατὴρ· οὐ πολλοὺς ἀσεβεῖς ὀρώμεν πένητας; παρὰ τούτο οὐν⁷ καὶ οὕτω τῶν σωζομένων εἰσίν; καὶ ὁ Πέτρος· οὐ πάντως. οὐ γὰρ ἀποδεκτή ἡ τοῦ πένητος πενία, εἰν ὀρθηται, ὡν οὐ χρησῶστε τινὲς τῇ προαιρέσει πλουτοῦσιν χρήμασι, καὶ ὡς πλεονεκτεῖν ἐπιθυμῶντες τιμωροῦνται. ἀλλ' οὐδὲ ἐν τῇ πένητι εἶναι τινα πάντως δικαίως ἔστω. δύναται γὰρ πτωχὸς μὲν τοῖς χρήμασιν εἶναι, ἐπιθυμεῖν δὲ ἢ καὶ πράττειν, ὃ⁸ προηγουμένως οὐ χρηῖ. ἢ γὰρ εἰδωλα εἰβεῖ,⁹ ἢ βλασφημεῖ, ἢ πορνεῖ, ἢ ἀδιαφόρως ζῆ, ἢ ἐπιπορῶν, ἢ ψευδόμενος, ἢ ἀπίστως βιώνς. πλὴν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἔφη· μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνευματι, ὅτι αὐτῶν ἔστω ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.¹⁰ καὶ ὁ πατὴρ· ἀληθῶς πανν κατὰ τὴν ὑπόθεσιν ὀρθῶς ἔχειν τὰ πράγματα φαίνεται· διὸ καὶ προαιρέτως ἐγενόμην, τῇ τάξει παντὸς ἐπακούσαι τοῦ λόγον.

CXXVIII. Καὶ ὁ Πέτρος· οὐκ οὐκ τοῦ λοιποῦ σπεύδοντί σοι καὶ¹ τὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν πίστιν μαθεῖν, ὀφείλοντι τῇ τάξει τὸν λόγον ἐκθῆσομαι,² ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμενος τοῦ θεοῦ καὶ δεικνὺς, ὅτι ἀντὶν μόνον δεῖ λέγειν θεόν, ἐτέρους δὲ μήτε λέγειν, μήτε νομίζειν, καὶ ὅτι ὁ παρὰ τούτο ποιῶν αἰωνίως³ ἔχει κολασθῆναι, ὡς εἰς αὐτὸν τὸν τῶν ὄλων δεσπότην ἀσεβήσας τὰ μέγιστα. καὶ τούτο εἰπὼν καὶ τοῖς ὑπὸ παθῶν ὀχλουμένοις καὶ νοσοῦσι καὶ δαιμονώσι τὰς χεῖρας ἐπιθεῖς, καὶ εὐξάμενος καὶ ἰασάμενος ἀπέλυσε τοὺς ὄχλους. καὶ εἶθ' οὕτως εἰσὶν τῶν συνήθων ἁλῶν μεταλαβὼν ὑπνωσεν.

CXXIX. Ὁρθρον¹ δὲ ἐξῶν ὁ Πέτρος καὶ ἐπιστὰς ἐπὶ τὸν συνήθη τοῦ διαλέγεσθαι τύπον ὄχλον πολὺν συνεστῶτα εἶδεν. καὶ ἅμα τῷ μέλλειν

des. in V, Hom., Epit. — 9) ὄλων noster Hom. Cod. — 10) [τὰ ἐσόμενα] inserui ex Hom. XV, 8. — 11) καὶ διὰ O. —

12) τὰ des. in V. — 13) μικρὰ καὶ O. — 14) δὲ O.

iniuria afficiuntur, potius iniuriam facere, adhuc amplius res tota iniquissima mihi videtur, quoniam ii quidem, qui videntur conferre iniuriam, multa iis concedunt, qui futura elegerunt, qui vero videntur iniuriam sustinere, ipsi eam inferunt, quia hominibus, qui hic ipsis concessere, non praebent illic eadem, quibus illi ipsos donarunt. Et Petrus: Neque hoc iniquum est, quandoquidem unusquisque potestate praeditus est anteponendi vel praesentia vel futura, sive parva sint, sive magna. Qui proprio iudicio et consilio deligit, non afficitur iniuria, neque, inquam, licet parva praeferat, quando et magna praestabant. Nam ei proposita etiam erant, quae exigua sunt.

CXXVII. Et pater ait: Recte locutus es. Etenim dictum est a quodam inter Graecos sapiente: *Culpa deligentium est, Deus culpa caret.* Sed et adhuc hanc mihi enarra rationem. Memini Clementem mihi dicere, nos iniurias et afflictiones ad peccatorum remissionem pati. Et Petrus: Recte ita habet. Nos enim, qui futura maluimus, quae plura possidemus, seu vestes, seu cibos, seu potiones, seu alia quaepliam, peccata possidemus, quia nihil debemus habere, uti paullo ante sermone declaravi. Omnibus possessiones peccata sunt. Earum autem qualitercunque privatio ademptio est delictorum. Dixit pater: Recte habet. Et Petrus: Iustissime. Quandoquidem enim eorum qui salvantur est, sicut dixi, ut nemo aliquid habeat, multis autem multae suppetunt possessiones, ideo per eximiam Dei humanitatem castigationes inducuntur iis, qui non pure vivunt, ut propter aliquantam erga Deum caritatem per temporaria supplicia aeternis poenis liberentur. Tum pater: Nonne multos impios videmus pauperes? An propterea et illi inter eos, qui salutem consequuntur, numerandi sunt? Et Petrus: Nequaquam omnino. Non enim probanda est pauperis inopia, si, quae non oportet, appetat. Si quoque nonnulli voluntate divites opum sunt pauperes, et tanquam facultatum cupidi puniuntur. Sed nec quod aliquis sit pauper, statim iustus est. Potest quippe pauper esse pecunia, at eam cupere aut id facere, quod praecipue non oportebat. Nam vel idola colit, vel blasphematur, vel fornicatur, vel indifferenter vivit, periurus, mendax aut infidelis. Porro dominus noster Iesus Christus, filius Dei vivi, dixit: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum.* Tum pater: Vere prorsus secundum propositam quaestionem res videntur recte habere; quare statui, totam ordine audire doctrinam.

CXXVIII. Et Petrus: Itaque deinceps studenti tibi discere etiam quae ad nostram fidem pertinent ut desideras ordine exponam doctrinam, ab ipso incipiens Deo et ostendens, ipsum solum dici debere Deum, alios vero nec dici, nec existimari, hominem autem, qui secus fecerit, perpetuo supplicio multandum, ut qui in ipsum universorum Dominum maxime impius exstiterit. Atque hoc dicto, cumque aliqua perpassione infestatis, aegrotantibus, et daemoniacis imposuisset manus, item precatus esset ac eos curasset, dimisit populum. Et postea ita ingressus solito admodum cibo percepto se somno dedit.

CXXIX. Mane vero egressus Petrus cum venisset ad locum, in quo disacerere solebat, ingentem hominum multitudinem convenisse vidit. Et

Cap. CXXVII. 1) Cfr. Plat. de Rep. X. 617, E. Sententia illa quantopere a scriptoribus posterioris aetatis celebrata fuerit, docent Astius ad h. l. et Elmenhorst ad Arnob. contra gentes II. p. 60. Alia avert Cotelierius ad nostrum locum [Hom. XV, 8]. Schwegler. — 2) [τὰ ἐσόμενα] adscripsi ex Hom. XV, 9. — 3) Ab his verbis incipit fragmentum Parisinum Tischendorfii. — 4) Par.

ὁπωσδήποτε. — 5) Par. ὁ γέγων et om. postea ἔγω. — 6) Ita OV et Par. cum utroque Hom. Cod. Repone τὸ ex Epit. — 7) οὐν om. V et Par. — 8) ὁ καὶ O. — 9) Par. σέβειν ἢ βλασφημεῖν ἢ πορνεύειν. — 10) Matth. 5, 8.

Cap. CXXVIII. 1) καὶ des. in V. et Par. — 2) ὀφθησομαι eod. Par. ap. Tisch. (ipse corrigendum duxit ἐκδησομαι). — 3) αἰωνίως om. O.

διαλέσθαι αὐτὸν εἰσῆι τις τῶν αὐτοῦ διακόνων λέγων· Σίμων ἀπὸ Ἀγτιοχειας εἰσεληλυθὼς ἐπ' αὐτῆς ἐσπέρας,³ μαθὼν ὑποσχόμενόν σε τὸν παρὶ μοναρχίας ποιῆσθαι λόγον, ἐτοιμὸς ἔστω μετὰ Ἀθηνοδώρου τοῦ Ἐπισκοπιῶν διαλεγόμενος³ σοι ἐπαλθεῖν πρὸς τὸ ἀντιλέγειν δημοσίᾳ πᾶσι⁴ τοῖς ὑπὸ σοῦ ὑπὲρ μοναρχίας λεγομένοις λόγοις.

CXXX. Ταῦτα τοῦ διακόνου λέγοντος, ἰδοὺ αὐτὸς εἰσῆι Σίμων μετὰ Ἀθηνοδώρου καὶ ἄλλων τιῶν ἐταίρων. καὶ πρὸ τοῦ τι τὸν Πέτρον φθέγγασθαι, αὐτὸς προλαβὼν ἔφη· ἴμαθον ὡς ὑπέσχου χθὲς τῷ Φυάστῳ, εἰς τὴν σημερον δεῖξαι τῇ τάξει τὸν λόγον ποιούμενος καὶ ἀπ' αὐτοῦ ἀρχόμενος τοῦ τῶν ὄλων δεσπότηου, ὅτι αὐτὸν δεῖ μόνον λέγειν Θεὸν, ἄλλους δὲ μήτε λέγειν, μήτε νομίζειν, ὅτι ὁ παρὰ τοῦτο ποιῶν αἰωνίως κολασθῆναι ἔχει. πρὸ πάντων δὴ ἀληθῶς καταπέληγμαί σου τὴν ἀπίθειαν, ὅτι ἡλιθίας εἰς τὴν σὴν βούλησιν μεταπέισαι ἄνδρα σοφόν, καὶ ταῦτα πρὸςβύτην. ἀλλ' οὐκ ἐπιτεύξῃ τῶν σῶν βουλευμάτων, ταύτη μᾶλλον παρόντος ἐμοῦ καὶ τοὺς ψευδεῖς σου διαλέγοντος¹ λόγους. ἴσως γὰρ ἐμοῦ μὴ παρόντος ἠκυπηθῆ ἂν ὁ σοφὸς γέρον, ἰδιώτης ὢν τῶν παρὰ Ἰουδαίους δημοσίᾳ πεπιστευμένων βιβλίων. καὶ τὸ νῦν τοὺς πολλοὺς ὑπερθῆσομαι λόγους, ἵνα τῆς ὑποσχέσεώς σου τάχυν ἐὼν ἄεγγον ποιήσομαι. διὸ ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τῶν² τὰς γραφὰς εἰδόντων ὁ ὑπέσχου λέγειν ἀρξάι. εἰ δὲ τὸν ἄεγγον αἰδούμενος ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν τὴν ὑπόσχεσιν παραλιπεῖν θέλεις, ἀντάρκης καὶ οὕτως ἢ ἀπύδειξίς ὅτι ψευδής,³ καθ' ὅτι ἐπὶ τῶν τὰς γραφὰς εἰδόντων εἰπεῖν οὐκ ἐτόλμησας. καὶ νῦν δὲ τί σε ἀναμένο λέγειν μέγιστον ἔχων μάρτυρα τῆς ὑποσχέσεώς σου⁴ τὸν παρὸς τῶτα γέροντα; καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐμβλέψας τῷ πατρὶ ἔφη· εἰπέ μοι, ἄνδρῶν ἀπάντων τιμάτατε, οὐχὶ οἷός τοι ὁ ἀνὴρ ὑπέσχετό σοι δεῖξαι σημερον, ὅτι εἰς ἐστὶ Θεὸς καὶ οὐ χρεῖ ἕτερον τινα λέγειν ἢ νομίζειν Θεόν, ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν αἰωνίως κολασθῆναι ἔχει;

CXXXI. Καὶ ὁ πατὴρ ἔφη· καλῶς ἂν τὴν μαρτυρίαν παρ' ἐμοῦ ἀπήντης, Σίμων, εἰ πρότερον ἤρνεϊτο Πέτρος. νῦν δὲ οὐκ αἰδασθῆσομαι λέγειν, ἀ δεῖ λέγειν. οὐμὰ σε ὀργῇ περησμένον διαλεσθῆναι θέλειν, ὅπερ ἀνοικειῶν σοὶ ἔστιν¹ τοῦτο ποιεῖν, καὶ ἡμῖν τοιοῦτων² ἐπακουεῖν, ὅτι μάχην ἔστιν ἰστορεῖσθαι, καὶ οὐ πρὸς ἀλήθειαν ὠφελείσθαι. καὶ νῦν ἐξ ἑλληνικῆς παιδείας, ὡς χρεῖ τοὺς ζητούντας ποιεῖν, εἰδὼς ὑπομνήσω. ἐκάτερος ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ δόγμα ἐκθέσθω, καὶ εἰς ἕτερον οἱ λόγοι γενέσθωσαν. εἰάν δὲ μόνος Πέτρος³ ἐκθῆται τὸ ἑαυτοῦ φρόνημα, σὺ δὲ τὸ σὸν σιωπῆς, ἐνδέχεται τινα λόγον ὑπὸ σοῦ φηθέντα θλίβειν τὸ αὐτοῦ καὶ τὸ σὸν φρόνημα, καὶ ἀμφοτέρους, ὑμᾶς· ὑπὸ τοῦ λόγου ἠττηθέντας; μὴ φαίνεσθαι ἠττημένους, ἀλλὰ τὸν ἐκθέμενον τὸ φρόνημα, τὸν δὲ μὴ ἐκθέμενον ὁμοίως ἠττημένον μὴ πρόδηλον εἶναι, ἀλλὰ καὶ περικηρέαι νομίζεσθαι. καὶ ὁ Σίμων ἀπεκρίνατο· ποιήσω ὡς λέγεις, ἀθνημῶ δὲ, μήπως ἦδη προελημμένος αὐτοῦ τοῦ; λόγους οὐ φιλαλήθης ἔση κριτής.

CXXXII. Καὶ ὁ πατὴρ ἀπεκρίνατο· μὴ με βιάζου ἀκριτῶς συνθέσθαι σοι, ἵνα δόξω φιλαλήθης εἶναι κριτής. εἰ δὲ τάληθῃ ἀκούσαι θέλεις, τῷ σῷ φρονήματι μᾶλλον προελημμαι. καὶ ὁ Σίμων· πῶς προεληψαι οὐκ εἶδός, ὁ φρονῶ; καὶ ὁ πατὴρ· τοῦτο ῥαδιόν ἔστιν εἰδέναι, καὶ πῶς ἀκούσον. ἐλέγξῃν ὑπέσχου Πέτρον ἕνα Θεὸν λέγοντα εἶναι, ὅτι ψεύδεται. ὁ δὲ ἕνα λέγοντα

Cap. CXXIX. 1) Notula ΚΑΘ. eius ad Hom. XVI, 1. ἀπ' αὐτῆς ἐσπεί- (ἰδ') ad oram V. — 2) Ita conl. Davi- ras OV cum utroque Hom. Cod. et

simul ac ipse iam erat locuturus, introivit quidam ex eius diaconis dicens: Simon, qui Antiochia venit ipsa vespere, audiens te promississe de principatu unius verba esse facturum, paratus est una cum Athenodoro Epicureo tibi disserenti intervenire, ut palam impugnet omnia quaecumque pro monarchia a te proferentur verba.

CXXX. Haec dicente diacono ecce ingressus est Simon cum Athenodoro aliisque nonnullis sodalibus. Et antequam Petrus aliquid proferret, ipse anticipans ait: Comperi, te heri Fausto pollicitum esse, quod hodie habito sermone ordine esses ostensurus et incipiendo ab ipso universonum Domino, eum solum dicendum esse Deum, alios vero neque dicendos, neque existimandos, quoniam, qui secus fecerit, perpetuo supplicio multabitur. Ante omnia autem vere recordiam tuam demiratus sum, quod speraveris te posse in tuam sententiam adducere virum sapientem, ad haec senem. At quae vis non obtinebis, me potissimum praesente tuosque redarguente falsos sermones. Forte enim absente me deceptus fuisset sapiens senex, cum imperitus sit librorum, quibus apud Iudaeos publice fides habita est. Et nunc multis verbis supersedebo, ut citius promissionem tuam confutem. Quocirca coram nobis Scripturam peritis quod pollicitus es incipe dicere. Sin autem reprehensionem veritus coram nobis vis promissum omittere, etiam sic sufficiens erit probatio, quod fallas, quandoquidem coram hominibus Scripturas callentibus non ausus sis loqui. Et vero iam cur exspecto ut dicas, qui maximum habeo testem pollicitationis tuae adstantem senem? Et post haec verba patrem intuitus ait: Dic mihi, virorum omnium praestantissime: nonne iste homo tibi pollicitus est ostensurum se hodie, unum Deum esse, nec alium dicendum aut habendum Deum, illum autem, qui secus fecerit, supplicio multandum esse?

CXXXI. Respondit pater: Recte a me testimonium postulares, Simon, si antea Petrus negasset. Nunc autem non verebor dicere, quae dicenda sunt. Arbitror te ira constrictum ac inflammatum velle disputationem suscipere, id quod neque convenit te facere, neque nos tali praebere aures, quoniam id pugnam videre est, et non ad veritatem iuvare. Atque nunc, ex Graeca eruditione sciens, quo modo gerere se debeant disceptantes, commonebo. Uterque vestrum dogma suum exponat, et alternis verba fiant. Quod si solus Petrus explicet suam sententiam, tu vero tuam reticeas, fieri potest, ut aliquis a te prolatus sermo et tuam et illius opinionem premat, atque ut uterque vestrum, licet revera sit illo sermone victus, non videatur tamen superatus, sed is solus, qui suam opinionem exposuit, ille vero, qui non exposuit, non videatur pariter esse superatus, immo superasse existimetur. Et Simon respondit: Faciam quemadmodum dicis: verum valde timeo, ne iam ipsius verbis occupatus non sis iudex veri studiosus.

CXXXII. Et pater respondit: Ne me cogas temere ac indicta causa tibi assentiri, ut iudex videar veritatis amans. Quod si vera audire cupis, tua potius sententia praecoccupatus sum. Ac Simon: Quomodo es praecoccupatus, qui nescis, quid sentiam? At pater: Facile est illud cognoscere, et quonam pacto, audi. Pollicitus es, a te falsi convictum iri Petrum, qui

Epit. — 3) *διαλεγόμενου* V et Par. — 4) *πάσι* om. O.

Cap. CXXX. 1) *ἐλέγχοντος* O. — 2) *τῶν* in nostra Hom. editione (XVI, 2) *typhothetae* iniuria excidit. — 3) Ita OV Par. et Hom. ed. Coteliana. Scribe aut *ψεύδεις*, aut cum

nostro Hom. Cod. *ψεύδη*. — 4) *σου* dea. in O.

Cap. CXXXI. 1) *τε* O et Par. — 2) Ita et noster Cod. Hom., *τοιοῦτον* cod. Par. et ed. Hom. Cotelarii Hom. XVI, 3. — 3) *Πέτρος μόνος* ord. vocc. in O.

ἐλέγξει ἀπαγγελλόμενος, ὡς ἀληθεύων τὸ αὐτὸ οὐ λέγει. εἰ γὰρ τῷ καταψευδομένῳ τὸ αὐτὸ λέγει, καὶ αὐτὸς ψεύδεται, εἰ δὲ τα ἑναντία λέγων ἀποδείκνυσιν, τότε ἀληθεύει. οὐ καλῶς¹ ὄν τὸν ἕνα θεὸν εἶναι λέγοντα² ψεύστην λέγεις, εἰ μὴ τι ἂν ὅτι πολλοὺς δοξάζεις θεούς. θεοὺς δὲ πολλοὺς εἶναι καὶ ἐγὼ λέγω. τὸ αὐτὸ ὄν σοι πρὸ τῆς ζήτησεως λέγων³ σοὶ μᾶλλον προσιλημμία. καὶ κατὰ τοῦτο ἀγωνίαν περὶ ἐμοῦ οὐκ ὀφείλεις, ἀλλὰ Πέτρος, ὅτι ἀκμῆν αὐτῷ τὰ ἑναντία φρονῶ. ὅπερ⁴ μετὰ τὴν ὑμετέραν ζήτησιν ἐπιβίω φιλαλήθῃς ὦν κριτῆς, πρόληψιν ἀποδυσάμενος τῷ ἐπικρατοῦντι συνθέσθαι λόγῳ. ταῦτα τοῦ πατρὸς εἰπόντος ἡρέμα βοή τις ἐπαίνου ἐκ τῶν ὄχλων ἐγένετο ἐπὶ τῷ οὕτως⁵ τὸν πατέρα διαλεχθῆναι.

CXXXIII. Καὶ ὁμοῦ ὁ Πέτρος τὸ ἑαυτοῦ περὶ θεοῦ ἐξέθετο φρόνημα, καὶ πολλὰ περὶ μοναρχίας διαλεχθεὶς μετὰ διακρῶν τῇ χειρὶ προσεκαλεῖτο τοὺς ὄχλους, οἷς προσελθούσι τὰς χεῖρας ἐπιτιθεῖς καὶ εὐχόμενος παρεκάλε πάντας, καὶ εὐλογήσαμεν ἅπαντες τὸν θεόν. ὑπεισέδραμεν¹ δὲ τις λέγων πρὸς Σίμωνα Ἀππίων ὁ Πλωστονίκης σὺν Ἀννουβίῳ ἦκεν ἀρτίως πρὸς Ἀττιογείας. καὶ² ταῦτα ἀκούσας Σίμων ἐξῆλθεν τοῦ ὑποδέξασθαι αὐτούς. ὁ δὲ³ πατὴρ ἀκούσας καὶ χαρῆς ἔφη τῷ Πέτρῳ εἰ μοι ἐπιτρέπεις, πορεύσομαι⁴ κἀγὼ προσαγορεύσων Ἀππίωνα καὶ Ἀννουβίωνα ἐκ πρώτης ἡλικίας φίλους μοι γεγενημένους. τυχὸν γὰρ Ἀννουβίωνα πείσω Κλήμεντι διαλεχθῆναι περὶ γενέσεως. καὶ ὁ Πέτρος ἐπιτρέπω ἔφη, καὶ ἐπαινώ τὰ φίλων σε⁵ πληροῦντα μέρη. πλὴν ἐννοεῖ μοι, ὡς κατὰ πρόνοιαν θεοῦ παραταχθέντες συντρέχει τὰ πρὸς τὴν σὴν πληροφορίαν, οἰκίαν ἀποτελοῦντα τὴν ἀρμονίαν. εὖτε δὲ εἶπον διὰ τὴν Ἀννουβίῳ χρησίμως σοι γενομένην ἐπιδημίαν. καὶ ὁ πατὴρ ἔφη ἄληθῶς συνορῶ τοῦτο οὕτως⁶ ἔχειν.

CXXXIV. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐπορεύθη πρὸς Σίμωνα. καὶ εὐρὸν Ἀππίωνα καὶ Ἀννουβίωνα προσαγορεύσας αὐτοὺς ἐκαθέσθη. ὁ δὲ Σίμων ἀκούσας ἐπιδημήσων τινῶς¹ ἐκ προσταγῆς βασιλικῆς ἐπιζητούντας αὐτὸν, καὶ φάσκοντας καθότι Καῖσαρ πολλοὺς μάγους ἀελοῦν καὶ τὰ κατὰ τὸν Σίμωνα μαθὼν εἰς ἐπιζήτησιν αὐτοῦ ἐπεμψεν, ὅπως καὶ αὐτὸν ὡς καὶ τοὺς πρὸ αὐτοῦ μάγους κολάσῃ, πρὸς Ἀππίωνα καὶ Ἀννουβίωνα ἔφη Φαῦστον πρὸς ἡμᾶς ἐλθόντος² ἄλων αὐτὸν συμμασασθῆν ἡμῖν ποιήσατε· ἐγὼ δὲ μύρον τι σκενάσω, ἵνα δευτηρίας καὶ ἀναλαβῶν, τὸ³ ἴδιον χρίσας προσωποῦ τὴν ἐμὴν πᾶσιν ἔχειν δόξην μορφῆν.

CXXXV. Καὶ τοῦ Σίμωνος ταῦτα εἰπόντος Ἀππίων καὶ Ἀννουβίον ἔφη¹ τί τῶν² σοι ἐκ τῆς μηχανῆς ταύτης ἔσται³ κέδρος; καὶ ὁ Σίμων ἔφη· πρώτον μὲν συλλαβόντες αὐτὸν οἱ ἐμὲ ζητούντες πανύσσονται τῆς κατ' ἐμοῦ ζήτησεως. εἰ δὲ καὶ ὑπὸ βασιλικῆς χειρὸς ἀναιρεθῆν, μέγιστον πένθος ἔξουσιν οἱ τοῦτον παῖδες, οἷς, τινες ἐμὲ καταλαπτόντες προσφύγοντες⁴ τῷ Πέτρῳ συναγούσιν. Ἀννουβίον δὲ καὶ Ἀππίων κατ' ἰδίαν τὸν Φαῦστον εὐρόντες τὴν ἐπιβουλήν ἐξέφησαν. ὁ δὲ Φαῦστος οὐκ ἐπίστευσεν ἀληθῆ εἶναι τὰ λεγόμενα. συνδειπνήσας δὲ ὁ πατὴρ μετὰ Σίμωνος καὶ Ἀππίωνος καὶ Ἀννουβίοντος ἔλαβεν ἐκ χειρὸς τοῦ Σίμωνος τὸ μύρον, καὶ τὸ ἴδιον χρίσας πρόσωπον, τὴν

Cap. CXXXII. 1) Ita etiam Par. οὐκ ἄλλως p. οὐ καλῶς Hom., Epit. — 2) λέγοντα excidit ap. Tischendorfium. — 3) λέγω V et Par. —

4) ὡσπερ noster Hom. Cod. — 5) οὐ τῷ O.

Cap. CXXXIII. 1) ὑπεισέδραμε O et Par. — 2) καὶ om. O, ubi dein ὁ

unum esse Deum asserat. Caeterum qui promittit reprehensionem asserentis unum Deum, is vera loquens non idem affirmat. Si enim idem diceret cum eo, qui ementita loquitur, ipse quoque esset mendax: si vero contraria dicere se ostendit, tunc verus est. Non ergo recte praedicatorum unius Dei esse mendacem pronuncias, nisi forte multos deos esse censes. Atqui multos deos esse ego quoque aio. Idem igitur, quod tu, ante disputationem dico, et pro te potius sum occupatus. Quare non debes de me esse anxius, sed Petrus, quia adhuc contra atque ille sentio. Propterea post disputationem vestram spero, quod veri studiosus iudex deposita anticipationem praevaletenti consensurus sim orationi. Haec cum pater dixisset, sensim clamor quidam laudationis a populo exortus est, quoniam ita pater esset locutus.

CXXXIII. Porro Petrus suam de Deo sententiam exposuit, pluraque de monarchia prolucutus cum lacrimis manu advocavit multitudinem; quae cum accessisset, manibus impositis et precibus factis cunctos admonuit, omnesque Deo benediximus. Intro autem irrui aliquis Simoni dicens: Appion Plistonices cum Annubione modo venit Antiochia. Quibus auditis Simon exiit, ut eos exciperet. Quibus auditis pater gavisus Petro dixit: Si mihi permittis, ego quoque ibo salutatum Appionem et Annubionem, quippe qui a prima aetate fuerint mihi amici. Fortasse etiam Annubioni persuadebo, ut de Genesi cum Clemente disputet. Et Petrus Permittito, inquit, et laudo, amici officio te velle satisfacere. Verumtamen mihi cogita, quo modo secundum Dei providentiam undique concurrant, quae ad plene faciendam tibi fidem pertinent aptum perficiant concentum. Hoc autem dixi propter Annubionis adventum tibi cum usus fuit obtingentem. Et pater dixit: Rem ita sese habere et ego profecto video.

CXXXIV. Quibus dictis ad Simonem profectus est. Inventis autem Appione et Annubione ac salutatis consedit. Simon vero audiens quoddam iussu regio adventuros qui ipsum quaerent quique dicerent Caesarem multis magis interfectis, et de Simone certiorum factum ad investigationem illius misisse, ut etiam in illum sicuti in priores praestigiatos animadverteret, ad Appionem et Annubionem inquit: Faustum, qui ad nos venit, facite cibum nobiscum sumere; ego autem unguentum quoddam conficiam, ut coenatus et perungens se, cunctis habere formam meam videatur.

CXXXV. Cumque haec Simon dixisset, Appion et Annubion responderunt: Quodnam tibi lucrum veniet ex huiuscemodi machinatione? Ac Simon respondit: Primum quidem illo capto qui me quaerunt, investigatione contra me innita desistent. Si vero etiam manu regia sublatus fuerit, magnopere lugebunt filii eius, qui me derelicto ad Petrum sese contulerunt, eique collaborant. Annubion vero et Appion Fausto securum reperto insidias significarunt. Sed Faustus non vera esse dicta putavit. Pater enim coenatus cum Simone et Appione et Annubione unguentum ex

Σίμων εὐθέως ἐξῆλθεν. Etiam Par. *εὐθέως.* — 3) καὶ ὁ π. ὁ δὲ O. — 4) ἐπιτρέψης πορεύομαι V, ἐπιτρέπεις πορεύομαι Par. item Hom. XX, 11, Epit. — 5) Ita etiam noster Hom. Codex (XX, 11), non *τε*, ut impressum fuit. Cum Codice illo vertimus *τε*. Inde recte Tischendorfus (p. 89. not. 21) errorem in impressis suspicatus est. — 6) Ita leg. Hom. XX, 11.

Cap. CXXXIV. 1) Sic etiam Hom. XX, 16 et Epit. c. 184, *ἐπισθημάτων-*

τάς τινάς Par. — 2) *Φαῦστος* — *ἰλθών* O. — 3) Ita reponendum in Hom. XX, 16 pro *ἀναλαβών τι*. Noster Hom. Codex *ἀναλαβών τι* (sic) exhibet.

Cap. CXXXV. 1) Scr. *φασί* c. Epit., *ἔφην* Hom. XX, 17, ubi solus Annubion narrat. — 2) Ita et Hom. XX, 17. *ἀρα* Epit., *οὐν* Par. — 3) *ἔστι* Hom. ibid., quod bene quadrat ad antecedens *νῦν*. Nihil certe in Hom. textu corrigendum. — 4) *προσφυγόντες* oportune om. O.

τοῦ Σίμωνος προσελάβετο μορφήν. πλήρ ἐν μέσῃ γὰρ τυκτὶ ἀναστάς ὁ Σίμων τὴν ἐπι Ἰουδαίαν ἐποικίτο φωνήν.

CXXXVI. Ἡμεῖς δὲ οἱ συνόντες τῷ Πέτρῳ δι' ὅλης τυκτὸς ἐπαλλήλων πυνθανόμενοι ὑπὸ τῆς ἰδοῦς καὶ χαρᾶς τῶν λεγομένων τήροντες ἐνυκτερούσαμεν. ἦδη δὲ πως τυκτὸς υἱαναγαζομένης Πέτρος ἐμβλέψας ἐμοὶ τε καὶ τοῖς ἀδελφοῖς μου ἔφη· διαπορῶ, τί ἰδοῦξεν τῷ ὑμείτερον πατρί, καὶ λέγοντος τοῦτο ἦεν ὁ πατὴρ ἀντόθι τὸν Πέτρον ἡμῶν περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενον καταλαβών· καὶ ἀθυμονῶντα ἰδὼν, προσαγορεύσας ἀπειλοῦσατο,¹ δι' ἣν αἰτίαν ἔξω κεκοίμῃται. ἡμεῖς δὲ ἐμβλέποντες αὐτῷ ἐξεστήκαμεν² τὸ εἶδος Σίμωνος ὁρῶντες, φωνῆς δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀκούοντες Φαῦστου. καὶ δὴ φρονύτων ἡμῶν αὐτὸν ἐξεπέπληκτο ὁ πατὴρ ἐπὶ τῷ³ ὄπῳ; ἀπρωῶς καὶ ἐχθρωδῶς αὐτῷ χρῆσθαι. μόνος δὲ Πέτρος τὴν κατὰ φύσιν αὐτοῦ ὁρῶν μορφήν πρὸς ἡμᾶς ἔφη· τίνας ἔνεκα βδελυσσόμενοι ἀπωθῆσθε τὸν ὑμέτερον πατέρα; ἡμεῖς δὲ καὶ ἡ μήτηρ ἔφαμεν· Σίμων ἡμῖν ὅτιος φαίνεται φωνῆν ἔχων τοῦ ἡμετέρου πατρος. καὶ ὁ Πέτρος ἔφη· ὑμῖν μὲν ἡ ἀμαγεία αὐτοῦ φωνῆ μόνῃ⁴ γνώριμος ἔστιν, ἐμοῦ δὲ τοῖς ἀμαγέτοις ὀφθαλμοῖς καὶ τὸ εἶδος αὐτοῦ ὡς ἔστιν ὁράται, ὅτι μὴ ἔστιν Σίμων, ἀλλὰ Φαῦστος ὁ ὑμέτερος πατήρ. τότε δὴ προσεμβλέψας καὶ τῷ πατρὶ ἔφη· τὸ γνήσιόν σου εἶδος αὐτοῖς οὐ φαίνεται, ἀλλὰ Σίμωνος τοῦ ἀσβεστάτου καὶ ἡμῖν ἐχθίστου.

CXXXVII. Ταῦτα τοῦ Πέτρον διαλεγόμενον ἐπισήει τις τῶν προῦδων ἀπὸ τῆς Ἀντιοχείας ἐληλυθὼς λέγων Πέτρον εἰδέναι σε Θέλω, κύριέ μου, ὅτι Σίμων ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ ὅσα ὑπῆρχεν,¹ δημοσίᾳ πολλὰ τεράστια ποιῶν οὐδὲν ἄλλο προσδιελέγετο ἢ σε πρὸς αὐτοὺς πρὸς μῖσος² ποιῶν, μάγον τε ὀνομάζον καὶ γύητα καὶ μαιφόνον, καὶ πρὸς τοσοῦτον αὐτοὺς μῖσος παρεσκευάσεν, ὡς γλίγασθαι πάντα ἀνθρώπων τῶν ἐκεῖ ἐπιδημούντων³ τῶν σαρκῶν αὐτῶν ἀπογύνεσθαι σου. ἡμεῖς δὲ πολλὰ κατὰ σου βρόνθουσαν τὴν πόλιν ἐωρακότες ἤλθομεν τοῦ ἀπαγγεῖλαί σοι, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ Καίσαρος πεμφθεὶς⁴ βασιλικὸς πρὸς τὸν τῆς ἐπαρχίας ἡγουμενον· λέγει ἀναζητήσῃν Σίμωνος μαθῶν, ὅτι φηγᾶς εἰς Ἰουδαίαν ἐπορευθῆ, καὶ αὐτὸς εἰς ἀναζήτησιν αὐτοῦ ἀπέηλθεν, ἵνα κατὰ τὴν πρόσταξιν Καίσαρος⁵ τιμωρήσῃται αὐτόν.

CXXXVIII. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πέτρος ἔφη πρὸς τὸν πατέρα· αὐτὸς ἰδίως ὡσὶν ἀκήκοας τῶν προῦδων ἀπὸ Ἀντιοχείας ἐληλυθότων καὶ εἰπόντων, ὡς ἐκεῖ γεγονὼς Σίμων¹ ἰσχύρας τοὺς ὄχλους κατ' ἐμοῦ παρῶντε, μάγον καὶ μαιφόνον, πλάνον τε καὶ γύητα ἀπυκαλῶν.² ποίησον ὅν ὡς ἐγὼ σοι λέγω, καταλιπὼν Κλίμεντα παρ' ἐμοῦ, καὶ προλαβὼν ἡμᾶς εἰς Ἀντιόχειαν³ μετὰ τῆς συμβίον σου, ἔτι δὲ καὶ Φαυστίων καὶ Φαυστιανῶν τῶν υἱῶν σου. συνέσονται δὲ σοι καὶ ἄλλοι τινὲς, οὓς ἐγὼ κοιτῶ δυνατοὺς ὑπουργῆσαι τῷ ἐμῷ θελήματι. μετὰ τούτων ἐν Ἀντιοχείᾳ γενόμενος, ἐν ὕσφ ὡς Σίμων φαίη, δημοσίᾳ κήρυξον τὴν σεαυτοῦ μετάνοιαν.

CXXXIX. Ταῦτα τοῦ Πέτρον εἰπόντος ὤδα, ἔφη ὁ πατήρ, ὅτι βούλη,¹ διὸ μὴ κάμνε. ἐμοὶ γὰρ οὐχ ἦεντι μελήσει ἐνεῖσε ἐλθόντι διαλεχθῆναι, ἀ χρηῖ περὶ σοῦ διαλέγεσθαι. καὶ δὴ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τυκτῆ μεθ' ὧν ἐκελευσεν Πέτρος ὄν τῷ Ἀννουβίῳ ὀρημίσαντος ἐπὶ τὴν πλησίον Ἀντιόχειαν ἦλθεν. καὶ σὺς ἐν κέρῳ τῆς ἀγορᾶς εἶπεν πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ· ἐγὼ Σίμων ταῦτα ὑμῖν μετήρσα· ὁμολογῶ ἀδίκως καταψεύσασθαι Πέτρον· οὐκ ἔστι πλάτος, οὐ μαιφόνος, οὐ γύης, οὐδε ὅσα περὶ αὐτοῦ ποτὲ φάυλα ἔλεγον.²

Simonis manu accepit, ac propria facie uncta, induit formam Simonis. At media nocte exurgens Simon in Iudaeam fuga se subtrahit.

CXXXVI. Nos autem, qui cum Petro eramus, continuo interrogando ob voluptatem atque suavitatem dictorum totam noctem vigiles permansimus. Et cum iam auroresceret, Petrus me ac fratres meos intuens dixit: Haesito, quid patri vestro visum sit. Hoc Petro dicenti pater intervenit, reperitque eum nobis de se loquentem. Quem cum maerentem videret, post salutationem ad se ipsum excusandum exposuit, quam ob causam foris dormisset. Nos vero eum intuentes expavimus, vultum quidem Simonis videntes, vocem autem Fausti patris nostri audientes. Et cum eum fugeremus, obstupuit pater, quod tam austere ac inimice cum eo ageremus. Solus autem Petrus formam eius naturalem vidit nobisque dixit: Cur execrantes refugitis a patre vestro? Cui nos una cum matre respondimus: Simon iste nobis esse videtur vocem habens patris nostri. Et Petrus dixit: Vobis quidem vox eius praestigiis non mutata sola cognoscitur; verum oculis meis non fascinatis vultus quoque, qualis est, apparet, quia non est Simon, sed Faustus pater vester. Tum iam patrem respexit eique dixit: Propria facies illis in te non apparet, sed Simonis protervisissimi nobisque inimicissimi.

CXXXVII. Haec Petro loquente advenit quidam ex iis, qui Antiochiam praemissi fuerant, eique dixit: Scire te volo, mi domine, Simonem, cum Antiochiae esset, publice multa portentosa facientem, nihil aliud operam dedisse, quam ut te odiosum illis redderet, quem magum nominabat, et praestigiatorem et caede multa pollutum, ut quivis eorum desiderio anhelet vel carnis tuis vescendi. At nos multum contra te fremere civitatem intuiti venimus, ut nunciaremus tibi. Sed et homo regi usque a Caesare quaerendi Simonis gratia ad provinciae praesidem missus, audiens illum fuga in Iudaeam petivisse ipse quoque ad eum quaerendum abiit, ut ex Caesaris praecepto poenas de eo capiat.

CXXXVIII. Quibus auditis Petrus ad patrem dixit: Ipse auribus tuis audisti ex iis qui cum praecessissent venerunt Antiochia et narrarunt, quomodo Simon illic versatus multitudinem adversus me vehementer concitavit, magum et caede pollutum, plangumque ac praestigiatorem nuncupans. Fac ergo quae tibi praecipiam, et Clemente apud me relicto, cum uxore tua et Faustino ac Faustiano, filiis tuis, praecede nos Antiochiam. Erunt autem tecum et alii quidam, quos ad adjuvandum meum consilium idoneos credidero. Quando igitur simul cum iis Antiochiae versaris et Simon quidem esse videris, palam praedica poenitentiam tuam.

CXXXIX. Quae cum Petrus dixisset: Scio, inquit pater, quid velis, quare ne labores. Nam curae mihi erit, cum illic venero, ut de te loquar, quae annuntiare me oportet. Et cum pater sub noctem cum iis, quos Petrus ordinaverat, simul cum Annubione perrexisset, ad vicinam Antiochiam venit. Et stans in medio foro ad populi multitudinem dixit: Ego Simon haec vobis annuncio: atque fateor, me inique de Petro mentitum esse: non est ille deceptor, nec caede pollutus, nec praestigiator, nec quae alia

Cap. CXXXVI. 1) Idem est in Hom. XX, 12. In Epit. nostri Cdd. BCD et Par. (pergens τὸ δὲ ἀπελογησατο. — 2) ἐξιστήκειμεν O et Par. — 3) τὸ V et Par. — 4) μόνη om. O.

Cap. CXXXVII. 1) Hinc completas eandem periodum in Hom. XX, 18 mancam, ut etiam Tisch. notavit, qui idem statuit verba: οὐδὲν ἄλλο usque πρῶτον propter ὁμοιοτέλευτον male in Hom. exadidisse. — 2) μίσους O. — 3) τῶν ἐκεῖ ἐπιδημήσαντά σε OV. Coniecturae

nostrae favent Hom. XX, 13. Contra Tischendorfius edidit τὸν ἐκεῖ ἐπιδημήσαντα, abiecto σε, quod in cod. Par. sequitur pariter atque in nostris. — 4) τις inserit Epit. — 5) τοῦ καίσερος O, non item Par.

Cap. CXXXVIII. 1) ὁ Σίμων O. — 2) με adiungit O. — 3) τὴν Ἀντιόχειαν O et Par.

Cap. CXXXIX. 1) βούλει O et Par. — 2) Ord. inv. ποτὲ γὰρ αὐλα περι

δέομαι ὑμῶν ἀντὶς ἐγὼ, ὁ τοῦ πρὸς ὑμᾶς μίσους αἰτίος ἀντὶ γηγονως, παύσασθε³ μισοῦντες αὐτόν. τοῦ γὰρ πρὸς σωτηρίαν κόσμον ἐπιφανέτος υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀψευδῆς ἐστὶν ἀπόστολος. διὸ καὶ αὐτὸς συμβουλεύει αὐτῶ ὑμᾶς παύσασθαι περὶ ὧν κηρύσσου,⁴ ἐπεὶ πᾶσα ὑμῶν ἢ πόλις ἀρδην ἀπολείται. δι' ἣν δὲ αἰτίαν ὑμῖν ταῦτα ἀμολόγησα, εἰδέναι ὑμᾶς⁵ θέλω. ταύτη τῇ νυκτὶ ἀγγελοὶ με τοῦ Θεοῦ τὸν ἀσάβη, ὡς ἐχθρόν ὄντα τῷ της ἀληθείας κήρυκι, δεινῶς ἕμαστίον. παρακαλῶ ὅν μὴδ' ἂν αὐτὸς ἐγὼ ἄλλοτε ἐλθὼν κατὰ Πέτρον ἐπιχειρῶ λέγων ἀπυδέξησθέ με. ἔξομολογοῦμαι γὰρ ὑμῖν' ἐγὼ μάγος, ἐγὼ πλάσος, ἐγὼ γόης, ἀλλὰ μετανοῶ.⁶ ἔξεστι γὰρ ἴσως μετανοεῖν ἀπολῶσαι τὰ προπεπραγμένα μοι⁷ ἁμαρτήματα.

CXL. Ταῦτα εἰπὼν ὁ πατὴρ δημοσίᾳ ὡς ἐκ προσώπου Σίμωνος καὶ Πέτρον εὐλογῆσας τὴν πᾶσαν Ἀντιόχειαν πόλιν εἰς πόθον¹ μετέδραμεν. καὶ ἐκ τούτου παύσας² ἐπιθυμῶν ἰδεῖν³ αὐτόν ἀπήγγελλον' ἐπίους καὶ χαλεπαίνοντας αὐτῶ ὡς Σίμωνι, δι' ἣν πρὸς Πέτρον εἶχον ὑπερβάλλουσαν στοργήν, καὶ χείρας θέλειν ἐπιβαλεῖν Φαύστῳ⁴ ὡς Σίμωνι. διὸ μῆπως ἀναιρεθῆ δεδουκῶς, ἔξαντῆς ἐλθεῖν πέμψας ἤξιον τὸν Πέτρον, ὅπως αὐτόν ζῶντα ἐπικαταλάβῃ, καὶ τῇ πόλει ἀμαζούση πόθῳ τῷ πρὸς αὐτόν εὐκαίρως ἐπιφανῆ. Πέτρος δὲ ταῦτα ἀκούσας, πρὸς τὸ ἐκκλησιάζειν πλείστον συναγωγῶν, καὶ ἐπίσκοπον καταστήσας βαπτίσας τε καὶ ἰασάμενος, ἡμερῶν ἐπιμείμιας τριῶν τῇ Λαοδικαίᾳ, ἐπὶ τὴν πλησίον ὁμήσειεν⁵ Ἀντιόχειαν ἔσπυσεν.

CXLI. Καὶ δὴ τὴν πόλιν καταλαβὼν, ἀπαν τὸ πληθὸς προσδραμὼν μετὰ χαρᾶς ὑπαδέξατο αὐτόν ὡς ὄντα της ἀληθείας κήρυκα καὶ ἀπόστολον. προσευξάμενος δὲ καὶ ἐπιθεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας,¹ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσε, καὶ ἕνα Θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσειν εὐαγγελισάμενος καὶ πολλὰ διδάξας αὐτοὺς περὶ μοναρχίας πρὸς τὴν ξενίαν ἀπέμειμεν. γυνὸς δὲ ὁ πατὴρ ἡμῶν τὴν παρουσίαν τοῦ ἀποστόλου, προσδραμὼν κατεφίλησε τὰ ἴχνη αὐτοῦ, παρακαλῶν αὐτὸν λαβεῖν τὸ ἅγιον βάπτισμα, ὅπως τὸ ἀρχαῖον κάλλος της ψυχῆς καὶ τὴν μορφὴν τοῦ σώματος ὁμοῦ διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀπολαβὼν, κοινωνὸς τῶν ἀρχάντων καὶ ζωοποιῶν² μυστηρίων γένηται. καὶ ὁ Πέτρος πρὸς αὐτόν ἔφη· ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ³ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἶπεν· ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται.⁴ καὶ⁵ κατὰ τὴν πίστιν σου γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. πολλὰ δὲ καὶ ἕτερα ἀπὸ τῶν θείων γραφῶν τούτων κατήχησεν. ἐσπερας δὲ γενομένης μεταλαβόντες τροφῆς ὑπνώσαμεν αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.

CXLII. Τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ἀναστάς ὁ Πέτρος ὀρθριώτερον καὶ προσευξάμενος μετεκαλέσατο τὸν πατέρα ἡμῶν ἅμα¹ καὶ ἡμᾶς λέγων· σήμερον, ὦ ἀδελφοί, μεγάλη χαρὰ γίνεται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ τῇ Θεοδορητῷ ἀναγεννήσει τοῦ καλοῦ γέροντος Φαύστου. καὶ παραλαβὼν ἡμᾶς ἐξήμειμεν κατὰ ἀνατολὰς της πόλεως, ἔνθα ὑπάρχουσι ὕδατα καθαρὰ·² καὶ μόνον τὸν πατέρα ἡμῶν λαβὼν ἰδίᾳ κατήχησας τε πολλὰ καὶ διδάξας αὐτόν τὰ περὶ Θεοῦ³ καὶ της διὰ σαρκὸς αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας ἐβάπτισεν αὐτόν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ⁴ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας καὶ⁵ εὐλογῆσας μετέδωκεν αὐτῷ τῶν ἁγίων καὶ ἀρχάντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων.⁶ καὶ ἦμεν ὁμοῦ⁷ ὄν' οἱ πάντες ἀγαλλιάμενοι⁸

αὐτοῦ λέγον Ο et Par. — 8) παύσασθαι V. — 4) κηρύσσω Hom. 6) Voco. ἀλλὰ μετανοῶ desiderantur

XX, 19. — 5) ὑμᾶς des. in V. —

cuncta de eo mala protuli. Obsecro ego vos ipse, qui odii vestri contra eum noxius sum auctor, ut id deponatis. Nam Dei filii qui propter mundi salutem apparuit, iste est verus apostolus. Quapropter et ipse suadeo, ut ei credatis in iis, de quibus praedicat, alioquin oppidum vestrum funditus peribit. Verum enim vero scire vos volo, cur haec confitear. Dei Angeli me impium, quod inimicus essem nuntio veritatis, hac nocte vehementer flagellarunt. Hortor ergo ne recipiatis me, etiamsi alias veniens Petrum calumnier. Confiteor enim vobis: egomet ipse sum magus, ego deceptor, ego praestigiator, sed poenitet me. Sic forsitan licet, peccata prius a me commissa poenitentia delere.

CXL. Haec cum pater publice quasi ex persona Simonis dixisset et Petrum laudasset, universam Antiochiensium civitatem ad illius desiderium convertit. Et ex ipso tempore cunctos optare nuntiarunt eum videre; nonnullos etiam ob nimium in Petrum amorem in eum saevientes ut in Simonem, adeo manus iniicere velle Fausto ut Simoni. Quapropter timens, ne perimeretur, per legatum a Petro petiit, ut eum nancisceretur vivum et in urbem desiderio illius flagrantem opportune adventaret. Quibus cognitis Petrus ad deliberandum in concione multitudinem coegit, et episcopo ordinato postquam per tres dies Laodiceae baptizaverat atque sanaverat, ad vicinam Antiochiam pergere properavit.

CXLI. Et quidem cum ad urbem pervenisset universus populus accurrens cum gaudio ipsum excepit tanquam veritatis praeconem et apostolum. Precibus autem fuis et manibus super eos positis universis male habentibus attulit medicinam, cumque unum Deum in tribus personis annunciasset pluribusque eos de unius numinis principatu docuisset, ad hospitium abivimus. Intelligens autem pater noster apostolum adesse, accurrit ac vestigia eius osculatus est rogans, ut sancto baptismo consummaretur, quo antiquam animae pulcritudinem et formam corporis simul reciperet sancto baptismo, fieretque particeps intemeratorum et vivificorum Christi mysteriorum. Ac Petrus ad eum dixit: Dominus noster Iesus Christus Dei filius dixit: *Qui crediderit et baptizatus fuerit salvus erit et secundum fidem tuam fiat tibi sicut vis.* Ac multa alia ex divinis scriptis eum docuit. Ac veniens cum adesset cibo sumpto Deum laudantes atque orantes somno nos dedimus.

CXLII. Sequente vero die Petrus iterum maturius surgens cum orasset, patre una nobiscum accersito dixit: Hodie, fratres, magnum gaudium orietur in caelo propter divinum munus renascentiae boni senis Fausti. Cumque nos assumpsisset egressi sumus ad loca orientalia civitatis ubi sunt aquae purae; solumque patrem nostrum seorsim sumens multisque instituens tradensque illi doctrinam de Deo eiusque in carne ad nos adventu baptizavit eum in nomine patris et filii et spiritus sancti, cumque panem accepisset, gratias egisset ac benedixisset sacra, intemerata atque vivifica mysteria ei impertivit. Et pariter cuncti noctu ac interdium exultabamus in Domino de patris nostri regeneratione sacro baptismate instau-

in Hom. XX, 19. — 7) μοι om. O.

Cap. CXL. 1) τὸν ἐκείνου πόθον Epit. — 2) Ita corrigo lectionem Codd. πάντες. — 3) ἰδεῖν deest in O. Tum Par. ἐπήγγελον, sed ἀπήγγ. etiam Mon. — 4) τῷ φανύσῳ O Mon. et Par. — 5) ὀρμήσειν om. O, sed habet etiam Par.

Cap. CXLI. 1) τὰς χεῖρας αὐτοῖς ord. O et Mon. — 2) τοῦ Χριστοῦ O cum Par. et Mon. — 3) ὁ om. O et Mon.

— 4) Marc. 16, 16. Matth. 9 et 15. — 5) καὶ om. O et Mon.

Cap. CXLII. 1) ἅμα δὲ O et Par. et Mon. — 2) ὕδατα πολλὰ καὶ καθαρά O et Par. et Mon., ὕδατα πολλὰ τε καὶ καθαρά Epit. c. 142. — 3) τοῦ θεοῦ O et Par. et Mon. — 4) καὶ om. O — 5) καὶ des. in O. — 6) τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων O et Mon. et Par. — 7) ὁμοῦ om. V., Par. et Mon. om. οὖν. — 8) ἀγαλλόμενοι O et Mon. —

ἐν κυρίῳ ἡμέρας καὶ τυκτὸς ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς ἡμῶν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ἀνυγερήσῃ, ἔτι τε καὶ τὸν θεῖον λόγον παρὰ Πέτρον ἀκροώμενοι, καὶ ποιήσαντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ χρόνον τινὰ πᾶσι καταδηλα γέγονε τὰ καθ' ἡμᾶς καὶ ἐν τοῖς ἀπάντων ἡμῶν στόμασιν διαπαρτός· καὶ ἐθαύμαζον πάντες ἐπὶ πᾶσι τοῖς συμβεβηκόσιν ἡμῖν, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ εἰς ἡμᾶς βοήθειαν ἐπὶ τῷ ἀναγνωρισμῷ ἡμῶν [ἐμεγάλυνον]³ τῶν μακροῦ χρόνου ἀπ' ἀλλήλων χωρισθέντων καὶ τεθνάναι νομισθέντων.

CXLIII. Καὶ τότεν βοωμένον κατὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, μαθὼν τὰ καθ' ἡμᾶς ὃ τῆς Ἀγιοχείου ἡγεμῶν καὶ¹ πάντα τὰ συμβεβηκότα τῷ τε πατρὶ ἡμῶν καὶ τῇ μητρὶ καὶ ὅτι βασιλικῶν γένους ὑπάρχουσι, ἀνήγαγεν ταῦτα πάντα ἀκριβῶς τῷ βασιλεῖ Τιβεριῷ. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς, οἷα συνέβη Φαύστῳ τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ συγγενεῖ, ἐκέλευσε τῷ ἡγεμῶν τῆς Ἀγιοχείας τὸ τάχος ἀποστεῖλαι αὐτὸν ἅμα καὶ τῆς μητρὸς ἡμῶν. δεξάμενος δὲ ὁ ἡγεμῶν τὴν τοῦ βασιλέως κέλευσιν, προσκαλεσάμενος τὸν πατέρα ἡμῶν καὶ τὴν μητέρα μετὰ πολλῆς τιμῆς² καὶ δορυφορίας πρὸς τὸν Καῖσαρα Τιβέριον τότενος ἀπέστειλε. Θεασάμενος δὲ ὁ Καῖσαρ τὸν τε³ πατέρα ἡμῶν καὶ τὴν μητέρα καὶ ἐπιγινούς αὐτοῦς, μαθὼν δὲ καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς ἐξέστη ἐπὶ τούτῳ,⁴ καὶ ἐπιπεσὼν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ ἐκλινσεν σφόδρα. ἐπισχὼν δὲ τοῦ πένθους ἔφη πρὸς τὴν σύγγλητον· συγχαρήτε μοι πάντες καὶ κοινήν εὐεργετήσασθε ἐπὶ τῇ ἀνευρέσει Φαύστου καὶ Ματθιδίας,⁵ ὅτι νεκροὶ νομιζόμενοι ἀνέστησαν, καὶ ἀπολωλότες εὐρέθησαν. καὶ ποιήσας εὐωχίαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ὁ Καῖσαρ μέγας αὐτοὺς ἐφιλοφρόνησεν. καὶ τῇ ἐπιούσῃ προσκαλεσάμενος τὸν πατέρα ἡμῶν καὶ τὴν μητέρα δίδωκεν αὐτοῖς χρήματα πολλὰ καὶ ἡμισμὸν παιδῶν τε καὶ παιδίσκας καὶ περιουσίας ἄφικτον. ὑπῆρχον δὲ ἐν μεγάλῃ δόξῃ τιμώμενοι παρὰ πάντων, εὐσεβῶς βιούντες, καὶ πολλὰ τοὺς πτωχοὺς εὐεργετούντες καθ' ἑκάστην. ἤσαντες δὲ χρόνον οὐκ ὀλίγον, πάντα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦς τοῖς δευτέροις διανεμίαντες ἐν γῆρῃ⁶ καλῶ πρὸς τὸν Θεὸν ἐξεδήμησαν μετῴμνονον καλῶν τὸν ἑαυτῶν βίον καταλιπόντες τῇ πολιτείᾳ Ῥωμαίων.

CXLIV. Ἐγὼ μὲν τοὶ Κλήμης καὶ Ἀκύλας καὶ Νικίτης ἐμείναμεν μετὰ τοῦ ἀποστόλου Πέτρον, ἐν τῷ θεῷ κηρύγματι πλείστους κόμους καὶ πόλεις¹ ἐναγγελιζόμενοι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Πέτρος δὲ ὁ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολος πολλοὺς ἀσθενεῖς θεραπεύσας καὶ δαμμωνιώτας² ἰασάμενος, νεκροὺς τε³ πολλοὺς ἀναστήσας τῇ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δυνάμει, κατὰ πόλεις καὶ χώρας παραλαβὼν με μέχρι Ῥώμης αὐτῆς κατήλθεν κακεῖ κηρύξαι τὸν τῆς ἀληθείας λόγον. παραγενόμενος δὲ καὶ εἰσελθὼν ἐν τῇ πόλει καθ' ἑκάστην ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν τοῖς οἴκοις τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, καὶ πολλοὺς προσήγαγεν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος τῷ Χριστῷ μέγλους τε καὶ μικροῦς, ἔπειτα καὶ τῶν εὐγενίδων γυναικῶν τὰς περιφανεῖς, ὥστε ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ μικροῦ δεῖν προσδραμεῖν τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι καὶ πιστεῦσαι πάντας τῷ θεῷ διὰ τῆς τοῦ ἀποστόλου διδασκαλίας.

CXLV. Ἀλλὰ Πέτρος¹ ὁ μακάριος τοῦ κυρίου² ἀπόστολος, ὃ³ διὰ τὴν ἀληθινήν⁴ πίστιν καὶ τὴν ἀσφαλεστάτην αὐτοῦ τῆς διδασκαλίας ὑπόθεσιν τῆς ἐκκλησίας θεμέλιος εἶναι ὁρισθεὶς καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ὑπ' αὐτοῦ⁵ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ ἀψευδεῖ στόματι μετονομασθεὶς Πέτρος· ἡ ἀπαρχὴ τοῦ κυρίου ἡμῶν· ὁ τῶν ἀποστόλων πρωτος, ὃ

πρώτῳ⁶ ὁ πατήρ τὸν υἱὸν ἀπεκάλειπεν· ὃν ὁ Χριστὸς εὐλόγως ἐμακάρισεν· ὁ κλητὸς καὶ ἐκλεκτὸς καὶ συνέστιος καὶ συνοδοιπόρος· ὁ καλὸς καὶ δόκιμος μαθητὴς· ὁ τῆς δύσεως τὸ σκοτεινότερον τοῦ κόσμου μέρος ὡς πάντων ἰκατότερος φωτίσαι καλεσθεῖς·⁷ — καὶ διὰ μέγρι πὺν μὴκύνω τὸν λόγον, μὴ βουλόμενος σημῆναι τὸ λυπῶν,⁸ ὁ ἐξ ἀνάγκης κἂν βραδύ πάντως εἰπεῖν με δεῖ; οὗτος αὐτὸς διὰ τὴν ἄμετρον πρὸς ἀνθρώπους στοργὴν σαφῶς δημοσίᾳ, ἐπὶ τοῦ ἐπεστώτος πυγῆρου αἰῶνος,⁹ τὸν ἐσόμενον ἀγαθὸν ὅλων τῶ κόσμῳ μηνύσας βασιλεῖα, μέχρις ἐταῦθα τῇ Ῥώμῃ γενόμενος, θεοβουλήτῳ διδασκαλίᾳ σώζων ἀνθρώπους, πρὸς αὐταῖς ταῖς ἡμέραις, αἷς ἡμελλε βίαιᾳ τελευτῶν θανάτῳ, συνηθροισμένων τῶν ἀδελφῶν αἰφνιδίως λαβόμενός μου τῆς χειρὸς ἐγερθεῖς¹⁰ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἐφη·

CXLVI. Ἀκούσατέ μου, ἀδελφοὶ καὶ σύνδουλοι· ἐπεὶ, ὡς ἐδιδάχθη ἀπὸ τοῦ ἀποστελλαντός με κυρίου τε καὶ διδασκάλου Ἰησοῦ Χριστοῦ, αἱ τοῦ θανάτου μου ἡγῆκασιν ἡμέραι, Κλήμεντα τούτου ἐπίσκοπον ὑμῖν χειροτονῶ, ᾧ τὴν ἐμὴν τῶν λόγων πιστεύου καθέδραν, τῷ ἀπ' ἀρχῆς μοι μέχρι τέλους¹ συνοδύσαυτι καὶ οὕτως² πασῶν μου τῶν ὁμιλιῶν ἐπακούσαυτι, ὅς³ ἐν πάσι πειρασμοῖς μου⁴ κοινωήσας τῇ πίστει προσκαρτερῶν εὐρέθη, ὃν πλείον πάντων πεπειράμαι θεοσεβῆ, σώφρονα, φιλόανθρωπον, ἀγαθὸν, πολυμαθῆ, ἀγνόν,⁵ δίκαιον, μακροθύμον, καὶ γενναίως εἰδὸτα φέρειν τὰς ἐρίων τῶν κατηχομένων ἀχαριστίας. διὰ αὐτῷ μεταδίδωμι τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεύειν καὶ λύειν, ἵνα περὶ παντὸς οὗ ἂν⁶ χειροτονήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδογματισμένον ἐν οὐρανοῖς. δῆσει γὰρ ὁ δεῖ δεθῆναι, καὶ λύσει ὁ δεῖ λυθῆναι, ὡς τὸν τῆς ἐκκλησίας εἰδὼς κανόνα. αὐτοῦ σὺν ἀκούσατε ὡς γύντες, ὅτι ὁ τὸν ἀληθείας προκαθεζόμενον λυτῶν, εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνει, καὶ τὸν πατέρα τῶν ὄλων παροργίζει· οὐ εἵνεκεν οὐ ζῆσεται. καὶ αὐτὸν σὺν δεῖ τὸν προκαθεζόμενον ἱατροῦ τόπον ἐπέχει, οὐ θηρίου ἀλόγου θυμὸν ἔχει.

CXLVII. Αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος ἐγὼ προσπεσὼν εἰδεόμην αὐτοῦ, παραιτούμενος τὴν τῆς καθέδρας τιμὴν τε καὶ ἐξουσίαν.¹ ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· περὶ τούτου μὴ με² ἀξίον· τούτου γὰρ γενέσθαι δέδοκται μοι,³ ὅτι ἡ τοιαύτη καθέδρα οὐ φιλακαθεδρονήντος τολμηροῦ χρεῖαν ἔχει, ἀλλ' ἐπιλαβὸς τὸν τρόπον καὶ φιλομαθούς τὸν λόγον. δὲ δὲ τὸν κρείττονα, ὅς ἐμοί σου πλέον συνώδυσσε καὶ τῶν λόγων⁴ ἐπήκουσε καὶ τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ἐκμεμάθηκα, καὶ οὐκ ἀναγκάσω σε καλῶς ποιεῖν οὐ θέλοντα. ἀλλ' οὐ δυνήσῃ νῦν τὸν⁵ σου κρείττονα παρασχεῖν. σὺ γὰρ δι' ἐμοῦ τῶν σωζομένων ἐθνῶν ἢ κρείττων ἀπαρχή. πλὴν καὶ τὸ ἕτερον λόγισαι, ὅτι εἰ κίνδυνον τῆς ἁμαρτίας φοβούμενος, οὐκ ἀναδέχει τῆς ἐκκλησίας τὴν διοίκησιν εὐ ἴσθι εἰδὼς ὅτι πλείον ἁμαρτάνεις, ὅς⁶ τοῖς θεοσεβῆσιν ὡσπερ πλείουσι καὶ κινδυνεύουσι βοηθεῖν δυνάμενος οὐ θέλεις διασκοπῶν μόνον τὸ ἴδιον καὶ οὐ τὸ κοινῇ πᾶσι συμφέρον. ὅτι δὲ τὸν κίνδυνον πάντως⁷ ἀναδέξασθαι σε δεῖ, ἐμὴν τούτο ἀξιοῦντος καὶ μὴ πανουμίνου⁸ εἰς τὴν τῶν πάντων βοήθειαν, ὁρθῶς ἐπίστασαι.⁹ ὅσῳ¹⁰ σὺν μοι ταχύτερον συνευδοκήσεις, τοσοῦτόν με τῆς ἀθυμίας κομφίσεις.

CXLVIII. Οἶδα δὲ καὶ αὐτὸς, ὃ Κλήμη, λύπας καὶ ἀθυμίας καὶ κινδύνους καὶ ψόγους τοὺς ἐξ ἀπαιδευτῶν ὄχλων σοι συμβησομένους, οὓς

αὐτοῦ Ο et Mon. — 6) πρώτος Ο et add. Ep. Clem. Hom. c. l. — 8) Sic OV Mon. — 7) καὶ κατορθῶσαι συνηθεῖς et Mon.; at fortasse λοιπὸν scribendum.

rata, sed etiam quod Petri divinum sermonem auscultabamus. Cum igitur per aliquod tempus una ageremus, omnibus patuerunt res nostrae et in omnium ore versabamur; cunctique admirabantur universa, quae nobis contigerant, Deique erga nos patrocinium in nostra recognitione celebrabant, quippe qui per multum tempus ab altero alter fuissemus separati ac perisso putaremur.

CXLIII. Quod cum in tota urbe esset pervulgatum, Antiochiae praesul de nobis audiens et quae patri ac matri acciderant esseque eos regiae stirpis, cuncta ad Tiberium Imperatorem accurate rettulit. Imperator vero iis cognitis, quae Fausto proprio ipsius affini evenerant, Antiochiae praesuli mandavit, ut eum simul cum matre nostra quam celerrime mitteret. Et regio iussu accepto praeses patrem nostrum et matrem arcessivit magnoque cum honore ac satellitio eos ad Tiberium Caesarem misit. Intuitus autem Caesar patrem nostrum et matrem agnitis eis cum quae ipsis acciderant audisset, de re obstupuit, ac cervicem eius complexus acriter flevit. Cohibito autem luctu ad senatum ait: Gaudete mecum omnes et commune festum agamus propter inventionem Fausti et Matthidae quod cum mortui putarentur revixerunt cumque periissent reperti sunt. Ac Caesar epulo illa die facto vel benignissime eos tractavit. Ac sequente die cum patrem nostrum et matrem accersisset, multam eis dedit pecuniam et vestimenta et servos ancillasque et luxum ineffabilem. Erant autem cum magna gloria ab omnibus honorati pie viventes multumque pauperibus quotidie beneficia erogantes. Cumque non exiguum tempus vixissent, omnibus quae supererant inter egenos partitis, in bona senectute ad Deum emigrarunt, reipublicae Romanae vita sua pulchrae recordationi relicta.

CXLIV. Caeteroquin ego Clemens et Aquila et Nicetas cum Petro apostolo mansimus plurimis pagis ac oppidis divina praedicatione veritatis sermonem evangelizantes. Petrus autem Christi apostolus multos aegros curans daemonicosque sanans ac complures mortuos domini Iesu Christi potestate in vitam revocans, per oppida et regiones secum me ducens usque ad ipsam Romam devenit, ut illic quoque veritatis sermonem praedicaret. Et cum in Urbem venisset, in synagogis et domibus quotidie docuit sermonem veritatis, multosque sacro baptismo ad Christum perduxit divites pauperesque, deinde etiam mulierum claras, ut non ita multo post paucum abesset, quin omnes ad sacrum baptismum accederent et Deo crederent per apostoli doctrinam.

CXLV. At Petrus sanctus Domini apostolus, qui propter veram fidem et firmissimam doctrinae suae basim Ecclesiae fundamentum esse definitus est, atque ob id ab ipso domino nostro Iesu Christo vero Deo ore non fallaci transnominatus est Petrus; primitiae Domini nostri; apostolorum primus, cui primo Pater filium revelavit: quem Christus merito

9) [ἐμεγάλυνον] transcripsi ex Epit. c. 142, reformavique subinde lectionem Codd. O V. τοὺς μακρῶ χρόνῳ ἀπ' ἀλλήλων (ἐπ' ἀλλήλων V) χωρισθέντας καὶ τεθνάναι νομισθέντας. Tisch. verbis, quae etiam in Par. et Mon. reperit, τοὺς-χωρισθέντας et νομισθέντας non mutatis in fine periodi suppletit ἐμεγάλυνον.

Cap. CXLIII. 1) Par. κατὰ. — 2) πολλῆς τιμῆς καὶ δόξης: his verbis exit fragmentum Tischendorffii Parisinum. — 3) τε om. O et Mon. — 4) Mon.

ἐπὶ τούτῳ. — 5) Μαρτίδας O et Mon. — 6) γῆρα O et Mon.

Cap. CXLIV. 1) χάρισεν O in textu, ἴσως πόλεσιν ad oram. Habet πόλεσιν etiam Mon. — 2) δαιμονῶν-τας O et Mon. sec. manu. — 3) Mon. δέ.

Cap. CXLV. 1) Ἄλλὰ Πέτρος O, Πέτρος τε V. Manus recentior in Cod. Ottonobiani margine scripsit: Ἡ ἐπιστολὴ Κλήμεντος πρὸς Ἰακώβον. Nulla textus sectio. — 2) Χριστοῦ O et Mon. — 3) ὁ om. O et Mon. — 4) ἀληθῆ O et Mon. — 5) ὑπὸ p. ὑπ'

πρώτῳ⁶ ὁ πατήρ τὸν υἱὸν ἀπεκάλεσεν· ὃν ὁ Χριστὸς εὐλόγως ἐμακάρισεν· ὁ κλητὸς καὶ ἐλεκτὸς καὶ συνέστιος καὶ συνοδοιπόρος· ὁ καλὸς καὶ δόκιμος μαθητὴς· ὁ τῆς δυσσεως τὸ σκοτεινότερον τοῦ κόσμου μέρος ὡς πάντων ἰκανότερος φωτισαί καλεσθεὶς⁷ — καὶ διημέριον μὴ μνησθῆναι τὸν λόγον, μὴ βουλόμενος σημῆναι τὸ λυπηρὸν,⁸ ὃ ἐξ ἀνάγκης καὶν βραδὺ πάντως εἶπεν με δεῖ; οὗτος αὐτὸς διὰ τὴν ἀμετρον πρὸς ἀνθρώπους στοργὴν σαφῶς δημοσίᾳ, ἐπὶ τοῦ ἐνεσταῖτος ποιηροῦ αἰῶνος,⁹ τὸν ἐσόμενον ἀγαθὸν ὅλα τῶ κόσμῳ μηνύσας βασιλεία, μέχρις ἐταῦθα τῇ Ῥώμῃ γενόμενος, θεοβουλήτῳ διδασκαλίᾳ σώζων ἀνθρώπους, πρὸς αὐταῖς ταῖς ἡμέραις, αἷς ἡμέλλε βίαιῳ τελευτᾶν θανάτῳ, συνηθροισμένων τῶν ἀδελφῶν αἰφνιδίως λαβόμενός μου τῆς χειρὸς ἐγερθεὶς¹⁰ ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ἔφη·

CXLVI. Ἀκούσατέ μου, ἀδελφοὶ καὶ σύνδουλοι· ἐπεὶ, ὡς ἐδιδάχθη ἀπὸ τοῦ ἀποστολελλαντὸς με κυρίῳ τε καὶ διδασκάλῳ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αἱ τοῦ θανάτου μου ἡγγικασιν ἡμέραι, Κλήμεντα τοῦτο ἐπίσκοπον ὑμῖν χειροτονῶ, ᾧ τὴν ἐμὴν τῶν λόγων πιστεύω καθέδρην, τῷ ἀπ' ἀρχῆς μοι μέχρι τέλους¹ συνοδουσαῖτι καὶ υἱῶς² πασῶν μου τῶν ὁμιλιῶν ἐπακουσάσῃ, ὅς³ ἐν πᾶσι πειρασμοῖς μου⁴ κοινωνήσας τῇ πίστει προσκαρτερῶν εὐρέθη, ὃν πλείον πάντων πεπειράμαί θεοσεβῆ, σώφρονα, φιλόφρονον, ἀγαθόν, πολυμαθῆ, ἄγρον,⁵ δίκαιον, μακρόθυμον, καὶ γενναίως εἰδὸτα φέρειν τὰς ἐνίας τῶν καθηγουμένων ἀχαριστίας. διὰ αὐτῷ μεταδίδωμι τὴν ἐξουσίαν τοῦ δεσμεύειν καὶ λύειν, ἵνα περὶ παντὸς σὺ ἂν⁶ χειροτονήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς ἔσται δεδογματισμένον ἐν οὐρανοῖς. διήσει γὰρ ὁ δεῖ δοθῆναι, καὶ λύσει ὁ δεῖ λυθῆναι, ὡς τὸν τῆς ἐκκλησίας εἰδὼς κανόνα. αὐτοῦ οὖν ἀκούσατε ὡς γυντεις, ὅτι ὁ τὸν ἀληθείας προκαθεζόμενον λυπῶν, εἰς Χριστὸν ἀμαρτάνει, καὶ τὸν πατέρα τῶν ὄλων παροργίζει· οὐ εἴκεν οὐ ζήσεται. καὶ αὐτὸν οὖν δεῖ τὸν προκαθεζόμενον ἱατροῦ τόπον ἐπέχειν, οὐ θηρίῳ ἀλόγῳ θυμὸν ἔχειν.

CXLVII. Αὐτοῦ ταῦτα λέγοντος ἐγὼ πρὸς πεσῶν ἐδεόμην αὐτοῦ, παραιτούμενος τὴν τῆς καθέδρας τιμὴν τε καὶ ἐξουσίαν.¹ ὁ δὲ ἀπεκρίνατο· περὶ τοῦτο μὴ με² ἀξίον· τοῦτο γὰρ γενέσθαι δεδοκταί μοι,³ ὅτι ἡ τοιαύτη καθέδρα οὐ φιλακαθεδρῶντος τολμηροῦ χρεῖαν ἔχει, ἀλλ' εὐλαβοῦς τὸν τρόπον καὶ φιλομαθοῦς τὸν λόγον. δὲ δὲ τὸν κρείττονα, ὅς ἐμοί σου πλέον συνώδευσε καὶ τῶν λόγων⁴ ἐπήκουσε καὶ τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας ἐκμεμάθηκε, καὶ οὐκ ἀναγκάσω σε καλῶς ποιεῖν οὐ θέλοντα. ἀλλ' οὐ δυνατὸν ἔστιν τὸν⁵ σοῦ κρείττονα παρασχεῖν. σὺ γὰρ δι' ἐμοῦ τῶν σωζομένων ἐθνῶν ἢ κρείττων ἀπαρχή. πλὴν καὶ τὸ ἕτερον λόγισαι, ὅτι εἰ κίνδυνον τῆς ἀμαρτίας φοβούμενος οὐκ ἀναδέχει τῆς ἐκκλησίας τὴν διοίκησιν εὐ ἴσθι εἰδὼς ὅτι πλείον ἀμαρτάνεις, ὅς⁶ τοῖς θεοσεβέσιν ὡσπερ πλείονσι καὶ κινδυνεύουσι βοηθεῖν δυναμέρος οὐ θέλεις διασκοπῶν μόνον τὸ ἴδιον καὶ οὐ τὸ κοινὸν πᾶσι συμφέρον. ὅτι δὲ τὸν κίνδυνον πάντως⁷ ἀναδέξασθαι σε δεῖ, ἐμοῦ τούτο ἀξιούτως καὶ μὴ παινωμένου⁸ εἰς τὴν τῶν πάντων βοήθειαν, ὀρθῶς ἐπίστασαι.⁹ ὅσῳ¹⁰ οὖν μοι ταχύτερον συνενδουκήσεις, τοσοῦτόν με τῆς ἀθυμίας κωφίσεις.

CXLVIII. Οἶδα δὲ καὶ αὐτὸς, ὃ Κλήμη, λύπας καὶ ἀθυμίας καὶ κινδύνους καὶ φόβους τοὺς ἐξ ἀπαιδεύτων ὄχλων σοι συμβησομένους, οὗς

αὐτοῦ O et Mon. — 6) πρώτος O et add. Ep. Clem. Hom. c. l. — 8) Sic OV Mon. — 7) καὶ κατορθῶσαι συνηθεῖς et Mon.; at fortasse λοιπὸν scribendum.

beatum praedicavit; vocatus et electus et victor et comes; bonus ac probatus discipulus; qui occidentis obscuriorem mundi plagam, ut omnium magis idoneus, illustrare praeceptus est — sed quousque sermonem protrahe, nolens significare quod triste est, quod necessario, licet tarde, omnino dicere me oportet? — hic ipse ob immensam erga homines caritatem clare et palam, repugnante licet malo seculo futurum bonum toti mundo indicans Regem, hucusque Romam veniens, et Deo placita doctrina salvans homines, ipsis diebus, quibus violentam subire debebat mortem, congregatis fratribus subito apprehensa manu mea consurgens coram Ecclesia dixit:

CXLVI. Audite me, fratres et conservi: Quoniam, sicut edoctus sum ab eo, qui misit me, domino et magistro Iesu Christo, dies mortis meae appropinquant, Clementem hunc episcopum vobis ordino, cui meam sermonum cathedram credo, qui mihi ab initio usque ad finem comes existit, sicque omnes sermones meos audivit, qui in omnibus tentationibus meis particeps in fide perseverans inventus est, quem plus caeteris expertus sum religiosum, temperantem, humanum, bonum, eruditum, castum, iustum, patientem et scientem fortiter ferre nonnullorum catechumenorum ingratum animum. Quocirca ipsi trado ligandi et solvendi potestatem, ut quodcumque in terris ordinaverit, sit decretum in caelis. Ligabit enim quod ligari oportet, et solvet quod oportet solvi, tanquam qui Ecclesiae regulam noverit. Ipsum ergo audite, ut scientes quod, qui contristaverit veritatis praesidem, peccat in Christum, et universorum Patrem irritat: quapropter non vivet. Caeterum ipsum praesidem oportet medici locum tenere, non autem ferae bestiae furorem habere.

CXLVII. Haec illo dicente ego procideus rogabam eum, cathedrae honorem et potestatem deprecans. At ille respondit: Hac de re noli me orare: hoc enim fieri mihi statutum est, quia haec cathedra non opus habet temerario sedendi in ea, sed viro moribus sancto et doctrinam discendi cupido. Ast da mihi praestantiorum, qui plus te mecum peregrinatus fuerit et sermones meos audierit ac Ecclesiae administrationem didicerit, et non cogam te nolentem bene agere. Sed non poteris nunc meliorem quam tu es exhibere. Tu namque inter eos, qui per me ex gentibus servati sunt, locum optimarum primitiarum obtines. Sed et aliud reputa: quod si peccati periculum metuens Ecclesiae gubernationem non suscipis, certus esto te amplius peccare, qui cum possis Dei cultoribus velut navigantibus et periclitantibus succurrere, id facere recusas, quod tuum est dumtaxat considerans, et non quod in commune omnibus expedit. Quod autem periculum omnino suscipere te oportet me id incessanter rogante in cunctorum subsidium, optime novisti. Quanto ergo citius mihi assensus fueris, tanto me tristitia levabis.

CXLVIII. Novi autem etiam ipse, o Clemens, molestias et maerores et pericula et probra ab inerudita plebe tibi ventura; quae fortiter poteris

9) Ita et Ruf., Cod. Reg. 804 om. *αἰώνος* cum Ep. Clem. Hom. — 10) Consentit Mon., *εὐεργεθῆεις* O.

Cap. CXLVI. 1) *τοῦ τέλους* O et Mon. — 2) *οὕτω* O. et Mon. — 3) *ὡς* V. — 4) *μου* deest in O; Mon. *μοι*. — 5) Ord. inv. *φιλάνθρωπον, ἄγνον, πολυμαθῆ, σφιγρὸν, ἀγαθόν* O et Mon. — 6) *ἐάν* V.

Cap. CXLVII. 1) *ἀξίαν* V. — 2) *μη* inv. et Mon. — 3) *καὶ ταύτη μᾶλλον εἰ παραιτῆ* adiungit Ep. Clem. Hom. c. 3. — 4) *τὸν λόγον* V. — 5) *τοῦ* O. — 6) *ὡς* V. — 7) *πάντως* deest in O. — 8) *ἐμοῦ ταῦτα ἀξιοῦν μη πανομήνου* Ep. Clem. Hom. — 9) *ἐπιστάσαι* concinnius Ruf., qui veritē certus esto (Ep. Clem. ad Iacobum c. 3); *ἐπιστάσαι* OV cum utroque Hom. Cod. — 10) *δσον* O.

δυσήση γενναίως φέρειν ἐνορῶν¹ τῆς ὑπομονῆς τὸν ἐκ Θεοῦ σοι μέγαν ἀποδιδόμενον μισθόν. ἀλλὰ καὶ² δικαίως ἐνθυμήθητι· πότε σου τῆς ξυμμαχίας χρεῖαν ἔχει ὁ Χριστὸς, τὴν ὅτι ὁ πειθηρὸς κατὰ τῆς αὐτοῦ νόμφης πόλεμον ἤρατο, ἢ εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον, ὅτι νικήσας βασιλεύει³ μηδεμίας τοῦ λοιποῦ χρεῖαν ἔχων βοθηθείας; οὐχὶ καὶ τῷ βραχύν τούτῳ ἔχοντι δῆλον, ὅτι τὴν; πάση ὄν τῇ⁴ προαιρέσει ἐν τῷ τῆς παρουσίας ἀνάγκης χρόνῳ τάχυνον ξυμμαχησάμην βασιλεῖ ἀγαθῷ μισθὸς μεγάλους μετὰ νίκην⁵ ἀποδιδόναι πεφυκότι. χαίρων ὄν ἐπισκόπησον, ἐνκαίρως ταύτη⁶ μᾶλλον, ὡς διοίκησιν ἐκκλησίας παρ' ἐμῷ μαμαθηκῶς εἰς τὴν τῶν ἡμῶν προσφηνύτων ἀδελφῶν σωτηρίας.

CXLIX. Πλὴν καὶ βραχεία¹ ἐπὶ πάντων διὰ πάντας τὰ τῆς διοικήσεως ὑπομνήσαι θέλω. σὲ μὲν χρηὶ ἀνεπιλήπτως βιοῦντα σπουδῇ μεγίστῃ πάσας τὰς τοῦ βίου ἀσχολίας ἀποσιεῖσθαι, μήτε ἐγγρητὴν γινόμενον, μήτε συνήγορον, μηδὲ ἑτέρῳ τινὶ βιωτικῷ παραπεπλεγμένον² πραγματαί. οὐ γὰρ κριτὴν καὶ δικαστὴν χρημάτων ἢ ἀσχολημάτων³ καθιστάται σε θελεῖ τῶν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων ὁ Χριστὸς, ἵνα συνεχόμενος εἰς τὰς τῶν ἀνθρώπων φροντίδας μὴ εὐσχυλῆς χωρίζων λόγῳ ἀληθείας ἀνθρώπων τοὺς κρείττους ἀπὸ τῶν χειρόνων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οἱ μαθητὴν ἀνοήτους ἀλλήλοις παρεχέτωσαν, καὶ ἀπὸ τῶν σώζειν δυναμένων λόγων μὴ ἀσχολεῖτωσαν. ὡς γὰρ σοὶ ἀσβεβῆς ἐστὶν τὰς βιωτικὰς φροντίδας ἀναδέξασθαι, καταλείψαντι ποιεῖν ὁ ἐκλενύσθης, οὕτως ἐκάστω λαϊκῷ ἀμαρτία ἐστὶν, εἰ⁴ μὴ ἀλλήλοις καὶ ἐν ταῖς βιωτικαῖς χρεῖαις παρίσταται. καὶ σὲ δὲ περὶ τούτων χρηὶ ἀμείμνον εἶναι,⁵ ἵνα μόνος τῆς ἐκκλησίας τὴν φροντίδα ἔχῃς, πρὸς τε τὸ δικαίως αὐτὴν καλῶς καὶ τὸ τοὺς ἀληθείας λόγους παρέχειν.

CL. Ἐπει εἶν βιωτικαῖς μερίμναις ἀσχυλῆθῆς, καὶ σεαντὸν καὶ τοὺς ἀκροατὰς ἐνεφρονέσεις· τὰ γὰρ συμφέροντα ἐφοδιάζειν διὰ τὴν ἀσχολίαν οὐ δυναθῆεις, καὶ σὺ¹ ὡς μὴ διδάξας τὸ συμφέρον κωλασθήσῃ, οἱ δὲ μὴ μαθόντες ἀγνοῖας αἰτέα ἀπολυόνται. διὸ σὺ μὲν αὐτοῖς εὐσχυλῶν² προκαθέσθητι πρὸς τὸ ευκαίρως παρέχειν τοὺς³ σώζειν αὐτοὺς δυναμένους λόγους· καὶ οὕτοι⁴ ἐπακουέτωσάν σοι, εἰδότες ὅτι ὁ τῆς ἀληθείας πρεσβυτέρης ὁ εἶν δῆσῃ ἐπὶ γῆς, δέδεται καὶ⁵ ἐν οὐρανῷ, ὃ δ' εἶν λύση, λελύται. σὺ δὲ δῆσεις ἃ δεῖ δεθῆναι, καὶ λύσεις ἃ δεῖ λυθῆναι. καὶ τὰ μὲν κατὰ σὲ τὸν παρεστῶτα⁶ καὶ ταῦτά ἐστιν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια.

CLI. Τὰ δὲ κατὰ τοὺς πρεσβυτέρους ἔστω τάδε. πρὸ πάντων τοὺς νέους πρὸς γάμον ζυγγνύτωσαν ἐν τάχει προλαμβάνοντες τῆς νεαζούσης ἐπιθυμίας τὰ παρθεύματα. ἀλλὰ μηδὲ τῶν ἤδη γερόντων¹ περὶ γάμον ἀμελεῖτωσαν· ἐπίσης γὰρ καὶ γηράσασιν ἀκαμία ἐστὶν ἢ² ἐπιθυμία. ἵνα ὄν μὴ ἡ πορνεῖα νομῆν³ λαβοῦσα καθ' ἑμῶν εἰς ἡμᾶς τὸν αὐτῆς⁴ ἐμβάλλῃ λοιμὸν προσοφθαλίῃσθε, καὶ ἐρευνᾶτε, μήπως τὸ τῆς μοιχείας λανθάνωντος ἐν ἡμῖν ἀναφθῆ πῦρ. πολὺν γὰρ δεινὸν ἡ μοιχεία καὶ⁵ τοσοῦτον, ὅσον τὰ δευτερεῖα ἔχειν αὐτὴν τῆς κωλάσεως, ἐπεὶ τὰ πρωτεῖα τοῖς ἐν πλάτῃ ὄσιν ἀπυδιδόσται, κἂν σωφρονώσων. διὸ ἡμεῖς ὡς ἐκκλησίας πρεσβύτεροι ἐξασκήσατε τῇ Χριστοῦ νόμφῃ εἰς

Cap. CXLVIII. 1) ἐνορῶν V. — om. V. — 5) τὴν νίκην O. — 6) ταύ-
2) καὶ om. O. — 3) Ita et postior Hom. τὴν O.
Cod., rectius βασιλεύσει. Cot. — 4) τῇ

ferre respiciens ad patientiae magnam mercedem tibi a Deo reddendam. Sed et illud iuste considera: quando tuo auxilio opus est Christo, nunc cum malus adversus sponsam illius bellum suscepit, an insequenti tempore, quando victoria parta regnabit, nullo amplius subsidio indigens? Nonne etiam exigui ingenii viro claret, quod praesenti tempore? Omnibus ergo animi viribus hoc praesentis necessitatis tempore festina opem ferre bono Regi, magnas remunerationes post victoriam reddere solito. Laeto igitur animo episcopatum suscipe, opportune eo magis quod Ecclesiae dispositionem a me didicisti ad fratrum qui ad nos confugerunt salutem.

CXLIX. Verumtamen et breviter coram omnibus et propter omnes, quae ad eam dispositionem pertinent, volo commemorare. Te quidem oportet irreprehensibiliter vivere, et maximo studio omnes vitae occupationes abicere, ut non sis fideiussor, neque advocatus, neque ullo alio implicitus seculari negotio. Non enim iudicem et cognitorem pecuniarum vel negotiorum rerumque ad hanc vitam pertinentium constitutere te vult Christus, ut praesentibus hominum curis detentus tempus non habeas ad separandos iuxta veritatis modum homines bonos a malis. Verum illa quidem tibi sibi invicem exhibeant qui discunt, et te a sermonibus salvos facere valentibus non avocent. Quemadmodum enim tibi impium est, seculares curas suscipere, relicto eo quod facere iussus es: ita singulis laicis peccatum est, si sibi invicem etiam in mundanis necessitatibus praesto non sint. Ac de his secure atque tranquille te vivere oportet, quo solius Ecclesiae sollicitudinem geras, tum ad scite eam administrandam, tum ad tradendos sermones veritatis.

CL. Nam si curis secularibus occupatus fueris, et te ipsum et auditores decipies. Conducibilia enim praebere per occupationem non valens, et tu quasi qui utilia non docueris punieris, et qui non edocti erunt ignorantiae causa peribunt. Quocirca tu quidem fac, ut absque occupatione illis praesideas, quo tempestive sermones quibus salvari possint praebes: iique te audiant, scientes legatus veritatis quodcumque ligaverit super terram, ligatum esse et in caelo, et quodcumque solverit, solutum esse. Tu autem ligabis quae ligari oportet, et solves quae solvenda sunt. Atque ad te quidem, qui praees, quae pertinent, ista sunt et his similia.

CLI. Quae vero ad presbyteros spectant, ista sint. Ante omnia iuvenes nuptiis cito iungant, laqueos ferventis in iuventa cupiditatis praeveniendo. Sed nec de coniugio iam senum curam abiciant: nam in nonnullis, etiam cum senuerint, valida inest cupiditas. Ne igitur fornicatio adversum vos grassandi occasione accepta pestem suam in vos invehat praecavete et conquirite, ne forte in vobis occulte adulterii ignis fuerit accensus. Multum quippe grave peccatum est adulterium in tantum, ut secundum in poenis obtineat locum, quandoquidem primus debetur iis qui in errore degunt, quamvis temperanter vivant. Quare vos velut Ecclesiae presbyteri Christi sponsam ad castitatem exercete. Sponsam autem dico

Cap. CXLIX. 1) *σε* inserit noster Hom. Cod. — 2) *παρρηπλεγμένω* V, *παρρηπλεγμένον* Ep. Clem. Hom. c. 5. — 3) *ἡ ἀσχαλιμάτων* om. V. — 4) *ἐάν* V, Ep. Clem. Hom. — 5) Cfr. Ep. Clem. Hom. c. 5, ubi textus prolixior.

Cap. CL. 1) *σὺ* O. — 2) Ita O, *εὐ-σχαλείν* V cum utroque Hom. Cod. —

3) *τοῦ* V. — 4) *οὕτως* Ep. Clem. Hom. — 5) *καὶ* om. O, qui subinde *ἐν τῷ οὐρανῷ*. — 6) *προσετώτα* Ep. Clem. Hom. Subinde *καὶ ταῦτα* V.

Cap. CLI. 1) *γγηρακώτων* O. — 2) *ἡ* om. V, Ep. Clem. Hom., ubi quidem *ἔριστιν*. — 3) *νομίην* V. — 4) *αὐτὸν* V, Ep. Clem. Hom. c. 7, subinde *ἐμβάλ-λῃ* cum Cotelerio p. *ἐμβάλῃ* UV et nostri Hom. Cod. — 5) *καὶ* om. V. —

σωφροσύνην. νύμφην δὲ λέγω τῆς ἐκκλησίας τὸ σύστημα. ἐὰν γὰρ σώφρων καταλιφθῆ ὑπὸ τυφλῶν⁶ βασιλέως, τιμῆς μεγίστης τεύξεται, καὶ ὑμεῖς μεγάλης εὐφρασίας ὡς κλητοὶ γάμων ἀπυλαύστες.⁷ ἐὰν δὲ ἡμαρτηκῶτα φοραθῆ, αὐτὴ μὲν ἐκβλητὸς ἐστίν, ὑμεῖς δὲ δικαίως δώσετε, εἴ πως⁸ παρα τὴν ὑμετέραν ἀμέλειαν γέγονεν ἡ ἁμαρτία.

CLII. Διὸ πρὸ πάντων περὶ σωφροσύνης φροντίζετε. λίαν γὰρ παρὰ τῷ θεῷ χαλεπῆ ὄρισταί ἢ πορτεία. πορτείας δὲ εἶδη πολλὰ, ὡς καὶ αὐτοὺς Κλήμης ὑμῖν διηγῆσται. πλὴν πρώτη μοιχεία ἐστίν τὸ ἄνδρα μὴ ἰδίᾳ μόνῃ χρῆσασθαι γυναίκι, καὶ γυναίκα μὴ ἰδίᾳ μόνῃ χρῆσασθαι ἀνδρὶ. ἐὰν σωφροσύνη τις, καὶ φιλόανθρωπος γενέσθαι δύναται, οὐ εἴνεκεν ἐλέους αἰωνίου τεύξεται. ὡς δὲ ἡ μοιχεία μέγα κακὸν, οὕτως ἡ φιλανθρωπία μέγιστον ἀγαθόν. διὸ ἀγαπάτε πάντας ὑμῶν τοὺς ἀδελφούς· σεμνοῖς καὶ ἐλεήμοισιν ὀφθαλμοῖς, τοῖς μὲν ὀρφανοῖς ποιῶντες τὰ γονέων, ταῖς δὲ χήραις τὰ ἀνδρῶν, παρέχοντες μετὰ πάσης εὐφροσύνης τὰς τροφάς, τοῖς ἀκμαίοις τοὺς γάμους, καὶ τοῖς αὐτῶν ἀτέχνους¹ διὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἐντυοῦμενοι τὰς προφάσεις τῆς ἀναγκαίας τροφῆς, τεχνίτη ἔργον, ἀδρανεῖ ἔλεος.

CLIII. Οἶδα δὲ ταῦτα ποιήσιν ὑμᾶς, ἐὰν ἀγάπῃν εἰς τὸν ὑμέτερον ἰδρύσητε τοῦν. πρὸς δὲ τὴν αὐτῆς εἰσῶδον μία τίς ἐστίν ἰκανὴ πρόφρασις, ἡ κινή τῶν ἄλων μετέληψις. διὸ σπουδάζετε πνευστότερον συνίστιαι ἀλλήλων γίνεσθαι ὡς δύνασθε,¹ ὅπως αὐτὴν μὴ ἀπεμπολήσητε· αἰτία γάρ ἐστιν τῆς εὐποίας, ἡ δὲ εὐποία τῆς σωτηρίας. κοινούς² οὖν πάντες πᾶσιν τοῖς κατὰ θεὸν ἀδελφοῖς τοὺς ἑαυτῶν παρέχετε βίους, εἰδότες ὅτι πρόσκαιρα δωροῦμενοι αἰῶνα λήψοσθε. πολλῶν μᾶλλον πεινώντας τροφετε, καὶ³ διψῶσι παρέχετε ποτὸν, γυμνοῖς ἐνδυμα, τοὺς νυσοῦντας ἐπισκέπτεσθε, τοῖς ἐν φυλακαῖς ἐπιφαινόμενοι ὡς δύνασθε βοηθήτε, τοὺς ξένους μετὰ πάσης προθυμίας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους λαμβάνετε. πλὴν ἵνα μὴ τὸ κατ' εἶδος λέγω, πᾶν καλὸν ἡ φιλανθρωπία ὑμᾶς ποιεῖν διδάξει, ὥσπερ ἡ μσανθρωπία τοῖς μὴ βυυλομένους σώζεσθαι τὴν κακοπραξίαν ὑπεδείκνυσιν.

CLIV. Οἱ πράγματα ἔχοντες ἀδελφοὶ ἐπὶ τῶν ἐξυυσιῶν κοσμικῶν¹ μὴ κρινέσθωσαν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας πρεσβυτέρων συμβιβάζεσθωσαν περὶ τρόπων, εἰοίμως ἀντοῖς πειθόμενοι. πλὴν καὶ τὴν πλεονεξίαν οὕτως φεύγετε, ὡς προφάσει προσκαίρου κέρδους ἀπὸ² τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν ζημιῶν δυναμένην. ζυγὰ, μέτρα, στάθμα, τὰ τῶν τόπων³ δίκαια ἐπιμελῶς φυλάσσετε, πρὸς τὰς παραθήκας εὐγνωμονεῖτε. πλὴν ταῦτα καὶ τὰ τούτοις παραπλήσια μέχρι τέλους ποιεῖν ὑπομονεῖτε, ἐὰν ἀχώριστον μὴ μὴν περὶ τῆς ἐκ θεοῦ γινομένης κρίσεως ἐν ταῖς καρδίαις ἔχητε. τίς γὰρ ἂν ἁμαρτηκῶτα πειληρορημένος, ὅτι ἐκ θεοῦ δικαίον τοῦ νῦν μόνου μακροθύμου καὶ ἀγαθοῦ ἐπὶ τῇ τοῦ βίου συντελείᾳ γενέσθαι ὠρισθῆ κρίσις, ἵνα οἱ μὲν⁴ ἀγαθοὶ τοῦ λοιποῦ τῶν ἀπορήτων ἀγαθῶν αἰδίως ἀπυλαύσωσιν, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ εὐρεθέντες ὡς κακοὶ ἀπορήσουσιν⁵ κολάσεως τεύξωνται τῆς αἰωνίου;

CLV. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτων ἔχει, διὸ, ὦ Κλήμη, ἐκάστω κατὰ τὸ δυνατόν προκαθέσθητι βοηθὸς τὰς πάντων φορητισθεῖς φροντίδας. ὅθεν τὸ σε οἰκονομεῖν ἀναδέξασθαι χάριν οἶδα εὐλεφῶς, οὐ δεδοκός· ἀλλὰ θάρρως καὶ γενναίως φέρε, ὡς εἰδὼς ὅτι ἀποδώσει σοὶ ὁ θεὸς εἰς τὸν λυμένα τῆς ἀναπαύσεως καταστήσαντι τὸ μέγιστον τῶν ἀγαθῶν, ἀναφείρετον μισθόν, κα-

Ecclesiae congregationem. Si enim pudica inventa fuerit a sponso Rege, maximum honorem consequetur, vosque grandi laetitia velut invitati ad nuptias fruemini. Si vero in peccato deprehensa fuerit, ipsa quidem eiicietur, vos autem poenas dabit, si forte per vestram negligentiam peccatum commissum fuerit.

CLII. Quocirca ante omnia de pudicitia solliciti estote. Quippe apud Deum admodum grave quid censetur fornicatio. Caeterum species fornicationis multae sunt, ut et ipse Clemens vobis enarrabit. Attamen primum adulterium est, virum non sola sua uti uxore, et uxorem non solo suo uti viro. Si quis castus extiterit, humanus etiam fieri potest, propter quod aeternam consequetur misericordiam. Quemadmodum autem adulterium magnum malum est, ita humanitas maximum bonum. Idcirco diligite omnes fratres vestros sanctis et misericordibus oculis, orphanis quidem parentum, viduis autem virorum curam exhibentes, praebentes alimoniam cum omni liberalitate, aetate vigentibus coniugium providentes, atque inter illos iis qui artem nesciunt, commentari per vitas instituta occasiones ad vivendi necessitatem, artificum operam, debili misericordiam.

CLIII. Scio autem vos haec facturos, modo caritatem vestra in mente statueritis. Ad quam introducendam unus est modus accommodatus, mensae et salis in commune perceptio. Quare studete inter vos frequentius convivia agitare, quantum potestis, ne caritatem amittatis: causa enim est beneficentiae, beneficentia vero salutis. Cuncti ergo cunctis in Deo fratribus communem vestrum praebete victum, scientes quod temporalia dando aeterna consequemini. Multo magis nutrite esurientes, et sitiensibus potum date, nudis indumentum, aegrotos visitate, iis qui in carcere sunt intervenientes pro viribus succurrite, peregrinos omni alacritate in domibus vestris suscipite. Verum ne singulatim dicam, omne bonum ut faciatis docebit vos caritas erga homines, quemadmodum apud eos, qui salvi esse nolunt, odium erga homines male agere suggerit.

CLIV. Fratres, qui lites habent, apud potestates seculi non iudicentur, sed ab Ecclesiae presbyteris concilientur quocumque modo, quibus prompte obediant. Ad haec avaritiam ita fugite, ut quae occasione temporalis lucri possit aeternis bonis privare. Stateras, mensuras, libras, pondera iusta sedulo custodite, in depositis bene vos gerite ac fideliter. Atque haec et his similia usque ad finem facere sustinebitis, si de futuro per Deum iudicio memoriam perpetuam corde retineatis. Quis enim peccet certo persuasus, quod a Deo iusto, qui nunc solus patiens et bonus est, in consummatione seculi iudicium fore definitum est, ut boni quidem deinceps ineffabilibus bonis perpetuo fruantur, qui vero peccatores inventi fuerint, tanquam mali inenarrabili supplicio afficiantur sempiterno?

CLV. Et ista quidem ita se habent. Quocirca, o Clemens, ita praeside, ut unicuique pro viribus sis adiutor, qui omnium sollicitudinibus onustus es. Unde quod hanc dispensationem suscipis, scio me gratiam accipere, non dare: sed confide et fortem te praesta, tanquam quia scias quod tibi Deus in requietis portum appellenti retribuet summum bonorum,

6) τοῦ γυμνίου O. — 7) ἀπελαύσητε V. — 8) μή πως p. εἴ πως V.

Cap. CLII. 1) Leg. ἀτέγνοις cum Ruf. et ed. Cotelarii; τέγνοις noster Hom. Cod. et Cod. Reg. 804 cum Turriani libro exhibent, et O V.

Cap. CLIII. 1) ὡς δύνασθε om. V. — 2) κοιρωνός O. — 3) καὶ om. O.

Cap. CLIV. 1) κοσμικῶν inserui ex marg. Codicis Hom. Ottob. Cfr. Ep. Clem. c. 10 not. 3 nostrae Hom. editionis. — 2) ἀπό om. O. — 3) Substituas δοπῶν ex Cotelario; τόπων est quoque in nostro Hom. Cod. Ottob., Cod. Reg. 804 et apud Ruf. — 4) μὲν des. in V et utroque Hom. Cod. — 5) κατ' ἀξίαν O.

ὅτι ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων σωτηρίας τὸν μείζονα ἀνεδέξω κάματον. ὥστε εἴαν σε πολλοὶ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὴν ἐπ' ἄκρον δικαιοσύνην μισήσωσι, τὸ αὐτῶν μὲν μίσος οὐδὲν σε βλάψει, ἡ δὲ τοῦ δικαίου Θεοῦ φιλία πολὺ σε ὀνήσει. ὥστε πειρῶ τὸν ἐξ ἀδικίας γινόμενον ἔπαινον ἀποσεισθαι, διὰ δὲ δικαίαν διοίκησιν τὸν ἐκ Θεοῦ¹ ἐποικελῆ ἤθρυνεν ἔπαινον.

CLVI. Ταῦτα εἰπὼν καὶ τὰ τούτων πλείονα πάλιν τῷ πλήθει προσβλέψας εἶπεν· καὶ ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοὶ μου ἀδελφοὶ καὶ σύνδουλοι, τῷ προκαθεζομένῳ τῆς ἀληθείας κατα πάντα ὑπείξατε τούτο εἰδότες, ὅτι ὁ τούτων ληψήσας Χριστὸν, οὐ τὴν καθέδραν πεπίστευται, οὐκ ἐδέξυτο, καὶ ὁ Χριστὸν μὴ δεξάμενος ὡς ἀθετήσας τὸν πατέρα λιγισθήσεται· διὸ τῆς ἀγαθῆς βασιλείας ἀποβληθήσεται. οὐ εἴκαθεν πειρᾶσθε ἐν πάσαις συνόδοις συνήρῃσθαι, ἵνα μὴ ὡς λιποτάκται ὑπὸ τῆς τοῦ ταξιάρχου ἀθυμίας ἀμαρτίας ἐγγύσμα λάβητε. διὸ πρὸ πάντων οἱ πάντες τὰ ὑπὲρ αὐτοῦ φρονεῖτε τούτο εἰδότες, ὅτι δι' ἕκαστον¹ ἡμῶν ὁ ποτηρὸς αὐτῷ μόνῳ τὸ πλεῖον ἐχθραίων προσηπολεμει. ἡμῖς οὖν πειρᾶσθε τῇ πρὸς αὐτὸν στοργῇ καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλων εὐνοίᾳ διατελεῖν καὶ αὐτῷ³ ἐπακουέω, ἵνα καὶ αὐτὸς κορυφίζηται καὶ ἡμεῖς σωθῆναι δυναθῆτε.

CLVII. Ἐνια δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν νοεῖν ὀφείλετε, διὰ τὸ αὐτὸν μὴ δύνασθαι ἐν φανερῷ λέγειν διὰ τὰς ἐπιβουλὰς· οἷον εἴαν ἐχθραίῃ τι, μὴ ἀναμένετε αὐτὸν εἰπεῖν, τῷ δὲ μὴ προσιμύλλασθε, ἀλλὰ φρονίμως ἔπεσθε αὐτοῦ τῷ βουλήματι, ἐχθροὶ γινόμενοι οἷς ἐχθραίνει, καὶ μὴ ὀμιλοῦντες οἷς μὴ ὀμιλεῖ, ἵνα ἕκαστος ἐπιδικαζόμενος τῷ¹ πάντας φίλους ἔχειν αὐτὸν διαλάττων σώζηται τῆς αὐτοῦ ἐπακούων ὀμιλίας. εἰ δὲ τις φίλος μὲν ἦ² οἷς αὐτὸς ἐχθραίνει, καὶ λαλεῖ οἷς αὐτὸς οὐχ ὀμιλεῖ, εἰς ἐστὶν καὶ αὐτὸς τῶν ὀλοθρευῶν θελώντων τὴν ἐκκλησίαν· ὁ γὰρ τῷ³ σώματι σὺνὰ ἡμῖν καὶ⁴ τῇ γνῶμῃ⁵ μὴ ὦν μεθ' ἡμῶν, καθ' ἡμῶν ἐστὶν, πολλῶν χειρῶν τῶν ἐξωθεν φαινομένων ἐχθρῶν, μετὰ δοκίμης φιλίας σκυρπίζων τὸν ἕσω.

CLVIII. Καὶ ταῦτα¹ εἰπὼν ἐν μίσῳ ἐπὶ πάντων μοι τὰς χεῖρας ἐπιθείς εἰς τὴν αὐτοῦ καθέδραν καθεσθῆναι με ἰδυσώπησεν. καθεσθῆντι δὲ τούτῳ μοι ἐνθέως ἔφη· ἀξίῳ σε ἐπὶ πάντων μου τῶν συμπαιρόντων ἀδελφῶν, ὅπως ὁπότις τοῦ ἐνταῦθα, ὡς ἐμοὶ ὀφείλεται, ἀπαλλάξω βίον, σὲ² Ἰακώβῳ τῷ ἀδελφῷ τοῦ κυρίου διαπέμψαι ἐν ἐπιτομῇ ἀναγραψάμενον μέχρι καὶ τῶν ἐκ παιδὸς σου λογισμῶν, καὶ ὡς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦ τῶν συνοδείων σάς μοι, ἐπακούων τῶν κατὰ πόλιν ὑπ' ἐμοῦ κηρυχθέντων λόγων τε καὶ πράξεων· ἔπειτα πρὸς τῷ τέλει καὶ τὴν τοῦ θανάτου μου πρόφασιν, ὡς προείπον, δηλώσαι μὴ ὀκνήσῃ. οὐ γὰρ αὐτὸν ληψήσει τούτῳ εἰδὼτα, ὅτι ὁ πάντως ἔδει με παθεῖν εὐσεβῶς ἀπεδόμη³ μεγίστης δὲ πυραμυθίας τεύξεται μαθῶν, ὅτι μετ' ἐμὲ οὐκ ἀμαθῆς ἀνὴρ καὶ ζωοποιὸς λόγους ἀγνοῶν καὶ ἐκκλησίας καθόνα οὐκ εἰδὼς τὴν τοῦ διδάσκοντος ἐπιστενύθη καθέδραν. πλάνος³ γὰρ ὀμιλία τῶν ἀκουόντων ὄχλων ἀναρρεῖ τὰς ψυχὰς.

CLIX. Ὅθεν ἐγὼ, κύριε μου Ἰακώβε, αὐτοῦ ταῦτα εἰπόντος ὑποσχόμενος οὐκ ὤκνησα, ὡς ἐκελευθῆν, τὸ πολὺ τῶν κατὰ πόλιν λόγων τῶν ἡθροῦσιν προγραφέντων καὶ ὑπ' αὐτοῦ διαπεμφθέντων ἐν βίβλιν ἐπὶ κεφαλαίων ποιῆσαι, ὡσπερ σημείον χάριτος, καὶ οὕτως¹ διαπέμψαι σοι ἐπιγράψας Κλήμεντος τῶν Πίτρων ἐπιδημῶν κηρυγμάτων ἐπιτομῆ.²

mercedem stabilem, quandoquidem pro universorum salute maiorem suscepisti laborem. Adeo ut si multi ex fratribus te ob supremam iniustitiam odio habuerint, eorum quidem odium nullatenus te laedet, iusti autem Dei amicitia multum tibi conducet. Itaque nitere laudem iniustitia partam depellere, per iustam vero administrationem sectari utilem laudem ex Deo provenientem.

CLVI. Haec et alia plura cum protulisset, rursus multitudinem intuens dixit: Et vero vos, dilecti mei fratres et conservi, praesidi veritatis in omnibus obsecundate illud scientes, quod qui hunc contristaverit, Christum, cuius cathedram tenet, non recepit; et qui Christum non receperit, quasi qui Patrem reiecerit reputabitur; ideo a bono regno eiicietur. Qua de causa in omnibus conventibus convenire satagite, ne velut desertores per imperatoris anxietatem peccati probrum accipiatis. Idcirco ante omnia cuncti quae pro ipso faciunt sentite id cognoscentes, quod propter unumquemque vestrum diabolus ipsi soli magis inimicus bellum infert. Vos ergo contendite, in amore erga ipsum et in mutua benevolentia perseverare eique obedire, ut et ipse sublevetur, et vos possitis salutem consequi.

CLVII. Quin etiam nonnulla ex vobis ipsis debetis intelligere, quae ipse manifesto dicere propter insidias non possit: verbi gratia si alicui sit infensus, ne exspectetis ipse dicat: illi vero nolite in contentione assistoro, sed prudentor huius voluntatem sequimini, odio habentes quos odio prosequitur, nec loquentes cum iis cum quibus non loquitur, ut quilibet, dum studet universorum amicitiam habere, reconciliatus ei salvus fiat, eius obediens sermoni. Quod si quis amicus permaneat his quos ipse odit, et loquatur cum quibus ipse non disserit, unus etiam ipse eorum est qui Ecclesiam exterminare cupiunt; corpore enim vobiscum manens, sententia autem vobiscum non existens, contra vos est, multo peior iis qui extra inimici apparent, quippe qui cum apparente amicitia eos qui intra sunt dispergat.

CLVIII. Atque his dictis in medio coram omnibus manus mihi imponens in sua cathedra sedere me erubescens compulsi. Cumque sedissem, hoc statim mihi dixit: Rogo te coram omnibus adstantibus fratribus meis, ut postquam ex hac, quemadmodum mihi necesse est, vita migravero, Iacobo fratri Domini mittas in epitome, describasque etiam usque ad cogitationes pueritiae tuae, et quo modo ab initio usque nunc me comitatus es, sermonibus a me per civitates praedicatis et actibus meis intendens: deinde in fine mortis quoque meae occasionem, sicut dixi, declarare non pigeat. Non enim ea res ipsum contristabit gnarum, me pie id persolvisse, quod omnino perpeti necesse erat: maxima vero afficietur consolatione, cum didicerit, non virum ineruditum nec vivificorum ignarum sermonum Ecclesiaeque regulam nescientem docentis accepisse cathedram. Vagus enim sermo audientis vulgi animas interimit.

CLIX. Unde ego, domine mi Iacobe, his ab eo dictis pollicitus non tardavi, sicut iussus sum, magnam partem sermonum per civitates habitantium, qui iam tibi descripti sunt ac per ipsum missi, in libris breviter comprehendere, quasi indicandi gratia, sicque ad te destinare *Clementis Epitome praedicationum Petri in peregrinationibus* inscribens.

Cap. CLV. 1) *Χριστοῦ* Ep. Clem. Hom. c. 16.

Cap. CLVI. 1) Ita lego cum Ep. Clem. Hom. c. 17, *δι' ἐκάστου* OV. — 2) *αὐτοῦ* O.

Cap. CLVII. 1) *τὸ* V. — 2) Ita et Cot. Sed sor. *μένει* cum Cod. Hom. Ottob. In uostra Hom. edit. male im-

pressum fuit *μενῆ*. — 3) *τῶ γὰρ* p. ὁ γὰρ τῶ V. — 4) *καὶ* des. in V. — 5) In O prius fuit *μνημη*.

Cap. CLVIII. 1) *ταῦτα μὲν* O. — 2) *σὶ* des. in O. — 3) *πλάγος* uterque Hom. Cod. et OV, *πλάγος* coniecit Cot.

Cap. CLIX. 1) *οὕτω* O. — 2) Subsequitur epigrapha *τέλος* in Codd. OV.

CXL. Ἄλλ' αὐτῆ μὲν ἡ πλήρης οὐρανίου καὶ πνευματικῆς σοφίας διήγησις τῶν τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων Πέτρον ἐπιδημῶν, διδαγματικῶν ἐπιτομῶν περιέχουσα, τοῦ πανασιδίου τὸν βίον Κλήμεντος ὡς ἐν πίνακι διαζωγραφουσα τῶν λόγων πᾶσιν προσίθησι,¹ τὸ τε ἀπλαστον ἴδιον αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς γνώμης ἀέριον καὶ² τὸν πρὸς πάντας συμπαθεῖ τρόπον τοῦ ἀληθοῦς ἀγαθοῦ ποίμενος ἐπισημαίνεται. δείκνυσιν δὲ τὸν διάπυρον πρὸς θεὸν ἔρωτα καὶ τὸν ζῆλον τῆς εὐσεβείας τὸ διὰ μαρτυρίου τέλος.

Dum Ep. Clem. Homiliis praefixa c. 20 πλὴν τοῦ ἐκτιθέσθαι ὡς ἐκελεύσθη
ad ipsa Κλημέντια hisce verbis transit: ἄξιωμα.

CLX. At haec quidem caelestis et spiritualis sapientiae plena Petri apostolorum principis peregrinationum narratio, doctrinarum Epitomen continens, celebris Clementis vitam velut in tabula anxie depingens omnibus proponit morumque eius candorem atque mentis puritatem et cum omnibus benignam consuetudinem vere boni pastoris manifestat. Ardentem autem versus Deum amorem zelumque pietatis per martyrimum finis ostendit.

Cap. CLX. 1) *προτιθεῖσα δὲ π. πᾶσιν προτιθέσιν Ο.* — 2) *καὶ om. Ο.*

CLXI. Τρίτος¹ γὰρ ἀπὸ Πέτρον τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἀριθμώμενος πρῶτος, τὴν τοῦ διδασκάλου ἐπιστήμην ἀκριβοσάμενος, καὶ τοῖς αὐτοῦ ἴχνεσιν ἀπαραιρέτως ἐπόμιμος, πεπληρωμένος τε θείας σοφίας καὶ χάριτος οὕτω τοῖς τροποῖς ἐκεκόσμητο καὶ διέλαμπεν, ὥστε πᾶσι πάντα γενόμενος τοῦ σώζεσθαι πάντας ἕνεκα, Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλλησι, καὶ τοῖς Χριστιανῶν λαοῖς, πᾶσιν εὐαρεστοῖν, ὑπὸ πάντων τε ἀγαπώμενος πάντας τῇ εἰς Χριστὸν ἀγάπῃ συνδεῖν ἐποιεῖτο σπουδῆν. ἠγάπων μιν γὰρ αὐτὸν οἱ Ἕλληνες, ἐπειδὴ οὐδὲ λυττόμενος, ἀλλ' ἀπολογούμενος ἐκ τῶν παρ' αὐτοῖς βίβλων τε καὶ τελετῶν ἀπεδείκνυεν, πῶς τε γεγένηται καὶ πόθεν ὠρηγντο οἱ παρ' αὐτοῖς νομιζόμενοι καὶ λατρευόμενοι² θεοί, ἃ τε πεπράχασιν, πῶς τε αὐτοῖς κατέληξαν, φανερώταταις ἀποδείξεσιν παρίστη· αὐτοῖς τε τοὺς Ἕλληνας ἐδίδασκεν συγχωρήσεως παρὰ τοῦ θεοῦ τυχεῖν, εἴπερ τῆς ἐκείνων λατρείας ἀπόσχοντο.

CLXII. Παρὰ δὲ Ἰουδαίους τοιοῦτω τρόπῳ χάριν ἐπορίζετο, ἐπειδὴ τὸν πατέρα αὐτῶν φίλος τοῦ θεοῦ ἀπεδείκνυεν, τὸν τε νόμον ἄγιν καὶ ἱερώτατον ἀπέφαινε, καὶ πρῶτον τὸν τύπον τούτους¹ παρὰ τῷ θεῷ κληρονομοῦναι, εἴπερ τῷ ἰδίῳ νόμῳ τὰ μυστήρια τηροῦσιν τῷ τε² τῆν ἐπαγγελίαν πρὸς Ἀβραάμ μὴ ἀρνεῖσθαι εἰς τὸν Χριστὸν πεπληρωσθαι· διότι ἐν τῷ σπέρματι Ἀβραάμ κληροδοτεῖν ὁ θεὸς καθυπέσχετο πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ὅπερ εἶπεν πρὸς³ Δαβὶδ· ἐν καρπῷ τῆς κοιλίας σου θήσομαι ἐπὶ τοῦ θρόνου⁴ σου· καὶ αὐτοῖς διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, ὅτι ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ λήψεται καὶ τέξεται υἱὸν καὶ κληθήσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ.⁵

CLXIII. Παρὰ δὲ Χριστιανοῖς διὰ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἠγαπᾶτο, ἐπειδὴ τοὺς καθ' ἑκάστον θεγῶνα πένητας κατ' ὄνομα εἶχεν γεγραμμένους, καὶ οὓς τῷ τοῦ βαπτίσματος ἀγασμῷ ἐφότιζεν, οὐ συνεχώρει δημοσίαν ἀπαίτησιν ὑπελθεῖν. τῷ δὲ καθ' ἡμέραν κηρύγματι τοὺς τε μετρίους καὶ πλουσίους ἐνυπέθει τοῦ μὴ ἀνέχεσθαι τοὺς πεφωτισμένους¹ πένητας παρὰ Ἰουδαίων ἢ Ἑλλήνων δημοσίᾳ ὕψα λιμβάτειν καὶ βίον τῆ τοῦ βαπτίσματος καθιερώσει κεκαθαρισμένον χάρισμασιν Ἑλλήνων χρῆμασθαι.

CLXIV. Τούτοις καὶ τούτων πλείοσιν ἀνδριμυθίας ἀνθεσιν τῷ τε θεῷ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐξέφρουσιν ἐνῆρστε· τοῖς γὰρ ἀλογίστοις ἀρέσκον ἀδύνατον, ὅπερ τῷ θεῷ εὐάρεστον ἀποδείκνυται. τούτου οὖν ἕνεκεν οὐκ ἐφόβησαν¹ τὰς ὕβρεις τῶν ἀλογίστων ἀνθρώπων ἐκεῖνοι, οἷς ἡ γνομή ἐτόγγχευεν τοὺς ἀπαρεσκομένους πλείστους ὄντας μὴ δειλιᾶν. ὅσον χάριν παρῆν τῷ

CLXI. Etenim post Petrum apostolorum principem ecclesiae Romanorum praesul numero tertius magistri doctrina accurate imbutus eiusque vestigiis incessanter sequens ac divina sapientia atque gratia plenus ita moribus ornatus effulgebat, ut omnibus omnia factus propter omnium salutem Iudaeis et gentilibus et toti Christianorum plebi placeret, et ab omnibus amatus cunctos amore versus Christum connectere studebat. Nam diligebant quidem cum gentiles, quia non execrans sed rationem reddens ex eorum libris, mysteriis et caeremoniis ostendebat, ubi nati essent undeque prodiissent ii, quos deos putarent et colerent, quaenam etiam egissent utque postea desiissent, evidentissimis documentis adstruebat ipsosque gentiles veniam a Deo consecutum iri docebat, si ab illorum cultu abstinerent.

CLXII. Apud Iudaeos autem hoc modo sibi gratiam comparabat, quandoquidem patres eorum demonstrabat amicos Dei exstitisse declarabatque legem eorum sanctam esse et sacratissimam, ad haec illos primum locum apud Deum accepturos, si legis suae sacramenta servarent, minimeque negando factam Abrahae promissionem completam fuisse in Christo, quod in semine Abrahae promississet Deus cunctas gentes haereditate donare, completum quoque illud quod ad Davidem dixit: *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*; iterumque per Esaiam Prophetam quod *Virgo in utero concipiet et pariet filium et vocabitur nomen eius Emmanuel.*

CLXIII. A Christianis vero ideo et magis diligebatur quia singularum regionum pauperes nominatim habebat scriptos et eos, quos baptismatis sanctimonia illustraverat, non sinebat publicam mendicitatem subire. Quotidiana autem praedicatione mediocres ac divites admonere, ne paterentur baptismate illuminatos pauperes a Iudaeis aut gentilibus publicos cibos accipere et vitam baptismatis consecratione mundatam donis gentiliis inquinari.

CLXIV. His eorumque pluribus virtutum floribus cum Deo tum cunctis mente praeditis hominibus placebat; nam mente carentibus placere non potest id, quod Deo placere probatur. Atque ideo hominum rationis expertium contumelias veriti non sunt ii, quibus animo sedit nequaquam timere illos, qui aegre ferunt, suntque numero plures. Quo

Cap. CLXI. 1) δεύτερος O. — V. — 3) πρὸς des. in O. — 4) τὸν θρόνον O. Pa. 181, 11. — 5) Ia. 7, 14.

Cap. CLXIII. 1) πεφωτισμένους om. O.

Cap. CLXIV. 1) Ita vulg., ἐφοβήθησαν OV et alii ap. Cot.

Cap. CLXII. 1) Ita martyrium Clementis apud Cot., τῆς Παλαιστίνης OV et alii ap. Cot. — 2) τηρήσειεν, ἐν τῷ

μακαριωτάτῳ Κλήμεντι τῷ τοῦ θρόνου Ῥωμαίων ἐπισκόπῳ Σισιίνιον τὸν φίλον τοῦ βασιλέως Νέρονα μὴ φοβείσθαι.

CLXV. Ἐπειδὴ τοῖσιν τῇ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἡ γυνὴ Σισιινήου Θεοδώρα πιστεύσασα πρὸς Θεὸν σπουδαίαν ἐτέλει τὴν λειτουργίαν, ταύτην ὁ ἀγὼρ ζηλοτηπῆσας παριδεῦσαι κατηγωνίζετο πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἀπιούσαν. καὶ δι᾽ ἐισελθούσας ἐκείνος δι' ἑτέρας εἰσόδου καταφθάσας ἤρξατο πολυπραγμονεῖν· ἠρίκα δὲ παρὰ τοῦ ἀγίου Κλήμεντος εὐχὴ γέγονεν, τοῦ λαοῦ εἰρηκότος τὸ ἀμῆν, ὁ Σισιίνιος τυφλὸς τε καὶ κωφὸς ἀπετελέσθη τῷ μίττε ὄραν, μίττε ἀκούειν δύνασθαι. τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ· λάβετε με καὶ ἐξαγάγετε ἔξω, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ μου τυφλοὶ γέγονασιν καὶ αἱ ἀκοαὶ μου εἰς τωσούτων ἐκωφώθησαν, ὅτι οὐδὲ¹ τὸ σύνολον ἀκούειν δύναμαι.

CLXVI. Τότε οἱ παῖδες αὐτοῦ λαβόντες αὐτὸν περιήγον δι' ὕλης τῆς ἐκκλησίας ἐν μέσῳ τοῦ εὐχομένου λαοῦ ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν, καὶ τὰς θύρας, ὅθεν εἰσῆλθον, εὐρεῖν οὐκ ἠδύνατο. ὅθεν¹ ἐν τῷ περιέρχεσθαι αὐτοὺς πλανωμένους καὶ κυκλεύειν πρὸς Θεοδώραν τὴν κυρίαν αὐτῶν, ἐνθα τῷ Θεῷ προσήμυετο, σὺν τῷ δεσπότῃ αὐτῶν παρεγίνοντο. ἦτις ἐωρακῆσα τοὺς παῖδας μετὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν τυφλωθέντα αὐτὸν περιήγοντας πρῶτον μὲν ἐξέκλινεν τὴν θείαν αὐτοῦ νομίμους, ὅτι περ ἠνεργημένους² ὑμῶν Θεάσιται αὐτήν. καὶ μεταπεμφυμένῃ ἕνα τῶν παιδῶν αὐτῆς πρὸς τὸ γυνῶναι, τί ἄρα θέλειεν μετὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν περιερχόμενοι, εἶπεν· ὁ κύριός ἡμῶν θέλων ὄραν, ἄπερ αὐτῷ οὐκ ἔξεστι, καὶ ἀκούειν ἀλλοτρίου μυστηρίου, ἀποτετύφλωται καὶ κωφὸς ἀπειργάσθη,³ ἡμῖν τε ἐκλέυσεν, ἵνα τοῦτον ἐντεῦθεν⁴ ἐξαγάγωμεν. καὶ οὐ συγκαχώρηται ἡμῖν αὐτὸν ἐντεῦθεν ὅπως οὐκ ἐμβαλεῖν.

CLXVII. Ἠρίκα δὲ τούτο ἡ Θεοδώρα ἤκουσεν παρὰ τοῦ παιδός, ἔστησεν ἐαυτήν εἰς εὐχὴν καὶ μετὰ δακρῶν ἐδέετο τοῦ Θεοῦ, ἵνα ὁ ἀγὼρ αὐτῆς ἐκείθεν ἐξελθεῖν¹ δυνηθῇ. καὶ στραφεῖσα πρὸς τοὺς παῖδας τὸν συνόντως αὐτῷ εἶπεν· ἀπελθετε καὶ χειραγωγήσαυτες τὸν κύριον ὑμῶν ἀπαγάγετε² εἰς τὸν οἶκον· ἐγὼ γὰρ τὴν εὐχὴν, ἣν ἤρξαμην, οὐ μὴ καταλείπω, ἀλλὰ προσπέρω τὴν θυσίαν μου τῷ κυρίῳ καὶ πληρωθέντων τῶν μυστηρίων καταφθάνω ὑμᾶς. τότε τοῖσιν ἀπήλθον οἱ παῖδες χειραγωγῶντες αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον, καὶ ὑποστρέψαυτες πρὸς τὴν κυρίαν αὐτῶν ἀπήγγειλαν, τυφλὸν καὶ κωφὸν αὐτὸν εἰστέτι διαμένειν. ἡ δὲ Θεοδώρα ἐπὶ πλείον τῷ Θεῷ δεήσει καὶ δάκρυα ἐξέχεεν, ὅπως τὸν ἄνδρα αὐτῆς τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀντιλήψεται.³ καὶ δι᾽ τῆς ἀπολύσεως γενομένης προσέπεσεν τῷ μακαρίῳ Κλήμεντι Θεοδώρα λέγουσα πάντα τὰ συμβάντα τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐστὶν τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ κωφὸς τοῖς ὠσίν.

CLXVIII. Ταῦτα ἀκούσας ὁ μακάριος Κλήμης, δάκρυα προχέας προετρέψατο τοῖς συμπαραόντας, ἵνα ὁμοθυμαδὸν παρὰ κυρίου αἰτήσωνται, τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς τὴν τε ἀκοὴν καὶ τὴν ὄρασιν χαρισθῆναι. θαρσαλέως τοῖσιν ὁ μακάριος Κλήμης μετὰ τὴν εὐχὴν συνεπορεύθη τῇ γυναικὶ πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ εὐρεν αὐτὸν ἀνεωγμένων αὐτῷ τῶν ὀφθαλμῶν¹ μηδένα ὄραντα, οὔτε μὴν λόγον τὸ πιεράπαι, οὔτε τιπὸς ἦχον ἀκούοντα· ἐνθα καὶ συμμηγὴ ὀλοφρηρῶν ἅπαντες περιήγον, οὐ τινος ὁ Σισιίνιος παντάπασιν οὐκ ἠκροᾶτο.

CLXIX. Τότε σὺν ὁ μακάριος Κλήμης τὰ γόνατα πρὸς τὸν¹ Θεὸν κλίνας ἐφ᾽ ἡμῶν κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ τὰς κλείς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν δεδωκὼς τῷ ἀποστόλῳ σου Πέτρῳ, διδασκάλῳ δὲ ἡμῶν, καὶ εἶπῳν· ἄπερ ἂν ἀνοίξῃς² ἠρίσκειται, καὶ ἄπερ κλείσῃς³ κέκλισται, σὺ κέλευσον, ἵνα διανο-

factum est ut Sisinnium Imperatoris Nervae amicum non timuerit beatis-
simus Clemens sedis Romanae episcopus.

CLXV. Itaque cum ipsius doctrina Sisinnii uxor Theodora conversa
sedulum Deo exhiberet ministerium, eam zelotypia ductus maritus laqueis
involvere nitentur abeuntem ad ecclesiam. Et quidem illa ingrediente
ipse per alium introitum adveniens coepit curiose inspicere; sed quando a
sancto Clemente facta fuit oratio dixitque populus Amen, Sisinnius caecus
et surdus effectus est, ut neque videre, neque audire posset. Tunc dixit
servis suis: Prehendite me et extra educite, quoniam oculi mei caeci facti
sunt et aures meae in tantum obsurduerunt, ut nihil penitus audire
valeam.

CLXVI. Tunc servi eius circuibant per totam ecclesiam in medio
orantis populi virorum pariter et mulierum, nec portas per quas ingressi
fuerant poterant reperire. Unde dum ipsi vagabundi oberrant per gyros
ad Theodoram dominam suam, ubi Deo preces fundebat, pervenerunt cum
domino suo. Quae cum vidisset servos una cum domino eorum excaecatum
ipsum circumagentes, primo quidem declinavit aspectum eius putans, se
apertis oculis eum aspicere. Cum unum servorum accersisset ut sciret,
quid sibi vellent cum domino circumeuntes, dixit ille: Dominus noster
dum vult videre quod ei licitum non est et alienum mysterium audire,
excaecatus est et surdus effectus. Nobis autem imperavit, ut illum hinc
educeremus, sed non licuit nobis eum hinc ullo pacto emittere.

CLXVII. Quod cum Theodora a puero audisset, stetit se in orationem
et cum lacrimis Deum rogabat, ut inde vir eius posset exire. Conversaque
ad servos qui cum eo erant, Abite, inquit, et manu ducentes dominum
vestrum domum reducite; ego enim preces quas inchoavi non relinquam,
sed offeram Domino sacrificium meum; completis vero mysteriis vos asse-
quar. Tunc igitur discesserunt famuli manu deducentes eum domum,
reversique ad dominam suam illum nunciaverunt caecum et surdum adhuc
permansisse. At Theodora magis magisque Deo deprecationes et lacrimas
effudit, ut suo viro misericordia eius subveniret. Atque facta dimissione
accidit beato Clementi Theodora dicens omnia, quae marito suo accide-
rant: eum quippe esse oculis caecum surdumque auribus.

CLXVIII. Quae cum audisset beatus Clemens, effusis lacrimis hor-
tabatur eos qui aderant, ut a Domino unanimiter postularent, viro eius
auditum redderet ac visum. Audacter itaque beatus Clemens post oratio-
nem perrexit cum muliere ad virum eius et invenit eum apertis oculis
neminem videre, neque etiam sermonem ullatenus aut ullum sonum audire,
ubi et commixto eiulatu omnes perstrepebant, nec Sisinnius ullo modo
audiebat.

CLXIX. Tunc igitur genibus flexis ad Deum dixit beatus Clemens:
Domine Iesu Christe, qui claves regni caelorum dedisti apostolo tuo,
magistro autem meo Petro, et dixisti: Quaecumque aperueris, aperta sunt,
et quaecumque claueris, clausa sunt, tu praecipe, ut aperiantur huius

Cap. CLXV. 1) οὐδέν V.

Cap. CLXVI. 1) ὅθεν om. O. —
2) ὅτι παρ' ἠνεωγμένους (sic) O. For-
tasse ὅτι παρ' ἠνεωγμένων. Idem sub-
inde θεάσθαι αὐτὴν ὁμῶσιν. —
3) ἀπηργασθῆ O. — 4) ἐνταῦθεν
om. O.

Cap. CLXVII. 1) ἐξελθεῖν ἐκείθεν
inv. O. — 2) ἀγάγετε O. — 3) καταλή-
ψεται O.

Cap. CLXVIII. 1) ὁμμάτων O.

Cap. CLXIX. 1) τὸν om. O. —
2) ἀνοίξεις V. — 3) κλήσεις O, κλείσεις

χθῶσιν τοῦ ἀνθρώπου τούτου αἱ ἀκοαὶ καὶ οἱ ὀφθαλμοί, ὅτι σὺ εἶπας· ἄπερ ἂν αἰτήσῃτε πιστεύοντες λάψασθε,⁴ καὶ αὕτη σου ἡ ἐπαγγελία διαμένει εἰς αἰῶνα⁵ αἰῶνος. καὶ ἡνία πάντες εἶπον· τὸ ἀμὴν, διηνοιχθήσων εὐθὺς οἱ ὀφθαλμοὶ Σισινίου καὶ αἱ ἀκοαί. ἰδὼν δὲ τὸν ἅγιον Κλήμεντα ὁ Σισίνιος ἰστάμενος σὺν τῇ ἑαυτοῦ γυναίκί ἐξέστη τῇ θρασύᾳ λογιζόμενος, τί ἄρα εἶη τοῦτο, καὶ ὑποοῶν ὅτι γοητικαῖς τέχναις ἐμπίπαικται, ἤρξατο καλεῖν τοὺς δούλους αὐτοῦ καὶ λέγειν· κρατήσατε Κλήμεντα τὸν ἐπίσκοπον, διὰ γὰρ τοῦ εἰσελθεῖν πρὸς τὴν γυναῖκά μου τῇ μαγικῇ αὐτοῦ τέχνῃ τὴν πῆρσίν μοι ἐπήγαγεν.

CLXX. Ἐκείνοι δὲ αἱ καλυπτόμενοι τὸν Κλήμεντα κατασχεῖν τε καὶ σφίρειν τοὺς κειμένους στύλους δεσμοῦντες εἴλον, ποτὲ μὲν ἔνδοθεν εἰς τὰ ἔσω, ποτὲ δὲ ἐκ τῶν ἔσω εἰς τὰ ἔσω· τούτο δὲ καὶ αὐτῷ τῷ Σισινίῳ ἐδόκει, ὅτι περ τὸν ἅγιον Κλήμεντα δεδεμένον κατέχουσιν καὶ ἔλκουσιν. πρὸς ὃν ὁ ἅγιος Κλήμης ἰδὼν¹ ἔφη· ἡ σκληρότης τῆς καρδίας σου εἰς λίθους ἐτάπη· ἐπειδὴ γὰρ τοὺς λίθους δοξάζεις εἶναι θεοὺς, λίθους σφίρειν κεκληρώσασαι.

CLXXI. Ἐκείνος δὲ ὡς δῆθεν δεδεμένου τοῦ ἁγίου κανυόμενος ἔλεγεν· ἐγὼ σε ποιῶ εἰς ὑπόδειγμα πάντων τῶν γοητῶν ἀναιρεθῆναι. τρηκαῦτα σὺν ὁ ἅγιος Κλήμης δεδωκὼς εὐχὴν καὶ εὐλογίας τὴν ἐκείνου σύμβιον ἀπώρητο τοῦτο ἐπιτελάμενος αὐτῇ, μὴ παύσασθαι τὸ παράπαν τῆς προσευχῆς, μέχρις ἂν τὴν παρ' αὐτοῦ ἐπίσκεψιν ὁ Κύριος εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς καταξιώσῃ ἀναδείξαι. κλαυθὸν τοῖσιν καὶ εὐχομένη τῇ Θεοδώρᾳ πρὸς ἰσπέραν ἐφάνη τις ἀνὴρ τῇ πολιᾷ αἰδέσματος καὶ εἶπεν· διὰ σε ἡγίης ἔσται ὁ Σισίνιος, ὅπως πληρωθῇ ὅπερ ἔφη ὁ ἀδελφός μου Παῦλος ὁ ἀπόστολος· ἁγιασθήσεται ὁ ἀνὴρ ὁ ἀπίστος διὰ τὴν γυναῖκα τὴν πιστήν.¹ καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξ ὕψους αὐτῆς ἀνεχώρησεν. ὅθεν ἀναμφίβολον ὑπάρχει καὶ κατάδηλον, τὸν μακάριον ἐκείσε Πέτρον τὸν ἀπόστολον φανῆναι.

CLXXII. Καὶ δι' ἐξαντῆς ἐκάλεσεν ὁ Σισίνιος τὴν Θεοδώραν καὶ λέγει αὐτῇ· δέομαί σου, ἵνα ἰκετεύσῃς τὸν θεόν σου τοῦ μη ὀργισθῆναί μοι. σὲ γὰρ ζήλοντῆρας παρεγενόμεν καὶ εἰσῆλθον κατόπις εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τὸ θέλειν με ὁρᾶν τὰ τελούμενα μυστήρια καὶ ἀκρατήρῃ εἶναι τῶν λεγομένων, τὴν τε ὁρασίν καὶ ἀκοήν ἀπαίλεσα. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ ταῦτά με ἀνακτίσασθαι ἢ τοῦ Κλήμεντος ἀπειργάσατο παρουσία, δεήθῃται αὐτοῦ, ὅπως ἴδῃ πρὸς με καὶ ποιήσῃ με τὴν ἀλήθειαν ἐπιγινῶναι. ἐπεὶ καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς παισί μου ἀσφαλῶς ἐνομίζετο, τὸν Κλήμεντα δεσμεῦν σὺν τοῖς αὐτοῦ κληρικαῖς καὶ τοῦτον περισφίρειν· ἀλλ' οὗτοι λίθους τε καὶ στύλους¹ δεσμοῦντες ἔλκων τε καὶ ἀνθέλκων καταφαίνοντο.

CLXXIII. Τρηκαῦτα σὺν ἡ Θεοδώρα πορευθεῖσα διηγήσατο πάντα, ἄπερ εἶδε καὶ ἄπερ ἐδηλώθη ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς τῷ ἁγίῳ Κλήμεντι. παραγόμενος σὺν ὁ ἅγιος πρὸς τὸν Σισίνιον μετὰ πολλῆς τιμῆς ὑπεδέχθη. παρ' οὗ ἀκρωσὸς ὄσασπερ πρὸς οἰκοδομὴν ψυχῆς αὐτοῦ συνέτεινεν, ἐπίστευσεν τῷ θεῷ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἤρξατο τοῖς ποσίν τοῦ ἁγίου Κλήμεντος προκυνδεῖσθαι καὶ βοᾶν·

CLXXIV. Ἐὐχαριστῶ τῷ θεῷ ἀληθινῷ καὶ πατοκράτορι, ὃς διὰ τούτου με τετίρωλεν, ἵνα ὕψωμαι αὐτὸν, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἀκοήν ἀφείλετό¹ μου, ἵνα ἐν ᾧ τὴν ἀληθειάν ποτε δι' ἄγνοιαν κατέβλασεν, ἐν αὐτῇ ἀκούσας δεῖξωμαι· καὶ τούτο μὲν ἐνόμιζον ψευδὲς ὑπάρχειν, ὅπερ ἦν ἀληθές. ἐδύκουν δὲ τὸ ἔμπαιψιν ἀληθές, ὃ² ψευδὲς ἐτύγχανεν· ἐτὸ σκότος ἐνόμιζον φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος ὑπελάμβανον. ἀλλ' ἐκαθαρίσθη ὁ ροὺς μου ἐκ τοῦ μολυσμοῦ τῆς εἰδωλομασίας. ἀληθῶς γὰρ ἐπήγγων τοὺς δαίμονας ἐξαπατώστας τοὺς

hominis aures atque oculi, quoniam tu dixisti: *Quaecumque petieritis credentes accipietis*, et haec tua promissio permanet in seculum seculi. Cumque omnes dixerunt Amen, subito aperti sunt oculi Sisinnii itemque aures. At Sisinnius videns sanctum Clementem stantem cum coniuge sua mente excidit reputans, quidnam hoc esset, ac existimans id praestigiosis artibus et illusionibus effectum fuisse, coepit servit suis mandare atque dicere: Tenete Clementem episcopum; nam ut ingrederetur ad uxorem meam, magica sua arte mihi caecitatem induxit.

CLXX. Illi vero, quos iusserat Clementem constringere ac trahere, columnas adiacentes ligabant et trahebant aliquando quidem ex interioribus ad exteriora, aliquando vero ab exterioribus ad interiora; hoc autem ipsi etiam Sisinnio videbatur, quod sanctum Clementem ligatum tenerent ac traherent. Quem intuens sanctus Clemens dixit: Duritia cordis tui in lapides conversa est; quia enim lapides putas esse deos, lapides trahere sortitus es.

CLXXI. Ille vero quasi beato victo insultans dicebat: Ego te faciam in exemplum omnium praestigiatorum interimi. Tunc sanctus Clemens cum dedisset orationem et uxori eius benedixisset, abiit hoc eidem mandans, ne ab oratione ullo modo cessaret, donec visitationem suam Dominus in virum eius dignaretur ostendere. Flenti igitur et oranti Theodora ad vesperam apparuit quidam vir canicie venerandus dixitque: Propter te sanus erit Sisinnius, ut impleatur quod dixit frater meus Paulus apostolus: Sanctificabitur vir infidelis per mulierem fidelem. Hisque dictis discessit ab eius aspectu. Unde indubium et perspicuum est, beatum Petrum apostolum illic apparuisse.

CLXXII. Et vero statim Sisinnius vocavit Theodoram atque illi: Obsecro te, ut roges Deum tuum, ne irascatur mihi. Zelotypia enim tui ductus adveni et ingressus sum postea in ecclesiam, et quia volui videre quae celebrabantur mysteria auditorque esse eorum quae dicebantur, et visum et auditum amisi. Nunc vero quandoquidem haec me recuperare fecit Clementis adventus ora eum, ut veniat ad me meque faciat veritatem agnoscere. Etenim mihi servisque meis pro certo putabatur, quod Clementem cum eius clericis ligarent eumque distraherent; sed illi lapides et columnas ligasse et huc illucque traxisse noscebantur.

CLXXIII. Tunc ergo Theodora profecta narravit sancto Clementi omnia, quae viderat et quae a marito suo dicta fuerant. Veniens itaque sanctus ad Sisinnium multo cum honore susceptus est. A quo audivit, quaecumque ad aedificationem animae suae pertinebant, et credidit Deo ex toto animo et coepit ad pedes beati Clementis advolvi et clamare:

CLXXIV. Gratias ago vero Deo et omnipotenti, qui me ideo excaecavit, ut videam eum, et ideo auditum abstulit mihi, ut in quo veritatem aliquando ob ignorantiam deridebam, eodem auditu eam acciperem: et hoc quidem putabam falsum esse, quod verum erat, existimabam autem rursus verum quod falsum erat, tenebras putabam lucem et lucem tenebras arbitrabar. Sed purgatus est animus meus a sordibus insani idolorum cultus. Vere siquidem agnovi decipi a daemonibus homines ut in eos, qui

V. — 4) Math. 21, 22. — 5) αἰῶ-
νας O.

Cap. CLXX. 1) ἀπειθῶν O.

Cap. CLXXI. 1) I Cor. 7, 14.

Cap. CLXXII. 1) ξύλα O.

Cap. CLXXIV. 1) ἀρελλαιο V,
pronomine μου omissio. — 2) ὄπερ O.

ἀνθρώπους, ὅπως τῶν μὴ πιστευόντων τὸν Χριστὸν εἶναι θεὸν κυριεύσωσιν πέτραι καὶ λίθοι κερφοὶ καὶ ἄλλοι, ὡσπερ κάμου ἐπεκράτησαν μέχρι τῆς δευρο. ταῦτα καὶ τὰ παραπλήσια τούτους τοῦ Σισιωνίου εἰπόντος χαρὰ μεγάλη γέγονεν. ἐπίστευσεν γὰρ σὺν πάσῃ τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ ἐπιδεδωκὸς τὸ οἰκεῖον ὄνομα προσεγγίσατος τοῦ πάσχα ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ πάντες οἱ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. ἡμιθμῆθησαν δὲ οἱ βαπτισθέντες ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες σὺν τοῖς νηπιαῖς τετρακόσιοι εἰκοσι τρεῖς· διὰ τοῦτον δὲ τὸν Σισιωνιον πολλοὶ τῶν περιφανῶν καὶ φίλων Νέρουα τοῦ βασιλέως ἐπίστευσαν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ἐπιστρέψασαν.

CLXXV. Κατ' ἐκείνου δὲ καιροῦ ὁ κόμης τῶν ὄφρκιων Πούβλιος Τυρριοντιανὸς¹ ἑωρακὸς ἀναρίθμητον πληθὺν τῷ Χριστῷ πιστεύσασαν προσεκαλέσατο τοὺς προστάτας τῶν ὄφρκων, καὶ δεδιωκὸς αὐτοῖς χρέματα ἔπεισεν αὐτούς, ἵνα τάραχον κινήσωσιν τῷ χριστιανικῷ ὀνόματι.

CLXXVI. Διοικούντος τοίνυν Μαμερτίνου τοῦ ἐπάρχου τῶν πολιτικῶν θρόνον στάσις γέγονεν τοῦ Ῥωμαίου δήμου ἐπ' ὀνόματι τοῦ Κλήμεντος. καὶ πρὸς ἀλλήλους συγχυθέντες ἄλλοι ἄλλο κατ' αὐτοῦ ἔλεγον, τινὲς δὲ ἀντέλεγον· τί γὰρ κακὸν ἔπραξεν, ἢ τί τῶν καλῶν οὐ κατορθώσων; ὅστις γὰρ ἀρμόστος παρ' αὐτοῦ ἐπεσκέφθη, ἰάσεως ἔτυχεν· ὅστις πρὸς αὐτὸν λαπούμενος ἀπῆλθεν, χαίρων ἀνεχώρησεν· οὐδένα ποτὲ ἔβλαψεν, πάντας δὲ ὠφέλιπον. ἄλλοι δὲ πνεύματι διαβολικῷ ἐκμανθέντες ἔπραζον γοητικαῖς τέχναις ταῦτα ποιῶν τῶν θεῶν ἡμῶν τὴν λατρείαν ἀνατρέπει· τὸν Δία λέγει μὴ εἶναι θεόν, Ἡρακλῆα δὲ τὸν ἡμέτερον φύλακα, ἀκάθαρτον εἶναι λέγει πνεῦμα· Ἀφροδίτην τὴν ὄσιαν, πόρνην γαρνεῖναι ὑποτίθεται· Ἐστίαν δὲ τὴν μεγάλην θεῶν νηρὶ καταναλώσθαι βλασφημεῖ. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν εὐαγεστότην Ἀθηναῶν, Ἀρτεμῖν τε καὶ Ἐρμῖν, ἅμα¹ τε τὸν Κρόνον, καὶ τὸν Ἄρα διαβάλλει. πάντα τε τὰ ὀνόματα τῶν ἡμετέρων θεῶν καὶ τοὺς ναοὺς καθυβρίζει. ἢ θύσει τοῖς θεοῖς ἡμῶν, ἢ αὐτοὺς ἐξαλειφθεῖη.

CLXXVII. Τότε Μαμερτίνος ὁ τῆς πόλεως ἐπαρχος μὴ φέρον τὴν στάσιν τοῦ δήμου¹ ἐκέλευσεν πρὸς ἑαυτὸν² ἀχθῆναι τὸν μακαριώτατον Κλήμεντα, ὅπερ θεασάμενος ἤρξατο λέγειν· εἰς εὐγενεὺς μὲν ὄλης προελθὼν, ὅπερ ἡμῖν ἢ τῶν Ῥωμαίων πληθὺς μαρτυρεῖ· ἀλλὰ πλάνην ὑπέστης, καὶ διὰ τοῦτο οὐ φέρονται σιωπᾶν, ἐπειδὴ οὐκ οἶδα τίνα Χριστὸν σέβῃ καὶ ἐναντία τῶν θεῶν ἀποδέχῃ. διὸ ἀποθέσθαι σε δεῖ πᾶσαν τὴν περιττὴν δεισιδαιμονίαν, καὶ τοῖς εἰς ἔθους ἡμῖν θεοῖς λατρεύειν. τότε ὁ μακάριος Κλήμης ἔφη· τῆς πόλεως τὴν τῆς σῆς ὑπεροχῆς φρόνησιν προσανέχειν μὴν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ μὴ διὰ τὴν στάσιν³ τῶν ἀπαιδευτῶν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἴμον λόγον γράψασθαι με. ἐπεὶ εἴαν κίνης ἡμᾶς πολλοὶ περιυλάξωσιν, μὴ δύνανται ἀφελῆσθαι καὶ τὸ εἶναι ἡμᾶς μὲν λογικὸς ἀνθρώπους, ἐκείνους δὲ κίνης καθυλακτοῦνας· καὶ γὰρ ἡ στάσις αἰεὶ παρὰ ἀπαιδευτῶν προερχομένη διαδεδικνύται, ὥστε μηδὲν ἀσφαλὲς ἔχειν, μήτε μὴν ἀληθές. ὅθεν σιγῆς ζήτητέθω πρόφρασις, ἐν ἣ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ὁ λογικὸς ἄνθρωπος καὶ⁴ καθ' ἑαυτὸν βουλευέσθαι καὶ διαλέγεσθαι ἀπαρξήται,⁵ ἵνα τὸν ἀληθῆ θεὸν εὐροι, ᾧ τὴν ἑαυτοῦ πίστιν σμωπερεπῶς παράθοι.

CLXXVIII. Τότε Μαμερτίνος ὁ ἐπαρχος¹ ἀποστείλας ἀναφορὰν Τραιανῷ τῷ αὐτοκράτορι ἀτήγαγεν περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ μακαρίου² Κλήμεντος φάσκων· τούτον τὸν Κλήμεντα στασιώδεις κτανγαῖς ζῆτων ὁ δῆμος οὐ παύεται, καὶ ἀξιόπιστος ἀπύδαιξις εἰς τὰ κατ' αὐτοῦ³ εὐρεθῆναι οὐ

non credunt Christum esse Deum, dominantur petrae ac lapides audita carentes et voce, quemadmodum et mihi imperarunt usque in hunc diem. Haec et his similia Sisinnio proferente gaudium magnum ortum est. Credidit enim cum omni domo sua, traditoque suo nomine appropinquante paschate baptizatus est ipse et omnes, qui in eius domo erant. Numerati autem sunt qui baptisati fuerunt viri et mulieres cum infantibus quadringenti viginti tres. Caeterum propter hunc Sisinnium multi illustrium et amicorum Nervae Imperatoris crediderunt et ad Deum conversi sunt.

CLXXV. Illo tempore comes sacrorum officiorum Publius Tarquinius cum innumeram multitudinem Christo videret credidisse, accessivit praefectus regionum et data eis pecunia persuasit, ut tumultum commovere adversus nomen Christianum.

CLXXVI. Administrante igitur Urbis praefecturam Mamertino seditio facta est populi Romani de nomine Clementis atque inter se confusi alius aliud adversus eum dicebat contradicentibus autem nonnullis: Quid enim mali fecit aut quid non bonae rei gessit? Quicumque enim aegrotus ab eo visitatus est, sanitatem est consecutus; quicumque ad eum tristitia affectus abiit, gaudens reversus est; nullum unquam laesit, imo profuit omnibus. Alii autem diabolico accensi spiritu clamabant: Magicis artibus ista faciens deorum nostrorum cultum evertit: Iovem negat esse deum, Herculem vero custodem nostrum dicit esse immundum spiritum, Venerem sanctam meretricem fuisse docet, Vestam autem magnam deam igne fuisse consumptam calumniatur. Simili quoque modo sanctissimam Minervam, item Dianam, Mercurium simulque Saturnum et Martem infamat. Atque omnia deorum nostrorum nomina et templa contumeliis afficit. Aut sacrificabit diis nostris, aut ipse deleatur.

CLXXVII. Tunc Mamertinus Urbis praefectus non ferens populi seditionem iussit ad se duci beatissimum Clementem, quem intuitus coepit dicere: E nobili quidem radice prodiisti, quod nobis Romana plebs testatur; sed errorem subiisti, et ideo non ferunt silentium, quia nescio quem Christum colis et diis contraria suscipis. Quocirca oportet, ut deponas omnem superfluum superstitionem colasque ex nostro more deos. Tunc beatus Clemens Optarem, inquit, tuae excellentiae prudentiam ad meam defensionem attendere et non propter imperitorum seditionem, sed propter meam doctrinam accusasse me. Nam si canes multi allatraverint, non possunt etiam auferre quod homines rationales sumus, ipsique remanent canes oblatrantes. Etenim seditio semper ab imperitis proficiisci ostenditur, adeo ut nihil habeat tutum, nec etiam verum rectumque. Quamobrem quaeratur silentii occasio, in quo pro salute sua homo rationis particeps apud se consultare ac disserere incipiat, quo verum Deum inveniat, cui fidem suam digne commendet.

CLXXVIII. Tunc Mamertinus praefectus missa relatione ad Traianum Imperatorem de nomine beati Clementis detulit dicens: Hunc Clementem seditiosis clamoribus populus non cessat quaerere, et fide digna probatio adversus illius gesta inveniri non potest. Tunc Traianus Impe-

Cap. CLXXV. 1) Τουρκουτιανός 3) σύστασιν O in textu, στάσιν ad oram. — 4) και om. O. — 5) ἀπέσφεται O.

Cap. CLXXVI. 1) ὁμοῦ O.

Cap. CLXXVII. 1) τοῦ δήμου τὴν στάσιν ord. V. — 2) αὐτὸν O. — CLXXVIII. 1) Τότε Πούβλιος ὁ Τουρκουτιανός vulg. — 2) ἀγίου O. —

δίνεται. τῆρικαῦτα Τραιῖανός ὁ αὐτοκράτωρ ἀντέγραψεν, δέον αὐτὸν ἢ συναινεῖν θύοντα, ἢ πέραν τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Ἰόρτου ἐν ἐρήμῳ⁴ πύλει παρακειμένη τῇ Χερσῶνι ἐξορισθῆναι.

CLXXIX. Καὶ ὅποτε τὸ τοῦ Τραιῖανου κέλευσμα ἐπεκυρώθη, ἐπέπε-
τετο ὁ Μαρμαρίνος, ὅπως ὁ Κλήμης ἐκούσιον ὑπερορίαν μὴ αἰτήσῃται, ἀλλὰ
μᾶλλον τοῖς θεοῖς σπονδὰς προσάξῃ. ἀλλ' ὁ μακάριος Κλήμης ἠγωνίζετο καὶ
αὐτοῦ τοῦ δικαστοῦ τὸν λογισμόν εἰς τὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ μεταγαγεῖν, καὶ
ἐαυτὸν ἀποδείξει προυαιεῖσθαι μᾶλλον τὴν ὑπερορίαν, ἢ δεδότησθαι. τοσαύ-
την τοῖν ὁ κύριος χάριν τῷ Κλήμει παρέσχετο, ὥστε κατοδύρεσθαι
Μαρμαρίνον τὸν ἐπαρχὸν καὶ λέγειν· ὁ θεός, ᾧ σὺ εὐλοκρῶς λατρύνεις, αὐτός
σοι βοηθήσει ἐν ταύτῃ τῇ γραφῇ τῆς ὑπερορίας. καὶ ἀφώρισεν καὶν, καὶ
πάντα τὰ πρὸς τὴν χρεῖαν ἀναγκαῖα ἐπιβαλὼν ἀπέπεσεν.¹ οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
ἐκ τοῦ λαοῦ εὐλαβεῖς ἄνδρες πολλοὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

CLXXX. Ἦνίκα δὲ κατέλαβεν τὸν τόπον τῆς ὑπερορίας, ἐν τῇ ἐργα-
σίᾳ τῆς τῶν μαρμάρων λατομίας περαιτέρω δύο χιλιάδων χριστιανούς εἶρεν
αὐτόθι μακροχρονίῳ γραφῇ καταδικασθέντας. οἵτινες ἐωρακότες τὸν ἅγιον¹
καὶ αὐδύμον Κλήμειτα ἀπαντες ὁμοθυμαδὸν μετὰ στεναγμῶν² καὶ ὀδυρμῶν
προσελθόντες ἔλεγον· εὖξαι ὑπερ ἡμῶν, ὅσαι ἐσθάρχα, ἵνα ἄξιω ἀποδειχθῶ-
μεν τῆς παρὰ τοῦ Χριστοῦ ἐπαγγελίας. οὗς ἐγνωκὼς ὁ ἅγιος Κλήμης διὰ
τὸν θεὸν ὑπερορισθέντας ἔφη· οὐκ ἀπροσφόρος ὁ κύριός με ἐταῦθα ἀπεκα-
τέστησεν, ἀλλ' ἵνα συμμέτοχος γενόμενος τῶν παθημάτων ὑμῶν εἴη παρηγο-
ρίας υποτίπνωσις καὶ ὑπομονῆς ἐμπυρέξω.

CLXXXI. Ἐμαθὲν δὲ παρ' αὐτῶν, ὅτι ἀπὸ μιλίων ἐξ τὸ ὕδωρ ἐπὶ
τῶν ἰδίων ὤμων ἐκόμισον. αὐτίκα οὖν ὁ ἅγιος Κλήμης προστρέψατο αὐτοὺς
λέγων· εὖξάμεθα πρὸς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, ἵνα τοῖς ὁμολογη-
ταῖς τῆς πίστεως αὐτοῦ νομῆν ὕδατος διανοίξῃ¹ καὶ ὁ πατάξας τὴν πέτραν
ἐν γῇ ἐρήμῳ τοῦ Σινᾶ, καὶ ἐρήθησαν ὕδατα εἰς πλησμοσὴν, αὐτὸς ἡμῖν τὸ
ἀρθθον ἡμᾶ παρασχῶ, ὅπως τῇ αὐτοῦ χορηγίᾳ εὐφρανθῶμεν. καὶ δὴ τῆς
κεσίας πληρωθεῖσιν ἐνθεν κἀκείθεν περιβλέψατο καὶ εἶδεν ἀμνὸν ἐστῶτα,
ὃς τὸν δεξιὸν πόδα ἐκούφισεν, οἶα τὸν τόπον τῷ ἁγίῳ Κλήμει ὑποδεικνύς.
τότε ὁ ἅγιος Κλήμης ἐνόησας τὸν κύριον εἶναι, ὃν μόνος² αὐτός τετίετατο
καὶ ἕτερος παντελῶς οὐδεὶς, ἐπορεύθη πρὸς τὸν τόπον καὶ εἶπεν· ἐν ὀνόματι
τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος κρούσατε ἐν τῷ τόπῳ
τούτῳ. καὶ ἐπειδὴ πάντες ἐν κύκλῳ τοῖς σιαπανίσις ἐσκαπαν καὶ οὐκ αὐτὸν
τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ ἀμνὸς ἔστη, λαβὼν μικρὸν σκαλίδιον ὁ ἅγιος ἐλαφρῶ κρού-
ματι τὸν τόπον τὸν ὑπὸ τὸν πόδα τοῦ ἀμνοῦ ἐκρούσεν, ὅθεν παραρρήμα
πηγὴ ὑπερβλύουσα ταις φλεβῖν εὐπρεπεστάτη ἀνεφάνη, ἣ τις σὺν ὀσμῇ
ἐκχυθεῖσα ποταμὸν ἀπέτελεσεν. τῆρικαῦτα ὁ ἅγιος Κλήμης πάντων ἀγαλλιω-
μῶν εἶπεν· τοῦ ποταμοῦ τὰ ὀρμήματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ.³

CLXXXII. Διὰ ταύτην οὖν τὴν σφίμην προσέδραμεν πᾶσα ἡ ἐπαρ-
χία, καὶ οἱ ἐληλυθότες ἅπαντες πρὸς τὴν διδαχὴν τοῦ ἁγίου Κλήμειτος ἐπέ-
στρεφον¹ πρὸς τὸν κύριον, ὥστε καθ' ἡμέραν πεντακῶσοι καὶ περαιτέρω
βαπτίζομενοι ἀναχώρουν. ἐντοῦ δὲ ἐνδὲς ἔτους γενόνασιν ἐκείσε παρὰ τῶν
πιστῶν ἰβδομήκοντα πέντε ἐκκλησίαι, καὶ πάντα τὰ εἰδῶλα κατεθρόβησαν,
πάντες οἱ ναοὶ τῆς περιχώρου κατεθρόβησαν, πάντα τὰ ἄλογα ἐπὶ τριακῶσια
μῖλλα δὲ ὅλον ἐν κύκλῳ κατεκόπησαν καὶ κατεστράφησαν.

CLXXXIII. Τῆρικαῦτα οὖν ἐπίφθονοι διήγημα διέδραμε πρὸς τὸν
βασίληα Τραιῖανόν, ὡς αὐτόθι πρὸς ἀναρτίμειτον πλῆθος ὁ τῶν Χριστιανῶν

rator rescripsit, oportere eum vel consentire sacrificando, aut ultra mare et Pontum in desertum Chersoni adiacens oppidum relegari.

CLXXXIX. Cumque Traiani iussum fuit confirmatum, cogitabat Mamertinus, quonam modo Clemens voluntarium non peteret exilium, sed potius diis libamina exhiberet. Verum beatus Clemens contendebat, ut ipsius quoque iudicis animum ad fidem Christi adduceret ipseque ostenderet, se eligere exilium magis quam timere. Tantam itaque gratiam Dominus Clementi praebuit, ut Mamertinus praefectus lugeret ac diceret: Deus, quem tu sincere colis, ipse tibi opem feret in hoc exilii iudicio. Et constituit navem cunctisque ad usum necessariis impositis, dimisit. Quin etiam e populo homines religiosi quidem multi secuti sunt eum.

CLXXX. Ubi autem pervenerunt ad exilii locum, in opere caedendi marmoris ultra duo millia Christianos illic invenit iam diu iudicii sententia condemnatos. Qui sanctum et celebrem Clementem intuiti omnes concórditer cum gemitu ac fletu accedentes dixerunt: Ora pro nobis sancte pontifex, ut digni efficiamur promissione Christi. Quos cum cognovisset sanctus Clemens propter Deum fuisse deportatos ait: Non abs re Dominus me huc perduxit, sed ut participes factus perpressionum vestrarum etiam consolationis et patientiae exemplum praeberem.

CLXXXI. Didicit autem ab eis, quod de sexto miliario aquam suis humeris deportarent. Confestim ergo sanctus Clemens cohortatus est illos dicens: Oremus ad dominum nostrum Iesum Christum, ut fidei suae confessoribus vonam aquae aperiat, et qui percussit petram in deserto Sinae et fluxerunt aquae in abundantiam, ipse nobis copiosum laticem praebeat, quo ipsius suppeditatione laetemur. Et vero completa supplicatione hinc illincque circumspexit et vidit agnum stantem, qui dexteram pedem levavit tanquam sancto Clementi locum ostendens. Tunc sanctus Clemens reputans Dominum esse, quem solus ipse conspexit et nullus omnino alius, ad locum profectus est ac dixit: In nomine patris et filii et spiritus sancti pulsate in hoc loco. Cumque omnes lignibus in orbem fodissent, non autem locum ipsum in quo agnus steterat, sanctus accepto parvo sarculo locum qui erat sub pede agni percussit levi ictu, unde repente fons redundantibus pulcherrimus emerit, qui cum impetu effusus effecit fluvium. Tunc sanctus Clemens cunctis exsultantibus dixit: *Fluminis impetus laetificant civitatem Dei.*

CLXXXII. Ob hanc igitur famam concurret tota provincia, quique veniebant ad sancti Clementis doctrinam, omnes convertebantur ad Dominum, adeo ut quotidie quingenti et amplius recederent baptizati. Intra unum autem annum factae sunt illic a fidelibus septuaginta quinque ecclesiae, et omnia idola contracta sunt, omnia templa circumiacentis regionis diruta sunt, omnes luci usque ad trecenta milliaria in circuitu concisi sunt et solo aequati.

CLXXXIII. Tum igitur invidiosa narratio pervenit ad Imperatorem Traianum, quod illic ad innumerabilem multitudinem aductus esset

3) αὐτὸν V. — 4) ἐρερήμῳ p. ἐν ἐρήμῳ O.

Cap. CLXXXIX. 1) ἐφορτώθη δὲ ἡ ναῦς interponit vulg.

Cap. CLXXX. 1) μακίριον O. —

2) μετὰ στεναγμῶν ὁμοθυμαδὸν ἰν. O, ubi subinde om. καὶ ὄδυρμῶν.

Cap. CLXXXI. 1) ἀνολεῖ O. —

2) Ita vulg., μόνον OV. — 3) Ps. 45, 5.

Cap. CLXXXII. 1) καὶ ἐπέστρεφον V.

ἐπηξήθη λαός. καὶ ἀπεστάλη παρ' αὐτοῦ Ἀντιφιδιανός¹ ὁ ἡγεμὼν, ὅτις πλείστοις τῶν Χριστιανῶν διαφόροις βιασάσις ἀντίστην. ὁρῶν δὲ τοὺς πάντας τῷ μαρτυρίῳ μετὰ χαρᾶς προσερχομένους παρεχώρησεν τῷ πλήθει, μόνον δὲ τὸν ἅγιον Κλήμεντα ἐπιθύνειν βιαζόμενος. καὶ ἰδὼν οὕτως ἰδρυμένον ἐν κυρίῳ καὶ καθόλου μετατεθῆναι μὴ βουλόμενος λέγει τοῖς δημίσι· λαβόντες ἀπαγάγετε αὐτὸν μέσον τῆς θαλάσσης καὶ δῆσατε² πρὸς τὸν ἀντίον αὐτοῦ ἀγκυραν σιδηρᾶν καὶ ῥίψατε αὐτὸν ἐν τῷ βυθῷ κάτω, ὅπως μὴ δυνηθεῖεν οἱ Χριστιανοὶ ἀναλίσθαι τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ ἀπὲρ θεοῦ σέβασθαι αὐτόν.

CLXXXIV. Τούτου ὅν γενομένου ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν Χριστιανῶν ἐν τῷ αἰγιαλῷ παρεστὸς ᾤδύρετο. καὶ ἐπὶ τούτοις εἶπον Κορνήλιος καὶ Φαῖβος οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ· πάντες ὁμοθυμαδὸν ἐξώμασθα, ἵνα δείξῃ ἡμῖν ὁ κύριος τοῦ μάρτυρος αὐτοῦ τὸ λείψανον. εὐχομένον τοῖνυν τοῦ λαοῦ ἐπεχώρησεν ἡ θάλασσα εἰς τὸν ἴδιον κόλπον ἐπὶ τρία σχεδὸν μίλια· καὶ εἰσελθόντες διὰ ξηρᾶς οἱ λαοὶ εὗρον ἐν σχήματι ναοῦ μαρμαρίνου οἶκημα παρὰ θεοῦ ἠντρεπισμένον, καὶ αὐτόθι καίμενον τὸ σῶμα τοῦ ἁγίου Κλήμεντος καὶ τὴν ἀγκυραν, μεθ' ἧς ἐβόηθη, πλησίον αὐτοῦ καμένην.

CLXXXV. Ἀπεικάλυφθη τοιγαρὸν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ τοῦ μὴ ἐκβαλεῖν¹ τὸ λείψανον ἐκ τοῦ τόπου· οἷς καὶ τούτο ἐξηγητήσθη, ὡς ὅτι ἐκάστῳ χρόνῳ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀθλήσεως αὐτοῦ ὑποχωρήσει ἡ θάλασσα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας τοῖς ἐρχομένοις ξηρὰν πορείαν παρασχομένη. ὅπου εἰς ἔπαινον τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εὐδόκησεν ὁ κύριος γενέσθαι μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας.² τούτου δὲ γεγονότος πάντα τὰ κυκλόθεν ἔθνη ἐπίστευσαν τῷ Χριστῷ. ἐνθα οὐδεὶς Ἑλλήν, οὐδεὶς Ἑβραῖος, οὐδεὶς τὸ παράπαν εὐρίσκειται αἰρετικὸς. γίνονται γὰρ ἐκείσε πλείστοι ἐνεργεσίαι· τυφλοὶ φωτίζονται ἐν τῇ ἑορτῇ αὐτοῦ, δαίμονες ἀπελαύνονται, ῥηῶντες ὑγιαίνουν, οἱ τοῖς νεφροῖς ἐταζόμενοι καὶ λιθιῶντες μόνη τῇ τοῦ λειψάνου αὐτοῦ προσσπαύσει καὶ ὕδατος ἁγιοσθέντος ῥαντισμῷ καὶ πόσει τοῦ νοσήματος ἀπολύνονται, ἀλγυνομένοι τε πόσῳ οἰαδῆποτε πρὸς τὴν τοῦ ἱερομάρτυρος καταγεύοντες βοηθίαν ἰάσεως ἀπολαύουσιν. καὶ διαμένει ἡ δόξα αὐτοῦ καὶ ὁ ἔπαινος εἰς αἰὲν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ καὶ μεθ' οὗ τῷ πατρὶ ἡ δόξα πᾶν τῷ πατριῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ πνεύματι νῦν καὶ αἰὲν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. ἀμήν.

populus Christianorum. Et missus ab eo est Aufdianus praeses, qui multos Christianos diversis suppliciis interemit. Sed cum videret omnes ad martyrium cum gaudio accedere, cessit multitudini solum tamen sanctum Clementem cogens ad sacrificandum. Et videns adeo stabilem in Domino, nec omnino posse a sententia dimoveri, dixit ad suos: Prehendite eum et abducite in medium mare, et ligate ad collum eius ancoram ferream, et in profundum deiiciatur, ne possint Christiani corpus eius auferre et pro Deo colere.

CLXXXIV. Hoc igitur peracto universa Christianorum multitudo ad littus adstans lamentabatur. Atque ad haec dixerunt Cornelius et Phoebus eius discipuli: Omnes unanimi consensu precemur ut nobis Dominus ostendat martyris sui reliquias. Orante igitur populo recessit mare in sinum suum ad tria fere millia, et ingressi per aridam populi repererunt in figura templi marmorei paratum a Deo habitaculum atque ibi positum corpus sancti Clementis et ancoram, cum qua delectus fuerat, haud procul ab eo iacentem.

CLXXXV. Revelatum ergo fuit discipulis eius, ne reliquias illo loco tollerent, quibus et hoc oraculum redditum est, fore ut singulis annis die certaminis eius recessurum sit mare per septem dies et venientibus siccam projectionem praebiturum. Quod quidem nominis sui laudem Domino placuit fieri usque in hodiernum diem. Hoc autem facto omnes quae in ambitu sunt gentes crediderunt Christo. Ibi nullus gentilis, nullus Iudaeus, nullus omnino invenitur haereticus. Nam illic multa conceduntur beneficia: caeci illuminantur in illius festo, daemones expelluntur, febrientes sanantur, renibus et calculo laborantes per solum corporis ipsius contactum et sanctificatae aquae aspersionem, ac potum a morbo liberantur, tum qui qualicumque affliguntur languore ad sacri martyris confugientes auxilium consequuntur medelam. Atque permanet gloria eius et laus in perpetuum per dominum nostrum Iesum Christum, per quem et cum quo patri gloria cum sanctissimo et vivifico ipsius spiritu nunc et semper et in secula seculorum. Amen.

Cap. CLXXXIII. 1) Ita vulg., *Αυρηδιανός* scr. OV. — 2), *δησαντες* O, qui om. *καὶ* ante *δέψατε*.

Cap. CLXXXV. 1) *ἐκβάλλαι* V. —

2) In O doxologia sequitur: *αὐτῷ ἢ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν*. Quae eam excipiunt, in eodem Cod. Ottoboniano non leguntur.

CORRIGENDA

CUM ALIQUOT EMENDATIONIBUS E. E. SEILERI.

Pag. 3 notula 1 scr. Adr. Turnebus — 4, 20 ἡ ψυχῇ, — 6, 5 ἄρα εἰ, alterutra particula delenda quippe ex dittographia orta; si ἄρα serves scribendum est ἄρα; in altera epit. est εἰ. E. S. — 7, 24 tegere non valens — Cap. V not. 13 mutavit in παρτίπασι δ' — 10, 27 διεθρημανώμην — 12, 24 ἐγὼ σοι σήμερον — 14, 11 ἐξήλατό τε E. S. — 20, 10 πᾶσα — 38 ἀνωτάτη E. S. — 22, 5 hic et in altera epit. repono e libris προλήψε, E. S. — 24, 14 hic et in altera epit. repono e libris κλεισθῆν E. S. — 26, Cap. XXXIII not. 2 finis. Cfr. — 30, 22 πένθος — 32, 38 ἰμάς; ἡ χάριν — 33, 22 Simon iste magus — 36, 15 κατέκριν — 28 τοιαῦτα, καὶ — 37, 39 possit, — 39, Cap. LVI not. 4 εἰ φρονῶ — 40, 38 διαναπαύσει E. S. — Cap. LVII not. 2 Hom. VII, 9, — 41, 22 Quo postquam — 43, Cap. LXIV not. 1 Perionius — 44, 29 ὑγαινοντας — 45, 30 ablativis — 41 sancti — 48, 20 ἡράδιος — 23 ὄθεν — 49, 9 ignores vitae — 25 Et — 49, Cap. LXXIV not. 11 Ἀνδρίας inv. D. — 51, 11 vitam — 39 ignoramus, qui — 53, 6 volo, ut — 54, 1 repono e codd. παύσηται, ut est etiam in epit. altera. E. S. — 56, 43 αὐτῆς νίδος, ut recte habet epit. altera. E. S. — 58, 14 ἕως εἰς τὴν τῶν — 33 ἐπὶ τὸ αὐτὸ — 59, 27 etiam — 61, Cap. XCV not. 2 vocum Graecarum — 63, 29 dillegere; — Cap. XCVI not. 12 B, quod — 65, Cap. C not. 2 et nostra Epit. Probo. — 67, 6 in ter — 69, Cap. CVI not. 5 συμπαρκαλισάντων — 71, 25 amorem; sed — 72, 17 ἠκολούθησαν. — 26 ἀνέμεινα — 29 εὐχῇ — Cap. CX not. 9 ed. Hom. — 73, Cap. CXII not. 7 ἰδύναστο — 72, 24 γὰρ ἔστι — Cap. CXIV not. 3 παρμιληφῶς — 75, Cap. CXIV not. 14 ἐκ γενέσεως — 76, 12 τάληθῆ — 15 μῦθαι — 85 προσανάθωμα, πλὴν — 87 ὄνομα ὁ — 77, Cap. CXVII not. 2 man. pr., ἡβουλήθη — 78, 3 ἵνα μετὰ τὴν ἄλων⁹ κοινωνίαν — 7 ἰδὼν ἔφη — 10 ἀντιραγεῖν — 25 ἐγὼ — 79, 24 Petrus Tu — 80, 10 τάληθῆ — 13 διὰ τὸ μὴ — 81, 4 disciplinae. Sed — 24 pater: Ubi — Cap. CXXI not. 10 B C D et — 82, 32 προῖβάλλοτο — 34 μεταξύ σωφῶς ἡ προνοια — 83, 5 manere. — 15 delectaberis — 84, 24 τυχῶσαι — 85, 25 Quocirca — Cap. CXXVI not. 6 ἀρλεῖται D — 86, 39 πρεσβύτερη. ἀλλ' οὐκ — 87, 12 Beati, inquit, pauperes — 88, Cap. CXXXI not. 1 ὁ σίμων D. — 90, 18 τί ἄρα — 27 μομφῆν. — 91, 31 respicientes — 92, 21 γυναικός — 28 ὁ πατήρ — 29 Ἀριστοχίαν — 93, 20 tibi. Et — ad Antiochenorum urbem — 26 inquit, domine — 39 angeli — 94, 6 ἀναμειβῆ — 8 ἀκοῖσας; — 22 νίδος — 23 καὶ κατὰ — 42 συμβεβηκότα⁹ — 95, 34 panem accepisset et — CXXI not. 3 Matth. 9, 29 et 15, 28. — 96, 8 χαρισάμενος⁵, ἔτι — 23 ἀπολιπέιν καὶ — 27 ἀκοῖσατέ μου, — 28 ἔγγις; — 29 μοι — Cap. CXLIV not. 4 δηγγελλε B D — not. 5, ut discere est — 98, 17 γὰρ ἰστολή — 23 ἀπίστων E. S. — 99, 21 reconcillantur; neve — 100, 20 γεγέννηται, ἂ, τε — 101, 22 excidisse; sed — 102, 6 καλίσουσι — 9 οὕτω καὶ — 24, ὅ, τε — Cap. CLII not 5 τοῦ om. C. — 104, 3 ἀνεργμένης, ἀλλά — 8 αὐτῆν E. S. — 29 καὶ τὴν — 36 ἀνεργμένους — Cap. CLV not. 3 ἀναστῆναι αὐτὸν — 106, 1 ἀνεμειτα — 20 θεοὺς — 37 τῆς — 107, 4 ista postquam — 12 exequi in illum, — 36 omnis — 108, 25 ἀλήθειαν· δια — 27 ὄλωσ — 40 αὐτὸν et σιγκαλισάμενος — 109, 9 in manibus; id — 17 nunc eum excipit. — Cap. CLXII not. 4 (ὅ supra, ut iam sit ἵππετεῖν) — 110, 36 τῆ — 111, 18 Urbi — 24 religionem, et — 112, 45 ἡ μανία — 47 ἀνοῶς — 114, 16 ἔβηπτο et 17 ἔλειψῶς E. S. — 115, 32 haeresis — Cap. CLXXII not. 4 Cfr. Exod. 14. — Cap. CLXXIII not. 1 Graeci ad 24 Novemb. ἐν τῆ τοῦ — 117, 25 statimque — 118, 25 τῶν οἰκτιρῶν καὶ τοσοῦτον κινδύνον — 119, 24 tantumque periculum — 25 susceperunt, tali — Cap. CLXXVII not. 6 Transponunt παρὰ τῷ παρὶ καὶ — Cap. CLXXVIII not. 1 περιεσώθη D — Cap. CLXXXIX not. 5 ἀμην. — 122, 10 ἄρα E. S. — 27 διατριβῆς καὶ — Cap. I not. 4 ἄρα ποτε O, — 124, 10 ἔλιγγλον repono e quibusdam libris, ut est etiam in priori epitome. E. S. — 21 πιμπληγέδουσι. — Cap.

III not. 3 (ex V Or. Ital.) — not. 4 et Ital., *ἀπότερον* τε O et Mon. — not. 5 in V Or. Ital. Mon. sunt — 126, 5 *tristabar*; magis autem — 6 menti meae fidem — 126, 8 *δέτρεχε* — 21 *ἀνίπαις*, — 34 *τυγχάνει*. *ἐγὼ μὲν* — Cap. V not. 7 deest subseq. *τῶν*. — 127, 17 nec quicquam — Cap. VII, not. 9 et Mon., *φιλοτίμας* — Cap. VIII. not. 2 οὕτω O. — 128, 2 *ὄντων*. *πίρας* — *Ibid.* *repono ἀδίκους* e Mon. E. S. — 23 aut *θαυμασίους* ut est in altera epit., aut *θαυμαστούς* E. S. — 26 *μαρτυρίας*. *λοιπὸν* — 29 *τὰς ἀποδείξεις* — 120, 21 *κύνες* — 26 *λέγοντος* ¹ *τῷ ἀγαθῷ* — 121, 17 occurri. *Quia* — 123, 8 *ἐπιστῆς* — 23 *ἐπίστης*. *οἱ* — 29 *χειρῶν*. *καὶ* — 43 *ποιῆσθαι μίλλω* — 124, 18 *ἀνοῖξαι* — *Ibid.* *διηθῆ*, *ὥστε* — 24 *αἰδίων*, — 28 *καὶ κριτῶν*, *καὶ* — 25 ἢς — 26 *κοτῆ*. *ταύτη γὰρ* — 44 *θεὸς λόγος* — 126, 1 *διὰ τὸ* — 27 *καὶ Ἐλισσαῖος καὶ* — 28 *Ρούβιλος* ² *καὶ* — 127, 45 tempori concedat; scio — Cap. XX not. 4 *Ἰαμννοὶ* O, *Ἰαμνηοὶ* Hom. II. 1, ubi *Cotalar.* — 128, 3 *παραστῶν* — 24 *Σίμων* — 129, 15 *immortales esse* — 16 *injustitia eius*, quando — Cap. XXIII not. 9 *Waltz.* ad *Arist. Org.* 67, b. 12. — not. 13 *Ἰστω* O. — Cap. XXIV not. 2 om. O. — 140, 2 *κτίσαντος θεοῦ*. ³ *ἵνατοι δὲ* — 2 *αἰνισσόμενος* — 11 οὕτως. *Ἰωάννης* — 20 *ἐπιπεράχεται* — 22 *ἔρη ἀναγκαῖον* — 25 *ἐτεροπόμοθα* ⁴ *ὅτε δὲ* — 141, 16 *trecentaril* — 142, 3 *τῆς τοιαύτης τόλμης*: *θεὸς* — 5 ἢ — 19 *λέγε*: *εἰ δὲ μὴ* — 29 *τούς* — 143, 2 *utilia consulimus*: *cessa ab eiusmodi audacia*; *deus esse* — 23 *assessiones*, — 26 *custodiuntur*, *difficiliter* — 144, 9 *παρίστησαν* ⁵ *τὰ ἐν οἰκίᾳ* — 25 *ἤρξατο οὕτως* — 144, 42 *αὐτῶν* aut *δυνατώτατον* et 44 *γῆν* E. S. — 146, 26 *ὅτε ἐποίησαν* — 147, 6 *deos* — 8 *deos* — 9 *deos* — 147, *Cap. XXXVIII not. 2 ordo vocc. in O.* — 148, 11 *τῇ ἀταξίᾳ, μηδὲ* — 29 *ἐπιφραῖεν κίρας* — *Cap. XXXVIII not. 4 κινῶν des. in V et Or., item Hom. Epit.* — 150, 6 *τὰ τε* — 29 *ἀποκαλεῖ* ⁶ *καὶ* — 20 *ἀποκηρύσσει* ⁶ *καὶ* — 40 *ἐγγυρήσῃτε* E. S. — 151, 1 *deos* — 152, 4 *τῆς ἀλευθροπραξίας* — 6 *κασιδίας* — 19 *ἀσπεροῦς* — 21 *ῥῆς* — 22 *ὑπολήφτως*. *καὶ* — 153, 28 *aliquem locum*. *Et progressi* — 29 *et arborum omnigenarum* — *Cap. XLIX not. 3 ἐσηγγάγοτο* O. — 154, 4 *κολάσεις* — 20 *τε* — 44 *φθίρειαι* et 45 *συμφραξῆται* E. S. — 155, 16 *Gany-medam*. *Adulteris* — *Cap. LI not. 9 μεμαθητότες* — 156, 27 *ἢ μοῦ* — 21 *θραπυεύτω*. *ὁ δὲ* — 23 οὕτως ἤρξατο — 42 *φυγὰς* — 157, 44 *adeptos*. *Quae* — *Cap. LIII not. 2 Ita et Epit.,* — 158, 21 *ἐξήγε* — 160, 10 *δυναπαύσεις*, *quo ducit lectio cod. O. E. S.* — 15 *ἐρηγορότας*. *ἦμεν δὲ* — 26 *κινῶν* — 41 *ἤρξατο οὕτως* — 161, 8 *quicquam cibi* — 162, 4 *μιαρᾶς* — 11 *τὸν θεόν*. — 14 ὁ θεός — 42 οὗς — 45 *γίμει δῆπον*. *φασαῖαι* — 164, 4 *καθάραι* — 24 *ἀπῆραμεν* — 24 *repono ἐξελέγης* e *libris E. S.* — 40 *διεπιφορῆται* E. S. — 166, 27 *οὐχ ὁμοῦν ἴστω* — 167, 15 *Quid ergo* — *Cap. LXXV not. 3 ἐμὲ* O. — 168, 44 *τυγχάνουσιν*. — 169, 42 *contigit pati*, et — 170, 17 *οὐθέν*. *εἰ γὰρ* — 24 *προσταγῆ* — 172, 24 *ἀμφοτέραι* — 46 *τῶν χαρᾶν τῇ* — 174, 4 *ἐμοὶ* E. S. — 176, 10 *σωτηρίαν* — 22 *σε τιούσαν*, — 45 *οὐδὲ τῆν* E. S. — 178, 23 *εὐ πρατόντων* E. S. — 27 *διεληλυθότα*.... *ζῶης* — 180, 28 *ἀσπερίων* — 42 *ἐαυτὸν* — *Cap. XCVI not. 12 μὲν* O. — 182, 14 *induerit, amice* — *Cap. XCVIII not. 4 et Epit., σφαγῆντα* *rectius conl. Cot.* — 184 *μὴ ἄρα* ut est in altera epit. E. S. — 39 *ἀπώλεια* — 185, 23 *cum eis vescimur*. — *Cap. C not. 4 [δὲ]* *inserui* — 186, 9 *τεθνήαι* — 12 *διεφόνει* E. S. — 18 γῆν — 187, 17 *latrocinari non venterut*, — 31 *in fraudem* — *Cap. CV not. 1 τῷ* Hom. XIII, 8. — 188, 24 *δὲ μὴ*.... *ἀπεκρίνατο* — 25 ἡμῶν — 28 *νηστεύσαι* — 26 *διυκνισθεὶς* — 29 *πετρῶν τινων* 159, 5 *Unde ego* — 194, 46 *ἀσῆρ Ἀλύπτιος*, — 196, 18 *γενόμεθα* E. S. — 198, 5 ἢ *θεοῦ* — 22 *παρρηκῆναι* — 200, 19 *ἰπάχρει* δὲ — 201, 27 *Sic quoque* — 203, 4 *omnia, quaecunq̄ue* — 18 *Scripturae petivisse* — *Cap. CXXX not. 2 tyrothetas incuria* — 204, 25 *ταύτης* — *Cap. CXXXII not. 1 Ita etiam Par., οὐκ ἄλλως* etc. — 205, 40 *inita* — *Cap. CXXXV not. 2 Ita et Hom. XX, 17, ἄρα Epit.,* — 206, 22 *ἰσχυρῶς* — 24 *ἀποκαλῶν* — 207, 28 *fuga Iudaeam petivisse* — *Cap. XXXVI not. 1 ἀπελογίσαστο* — 208, 1 *γεγονὼς καύσασθε* ² — 210, 2 *τε*. *δὲ* E. S. — 19 *συγχάρεται* — 212, 20 *φιλοκαθηδουρόντος* — 214, 27 *διηθῆς* — 216, 22 *φείγεται*, — 42 οὕτως — 217, 27 *omni cum alacritate* — 46 *tanquam qui* — 220, 5 *τῆς* — 222, 2 *ἀρδθυμοῦμετος* — 20 *Λαβιδ.* — 27 *ἐνουθῆται* — 22 *θερῷ* — 22 *repono ἐφοβήθησαν* e *libris E. S.* — 224, 4. 24. 22. 24 *Θεοδώρα* — 22 *ὄπωσον* — 22 *ἴστω* — 41 *ἀνεμῶμενον* — 47 *ἀνίπαις* E. S. — 226, 9 *κελευσθέντες* E. S. — 228, 43 *παράθει* E. S. — 222, 12 *ὑπεχώρησαν* (*in priori epit. est ὑποφείγει*) E. S.

INDEX GRAECITATIS.

(Numerus paginam indicat.)

A.

- ἀβασανίτης* 170.
Ἄβελ ὃ ἐρμηνεύεται πένθος 30. 148.
ἀβίωτος ζῆ 60.
ἀγαλλιᾶσθαι 94. 208.
ἀγγάφως (in Scriptura non commemoratus) 28. 146.
ἀγωνιᾶν 166.
ἀδελφογαμίην 36. 155. not. 2.
ἀδελφός 100.
ἀδελφοκτονεῖν 37. not. 11. 154. 155. not. 2.
ἀδελφοφθορεῖν 155, not. 2.
ἀδιᾶφορα 154.
ἀδιαφόρως 184.
ἄδηλος, εἰς ἄδηλον ἐπιπῶν ἀφορῶν (dubiam intuens spem) 124.
ἀδρανής 216. α
ἀδυσώπητος 12. 132.
ἄδικον, τοῖς τῶν ἀδύτων ἱεροφάνταις 6. 124.
ἀίνταον ἴδιον 46. 164.
ἀθίμικος 62. 178.
ἀθετεῖν 98. 218.
ἀθῶος 62. 178.
αἰδέσιμος 106.
αἰδῖος (θεός) 16. 134.
αἰδῖος κολαζόμεναι (aeternum puniti) 8. 126.
αἰνέτεσθαι, Χριστὸν ἰαντὸν αἰνέτομνος 20. αἰνίσσ. 140.
αἴψικος 114.
αἰρετικός 232.
αἰών, τὸν αἰῶνα (aeternum) κολαζόμενος 4. 124. 126. εἰς αἰῶνα κολασθήσεσθαι 8. εἰς αἰῶνας κολάζεσθαι 9. not. 16.
αἰώνιος (θεός) 16. 134.
ἀκάθαρτον πνεῦμα 160.
ἀκαθάρτως 66. 184.
ἀκάκως 128.
ἀκατάληπτον 10. 128. (θεός) 16. not. 5. 134.
ἀκατανόητος (θεός) 16. 134.
ἀκατάπληκτος 10. 128.
ἀκέραιος, τὸ τῆς γνώμης ἀκέραιον 220.
ἀκμή, παρὰ τὴν ἀκμὴν τοῦ πολλοῦ 136.
 τοὺς ἐπὶ τῆς ἀκμῆς ὄντας 154.
ἀκμήν (adhaec) 204.
ἀκόλουθος, τὰ τούτοις ἀκόλουθα 12 180.
ἄκρα, κατ' ἄκρας 52.
ἀκρασία, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀκρασίαν 36. 154.
ἀκρίτως 88. 202.
ἄκτιστος (θεός) 16. 134.
ἀλλάσσεισθαι, τὴν Χριστοῦ βασιλείαν ἄλλ. 96.
ἀλλόκοτος, εἰς ἔθνη βάρβαρα καὶ ἀλλόκοτα 34.
ἀμάγευτος 90. 206.
ἀμβλυοπία 31. not. 5.
ἀμίλει (nimigrum) 28. (Itaque) 46.
ἀμνημοσύνη 164.
ἄμοιρος 68. 136.
ἀμπέλινος στύλος 52. 170.
ἀμυδρός 50. 188.
ἀμυδρῶς πως τὸ εἶδος ἀνευκαλούμην 58. 174. ἄμ. πως καταμανθάνειν 78. 194.
ἀμίητος 194.
ἀμυήτως 80.
ἀμφιβόλος 170.
ἀναγεννᾶν, τῶν πρὸς ἀφθαρσίαν ἀναγεννηθέντων υἱῶν τοῦ Θεοῦ 16. 134.
ἀναισθησία, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σῶμα ἀναισθησίας 164.

- ἀταίσθητος 18. 136.
 ἀτακτεῖν, βασιλεύειν καὶ ἀν. 62. 178.
 ἀτακτικῶν 154. 156.
 ἀταλλοίωτος (θείος) 16. 134.
 ἀταμιλόγος 62.
 ἀταπληροῦν, τὸν ἴσον ἀταπληρῶσαι τόπον 52. 150.
 ἀταπρηπῆ, ψυχῆς ἀταπρηπῆν τὴν λειτουργίην νευρομαρτίαν ἐργάσασθαι 6. ψυχῆς — νευρ. ποιησῆ 124.
 ἀτάπτω, πῶς ἀναρθῆν 52. 150.
 ἀταρχος (θείος) 16. 134.
 ἀτασκεινάζειν (refutare) 68. 186. 82. 198.
 ἀτασκεινάζει, δογματικῶν α. 4. 124.
 ἀταστατοῦν, τοῖς ἔχλοις ἀταστατῶν 22. 140.
 ἀτατρέψαι (avertare), οὐκ αἰτι διηγήσεται τὰ τῶν ἐφ' ὀφθαλμῶν ἴδια τὰ τῆς ἀποῆς ἀτατρέψαι ἀθλα φήματα 124.
 ἀτατροπή, οὐκ ἀτατροπῶς 156.
 ἀταυνοποιεῖν 78. 194.
 ἀταφαίρετος 14. 182.
 ἀταφής (θείος) 16. 134.
 ἀταφορὰν ἀποστείλλειν 228.
 ἀταχθεῖς 8. 128.
 ἀταλάλητος 27. not. 7.
 ἀταλειυτος, τοῖς ἀταλειυτικοῖς αὐτοῦ οἰκιωμοῖς 26. 144.
 ἀτακτός, ἀτακτότηςμος 26. 144.
 ἀτανδής (θείος) 28. 146.
 ἀτανεχθεῖς 9. not. 7.
 ἀτανεπλήπτος 66. 214.
 ἀταπισχέτως 156.
 ἀταύριτος 64. 182.
 ἀταθη ἀνδραγαθίας 222.
 ἀταθμπάτης 44. 162.
 ἀταθυποφίω (excipere) 4. 124.
 ἀταστορεῖν 14.
 ἀτασήτως 46. 166.
 ἀτασίμιος 202.
 ἀτασιονόμητος 22. 140.
 ἀτασιολογῆν 64.
 ἀταόνητα (frustra) 8.
 ἀταορθοῖ 127. not. 9.
 ἀτασιάρχισθαι 66. 184.
 ἀτασιβάλλειν (communicare), τὴν σέψην ἀτασιβάλλόν τινι 124. ἀτασιβάλλοιτες ἦσαν (inter se conferabant) 14. ἀτασιβάλλον 182.
 ἀτασιμειναι, ἐν ταῖς τῶν ἀτασιμεινῶν ζητήσεσι 18. 186.
 ἀτασιμεινος, τοῖς ἰστωτοῖς ἀτασιμεινος 28. 146.
 ἀτασιπνοια, ἀνάμνη ἀτασιπνοίας 8.
 ἀτασιπνοισθαι, τὸν ἀρετῆς ἀτασιπνοίμηνον 62. ἀτασιπνοισθαι τῆς ὑσιβείας 102.
 ἀτασιπνοισθαι 50. 168.
 ἀτασιπρόθετος 70. not. 9. 188.
 ἀτασιπρος 8.
 ἀτασιπρω, δόταμις ἀτασιπρω 20. v. Cott. τὴν ἀτασιπρω καὶ πάντα δυναμῶν προφασιν 28. 146.
 ἀτασιπρος, τὸν ἴσον ἀν. (θείος) 30. 148.
 ἀτασιπρωτα (frustra) 126.
 ἀτασιπρω 180.
 ἀτασιπρος (θείος) 16. 134.
 ἀτασιπρω, ἀπῆραμιν εἰς Ἀτάραδον 46. 164.
 ἀτασιπρω, τὴν λίπην ἀπ. 182.
 ἀτασιπρωγίτης 10.
 ἀτασιπρωγος 180.
 ἀτασιπρωγος 10. 128.
 ἀτασιπρωγος 182.
 ἀτασιπρωγος 74. 192.
 ἀτασιπρωγος 9. 10. not. 7. 128.
 ἀτασιπρωγος 222.
 ἀτασιπρωγος 222.
 ἀτασιπρωγος, ἡ ἀπ. τοῦ κριτοῦ ἡμῶν (Πίτρος) 210. τὸν σωζομένων ἰδῶν ἡ κριτῶν ἀτασιπρωγος 212.
 ἀτασιπρωγος, τὸ πνεῦμα ἐκ τοῦ ἴππου ἀτασιπρωγος 64. 184. τῆς ἰστορίας μου ἀτασιπρωγος 122. τὸν σωζομένων λογισμὸν εἰς ἀτασιπρω ἀτασιπρωγος 180.
 ἀτασιπρω (θείος) 16. 134.
 ἀτασιπρω, πᾶσαν γέσων ἀτασιπρω 6. 126.
 ἀτασιπρω 216.
 ἀτασιπρωγος (θείος) 16. 134.
 ἀτασιπρωγος (θείος) 16. 134.
 ἀτασιπρωγος 22. 140.
 ἀτασιπρωγος 90. not. 7. 206.
 ἀτασιπρωγος 108.
 ἀτασιπρωγος ἡθρος 220.
 ἀτασιπρωγος (θείος) 16. 134.
 ἀτασιπρωγος, μετὰ τὴν ἰστωτοῖς ἀτασιπρωγος 6. 126.
 ἀτασιπρωγος 86. 200.
 ἀτασιπρωγος 16.
 ἀτασιπρωγος (exhaeres oris) 16. not. 2. 154.
 ἀτασιπρωγος, τὰ κατ' ἀξίαν τῶ πατρὶ ἀτασιπρωγος (θεῶν) 84. ἑκάστη τὸ κατ' ἀξίαν ἀτασιπρωγος (θεοῦ) 152.
 ἀτασιπρωγος 86. 202. εἰς ἀτασιπρωγος ἑκαπρωγος 20.
 ἀτασιπρωγος 4. 124.
 ἀτασιπρωγος, εἰς ζητήσεως ἀτασιπρωγος ἑκαπρωγος 132.
 ἀτασιπρωγος ἀγαθὸς 8. 126.
 ἀτασιπρωγος (valdicere) 46. 164.
 ἀτασιπρωγος 74. 192.
 ἀτασιπρωγος τὸν κοροστὸν τῶν ποδῶν 26. 144.

ἀπόφασις (declaratio) 124.
 ἀπρόγνωτος (θεός) 28. 146.
 ἀπροόρητος, ἀπροόρητα δογματικῶσι
 τὰ παρόντα 84.
 ἀπροσφώρος 230.
 ἀπταίστως 62. 178.
 ἄρδην ἀπόλλυσθαι 92. 209.
 ἄριστον 5. not. 6. 124.
 ἄριστον 4. 14. 134.
 ἀρρήθθηλος, φιλοφροσύνη ἐστὶν ἀρρή-
 θθηλος 178.
 ἀρρήτουργεῖν 36. 154.
 ἀρρήτως, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὸ ἐξ αὐ-
 τοῦ ἀρρήτως ἐκπορευόμενον 16. τὸ π.
 τὸ παράγον τὸ — ἐκπ. 134.
 ἀρχιτευπος 96.
 ἀρχὴν λαμβάνοντες τῆς πρὸς τοὺς ὑπ'
 ἑμοῦ λεχθέντας λόγους ἀγάπης 156.
 ἀσίλγεια 10. 130.
 ἀσελγής, ἀσελγῆς κύνες 130.
 ἀσιμνος 154.
 ἀσμενίστατα 150.
 ἀσπίλος 38. 156.
 ἄστατος 8.
 ἀσχαλιῶ 128. not. 1. τὴν ταυτῆς φρόνη-
 σιν ἀσχαλεῖ 136. ἀσχαλεῖν (avocare)
 214.
 ἀσίγχετος 26. 144.
 ἀσύνθετος (θεός) 16. 134.
 ἀσώματος (θεός) 16. 134.
 ἄτακτος, ἄτακτον ἠφέλειαν γέλυτα 10.
 128.
 ἀταξία, 30. not. 6. 148. ἀνέμων ἀτ. 54.
 172.
 ἀτελής (θεός) 28. 146.
 ἀτελείτητα (θεός) 16. 134.
 ἀτενίζω 44. 152. 162. τὸν πάντα λαὸν
 εἰς αὐτὸν ἀτενίζοντα 26. 144.
 ἀτενῶς 34.
 ἀτοπος, ταῖς ταυτῶν ἀτόποις ἐπιθυ-
 μίας 44.
 ἀτρεπτος (θεός) 16. 134.
 αὐτάνω, ἐπ' αὐξηθείσης τῆς ἡλικίας 154.
 αὐτάρκως 172.
 αὐτοκτονία 52. 170.
 αὐτοματισμός 198.
 αὐτόματος, αὐτόματα φερόμενα 26. 144.
 αὐτομάτως φερεσθαι 84. αὐτομ. περι-
 φέρω. 152.
 αὐχεῖν 106. 226.
 ἀφελληνοσθήρια 69. not. 11. 186.
 ἀφή 106.
 ἀφοβία 14. 134.
 ἀφορμή 36. not. 3.
 ἀφράστως 16. 134.
 αἰτοκτονία 52. 170.
 ἀφελληνίζω, ἀφελληνοσθήρια 186.
 ἄφρονας 12.

ἀφρόντιστος 18. not. 4.
 ἀχραντος, τῶν ἀχράτων καὶ ζωοποιῶν
 μυστηρίων 46. 164. τῶν ἀχράτων
 τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων 94. 208.
 ἀχώριστος 80. 196. ἀχώριστος μνήμη
 216.

B.

βάδην, πεζῇ καὶ βόδιον 114.
 βάθρον, εἰς τὴν πᾶσαν ἡμῶν ἐκ βάθρων
 αὐτῶν ἀναστρέψαι πόλιν 40.
 βαθύγειος ἀροῖρα 106.
 βαρυθυμία 67. not. 7.
 βασανίζω καὶ ἀνακρίνω 62. 178.
 βασκαίνω 110.
 βδελύσασθαι 206.
 βουδινεῖν 38. 156.
 βουκολεῖν, ἐλπίαν ἐβουκολεῖται κεναίς
 50. 168.
 βρύχιον, βρύχοντα μετ' οἰμωγῆς 42. 160.
 κατ' ἑμοῦ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας 12.
 130. βρύχιον κατὰ τινας 92. 206.
 βύειν, ψόφω ἀτάκτω βύοντες τῶν σώζε-
 σθαι θελιόντων τὰς ἀνάς 130.

Γ.

γένεσις 72. sqq. 190. sqq.
 γήρας, γῆραι 148.
 γησιώσι, προσηκῶς καὶ γ. 14.
 γόης 32. 150. 92. 206.
 γοητεία 106.
 γοηταὶ τέχνη 226. 228.
 γουπητής 158.
 γραμματικός, οὐ γραμματικῶν ἐπαγγελ-
 λόμενοι τέχνην 130.
 γυμνῇ ψυχῇ 118.

Δ.

δαιμονῶν, ὡς βάρβαρόν τινα δαιμονῶν-
 τα 128. δαιμονῶντες 44. 158. 162.
 δαιμόνιος 38. 156.
 δαίμων, δαίμωνας αἰτοῖς ἐτήκε 32. δαι-
 μοσιν ὑπέβαλεν 150. al.
 δειματοῖν 186.
 δεῦτε 28. 146.
 δευτερεῖα 214.
 δῆγμα, δῆγμασι τὰς ἐμάς ἐτεκρυσα χι-
 ρας 52. 170.
 δῆθεν 94.
 δημοσίων καταξιοθήρια 22. 140.
 δημιουργεῖν, τὸν δημιουργήσαντα θεῖον
 16. 134.
 δημιουργία 10. 128.

δημιουργός, πάντων κτισμάτων δ. 16.
134.
διαγραφή, τῇ διαγραφῇ 16. ἐκ τῆς δια-
γραφῆς 134.
διαλογραφεῖν 220.
διαλεκτικὴ τέχνη 9.
διαπιστάσαι 70.
διαπιστεῖν 82.
διαπίξων 11. not. 5.
διαπιτίζων 11. not. 5.
διασαφεῖν 26.
διάστημα, ἐκ διαστήματος ἐνορῶντες
(eminus intuentes) 6. 126.
διασίρειν 10. 128.
διατηρεῖν, ἀσπίλους ἱαιτούς διατηρεῖν
156.
διατυποῖν 100.
διαφέρειν, τὰ τῷ θεῷ διαφέροντα 20.
128. τῆς αὐτῆς διαφερούσης πίστειως
176.
διαφορεῖν 46. 66. 164. 184. 186.
διαθερμαίνομαι τὴν ψυχὴν 10.
διελέγχειν 36.
δινοχλεῖν, πάθει τινὶ δινοχλουμένους
18.
διπρόσωπος 26. 144.
διπῶ μαθεῖν 52.
δογματίζεσθαι 34. 36. 154. 212.
δογματῶν ἀνασκευασίας καὶ κατασκευασίας 4.
124.
δοσιεῖσθαι, ἐπιδοσιεῖσθαι 129.
δορυφορεῖσθαι, ἀπὸ ἀρχοῦ δορυφο-
ροῦμενος 26. 144.
δορυφορεῖν 96. 210.
δυσέκλυτος 8. 128.
δυσθυμία 66. 184.
δυσσεβής 36. 154.
δυσσυνειδήτως βιώσκει 6. 124.
δυσχεραίνειν 156.
δυσωπεῖν 218.
δυσωπία 82. 196.
δωδεκάμηρος, τὸν τοῦ ἡλλίου δωδεκάμη-
ρον φέροντες ἀριθμὸν 22. 140.

E.

ἐγγυητής 214.
ἐγκοπή 10. 28.
ἐγκόπτειν 19. not. 1. 136.
ἐγγυησάμενος 83. not. 7.
ἐγγυήσας 140.
ἐγγυησάμενος, ἢ καὶ μὴ ἢ διδασκαλία ἐγγυη-
σάμενος παντελῶς πάντων ἐπιμαρτυροῦ
82. 150.
εἶδος, κατ' εἶδος (singula) 14. 134. 216.
εἰδωλομανία 226.
εἰλλυῖν 124. v. Corr.
εἰλλυμένως 86. not. 11. 200. 110. 230.

εἰμαρμένην τὴν λεγομένην γένεσιν 24.
152.
εἰκαίος, τῶν εἰκῶν προβλημάτων 10.
128.
εἰκῆ 130.
εἰκῆ 131. not. 5.
εἰρήνη, εἰρήνης τέκνον 26. 144.
εἰσαγωγή κακῆ 14. 134.
εἰσεκλάπη, ὄνεισεκλάπην χρόνον (quan-
tum temporis mihi perditum iverit)
128.
εἰσπρέσσεισθαι τιμωρῶν 88.
εἰσπρέσσειν, ὡς εἰσπρέσσειν τῷ οἴκῳ 16.
134.
εἰσθροῦσαι, τὴν πᾶσαν ὑμῶν εἰσθρο-
ῦσαι 158.
εἰσθροῦσαι 50. 168.
εἰσθροῦσαι 4. 124. εἰσθροῦσαι 124.
εἰσθροῦσαι Ἀρτεμίδος 110.
εἰσθροῦσαι 50. 168.
εἰσθροῦσαι, ἐκτεθροῦσαι ἀνθρώπων
166.
εἰσπρέσσειν λόγον 18.
εἰσπρέσσειν 186.
εἰσπρέσσεισθαι 140.
εἰσπρέσσειν, ἐκτεθροῦσαι (spe implicans) 128.
εἰσπρέσσειν τῶν παραπτωμάτων 186.
εἰσπρέσσειν τῆς πατρίδος 112.
εἰσπρέσσειν φρονεῖν 64. 184.
εἰσπρέσσειν 82. 150.
εἰσπρέσσειν τῶν παραπτωμάτων 50.
εἰσπρέσσειν πλῆθος μία ψυχὴ γενόμενος
10. 130.
εἰσπρέσσειν 114.
εἰσπρέσσειν 29. not. 5.
εἰσπρέσσειν 226.
εἰσπρέσσειν, τὸν ἐμποδισθέντα λόγον 128.
εἰσπρέσσειν τῆς ὁμιλίας (a desiderii
impetu impeditus) 126.
εἰσπρέσσειν, ἐμπύχους εἰκόνας 128.
εἰσπρέσσειν 102.
ἐνανθρωπεῖν, ἐνανθρωπησάμενος θεὸς λόγος
18. 134.
ἐνανθρωπεύσας 17. not. 12.
ἐνανθρωπεύσας 24. 142.
ἐνανθρωπεύσας (θεός) 28. 146.
ἐνανθρωπεύσας (fieri potest) 28. 146. al.
ἐνανθρωπεύσας 18. 136.
ἐνανθρωπεύσας, τὰ ἐνανθρωπεύσας πνεύματα
44. 162.
ἐνανθρωπεύσας, ἢ τινὲς ἐνανθρωπεύσας 22. 140.
ἐνανθρωπεύσας 163. not. 8.
ἐνανθρωπεύσας 18. not. 5.
ἐνανθρωπεύσας, τὸ ἑνανθρωπεύσας τῆς ἀπι-
στίας 42. 160.
ἐνανθρωπεύσας 25. not. 8. 142.
ἐνανθρωπεύσας εἰς ἕτερον αἰῶνα 8. 126.
ἐνανθρωπεύσας (decepti sunt) 128.

- ἰνοχλεῖν, πολλοὺς ὑπὸ δαιμόνων τε καὶ πολλῶν παθῶν ἰνοχλουμένους 42.
 160. τὰ ἑτέροις ἰνοχλοῦντα δαιμόνια 44.
 Ἰνοχος, κρίσιως Ἰνοχον 98.
 Ἰνστασις, οὕτως Ἰνστασίσιως ἔγω 48. 166.
 Ἰκαλιφισθαί 228.
 Ἰξαρχοὶ ἄνδρες 22. 140.
 Ἰξία 14.
 Ἰξίς, μετὰ Ἰξείας τινας φθοιρῶς 130.
 Ἰξὸν εἶναι 28. 146.
 Ἰξομίζω, σοῦ τοῦ σήνους τὴν ψυχὴν Ἰξομίζοντος 24. σοῦ — ψυχ. ὀσμίζοντος 142.
 Ἰξότου 157. not. 1. Ἰξότου 37. not. 1.
 Ἰξουσία κοσμικαί 216.
 Ἰξουσιαστής (θεός) 16. 134.
 Ἰκαλλήλωσ 206.
 Ἰσαγγεῖα 130.
 Ἰπέριμο, ὡς ἰκάστω μὴ μεταροῦντι κατ' ἀξίαν τῶν πεπραγμένων ἰπέριστα 154.
 Ἰπηρεῖταιν 62. al.
 Ἰπηρεία, πεινιμάτων ἰπηρείας τὸν πλοῦν ἰπεχοίσης 8.
 Ἰπίδακρος 48. 64. 166. 182.
 Ἰπίδημα 90. 204. 94. 208.
 Ἰπιδιάζεσθαι 218.
 Ἰπικωῶς 44. 162.
 Ἰπιθολώσαντα τὰς ὀπίσεις 16. 134.
 Ἰπικλησις, τῇ μακαρίᾳ τῆς τριάδος ἰπικλησίαι 44.
 Ἰπικλωσις 45. not. 7.
 Ἰπιμάνομαι, ἰπιμάνεις μου τῇ ὄψει 52.
 Ἰπίνομα, λημμάτων ἰπινοίας 4. 124.
 Ἰπιξενούσθαι 82. 150.
 Ἰπίπταν, ὡς ἰπίπταν 156.
 Ἰπισωής 172.
 Ἰπισιειψίς 226.
 Ἰπισκοπιῶν (episcopatum suscipere) 214.
 Ἰπισυνιλθεῖν 74.
 Ἰπιτεταμένως 12. 130.
 Ἰπιτομή, κατ' ἰπιτομήν 14. ἐν ἰπιτομῇ 182.
 Ἰπίτροπος, φροτισταῖς καὶ ἰπιτρόποις 50.
 Ἰπιευχία 90. not. 9.
 Ἰπιφωσκω, ἰπιφωσκούσης τῆς τετάρτης 30. 148.
 Ἰπόμενα, τὰ τούτοις ἰπ. 14. 134.
 Ἰπονομασία, ἐπὶ τῇ τρισμακαρίᾳ ἰπονομασία 162.
 Ἰργατεία 166.
 Ἰργατεία 167. not. 8.
 Ἰρις, κρις 124.
 Ἰτάζεσθαι τοῖς νεφοῖς 232.
 Ἰτησίως 114.
 εἰγενίς γινῆ 210.
 εἰγνημονεῖν 216.
 εἰγνημοσύνη 82. 196.
 εὐθυμία 66. 184. 72.
 εἰσολία 82.
 εἰσκόως 25. not. 8. 152.
 εἰσκόπως 24. 142.
 εὐλαβίσθαι, τοῦ κρῖναι τὸν πλησίον εὐλαβεῖσθαι 98.
 εὐλογεῖν, εὐλογήσας ἐπὶ τῆς τροφῆς 18. 136.
 εὐλογος, μετρίως εὐλογον 154.
 εὐλόγως 50. 168.
 εὐμαρῶς 48. 166.
 εὐνομισθῶν, εὐνομιμένη πόλις 98.
 εὐπετῶς 54.
 εὐποιεῖν 190.
 εὐπράττειν 178. v. Corr.
 εὐσταθῶς 44. 162.
 εὐσχλείν 214.
 εὐφημίῶν τὸν θεόν 162.
 εὐφρασία 216.
 εὐχαρίστησα 5. not. 5. 122.
 εὐχέλωτος πρὸς ἐπιβουλήν 108.
 ἔχειν, τό γε ρὶν ἔχον (in praesentim) 38.
 ἔχθρα, ἀνίμων ἔχθρας 128.
 ἔχθρωδῶς 90. not. 7. 206.

Z.

- Ζαίη 106.
 Ζειγγίνας πρὸς γάμιν 214.
 Ζήτησιν ποιήσαι λόγων 182.
 Ζιγά, μέτρα καὶ στάθμια 98. 216.
 Ζωογονεῖν 118.
 Ζωοποιός, τῶν ἀρχόντων καὶ ζωοποιῶν μυστηρίων 46. 164. 208.

H.

- ἡγεῖσθαι, τοῖς τοῦ πλοῦτου ἡγουμένους 12. 182.
 ἡλιγγίω 125. not. 9.
 ἡλλουῶσθαι 37. not. 2.
 ἡλλουῶσθαι 36. 156.
 ἡμιροβαπιστής 22. 140.
 ἡμέρας 60.

Θ.

- Θεᾶσθαι, τεθείατο (passive) 112.
 Θάλιεσθαι, τῷ μὴ θηλήσας μὴ θηληθείς 16. 134.
 Θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας (Πέτρος) 210.
 Θεοβούλητος διδασκαλία 212.

θιοδώρητος ἀναγνώστῃς 46. 164. 94. 208.
 θεός, ὁ θεός 10.
 θιοστῆς 130.
 θρασύτης 38.
 θριλεῖν, τοῦ πατρὸς τὰ μόρια θριλεῖν 38. 164.
 θείωρημα (disciplina) 80. 194.
 θηρασθεῖν, ἐν τῶν θηρωμάτων 182.
 θλιβερός 168.
 θορυβεῖν, ὑπὸ σπλάγγων θορυβοῦμαι 186.
 θυγησκία θεοῦ 184.
 θρόνος πολιτικός 228.
 θρύλλος 12. 180.

I.

ιαματικὸν ἐπάγγελμα 75. not. 12. 192.
 ἰατικός 75. not. 12.
 ἴδιος, κατ' ἴδιον 90. 204.
 ἴδριν θείας 3. not. 4.
 ἱερομαρτυρῶ 232.
 ἱεροφάντης, τῶν αἰδίων I. 6. 124.
 ἰλλυγίω, ἐν τοῖς πράγμασιν ἰλλυγῶν 4.
 ἰνδαλματα 82. 150.
 ἰστορεῖν (videre) 12. 132. 222.
 ἱστορία, ἐπὶ ἱστορία (ad videndas . . .) 52. 170.

K.

καθέδρα, ἡ τῶν λόγων καθέδρα 96. 212.
 καθολικὴ ἐκκλησία 98.
 Καὶν δ' ἐρμηνεύεται ζῆλος 30. 148.
 καλλιλογία 198.
 καλός, οἱ δὲ καλὸν τὸ καλὸν ὅταν μὴ καλῶς γίνῃται 16.
 κανὼν, ὁ τῆς ἐκκλησίας κανὼν 96. 212.
 καταβολή, πρὸ καταβολῆς κόσμου 10. 180. 158.
 καταγωνίσκειν, ῥήσεις καταγωνίσκοις τοῦ θεοῦ ἀγνοῖαν 80. 148.
 καταγωγή 54.
 καταθλίβειν 102.
 καταθρύπτειν 220.
 κατακλασθεῖσα ὑπὸ ἔλλοις 59. not. 6.
 καταλείπω, καταλείψας 168.
 καταπληκτικός, καταπληκτικῆ τῆ παρ' ἡσίας 158.
 κατάρα 8.
 καταράσσειν, κατέφαξεν εἰς Τάρταρον 36. 154.
 καταρτίζειν, πολλοῖς τῆ πίστις καταρτίσας 40.
 κατασκευαί, δογματῶν ἀνασκευαί καὶ κ. 4. 124.
 κατασπάζεσθαι ἰχθυ 94.
 καταστοχάζεσθαι 64. 184.

καταστρέφειν τὴν βίον ἀθλίως 100.
 καταφιλῆν τὰ ἰχθυ 208.
 κατάφορος 79. not. 4.
 κατάφορος 78.
 κατηγῆν, τοῦ ἀληθοῦ λόγου βραχία με κατήγησε 12. τοῦ ἀληθοῦς λόγου βραχ. κατηγήσας με 130.
 κατορθοῦν, πολλοὺς τῆ πίστις κατορθώσας 158.
 κατορθώματα 62. 178.
 καύσων, τέσσα καρδίας καύσωνες 68.
 κελίω, κελυθῶν 24. 142. (sed v. Corrig.) — ἐκκελεῖται 50. κελυθῶν 168.
 κενοδοξία 14. 134.
 κενόη, εἰς ζητήσεις ἀπόρους ἐκκενῶθη 132.
 κεφάλαιον τοῦ λόγου 110.
 κεφάλαιος, ἐν κεφαλῶν 64. ἐπὶ κεφαλαίων 182.
 κεφαλαϊκῶς 64. 184.
 κηλίς 44.
 κηπίω, εἰς τὸν κηπηγευμένον τόπον 42. 160.
 κληροδοτεῖν 222.
 κληροδοτεῖσθαι 102.
 κληρονόμος, καλὸν αἰδίων καὶ ἀναφαιρῶν ἰση κληρονόμος 14. 132.
 κληροῦσθαι 222.
 κολία σαρκῶν 26. 146.
 κολάζειν, ὑπὸ ἔλλοις κολασθεῖσα 58.
 κολακίω, ὑπὸ ἔλλοις κολακισθεῖσα 176.
 κόλπος, ὡς ἐν κόλποις δικαίων 20. 138.
 κονιορτός 26. 144.
 κόπος, τὰ τοῦ ἀνδρὸς κόπον πεπορησμένα 154.
 κοσμικός, οἱ ἐκ παιδείας κοσμικῆς ὁμώμενοι φιλόσοφοι 10. 128.
 κρεμάννιμι, ἐμοῦ ἴσαν τῆς ἐκείνου γλώττης κρεμάννιμι 12.
 κροίτης (θεός) 16. 134.
 κροτεῖν, κροτῆν ἰορτῆν κροτεῖν 210.
 κρυφαίος, ἐν κρυφαῖς εἰσόντης 190.
 κρυφή, ἐν κρ. 72, v. Corrig.
 κρύφιος, τὰ κρύφια τῶν κανῶν 156. τὸ κρύφιον κανῶν 156.
 κυλόμενος ἐπὶ πύρ 26. 144.
 κυλλός (pedibus aeger) 75. not. 10. 122. 126.

Λ.

λανθανόντως 10. 82. 180. 150.
 λάχανα 48. 166.
 λειποτάκτης 218.
 λήθη, τῆ λήθη παραδιδόνα 4. εἰς λήθη φέρειν 122. σιγή καὶ λήθη 122.
 λημμάτων ἐπίνοια 4. 124.

λιθῶν 232.
 λιμήν τῆς ἀναπαύσεως 216.
 λιτόν, τὸ λ. τῶν λόγων 10. 130.
 λόγια 94.
 λογικός, ἀπὲ τῆς λογικῆς ἀποδείξεως
 10. 128.
 λογισμὸν διεξιόμενος 2.
 λύσσα, πρὸς λύσαν κρωτος ἐπιτραμ-
 μένος 136. τῆς ἀφανιστάτης λύσεως
 156.
 λυσσῶν, ὁ λυσσῶν κύων 156.
 λύσαι 126. not. 7.
 λυτροῦν, τῆς αἰωνίου λυτροῦται κολά-
 σιως 36. τῆς αἰων. κολ. λυτρ. 154.
 λίττη 157. not. 15.

M.

μαγεία, 22. 140. μαγεία 154.
 μάγος, τῆ μάγῃ τέχῃ πολλά δυνηθεὶς
 20.
 μακροθυμίῃν 34. 152.
 μακροχρόσιος γραφή 230.
 μακρῶς 106.
 μαραίνω, ὑπὸ λύπης μαρανθόντα 182.
 μαρasmus 64.
 ματαμοποιεῖν 4. 124.
 ματρῶνας 96.
 μαφόριον 84. not. 9.
 μαφόριον 84. not. 9. 198.
 μερίς, τῆς τῶν σωζομένων εἶναι μερίδος
 86. μερὶς Χριστοῦ 64.
 μέρος, τὰ φιλῶν πληροῦν μέρη 90. 204.
 μέρος Χριστοῦ 96.
 μετακλήτης, μετακλήτων ποιοῦντες πρὸς
 αὐτοὺς 88.
 μεταμιλουμένου 28. μεταμιλουμένη 146.
 152.
 μεταωρίζω 42. 160.
 μετρῶς εὐλογον 154.
 μηνιαίος, τὸν μηνιαῖον τῆς σιλήνης λό-
 γον ἀποκληροῦντες 22. 140.
 μαιφονεῖν 22. 140.
 μισθαποδοσία, τῆς προσηκούσης τιύ-
 ζονται μισθαποδοσίας 42.
 μνημόσινον 210.
 μοῖρα, ἐν τέττων μοίρα 68.
 μολυσμός 156.
 μοναρχία 86 sqq. 202 sqq.
 μοσὴ 12. 132.
 μονογενής, τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν τὸν
 πρὸ τῶν αἰώνων ἐξ αὐτοῦ ἀφράστως
 γεννηθέντα 16. 134.
 μόριον, τοῦ πατρὸς τὰ μόρια 36. 154.
 μυχοὶ ὕδατων 114.

N.

νῆμα, νημάτων ψυχρῶν καθαρὰ ρεῖ-
 ματα 34. καθ. ψυχρ. νημ. ρεῖμ. 152.
 νεκρομαντία 6. 124.
 νεκροῖν, δῆγμασι τὰς ἐμὰς ἐνέκρωσα
 χεῖρας 52. 170.
 νεκρομαντία, νεκρομαντία 6. not. 1.
 125. not. 1.
 νομῆ ὕδατος 230.
 νομῆν λαβεῖν (de fornicatione) 214.
 νοσφίλειν, ἀλλότρια μὴ νοσφίλισθαι 44.
 162.
 νουθεσία, παραμυθία καὶ ν. 18. 186.
 νύμφην λέγω τῆς ἐκκλησίας τὸ σύστημα
 216.

Ξ.

ξενοδόχος 58. 176.
 ξενίζω, ἐξενισθῆμεν 150.
 ξύλα (fustes) 158.
 ξύλον, τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς 28. 146. ἀπὸ
 τοῦ ξύλου τοῦ γυνώσκω καλὸν καὶ
 ποτηρόν 80. 148.

O.

οἰκοδομῆ ψυχῆς 226.
 οὐκάζειν, μὴ οὐκιάσεως παρῖναι μοι 18.
 136.
 ὀλοθρεύειν 218.
 ὀμμία οὐ καλή 14. 134.
 ὀμοδιαικος 80. 196.
 ὀμοίωσις, ὁ καθ' ὀμοίωσιν αὐτοῦ γεγο-
 νῶς Ἀδάμ 28. 146.
 ὀμολογεῖν, χάριν ὀμολογῶ 18. 136.
 ὀμολογητής 112. 230.
 ὀμότεχνος 80. 196.
 ὄντως, τοῦ ὄντως θεοῦ 14.
 ὄπωσθήποτε 201. not. 4.
 ὄρθοῖν, χωλοῖς ὄρθοῖ (claudos firmo
 gradu incedere facit) 126.
 ὄρθρωαίτερον 44. 52. ὄρθρωαίτερον 70.
 162. 188.
 ὀρίζειν, ὁ θεὸν παρτεπέπτερον τῆ ἑαυτοῦ
 ψυχῆ ἀρσάμενος 36. 156.
 ὀρίζειν 24. 142.
 ὀρμιάσθαι, ἐκ παιδείας Ἑλληνικῆς ὀρμώ-
 μνοι 36. 154. τοὺς ἐκ παιδείας ὀρμώ-
 μένοις 154.
 ὀρμή, τὴν τοῦ πυρός ὀρμήν 16. 134.
 136. πρὸς τὸ σωφρονεῖν τὴν ὀρμήν
 λαμβάνει 86. 154.
 ὄρμησα 129. not. 4.
 ὄφφικίων κόμης (comes officiorum) 108.
 κόμης τῶν ὄφφικίων 228.

ὄχλειν, πάθειν ὄχλουμένοις 136. τοῖς ἰσὸ τῶν παθῶν ὄχλουμένοις 44. 162.

Π.

παγιδεῖν 224.
παγίδευμα. τῆς νεαλοῦσης ἐπιθυμίας τὰ παγιδεύματα 214.
παιδεία (castigationes) 86. 200.
παλλόμενος τὴν καρδίαν 56. 64. 172. 184.
πανάγιος, τὸ πνεῦμα τὸ πατάγιον 134. 232.
πανασόδιμος 220.
πανολέθριος v. πανωλέθριος.
πατεπόπητος (θεός) 16. 134. 36. 154. 156.
πατοδύναμος (θεός) 16. 134.
πατοκράτωρ 226. ἴνα θεὸν πατέρα πατοκράτορι 16. 134.
πατοπαθής, θεοῖς πατοπαθεῖς 152.
πανωλέθριος θάνατος 50. 168. (v. l. πανολ. 51. not. 11. et πανώλεθρος 169. n. 7.)
παραδόξως 58. al.
παραθήκη 216.
παραμάζω, ὁ ἴλιος παρήκμασις 54. 172.
παρακοή, ἐπὶ παρακοῇ κολαζομένων 24. 26. 142.
παρὰ μὴδία καὶ νοῦθησι 18. 136.
παρὰ πείπεισθαι (contemnere) 24. 142.
παραιμένη (paralytica) 58. 174.
παριστᾶν et παριστάνειν ἀποδείξει 198. 84.
παριστάνα, παρασταθῆναί τι (adesse alicui) 66. 184.
πάροικος 30. 148.
παρολκή, ὁ τῆς παρολκῆς χρόνος 128.
παρήγω, αἱ χεῖρες ὑπὸ τῶν δημάτων παρεῖθσαν 54. 172. ἐκ μίθης τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος παρῆθισα 174.
παρῆθισαίεσθαι 154.
πάχος, τῶν ἀμπέλων δύο στύλων μέγιστα πάχη φερόντων 52. 170.
πεζὴ καὶ βᾶδην 114.
πειθήριος 52. 170.
πειθικῶς 116.
πειρηγός 191. not. 3.
πίπτω, πεφθῆναι σικυμιόν 18. 136.
πρίβλεπτος 46. 164.
περιγραφή, βίην περιγραφᾶς 154.
περιδακρυς 58. 174.
περιεργάζεσθαι 102.
περιεργεῖν ὀφθαλμοὺς 107.
περιεργος 72. 190.
περιλαμβάνω, αὐτοῖς διαφόροι νόσοι περιλαμβάνειν 150.

περίληπται 146. not. 3.
περιορίζω, (θεῖν) θάλασσαν περιορίζω 144.
περιπαθής 52.
περίπατος, εἰς περίπατον ἐτραπέμεθα 22. εἰς π. ἀπετραπέμεθα 152.
περιπλάω, περιπλάω μοι 14. 182.
περιπόθητος 52. 170.
περισπᾶν, τῶν βωτικῶν πραγμάτων πρὸς ἐαυτὰ περισπᾶντων 8.
περισσός, ἐκ περισσοῦ (superflus) 4. 124.
περίστασις 66. 184.
περίστροφος 79. not. 4. 194.
πρηοῦν 104 sq. 224 sq.
πρηωσις 104 sq. 224 sq.
πυμπράνα, ὄργη περηρημένον 202.
πιστότερα ὀφθαλμῶν ὅσα ποιήσομαι 6.
πλάζω, ὁ πλάσας αὐτόν 28. 146.
πλάση 14. 184.
πλάσος 22. 92. 150. 206.
πληροῦν, (θεῖν) τὰ πάντα ἐν αἴρῃ πληρωσάντι 144.
πληροφορεῖν et -εῖσθαι 4. 10. 12. 180. 229.
πληροφορία 6. 90. 204. 229.
πλησιόχως 38. 156.
πνεῦμα (ventus) 8.
ποιητής, θεῖν τῶ πάντων ποιητῆ 4.
πολεμάρχης 27. not. 2.
πολέμαχος, καθάπερ τις πολέμαχος ἢ π' αὐτῶν δοροφορούμενος 26. 144.
πολιτεία (vita) 6. 126. τὴν θεῖν ἀρῆσκουσαν πολιτείαν ἐπανεῖσθαι 26. τὴν τῶ θεῖν ἀρ. ἀναδείξασθαι πολ. 144.
πολιτεύειν, τὴν ἐπὶ τῇ ὑμετέρῃ καταδίῃ πολιτευσαμένην ἐν βαρβάρους ἀλλοθίαν 10. τὴν εἰς τὴν ὑμετέραν καταδίῃν ἐν βαρβ. πολ. ἀλ. 180.
πολυμανεῖς 28. not. 5.
πολυμανής 22. 140.
πολυπαθής, θεοῖς πολυπαθεῖς 34.
πολυπραγματιῶν 224.
πορνεῖα 14. 134.
ποσῶς 66. 86. 184. 200.
πρὶν ἢ c. fut. 40. c. conj. 160. v. Corrig. προαιρέσεως ἔχειν 86. πρ. γινεσθαι 200.
προαπαντᾶν, λανθανόντως προαπήνησα 10. 180.
προσφαλλεσθαι 214.
προγνωστικός (θεός) 28. 146.
προειρεπείεσθαι 48.
προηγουμένως 98. 200.
προθισμία, τοῦ θανάτου τὴν προθισμίαν 16. 42. 136. 160.
προῖκα (ultro) 26. 144.
προκατασκοπεῖν 72. 190.

προκατορθοῦν, προκατορθώσῃ τὴν πολιτείαν (vivendi rationem instituat) 126.
 προκόπτειν, ὁ χρόνος προϊκόπτει (praerogabat) 6. 126. (succedere) 22. 140.
 πρόληψις οὐκ ὀρθή 14. 134.
 προσηγορῆς, πάντων π. 16. 184.
 προσηγορίαν 86.
 πρόσδος (praecursor) 92. 160. 206.
 προσηγορομῆν 70. 188.
 προσπλάττειν, προσωπλισμένος ὁ νοῦς 20. 136.
 προπιετής 68. 186.
 προσαίτις γινή 58.
 προσαιτήτρια γινή 174.
 προσαμιλλᾶσθαι 218.
 προσανατίθεισθαι 76. 194.
 προσηκώμενος 68. 186. v. Corr.
 προσήδρευα 24. 142.
 προσήλυτος, Ἰουδαίος προσήλυτος 68. 186.
 προσηγῶς καὶ γηγῶς 14. 100.
 προσηταιρισμένος 40.
 πρόσκαιρος, τὰ πρόσκαιρα (temporaria) 6. 126. πρόσκαιροι τιμωροὶ 86. 200.
 προσκαρτερεῖν, τῇ πίστει προσκαρτερεῶν εἰδέσθῃ 96. 212.
 προσκνηθῆναι, ὑπὸ δχλων 22. 140.
 προσκνητός 32. 150.
 προσκοίλλειν 8.
 προσκοπαλίω, ὅσοι νόσοις καὶ δαίμοσι προσκοπαλίω 40.
 προσπελάζω, εἰς ἕνα προσπελάσαντα 16.
 προσπεινημέναι τῇ ἐργασίᾳ 112.
 προτοῦ, τὸν προτοῦ χρόνον 8.
 προτιμῆπειν (invitare), ἀδελφοκτονεῖν προτρέπει 154. ἀδελφογαμῆν προτρέπεται 86.
 προφάσις, ταίτης τῆς μυθικῆς προφάσις λαβόμενος 154. προφάσις τῆς ἀναγκαίας τροφῆς 216.
 προχωρεῖν 98.
 προχωρεῖν 6. 124.
 πρωϊνωτερον 162.
 πρωτεία 214.
 πτώματα (cadavera) 50. 168.
 πυλών 12. 132. ἐπ' αὐτῷ τῷ τῆς ξενίας πυλῶνι γεγονώς 40. 160.
 πύρ, ὁ τόπος τοῦ πυρός 8. 126.

P.

παντισμός 44. 222.
 παπίσμα 84. 198.
 παγιών 222. 228.

πήτων δόγμα 82. 196.
 πήτορεια λίγων 10.
 πήτορεια 11. not. 5.
 πήωντες 232.
 πήζῃ, πήζῃ τῶν δλων 138.
 πήπλω, ὑπὸ σφοδροῦ κίματος πήπλωσθίσα 54. 172.
 πήφισας 8. 126.
 πήφθίσις 127. not. 2.
 πήπῃ, πήπῃ μοι πλείων πρὸς τοῦτο τῆς διανοίας 50. πήπῃ ὤρας 170.
 πήπαρός 42. 160.

Σ.

σαλεύεσθαι, κινδύνῳ σαλ. 98.
 σαμῆν ἢ τῆς γλώττης 102.
 σαμῆα, τὰ σ. τῆς οἰκῆσις 12. 132. σ. τῶν οἰκῆσιων 12. 132.
 σαγῆ καὶ λήθῃ 122.
 σαλῆθιον 230.
 σαπάνιον 230.
 σαφῆον 113. not. 6.
 σαφῆιον 112.
 σαπειρός 190.
 σαπειρός, ἐν σαπειρῷ τῆς θαλάσσης τόπῳ 70. 72. 188.
 σάπη, δένδρων παρτοίων χλοιστὰ σάπη 152.
 σαπειρός 71. not. 7.
 σάπης (deliberatio) 124.
 σάπης (corpus) 24. 142.
 σαπῆς ὅς τῶν τεθνηστων ψυχᾶς ὀνομάζει 82. σκ. ἄσπερ αἰτᾶς ψυχ. τῶν τεθθ. λέγει 150.
 σαπός 86. 156.
 σαορπίζειν 218.
 σάλλας 166.
 σάλλω, ἐπὶ τοῖς σάλλουσι τὰς ψυχᾶς 6. 126.
 σαυμός, τὸν ἐκ τοῦ πλοῦ σαυμόν 18. 136.
 σάλλος 44.
 σπλάγγων, ὑπὸ τῶν σπλάγγων νενηκῆμένος 50. ὑπὸ σπλάγγων θορυβοῦμενος 168.
 σπουδαιοτέρως 144.
 στάθμιον 98. 216.
 στέγειν, τὸ τοῦ θεοῦ βοήλημα στήγειν 6. τὸ — βοήλ. στήγειν 126. (v. not.) intr. 66. 186.
 στοιχεῖν, μὴ γνῶμη στοιχοῦντας 88. 157. not. 2.
 στοιχειοῦν, τῇ θεοῦ φόβῳ στοιχειωθεῖς 64.
 στολή τοῦ χαρίσματος 102.
 στοχασμός 84. 198. 136.
 στρέμματα 170.

στρέφω, τῶν λογισμῶν στρεφόντων μου τὴν ψυχὴν 6.
 στῦλοι ἀμπέλινος 52. 170.
 συγγενής 168.
 συγγνώμη, ὑπὸ συγγνώμην γίνεσθαι 26. 142. 144.
 συγγνωστός 50. 168.
 συγγραφείς 30. 148.
 συγκληρόνομοι 16. 134.
 σύγκλητος (senatus) 96. 210.
 συγχωρεῖν, ὡς μεταμελομένοσι συγχωροῦντα τὰ ἁμαρτήματα 84.
 συζυγία 146.
 συλλογισμός 10. 128. συλλογισμῶν τέχνας 4. 124.
 σύλλογος, κατὰ σιστάσις καὶ συλλόγους 42. 160.
 συμβιβάζεσθαι 98. 216.
 σύμβιος, ἢ 76. 80. 192. 194.
 συμφωνία, ἐκ συμφωνίας 10. 128.
 συμφώνως 30.
 σὺν ἅμα τέκνος 54.
 σῦναιμος 48. 166.
 συναίρειν, ἔλειπόντες συνῆραν μοι 12. 130.
 συναλιζόμεθα 67. not. 4.
 συναπαυέσθαι 82. 196.
 συνατεβαλεῖν 76.
 συνατελαβεῖν 77. not. 8. 194. v. Corrig.
 σίταξις 102.
 συναπολαίω 82. 196.
 συναρπάζειν, συναρπάξει τὰς τῶν ἀπλουστέρων ψυχὰς 32. πολλῶν συναρπάξει ψυχὰς 150.
 συναυλιέσθαι 66. 184.
 σύνδακρυς 48. 166.
 συνέζων 2.
 συνευδοκεῖν 70. 188.
 συνήγορος, τοῦ κακοῦ συνηγόρους 84. 214.
 συνηθεία δεινὴ 14. 134.
 σύνθεσις λόγων καὶ στοχασμῶν 84.
 σύνθημα, ὡσπερ ἐκ συνθήματος 106.
 σύντομος 184.
 σύννοι 184. not. 2.
 σύνοικον ἔχων Ἑνοιαν 4. 122.
 συνοικοῦσα 154.
 σύνολος, τὸ σίνολον 224.
 συντάσσεισθαι (valedicere) 58. 174.
 συντέλεια τοῦ βίου 216.
 συντηρεῖν, ἀσπλους ἑαυτοῦσι συντ. 38.
 συντομία 14. 134. (sine mora) 158. 176.
 συντροφία παρηρά 14.
 συστάσις, κατὰ συστάσεις καὶ συλλόγους 42. 160.
 σύστημα, κατὰ συστήματα δύο σποράδην 46. 164. συστήματα (coetus) 8. 126.

σχεδιάζειν τὰ τοῦ βαπτίσματος 70.
 σχῆμα μόνον χειρῶν 52. 170.
 σωτήριος, τὸ σωτήριον βάπτισμα 26.

T.

ταλανίζειν 4. 122.
 ταμείω, (θεῖν) τὰ ἐν ἄδῃ ταμείυσαντι 144.
 ταξίαρχος 27. not. 2.
 τάξις ζητήσεως 30. 146.
 ταιτί 14.
 τάχιον 132.
 τεινομένης ἕτι τῆς ἄρας 58.
 τεκνοκότος 154.
 τέλειος, τοῖς ἤδη τελείοις 26. 144.
 τέλειος (θείος) 28. 146.
 τελιωθῆναι διὰ τοῦ βαπτίσματος 16.
 τελεσφορεῖν 154.
 τέλος, ἀπὸ τοῦ τέλους (ex regum exitu) 4.
 τεράστιος 92. 206.
 τερατεία 108.
 τετραχῶς 144.
 τέρας, δένδρον παντοίων χλοερῶν τέρας 84.
 τέχνη, συλλογισμῶν τέχνας 4. 124.
 τηκεδὸν λύπης 64.
 τόπος, ὁ, τοῦ πυρός 8. 126.
 τραυματίας, πάντας τραυματίας ποιήσαντες 40.
 τρώς, τῇ μακαρίᾳ τῆς τριάδος ἐπικλησίᾳ 44.
 τριβώνιον 48. 166.
 τρισμακαρία ἑπονομασία 66. 184.
 τρισμακάριος 162.
 τροπή, ἐξ ἐαρινῆς τροπῆς (a verno tempore) 6. 126. ἐν φθινοπωρινῇ τροπῇ 126.
 τρύλος 12. not. 1.
 τυγχάνω, κόλασιν οὐ τὴν τυχοῦσαν (non leve supplicium) ὀφείλουσι 36. οἶχ ὡς κεικεν (non temere) 36. παραμυθίαν οὐ τὴν τυχοῦσαν (solatium non leve) 112.
 τυχόν (forte) 28.

Υ.

ὑπαιθρος, εἰς τὸν ὑπαιθρον τῆς αὐλῆς τόπον 26. 144.
 ὑπαιγάω, τῆς νυκτὸς ὑπαιγαζομένης 90. 206.
 ὑπεσδραμεῖν 88. 204.
 ὑπερβαλλεῖν, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀκράσιν 36. 154.
 ὑπεγορία (exallium) 110. 220. al.
 ὑπεροχῆς φρόνησις 228.

ὑπέρχισθαι 102. 103. not. 10.
 ὑπογραμμός, τὸν ὑπογραμμὸν ἰδίειν
 154.

ὑπόδησις 166.

ὑποθίσεις (controversiae) 4. 124.

ὑποκρίνεσθαι (simulare) 24. 142.

ὑπολαμβάνειν, ἐπὶ πᾶσι τοῖς καιοῖς
 ἠπάλαβε 28. 148.

ὑπομογή, τὸ τίλος τῆς ὑπομονῆς 28.
 146.

ὑποπλήσσειν, τῶν ὄχλων ὑποπληξάτω
 40.

ὑποποιεῖσθαι 108.

ὑποσανούσης τῆς ἄλπίδος 8.

ὑποστάσις, τὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεων

ἕνα θεὸν 8. ἕνα θεὸν εἶναι ἐν τρισὶν

ὑποστάσεων τὸν ἰουδαῖον 126. ἕνα

θεὸν ἐν τρισὶν ὑποστάσεων 16. 124.

εἰς θεὸς ἐν τρισὶν ὑποστάσεων 20.

128. εἰς ὁ θεὸς ἐν τρισὶν ὑποστάσε-

σιν 22. 150. ἐν τρισὶν ὑποστάσεων 44.

162.

ὑποστέλλεσθαι (cohiberi) 154.

ὑποχειρῶς, ἵνα ὑποχειρῶς λάβῃς 24.

ἵνα ὑποχειρῶς λαβὼν ἔχῃς 142.

Φ.

φαντάζειν, εἰκόνα φαντασθέντες ἀλη-
 θείας 22. 140.

φαντάσματα 22. 150.

φαντασία 22. 140.

φείδεσθαι 26. 144.

φθινοπωρινός, τοῦ ἔτους πρὸς τὸ φθι-

νοπωρινὸν ἀποκλίνοτος 6. ἐν φθινο-

πωρινῇ τροπῇ 126.

φιλιήθως 10. 128.

φιλανδρία 54. 172.

φιλανθρωπία 58 sqq. 176 sqq.

φιλαργυρία 14. 134.

φιλία 58 sqq. 176 sqq.

φιλωθήσομαι 6. 124. φιλωθείς 80.

φιλόθεος, τὸ φιλόθειον 86. 200.

φιλοκαθεδρεῖν 212.

φιλόλογοι 10. 130.

φιλοφρονεῖν 210.

φίλτρον 108.

φίμοιν, φημιόθητι 30. 148.

φορά, ἀπρονόητον φορὰν εἰσηγούνται
 152.

φρενωθείς 140.

φρόνημα (opinio) 202.

φροτιστής 108. φροτισταῖς καὶ ἐπι-
 τρέπος 50.

φυγαδεῖν, πάντα δαίμονα φυγαδεῖν
 6. 126.

φύσει (sponte) 58. 176.

φωτίζω, φωτισθέντος τοῦ τοῦ τῆ γυν-
 αι 162.

Χ.

χαρίζεσθαι, ὡς μεταμελομένης χαρίζο-
 μενον τὰ ἁμαρτήματα 152.

χαρὶν ἠμολογῶ 18. 126.

χαρίσμα 18. 126.

χαρηγῆν, πίνῃσι τὰ λαϊτῶν χορ. 96.

χορηγία, τῶν ἀναγκαίων αὐτοῖς ἐπιουῖτο
 τὴν χορηγίαν 102. τοῦ ὕδατος 112.

230.

χρηματίζω 54. 172.

χωρισμός, μετὰ τὸν χωρισμὸν τοῦ σώ-
 ματος 20. 128.

Ψ.

ψιῶ τῶ ἤματι (solo verbo) 8.

ψυχῆς ἀνακοπή 6. 124.

Ω.

ᾠδήποτε 128. vide Corrig.

ᾠδίποτε 127. not. 8.

ᾠμοφόριον 84. not. 9.

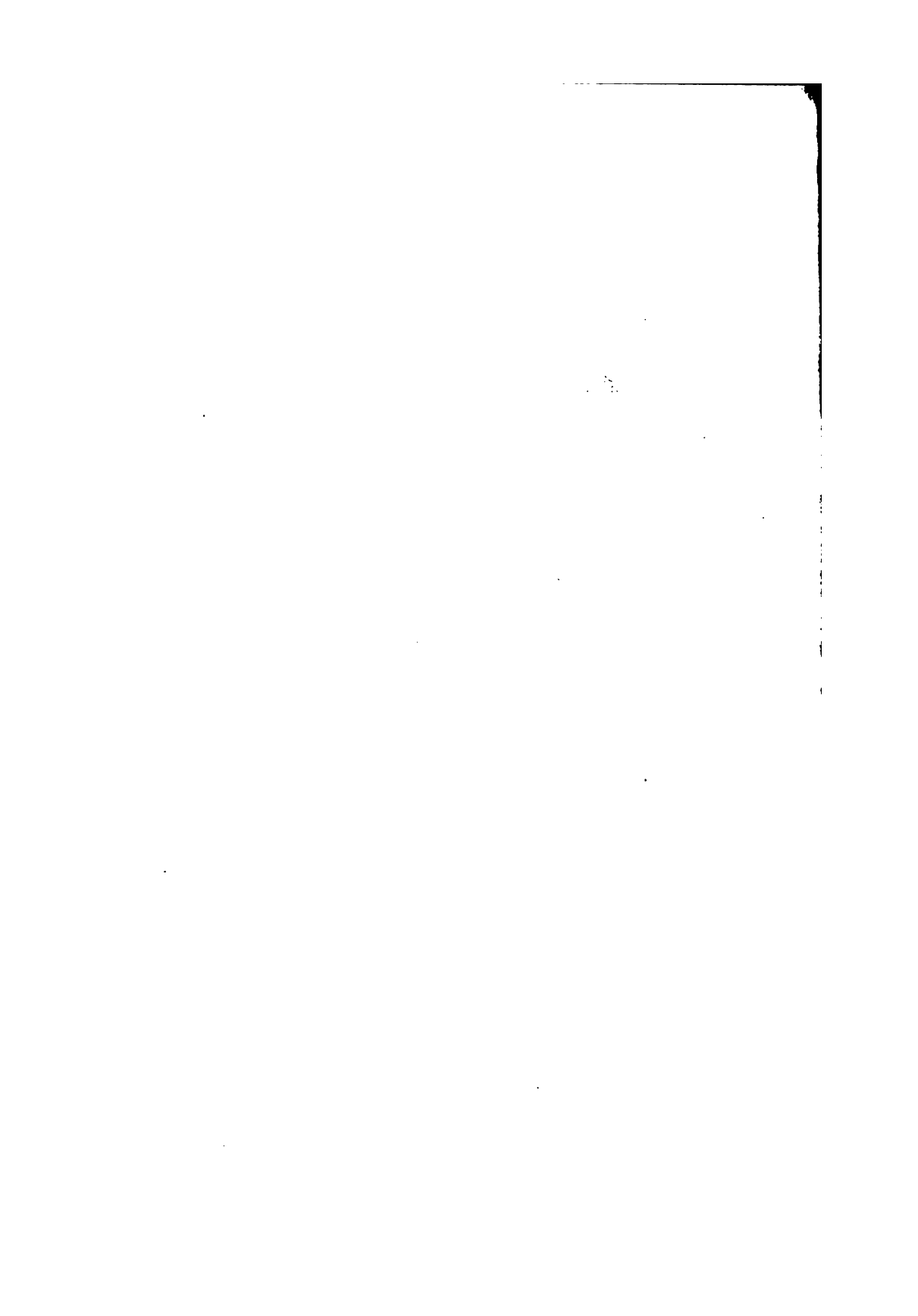
ὄχρυνότα 5. not. 2.

FRIDERICI WIESELERI

ADNOTATIONES CRITICAE

AD CLEMENTIS ROMANI QUAE FERUNTUR HOMILLAS

AB ALBERTO DRESSEL MDCCCLIII EDITAS.

Pag. 8, vers. 3 punctum majus locandum erat ante verba: *ειρήνη ειη πάντοτε*, aequae atque p. 10, v. 5. Ceterum adstipulor Dresselio illa ipsa verba genuinam scriptoris manum exhibere judicanti. Neque enim audiendus foret, si quis propter codd. mscr. lectiones: *ην ειρήνη*, et: *ην ειρήνη*, potius esse scribendum contendere vellet: *ην ειρήνη ειης πάντοτε*. — V. 12 scribendum opinor: *κατά μηδένα τρόπον προς τὸ ἄλλως φροεῖν ὑπὸ τῶν πολλὰ νεουσιῶν γραφῶν ἐξοδευθῆναι δυναθέντες*. Conjecturam librarii in margine cod. O. adscriptam, quam Dresselius verborum in perpetuitatem recepit, veram non esse, sequens sententia ostendit. Notandus est usus verbi *ἐξοδευθῆναι*, quod jam Cotelerius interpretatus est „abripi extra viam.“ Hujus usus quamquam aliud non novi exemplum, persuasum tamen habeo, mutandum esse nihil. Proxime accedit is verbi usus, qui reperitur apud Diodorum in Exc. Phot. p. 521, 71, ubi *ἐξωδεύοντο* est „vendebantur.“

P. 4, 9 sq. quum cod. C. vocem *ἴνα* omittat et uterque codex praebet: *ἐφοδιάζειν, ἐφοδιάξαι*, censeo equidem, duplicem existitasse scripturam hancce: *ἴνα καὶ τοὺς βουλευμένους ἐφοδιάξαισιν*, et: *καὶ τοὺς β. ἐφοδιάζειν*, vel: *πρὸς τὸ καὶ τοὺς β. ἐφοδιάζειν* (cf. p. 69, v. 9).

P. 6, 8 scribendum erat aut: *ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ*, aut: *ΛΑΓΧΑΝΟΝΤΩΝ*. — In enuntiato, quod est v. 11 sqq., deest verbum finitum tale, quale *δαί* vel *χρή*, quod posterius facile intercidere potuit post vocabulum *ἀγωνίην*.

P. 7, 5 quamquam vocabulum *τιθῶν* aperte corruptum est, quid scriptum fuerit, non facile dictu. Probabilissimum tamen videtur: *ἢ τιθῶν ἢ νεύων*, „vel aliquid faciens vel permittens.“ — Locum, qui sequitur v. 6 sqq., sic restituendum arbitror: *πλὴν ἂν δοκιμάσω τίνα ἀξιον, ὡς αὐτὸς ἐκράθη, ἢ καὶ πλείον δοκιμάσας, πλὴν οὐκ ἔλαττον ἔτισιν ἔξ, τότε τῷ* (Cod. C.: *τότε*, cod. O: *τῷ τε*) *εὐλαβεῖ — παραδώσω*. Cfr. p. 8, 7. — Quae v. 10 sq. leguntur verba, plura, quam adhuc arbitrati sunt editores, menda continent. Videntur autem ita esse corrigenda: *Ἄλλω* (codd.: *Ἄλλως*) *δὲ, οὐδ' ἂν τέκνον ἢ ἢ ἀδελφὸς ἢ φίλος ἢ ἄλλως πῶς ποτε γένους μοι ἀνήκων, ἂν περ ἀνάξιος ἢ τοῦδε, μὴ μεταδοῦναι χρεῶν* (codd.: *χάριν*), *ὡς οὐ προσήκειν*. Verbum *ἢ* post vocabulum *τέκνον* inserendum esse, vidit jam Schweglerus. Vox *τοῦδε* non cum *μεταδοῦναι*, sed cum *ἀνάξιος* construenda est. *Χρεῶν* significat: „oportet“; *προσήκειν*: „aptum est, decet“. In verbo *προσήκειν* sine idonea causa offendeat Schweglerus. Id ipsum reperitur p. 27, l. 9, eodem fere significato adhibitum, quo *προσῆκει*. Cfr. Thom. Magistr. p. 287, 15 ed. Ritschl. — V. 15 sq. nollem Dresselius obsecutus esset Schweglero, qui codicum scripturam *μεθ' ἑαυτοῦ* mutavit in *μετ' ἑμαυτοῦ*. Simili mutatione Schweglerus corruptus potius quam emendavit locum, qui est p. 189, 12. Contra plurimos locos, in quibus eadem dicendi ratio invenitur, intactos reliquerunt duumviri docti. P. 17, 1 et 5 et 23, 4 forma *ἑαυτῶν* usurpata reperitur pro *ὑμῶν αὐτῶν*, p. 68, 14 *ἑαυτὸν* pro *σεαυτόν*, p. 74, 8 *ἑαυτῶν* pro *ἡμῶν αὐτῶν*, p. 84, 8 *ἑαυτοῦς* pro *ἡμᾶς αὐτοῦς*, p. 94

12, 96, 1, 116, 8, 117, 12, 118, 10 *ἐαυτῶν* pro *ὑμῶν αὐτῶν*, p. 211, 18, et 282, 14 *ἐαυτῶν* pro *ἡμῶν αὐτῶν*, p. 282, 17 *ἐαυτοὺς* pro *ἡμᾶς αὐτοὺς*, p. 305, 2 *ἐαυτὸν* pro *ἑμαυτὸν*, p. 300, 2 *ἐαυτοῦ* pro *ἑμαυτοῦ*, p. 353, 9 *ἐαυτὸν* pro *σεαυτὸν*. P. 373, 17 cod. C. praebet: *σεαυτὸν*, cod. O.: *ἐαυτὸν*. Dresselius illud in textum recepit, quod non debebat facere is, qui se textum ad cod. O. constitutum in ipsa editionis inscriptione professus esset.

P. 8, 5 aut scribendum est: *γεγόμενον ἄξιον*, aut statuendum, intercidisse: *ὁ υἱὸς*, vel: *ὁ παῖς*. — V. 9 scribendum: *πρὸς τοῦτοις δ'* vel *δε*, cfr. p. 6, 17 et p. 8, 17. — V. 14 crediderit fere, scriptum fuisse: *ἀήρ*, pro: *αἰθήρ*, qui comparaverit p. 6, 17, p. 8, 10, p. 96, 6 et 15.

P. 10, 3 scribendum: *τὴν ἐν Ἱερουσαλήμ ἁγίαν ἐκκλησίαν*. Cfr. supra p. 3 adn. 3 et p. 123.

P. 11, 18 videtur pro *οὐ* scribendum esse: *ὅ*.

P. 12, 1 etiam mihi, ut Schweglero, in archetypo videtur scriptum fuisse: *ὁ τὸν τῆς ἀληθείας προκαθεζόμενον*. — L. 5 mireris non receptam esse cod. O. scripturam: *ἐδέομην*. — V. 7 recipienda erat cod. C. scriptura: *μη με*.

P. 13, 4 et aliis locis cur Dresselius non receperit scripturam cod. O.: *ὃ Κλήμη*, proferis non intelligo. — V. 14 aut scribendum: *μεμάθηκας*, aut — id quod verisimilius videtur — post *μεμαθηκώς* addendum verbum *εἰ*, quod propter sequentem vocem *εἰς* facillime intercidere potuit.

P. 15, 1 verbum *πρεσβύτης* corruptum est ex: *πρεσβευτής*. Ipsa dictio: *ὁ τῆς ἀληθείας πρεσβευτής*, reperitur infra p. 39, 5. — V. 4 scribendum erat: *ἀμελείτωσαν*, et recipienda cod. O. scriptura *ἀμαία* (cfr. p. 16, 10, p. 257, 15).

P. 17, 12 quae reperiuntur verba: *ζυγά, μέτρα, σταδία, τὰ τῶν ὁπῶν δίκαια φυλάσσετε*, ea quis non videat sana esse non posse? Inepta scriptura *ὁπῶν* in solo invenitur cod. C. Cod. O aequae atque cod. Reg. 804 porrigit: *τόπων*. Eam ipsam lectionem prae oculis habuit Rufinus, qui locum sic interpretatus est: „pondera, mensuras, stateras pro locis quibusque aequissima custodite“. Atqui ex verbis „pro locis quibusque“ elucet, Rufinum scriptum repperisse: *κατὰ τὰ τῶν τόπων*. Et haec videtur genuina Homiliarum scriptoris esse manus. Ceterum Rufinus, ut solet, non omnino recte interpretatus est. Construenda enim sunt verba: *κατὰ τὰ τῶν τόπων δίκαια*, „secundum locorum iura“, h. e.: sic uti res, de quibus sermo est, quoque loco constitutae sunt.

P. 18, 1 non est dubium, quin vocabulum *μόνου* emendatione egeat. Schweglerus proposuit: *μόνον*. Et profecto aut ita scribendum est, aut: *μὲν*. — V. 9 scribendum erat: *ὁμολογέτω*. — V. 11 servandam fuisse cod. C scripturam: *ἀγαθὴν*, animadvertunt L. Dunckerus et G. Uhlhornius (qui viri docti aliquot bonae notae observationes mecum communicaverunt), quum dictione *ἀγαθὴ βασιλεία* constanter utatur Homiliarum scriptor. Recte. Reperitur illa dictio in hac ipsa sectione p. 20, 1, p. 22, 14. — V. 16 vocem *τοὺς* non delendam censeo, ut Schweglerus, sed mutandam in: *αὐτοὺς*.

P. 20, 1 vera videtur cod. C. scriptura: *τινὰ*. — V. 5 quum cod. O pro *πειρασμοῖς* praebet: *πειρασμοῖς*, vide an scribendum sit: *περισπασμοῖς*. — V. 6 procul dubio mendosa sunt verba: *τὰ ἀπόγεια τῶν χειμάρρων καὶ τὰ φουσηματα*. Quis enim non persentiscat, „ex continentibus venientes torrentes“ — sic autem interpretantur verba *τὰ ἀπόγεια τῶν χειμάρρων* — hoc loco commemorari non potuisse? Desideratur sola ventorum, procellarum significatio. Conjicio igitur, verba sic esse corrigenda: *τὰ ἀπόγεια τῶν χειμερίων καρτερὰ φουσηματα*. *Τὰ χειμάρια* significat „tempus hiemale.“ — V. 8 sq. *διθάλασσοι καὶ θηριώδεις τόποι* comparantur τοῖς *ἀλογατοῖς καὶ ἐνδοιάζουσι περὶ τῶν τῆς ἀληθείας ἐπαγγελμάτων*. Vellem editores significasset, quomodo explicanda essent verba *διθάλασσοι καὶ θηριώδεις τόποι*. Apud Strabonem II, c. 124 fin. et Dionys. Perieg. 156 *διθάλασσος* appellatur *πόντος*, quatenus bina maria continet. Contra apud

Dionem Chrysost. V, 88, ubi *βραχέα καὶ διδάματα καὶ ταινίαι μακροὶ μέχρι πολλοῦ διήκουσαι* commemorantur, *διδάματα*, ut jam Casaubonus Vol. II, p. 457 adnotavit, sunt „arenae cumuli ingentes e fundo maris super ejus superficiem se attollentes“. Similiter in Actis Apostolorum XXVII, 41 *διδάλασσοσ τόπος* est locus in mari eminens, ad littus situs. Fac dictionem *διδάλασσοσ τόπος* a scriptore Homiliarum hoc eodem significato adhibitam esse, quid fiet de dictione *θηριώδεις τόποι*? Interpretantur: „fera loca“. At enim vero quis non videat, hanc interpretationem non quadrare ad sententiam universi enuntiati, si „fera loca“ alia esse status quam „loca vadosa“, frigere autem maximopere, si eadem velis esse. Jam equidem dubium non esse opinor, quin scriptor de una eademque re loquatur. Ut brevi dicam, quod sentio: pro *θηριώδεις* scribendum est: *θιγώδεις*. Haec autem huius loci interpretatio atque emendatio quam sit apta ad sententiam, sponte, opinor, apparet. — V. 11 Schweglerus jure offenderit in voce *μόνας*. Jam, quum cod. O post *ἀμαρτίας* praebeat: *αίτίας*, scribendum esse existimo: *γνώμασ τὰσ ἀμαρτίας αἰτίας*, „sentienti rationes, quae peccatorum causae sunt“. — V. 18 aequae atque paullo infra p. 21, 5 recipienda erat cod. O. scriptura: *οἴρια*.

P. 21, 10 non minus quam v. 12 praefenda erat cod. O scriptura ei, quam praebet cod. C.

P. 22, 9 in verbis: *καὶ τὰ*, mendum inesse existimo, eo magis, quod cod. O pro *τὰ* praebet: *τῆν*. Videtur autem scriptum fuisse: *καὶ τινὰ*.

P. 23, 10 scripserim: *μένει*. — V. 16 sqq. scribendum videtur: *ἄεὶ σε ἐπὶ πάντων μου τῶν συμπαρόντων ἀδελφῶν, ὁπόταν τοῦ ἐνταύθα — ἀπαλλάξω βίου, πάντα τὰ περὶ σὲ Ἰακώβη — διαπέμψαι ἐν ἐπιτομῇ ἀναγραφόμενον* cett. Vocabulum *ὅπως*, quod in libris mscr. est ante *ὁπόταν*, e primis hujus verbi syllabis errore bis scriptis videtur ortum esse. Vocem *πάντα* sumpsit ex Epit. prioris C. CXLVII; sequentes: *τὰ περὶ*, flagitat pronomem *σέ*.

P. 24, 8 ferri posse videtur adjectivum *πλάνος*, „in errorem impellens“. — V. 13 tolerari omnino nequit codd. scriptura: *ἐπιγράφαντα*. Vel sic tamen dubium est, num genuinam scriptoris manum restituerit, si quis in eo acquieverit, ut lectionem *ἐπιγράφας* assumat e cod. Reg. 804 et Epit. prioris C. CXLVII, quum non facile sit ad intelligendum, quomodo illa scriptura ex hac oriri potuerit. Videtur igitur scriptum fuisse: *ἐπιγράφας τὰδε*, vel, quod vero etiam similis: *ταῦτα*.

P. 25, 4 sq. scribendum opinor: *κατὰ* (pro *καὶ*) *τὴν πρώτην ἡλικίαν σωφρόνως ζῆσαι δεδύνημαι*, quamquam praeter Epit. priorem etiam codd. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. pro verbo finito participium praebent; scilicet: *δυνήθεις*. — Subinde scribendum erat: *ἀπασχολούσης*, sicuti supra p. 14, 6 ex cod. O. recte receptum est: *ἀπασχολετώσαν*. Illud, ut jam video, reversa testatum reperitur, cfr. Epit. utriusque C. I cum adnot. — V. 9 recipienda erat, si quid video, Schwegleri conjectura: *πάντως*, in quam ego quoque incideram. — V. 12 admittenda non erat cod. O. scriptura *ἔτος*. — V. 13 scribendum: *ἢ καὶ*, quam ipsam scripturam porrigunt codd. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. Posse ut haec verba in interrogatione posita essent, intellexerunt Dunckerus et Uhlhornius.

P. 26, 3 praestat cod. C. scriptura: *ἀγαθῆσ*. — V. 12 sq. cod. Tischendorf. orient. habet: *καὶ ὁπότε γούν*, cod. Tisch. Ital.: *καὶ ὁπότε οὖν*, codd. Epit. Dr.: *ὁπότε οὖν*. Illa Tischendorffo praestare videntur lectioni vulgatae. Equidem haud secus statuo de vocabulo *ὁπότε*, sed vocem *καὶ* minus aptam esse censeo. — V. 13 sqq. etiam codd. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. sistunt verba: *ἐλυπούμην πλείον δὲ ἡδύμουν*, at sequentia sic scripta exhibent: *δτι οὐδ' ὁποτέρων τις τὸν ἐμὸν βεβαιώσαι γούν ἡδύνατο* (nisi quod in cod. Tisch. orient. inest: *ὁπότερον*). Atque haec quin vera scriptoris manus sit, non videtur dubitari posse. — V. 15 codd. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. praebent: *πλὴν ἐνεγούον*, quod etiam a Cotelierio in Epit. editum est. Tischendorffus, quum Rufinus interpretatus sit „sed

hoc tantum intelligebam“, conjicit scribendum esse: *πλὴν ἐν ἐνόουν*. Ampliandum esse censeo. Mihi certe Rufinus potius prae oculis habuisse videtur: *πλὴν ὡδὲ ποτε* vel *ὡδὲ ποτε συγγερόουν* vel *ἐνεγούουν*, ut infra p. 81, 14 scriptum invenimus: *συνησῆσας ὡδὲ ποτε* vel *ὡδὲ ποτε τὴν τοῦ θλου φύσιν, ὅτι* cett. Neque tamen ausim illud *ὡδὲ ποτε* vel *ὡδὲ ποτε* huic Homiliarum recensioi obtrudere; multo minus autem scripturam: *ἐνεγούουν*, quamvis verbum *ἐγγούειν* satis crebro in ipsa adhibitum reperiat. Verbum *συνησῆσιν* invenitur etiam p. 82, 14.

P. 27, 1 sq. reponendum erat: *ἀποφαίνονται*, quam scripturam, ut Epit. prior, sic etiam codd. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. praebent (nisi quod in cod. O. Ep. Dr. scriptum reperitur: *ὑποφαίνονται*, ut in Mon.). — V. 5 *ἐπιτάσσοιτα* scribere debebat Dresselius, quippe qui v. 6 cod. O. lectionem *με* probasset. An quis probabilius ducit, positum fuisse: *ἐμοῦ ἐμαντῶ — ἐπιτάσσοντος*? — V. 15 cod. Ital. Tischendorf. et cod. V. Epit. Dr. porrigunt: *πάλιν τε*, ut cod. C.; cod. O. et cod. Mon. Epit. alterius: *καὶ πάλιν*. Apparet, id quod ego jam pridem intellexeram, cod. O. scripturam *καὶ πάλιν τε* diversas binorum codd. manuscriptorum lectiones exhibere. Eiusdem rei exemplum in hac pagina praebent cod. O. et cod. Mon. Epit. alterius, quum v. 5 exhibent: *ὅτι ἐμαντῶ δέ*, et v. 8: *ὅτι εἰ μὲν γὰρ* cett. — V. 17 verisimilitudinem habet scriptura cod. Ital. Tischendorf. et codd. Epit. Dr.: *καὶ πάλιν πῶς* cett.

P. 28, 2 cod. Ital. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. praebent: *οὐδ' ὅτι* sive *ὅ, τι ποτὲ ἐστὶ δίκαιον καὶ ἀρέσκον*. Copulam *καὶ* Dresselius etiamsi in solo cod. C. repperisset, recipere debuisset. Cfr. adnot. ad p. 40, 2. — V. 4 verba: *οὐτε τῶν τοιοῦτων λογισμῶν ἡσυχάζειν δύνανται*, non dubito quin corrupta sint. Videtur scribendum esse: *οὐτε μετὰ τῶν cett.* Cfr. p. 27, 4 sq. — V. 10 cod. O. et cod. Mon. Epit. alterius omittunt vocem *καὶ*. Fieri potest ut duplex exstiterit scriptura: *λαλήσαι ἢ ἀκούσαι*, et: *λαλ. καὶ ἀκ.* Altera praestare videtur. Vulgatam scribendi rationem minus aptam esse existimo. — V. 14 recipienda erat codicis C scriptura *ἀντιβάλλον*, quam etiam cod. Ital. Tischendorf. et codd. Epit. alterius praebent. — V. 16 pro *εἴτε* scribendum videtur: *εἴ ποτε*.

P. 29, 8 codd. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. porrigunt genuinam scripturam: *διηγήσασθαι*. — V. 12 cod. Ital. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. habent: *σιγᾶν στέγειν*, ut cod. C. Tischendorfius tentat: *σιγᾶν ἢ στέγειν*. Si cui scriptura cod. O. et Epit. prioris *σιγῆ στέγειν* a correctore profecta esse visa fuerit, ei statuendum erit, *σιγᾶν* nihil esse nisi adnotamentum ad *στέγειν* adscriptum. — V. 13 etiam codd. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. offerunt: *ἐλύετο*, ut cod. O., quam scripturam mireris non receptam a Dresselio. — V. 13 sq. diversarum recensionum videntur esse verba: *τις ἐν Ἰουδαίᾳ*, et: *Ἰουδαίοις*, pro quo in cod. O. et cod. Mon. Epit. alterius scriptum invenitur: *Ἰουδαῖος*. — V. 15 pro *αὐτῶν* cod. O. Epit. alterius praebet: *αὐτοῦ*, cod. V. et cod. Mon. Epit. alterius: *αὐτῶν*. Quae variae lectiones non videntur omnino esse spernendae. Clarum est autem, scripturam *αὐτῶν* arcte cohaerere cum scriptura *Ἰουδαίοις*. — V. 16 pro corrupto *πνεῖ* cod. V. Epit. Dr. praebet: *ποιεῖ*. Ego conieceram: *πονεῖ*, quam conjecturam ne nunc quidem abiecerim. — V. 17 Tischendorfius secundum cod. Ital. edidit: — *διαπραττεται κελεύσει μόνῃ, ὡς ἔχων ἔξουσίαν κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν* cett. Nobis aptissimum videtur, secundum codd. Epit. alterius scribere: *διαπραττεται κελεύσει γὰρ μόνῃ, ὡς παρὰ Θεοῦ ἐληφώς τὴν ἔξουσίαν, κωφοὺς ποιεῖ* cett. — V. 18 cod. O. Epit. Dr. pro *ἀναβλέπειν* porrigit: *βλέπειν*. Videtur haec correctio esse alicujus, qui propter antegressum *ἀκούειν* desideraret verbum, quod non „visum recipere“, sed „videre“ significaret. Sed etiam *ἀναβλέπειν* significare potest: „videre, visu gaudere.“

P. 30, 1 *ποιεῖ* deest in cod. O. et cod. Mon. Epit. alter. ut in Epit. prior; neque infitandum est, importunum esse vocabulum. At validiore opus est medicamento. Quis non intelligat, verba: *κυλλοὺς ποιεῖ περι-*

πατιῶν et χαλούς ἀνορθοί, vel: ὀρθοί, juxta posita esse non posse, quum voces κυλλούς et χαλούς eundem significatum habeant? At non satis elucet, utrum praestet scribere: κυλλούς περιπατιῶν, an: χαλούς ἀνορθοί vel ὀρθοί, quum praesertim Epit. prior lectionem exhibeat e binis illis dictionibus conflata: χαλούς περιπατιῶν. — V. 2 vocem ψυρόν, quae in cod. C. et cod. O. reperitur post λεπρόν, omittunt Epitomarum codices. Nec dubium esse potest, quin alterutrum vocabulum furca sit expellendum. Sed non affirmaverim pro certo, scripturam λεπρόν antiquiorem esse altera. — V. 5 cod. O. et codd. Epit. alterius ostendant, binas existisse lectiones: μελῶν — καὶ βεβαιότερα, et: μᾶλλον βεβαιότερα. Alterutra recipienda erat in Epit. alterius C. VI; at illa, ut videtur, praeferenda. — V. 7 pro τὸ τίς, quod etiam in cod. V. Epit. Dr. reperitur, cod. O. et cod. Mon. Epit. alterius praebent: τίς. Sententiae non minus quam linguae legibus satisfactum erit, si scripseris: — σκέψεως, τίς cett. Sed ego hand scio, an reponendum sit: — σκέψεως εἰς τὸ, τίς cett. Favet huic conjecturae quod in Epit. prioris C. VI. scriptum legitur: — σκέψεως ἕνεκα τὸ τίς cett. — nam hoc nihil aliud est quam: ἕνεκα τοῦ, τίς cett. —, nisi quis forte credere mavult, hoc ipsum a scriptore Homiliarum positum esse. — V. 12 in verbis: εἰν τὰ κατὰ γνῶμην τοῦ πέμψαντος αὐτὸν πατρὸς βιώσασιν, cod. O. Epit. Dr. omittit vocabulum τὰ, quod Davisius delendum esse censuerat. Quum Epit. prior praebet: τὰ κατὰ γνῶμην — πράξασιν, aliquis conjiciat, pro βιώσασιν scriptum fuisse: ποιήσασιν. Quae scriptura ut exstiterit aliquando in uno ex archetypis, at praestat, opinor, recipere illam, etiam propterea, quod paulo infra, v. 16, in omnibus libris scriptum reperitur: εἰν — κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν βιώσητε. — V. 17 cum codd. Epit. Dr. scribendum est: γενόμενοι.

P. 81, 14 haec edita leguntur: πέρας γοῦν συνηήσας ἄδῃ ποτε τὴν τοῦ βίου φύσιν, ὅτι ἐλπιδὶ ἐκπλοκῶν τοὺς ἀπειθόντας ἐνειδμεύει, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅν ποτε εἰσεκλάπην χρόνον ἐλλείπει δονούμενος cett. Pro scriptura cod. C. et O: ὁ δὲ ποτε, ex qua a Davisio correctum: ἄδῃ ποτε, cod. orient. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. praebent: ἄδῃ ποτε. Non male Tischendorfius: ἄδῃ ποτε, quod ipsum est in cod. Mon. Deinde ἐκπλοκῶν, ut cod. O., habent etiam codd. Epit. Dr. Contra cod. orient. Tischendorf. praebet: ἐμπλοκῶν. Lectio ἐμπλοκῶν deberi correctori videtur, qui ἐκπλοκῶν cum ἐλπιδὶ construi non posse intelligeret; qua ipsa de causa Cotelarius ἐκπλέκων, quae scriptura est cod. C., mutavit in ἐμπλέκων. Atqui eadem magnopere offendo in dictione: ἐλπιδὶ ἐμπλέκων, vel: ἐμπλοκῶν, ut taceam, ἐμπλοκῶν, ut ἐκπλοκῶν, formas esse, quod ego quidem sciam, omnino ignotas. Procul dubio scribendum est: ἐκκλέπτων. Altera scriptura nihil aliud est quam: ἐκκλοπῶν. Quae sequuntur verba: οὐ μὴν cett., nondum esse de mendo postulata, est quod mireris. Ut de reliquis taceam, quae vix possunt probabiliter emendari, verbo εἰσεκλάπτειν qui usus sit, ego nullum novi. Praeterea significatio praepositionis εἰς non est apta. Ergo scribendum videtur: ἐξεκλάπην. Quadrat hoc vocabulum optime ad verbum ἐκκλέπτων, quod paulo supra de conjectura restituumus. — V. 18 etiam codd. Epit. Dr. praebent τὸν ante λιμένα, ut Epit. prior. et cod. C., quem sequi debebat Dresselius.

P. 82, 5 uterque cod. Ep. alterius καὶ ante παρὰ non habet et. pro κακείθεν porrigit: ἐκεῖθεν, quae variae lectiones non sane indignae sunt, ad quas animum attendas; multo minus etiam, quod v. 10 in iisdem libris aequae atque in Epit. priorē pro vocabulo Ἑβραῖος, quod vix ac ne vix quidem ferri potest, scriptum invenitur: τιμιος. — V. 12 sane mendum inest in verbis: μαρτυρίας τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων θαυμασίων τε καὶ λόγων, sed non satisfacit medicina, quam attulit Davisius, pro λεγομένων legendum esse: γενομένων, arbitratus. Mendi sedes inesse videtur in verbis ὑπ' αὐτοῦ, quae mutanda censeo in: ἐπ' αὐτοῦ. — V. 19 praestare videtur scriptura cod. C.: ἡδέως οἱ ἄγλοι, quae eadem reperitur in cod. V. Epit. Dr.

P. 83, 5 codd. Epit. Dr. pro ὧν ἐλεγεν exhibent: ὧν λέγειν. Qua scriptura, si pro ἀκαταπληκτως reposueris: ἀκατάπληκτος, linguae quidem

legibus satisfactum erit, sed sententiae non aequè bene, atque ea, quae in codd. C. et O. reperitur. — V. 5 sqq. verba: *διὰ τὴ κωνωψ ἐγένετο, καὶ βραχύτερον ὄν, ἔξ πόδας ἔχον, ἔχει καὶ πτερὰ*, probabilissime sic restitutum iri censeo, postquam varietatem lectionis, quam praebet utriusque Epitomes Cap. X integram accuratius cognovi: *διὰ τὴ κωνωψ ἐγένετο, καὶ βραχύτερον ὄν ζῶον, ἔξ πόδας ἔχων, καὶ πτερὰ φέρει*. Participium *ὄν* nihil aliud esse quam secundam syllabam vocabuli *ζῶον*, odoratus est etiam Uhlhornius in libro elegantissimo: „Die Homilien und Recognitionen des Clemens Romanus nach ihrem Ursprung und Inhalt dargestellt.“ Gottingae 1864 edito, p. 168, adn. 8. — V. 7 sqq. haec edita reperuntur: *ὁ δὲ μετὰ τὴν πύσιν τὸν ἐμποδισθέντα ἀναλαβὼν λόγον, ὡς πρὸς τὴν πύσιν ἀποκρινόμενος, τὸν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς προκείμενον ἀνελάμβανε λόγον*. Mirum est, unum ex editoribus — Schweglerum dico — offendisse in verbo *ἀποκρινόμενος*, quod sanissimum est; nullum vero in abundante oratione, qua hic locus laborat. Opportune cod. O. Epit. Dr. pro *ἀνελάμβανε* praebet: *συνεπέρανε*. Videntur verba ex binis recensionibus in unum esse compacta. In una recensione erat: *ὁ δὲ μετὰ τὴν πύσιν τὸν ἐμποδισθέντα ἀναλαβὼν λόγον, ὡς πρὸς τὴν πύσιν ἀποκρινόμενος, συνεπέρανε*, in altera: *ὁ δὲ, ὡς πρὸς τὴν πύσιν ἀποκρινόμενος, τὸν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς προκείμενον ἀνελάμβανε λόγον*. Fieri etiam potest, ut in recensione, quam priore loco posui, non fuerint verba: *ὡς πρὸς τὴν πύσιν ἀποκρινόμενος*. — V. 12 sq. in verbis: *μάρτυρας παρέχοντες ὑμῖν τῶν ἐξ ὑμῶν παρυστώτων πολλούς*, Schweglerus pro *τῶν ἐξ ὑμῶν* reponendum esse opinabatur: *ἐξ ὑμῶν τῶν*. Mea quidem sententia verba *ἐξ ὑμῶν* adnotata erant ad verba *τῶν παρυστώτων* a lectore aliquo, significaturo, non esse cogitandum de iis, qui orationibus et miraculis Christi interfuisent, sed de iis, qui inter auditores Barnabae essent.

P. 34, 3 in codd. Epit. Dr. C. X scriptum reperitur: *εἰπεῖν οὐκ ἔστιν εὐκαιρον*, ut in cod. C., aptiore, ut videtur, verborum ordine, et in cod. V. Epit. Dr.: *τὸν τῶν*, quae varia est lectio in Epit. prior. C. XI, neque ea verisimilitudinis specie destituta. — V. 9 pro *ὡς ἐκ τῶν* cod. orient. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. C. XI porrigunt: *ἐξ ὧν*. Haec scriptura, cujus etiam in cod. O. vestigium aliquod reperitur, praeferenda videtur. — V. 10 loco vocabuli *βουλήσεως* in cod. O. Epit. Dr. scriptum reperitur *θεότητος*, quae scriptura maximopere placet, cfr. p. 36, 10. — V. 15 post *βουλομένης* commate, quod vocat, incidendum erat. In sequentibus verbis pro *πρὸς τῷ* cod. orient. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. praebent: *πρὸς τό*. Nescio an scribendum sit: *πάριστα ὑμεῖς πρὸς τό, τῷ μὴ νοεῖν τὸ ὑμῖν συμφέρον, ἐπὶ τῇ ὑμετέρῃ βλάβῃ γελῶν* cett. — V. 16 delendum est comma post *βούλεσθε*.

P. 35, 1 in utraque Epit. scriptum reperitur: *εἰκῆ, et: οὐκ ἀληθεῖς*, quae scriptura non minus placet quam vulgata. Cfr. p. 49, 4. — V. 2 sq. Dresselius secundum cod. O. scribere debebat: *πολλὰ γὰρ παρ' (sic cod. O.) ὑμῶν ῥήματα*. Praepositio *παρ'* invenitur etiam in codd. Epit. Dr. — V. 3 sq. cod. O. Epit. Dr. pro *ὑμῶν* offert: *ὑμῖν*, quae lectio aliquam habet veritatis speciem. — V. 7 in codd. Epit. Dr. aequè atque in Epit. prior. scriptum reperitur: *κόσμον προκρίσεις εἰδώς, ἐκίστη* cett. Varietatem lectionis qui accurate perpendit, concedet, opinor, non patrocinari correctioni a Davasio propositae.

P. 36, 9 cod. orient. Tischendorf. et codd. Epit. Dr. genuinam porrigunt scripturam: *ἀπασχολούντες*.

P. 37, 1 cod. O. Epit. Dr. praebet *βίαν*. Num librarius voluit: *πρὸς βίαν?* — V. 2 sqq. aut *βραχέα* aut *ὀλίγον* delendum erat. Sunt haec verba ex binis diversis recensionibus deprompta. Neuter cod. Epit. Dr. porrigit *ὀλίγον*. — Quae in Epit. alter. C. XII versus finem et C. XIII ab initio sunt diversa ab illis, quae in Hom. p. e. v. 4 ex codd. C. et O. edidit Dresselius, ex iis nihil recipi posse videtur, nisi forsam particula *μὲν* in verbis *ἐμοῦ μὲν γὰρ* et particula *ὡς* ante verba *καὶ — θείων*. Contra verba Epi-

tomes: *φανερῶς δὴ μοι ἀποκαλύψας*, secundum verba Homiliarum: *φανερῶς δ' ἦν μοι ἀποναρκήσας*, corrigenda et ad sequentia trahenda sunt. — V. 10 sq. cod. orient. Tischendorf. praebet: *τῆς ζωῆς χρόνον*, ita tamen ut in margine adscriptum sit: *γρ. βίον*. Illud flagitabat jam Davisius, in textum recepit Tischendorffius. Summa injuria; quamquam in Homil. II, 28, p. 68, 5, et alibi invenitur testata locutio: *ζωῆς χρόνος*. Dictio *ζωῆς βίος* saepius usurpata reperitur ad vitae tempus significandum. Exempla congescit G. Dindorfius in Thesauri Stephani ed. Paris. Vol. II, p. 258, s. v. *βίος*. Subinde pro *δ δὲ* Epit. prior., cod. orient. Tischendorf., codd. Epit. Dr. praebent: *αὐτὸς*, quo vocabulo recepto sermo non jam *ἀναλόγουτος* erit. At videtur id correctori deberi. — V. 13 quod Dresselius ex cod. O. recepit: *τὰ ἄλλα σημεῖα*, ferri nullo pacto potest. Scribendum forsitan: *ἀλλὰ τὰ σημεῖα*. — V. 16 sq. haec leguntur e codd. C. et O. edita: *εἰ μὴ δτι αὐριὸν τι ἀπαιτῶ δευξιόμενόν μοι, ἐξ αὐτῆς ἔν σοι συνέπλεον*. Quae quin corrupta sint, quamvis nullum adhuc offenderint, non videtur dubitari posse. E codd. Epit. Dr. nullam lectionis varietatem enotatam reperio, qua quis in loco emendando uti possit, sed Epit. prior. auxilium fert, C. XIII haec praebens verba: *ὡς εἰ μὴ αὐριὸν ἔμειλλον* vel *ῥωγίλον ἀπαιτῆσαι τι τῶν δευξιόμενων μοι*. Clarum est enim, post *εἰ μὴ* intercidisse: *ἔμειλλον*; porro scribendum esse aut: *τι ἀπαιτεῖν δευξιόμενόν μοι*, aut — id quod probabilius videtur —: *τι ἀπαιτῆσαι τῶν δευξιόμενων μοι*. Ambigi potest, utrum *δτι* de sede sua motum et ante *εἰ μὴ* collocandum sit, ita ut respondeat voci *ὡς*, quae est in Epit. pr., an nihil aliud sit quam extrema syllaba verbi *ἔμειλλον*.

P. 38, 3 codd. Epit. Dr. C. XIV praebent genuinam scripturam: *καὶ διὰ δεκαπέντε*, ut cod. Reg. 804 et Epit. prior. — V. 5 in iisdem libris mscr. recte scriptum: *φανέντος*, pro: *εἰσφανέντος*. Importuna praepositio *εἰς* orta est forsitan ex syllaba *-οις* supra ultimam syllabam antecedentis vocabuli *Ἰουδαία* scripta. — Ad v. 9 cfr. adnot. 6 ad Epit. prioris C. XIV et quae infra observabuntur ad p. 57, v. 8. — Qui v. 13 sqq. legitur locus, in hanc fere speciem redintegrandus videtur: — *ἐπηγγελάμην σοι, ὃ ἀπαύστως, ὡς εἶση ἐκ ταυτομάτου, τὰ κατὰ σὲ καλὰ ὄντα ἀψευδῶς ἀντιβάλλον* cett. Verba *ὡς εἶση* ex τ. significant: „ut cognosces ultro“. Certe verum existimo inventum: *εἶση*. Quod apud Dresselium de conjectura pro cod. C scriptura *ὡς εἶσοι* editum reperitur, *ὡς εἶσοι*, „igitur ingredere“, ferri jam propterea non potest, quod, sicuti paullo ante expressis verbis narratum est, Barnabas Clementem jam „introduxit in locum ubi erat Petrus“. Postrema enuntiatum verba: *ὡς αὐτὸν γλίχασθαι καὶ ἰδεῖν σε*, sine causa a Schweglero esse in suspicionem vocata, vix opus esset monere, nisi Epitome prior. revera scriptum praerberet: *καὶ αὐτὸν*. Dicit scriptor, Petrum non acquiescere in eo, quod de Clemente illa audiverit, sed ardentem cupere hunc etiam videre.

P. 89, 1 nescio an scribendum sit: *Ὁ δὲ ἀγαθὸς Πέτρος προσπηθήσας* cett. Cfr. adnot. ad p. 40, 8. — V. 2 codd. Epit. Dr. praebent *καθισθῆναι*, ut cod. C. Non liquet, quo jure Schweglerus illam scripturam et Dresselius scripturam *ἐγκαθισθῆναι* in *καθισθῆναι* et *ἐγκαθισθῆναι* mutaverint. — V. 5 iidem libri mscr. ita scriptum exhibent: *ὡς γὰρ σὺ τὸν τῆς ἀληθείας πρεσβυτῆρ ὄντα ἐξένισας* cett. Recte, ut videtur. — V. 7 sq. in codd. Epit. Dr. invenitur: — *δτι βραχείαν γὺν δαυείσας χάριν, προαίρεσιν λόγων καλῶν, αἰδῶν* cett. Et sic scribendum est, assumpto tamen ex codd. O et C vocabulo *λέγω*. — Iidem libri v. 9, ut Epitome prior, pro *ἀντιβάλλειν* porrigunt: *ἀντιβάλλον*, et v. 10: *ἀπήγγελλε* pro *ἀντιβαλε*, quae variae lectiones maxime placent. Sed *ἀντιβαλε* ego mutare non ausim. — V. 16 sq. in verbis *ὡς ἔγω* simul positus novum agnoscere est dissographiae exemplum. Alterutrum vocabulum hic et Epit. pr. C. XVI est delendum.

P. 40, 1 cod. V. Epit. Dr. porrigit: *ἐγὼ δὲ ἔλεγον*. Hanc scripturam haustam esse ex archetypo, quod non contineret praegressa verba: *Ἐγὼ δὲ ἐλεῖμην* — *γράφω*, liquet ex Epit. prior. C. XVI. Ergo in Epit. alter. C. XVI

praeferenda erat cod. O lectio: *ἔλεγον δὲ*, ut in Homiliis. — V. 5 in cod. orient. Tischendorf. recte scriptum est: *δίκαιον καὶ ἀρέσκον*, neque displicet ejusdem libri scriptura, jure nunc etiam in Epit. prioris C. XVI recepta: *γέγονεν ὁ κόσμος*. — V. 8 in eodem invenitur: *ὁ δὲ Πέτρος πρὸς* cett., quae scriptura, veri illa similior quam vulgata, est etiam in codd. Epit. Dr. — V. 11 quae sunt verba, in cod. orient. Tischendorf. et in codd. Epit. Dr. sic scripta inveniuntur ut in cod. O., nisi quod ille praebet *συνηθεία ποινή*, ut Epit. pr., hi autem haec duo verba plane omittunt. Et profecto ea nihil aliud videntur esse quam varia lectio ad verba *συνηθεία δεινὴ* adscripta. — V. 12—16 in Epit. alterius prorsus ita scripti reperiuntur ut in cod. Q., nam scriptura *ἐπιδολώσαν* aperte nihil aliud sibi vult quam: *ἐπιδολώσαντα*. Lectio cod. Angelici supra p. 16 in Epit. prioris C. XVII recepta, quatenus ei praestet, quam reliqui Epit. prioris libri mser. praebent, equidem non intelligo. Et quis, illa ipsa verba in loco Homiliarum reponenda esse, persuadere sibi possit? At scripturae, quae reperiuntur in codicibus Epitomarum, favent ei, qui Homiliarum locum censent ita refundendum esse: *ὡσπερ καπνοῦ πλήθος εἰς ἕνα οἶνον ἤχοντα τὸν κόσμον* cett. P. 41, 3 sq. oportet verbum *ὦν* ante *τοῦ πυρός* collocetur, aequae atque *ῶντα* in verbis, quae porrigit Epit. alter. C. XVII: *τὸν δὲ ἔτος τοῦ πυρός ὄντα ἐβλήθηται καπνόν*. — V. 16 articulus *τὰ*, quem Dresselius ex cod. O. recepit, ferri omnino nequit. Videtur is ex ultima antegressi verbi *ἐπιγόντα* syllaba bis scripta ortus esse.

P. 42, 6 nescio an scriptum fuerit: *τῇ περὶ τοῦ προφήτου ὁμιλίᾳ*, similiter atque paullo infra v. 8 scriptum est: *τὸν περὶ προφήτου λόγον*, et p. 43, 10: *τῶν περὶ προφήτου λόγων*. — V. 8 sqq. quae leguntur, eum in modum corrupta esse persuasum habeo, ut ipsa scriptoris verba restitui nequeant. Scripturam *κελεύσαντα* propius accedere ad id, quod verum est, quam scripturam *κελεύσαντος*, mihi non videtur credibile, quamvis intelligam, vocem *αὐτοῦ* solam stare posse, si cum antegressis verbis construat. Veri est simile, post *αὐτοῦ κελεύσαντος*, quae verba cum antecedentibus conjungenda videntur, plura excidisse verba, hanc fere sententiam continentia: „collaudabar ab ipso, quod mentem ipsius aequae bene reddidissem ac si ipse scriptionem composuisset; quo facto“ cett. Ceterum cfr. quae disputavit Uhlhornius l. c. p. 101 sq. — V. 11 pro *δμως* scribendum censeo: *ὁ μὲν*.

P. 43, 6 vix opus est in moneam, scripturam *τὸ λοιπόν*, quam exhibent codd. Epit. utriusque C. XIX pro priore *τοσοῦτον*, genuinum esse habendam.

P. 44, 8 offendeat jam Davisius in verbis *καὶ ταχέως λαβεῖν* et *καὶ βραδέως μὴ τυχεῖν* simul positis. Is corrigenda esse verba: *καὶ βραδέως μὴ τυχεῖν*, censebat. Schweglero contra eadem transferenda videbantur in sequentem versum. Ego non dubito, quin illarum dictionum idem significantium una ex alio quo exemplari ad alteram adscripta atque sic temere verborum in ordinem illata sit. — De v. 2 cfr. adn. ad p. 231, 2.

P. 45, 8 codd. Epit. Dr. et cod. or. Tischendorf. offerunt formam *Αἰνάς*, ut cod. O., pro qua nollem scriptum esset: *Αἰνάς*. Cfr. etiam adnot. 6 ad Epit. prioris C. XX. — V. 10 scribendum est: *μὴν γε*, et cum Epit. pr. et cod. O. omittenda copula *καὶ*, quae est ante *ὁ τοῦ Σαυρά*, jam propterea, quod sic demum sedecim enumerantur personae. — V. 13 reponendum est: *τὸν προκείμενον ἐγκόψας λόγον*, aequae atque infra p. 163, 4 scriptum invenitur: *τὸν λόγον ἐγκόψας*. Etiam p. 371, 6 confusa sunt verba *ἐκκόπτειν* et *ἐγκόπτειν*, neque enim dubito, quin pro *ἐκκόψας* scribendum sit: *ἐγκόψας*. Vocabulo *ἐγκοπῆ* usus est hic scriptor p. 38, 10. His dudum scriptis cognovi, codd. Epit. alterius et binos codd. Epit. prioris hoc loco revera praebere ipsam scripturam: *τὸν προκείμενον ἐγκόψας λόγον*.

P. 46, 7 nescio an reponendum sit: *εἰ μὴ ἀνύει τίς τι*, vel: *ἀνύει τι*, et v. 19: *τοῦτο χαρίζου* — *τὸ τὸν περὶ* cett., cfr. p. 47, 17.

P. 47, 9 interpungendum est: *δύναται* — *τοῦτο οὐκ* cett. — V. 16 sq. Schweglero *ἐνεδρευθήναι*, vel simile aliquid post *νομίσαντας*, mihi participium tale, quale *ἐνεδρευθέντας*, post *εὐρήσεις* intercidisse videtur.

P. 48, 14 sq. Dresselius minus recte ex cod. O. recepit: *ἄς μὲν*, et: *ἄς δὲ*, non mutatis simul verbis: *ποία μὲν*, et: *ποία δὲ*. Fieri potest, ut duplex exstiterit scriptura haecce: *τῶν παρισταμένων αὐτοῖς ὑπολήψεων ἄς μὲν* et *ἄ μὲν ἀποδοκιμαίουσιν*, *ἄς δὲ* et *ἄ δὲ κρατύνουσιν*, *ὡσπερ εἰδότες*, *μὴ εἰδότες*, *ποία μὲν ἔστιν ἀληθής*, et *ποία μὲν ἔστιν ἀληθῆ*, *ποία δὲ ψευδής* et *ποία δὲ ψευδῆ*.

P. 50, 7 scribendum: *θελῆ*.

P. 51, 6 codd. Epit. alterius et plurimi codd. Epit. prioris habent: *Ἀνάγκη γὰρ πᾶσα, φύσει* cett., ut cod. C. Summa injuria Dresselius e cod. O. recepit scripturam *πάση φύσει*. Non muto hanc sententiam, quamquam supra p. 20, adnot. 8 ad Epit. pr. C. XXIII secus statutum genero. Illud ipsum reperitur etiam paullo infra p. 52, 2, et Epit. alter. C. XX — V. 7 codd. Epit. praebet genuinam scripturam *πῶ τὸ*, v. 8 apte omittunt *ἐντοτε*, et v. 10 recte post *ἐπιλεύθησαν* interpunctionis signum habent. — V. 11 cod. V. Epit. Dr. praebet: *οὐκ ἄλλως δίκαιος*, cod. O. Epit. Dr. pro particula *δὲ*, quae in codd. C. et O. et in Epit. pr. invenitur, praebet *γε*. Prior scriptura praeferranda videtur. Etenim quum appareat, quam facile vox *δὲ* e prima vocabuli *δίκαιος* syllaba bis scripta oriri potuerit, facile aliquis conjiciat, vocem *γε* deberi correctori alicui, qui particulam *δὲ* ineptam esse sensisset. Accedit quod hic scriptor alibi ad dictionem *οὐκ ἄλλως* non solet addere particulam *γε*. — V. 15 codd. Epit. habent *τῶν ἀγαθῶν*, quod magis placet quam id, quod editum est. Facile alicui in mentem veniat, vocem *ὧν*, quae in cod. O. reperitur ante *ἀγαθῶν*, corruptam esse ex ipso illo *τῶν*. Sed fieri potest, ut novae lectionis indicium contineat. Conjicere enim licet, scriptum fuisse: *ὧν ἀξιός ἔστιν ἀγαθῶν*, vel similiter. — V. 16 sq. in cod. O. Epit. Dr. scriptum est: *καὶ ὅτι κρίσις γίνεται καὶ ὅτι αἱ ψυχαί*. Quae scriptura minime est probanda, nisi quod articulus *αἱ*, qui etiam in Epit. pr. reperitur, non displicet. Debetur ea alicui, qui vocabulum *ὅτι* in initio enuntiatum positum non recte interpretaretur, id quod etiam Schweglero videtur accidisse. Is enim haec adnotavit: „Tum *ἐπεὶ*, *τοίνυν* p. *ὅτι* *τοίνυν* Epit. c. 23, quod unice rectum; *ἐπεὶ* protasin resumit“. At quis non intelligat, delendum esse comma, quod est post *ἐπεὶ*, hanc autem vocem esse interpretationem vocis *ὅτι*, idem quod *διότι*, „quoniam“, significantis? — V. 18 codd. Epit. Dr. praebet: *δίκαιον*. Nollem Dresselius oblitus esset adnotare, utrum hanc scripturam in cod. O. repperisset, an eam, quam verborum in perpetuitatem recepit.

P. 52, 8 post *ὅτι* aut *ἐν* excidit (quod sine dubio factum esse nimis confidenter contendit Schweglerus, et post eum Dresselius adnot. 11 ad Epit. alt. C. XXIII; nihil enim demonstrat quod mox subsequitur: *ἐν ἀνθρώποις*), aut *ἐπὶ*. — V. 5 scribendum erat *ἔστιν*. — V. 9 sq. commatis signum non post *ἀληθειαν*, sed post *ἀνθρώπους* locandum erat. — V. 11 delenda esse existimo verba: *ἀπαρχῆς αὐτὸς εἰς ὧν καὶ μόνος Θεός*. Videntur enim ea; non verba *εἰς ὧν αὐτὸς* v. 10 posita, a seriore manu addita esse. Ambae autem dictiones in uno eodemque enuntiato tolerari nequeunt.

P. 53, 8 sqq. in verbis: *διὸ τοῦτο — ἐπιτρονται*, lacunam esse post *ἐπομένως* vel *ἐπόμενοι* statuendam persuasum habeo.

P. 54, 8 sane quam mirum est, in verbis: *καὶ ἀπὸ μὲν τοῦ — Ἀβραάμ* *δύο πρῶτοι γενόμενοι*, *πρῶτος Ἰσαήλ*, *εἰτα Ἰσαὰκ ὁ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐλόγημένος*, homines doctos patienter tulisse vocabulum *πρῶτος*. Scribendum opinor: *δύο διαφθοροί*. Ceterum post *Ἰσαήλ* aliqua verba videntur excidisse hujus viri fortunam indicantia. — V. 7 sqq. haec reperiantur: *Ὁμοίως ἢ γὰρ πρὸς Ἕλληνας (sic) συζυγία ὀφείλουσα ἰλθεῖν ἐκοῦσα ἀπελείθη εἰς ἔτερον καιρὸν, ἄλλοτε ἐκαιρῶς αὐτῆν ἀπολυθεὶς βουλευσαμένη*. In quibus bina inesse menda perspicuum est. Conjiciat aliquis, pro *γὰρ* scribendum esse: *γε*, et pro *αὐτῆν* aut: *αὐτῆς*, aut: *αὐτῆτι*.

P. 55, 1 praestare censeo cod. C. scripturam: *μετὰ τοῦτο*. Quippe accurate locuturo dicendum erat: „post Christi adventum“, non: „post

Christum“. — V. 5. Dresselio lectionem πιστεύεται lectioni πεπιστευται praeferebatur esse iudicanti ut adstipuler, tantum abest, ut etiam v. 8 perfectum ἤκουσται pro praesenti ἀκούσται reponendum esse censeam. — V. 16 Dunckerus monet pro διαφόροις scribendum esse: ἀδιαφόροις, comparans Pseudorig. Ref. haeres. 7, 86, p. 258, 94 ed Miller.: ἀδιαφοροίαν βλου τε και γνώσεως, ubi postremum vocabulum corruptum esse arbitratur ex: βρώσεως. Cfr. adn. ad p. 283, 12. — V. 13 post συμμεταλαμβάνειν intercidisse: δειομένη, ut Davisio, sic etiam mihi in mentem venit.

P. 66, 3 corrupta esse verba: ὁ τὴν ἀρχὴν διὰ τὸ μὴ ἐξείναι θεραπεύειν ὡς ἔθνηκην μείνασαν ἐθεράπευσεν, in promptu est; non item, quomodo emendanda sint. Scribendumne: μὴ ἀνύσας (sc. τὸ θεραπεύειν) pro: μείνασαν? — V. 5 recipienda erat cod. O. scriptura: Ἀύτη. — V. 10 pro παιδάς reponendum: παιδία, vel: παιδάρια.

P. 57, 6 scribendum esse: Ωγ, pro: Ως, primo obtutu intellexi. Illud ipsum invenitur in cod. orient. Tischendorf. et in codd. Epit. Dr. — V. 8 codd. Epitomarum pro τὴνα τε praebent: καὶ τὴνα. Ante haec vocabula excidit verbum aliquod finitum ad antegressa pertinens. Forsan locus ita restituendus: τίνος τε ὦν καὶ τίς πόθεν ἦκει, τὴνα τε ἐστὶν cett. Probat haec conjectura, ut nunc ipsum video, simili loco qui est in utriusque Epit. C. XIV. Quippe in Epit. prior scriptum legitur: — ἀντιβάλλοντες ἦσαν, τίς τέ ἐμι καὶ πόθεν ἦκα, in altera: τίς τε ὦν καὶ πόθεν ἦκα, ita tamen, ut cod. O. particulam καὶ omittat. At potius scribendum erat: καὶ τίνος πόθεν ἦκα. — V. 13 propono scribendum: καὶ κρείσσων αὐτοῦ cett. Mira sunt quae edita leguntur in Epit. prioris C. XXV. — V. 15 sq. codd. Epit. Dr. habent: προσηγορία, ut C. et codd. Epit. pr., quae forma praeferebatur videtur. In sequentibus Epit. alterius verbis supra p. 140, C. XXV editis pro ζῆν scribendum erit: ζῶν, et post φθορᾶς inserendum: ὥστε, quod praebet Epit. prior. Versus finem ejusdem cap. in utraque Epit. pro προσλήψει reponendum erat: προλήψει.

P. 68, 4 corrupta esse verba: μέχρι αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ ἀσεβεῖν, ego persuasum habeo. Scribendum videtur: μ. ἂ. τὸν Θεὸν ἂ. Dictio ἀσεβεῖν τὴνα nota est. Μέχρι αὐτοῦ significat: „usque eo, in tantum“. — V. 8 codd. Epit. Dr. et plurimi Epit. prioris codices habent: Τὸ δὲ παρεισελθεῖν αὐτὸν εἰς τὸν τῆς θεοσεβείας λόγον. Scripturam θεοσεβείας, quae reperitur etiam in cod. C., veram esse, demonstrat tam v. 5, ubi Simon τῇ θεοσεβείᾳ κεχηρημένος dicitur, quam usus verbi παρεισελθεῖν. Non obstant loci, qui sunt p. 60, 16 sq. et p. 62, 10. Aliter iudicatum est in adnot. 2 ad Epit. prioris C. XXVI. — V. 16 speciose Dunckerus monet, pro τῆς σελήνης, ἧς ἢ legendum esse: τῆς σελήνης ἢ. Est ea Davisii conjectura, commemorata a Dressello adnot. 3 ad Epit. alterius C. XXVI. Mihi in mentem venerat, scriptum fuisse: τὰ τῆς σελήνης, quae dictio idem significare potest atque ἡ σελήνη.

P. 81, 1 aequae atque in C. XXVII Epit. alterius Dresselius recipere debebat scripturam: πολὺ μανείς, etiam a quibusdam Epit. pr. codicibus oblatam, vid. adnot. 5 ad Epit. pr. C. XXVII. — V. 3 sqq. codd. Epit. Dr. habent idem, quod codd. C. et O: ὡς αὐτὸς ἐτι ὡς φίλος φίλοις ἐξέφρανε. Quae verba quum corrupta esse intelligeret Schweglerus, ὦν φίλος scribendum esse censebat ex Epit. pr. C. XXVII: ὡς αὐτὸς ἐτι φίλοις ὁσὶν ἡμῶν οἷα φίλος ἐξέφρανε. Sed omnino non liquet, quomodo illa conjectura capi possit ex his verbis. Potius duce Epit. pr. reponendum erit: ὡς αὐτὸς ἐτι φίλοις ὁσὶν ὡς φίλος ἐξέφρανε. — V. 6 in cod. O. Epit. Dr. reperitur ἐν ante ἐνδοτέρω οὐκ, quam ego genuinam esse scripturam arbitror. Videtur autem secundum Epit. priorem scribendum esse: ἐν τινι ἐνδ. οὐκ. — Subinde in utraque Epit. desunt verba, quae leguntur v. 7 sqq. inde a φάσκων usque ad διὸ ἀσεβείας, p. 62, 3. E quibus verbis hominibus doctis molestias creaverunt ea, quae sunt v. 9 sqq., nuper etiam ab Uhlhornio tractata, l. c., p. 282, adn. 1, qui, si non ea, quae vera sunt, at tamen similia veris videtur invenisse, quamquam non vidit, pro πῆξαν reponendum esse: πῆξας.

P. 62, 9 codd. utriusque Epit. omittunt particulam καί, ut cod. O., quem sequi debebat Dresselius. — V. 15 neque τὰ τούτοις νομιζόμενα neque τὰ τούτοις μελλόμενα νομιζόμενα verum esse posse, clarum est. Variarum lectionum recensum praebet adnot. 1 ad Epit. prioris C. XXIX; cfr. etiam adn. 1 ad Epit. alterius C. XXIX. Quibus accurate perpensis censeo a principio scriptum fuisse: τὰ τούτοις ὁμοια ἢ καὶ μελλόμενα. — V. 17. pro αὐτὸν scriptum fuisse videtur: αὐτοί.

P. 63, 5 codd. utriusque Epit. habent: πλουτήσης, quam scripturam veram esse existimo. — V. 6. in cod. O. Epit. Dr. invenitur scriptum: καὶ τὰ ἀσεβῶς. Forsan recte.

P. 64, 2 scribendum est: σὲ μὲν. — V. 18 legendum esse: ἐξουλιζουτος, olim censebam. Nunc video, hanc ipsam esse lectionem Epit. prioris.

P. 65, 7 pro φῆς, quod Schweglerus ex Epit. recepit, in cod. O. Epit. Dr. invenitur: ὡς λέγεις, in cod. V. Epit. Dr.: λέγεις. Ergo v. 6 sq. scribendum: ὥστε ἂν (vel ὥστ' ἂν, quam ipsam scripturam praebet cod. C.) — φῆς vel λέγεις, aut: ὥστε εἰ — φῆς vel λέγεις. Cfr. Epit. prioris C. XXXIII. — V. 12. reponendum est: ἀπειλήσας, quod, ut nunc ipsam sentio, revera praebet utraque Epitome.

P. 66, 4 valde mirum est, Davisium et Schweglerum offendisse in dictione: αὐτοὶ παρόντες, qua quam saepe usi sint scriptores graeci, notum est in vulgus; neque ullam causam idoneam video, cur verba ita transponamus, ut placeat auctori adnotationis 7 ad Epit. prioris C. XXXIII.

P. 67, 4 scripserim: Τὰ μὲν οὖν ἀνωφελῆ σημεῖα ἔστι. — V. 9 verbum προσκαταῖν, „insuper decipere“, non est aptum ad sententiam. Quam praesertim cod. C. scriptum habeat: πρὸς ἀπατῶν, reponendum esse censeo: — μὴ γινόμενά πως, ἀπατῶν cett. — V. 10 sqq. quae leguntur verba, quamvis pro sanis habeantur, binis vitis laborare certum est. Videntur mihi in hanc speciem refingenda esse: — ἀληθεὺς σημεῖα ἔστι τὰ φιλάνθρωπα, ἅτινα ἠκούσατε τὸν κύριον πεποιθότα, καὶ μετ' ἐκείνων εὐχαίς κατορθούonta, φ (codd.: ὦν) οἱ πλείστοι παρεστήκατε, οἱ μὲν — ἀσῶς, καὶ ἄλλα, ὅσα cett.

P. 68, 1 sq. haec edita habentur verba aperte corrupta: ἐπεὶ τελειῶς θῆεις, μετὰ τοῦ γινώσκειν, ὅτι σοὶ ἡμεῖς — ἐτοίμως ἔχομεν. Cod. O. praebet: ἐπιτελειῶς θῆεις. Scribendum videtur: ἐπιτελειῶσας & θῆεις, μετὰ ὅς τοῦ γινώσκειν cett. — V. 14. interpungendum videtur: διὸ (sc. ἵσως εἰς τὴν σὴν γέγονεν ἀφῆλειαν), ὡς ἴδω σοὶ ὄντι οὐκ ἀνήσω λέγειν.

P. 69, 4 verisimilius est, scripturam: τῶν γὰρ μελλόντων, e scriptura: τῶν μελλόντων γὰρ, quam hanc ex illa natam esse.

P. 70, 4 nollem Dresselius recepisset vocem αὐτοῦ ab utroque cod. praebitam. — V. 18 credibile est, vocabulum θεοῦ primo locatum fuisse post ἀγαθοῦ.

P. 71, 8 nescio an praestet cod. C. scriptura: παραλείποντες. — V. 10. recipienda est cod. O. scriptura ad sententiam aptissima. — V. 11. pro ὑπὸ scribendum est aut: ἐπὶ, aut: ὑπὲρ. Hoc alterum verisimilius esse credat aliquis propterea, quod paullo ante, v. 2, positum invenitur: τῶν ὑπὲρ θεοῦ εἰρημένων. — V. 14, post πῶς aut exciditū verbum tale, quale est γινώσκω, aut delendum est vel mutandum, e. c. in ποτε, vocabulum δεῖ.

P. 72, 5 non desitipulor Dresselio, existimanti, si tribuendum sit aliquid scripturae cod. O.: αὐτὸν τις, οὐχ ὄσιος, legendum esse: αὐτὸν, οὐτις ὄσιος. Nulla omnino mutatione opus habebimus, modo scribatur: αὐτὸν τις οὐχ ὄσιος cett., et in fine enuntiatī pro signo interrogationis punctum collocetur. — V. 8. corruptae cod. O. scripturae: εἰ μὲν, nihil aliud videtur subesse quam: ἡμῖν. — Quae inde a v. 10 in cap. XLIII et quae in cap. XLIV leguntur, ea haud scio an probabilissimum sit e duabus diversis recensioibus petita esse statuere, ad quarum alteram pertinuerit ea verborum pars, quae inde a verbis: εἰ ψεύδεται, καὶ τις ἀληθεύει; v. 18 sqq., reperitur. Minus verisimile videtur, esse ea, quae verbis iisdem, vel

tantum non iisdem, vel sententia simillima repetuntur, omnino delenda. Quamquam vel sic uni saltem loco hanc medicinam facere oportebit. Nemo enim credibile esse censebit, unum eundemque scriptorem posuisse verba, quae v. 16 sq. leguntur: *εἰ δὲ κατὰ κτίσει, καὶ τίς ἀγαθὰ πράξει; εἰ δὲ καὶ κατὰ ποιήσει, καὶ τίς ἀγαθὰ;* Immo vero luce clarius est, alterutram horum verborum partem ex alia qua recensione haustam esse. Praeterea posterius enuntiatum labeculam habet adpersam. Neque enim ferri potest particula *καὶ*, quae aut originem traxit e priori vocabuli *κατὰ* syllaba errore iterata, aut ex articulo *τὰ* corrupta est, quo de cfr. p. 78, 3: *εἰ δὲ τὰ κατὰ αὐτὸς κτίσει, καὶ τίς ἀγαθὰ δημιουργήσει;* — Contra v. 10 excidisse aliquid videtur. Scribendum existimo: *ἢ οὐκ περιράζει ὡς ἀγνοῶν· εἰ γὰρ ἀγνοεῖ, καὶ τίς πῶς cett.* — Ridiculum in modum corruptus est v. 18: *Εἰ δὲ τὸ πῖον ὄρος ἐπιθυμῆι, καὶ τίνας τὰ πάντα;* Quis non miretur, homines doctos talia de Deo dicta concoquere potuisse, etiam si linguae legibus satisfactum esset? Tu ocius corrige: *εἰ δὲ τοῦ πλετονος ἐπ. cett.*

P. 78, 3 sq. ferri possunt verba: *εἰ ἐν γνώφῃ — σύνεστιν*, si statuitur, *σύνεστιν* significare „conversatur“, non „versatur“, ut interpretati sunt. — V. 16 verba *ἀχώρητος καὶ χωροῦμενος*, inepte interpretantur: „impercipit et percipit“. Significat locutio *χωρεῖν τὸν Θεόν* „deum recipere, capere“; cfr. e. gr. Jamblich. de Myster. p. 125, 6 et 233, 9 Parthey. Cohaerent autem illa verba arctissime cum antegressis: *ταῖς τῶν ἀγαθῶν ψυχαῖς οικισόμενος*. Aliud quid est *ἀχώρητος* apud Theophil. ad Autol. I, 7. Nec tamen ideo probabile, positum fuisse: *ἀχώριστος*, ea vi qua praeditum est apud Xenophonem Rep. Lac. IX, 5. Cfr. Hom. XVII, 10.

P. 74, 11 propter cod. O. scripturam: *τι τὸ λεγόμενον*, facile adducor, ut credam positum fuisse: *τι τῶν λεγομένων*.

P. 75, 1 nihil mutandum videtur, modo commatis signum post *Θεοῦ* locatum tollatur. Construenda sunt verba *πολλὰ ἐκ πόδος*: „multa respectu habito ad, multa pro“. — V. 2 scribendum: *οὐ μόνον ὅτι*, nisi gravius quod mendum subest. — V. 5 sq. in verbis: *εὐκόπως ἐλεγχθῆναι δυναμένον προδίνωνας ἡμῖν*, excidisse aliquid certum videtur. Fortassis sufficere ante *προδίνωνας* inseruisse: *τι*, quae vox propter sequentis literae *π* similitudinem facillime intercidere potuit.

P. 76, 5 quum eodd. scriptura *ἔξέφανε* aperte corrupta sit, Schweglerus scripsit *ἔξέφηνε*, quem secutus est Dresselius. Et revera haec voces saepissime confusae reperiuntur apud hunc scriptorem. Sed quum aequae facile sit pro *ἔξέφανε* scribere: *ἔξέφανε*, et scriptor paullo ante v. 2 usus sit imperfecto *ἔλεγε*, haud scio an haec correctio sit praefenda. — V. 12 error manifestus est in verbis *οὐτε δὲ*. Quamvis plures emendandi viae pateant, simplicissimum tamen videtur delere particulam *δὲ*.

P. 78, 1 sq. in verbis: *μὴ τοῦτον εἶναι θεὸν ἀνώτατον, ὃς οὐρανὸν ἐκτίσει καὶ γῆν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ ἄλλον τινὰ ἀγνωστον καὶ ἀνώτατον, ὡς ἐν ἀπορρήτοις ὄντα θεὸν θεῶν*, mendum inesse, facile est ad intelligendum. Sed quod in cod. O. verba *ἀγνωστον καὶ οmissa* sunt, aut casu accidit aut, si correctori debetur, perperam factum est; nam vocabula *καὶ ἀνώτατον* si absent nemo desideraret, at vocabulo *ἀγνωστον* omnino opus est. Conjicio equidem pro *ἀνώτατον* fuisse scriptum: *ἀνόητον*, quod vocabulum eadem fere vi, qua *ἀγνωστον*, praeditum esse posse constat.

P. 79, 3 sq. persuasum habeo, dissoluta sic, ut edita sunt, scripta non fuisse verba: *πολύ δυνήσεται· οὐ μόνον αὐτός cett.* Videtur, puncto maximo post *δυνήσεται* locato, scribendum esse: *καὶ οὐ μόνον cett.* — V. 7 sq. male me habent verba: *σπάνιοι δὲ τινες οἱ μὲν αὐτῶν ἔσονται, ὡς ἐκ πλήθους ὀλίγοι, ὀλίγες cett.* Fieri potest, ut vocabulum *ὀλίγοι* nihil sit nisi vel interpretatio vel varia lectio ad vocem *σπάνιοι* spectans. At probabilius, opinor, conjiciat aliquis, scriptum fuisse: *πλήθους οὐκ ὀλίγου*.

P. 80, 1 delenda esse existimo verba *τῶν ἀσεβούντων*. Sunt enim superflua, quum verba *τῶν ἀγνοῶν ἀτιμῶν ἀσεβούντων*, quae sunt p. 79, 17 sq. cum verbis *τὸν δλεθρον* construi oporteat. Porro recipienda videtur cod. O,

scriptura: οὐδὲ — προσφύρων. — V. 8 offendo equidem in verbo *λάται*. Expectabam: *σώζει*. Fieri tamen potest, ut scriptum fuerit: *τοὺς δὲ ἀγνοοῦντας οὐκ* (sc. *σώζει*), atque librarius quis, cui aliquid deesse videretur, perperam addiderit verbum *λάται*. — V. 11 scribendum est: *κολασθῆναι ἐφ' ὧν ἔπραξε*, cfr. v. 13. — V. 12 post *ἔπειτα* inserenda videtur particula *δὲ*. — V. 14 sqq. quae leguntur verba admodum corrupta si fas sit tentare, ego scripserim: *ἵσως δὲ ἢ τῆς ἐνσέβειας ὑπερβολῇ ἢ καὶ τῆς ἐκστάσεως* (sc. *ὑπερβολῇ*) *καὶ τοῦ κολασθῆναι ἀπολυθήσεται, συγγνώμην τῆς ἀμαρτίας μετὰ τῆς μετανοίας δεδωκυίας τῆς ἀγνοίας*. Postremos genitivos absolutos, quos vocant, esse statuo. Dunckero in mentem venit, pro *ἀμαρτίας* scribendum esse: *τῆν αἰτίαν*.

P. 81, 3 nescio an reponendum sit *περιττόν* ex marg. cod. C. Certe *πέμπτον* nullo pacto videtur ferri neque alio quo modo probabiliori corrigi posse. — V. 18 scribendum videtur *τῆς* pro *αὐτῆς*. — V. 17: *τοῦ ἔθνους καὶ μόνου θεοῦ*. — V. 18 ego quidem haud aegre carebo voce *ἀνθρώπων*, quae quam facile ex v. 15 in hunc versum transferri potuerit, neminem latebit.

P. 82, 12 sq. secundum cod. O. scribendum est: — *κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ μοναρχίας τοῖμαν θέλων, πολλὰς — φωνὰς ἐνεγκεῖν ἔχει, οὗτι* cett. Verbo *ἔχειν* hic scriptor similiter usus est etiam v. 14 et v. 17.

P. 88, 2 reponendum est: *εὐρη*.

P. 84, 4 in verbis: *πάθη, τόπους, ὄρους*, post vocabulum *τόπους* excidisse: *ἐμπροσθίμους, ῥόπους*, ostendit locus, qui est p. 85, 8 sq. — V. 9 recipienda est Davisi emendatio: *πνευμάτων*.

P. 85, 8 haec edita leguntur: *ἐπιστάμενοι τεταραχῶς ἔξετίθετο, ὡς προλέγον, σαφῶς, πάθη, τόπους*. At primum quidem pro *ἐπιστάμενοι*, quae cod. O. scriptura corrupta est, recipienda erat cod. C. lectio: *ἐπιστάμενος*. Deinde quod recentiores editores, Davisio obsecuti, pro utriusque codicis scriptura *προλέγειν* scripserunt: *προλέγειν*, male est factum, id quod jam ex eo apparet, quod *προλέγειν* profecto non significat „ante dicere“, sed: „futura praedicere“, cfr. v. 4 sq. Jam, quum cod. O offerat: *ὡν προλέγειν*, ei, qui comparaverit verba simillima paulo supra, p. 84, 8 posita: *Διὸ τεταραχῶτως ἔξετίθετο περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι, λέγω δὲ πάθη, τόπους* cett., consentaneum videbitur esse, hoc loco scriptum fuisse: *ἔξετίθετο περὶ ὧν προλέγειν*. Quae si recte sunt disputata, necesse est in postremis verbis inesse mendum sumamus. Sunt ea sic restituenda, ut aut pro *σαφῶς* scribatur: *σαφηνύζων*, aut post *σαφῶς* inseratur verbum tale, quale est *δηλών*. Sic verba: *πάθη* cett. habent, unde pendeant. — V. 9 scribendum esse: *ὁμῶς*, Dunckerus monet. Jam Cotelarius interpretatus erat: „pariter“.

P. 86, 1 sqq. in verbis: Θεοῦ τοῦ τὰ πάντα πεποιημένος τὸ μέγα καὶ ἄγιον τῆς προγενέσεως αὐτοῦ πνεῦμα εἰ μὴ τῷ ὑπὸ χειρῶν αὐτοῦ κνοφορηθέντι ἀνθρώπῳ δόξῃ τις ἐλαχίστη, cett., ferri non posse vocabulum αὐτοῦ, quod est ante πνεῦμα, certum videtur. Posueratne scriptor: — τῆς προγενέσεως πνεῦμα εἰ μὴ αὐτῷ τῷ cett.? — V. 6 scribendum est: *ἀπατηθῆναι*. — V. 16 variae lectiones *τοὺς ἀληθείας* et *τῆς ἀλ.* eo ducere videntur, ut scriptum fuisse existimemus: *τοὺς τῆς ἀλ.*

P. 88, 6 sqq. haec reperiuntur verba: *ἐὰν τῷ ὑπὸ χειρῶν Θεοῦ κνοφορηθέντι ἀνθρώπῳ τὸ ἅγιον Χριστοῦ μὴ δῶ τις ἔχειν πνεῦμα*. Nullumquid offendisse in vocabulo *Χριστοῦ*, est quod mireris. Reponendum est: *κτίστων*, h. e. Θεοῦ τοῦ κτίσαντος αὐτόν, ut ipsis utar hujus scriptoris verbis, p. 89, 3 positis. — V. 9 sqq. editum est: *ἐὰν ἕτερον μὴ μὴ δόξῃ ἔχειν, ἐκείνον δὲ μόνον ἔχειν λέγω, ὅς ἀπ' ἀρχῆς αἰῶνος ἅμα τοῖς ὀνόμασι μορφῶς ἀλλάσσαν τὸν αἰῶνα τρέχει*, cett. Quum praesertim cod. O. pro *δόξῃ* praebet: *δῶ*, mireris, Dressellum non scripsisse: *δῶ* — *λέγω*. Omnino forma *δόξῃ* corrigenda est ubicunque invenitur apud hunc scriptorem, e. gr. supra p. 44, 15 et p. 86, 8, quibus locis scribendum est: *δοίη*. Infra p. 268, 6, ubi Dressellus secundum cod. O. scripsit, vel potius scribere voluit: *ἀποδόξῃ*,

ambigere licet, utrum ἀποδοῖη an ἀποδοῖ, quae est cod. C. lectio, genuina habenda sit scriptoris manus. Cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 848 sq. — Gravius mendum inest in postremis verbis. Quid enim, quaeso, sibi vult dictio: τὸν αἰῶνα τρέχει, quam interpretantur: „percurrit saeculum“? Procul dubio reponendum est: τὸν αἰῶνα τρέχει. Cfr. p. 276, 10 sq.

P. 89, 9 Dunckerus scriptum fuisse existimat: τὰ τῶ Θειῶ διαφύροντα, ut p. 60, 18. — V. 14 sqq. quae leguntur verba: ἡ μὲν οὖν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν οὐσα, ὡς θήλεια τοῦ νῦν κόσμου ἐπαγγελλομένη, ἀρσενικὴ εἶναι πιστεύεσθαι θέλει, corrigenda esse videntur ex his paullo ante, v. 6 sqq., positis: αὕτη τοῦ νῦν κόσμου ὡς θήλεια ὁμοίου ἀρχουσα πρώτη προφητῆς εἶναι πεπιστευται, μετὰ πάντων τῶν ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφητείαν ἐπαγγελλομένη. Neque enim satisfacit conjectura Davisii, scribendum esse censentis: τῶ νῦν κόσμῳ. Videtur autem post ἐπαγγελλομένη intercidisse vocabulum aliquod, ex quo penderet genitivus τοῦ κόσμου. Opinor: ἀρχεῖν, quod verbum facillime excidere potuit propter sequens: ἀρσενικῆ.

P. 90, 5 in libris mscr. reperitur; ὡς θήλεια ἐμμηνοῖς et ἐν μηνῶσι. Scribendum esse: ἐν ἐμμηνοῖς, praeter me vidit etiam Dunckerus. — V. 13 sq., manifestus error est in scriptura cod. O. a Dresselio exhibita.

P. 91, 3 Dunckerus verba ἐπὶ τῶ de mendo suspecta habet, secundum Genes. 4, 7 corrigenda esse censens.

V. 92, 5 praestat cod. O. scriptura ὄλος. — V. 15 Dunckerus animadvertit pro λόγος legendum esse: λόγῳ. Recte, cfr. p. 92, 11. — V. 17 post ὀπίσταν intercidisse videtur: γὰρ.

P. 93, 2 fieri potest, ut τὰ, quod praebet cod. O, corruptum sit ex: εἶτα.

P. 94, 8 ego formam βαστάξαντες (de qua cfr. G. Dindorfius in The-saur. Stephan. ed. Paris.) repudiarim et βαστάσαντες, quod est in cod. O, in textum receperim. — V. 19 inter verba δεῖ et ἀδικουμένους excidisse videtur articulus: τοὺς.

P. 95, 14 certam existimo Davisii conjecturam, pro ἐν ἀνδροβοῖς scribendum esse censentis: ἐνυδροβοῖς.

P. 96, 5 sqq. legendum propono: πᾶσα δὲ τῆς χέρσου ζωᾶ, καὶ τῶν ἐν ὕδασι ὡς ἀδύνατον εἰπεῖν — ὄχλον! — V. 16 verbum κενούνται, quod Dresselius ex cod. O. recepit, ferri omnino non potest. Aut servanda codicis C scriptura κενούσιν, aut scribendum: κενούσιν.

P. 97, 3 pro πλάσσει scribendum est: πλάσσεται. — V. 17 reponendum erat εὐγνωμόνεις e cod. O.

P. 98, 2 in verbis: τὰν ἐπιγνῶς ἐν ἑλαδες, aperte mendum inest, cujus corrigendi ratio facillima haec est, ut pro ἐν ἑλαδες reponatur: ἐς ἑλαδέσσι. — V. 3 magis placet verborum collocatio, quam sistit cod. O. — V. 14 recipienda erat Epitomes prioris scriptura: τὴν ἀνωτάτω καὶ πάντα δυναμένην πρόνοϊαν, cui etiam codd. C et O favent. Reperitur ea ipsa in Epit. alter. C. XXXVI. — V. 15 Dresselius exhibuit codicis C scripturam: καὶ πολλοῖς μυροῖς χαλεποῖς ὑποκείμενος πάθεισιν, non magis eam ferendam quam quod in cod. C et in codd. Epit. Dr. reperitur: καὶ πολλοῖς καὶ μυροῖς. Equidem non dubito, quin scripturae καὶ πολλοῖς et καὶ μυροῖς ex binis diversis libris manuscriptis sumtae et temere conjunctae sint. Ergo alterutra transmittenda erit. — V. 16 sq. quae leguntur verba: ὁ θεὸς τούτου δεῖχθέντος ἀπὸ τῶν γεγραμῶν, ὡς ἐγὼ λέγω, ἕτερος ἀγράφως περιλείπεται εἶναι, προγνωστικός cert., non esse sana apparet. Dubito autem, num Schwegleri conjectura: ἀγράφως, admittenda sit. Sed quum cod. O. Epit. Dr. pro περιλείπεται porrigat: περιλήπται, vide an scriptum fuerit: περιλήπτός ἐστι, „percipi potest.“

P. 99, 1 sq. quod editum est: τοῖς ἐναντίοις ἀντικείμενος, sententiam perversam praebet. Jam quum cod. O Homil. et cod. O Epit. alterius pro ἀντικείμενος habeant: ὑποκείμενος, ego conjicio binas existisse scripturas: ἀντικείμενος, et: τοῖς ἐναντίοις ὑποκείμενος.

P. 100, 9 recipienda esse videtur utriusque Epitomes scriptura: προ-ετέθη. — V. 12 digna non est, quae spernatur omnino, varia lectio: σὺ ὁμο-

λόγησας, quam utraque Epit. praebet pro: *συνωμολόγησας*. — V. 14: verba: *ἐπὶ πᾶσι τοῖς κακοῖς ὑπέβαλεν*, significare non possunt: „omnibus malis subjecerit.“ Genuinam scripturam porrigit cod. O Epit. alterius hancece: *κακὸν ἐπὶ πᾶσι τοῖς κακοῖς ὑπέλαβεν*, quam etiam Dresselius in huius Epit. C. XXXVIII recepit. Sunt autem haec verba ita explicanda: „malum juxta omnes malos habuerit, existimaverit.“

P. 101, 5 sq. quom codd. Epit. Dr. pro *μὴ θάλειν* vel *θάλειν* praebent: *μηδὲ θάλειν*, ita videtur scribendum: *ἵνα μὴ δόξω μὴ ἀντιλέγειν σου τῇ ἐταίρᾳ μηδὲ θάλειν Ἰηταῖν*. Verbum *θάλειν* etiam cum *ἀντιλέγειν* construendum est. Non adstipulor iis, quae tentata sunt in adnot. 6 ad Epist. prioris C. XXXIX. — V. 18 pro *ἔλεγε* scribendum: *ἐγὼ λέγω*, aut: *λέγω*.

P. 103, 7 aequae atque p. 184, 7, 8, 10 secundum codicem O pro *Μωϋσῆι* scribendum erat: *Μωϋσῆ*, quae forma p. 838, 1 et p. 850, 14 in utroque Homiliarum codice reperitur. — Similiter p. 104, 17 recipienda erat codicis O scriptura *Μωϋσῆν*, quam reliquis locis omnibus uterque codex porrigit. — 14 sq. mirum est, nullumquam offendiisse in verbis: *καὶ χωσθέντας ἐπὶ τῷ τάφῳ βουνὸν ἐπιθυμιῶν προσαγορευθῆναι*. Scribendum videtur: *καὶ χωσθέντων ἔπειτα τὸν τάφον* cett. *Χωσθέντων* (*αὐτῶν*) significat: „postquam sepulti erant“. — V. 18 sq. recipienda erat cod. O scriptura: *πῶς δὲ σκότος καὶ γνόφος καὶ θύελλα συνείηται ἰδύνατο*. Verbi singularis idem usus est p. 249, 12, similis p. 103, 18 et locis in adn. ad p. 103, 18 citandis.

P. 103, 17 scribendum: *τῷ δὲ καὶ ἐπειν*.

P. 107, 9 codex O praebet: *τὰ ἐμὰ πρόβατα ἀκούουσι τῆς ἐμῆς φωνῆς*. Verbum plurale non solum non recepit, verum etiam ineptum iudicavit Dresselius. Injuria quidem. Apud Ioannem X, 27 sane scriptum legitur: *τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει*, at pergitur: *καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι*, et paulo ante, v. 15, haec habentur: *κακίαινα (τὰ πρόβατα) δεῖ με ἀγαγῆναι, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν*. Nec vero sibi constitit Dresselius, nisi quod etiam p. 171, 12 — et probabilius quidem — codicis O scripturam *δύναται* posthabuit lectioni *δύναται*, quae est in cod. C, et p. 172, 1 non *συνήπτον* ex codice O, sed *συνῆπτε* ex cod. C verborum in perpetuitatem recepit. P. 40, 18 sqq. editum legimus: *μυρία κακὰ — ἐπεθόλωσαν — καὶ οὐκ ἔλασαν*, quamvis cod. O praebeat: *ἔλασαν*, p. 56, 11 sq: *ἄτινα — ἐμμεμαθήκασιν*, p. 130, 18 sq.: *πῶς γὰρ οὐχ ἀμαρτηματὰ εἰσι τὰ δορυβῶν — αἵτια*; p. 240, 16 sqq.: *τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα, ἅτινα — ποιοῦσιν, καὶ — περιβάλλουσιν, καὶ — τιμωροῦσιν*, p. 400, 16 sq.: *τὰ πνεύματα ἀποκρίνονται*. Cfr. etiam p. 829, 5.

P. 103, 18 utriusque codicis scriptura *ἀπέθανεν* ferri potest aequae bene atque p. 142, 5 utriusque libri mser. lectio: *ἐγένετο*, et p. 143, 8 codicis O scriptura: *ἔξβην*.

P. 110, 1 scr. *δμως* pro: *δμως*. — V. 2 non erat audiendus Schwegerlus. Codicum enim C et O lectio sanissima. — V. 5 nec vocabulum *νύχιος* ferri potest et opus est ut Simonis mentio injiciatur. Genuinam scripturam monstrant codd. Epit. Dr., in quibus pro: *νύχιος ὡς ἐπὶ Τύρον τῆς Φοινίκης ἐξώρησεν*, scriptum reperitur: *φυγὰς ὁ Σίμων εἰς Τύρον ὄχρητο*. Reponendum igitur: *φυγὰς* aut *φυγῆ* ὁ Σίμων ἐπὶ cett.

P. 111, 12 sqq. quae leguntur verba: *καὶ ἄρρηται — θήσει*, maximam partem ex Evang. Matth. XXIV, 49 sqq. deprompta, ab alia manu ad marginem adscripta et subinde temere verborum in perpetuitatem illata sunt. Transmissa autem sunt verba, quae in Ev. Matth. XXIV, 48 et in Ev. Luc. XII, 45 ante illa reperiuntur posita. Certes necessarium erat ante *καὶ ἄρρηται* inserere: *ἐάν δὲ ἐπιη*. Praeterea inepta est particula *καὶ* ante *ἔθει* collocata.

P. 112, 7 sq. tentet aliquis: *τὸ δὲ πάντας φιλαρχοῦντας ἐνὶ μόνῳ ὑπέβαλε μὴ θάλειν, αἰτίαν καὶ διαιρέσεως πάντως καὶ τοῦ περιπεσεῖν ἔχουσι*.

P. 113, 16 sq. censebam scribendum: *ὡς πατὴρ ἀποδεχόμενος* (pro *ἀδικουμένοις*), jam antequam memineram loci, qui est Hom. II, 15, p. 58, 9 sq.: *ὡς πατὴρ ἀποδεχόμενος τὰ αὐτοῦ τέκνα*. — V. 18 reponendum videtur: *ἢ τὶ οἶαι* cett.

P. 114, 7 post *δανείζειν* intercidit: *σε*, forsam etiam *τάς*. — V. 16 magis placet codicis C. scriptura: *τοῦ κυρίου*.

P. 116, 10 sq. sine ulla mendis suspicione edita sunt verba: *συνεχέστερον συνέχεσθε, εἰθε καθ' ὥραν, ἐπει γέ ἐν ταῖς νομιμαμέναις τῆς συνόδου ἡμέραις*. Cotelierius interpretabatur: „frequenter convenite, utinam singulis horis, alioquin conventus statts diebus. At enim vero neque *ἐπει γέ* significare potest „alioquin“, neque sententiam aptam praestat haec interpretatio, quum mens scriptoris aperte haec sit, ut frequentius quam conventus statts diebus convenire jubeat. Videntur ergo post *ἡμέραις* nonnulla verba intercidisse, quae hanc fere efficerent sententiam: „quando quidem conventus statts diebus convenire non sufficit“. — V. 18 scribendum: *μή τι οὐν*. — V. 15 sq. nollem Dresselius recepisset verba: *ὡς τῶν κατὰ τῶν τοῦ Χριστοῦ μαθητῶν ὑπάρχεις κολασθήσεται*, quippe quae nihil aliud videantur esse quam varia lectio ex alio quo exemplari temere in textum illata.

P. 117, 4 sqq. conjicio scribendum: *εἰδότες διτι προφάνησει τῇ πρὸς αὐτὸν εἰς Χριστὸν φέρεται, ἀπὸ δὲ Χριστοῦ εἰς Θεὸν ἀναφέρεται καὶ τῷ προσενέγκασσι πολυπλασίως ἀνταποδίδοται*. Verba *προφάνησει τῇ πρὸς αὐτὸν* interpretor: „eo quod erga ipsum conspicuus fit (honor)“. Conjecturae ab Uhlhornio (l. c. p. 86, adn. 6) propositae, nullo possunt pacto ferri. — V. 12 vocabulum *μόνος* mutandum videtur in: *μόνος*, construenda autem verba *μόνος ὄλωσ ἐαυτὸν ἀποδεδωκώς*. Cfr. p. 250, 7 sq.: *μόνον καὶ δλον*.

P. 118, 7 quod in libris mscr. reperitur vocabulum: *κατηχητάς*, corruptum esse, probabiliter judicavit Uhlhornius l. c. p. 90, adn. 9, et p. 223, adn. 105. Legendum propono: *πρεσβυτέρους οὐ καχέκτας*. Constat autem, verbum *καχέκται* etiam de vitii animi morumque usurpari.

P. 119, 1 sq. non intelligo, cur Dresselius spreverit scripturam cod. O: *πατὴρ καὶ υἱὸς καὶ ἅγιος πνεύματος*. — V. 15 sq. scribendum aut: *ἅμα Νικήτη καὶ Ἀκύλα — εἰσεβάλλον, αὐτὸ ἅμα Νικήτης καὶ Ἀκύλας — εἰσεβάλλομεν*. Utraque scriptura olim reversa in libris fuisse videtur.

P. 120, 6 scribendum aut: *ἐπέτρειπεν ὁ Πέτρος*, aut: *ἰπέτρειπε Πέτρος*. Petri enim, cuius nomen facillime intercidere potuit, ut expresso verbo mentio fiat, omnino est opus.

P. 121, 2 Dresselius pro *ἐξελέγη* debet scribere: *ἐξελέγξαι*.

P. 122, 10 scr.: *ὁμῶς*.

P. 124, 2 inepta est codicis O scriptura a Dresselio recepta. Propius ad id quod verum est accedit scriptura codicis C, in hanc speciem, ut videtur, refingenda: *μὴ θέλειν τῷ τοῦ πατρὸς ἀκολουθεῖν ἔθει* vel *σεβάσματι*. Verbum *θέλειν* sive *ἐθέλειν* praebet etiam utraque Epit. C. XLVII. *ἔθει*, praeterquam quod facillime intercidere potuit post *ἀκολουθεῖν*, commendatur scriptura *ἔθῃ*, quae est in nonnullis Epitomes prioris codicibus. Singulari *σεβασμα* usus est hic scriptor etiam p. 209, 5 sq. — V. 14 non video cur Dresselius non receperit codicis O lectionem: *μέγα φρονούντων*.

P. 125, 1 pro corrupta voce *παμμουσῶν* vel *παμμουσῶν* equidem rependum arbitror: *πάμμεστον*.

P. 126, 6 sq. scribendum est: *παρ' ἣν μὴ θέναι πάσχειν τι* (sic uterque Codex Homil. et Epit. alterius cod.) ἢ *ποιεῖν δύνασθαι* (sic uterque cod.). Cfr. verba, quae proxime sequuntur v. 8 sq.: *νομίσας γὰρ τις διτι κατὰ γένεσιν οὐ θεὸς οὔτε πάσχειν οὔτε ποιεῖν τι δύναται*. Minus placet quod Dresselius de conjectura edidit Epit. alter. C. XLIX.

P. 127, 1 quae in codd. O et C reperiuntur lectiones eo ducunt, ut scriptum fuisse consemus: *πάν διτι δύναται τις διὰ τὴν ἀφοβίαν εὐκόλως δράσει*.

P. 128, 8 sq. secundum libros editum est: *αὐτὸς δὲ ὁ Ζεὺς τὸν αὐτοῦ πατέρα δήσας καθείρεν εἰς Τάρταρον, καὶ τοὺς ἄλλους κολάζει θεοὺς*. Horum verborum quod postremum est dubito an non sit sanum. Scribendum videtur: *θείους*. Cfr. p. 156, 2 sq.: *οὔδε γέ — ὁ Ζεὺς — τὸν πατέρα τῆς*

βασιλείας καθέλειν. οὐ πατὸς ἀδελφούς ἐκόλασεν, et imprimis p. 170, 1 sq.: — Ζεὺς — τὸν πατέρα σὺν τοῖς θεοῖς κολάζει, ubi codd. C et O praebent: θεοῖς. De noto vocabulorum τὸς ἄλλους usu non est quod expressis verbis moneam. — V. 14 vocem Λωδώνη, quamvis etiam infra p. 142, 8 et in utriusque Epit. C. LI reperiat, corruptam esse, certum est. Posuerat hic scriptor, vel, si mavis, ponere debebat: Διδώνη. Cfr. imprimis Io. Lydas de Mens. IV, 44, p. 78, 5 sqq. Bekker.: ὁ δὲ Χρῦσιππος οὐ Διώνη ἀλλὰ Διδώνη αὐτὴν ὀνομάζεισθαι ἀφοῖ παρά τὸ ἐπιδιδόναι τὰς τῆς γενέσεως ἡδονάς. Vid. etiam Zonarae Lex. s. v. Διώνη, ubi haec hujus vocis originatio profertur: ἢ ἀπὸ τοῦ διδῶν Διδώνη, καὶ Διώνη, ἢ διδοῦσα τὰς τῆς γενέσεως ἡδονάς. Dodonen unam ex Oceanidibus fuisse tradunt Stephanus Byzant. s. v. Λωδώνη et Eudocia Violar. p. 127. Meminit hujus conjecturae jam Dresselius adnot. 3 ad Epit. alterius C. LI.

P. 129, 1 sq. scribendum existimo: ἄλλα τε μυρία ἡσέβηκεν, ἴνα ὑπὸ τῶν δυσσεβῶν διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀκρασίαν θεός εἴηαι, ὁ μυθικός (sc. ὦν), δογματισθῆ. Libri: ὁ μῦθος, excepto cod. O. Epit. Dr., in quo haec verba desunt. Cfr. p. 150, 5: τοῦ ἀσελοῦς Διός, τοῦ μυθικοῦ, ubi cod. O.: μυθοῦ, et V. 12: Ζεὺς λέγει ὁ μυθικός. — V. 129, 12 sq. scribendum videtur: ἐπιπέλας οὕσης τῆς ψυχῆς (sic codd. Epit. Dr.) — εἰς τὸν αὐτὴν συμφοροῦσι (cod. C. et O.: συμφύουσι, cod. O. Epit. Dr., συμφωροῦσι, cod. V Epit. Dr.: συμφωροῦσι) τοῦν.

P. 130, 7 sq. quae leguntur verba: κακῶν γὰρ μαθημάτων γέμοντες καὶ πνεόντες τοῖς συναμιλλωμένοις ὥσπερ λύσαν τοῖς πλησίον μεταδίδασιν ὧν πεπόνθασιν αὐτοί, difficile est restituere in integrum. Non videtur dubitandum esse, quin post vocabulum λύσαν eamum facta sit mentio; cfr. p. 131, 16 sqq. Quod ad dictiones fere idem significantes: τοῖς συναμιλλωμένοις et τοῖς πλησίον, attinet, fieri potest, ut ex diversis recensionibus petitaē sint; quae sententia probata, alterutra eliminanda erit. — Sequentia verba sic emendanda censeo: τὸ δὲ χαλεπώτατον, ὅστις παρ' αὐτοῖς πλείον πεπαιδευται, πολλὰ μᾶλλον τοῦ κατὰ φύσιν οὗτος τοῦ φρονεῖν ἐκτέλειπται.

P. 132, 18 verba: ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἄνθρωπον ἔχων τὸν σκοπὸν, procul dubio corrupta sunt. Num scriptum erat: πρὸς ἄνθρωπον ἔχων τὴν σκοπὴν vel σκοπιάν; Non dubitamus, quin ἔχων τ. σκ. πρὸς τινα eodem sensu dici potuerit quo σκοπῶν πρὸς τινα.

P. 135, 10 scribendum: προσέμενον, quod etiam propius accedit ad codd. C et O scripturam προσέμενον. — V. 12 reponendum erat: προσφκειώσατο, aeque atque p. 208, 2 recipienda cod. O scriptura: προσφκειωμένα. Magis dubium est, sitne supra p. 127 forma προσευρηγέτηκε, quam hic idem liber mscr. praebet, praeferenda formae προσευρηγέτηκε, quae est in cod. C.

P. 136, 4 scribendum: ὑπεστάται, quod ipsum cod. O p. 137, 16 praebet; cfr. Godofr. Hermann. adnot. ad Aeschyl. Agam. v. 517.

P. 138, 10 sq. legendum existimo: — κρινεται, καὶ τὸ τὲ γέγονεν, οὐ τὸ πῶς γέγονε δοκιμάζεται.

P. 139, 17 pro παιδὸς χάριν, quorum vocabulorum posterius Schweglerus non male in χαίρειν mutari iussit, ego scribendum censeo: παιδέλις χάριν.

P. 140, 7 verba: Ἐρως δὲ ἐστὶν ὁ πάντων θεῶν πρεσβύτατος, num genuina sint, dubitandum videtur. Neque enim aptum est, deos solos commemorari. Potest autem ut vocabulum θεῶν ex altera antegressae vocis πάντων syllaba casu iterata ortum sit, aut fieri potest ut post illud vocabulum aliquid interciderit. — V. 13 sqq. scribendum opinor: εἰ δὲ ἐκείνου βουλῆ ἐπιθυμοῦντες — ἐπιχειρήσομεν (sic cod. O), πῶς — οὐ τὰ μέγιστα ἀσεβήσομεν;

P. 141, 7 sq. ex mea sententia scriptum erat: εὐεργέτης πρὸς τεκνοποιῶν γενόηται (pro ἐνοίηται, τὴν αὐτοῦ cett. — V. 8 sq. interpungendum est ita: παρ' οἷς δὲ ἐπὶ τῇ χάριτι ἠπίστατο ἀγνωοῦμενος, μετεμορφουτο cett.

In universo, qui jam sequitur, loco de Jovis concubitibus maxime turbatum est. Ex verbis, quae Hom. V, 12, p. 141, 16 sqq. posita sunt, haec: *ἀκουε τοίνυν αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Διὸς διὰ τῆν τῶν ἀνοήτων ἀνδρῶν ζῆλοτυπλαν τὰς διὰ τῆς μεταμορφώσεως λανθανούσας κοινωνίας*, ne expectaveris quidem, de Jovis cum Junone concubitu sermonem futurum esse; multo autem minus, mentionem Veneris vitiatæ injectum iri, quæcum Juppiter omnino non concubuerit mutata forma. Jam compara quæ leguntur in *Recognit. X, 20 sqq. C. 20* hæc scripta reperiuntur: „Hactenus anilis gentilium fabula et genealogia processerit; sine fine enim est, si velim omnes generationes eorum, quos deos appellat, et impia gesta proferre. Sed exempli gratia omissis caeteris, unius quem maximum et præcipuum habent, quemque Jovem nominant, flagitiosa gesta replicabo. Hunc enim coelum dicunt tenere tanquam caeteris meliorem, qui statim ut adolevit, sororem propriam, quam Junonem dicunt, duxit uxorem, in quo utique statim fit similis pecudi. Juno Vulcanum parit, sed, ut tradunt, non ex Jove conceptum. Ex ipso autem Jovis*) Medeam**) genuit, quam responso accepto, quod qui ex ea nasceretur fortior ipso esset et regno eum depelleret, assumens etiam ipse devorat; et rursus genuit de cerebro quidem Minervam, de femore vero Liberum. Post hæc Thetidem cum adamasset, ajunt Prometheum pronunciasse ei, quod si concubisset cum ea, qui ex ea nasceretur fortior esset patre, et ob hoc veritus Peleo cuidam dat eam in matrimonium; dehinc Persephona, quæ ei ex Cerere fuerat suscepta, miscetur, ex qua Dionysium***) genuit qui a Titanis discerptus est. Sed recordatus, inquit, ne forte pater suus Saturnus alium filium generaret, qui etiam se fortior nasceretur regnoque depelleret, oppugnare adgreditur patrem una cum fratribus ejus Titanis; quibus oppressis, ad ultimum etiam patrem in vincula conjecit, desectaue ejus genitalia in mare projecit. Sed crur qui defluxit ex vulnere, susceptus fluctibus et frequenti collisione in spumam versus, procreavit eam quam dicunt Aphroditen, quamque apud nos Venerem appellant. Ex hujus concubitu quæ erat utique soror, hunc ipsum Jovem ferunt genuisse Cyprin, ex qua ajunt et Cupidinem natum.“ Post hæc C. 21 ita pergitur: „Hæc quidem de incestis ejus; audi nunc et de adulteriis,“ atque proferuntur plurima exempla, diversa ab iis, quæ Hom. V, 13 habentur, excepto uno hocce: „Callisto Lycaonis (vitiat), ex quo nascitur Orcas (sic)“. Denique C. 22 hæc scripta reperiuntur: „Sed et alia sunt plurima ejus adulteria, ex quibus nec progeniem suscepit, quæ enumerare satis longum est. Verum ex his omnibus quas enumeravimus, nonnullas transformatus, utpote magus vitiavit. Denique Antiopen Myctei (sic) versus in Satyrum corrupt,“ et subinde reliqua recensentur exempla, quæ Hom. V, 13 et 14 commemorantur, nisi quod unum novum additur his verbis, post ea, quibus de Aegina agitur, positis: „Sed et Ganymedam Dardan, mutatus nihilominus in aquilam, stuprat“, †) Callistonis autem nulla fit

*) Sic scribendum pro: „Jove“. Nominativi forma „Jovis“ non solum apud vetustiores scriptores et poetas, sed etiam apud rerum mythicarum scriptores reperitur, cfr. Hygin. Fab. LIV et Scriptor. Rer. mythic. lat. tr. Romæ nuper report., p. 152, 25 et p. 164, 64 ed. Bod.

**) Vix opus est monere, Rufinum nominare debuisse Metin; nisi forte revera ipse scripserat: Metidem.

***) Sic Rufino audit etiam Semeles filius C. 22 commemoratus.

†) Non dubium, quin hæc verba serius demum addita sint. Videntur ea primitus ad marginem fuisse adnotata. Rufinum autem hoc loco posita adeo duxerunt in errorem, ut *Γανυμήδη* feminam esse putaret. Certe toto coelo erraret, si quis ex his verbis speciem aliquam concillari posse censeret conjecturæ a viro docto Panofka propositæ in dissertatione de Jove et Aegina Actis Acad. Boruas, anno MDCCCXXXVI editæ inserta, qua Ganymedam a Phylasii cultam secundum

mentio*). Saepissime interpres latinus eadem ipsa verba prae oculis habuit, quae in Homiliis inveniuntur; nonnumquam in exemplari graeco scripto, quo utebatur, aliquid aut exciderat aut alio positum loco aut verbis paullo diversis expressum erat. Fuisse autem saltem partem eorum, quae leguntur in Recognit. X, 21, etiam Homiliarum in archetypo, elucet ex verbis Hom. V, 14 positis hisce: *καὶ ἄλλαι πολλαὶ καὶ ὄχι μεταμορφώσεως μύθυται, ζῆλον τῶν ἀνδρῶν οὐκ ἔχοντων ὡς ἐφ' ἡμᾶς, ἀλλ' εὐ εἰδόντων δι' ἀφρόνως ταῖς γυναιξὶν αὐτῶν κοινῶν γένεᾳ, χαριζόμενος αὐτοῖς Ἑμεῖς, Ἀπόλλωνας, Διονύσους, Ἐνδυμῖωνας καὶ ὄσους ἄλλους εἰρηκαμεν, ἐκ μίσεως αὐτοῦ κίλλει διαπρεπαστάτους.* Matres Mercurii, Apollinis, Endymionis a Jove vitatae dum in Homiliis non commemorantur, haec legere est in Rec. C. c.: „Phoenissam Alphonis**)[Juppiter vitiat], ex qua nascitur Endymion“ et „Latonam, ex qua nascitur Apollo et Diana“ et „Taygeten, Electram, Majam, Plutiden, Atlantis filias, ex quibus genuit ex Taygete quidem Lacedaemonem, ex Electra Dardanum, ex Maja Mercurium, ex Plutide Tantalum“. Contra ea, quae Recognit. C. 21 et 22 continentur, ex alia vel ex alii recensitionibus hausta videntur atque ea, quae sunt C. 20 et 23. Haec capita primitus fuisse in uno eodemque exemplo censeo, in quo postrema capituli 20 verba excipiebantur his, quae sunt C. 23: „Sed et Europam patris sui Oceani uxorem et sororem ejus Eurynomen adulterat, et patrem punit, et Pluten Atlantis filii sui adulterat filiam, ex qua natum sibi filium Tantalum damnat“. Hac conjectura probata non jam mirum erit, quod Pluten vel potius Plutiden***) etiam C. 21 commemoratam videmus, porro quod de Europa eodem capite sermo est his verbis: „Europam Oceani conjugem †) vitiat, ex qua nascitur Dodoneus“, denique quod, quamquam jam C. 20 mentio facta est „Persephonae, quae ei (Jovi) ex Cerere fuerat suscepta“, tamen C. 22 de eodem Jove scriptum legitur: „Ex filia autem sua Cerere genuit Persephonem, quam et ipsam corruptit, mutatus in draconem.“ Verba in initio capituli 21 posita: „Haec quidem de incestis eius; audi nunc et de adulteriis“, si quid video, debentur ei homini, qui diversos personarum recensensus composuit, parum illi intelligenti. Ut enim taceam de Europa Oceani uxore a Jove vitata, ad Jovis cum Themide sorore concubitus incestus adnumerandus erat. Haec de Recognitionibus. Redeamus iam ad Homilias. Ea quae sunt in Recognit. C. 20 in universum respondent iis quae habentur Hom. IV, 16. Transmittenda ergo erant, ne his proferrentur, aut mutanda ita, ut apta essent vel esse videri possent ad locum, quo scriptor „clancularios per transformationem coitus“ Jovis se tractaturum professus erat. Hoc posterius factum videmus in verbis ad Jovem cum Junone concumbentem spectan-

Strabon. VIII, p. 382 et Pausan. II, 13, 3 eandem Aeginam esse demonstrare studuit. Ceterum etiam is, cui debentur graeca de Ganymede verba, lapsus esse videtur Jovis amasium appellans Dardani filium, nisi forte scripserat: *Λαοδαμίδην.*

*) Contra „Callisto Lycaonis, ex qua nascitur Orcas (sic)“ commemoratur in Cap. 21, ubi aut ejus mentio transmittenda erat, aut illius, quae paullo ante recensetur his verbis: „Themisto Inachi, ex qua nascitur Arcas“. Est enim idem Arcas intelligendus, ut etiam Themistonem sive Megistonem pariter atque Callistonem in stellam, quae Ursa appellabatur, mutatam esse fabulae ferebant, esr. Hygin. Poët. astron. II, 1, Stephan. Byzant. s. v. *Ἀρκάς*, Eustath. ad Homer. p. 300, 30.

***) Hanc Endymionis matrem nisi ex hoc loco non cognovimus. Neque Alphonis ulla apud veteres scriptores reperitur mentio; dubitare licet, num genuina sit scriptura.

****) Ceterum utraque haec nominis forma apud Rufinum solum, quod ego quidem sciam, reperitur. Vulgo Tantalii mater appellatur *Πλουτώ*.

†) Europam patris Jovis Oceani uxorem scriptor Recognitionum appellat etiam X, 23. Constat autem, potius filiam habitam esse Oceani. Jovem et Europam Dodonis, non Dodonaei, parentes agnoscit etiam Stephanus Byzant. s. v. *Λαοδαμύ*.

tibus, quibus addita transformationis significatio; nam verba in Recognit. C. 20 posita: „in quo utique statim fit similis pecudi“, nihil tale sibi velle, certum est. Ex reliquis, quae omissa sunt, nonnulla forsitan non inerant in eo exemplari, quo utebatur is, cui debetur hujus loci constitutio, alia vero ipsi videbantur aut superflua, ut Proserpinae a Jove compressae commemoratio, quippe cujus infra simul cum transformationis significatione mentio esset facta, aut inepta omnino; quae eadem de causa quod non etiam ea transmisit, quae sunt de Metide et de Venere, homo minime peritus aut circumspectus, non subit mirari. Pariter ea sprevit, quae in Recognit. C. 21 reperiuntur, utpote ad Jovem transformatum non spectantia, exceptis iis, quae sunt de Callistone; quam quum a Jove sub specie leonis vitiatam esse sciret, hoc exemplum addidit iis, quae in Recognit. C. 22 recensentur; at non cavet ut etiam Homil. V, 14 versus finem Mercurius, Apollo, Endymion tacerentur.

His praemissis ad singulos quosdam locos tractandos transeamus.

P. 142, 4 ut sententiae et linguae legibus satisfieret, scribendum erat: *ὁμοιωθεὶς κόκκυϊ πτεροῦ*. Vocem *πτεροῦ* (h. e. „avi“, cfr. Schaefer. adnot. ad Long. Pastor. p. 376) ne quis plano superfluum esse opinetur, monco, etiam piscem marinum *κόκκυγα* esse appellatum. An quis existimat, huic loco medicinam afferri posse e schol. in Gregor. Naz. p. 85 Gaisf., ubi Juppiter dicitur factus esse *κεραυνὸς διὰ τὴν ἥραν* (sic), ita ut haec fere verba fuisse sumamus: *ὁμοιωθεὶς κεραυνῷ ἢ καλυφθεὶς κόκκυγος πτεροῦ*? Video quidem, Robertum Ungerum, Theban. Paradox. p. 422 sq., illa Scholiastae verba lacunosa esse opinari. Sed non plane mihi persuasit vir doctissimus. — Magis etiam corrupta sunt verba v. 7 sqq. posita. Videbantur autem mihi aliquando et videntur ex parte etiamnunc in hanc fere speciem refingenda esse: *Ἐτι δὲ μίγνυται ἀδελφῇ τῇ ἐξ Οὐρανοῦ καὶ Θαλάσσης αὐτῷ γενομένη, ἢ ἀπὸ τῆς Κρόνου ἐκτομῆς, Ἀφροδίτη, ἣν καὶ Ἀσδάρην λέγουσιν, ἔξ ἧς Ἐρώς καὶ Κύπρις γεγόνασιν vel ἐγένοντο vel ἐξέφυσαν* cett. Verba *ἢ Κρόνου ἐκτομή* non esse intelligenda de exsectione, quam fecit, sed de ea, quam passus est Saturnus, certum est. Rufinus eandem dixit abscissionem Saturni, Recognit. X, 37. Ergo addideram particulam *ἢ*, quae facillime intercideret potuit. Post vidi, jam Cotelierum in eadem fuisse sententia, qui verba graeca sic esset interpretatus: „Adhuc vero cum sore miscetur, progenita ex Coelo et Mari, vel ex Saturni virilibus exsectis.“ Scilicet ex vulgari sententia, quam etiam Homiliarum scriptor secutus est VI, 2, orta erat Venus ex Coeli virilitate a Saturno demessa et in mare projecta. Secundum illam sententiam Venus Jovis non soror, sed amita habenda erat. Jovis autem soror haberi poterat secundum eos, qui Jovem Saturni genitalia desecuisse et in mare projecisse statuerent, quam sententiam, juxta alteram illam, a Timaeo prolatam esse Scholiastes ad Apollon. Rhod. Arg. IV, 985 memoriae prodidit. Praeterea apud Mythogr. Vatic. I, 105 scriptum exstat: „Juppiter adultus, quum Saturnus quodam die ad usum corporis exiret, illato cultro amputavit naturalia ejus, quae in mare projecit, ex quibus Venus nata est“, et apud Mythogr. Vat. I, 204, p. 64, 25 sq. ed. Bod.: „Venus de naturalibus Saturni, a Jove de regno expulsi.“ Hanc ipsam fabulam tradunt Recognitiones X, 20, cfr. etiam X, 34 et 37. Jam quum ultro appareat, quanta similitudo intercedat inter verba graeca, quae latine reddita sunt a Rufino in primo illo Recognitionum loco, supra plene excerpto, et inter ea quae posita sunt Homil. V, 12 versus finem et V, 13 initio, veri videri simile possit, etiam hic solius exsectionis, quam passus est Saturnus, mentionem esse factam. Et revera jam Davisius scribendum esse censuit: *τῇ ἐκ Κρόνου καὶ Θαλάσσης αὐτῷ γενομένη ἀπὸ τῆς Κρόνου ἐκτομῆς*. At enim vero, quantum et ipse persuasum habeo, eum, a quo profectus est hic locus, haudquam injecisse Caeli mentionem, illi Davisii conjecturae adstipulari non possum. Ut enim taceam, non magnopere placere illud *ἐκ Κρόνου*, quum jam sufficiat locutio: *ἀπὸ τῆς Κρόνου ἐκτομῆς*, — ei, qui animadvertent,

tam Homil. IV, 16 quam Hom. VI, 2 Caelum a Saturno, non Saturnum a Jove castratum commemorari atque altero loco etiam Venerem Caeli e sanguine ortam, quin priore loco Venerem, quam vis Jovis soror esse et Didone vocata feratur, aequae atque hoc, de quo jam agitur loco, tamen caelestem, *οὐρανίαν* appellari, non placebit, opinor, mutare verba *ἐξ Οὐρανοῦ*. Potius sic iudicandum erit, aliquem, quum in ea, quam sequebatur, recensione scriptum repperisset: *ἔτι δὲ μίγνται ἀδιέλπῃ τῇ αὐτῇ γενομένη ἀπὸ τῆς Κρόνου ἐκτομῆς*, illorum aliorum locorum memorem, adnotasse: *ἐξ Οὐρανοῦ καὶ Θαλάσσης*, atque ita haec verba in textum, quem appellant, esse illata. Is vero fieri potest ut idem fuerit qui Hom. IV, 16 addidit verba: *καὶ τῇ οὐρανίᾳ Ἀφροδίτῃ, ἣν τινες Λωδώνην λέγουσι*, illis simillima. Esse autem haec verba serius addita ab alia manu, luce, opinor, clarius est. Neque enim audiendus foret, si quis id, quod Venus Hom. IV, 16 soror Jovis appellatur, inde explicandum censeret, quod Juppiter secundum quosdam mythologos Caeli filius erat (cfr. Cicer. de Nat. Deor. III, 21). Nam Homiliarum scriptor nullum praeter Saturnum Jovis patrem novit. Potius homo, quem dicimus, quum *τὴν οὐρανίαν Ἀφροδίτῃν* Jovis sororem esse velit, Venorem simul ex Coelo et Saturno originem duxisse statuerit necesse est, quae eadem sententia extricari potest ex verbis in Homil. V, 13 positis, si locutio *ἡ Κρόνου ἐκτομῆ* intelligitur de castratione, quam fecit Saturnus. Saturnus enim castrans Caelum atque ita efficiens ut Venus nasceretur, quodammodo et ipse pro patre Veneris haberi potest. — Denique etiam hoc dignum, ad quod attendatur, hunc locum et eum, qui huic respondet in Recognit. X, 20, unicos esse videri, in quibus Jovem ex Venere Cyprin sustulisse cognoscamus. Amorem Jovis et Veneris filium agnoscit etiam Rufinus in Recogn. X, 24: „Nam de Venere hoc modo allegoriam tradunt: ubi, ajunt, aetheri subjectum est pelagus, cum repercutus aquis splendor coeli gratior refulsisset, venustas rerum, quae ex aquis pulcrior apparuerat, Venus nominata est, quae aetheri tanquam fratri suo sociata, quod concupiscibile decus effecerit, Cupidinem genuisse memorata est.“ Eandem genealogiam sequitur personatus Vergilius Cir. v. 134, ita tamen, ut Venerem secundum Homerum filiam esse Jovis statuat. Dubium esse nequit, quin iis, quae in Homiliis et priore Recognitionum loco de Cypride proferuntur, error subsit. Qui unde natus sit, non difficile dictu. *Κούραν Λιώςης Κύπρον* appellat Euripides Helen. v. 1098, sed procul dubio Dionem intelligens eandem, quam primus Homerus et plurimi post Homerum Veneris matrem vocant; is vero, cui debetur Cypridis mentio in Homil. et in Recogn. facta, perperam cogitavit de Venere ipsa. Ceterum ista de Cypride verba serius demum esse addita, nobis quidem ex eo videtur apparere, quod Cypris in altero Recognit. loco modo exscripto omnino non commemoratur.

P. 143, 4 sqq. haec edita reperiuntur: *Ἀμαθία δὲ τῇ Φαίκων ὁμοιωθεὶς ἄρχῃ συνεντάξεται. καὶ Δανάη τῇ Ἀρκίτου χρυσὸς ἐπερούη, ἐξ ἧς Περσεύς ἀνέπτη. Καλλιστοὶ τῇ Λυκάονος ἡγρωῖδῃ λέων, καὶ ἄλλον τίθει Ἀρκάδα.* Post *συνεντάξεται* excidisse verba, quibus de filio significatum erat, jam ex eo elucet, quod Homiliarum scriptor commemorare solet, qui ex Jove atque feminis, quibuscum concubuit, orti sint. Revera in Recognit. X, 22 legere est: „Mantheam (sic) Phoci (stuprat), mutatus in ursum, ex qua nascitur Arctos.“ Ergo lacuna ita explenda: *ἐξ ἧς Ἀρκτος γήγνετα*. — Verbum *ἀνέπτη* si a scriptore Homiliarum profectum esset, hanc sententiam haberemus: „ex qua Perseus sursum volavit.“ Quasi vero Perseus, a principio alatus, tanquam alter Pegasus e corpore Danaës evolasset! Scribendum aut: *ἀνεδόθη*, aut: *ἀνείτα*, quod posterius vocabulum etiam propius accedit ad codicis C scripturam *ἀνέπη*. Praeterea facile alicui in mentem veniat, inter *ἀνέπη* vel *ἀνέπτη* et *Καλλιστοὶ* excidisse: *ἐπὶ τῇ*. Et revera, ut nunc ipsum video, Schweglerus conjectit: — *Περσεύς. καὶ ἐπὶ* cett. Sed ea conjectura non videtur opus. — Etiam in postremis verbis non dubito quin aliquid turbatum sit. Sunt ea sic fere

redintegranda: καὶ ἄλλον τίθει Ἄρκτου τὸν καὶ Ἀρκάδα. Vocabulum ἄλλον referendum est ad Ἄρκτον, Amaltheae filium, et novo argumento probat hujus mentionem antea esse factam. Arctos nominatur Callistus filius, qui vulgo audit Arcas, etiam a Mythogr. Vat. II, 58. Dubito autem num hoc loco sufficiat solum vocabulum Ἀρκάδα, quamvis probe sciam, veteres Ἀρκάδα ab eo quod est ἄρκτος dictum statuisse, cfr. Eratosthenis qui feruntur Catasterism. I, p. 239, 6 sqq. Westermann: ἐφ' ᾧ δογισθεῖσαν τὴν θεὸν (Ἀρτέμιδα) ἀποθηρώσαι αὐτὴν (Ἄρκτον τὴν μεγάλην), καὶ οὕτως τεκεῖν ἄρκτον γενομένην τὸν κληθέντα Ἀρκάδα. — Ceterum verbis, quae modo tractavimus, plures res aliunde non notae continentur. Jovem se in ursum mutavisse, etiam alii prodiderunt memoriae, cfr. R. Ungerii Theb. Paradox. p. 422, sed ideo eum hoc fecisse, ut cum Amalthea Phoci filia concumberet, praeter scriptores Homiliarum et Recognitionum, nemo, quod ego quidem sciam. Fieri tamen potest, ut ii, qui Jovem in ursum mutatum noverunt, de hoc ipso concubitu cogitaverint. Jovis propter Callistonem in leonem mutati nullus alius mentionem fecit. Immo Nonnus Semelen Jovem leonem expertam esse scit, cfr. Unger. l. c. p. 426. Vel sic tamen nulla est causa, cur etiam illud in fabulis fuisse praefracte negemus. — V. 8 quam cod. O. praebet variam lectionem ἐξέφυ, jam supra attigimus ad p. 108, 18. Cum cod. O. consentiebat exemplar Graecum, quo utebatur Rufinus: is enim sic est interpretatus: „ex qua nascitur Minos et Rhadamantus (sic) Sarpedonque.“ — V. 9 sq. haec habentur: Ἐρσαίου νύμφη, γρόμτος γύψ, ἐξ ἧς οἱ ἐν Σικελίᾳ πάλαι σοφοί. Recognitiones praebet X, 22: „Thaliam et (sic recte Ungerus l. c. p. 247) Aetnam Nympham, mutatus in vulturem, ex qua nascuntur apud Siciliam Palisci“. Jam Cotelerius vocabulum Ἐρσαίου mutari voluit in Ἀττυν. Contra Valckenaerius ad Callimach. Eleg. Fragm. p. 110 maluit: Ἀττυναίᾳ. At haec nominis forma admittenda non est. Omnino probabilis videtur, in corrupta voce Ἐρσαίου latere patris Palicorum nomen. Tentamus igitur: Θαλιέα τῇ καὶ Ἀττυνῇ, τῇ Ἐρσαίου, γύμφη (vel οὐση γύμφη), γεν. cett. Exstant quidem loci, in quibus aliis Palicorum pater commemoratur, cfr. Stephan. Byzant. s. v. Παλική et Hesych. atque Favorin. s. v. Παλικοί (quamquam hic talem in modum corruptus est, ut vix in censum venire possit, cfr. Welckeri librum de veteribus Monumentis — „Alte Denkmäler“ — P. III, p. 224); sed Vulcanum patrem longe plurimi nuncupant scriptores et vocabulum Ἐρσαίου omnium proxime accedit ad Ἐρσαίου. Praeterea Cotelerius adnotaverat, pro πάλαι σοφοί scribendum esse: Παλικοί. Est haec sane justa nominis forma. Sed tam ex illa librorum scriptura quam ex eo quod in Recognitionibus est Palisci, elucet Homiliarum scriptorem posuisse: Παλικοί. — P. 10 sq. obtemperandum erat Schweglero et Ungeris (cfr. l. c. p. 865) secundum Diodor. Bibl. V, 55, corrigentibus: Ἰμαλίᾳ τῇ γηγενεῖ ἐν Ρόδῳ διὰ θυβρον συνῆλθεν, ἐξ ἧς Σπαρταῖος, Κρόνιος, Κύτος. — V. 12 sine haesitatione ex Schwegleri sententia corrigendum erat: Ἀττυνίος, nisi quis mavult: Ἄττυμος. Illa forma usus est Apollodorus Bibl. III, 1, 2, hac Schol. Apollon. Rhod. Argon. II, 178, quam quod Salmasius ad Solin. p. 121 unice probandam censet, error est. Invenitur forma Ἀττυνίος etiam apud Nonnum Dionys. XIX, 181, porro apud Homerum Il. V, 581 et XVI, 317, atque apud Quintum Smyrnaeum III, 300, estque etiam his locis idem nomen agnoscendum. Neque vero opinor, quidquam tribuendum esse ei, quod in Recognit. X, 22 scriptum reperitur: Anchinios, non: Anchinios. De Atymnio sive Atymno ex recentioribus hominibus doctis consulendi sunt inprimis Welckerus in commentatione, cui titulum fecit „Ueber eine Kretische Colonie in Theben“, p. 8 et 93, Moversius in libro de Phoenicibus II, 2, p. 80, H. D. Muellerus in Mythologia gentium graecarum (Mythologie der Griech. Stämme) I, p. 310.

P. 144, 1 quod articulum τοῦ e cod. O recepit, minus bene fecit Dreseliius. Valckenaerii conjecturam: *δογμασθεῖση*, merito respuit Ungerus

l. c. p. 424. Aliquando mihi in mentem venit, post vocabulum *ρομοσελες* excidisse: *μυθεις*. At non repugnabo, si quis in eo, quod in libris mscr. est, acquieverit. Ceterum adnotatu haud indignum, in *Recogn. X, 22* scriptum inveniri: „Leda[m] Thestii mutatus in cygnum, ex qua nascitur Helena; et iterum eandem mutatus in stellam, ex qua nascuntur Castor et Pollux“; et paucis verbis interjectis: „Nemesin mutatus in anserem“; quamquam notum est, anserem in fabula de Leda habitum esse Jovem tam a scriptoribus quam ab artificibus, cfr. O. Jahni Symbol. archaeol. p. 3, atque etiam aliunde constat, Ledam eandem Nemesin visam esse veteribus, cfr. Spanhemii adnot. ad Callimach. Hymn. in Dian. Vs. 232. et Heynii adnot. ad Apollodor. Bibl. III, 13, 7. — V. 3 post verba: *Αμυλα επιμορφώθη επου*, expectabas prolis mentionem. Nec tamen facile dicta, de qua prole sermo fuerit. Lamiam a Jove vitiatam memoriae prodiderunt Pausanias Gr. Descr. X, 12, 1, Plutarchus de Pyth. Orac. 9, Ptolemaeus Hephaest. Nov. Hist. l. VI, p. 196, 21 sqq. ed. Westermann., Heracitus de Incredib. XXXIV, p. 319 sqq. ed. Westerm. Pausanias et Plutarchus Lamiam Neptuni filiam et Herophiles, Sibyllae Delphicae, matrem tradunt. Ptolemaeus Heph. ex Jove et Lamia prognatum esse scribit Achillem, diversum quidem a celeberrimo illo, quem Pelei et Thetidis filium perhibebant, at tamen τὸ κάλλος ἀμήχανον, ὃν καὶ ἑλισσάντα περὶ κάλλους νικήσαι τοῦ Πανὸς κριτάντος. An talem hominem a Jove in upupam mutato genitum esse credebant veteres? Ceterum etiam in eo offendas, quod nulla aut mariti aut patris Lamiae facta est mentio. Ergone haec verba serius ab alia manu addita censenda sunt? Ut ita sit — parvi enim refert, quod etiam in *Recognit. X, 22* nihil scriptum legitur nisi: „Lamiam mutatus in upupam“ —, at manet quaestio, quam veteres prolem Iovis in upupam mutati et Lamiae statuerint; nam neque Herophile Sibylla satis apta ad talem patrem videtur. — V. 4 quum offendat αὐτός, conjicere aliquis possit reponendum esse: ὁ αὐτός. Sed facilius crediderim, post *Μνημοσύνην* excidisse, pauca verba, significantia Mnemosynen fuisse ipsam Jovis amitam. Cfr. verba paulo infra v. 6 de Proserpina posita. — Difficilia ad emendandum sunt verba V. 5 posita: *Στέμλην τὴν Κάδμου πυρσάλων γαμέι*: nam vocabulum *πυρσάλων* genuinum non esse, vix est quod moneamus. Debetur illud Dresselio. Codices porrigunt, C: *πυρσάλων*, O: *πυρσάλων*. Recognitiones praebent X, 22: „Semelen Cadmiam mutatus in ignem“. Fuisse qui Jovem Semeles amore captum in igni delituisse censeant, ex Appuleji *Metamorph. VI*, p. 424 conjicere licet. Ignem autem procul dubio intellexerunt fulmen. In fulmen summum deum mutatum esse, refert Apollinaris Sidonius *Carm. XV*, 173 sqq., quem locum non in censum vocatum ab Ungero, qui l. c. p. 422 sqq. doctissime tractavit ea, quae de Jovis falso habitu occultati nuptiis variaverunt scriptores, hic integrum apponam: „Jamque Jovem in formas mutat, quibus ille tenere Mnemosynem, Europam, Semelen, Ledam, Cynosuram Serpens, bos, fulmen, cygnus, Dictynna solebat.“ Codicum et Recognitionum scripturas qui probe pensitaverit, is aut *πῦρ γενόμενος* aut *πυρσός ὢν* scriptam fuisse conjiciet. Equidem non dubito praeferre id, quod posteriore posui loco, quum praesertim persuasum habeam, ipsi adeo Rufino, quamvis interpretanti „in ignem“, vocabulum *πυρσός* prae oculis esse potuisse. *Πηγάτη, ὁ καὶ πυρσός καλούμενος*, secundum schol. ad Aesch. *Prometh. vinct. Vs. 859* est *εἶδος κεραινοῦ*. Alii viri speciem induisse Jovem fabulati sunt; cfr. schol. in Gregor. *Naz. p. 35* et p. 45 *Graef.* Nonnus denique deum Semeles amatorem modo tauri modo serpentis, tum pardi vel leonis aut

*) Immo in Recognitionibus etiam magis offendit transmissa prolis significatio tam hoc loco quam eo, quo sermo est de Nemesi, quod scriptor in initio ejusdem capituli declarat, adulteria, ex quibus Juppiter progeniem non susceperit, enumerare satis longum esse.

aquilae speciem sumpsisse tradit, ut monuit jam Unger l. c. p. 426. Sed harum fabularum nullam commemoratam fuisse hoc loco, tantum non certum est, quamvis ad tractus literarum, quae sunt in libris manuscr., satis prope accessurum esset hoc: *Σεμέλην τὴν Κάδμου πάρθος ὦν γαμεί.* — V. 6 sqq. libri manuscr. habent: *Περσεφόνην αὐτὸς ἐκνυμφεῖ τὴν θυγατέρα, αὐτὸς ὁμοιωθεὶς δράκοντι, καὶ τῇ γυναίκι τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πλούτωνος εἶναι νομισθεῖσαν.* Fugit Schweglerum et Dresselium, hunc locum ab Ungero l. c. p. 424 sq. sic esse tentatum: *τὴν καὶ γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πλούτωνος εἶναι νομισθεῖσαν.* Equidem in illis verbis plus turbatum esse existimo, quae sic fere constituenda arbitror: *Περσεφόνην αὐτὸς ἐκνυμφεῖ ὁμοιωθεὶς δράκοντι, τὴν θυγατέρα αὐτοῦ καὶ (καὶ ἔτι) γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Πλούτωνος εἶναι νομισθεῖσαν.* Dativus *γυναίκι* — *νομισθεῖσαν* ortus est eo, quod *καὶ* in *καὶ τῇ* transit. Praeterea desideratur mentio pueri a Jove ex Proserpina suscepti, Iacchi vel Zagrei vel Sabazii; quare mihi jam pridem probabile esset visum, post *νομισθεῖσαν* aliquid intercidisse, nunc ipsum reperio in Recognit. X, 20 scriptum: „dehinc Persephonae quae ei ex Cerere fuerat suscepta, miscetur, ex qua Dionysium genuit qui a Titanis discerpitus est“. Contra in Recognit. X, 22, ubi scriptum exstat: „Ex filia (sic) autem sua Cerere genuit Persephonen, quam et ipsam corruptit mutatus in draconem“, aequae atque in Homiliis mentio transmissa est, forsan ideo quod „Dionysius a Titanis discerpitus“ plane idem videretur atque is, qui paullo ante tanquam filius Semeles commemoratus erat.

Capite XV continetur recensensus puerorum a diis amatorum, qui accuratius cognoscatur dignissimus. Dolendum tamen, quod multifariam corruptus est. Nonnulla menda certo corrigi posse videntur. P. 145, 2 mentio facta est *Βράγχου Τυμναίου* tanquam amasii Apollinis. Scriptura *Τυμναίου* Dresselio debetur. In cod. C reperitur *Τυμναίο*, in cod. O: *τιμναίου*. Tentaverit aliquis: *Αιδυμναίου*. Significare enim potuit Homiliarius scriptor *Βράγχον τὸν προστάτησαντα τοῦ ἐν Αιδυμναίῳ ἱεροῦ*, ut utamur verbis, quae posuit Strabo IX, p. 421. At mihi quidem veri videtur similis, scriptum fuisse: *Βράγχου, Ατυμνίου*. Atymni Apollinem amatorem perhibuit esse, colligi potest e loco Nonni supra in adn. ad p. 143, 12 citato. Hinc taxanda, quae de Brancho secundum hunc locum nuper commenti sunt Moversius l. c. p. 80 sq., adnot. 91, et, qui totus ex hujus hominis docti decretis pendere videtur, H. D. Muellerus l. c. p. 310. — Ibidem legitur: *Διόνυσος δὲ Λαόνιδος (ἱερῆ)*. Pro *Λαόνιδος* scribendum: *Ἀδώνιδος*. Adonidem raptum esse a Baccho Phanocles tradiderat; ut e Plutarchi Sympos. IV, 5, 3, notum est. Cfr. quae disputavit Prellerus in Mus. Rhenan. nov. T. IV, 1846, p. 401 sqq., imprimis p. 403. — V. 6 Hercules exstitisse perhibetur amator *Χαίρου* et *Εὐρυσθέως*. Prius nomen, plane illud incognitum, in utroque Homiliarum codice nulla scripturae discrepantia exaratum reperitur; pro altero e codice C affertur: *Εὐρυστέως*, e cod. O. *εὐρυσθέως*. *Εὐρυσθέως* inventum est Schwegleri, praeterea quod prope accedit ad tractus literarum, quae in libris mscr. reperiuntur, omni verisimilitudine carens. Rectam emendandi viam monstrant, quae habet Eudoc. Violar. in Villoison. Anecd. T. I, p. 409 sq.: *πολλοὶ δὲ ἐρώμενοι γενέσθαι λέγονται Ἡρακλέους, Ὑλας, Φιλοκλήτης, Ἰόμοιο, Πειριθόος (sic), καὶ Φρύξ· ἀπ' οὗ πόλις κατὰ Λιβύην*. Scribendum nimirum: *Λιόμου, Πειριθόου*. — Alia puerorum nomina corruptelae suspicione premuntur quidem, sed certa conjectura restitui nequeunt. Quod p. 145, 1 Ὑλα mentio fit inter amasios Apollinis, ferri nequit, quia notissimum est, illum Herculi fuisse in amoribus, et hunc ipsum scriptorem ita statuere ex v. 6 apparet. *Πάρου Ποτινέως*, qui v. 2 pueris ab Apolline adamatibus accensetur, nullam omnino notitiam habemus. V. 5 *Χρύσου* et *Θέρσου* inter amasios Mercurii numeratorum nomina suspecta sunt, posterius nullo alio loco reperitur.

P. 145, 18 facile aliquis offendat in eo, quod Homiliarum scriptor *Καλλιστώ* appellat *την λεγομένην ἄρκτον μικράν*, quam potius *ἄρκτον τῆν μεγάλην* habitam esse constet. Mutandum tamen nihil, ut apparet ex eo, quod verbis *ἄρκτον μικράν* subiecta sunt haec, *ἣν καὶ κυρόσουραν προσαναγορεύουσί τινες*.

P. 146, 9 sq. in verbis: *δσους διὰ πολλὰς ἐρωμένας εὐεργετήμασιν οἱ θεοὶ*, pro *πολλὰς* scribendum opinor: *παλλὰς*.

P. 147, 7 sq. delendum sane est *ἐν* altero loco positum, sed Schwegleri, pro *ἐν* scribendum esse censentis: *δτι*, conjectura neque verisimilis neque necessaria, quum *ὡς*, quod sequitur, idem valere possit atque *δτι*. — V. 9 sqq. quae Argis asservata esse narratur pictura, eandem Origenes contra Celsum IV, 48, 150, et ipse ad Chrysippum provocans, in insula Samo fuisse tradit. Discrepantiam narrationis ita componit Lobeckius Aglaoph. p. 606, ut illam picturam utroque loco existitisse censet; quod iudicium eo est verosimilius, quod, ut ipse coniecit Lobeckius, scriptor Homiliarum et Origenes diversis Chrysippi scriptis usi videntur.

P. 148, 1 quum uterque liber mscr. praebent: *θεοῖς καὶ ἐρώσιν τὰ ἐναντία πράξασα*, ego non receperim Davisii conjecturam: *θεοῖς καὶ ἥρωσιν* — hic enim scriptor in iis, quae antegrediuntur, diis adnumerat eos quoque, qui ab aliis heroes appellantur, cfr. p. 144, 13 et 145, 7—, sed *θεοῖς καὶ φιλοσόφοις ἐρώσι*. Pari modo scriptum legitimus p. 147, 13. *θεοῖς καὶ φιλοσόφοις*, p. 147, 16: *θεῶν μὲν Ζεὺς, ἀνδρῶν δὲ φιλοσόφων Σωκράτης*. — V. 10 recipienda erat ex mea sententia scriptura codicis O: *ἐπιστολῆ. Praeterea notatu dignum, quod, quum scriptor paulo ante usus sit voce ἀντιγραφῆ (ut etiam p. 152, 16) hic habemus: ἀντίγραφον*, quae vox vulgo non significat responsum scriptum. Non crediderim, scribendum esse: *ἀντιγραφος ἐπιστολῆ*, sed elucere arbitror, illum titulum a serio manu esse adjectum. — V. 14 sq. quae leguntur verba: *Ἔρωτα τὸν πάντων πρεσβύτατον, ὡς ἐφης, ἐπὶ πάντων θεῶν καὶ ἀνθρώπων*, ferri non posse, planum est. Pro *ἐπὶ* codex C. porrigit: *ἐπὶ τῆς*. An igitur scribendum: *ἐπίσης?* Locī epistolae Appionis, qui significantur, sunt ii, qui leguntur p. 139, 17 et p. 140, 14 sq.

P. 151, 5 crediderim tamen scribendum fuisse: *ἐποστλής*.

P. 154, 4 verba: *ἔχειν τι εἰπεῖν ὑπέσχετο*, mendum continere, cum Davisio iudicans scripserim: *ἐχέγγυόν τι εἶπ. cett.*

P. 155, 11 sq. conjicio scriptum fuisse: *ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῆς ἀποτομῆς τοῦ Οὐρανοῦ, σταγοῦ τοῦ βυέντος αἵματος, ἡ Ἀφροδίτῃ ἐλύνητο*. Certe librorum scriptura *σταγῶν* ferri nequit. — V. 14 scr.: *μηποτε τὸ γεννηθέν* cett. — V. 18 meo iudicio recipienda erat codicis O scriptura *ἐξώσεν*, quamquam paulo infra p. 156, 9 scriptum reperitur *ἀπεώσατο*.

P. 156, 6 post *κατέπειν* excidisse videntur nonnulla verba, quibus Semeles *βέβηρος ἐξαιβλωθέν* et Jovis *τῷ μηρῷ ἐτραφέν* commemorabatur. — An quis censet, potius verba: *ἐκ δὲ τοῦ μηροῦ τὸν Διόνυσον τέχη, δν ὑπὸ Τιτάνων ἐσπαραχθῆναι λέγουσιν*, serius ab homine parum accurato addita et subinde particulam *μὲν* post *ἐκκεφάλου* insertam esse? Certe postrema verba errorem continent, nam Bacchus ille, quem Juppiter ex femore genuisse ferebatur, non erat is, quem a Titanibus discerpunt esse fabulabantur. Vide quae adnotavimus supra p. 260. — V. 9 recipiendum erat ex codice O: *οὐχ αὐτῆ*, ad quam scripturam etiam ea, quae est in cod. C. propius accedit, quam ad id, quod de conjectura reposuit Dresselius. — V. 15 reponendum videtur: *αὶ θεῶν*. — V. 17 codicis O scriptura est: *τῆ τῆς θεῆς, τῆν* hypothetæ errori debetur.

P. 157, 5 scribendum videtur: *Ἦν ποτε δτε οὐδὲν ἦν πλὴν χάος* cett. — Porro *συμπιερρημένων* mutandum censeo in: *συμπεφυρμένων*. Fieri autem potest, ut verba *ἀτάτων* et *συμπιερρημένων* ex binis diversis recensionibus petita sint.

P. 158, 7 ego dico scriptorem posuisse: *καὶ οὕτως ἐξακοντιστὸν πάντων τὸ νοστιμώτατον*, pro eo, quod in libris est: *καὶ οὕτως ἐξάκουστὸν*

πάντων vel τῶν πάντων τὸ νοστ. — V. 18 non, ut Lobeckius, *κατεληφότος*, sed *περιεληφότος* pro *παρειληφότος* scriptum fuisse censeo. Paulo ante, v. 10, appellatum est τὸ *περικείμενον πνεῦμα*. — V. 16 legendum est: τῷ αὐτῷ.

P. 169, 17 quum cod. O. praebeat: *μορφωθῆς*, scribendum putaverim: *μορφωθῆς προδοχεται ὁλοῖόν τινα καὶ Ὁραῖός λέγει*. Sermo est de Phanete paulo supra, v. 11, commemorato. Cfr. p. 163, 14. Animadvertendum etiam, paulo infra, p. 160, 2, scriptum exstare: *αὐτὸς δὲ cett.* — V. 18 quae leguntur verba ad Orpheum postam relata tentavit etiam Duentzerus in libro, quem inscripsit „*Fragments der epischen Poesie der Griechen*“, p. 78, qui reponendum esse censet: *Ἀρχαίου σχισθέντος ὑπὲρ πολυχανθῆος ὡδῷ*. Quid sibi voluerit Dresselius quum codicis O scripturam *κραναίου* in textum, quem vocant, recepit, difficile est ad intelligendum. Si fas est, hominum doctorum conjecturis novam addere, scripserim: *Ἀργεννοῦ σχ.* cett. *Ῥεῖον ἀγγύρεον* audit apud Damascium, Quaest. 147; v. Orphic. Fragm. III in Duentzeri libro citato.

P. 160, 7 et 10 codicis C lectiones *ὑπεχώρησεν* et *πολλὴν* non erant postferendae codicis O scripturis *ὑποχωρήσεν* et *πολύ*. Scripturam *πολλὴν* genuinam esse, etiam ex verbis proxime atgressis v. 8 elucet.

P. 161, in codicum scripturis *ὄν ἰμᾶ τι* et *ὄνόματι* ego arbitror latere: *ἀνιμᾶ τι*. Vocula *τι* construenda cum antegresso *θεῖον*. — V. 11 Dresselio, qui codicis C scripturam *διὸ* servasset, pro *ὑποβήκηια* scribendum erat: *ὑποβέβηκεν*. Videtur hic locus in libris duplici modo scriptus fuisse: *διὸ — ὑποβέβηκεν*, et: *ὡς — ὑποβήκηια*.

P. 162, 6 pro *δαιείρον* scribendum censeo: *διαρρέον*. — V. 7 legendum: *λαμβάνουσι δὲ καὶ Ἰδωνίη εἰς ὠραίους καρπούς* (libri mscr.: *καιοῦς*). Cfr. Cornut. de Nat. Deor. C. XXVIII, p. 163 sq. Osann., *Etym. magn.* a. v. *Ἰδωνίς*, p. 19, 4, Sallust. de Diis C. IV, Jo. Lyd. de Mens. IV, 4, et quae praeterea conguessit G. Engelius in libro de Cypro P. II, p. 681, qui, ut nunc ipsum video, locum personati Clementis in adn. 103 tacite correxit. — V. 8 reponendum erat: *Ἀμήτηραν*, nam etiam codicis C scriptura: *Ἀμήτηρα καὶ τὴν*, ad illam formam ducit. Non obstat, quod supra p. 147, 14 diversae genitivi formas praebent codices C et O, ille: *Ἀμήτηρας*, hic: *Ἀμήτηρος*. Cfr. Lobeck. Paralip. Gramm. gr. p. 142.

P. 163, 17 recipienda erat codicis O scriptura: *ἐπὶ κεφαλαίων*. Gravior enim mutatio esset, si quis scribere vellet: *ἐπεκεφαλαιούμενος*. *Ἐπικεφαλαιῶν* autem ferri nullo pacto potest. Locutio *ἐπὶ κεφαλαίων* reperitur etiam p. 281, 17. — V. 19 Dresselius procul dubio volebat: *δεύτερα*. At enim vero ipsius conjectura: *ἡμισία*, admitti nequit. Non sane dubium est, quin codicis O scriptura: *Ποσειδῶν δς ἡμῖς* (sic) proprius accedat ad id, quod verum est, quam ea, quae est in codice C: *Ποσειδῶν, δς ἡ τις*. Sed reponendum: *δεύτερα δὲ Ποσειδῶν, δς ἡ μέση ὑγρὰ οὐσία* cett. Similiter Proclus Theol. Plat. VI, 22, p. 403: *Ὁ δὲ Ποσειδῶν συμπληροῖ κἀνταῦθα τὰ μέσα τῆς δημιουργικῆς* cett.

P. 165, 1 notandum nomen *περιστήριγμα*, vel Thesauri Stephiani editoribus ignotum, qui adeo verbum *περιστήριξεν* ex uno solo loco enotatum dubiae esse fidei existimant. — V. 3 forsitan ita corrigendus: *Πηλεὺς, πηλὸς ὁ ἀπὸ γῆς εἰς ἀνθρώπου γένεσιν περινηθεὶς* (codd.: *περινοηθεὶς*), h. e. „circumcirca accumulatus, in acervum congestus.“ — V. 4 sq. legendum videtur: *ὁ πρῶτος, οὐ γεννηθεὶς, ἀλλὰ πλασθεὶς ἐτελειώθη καὶ cett.* — V. 10 sq. scribendum: *Ἦρα ἡ σεμνότης*.

P. 166, 4 recipienda erat codicis O scriptura: *παράγειν ἐπιστάται*.

P. 167, 11 sqq. ego scribendum duco: *λέγω δὲ πατροφονίας, τεκνοτονίας, μίξεις ἀσβεῖς μητρώων, θυγατρῶν, ἀδελφῶν, μοιχείας τε ἀσρεπίς καὶ ἀρενομίξιας καὶ μίξιας ἀρεθουργίας, πρὸς ἄλλοις μυρίοις τοιοῦτοις ἀδεμίτοις μύσειον*, pro: *ἄλλαις μυρίαις τοιαύταις ἀδ. μίξισιν*. *Μύσειον* significat „*piaculum, scelus abominandum*“.

I
L
V
a
a
c
a
fi
n.
v.
D
lo
di
di.
H
H
ist
tu
no.

ãp
ãp
Po.
ex
ato
22
nas
Ver
tian
a p
Scr
etia
alict
int
sev
post.

[The right side of the page contains several columns of text that are almost entirely obscured by heavy horizontal black bars, likely due to scanning artifacts or intentional redaction. Only faint outlines of text are visible through the bars.]

adnot. 4 scriptum legimus, cod. O constanter praebeat: *μαρωώνην*. P. 186, 8 etiam cod. Tischendorf. porrigit: *Μαρωώνου*. Praeterea libri mscr. utriusque Epitomes faciunt pro forma *Μαρωώνης*, C. LIX, LXII et LXIX, nisi quod in Epit. alt. C. LIX scriptum reperitur *Μαρωώνου*, quod nollem receptum a Dresselio. — V. 17 pro *πάντας* reponendum esse: *πάντων*, perverse judicat Schweglerus. Scripturam *πάντας* αὐτοὺς confirmat tam Epit. pr. C. LX (ubi pro *διαναπαύσει* scribendum erat: *διαναπαύση*) quam Epit. alt. C. LX. Neque opus videtur ut statuamus, intercidisse verba: *τῶν πολιτῶν*, ad *ὑποδειγματέων* pertinentia (ut in Recognit. IV, 2 „cives“ commemorantur expresso verbo). — Sanius est iudicium Schwegleri v. 15 pro *τῆς ὀξείας φιλανθρωπίας* commendantis: *τῆ ὀξεία φιλανθρωπία*. Certum est enim, illa verba construenda esse cum *ἡσθεῖς*, quia civium intelligenda est humanitas. At *ἡδεδου*, ut alia affectuum verba, etiam genitivum regere potest et regit apud Sophoclem Philoct. V. 715. — V. 19 jure Dresselius recepit codicis O. scripturam: *ἐγκαθδεκα*, licet a Thoma Mag. p. 135, 1 et Schol. ad Arist. Plut. 195 improbatam. Cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 413.

P. 184, 4 pro *ἴδιον* ego scripserim: *ἴδιος*.

P. 187, 17 mireris scripturam codicis O: *μήτε πολέμω*, ad quam proxime accedit *μήτε πολέμων*, quod est in cod. C., posthabitam conjecturae Davisianae: *μήδ' ὑπὸ πολεμίων*.

P. 188, 1 num genuinum sit *ἐτῶν*, dubito. Forsan: *ζῶων*. — V. 3 praefenda erat codicis C scriptura: *τῆν*. — V. 7 sqq. quae leguntur verba: *ἄτε μηδενὸς αὐτῶν ἢ πάθει τιγὶ ἢ νόσῳ ἢ ἄλλῃ τιγὶ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντος Ἰνα, ὡς ἀνθρώποις φιλὸν ἐστὶν ὑπὸ τῆς κακῆς διαμαρτίας κακωθεῖσιν, ἑαυτοῖς τὸν ἰᾶσθαι δυνάμενον περιβλέψονται Θεόν*, quod multifariam corrupta esse censet Schweglerus, haud dubie errat. Dativus *ἑαυτοῖς* construendus est cum dictione *περιβλέψονται Θεόν*, „in suum commodum, auxilium, circumspicere Deum“. Verbum *ἰᾶσθαι* tantum abest ut offendat, ut a sententia omnino flagitetur. Nimirum enuntiatio illa, quae incipit a voce *Ἰνα*, arctissime cohaeret cum ea, quae proxime antegreditur. Qua de re ante *Ἰνα* potius virgula incidendum erat. Contra fieri potest, ut in verbis *ὑπὸ τῆς κακῆς διαμαρτίας*, quae nullum Schweglero scrupulum injecerunt, aliquid sit turbatum. Etenim quum codex O praebeat: *δι' ἁμαρτίας*, facile aliquis eo inclinet, ut suspicetur, diversarum recensionum scripturas: *ὑπὸ τῆς κάκῃς*, et: *δι' ἁμαρτίας*, perperam in unum esse compactas. — Etiam v. 12 fieri potest ut particula: *γὰρ*, quam Dresselius omittere debebat secundum codicem O, variae lectionis aliuscujus libri indicium contineat pro participiis *ἀπόθουσα* et *ἀντισφύρουσα* verba finita porrigentis.

P. 189, 1 et 11 non intelligo cur Dresselius scripturam codicis C *μετέβαλον* posthabuerit lectioni *μετέβαλλον*, quam praebet cod. O. — V. 19 scribendum: — *ὑποβάλωσιν*. *ἐπ' ἐὶ δέ*, pro: — *ὑποβάλωσιν*, *ἐπειδή*. Praeterea *ἐγίνοντο* mutandum videtur in *ἐγένοντο*.

P. 190, 16 haereo in verbis: *πολλῶ γε τῶν ἀνθρώπων κατὰ κορυφὴν μέλους*. An: *κατὰ μορφὴν*? Paullo infra, v. 19, scriptum legitur: *καὶ μέλους μὲν ἀνθρώπων τὰ μεγέθη*.

P. 191, 6 sq. post *ἐπώμβωσιν* (vel *ἐπώμβρησεν*, nam hoc potius latere videtur in codicis O scriptura: *ἐπώμβρησεν*) excidisse aliquid videtur et pro *οἶδ'*, quod in utroque reperitur codice, non *οἶ* scriptum fuisse, sed: *εἶδ'*. — V. 13 sqq. plus tribuendum erat codici C, quamquam ne is quidem genuinam scriptoris manum exhibet. Nullo enim pacto ferri potest vocabulum *αὐτῆς*. Scribendum censeo: *οὐκέτι γὰρ αὐτοῖς ἦν μακρὰν, τὴν ἰδίαν διαφθεῖραι σάκκα, πρότερον ἐν ἑτέροις μορφαῖς κῆματος γενωσμένοις*.

P. 192, 7 *υἱοῖς*, quod Dresselius ex codice O recepit, ferri iam propterea non potest, quod ex Genes. X, 1 constat, a filiis Noë demum post diluvium liberos genitos esse. Non sane apta est ipsa codicis C scriptura: *ἅμα τοῖς λοιποῖς* — nam nisi de uxore Noë sermo esse non posset, ea autem neque infra p. 197, 8 in censum vocatur —, sed, ni fallor, propius accedit ad id, quod verum est. Videtur enim scriptum fuisse: *ἀλλ' οὐ*

P. 168, 5 aut scribendum erat: ἔξδν δὲ, aut omittenda particula δὲ secundum cod. O. — V. 7 scripturam codicis O: αὐτὸς, quae ipsa ferri nequit, aliquis dicat favere conjecturae a Schweglero propositae: αὐτὰ. Verum enim vero quum cod. C praebet: αὐτὸς, haud scio an sit probabilius reponere: αὐτὸς; h. e. ἑγὼ αὐτὸς. — V. 15 secundum cod. O omittendae erant voces οὐ μὲν ex praegressis syllabis ἀπογράφμενοι μὲν ortae.

P. 169, 16 non esset ferendum vocabulum μόροι, si nihil aliud quam „interitus“ significare posset, ut praesente Cotelerio existimaverunt editores. At significat „cadavera“. Cfr. Jacobs adnot. ad Anthol. Palat. VII, 404, 4.

P. 171, 8 Valckenaerio corrupta visa sunt verba: ὅν πολλοὶ Δία ἀναγράφαντες ἐν πύλαις δημοσίᾳ ἀνατιθέσθαι. Conjiat aliquis, lectionem: Δία ἀναγράφαντες, ortam esse ex eo, quod scriptum erat: ὅν πολλοὶ ἀναγράφαντες cett. Cfr. Hom. II, 26, p. 61, 5 sq.: τὸν δὲ παῖδα διαγράφας ἐπὶ εἰκόνας cett. At enim quum ἀναγράφειν sit „inscribere“, videndum an Δία ἀναγράφαντες ferri possit sic acceptum: „Jovis nomine inscripto“. Non multum tribuendum censeo ei, quod in verbis, quibus illa excipiuntur in Homiliis, de inscriptione sermo non est. Contra dignissimum adnotatu, quod in Recognit. X, 86 haec scripta inveniuntur: „Denique regem temporis sui depingant in bovis forma, vel anseris, vel formicae, vel vulturis, et scribant super regis sui nomen, atque huiusmodi vel statum vel imaginem collocent“ cett. — V. 16 pro ἐκτε scribendum: ἐλεγε. Praeterea legendum videtur: τὰ τε γὰρ στοιχεία τὰ τέσσαρα, quod ipsum inesse videtur in cod. O, secundum Dresselium porrigente: τὰ τε γὰρ στοιχεία τὰ δ' (h. e. δ') cett.

P. 172, 1 corrigendum: εἰ δὲ δὲ cett. — V. 8 mireris non receptam a Dresselio codicis O scripturam νοῦν, quae unice vera est, cfr. ejusdem paginae v. 1, 5 et 11.

P. 178, 8 spretam a Dresselio nollem formam Ἄνρουβλερος, quam praebet cod. O. Ceterum sibi non constitit Dresselius, sed formam Ἄνρουβλων non recepit nisi p. 154, 9 et 14, et p. 179, 11, reliquis locis plurimis numero alteram illam. Utram cod. O praeberet, praeter hunc locum non adnotavit. Erat autem omnibus locis reponenda forma Ἄνρουβλων; cfr. Koppii Palaeogr. crit. P. III, p. 584. — V. 10 dubito num jure recepta sit codicis O scriptura αὐτόθεν. — Etiam v. 10 et 12 praefereendum erat quod est in cod. C.

P. 174, 17 cur non recepta est lectio utriusque Epitomes εἰστίσασιν?

P. 175, 5 codicis O scriptura, quae fere etiam in cod. C reperitur, non postferenda erat conjecturae Davisianae; cfr. v. 8: τῷ ἀρχοντι αὐτῶν.

P. 176, 18 sq. scribendum conjicio: ἐπὶ τε (codd. ἔπειτα) τοῖς λοιπῶν αὐτοῦ θαύμασιν ἑλλυποὶ (codd.: οἱ λοιποὶ) πάντες ἐν μέσσις ταῖς ἀγοραῖς πανδημῆ ἐπὶ σποδῶν καὶ σάκκων ἐκαθέζοντο.

P. 180, 4 tentaverit aliquis: κελύσματος τοῦ συντόμου. At quum in cod. Reg. 804 et in Epit. alter. C. LVIII pro τοῦ συντόμου scriptum reperitur: συντόμως, equidem non dubito reponere: ἀπὸ τοῦ συντόμου, quae dictio idem valet atque συντόμως. Accedit, quod in Epit. pr. C. LVIII scriptum reperitur: εὐθὺς ἐπελθοντο.

P. 181, 1 aut scribendum erat: ἐγγε, aut, quod praestat, omittenda particula τε secundum cod. O. — V. 8 reponendum aut: ἐν σωδῆναι, aut: ἄν ἀνασωδῆναι. — V. 7 non crediderim scripturam συνεδίσας praefereendam esse Cotelerii conjecturam: συνερίσας, quamvis videam esse in Epit. pr. C. LVIII: καταρίσας, atque in cod. or. Tischendorf. et in Epit. alter. C. LVIII: κατορθώσας. Potest autem aequè bene dici: συνεδίσειν τινὰ τινι, atque: συνεδίσειν τὶ τινι. — V. 10 et 16 scribendum: Βύβλων, et: Βύβλου. Id ipsum Dresselius edidit in Epit. utriusque C. LVIII et LIX.

P. 182, 5 et reliquis locis, quibus de eodem homine sermo est, praeferenda erat scriptura nominis: Μαρούνης, quum praesertim, ut p. 254,

adnot. 4 scriptum legimus, cod. O constanter praebeat: *μαρωώνην*. P. 186, 8 etiam cod. Tischendorf. porrigit: *Μαρωώνου*. Praeterea libri mscr. utriusque Epitomes faciunt pro forma *Μιρωώνης*, C. LIX, LXII et LXIX, nisi quod in Epit. alt. C. LIX scriptum reperitur *Μαρωώνου*, quod nollem receptum a Dresselio. — V. 17 pro πάντας reponendum esse: πάντων, perverse judicat Schweglerus. Scripturam πάντας αὐτούς confirmat tam Epit. pr. C. LX (ubi pro διαναπαύσει scribendum erat: διαναπαύση) quam Epit. alt. C. LX. Neque opus videtur ut statuamus, intercidisse verba: τῶν πολιτῶν, ad ὑποδεξαμένων pertinentia (ut in Recognit. IV, 2 „cives“ commemorantur expresso verbo). — Sanius est iudicium Schwegleri v. 15 pro τῆς δέξεται φιλανθρωπίας commendantis: τῆ δέξει φιλανθρωπία. Certum est enim, illa verba construenda esse cum ἡσθείς, quia civium intelligenda est humanitas. At ἡδεσθαι, ut alia affectuum verba, etiam genitivum regere potest et regit apud Sophoclem Philoct. V. 715. — V. 19 iure Dresselius recepit codicis O. scripturam: ἑκατάδεκα, licet a Thoma Mag. p. 185, 1 et Schol. ad Arist. Plut. 195 improbatam. Cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 418.

P. 184, 4 pro ἴδιον ego scripserim: ἴδιος.

P. 187, 17 mireris scripturam codicis O: μήτε πολέμῳ, ad quam proxime accedit μήτε πολέμων, quod est in cod. C., posthabitam conjecturae Davisianae: μήδ' ὑπὸ πολεμίων.

P. 188, 1 num genuinum sit ἐτῶν, dubito. Forsan: ζωῶν. — V. 8 praeferenda erat codicis C scriptura: τῆν. — V. 7 sqq. quae leguntur verba: ἄτε μηδενὸς αὐτῶν ἢ πάθει τιτὶ ἢ νόσῳ ἢ ἄλλῃ τιτὶ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντος· ἴνα, ὡς ἀνθρώπους φιλῶν ἐστὶν ὑπὸ τῆς κακῆς διαμαρτίας κακωθεῖσιν, ταυτοῖς τὸν ἰασθαι δυνάμενον περιβλέπωνται Θεόν, quod multifariam corrupta esse censet Schweglerus, haud dubie errat. Dativus ταυτοῖς construendus est cum dictione περιβλέπεσθαι Θεόν, „in suum commodum, auxilium, circumspicere Deum“. Verbum ἰασθαι tantum abest ut offendant, ut a sententia omnino flagitetur. Nimirum enuntiatio illa, quae incipit a voce ἴνα, arctissime cohaeret cum ea, quae proxime antequae dicitur. Qua de re ante ἴνα potius virgula incidendum erat. Contra fieri potest, ut in verbis ὑπὸ τῆς κακῆς διαμαρτίας, quae nullum Schweglero scrupulum iniecerunt, aliquid sit turbatum. Etenim quum codex O praebeat: δι' ἁμαρτίας, facile aliquis eo inclinet, ut suspicetur, diversarum recensionum scripturas: ὑπὸ τῆς κακῆς, et: δι' ἁμαρτίας, perperam in unum esse compactas. — Etiam v. 12 fieri potest ut particula: γὰρ, quam Dresselius omittere debebat secundum codicem O, variae lectionis aliuscujus libri indicium contineret pro participiis ἀπωθοῦσα et ἀντισταφρόουσα verba finita porrigentis.

P. 189, 1 et 11 non intelligo cur Dresselius scripturam codicis C μετέβαλον posthabuerit lectioni μετέβαλλον, quam praebet cod. O. — V. 19 scribendum: — ὑποβάλωσιν. ἐπει δέ, pro: — ὑποβάλωσιν, ἐπειδή. Praeterea ἐγίνοντο mutandum videtur in ἐγένοντο.

P. 190, 16 haereo in verbis: πολλῶ γέ τῶν ἀνθρώπων κατὰ κορυφὴν μέλλουσ. An: κατὰ μορφῆν? Paulo infra, v. 19, scriptum legitur: καὶ μέλλουσ μὲν ἀνθρώπων τὰ μέγιστα.

P. 191, 6 sq. post ἐπώμβισεν (vel ἐπώμβησεν, nam hoc potius latere videtur in codicis O scriptura: ἐπώνβησεν) excidisse aliquid videtur et pro οὐδ', quod in utroque reperitur codice, non al scriptum fuisse, sed: εἶθ'. — V. 18 sqq. plus tribuendum erat codici C, quamquam ne is quidem genuinum scriptoris manum exhibet. Nullo enim pacto ferri potest vocabulum αὐτῆς. Scribendum censeo: οὐκέτι γὰρ αὐτοῖς ἦν μακρὰν, τὴν ἰδίαν διαφθεῖραι σά.κα, πρότερον ἐν ἑτέροις μορφαῖς αἵματος γινωσκόμενοι.

P. 192, 7 υἱοῖς, quod Dresselius ex codice O recepit, ferri iam propterea non potest, quod ex Genes. X, 1 constat, a filiis Noë demum post diluvium liberos genitos esse. Non sane scripta est ipsa codicis C scriptura: ἅμα τοῖς λοιποῖς — nam nisi de uxore Noë sermo esse non posset, ea autem neque infra p. 197, 8 in censum vocatur —, sed, ni fallor, propius accedit ad id, quod verum est. Videtur enim scriptum fuisse: ἀλλ' οὐ

τοῖς λοιποῖς. — V. 18 praeferenda erat, si quid video, codicis O scriptura ἐπηλύτοις.

P. 193, 7 scr.: *προσκειμένων*.

P. 194, 1 nescio an legendum sit: *καὶ παντὶ τρόπῳ ὑφαιζόμενοι τὰ σάματα ἀγωνιάτε* (pro: *ἀγροῖτε*). — V. 4 mireris non receptam codicis O scripturam: *κείμενον*. — V. 9 vocula *καὶ* a Dresselio secundum codicem O verborum in perpetuitatem illata non est apta. Fieri tamen potest ut non prorsus spernenda sit, sed mutanda in *κακίας*, ita ut ὁ *πρόσκαιρος βασιλεὺς κακίας* opponatur τῇ *τῆς εὐσεβείας βασιλείᾳ* Paulo infra, p. 195, 11, idem appellatur ὁ *τῆς κακίας ἡγεμῶν*. — V. 15 ego probaverim codicis O scripturam: *μετὰ τοῦ προσκυνήσαι*, „simul cum adoratione, cum ipsa adoratione“. — V. 16 tolerari potest utriusque codicis lectio *ἐαυτῶν*, si statuitur, subjectum verbi *ἠγάθη* esse: ὁ *τῆς εὐσεβείας βασιλεὺς*. Atque hoc eo speciosius sumi potest, quod etiam verba proxime sequentia de pietatis rege praedicantur. Au quis censet, inter verba *καὶ* et *πάντα* excidisse: *ἐκείνος*, vel simile quid? Illud ipsum facilius etiam excidere potuit, si inter verba *καὶ* et *οὕτω* positum erat.

P. 195, 1 ego pro *ἔτι* non scripserim: *ἔτι* *τι*, ut Schweglerus, sed: *τι*. Voce *ἔτι* non est opus, quia in eadem enuntiatione jam antegressa est dicitio τοῦ λοιποῦ.

P. 196, 2 sqq. verba: *σπουδάσατε πρῶτον ἐκδύσασθαι τὸ θυγαρὸν ὑμῶν πρόλημα, ὅπερ ἐστὶν ἀκάθαρτον πνεῦμα, καὶ μικρὸν περιβλήμα*, binis vitiis laborare persuasum habeo. Neque enim sanum est vocabulum *πρόλημα* neque justum locum tenent verba: *καὶ μικρὸν περιβλήμα*. Pro *πρόλημα* scriptum erat aut: *περιελλήμα*, aut — id quod probabilius —: *προκάλλύμα*, qua voce hic scriptor usus est Hom. II, 22, p. 58, 5. Porro aut delenda sunt verba: *ὅπερ ἐστὶν ἀκάθαρτον πνεῦμα*, quippe quae nihil aliud esse possint quam adnotatio ad marginem scripta et post temere in textum, quem vocant, illata, aut universus locus ita constituendus: — *τὸ θυγαρὸν ὑμῶν περιελλήμα* vel *προκάλλυμα* *καὶ* *μικρὸν περιβλήμα, ὅπερ ἐστὶν ἀκάθαρτον πνεῦμα*.

P. 199, 1 sq. verba: *τοῦ γὺν βασιλεύοντος κακοῦ τὸν ἄρροσκοπούντα κόσμον ἄστειρα*, quamquam aperte corrupta sunt, non satisfacit tamen Schwegleri conjectura *ἄρορομούντα*. Certe scribendum: *ἄρορομούντα* *κατὰ κόσμον*. — V. 4 corrigendum videtur: *προέχει*. Vix enim ad *προέχει* aliquis mente supplerit: *τῷ βιαζομένῳ*.

P. 201, 8 nescio an reponendum sit: *ἰδρύματα*. — V. 11 delenda est virgula ante *τὴν πλάνην*, pro quibus verbis cur Schweglerus legendum censuerit: *τῆς πλάνης*, difficile est ad divinandum. — V. 18 sq. idem homo doctus citra necessitatem dubitavit de scriptura: *παρεδοθείσης καὶ φυλάξεως θρησκείας*. Pendent haec verba ex *σπέρματα φωτῶν*, ita ut virgula, quae est post *θρησκείας*, tollenda sit et post *φωτῶν* collocanda.

P. 202, 8 pro *γὰρ* scribendum: *δέ*. Notum est autem, has voces frequentissime confundi.

P. 203, 15 praeferenda erat codicis O. scriptura: *διαμαρτύρησθαι*.

P. 204, 8 vestigiis scripturae, quae est in cod. O., insistens scripserim: *τὴν τοῦ ἐν αὐτῷ δαίμονος φυγὴν*. — V. 10 in verbis *καὶ αὐτοὺς ὑπ' αὐτῶν τῶν ἐνεδρευόντων δαιμόνων ἀναλισκόμενοι ἀγροῦσιν*, neque *αὐτοὺς*, quod Dresselius de sententia Schwegleri reposuit, neque *τούτους*, quod Cotelerius commendaverat, pro corrupta librorum scriptura *τους* vel *τοὺς* restituendum arbitror, sed aut: *τῶς*, „interca“, aut: *οὕτως*. Vocem *τῶς* ex codice O huic scriptori reddidit etiam Dresselius p. 222, 8. Participium *ἀναλισκόμενοι* arctissime construendum cum verbo *ἀγροῦσιν*, „ignorant se confici“.

P. 205, 4 vox *δτι* haudquaquam est mutanda. Locutio *οὐδὲ δτι* sive *δ, τι* significat: „nihil omnino“. At non male Schweglerus offendeat in articulo *η*. Fieri tamen potest, ut non prorsus delenda sit vocula, sed corrupta habenda ex *ἡμῶν*. Cfr. v. 9 et 12. — V. 7 quid sibi voluerit Dres-

selius, quum vocabulum *καθεστῶσι* e codice O recepit, difficile est ad intelligendum. Etenim aperte corruptum est ex: *καθίστασι*. Cod. O habet: *καθεστῶσιν*, quod a Schweglero recte mutatum in: *καθίστασιν*. Supra, p. 200, 8 Dresselius codicis C scripturam *ιστῶσιν* praetulit lectioni *ιστῶσιν*, quam praebet cod. O. Infra p. 359, 9 pro *ἀνθεστῶς*, quod est in cod. C, ex codice O recepit: *ἀνθιστῶν*. Ergo sibi non constitit homo doctus. Equidem, quanquam apud hunc scriptorem ferri posse formam *ιστῶσιν* haud nego, tamen, ubi optio datur, alteri esse posthabendam existimo. In Epit. pr. C. XI est: *παριστῶσιν*.

P. 206, 1 ineptum vocabulum *οὔτοι* vix dubitare licet quin ortum sit ex: *οὐς οἱ*. Ergo in codice C vocula *οἱ* perperam bis exarata. Legendum: *εἰσὶν οἱ, οὐς οἱ δαίμονες* cett. — V. 4 Dresselius scripsit: *καὶ τοὺς δαίμονας εἶναι τοὺς πολλοὺς λαυθάουσι*, pro eo, quod est in libris mscr.: *καὶ τοῦ δαίμονος* vel *τοῦ δαίμονος*. At articulus *τοὺς* nullo pacto est ferendum. Praeterea miretur aliquis, nullumdum offendi in verbo *λαυθάουσι*. Expectabas: *λαυθάει*. Suspicio: *καὶ αὐτοὺς δαίμονας εἶναι* vel *τὸ δαίμονας εἶναι* (sc. *ἐκείνους, οἱ τοῖς νοσοῦσι θεραπείας συντάσσουσι*) *τοὺς πολλοὺς λάνθανόν ἐστιν* (h. e. *λαυθάει*). — V. 15 sq. editum legitur: *πόσοι κατ' ὄναρ ὁμοίως ἄλλοις ὠφθήσαν, καὶ ὕπναρ συνανητήσαντες ἀλλήλοις πρὸς τὸ κατ' ὄναρ ἀντιβάλλοντες οὐ συνεφώνησαν*. Sed haec verba neque sententiae neque linguae legibus satisfaciunt. Equidem censeo, pro *ὁμοίως* scribendum esse: *ὅμοιοι*, et *ἀλλήλους* pro: *ἀλλήλους*. Pendet autem *ἀλλήλους* ex *ἀντιβάλλοντες*. — Quae sequuntur verba, sic videntur esse restituenda: *ὥστε οὐ κατ' ὄναρ* (pro: *οὐκ ἐπὶ ὄναρ*) *ἐπιφάνεια ἐκείνῳ ἐστιν, ἀλλ' ἡ δαίμονός ἐστιν ἡ ψυχῆς τινα* (pro: *τὰ ἐπιγενήματα*).

P. 207, 11 *σαφῆς* typhotetae errore exaratum est pro: *σαφές*. — V. 14 ne quis obtinendum esse opinetur Schweglero, conferat modo p. 209, 8.

P. 208, 17 nollem intacta relicta esset forma: *συνκρίουσιν*. P. 365, 11 sq., ubi cod. C porrigit: *ἀπέκρυβον*, Dresselius e codice O recte reposuit: *ἀπέκρυπτον*. Cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 817 sq.

P. 209, 3 in locutione: *δὲ ἐνίων ἐπινοιών*, vocabulum *ἐνίων* an sanum non sit dubito. Conjiicio: *ἐνεών*. Cfr. voc. *ἐνεόφρων*.

P. 210, 2 sq. parum apta mihi videntur verba: *ἐπεὶ γε*, corrupta illa, ut opinor, ex: *ἐπὶ δὲ*. — V. 4 sqq. mireris nullumdum de mendo postulavisse verba haecce: — *ἀλλ' αὐτοὶ μηκέτι ἁμαρτάνοντες καὶ Θεῷ ἀνευδοιάστως πιστεύοντες τὰ ἄλλων κακὰ πνεύματα καὶ δαιμόνια χαλεπὰ σὺν τοῖς δεινοῖς πάθειν ἀπειλάσσετε. ἐνίστε δὲ μόνον ἐνιδόντων ὑμῶν φεύγονται. Ἰσασί γὰρ τοὺς ἀποδεδωκότας ἑαυτοὺς τῷ Θεῷ. διὸ τιμῶντες αὐτοὺς πεφρονημένοι φεύγουσιν, ὥσπερ ἐχθρὸς ἐωράκατε, πῶς ἐμοῦ ἀναθεμένου μετὰ τὴν προσομιλλαν εὐξασθαι ὑπὲρ τῶν πασχόντων αὐτὰ τὰ πάθη, τῇ πρὸς τὴν φηρησκίαν τιμῇ ἀπέκραγεν, βραχείαν ὥραν στέβει μὴ δυνήθεντα*. In enuntiato, quod incipit a vocabulo *ἐνίστε*, excidisse videtur subjectum masculini generis ejusdemque significationis atque praegressa verba: *τὰ κακὰ πνεύματα καὶ δαιμόνια χαλεπὰ*. Ergo scribendum dicas: *ἐνίστε δὲ δαίμονες μόνον* cett. Porro clarum est, postrema verba flagitare subjectum neutrius generis similis praeditum notione. Praeterea minus aptum verbum *αὐτὰ*, quod est ante *τὰ πάθη*. Itaque sic fere scriptum fuisse arbitror: *πῶς, ἐμοῦ ἀναθεμένου — πασχόντων, τὰ πνεύματα τὰ ποιήσαντα τὰ πάθη τῇ πρὸς* cett. Paullo infra p. 211, 10 appellantur: *τὰ παθοποιὰ πνεύματα*. Atque posterior haec mutatio quin idoneam habeat rationem, me quidem iudice dubitari nequit. At priore illa non esse omnino opus, contendat aliquis, qui meminerit locorum, quales sunt p. 226, 11 sqq.: *πλὴν εἰ ὄντως ἐμπροσ ἦν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, ἀπ' ἑαυτῶν ἂν ἐκινεῖτο, φωνῆν ἂν εἶχεν, τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀρχήν ἄπειλετο* cett. *νῦν δὲ τούτων οὐδὲν ποιοῦσιν, ἀλλ' κατὰ μοῖρα, καὶ μάλιστα οἱ τιμωῖτεροι αὐτῶν, γυροῦνται* cett., et p. 227, 18 sqq.: *αὐτὰ* (sc. *ὑμῶν τὰ ἰσχύματα*) *γὰρ οὐδὲν δυνάμενα οὐδὲν ποιεῖ. ἐπεὶ ἐπτατὴ ἡμῖν, τί διοικοῦσιν, τί ποιοῦσι τοιοῦτον, ὅποιον τι οἱ κατὰ τόπον ἡγούμενοι; τί δὲ ἐνεργοῦσι τοιοῦτον, ὅποιον οἱ τοῦ Θεοῦ ἀστῆρες; εἰ μὴ τι*

φαινοῦσιν, ὡς ὁ ἥλιος, οἷς λύχνους ὑμεῖς ἔπιτετε; μή, ὡσπερ τὰ νέφη ὑετοῖς φέρεται, καὶ αὐτοὶ φέρεται ὄμβρους δύνανται, οἱ μὴδὲ ταυτοῦς πνεῖν δυνάμενοι cett. An his locis excidisse putabimus: οἱ θεοὶ ὑμῶν (cfr. p. 277, 14), et priore quidem loco post ποιούσιν, altero vero post διοικούσιν? Profecto inde, quod scriptum reperitur: διοικούσιν, non: διοικούσι, conjecturam capere quis possit, proxime secutum esse vocabulum a vocali littera incipiens. At vereor, ne illud parum firmum sit argumentum. Ut brevi dicam quod sentio, videtur utroque loco statuenda esse constructio, quae vocatur ad sensum. Similiter judicare licet de loco, unde orsi sumus, quamquam ego ampliandum esse censeo, quum praesertim appareat, quam facile δαίμονες inter vicina vocabula δὲ et μόνον excidere potuerit. — Ceterum prorsus superfluae sunt conjecturae Schwegleri, pro ἐνιδόντων legendum esse censentis: ἐπόντων, et ἐκιδεμένων pro ἀναδεμένων, nam ἀνατίθεσθαι non sane significat „differre“, ut interpretatus est Cotelierus, sed „suscipere in se“, cfr. Toup. Emend. in Suid. I p. 242. Denique, ut etiam de hoc moneam, non video, cur Dresselius tam hic quam in sequentibus spreverit formam χθῆς, quam cod. O praebet pro ἐχθῆς, quod semper exaratum est in cod. C, excepto, si recte memini, uno loco, qui est p. 154, 15, si fides habenda est Cotelerio. Neque vero sibi constitit Dresselius, qui non solum hoc loco sed etiam in universa Homiliarum parte ea, quae nova accessit ex cod. O, intactam reliquerit formam χθῆς.

P. 211, 7 nihil mutandum. Imperator dicitur mundi imaginem referre. — V. 15 sqq. sic scriptum: οὕτω καὶ τὸ θεῖον ἄγιον πνεῦμα χαιροῖ, ἐπι τὸν θάνατον γενέσθην ἀνθρώπου· τὸ γὰρ δαίμονες φουγαθεῖν εἰς τὴν ἄλλον ἴασιν γίνεται. ταῦτα δὲ λέγομεν, οὐχ ὡς ἀγνούμενοι· τὸ μὴ δεῖν ἄλλοις βοηθεῖν cett. Nonne pro ἄλλον positum erat: ἀνθρώπου? Notum est autem, vocem ἀνθρώπου concipi solitam esse hoc signo: ἀνο.

P. 212, 7 verba τοῖς μὴ θεῖ προσκειμένους ὄρκους mire interpretantur: „qui ad Deum non referunt adjurationes“. Videtur corrigendum esse: δὲ ὄρκους, „eos, qui Deo se non dediderunt fugere simulant propter exorcismos“. Exorcismis fugari daemones credebantur, vid. e. g. Tertullian. Cor. mil. 11. Cfr. verba paullo supra p. 211, 18 et p. 212, 1 posita: ἔσθ' ὅτι δὲ τις ἀνόμους ἀνδρας δαίμονες φεύγουσι δὲ ὄρκου τιμῶν. — V. 14 codicis O scriptura: ἐκιδιδόντες, recepta nulla opus esset mutatione verborum: τὸ ὄσον δύνασθε, si genuina esse posset locutio: τὸ ὄσον ἐπ' αὐτοῖς ἔστιν, quae reperitur infra p. 277, 5, adhuc ea intacta relicta. Quo de eequidem quum dubitem, hoc, de quo jam agitur, loco scribendum propono: τὸ ὄσον, ὄσον δύνασθε, ἐπὶ τὸ τέλειον τῆς ἀγγελίας ταυτοῦς ἐκιδιδόντες, quamvis intelligena, etiam aliter corrigi posse.

P. 215, 10 minime necessarium erat mutare codicum scripturam: ὑπ'. — V. 17 nudum dativum ἀμαρτίᾳ ferri non posse, recte iudicabat Schweglerus.

P. 216, 6 sq. editum est: ἀλόγοις ζώοις λοιπὸτα πράξαντες ἐκ τῆς ψυχῆς [ὑμῶν] τὴν ἀνθρώπου ψυχὴν ἀπωλύσατε. Praepositio ἐκ Schweglero debetur, pronomen ὑμῶν Dresselio. Reperitur autem in cod. O lacuna post vocabulum ψυχῆς. At quis non videat, illa medela sententiae haudquam esse consultum? Si verum est λοιπὸτα a Cotelerio propositum pro λοιπῶν, quod etiam in cod. O reperitur — estque ea conjectura sane quam probabilis —, post ψυχῆς videtur potius excidisse verbum tale, quale: πλάγη.

P. 217, 1 pro εἰ γὰρ scribendum erat aut: ἢ γὰρ, aut ἢ γὰρ. Prius illud, non alterum hoc, ut rettulit Dresselius, commendavit Schweglerus. Nobis magis placet ἢ γὰρ, quod habetur etiam p. 245, 19. — V. 18 in verbis καὶ ταῦτα ἐν χάριτι ἢ ἀγύρα cett. ante ἢ intercidit: ἢ.

P. 218, 1 sq. haec recepit Dresselius: οὐδὲ γὰρ νεκρὰ αὐτὰ λέγειν δύναμαι, τὰ μηδέποτε ζήσαντα, ἐκτός εἰ μὴ τάχοι ἀρχαίων ἀνθρώπων εἶσιν. At sermo est de simulacris, qualia coli solebant a paganis. Praeterea, quomodo sepulcra ipsa dici possunt non mortua? Jam, quum libri mscr. por-

rigant: *ei μὴ ἐκτός τάφοι* cett., genuina scriptoris manus fuisse videtur haec: *ei μὴ ἐκ τινος τάφου ἀρχαίων ἀνδράπων εἰσίν*, h. e. nisi simulacra mortuorum sunt. Verbi *εἰσίν* mutatione in: *ἐστίν*, per se satis facili ne opus quidem videtur; cfr. adnot. ad p. 107, 9. — V. 5 num Dresselius iure receperit codicis O scripturam *μεμαθήκοι*, dubito. — V. 6 sq. nollem secundum Cotelerium scriptum esset: *οὐ χρὴ με πρὸς τῆς τοιαύτης δεισιδαιμονίας πολλὴν πωλεῖν ἀπόδειξιν*. Quum uterque codex habeat: *πρὸς τὴν τῆς*, non videtur dubitari posse, quin post *τὴν* vel post *δεισιδαιμονίας* intercederit verbum aliquod substantivum „refutationem“ significans, quale est: *ἔλεξι*. — V. 14 recipienda erat Cotelerii emendatio: *ἄστρα, γῆν*, haud ea verae similis tantum, sed procul dubio vera. — V. 15 conjectura Davisii, pro *μηδὲ* scribendum esse iudicantis: *μὴ δεῖν*, mihi quidem satis probabilis videtur esse.

P. 219, 2 non erat negligenda codicis O scriptura: *δει*. — V. 5 num participium *εἰδώς* idonea ratione defenderit Schweglerus, dubito. At ferri illud potest, si in sequentibus anacoluthiam, quam vocant, inesse statuitur. Videtur autem ea, quae capite XI continentur, unum efficere enuntiatum. Quippe ea, quae inde a verbis *λόγῳ δὲ* leguntur, in parenthesi dicta sunt; apodosis vero incipit a verbis: *ἵνα οὖν ταῦτα πάθητε*. Praeterea dubitare licet, num recte habeant verba v. 5 sq. posita: *ἵαν ὑμᾶς εἰς ὑπόνοιαν τῶν δῖποτι λεγομένων θεῶν ἐλέγῃ*. Libri mscr.: *ὡν δῆποτε*. Illud Schweglero debetur. At videtur legendum esse: *εἰς ὑπόνοιαν ὡς* vel *ἣν δῆποτε τῶν λεγομένων θ.* — V. 15 de sententia Cotelerii scriptum est: *Ἄν' αὐτοῦ γὰρ πάσαι αἱ κατὰ τῆς μοναρχίας ἀπατηλοὶ (sic) τῷ γῶ ὑμῶν ἐπι βλάβῃ ἐνσπείρονται ὑπολήψεις*. Libri mscr.: *αὐτοῦ*. Si locus in hunc modum esset mutandus, equidem praeferrem: *Ἐπ' αὐτοῦ*, vel, quod etiam facilius: *Ἀὐτῷ*. De dativo cfr. p. 282, 10. Mutandus autem est; neque enim defendi potest eo, qui habetur p. 220, 13 sq.: *διὸ φεύγετε τοῦ θρῆως τὴν πανουργοῦν ὑποβαλλομένην ὑμῶν τῷ γῶ ἐνδύμησιν*, ubi nudum genitivum *τοῦ θρῆως* iure non tentaverunt homines docti. At enim scribendum: *αὐτοῦ γὰρ πάσαι, αἱ — ἐνσπείρονται, ὑπολήψεις*. Cfr. Recognit. V, 17: „Ex ipso ergo sunt omnes errores et ambiguitates, quibus ab unius dei fide et credulitate turbamini.“

P. 220, 1, quae sunt, verbis: *προφάσει γνώσεως ἐνεδρεύει, δοὺς τὰ μὲν πρῶτα μίᾳ τῇ κατὰ πάντων προλήψει χρωόμενος*, haec respondent in Recognit. V, 18: „Et hoc facit quasi occasione alterius scientiae, adseverans eis illam opinionem qua utuntur plurimi“. Unde Clericus coniecit, pro voce *δοὺς*, quae aperte corrupta est, scribendum esse: *ἄλλης*. Mihi veri videtur similis: *ἐτῆρας*, quum Rufinus habeat: „alterius“, et prior illius vocabuli pars propter antegressum *ἐνεδρεύει* facilius potuerit intercedere. Locutionem *κατὰ πάντων* rectius interpretatus est Rufinus, quam Cotelerius, qui verba sic fecit latina: „una in omnes utens praesumptione.“ V. 2 inepta est particula *καὶ* a Schweglero addita. Verba: *νομίζειν κακῶς βεβουλιῦσθαι* significant: „probare ipsis male consultum esse.“ De hoc verbi *νομίζειν* usu cfr. Xenoph. Oecon. XVII, 9 et Lobeck. ad Phrynich. p. 753. — V. 14 non debebat Dresselius ex codice O recipere particulam *δη*. Porro equidem non dubitarem adstipulari Schweglero, pro *ἵνα* legendum esse: *ἵαν*, existimanti, nisi in Recognit. V, 18 versus finem haec invenirentur scripta: „Ut autem scias quia ignorantia per semet ipsam generat interitum, anima cum discesserit a corpore“ cett.; unde facile oritur suspicio, intercediase aliquid post *ἵνα δὲ*.

P. 221, 1 a verbo *δει*, quamquam, ut nunc in libris mscr. exhibetur locus, haudquaquam est aptum, ego tamen manum abstinendam esse censeo, si quidem antegressa vere sunt lacunosa. — V. 8 non opus erat conjectura Schwegleri, pro *αὐτοὶ* legendum proponentis: *οὗτοι*, quod nec video quo iure prae oculis fuisse opinentur Rufino, V, 19 interpretanti „isti“. — V. 10 sq. vix dubitandum, quin genuina scriptoris manus sit: *οὐ ταύτη τῇ ὑπονοίᾳ ὡς δεινῷ ὑπὸ κλειψθέντες ἴψ*. Cfr. dictiones ὑπολήψεις

φασθαι πίστει, λόγοις apud Ignatium Ep. p. 19 et Leonem Diacon. p. 20, 9. — V. 14 nihili est ὡσεὶ α Schweglero commendatum. Proba videtur librorum scriptura: ὡς εἰς τὸν τοῦ Καίσαρος λόγον, „tanquam ad similitudinem Caesaris“.

P. 222, 8 recipienda erat codicis O lectio: πισθεῖς εἴτε λαβεῖν εἴτε. — V. 18 sqq. editum est: αὐτὸ (sc. τὸ ὄνομα Θεός) ἀτιμὰ ὄσον τὸ κατ' αὐτοὺς ἐπέβαλον. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν παρέδοσαν βουὴν τὸν λεγόμενον Ἄπιον σέβειν, οἱ δὲ τραγόν, οἱ δὲ αἰλουρον, οἱ δὲ ὄφιν, ἀλλὰ καὶ ἰχθύν καὶ κρόμμυκα καὶ γαστρῶν πνεύματα καὶ ὀχετούς καὶ ἀλόγων ζῶων μέλη, καὶ ἄλλοις μυρίοις πάνν ἀισχροῖς ἀτοπήμασιν. Mirum est, nullum dum offendisse in postremis verbis, quippe quae non habeant, unde pendeant. Possit quidem aliquis cogitare construenda esse cum ἐπέβαλον, at equidem vereor, ut apte. Accedit, quod Rufinus in Recognit. V, 20 ita est interpretatus: „omnibus nihilominus contumeliis nomen incommunicabile subjecerunt. Nam alii eorum bovem, qui Apis dicitur, colendum tradidere, alii hircum, alii cuttas, nonnulli ibim, quidam serpentem, pisces quoque, et caepas, et cloacas, crepitus ventris, pro numinibus habendos esse docuerunt, et alia innumerabilia quae pudet etiam nominare.“ Facile apparet librum, quo utebatur Rufinus, in hac parte emendatiorem fuisse. In eo enim non solum ante οἱ δὲ ὄφιν servata erant verba: οἱ δὲ ἰβιν, sed etiam postrema verba, de quibus potissimum agitur, aliter et aptius quidem tradita, sic opinor: — μέλη, καὶ ἄλλα μύρια, πάνν ἀισχρὰ καὶ ὄνομάσαι.

P. 223, 6 sq. scriptum reperitur: πῶς δὲ κακίνοι ὑμῶν καταγελῶντες λέγουσιν, ἀκούσατε ἡμῖς, φασίν, εἰ καὶ θνήσκοντα προσκυνούμεν cett. φασίν reposuit Schweglerus. Libri mscr.: φησίν. At enim, quamquam proxime sequitur: πρὸς τοῦτοις φασίν, nescio equidem an ferri possit illud, quippe quod saepius plane respondeat germanicae dictioni „heisset es“. De verbo φησίν nude posito cfr. quae disputaverunt Davisius ad Maxim. Tyr. p. 536 et ad Ciceron. Tusculan. I, 89, Bentlejus et Heindorfius ad Horat. Serm. I, 4, 79, Heindorfius ad Platon. Georg. S. 166, Heinrichus ad Juvenal. Sat. III, 158, Creuzerus ad Plotin. ed. Oxoniens. T. III, p. 3, Boissonadius ad Marini Vit. Procli p. 142. Usus dictionis neque in Homiliis ita rarus, cfr. e. gr. p. 184, 1, 207, 18, 227, 4 et 9, 233, 12, p. 234, 8 et 16, 235, 16. — V. 8 forsā scribendum: ἀλλ' οὐν γε, quibus particulis conjunctis saepius utitur hic scriptor, cfr. e. gr. p. 234, 14, 235, 5, 242, 16. Ἀλλ' οὐν γε πάν est etiam p. 290, 9. — V. 10 scribendum: ὁμοῦς. — V. 12 nullam video rationem, cur Schweglerus scripturam utriusque codicis: ἀποκρίνασθε, mutaverit in: ἀποκρίνασθε. Idem homo doctus p. 239, 5 pari injuria pro γέρεσθε, quod est in libris mscr., reposuit: γέρεσθε. Contra p. 248, 17 intactos reliquerat aoristi imperativos καθάρατε et πλύνετε, quorum posteriorem Dresselius, codicem O secutus, parum apte commutavit eum praesentis imperativo πλύνετε. — V. 14 sqq. in verbis: οἱ μὲν γὰρ ὑμῶν κρόμμυρον ὑποροήσαντες εἶναι τὸ θεῖον καὶ γαστρός πνεύματα σέβοντες πολεμοῦσιν καὶ οὕτως ὁμοῦς οἱ πάντες ἔν τι προτιμήσαντες τὰ ἄλλων φέρετε, lacunam esse post πολεμοῦσι persuasum habeo. Erat autem post hoc ipsum vocabulum mentio injecta eorum, quibuscum pugnant caepam suum numen existimantes et ventris crepitus colentes; deinde sequebatur altera enuntiatī pars ab οἱ δὲ incipiens, in qua rursus bini diversorum cultores inter se dissidentes commemorabantur; tum demum subiciebantur verba καὶ οὕτως ὁμοῦς sqq.

P. 224, 1 equidem ante ἐτι excidisse opinor: ἐνιοι, nisi quis mavult, in ipso vocabulo ἐτι latere: ἐνιοι. — V. 3 quum cod. O pro ἀπονοίας, quod est in cod. C, praebeat: ἐπινοίας, illud vero propter verba: τὰ τοῦ ὀρθοῦ λογισμοῦ πνέοντες minus aptum videatur, legendum proponimus: ὑπονοίας, quae vox, in eam opinionem significans, satis quadrat ad verba τῶ της ἀπίτης. Cfr. etiam locus, qui est p. 226, 8, ubi dictionem: της λυσιταειδους ὑπονοίας, injuria tentavit Schweglerus. — Porro offendo in verbis

δμως καί. Scriptura codicis O: *ὁ μὲν* nihil aliud videtur sibi velle quam: *ὢν μὲν*. — V. 4 vellem Dresselius ex cod. O recepisset: *δηλεγξαμεν*, et secundum hunc eundem librum transmisisset *τὸ*, quod est ante *τοσοῦτον*, neque enim audiendus est, quum legi posse existimat: *τοσοῦτον μωρὸν ἐπεκράτησε τὸ πάθος*. — V. 1b nollem Dresselius verborum perpetuitati intulisset ipsius conjecturam: *ποιουμένου*, probatam quidem etiam Uhlhornio l. c. p. 171, adn. 26, qui in eo errat, quod illud in codice O esse existimat. Reponendum potius, quod jam a Davasio commendatum video: *ποίητοῦ*, „*ejus*, quod factum est“.

P. 225, 6 malim: *μηδὲν τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγονότων*. — V. 7 codicis O scriptura: *αὐτὸς*, haudquaquam praeferenda erat codicis C lectioni: *θεός*. Haec vocabula etiam aliis Homiliarum locis inter se permutata videre est. Dubito autem vehementer, num *αὐτὸς* defendere liceat eo, quod haec vox „dominum“ significat cum apud alios scriptores, quo de cfr. Casaubon. adn. ad Theophr. Char. Eth. C. II, interpr. ad Theocrit. Id. XXIV, 50, Hemsterhus. ad Aristoph. Plut. 959, tum, nisi fallor, in Homiliarum loco, qui est p. 108, 14 sq.: *ὁ πονηρὸς ἐστὶ ὁ πειράζων, ὁ καὶ αὐτὸν πειράσας*, ubi Christus est intelligendus. — Quae sequuntur verba ad sententiam inepta sanari possunt sola interpungendi ratione mutata in hunc modum: *εἰ δὲ ὁ πᾶς κόσμος τοῦτο εἶναι οὐ δύναται — πόσω γε μᾶλλον τὰ μόρια αὐτοῦ; οὐκ ἂν εὐλόγως κληθεῖ θεός*. Ita non opus, *εὐλόγως* mutare in: *ἀλόγως*. — Porro v. 9 sqq. scribendum: *μόρια δὲ λέγω τοὺς ὑπ' ἡμῶν λεγομένους θεούς, ἐκ χουσοῦ — καὶ ἐξ ἄλλης εἴλης ἡστινοσοῦν γεγονότας, καὶ ταῦτα ὑπὸ θνητῆς χειρὸς δεδημιουργημένους*, nullo enim pacto tolerandae utriusque codicis scripturae: *γεγονότα* et *δεδημιουργημένα*. — Denique mendum est in verbis v. 12 sq. positis hisce: *οἷα δὲ ἀνθρώπων στόματος ὁ δεινὸς ὄφης φαρμάσσει τοὺς ἐπειγμοὺς τοὺς ἐξαιτωμένους*. Nam *ἐπειγμοὺς*, quod Dresselius e codice O reposuit, non magis graecum vocabulum est quam *ὑπειγμοὺς*, codicis C scriptura, et, si esset, utpote cohaerens cum verbo *ἐπιέγω*, non satis quadraret ad sententiam. Tentaverit aliquis: *ἐπασμοὺς*, „incantamentis“. At equidem non dubito, quin scriptum fuerit: *ἐμπαιγμοὺς*, „illusionibus“, de qua serioris aevi voce cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 241.

P. 226, 4 recipi poterat codicis O scriptura *αὐτοῖς*. — V. 5 pro *ἐστὶν* et *ἐστὶν* scr. *ἔστιν*. — V. 9 sq. pro *καὶ ἀλωνῶν ἀρχαίων τάπους προσκυρεῖτε* scribendum erat: *τὶ ἀνθρώπων ἄ. τ. π.* Vocabulum *ἀλωνῶν* in *ἀνθρώπων* mutandum esse, quum primo obtutu intellexissem, postea veli jam Cotelerium sensisse. Scilicet ortum mendum est, ut etiam Schweglerus adnotavit, ex compendio *ἄνω*, de quo jam supra in adn. ad p. 211, 15 sqq. dictum est. Emendationem eximie suffulcit locus, qui est p. 218, 2. — V. 17 sq. scr. *τὶ δέ*; οὐ γόρους cett., et: *τὶ δέ*; οὐ πολλὰς cett.

P. 227, 18 praeferenda erat codicis C scriptura: *ὑμῶν*. — De sequentibus cfr. quae supra ad p. 210, 4 sqq. adnotavimus. Praeterea monendum, verba: *τὶ ποιοῦσι τοιοῦτον, ὁποῖόν τι* vitiosa esse. Corrige sodes: *ὁποιον καί*.

P. 228, 8 sq. quae e codice O transcripta sunt verba: *ἢ καρπὸς παρέχοντας τοὺς αὐτοὺς τῆ γῆ τοῖς πόνοις ὑμῶν, οἷς θυσίας χορηγεῖτε*, quamvis aperte ad id, quod verum est, propius accedant quam ea, quae codex C exhibet, non sunt tamen prorsus sana. Verba *τοὺς αὐτοὺς τῆ γῆ* probet aliquis, interpretans: *τοὺς αὐτοὺς, οὗς ἡ γῆ*. Sed sequentia sic scribenda videntur: — *τῆ γῆ, οἷς τοῖς πόνοις ὑμῶν* (vel melius: *ὑμεῖς*, quod est in codice C) *θυσίας χορηγεῖτε*; h. e. „quibus ope fructuum, quos labore vobis comparastis, vos sacra facitis“? Cfr. verba, quae leguntur p. 228, 1. — Praeterea nescio an praestet, interrogationis signum, quod est post *ἐπιλέθονται*, in comma, quod vocant, mutare (modo interrogationis signum ponatur post *χορηγεῖτε*), ut indicetur, ad sequens *ἢ* supplendum esse: *εἰ μή*.

P. 228, 10 scribendum: *ὁ μὲν*.

P. 280, 18 ser.: ἀρούρα.

P. 281, 2 num verba: *μάθετε ἀπὸ πόνων καλῶν ἐνηδρεύθητε*, significare possint: „animadvertite a qualibus bonis per insidias abstracti fueritis“, dubito. Neque tamen adstipulari possum Davasio, corrigenti: *ὑπὸ πόνων καλῶν ἐνηδρεύθητε*, quia sententia, quam ita lucramur, jam inest in sequentibus verbis: *ὑπὸ τίνος ἠπατήθητε*. Videntur haec verba eodem laborare mendo atque verba: *μη δυναμῆν ἀπατηθῆναι ἀπὸ τοῦ δοθέντος ἀγαθοῦ*, quae sunt p. 44, 2. Utroque loco pro ἀπὸ scribendum ajo: *ἐπὶ*. Nam ἀπατᾶσθαι sive ἐνηδρεύσθαι ἐπὶ τίνος, non ἀπὸ τίνος, usurpare licebat ea significatione, qua opus est: „decipi circa aliquid“. — V. 5 pro ἀναλώσαι δυναθῆ scribendum videtur: ἀναλώσαι ἂν δυναθῆ. — V. 12 legendum: τὸν ἀνθρώπον.

P. 282, 5 Dresselii conjecturam, annot. 2 prolatam, ferendam non esse, docent verba, quae sunt v. 11 sq. — V. 9 sqq. quae leguntur verba, ne sic quidem, ut nunc sunt edita, ferri possunt. Pro *ἔστιν* scribi posse: *ἔστιν*, ut Davasio, ita etiam mihi in mentem venit. Sed magis etiam haereo in dictione *διὰ τοῦτο*. An verba sic interpungenda: *νῦν δὲ πάντα πράττετε, δι' ἃ ἀνθρώπος ἀθυμεῖ ἀδικία γὰρ καὶ ἀθυμία γίνεται διὰ τοῦτο φρονεῖτε καὶ ἀμειψάσθε τὰ αὐτοῦ cett.*? Praeterea offendo in vocabulo *ὑμῖς* sic, ut nunc, posito. Jam in Recognit. V, 28 haec scripta reperiuntur: — „omne ergo quod ipse pati non vis, cum facis alii, imaginem dei iniq̄uis moeroribus foedat. Intelligite ergo, quia latentis intrinsecus serpentis est suggestio“ cett. Quae quamvis haudquaquam ad verbum respondeant inter, quae sunt in Homiliis, tamen favent ei, qui conjiciat, ante *ἔρχεσθ* incidisse verba talia, qualia sunt: *ἴνα οἴτε οὖν, ὄτι*. Vocabulum *ὑμῖς* conjungendum erit cum praegresso *δέλετε*. — V. 15 recipiendam censeo codicis O scripturam: ἀνηγήτο. Cfr. p. 290, 15. — V. 17 forsā scribendum: *καὶ ἐπὶ οὕτως εἰ δέλετε cett.*

P. 283, 17 codicis O scriptura haudquaquam praeferranda erat lectioni codicis C: *τὸ μὲν cett.*, quae vero propior est. Scribendum enim: *τοῦ μὲν cett.* — V. 18 sq. non dubium, quin Dresselius parum apte sic ediderit: *τῶ δὲ ὄντως Θεῷ πρὸς ταῖς εὐχαῖς [ἐχόμενοι πολλοί] καὶ Ἕλληνας ἐσώθησαν*. Verba *ἐχόμενοι πολλοί* de suo addidit vir doctus, ut lacunam expleret, quae est in cod. O. Non male Schweglerus: *προσιόντες εὐχαῖς*. Jam aliquis tentaverit: — *προσελθόντες, εὐχαῖς προσευξάμενοι, καὶ cett.* Praeterea scrupulum injiciunt verba: *καὶ Ἕλληνας*. Ea non fuisse in exemplo Rufini, ut credamus facere potest hic Recognit. V, 26 locus: „et ex ipsis, qui impura figmenta et pollutas imagines venerantur, nonnulli conversi ad deum, et revocantes se a peccatis et agentes bona opera, perveniunt ad salutem“. Ergone retinenda sunt et sic accipienda: „quamvis“ vel „adco pagani“? Paganum significat vox Ἕλλην etiam infra p. 241, 6, ut saepius in novo Testamento. An pro Ἕλληνας scribendum: *ἐλεηθέντες*, „veniam nacti“? Hoc qui probaverit, ei statuendum erit, aut participium *προσευξάμενοι* aut verbum finitum *προσηύξαντο* lacuna, quae proxime antegreditur, esse haustum.

P. 284, 1 scribere praestat secundum codicem O: *ἀλλ' οὐ τὴν ἀρχὴν cett.*, interrogationis signo post *ἐδυσμείσθαι* posito. Sunt autem haec verba aliorum, non Petri; id quod expresso verbo „inquit“ significatur in Recognit. l. c. Non liquet, utrum codex O praebet: *ἀλλ' οὐ ἀρχὴν*, an *ἀλλ' οὐ τὴν ἀρχὴν*. Illud sumendum esset, si annotationis signum iusto loco collocatum esse constaret. At hoc, opinor, verosimilina. — V. 4 Schwegleri mutationem haud adeo certam judicaverim, ut in perpetuitatem verborum receptam velim. Codicum scriptura: *ἐν ἑτέρου ἀνάγκης*, magis quadrat ad opposita verba: *ἰδίᾳ προωρεῖται*.

P. 286, 1 vera videtur Davisii conjectura: *τῶ εἰς μέλλον*. — V. 8 sq. quae sunt verba: *διὸ οὕτε τελείους ὑπεὶς παρέχει, οὔτε γῆ τοῦς κερπούς*, quum primum legi sic emendanda esse statui: *οὔτε (vel: οὐ) νεφελέη τοῦς ὑπεὶς cett.* Post vidi, similiter jam Davisium conjecisse scribendum:

διὸ οὐτε νέφη τοὺς ὕ. Cfr. p. 228, 1: ὄσπερ τὰ νέφη ὑετοῦς φέρει. Vocabulum νεφέλη proprius, opinor, accedit ad literarum tractus, qui in libris msor. reperiantur. — V. 10, ubi sana non sunt verba: ὁ ἀὴρ θυμῷ ὑπεκκαυόμενος πρὸς λοιμῶδη πρᾶξιν μεταβάλλεται, pro πρᾶξιν posse ut scribendum sit: κρᾶσιν, etiam mihi in mentem venit; sed probabilius forsitan: τάρραξιν. Memineris velim, medicos τάρραξιν dixisse oculorum inflammationem.

P. 237, 5 recipienda erat codicis O scriptura: ἐπάσομεν. — V. 8 procul dubio post Θεῷ addendus est articulus ἡ. — V. 17 scripserim: τὰς, φημί, ἄχρηστα cett.

P. 238, 3 sqq. legendum duco: ταύτη αὐτῇ τῇ μιᾷ καὶ ἀσυγκρίτῃ ἀμαρτίᾳ ψυχῆς δλεθρόν ὀφελόντες, τῷ ἀληθεῖ ἐὰν μὴ ἐπιμελήνται; οὐ γὰρ, εἴ τις υἱὸς — γίνεται;

P. 239, 2 credas fere, scribendum esse: τὰ ἄλση. — V. 6 scr.: ποιᾷ. — V. 7 dubito num ποταμοῖς genuinum sit. Neque enim significare potest ἐν ποταμοῖς: „juxta fluvios“. Conjectio scribendum esse: ἐν ποταμίαις, „regionibus ad flumen sitis“. — V. 8 verba: ἀπόνοια δαιμόνων, vitium videntur contraxisse. Scribendum opinor aut: δαιμονώτων, aut: δαιμονίων. — V. 9 locutio τριῶν κόμαι mira est et procul dubio corrupta. Vix dubitandum, quin de jactatione comae fanaticis, ut notum est, propria sermo fuerit. In Recognit. V, 81 est: „mulieres sparsis criminibus furibundae jactantur“. Reponendum igitur: τριῶν κλόνοι. Apud Hesychium κλόνος idem esse traditur quod σεισμός. Cfr. Theod. Prod. p. 313 ed. Jacobs.: 8 κλόνος τῆς θαλάσσης κατεστορέσθη. — V. 11 haec scripta reperimus: ὅπως τὰς ὑμῶν ὀφειλομένης εὐχᾶς καὶ εὐχαριστίας καὶ νεκρῶν νεκρότεροις προσνήχητε. Vocabulum ὑμῶν debetur Schweglero; uterque codex: αὐτῶν. Quis non videat, scribendum esse: τῷ Θεῷ, vel probabilius: Θεῷ? — V. 14 an sana dictio: τὴν ἄκαρπον ἐπιθυμίαν? Possit aliquis ἀκαρπον tueri velle, iis, quae cap. XIV ineunte dicta sunt; sed vereor ut recte, quum praesertim proxime antegrediantur verba: καὶ διὰ τὴν χαίροντες ταῦτα ποιεῖτε; Facillima mutatio est: ἄκρατον. Ἄκρατος autem quo jure vocetur ἐπιθυμία, affatim elucet ex iis, quae in altera capituli XIV parte prolata sunt.

P. 240, 3 nescio an praeferenda sit codicis O scriptura: παραγγέλλεται. — V. 10 jam per se sublestae fidei est forma κορεῖ pro κορέννυσι usurpata. Frustra enim provocaverit aliquis ad Hesychium, haec afferentem: Κορεῖ, πληροῖ, χορτάσει, quippe quae verba aperte spectent ad notum illud ex Homero futurum ionicum. Accedit quod vis verbi ad hunc locum parum apta videtur. An scriptum fuit: κορούσσει, „excitat“?

P. 241, 9 λειποτακτεῖ jam ideo, quod a codice O porrigitur, recipiendum erat Dresselio. Veri autem est simile, formam λειποτακτεῖ, quam codex C praebet, propriam illam scriptoribus ecclesiasticis, antiquiori formae esse substitutam, — V. 16 nollem spretam utriusque codicis scripturam: ἀπολαβόντες τὸ παράπτωμα. Licet enim dictionem ἀπολαμβάνειν τὸ π. interpretari: „peccati culpam redimere.“

P. 242, 19 pro αὐτῶν scribendum: αὐτοῦ. Intelligendus est enim ὁ ἐν ὑμῖν ἐνδομυκῶν ὄφις.

P. 243, 3 sqq. haec leguntur: Ὅθεν ὁ τῆς ἀληθείας προφήτης πολὺ τὸν κόσμον πεπλασημένον εἰδὼς καὶ τῇ κακίᾳ συνθέμενον ἰδὼν οὐκ ἠγάπησε τὴν πρὸς αὐτὸν εἰρήνην, ὡς ἐκ πλάνης συνοῦσαν. ὅτι εἰς τέλος ἐπιφέρει πᾶσι τοῖς πρὸς κακίαν ὁμογενήουσιν, παραδείξας ἀντὶ πλάνης cett. Verba ὡς ἐκ πλάνης συνοῦσαν in mendo cubare, jam per se intelligitur. Accedit quod Recognitiones VI, 4 praebent: „Non continuo pacem ei (sc. mundo) in erroribus posito dedit.“ Unde quum appareat, illa verba non cum εἰρήνην sed cum αὐτὸν constructa fuisse, nullam equidem video medicinam faciliorem, quam: ὡς καὶ πλάνη συνόντα. — In sequentibus deest obiectum verbi ἐπιφέρει, quod si significare volebant: „oppugnat,“ scribere debebant: ἐπιφέρεται. Recognitiones praebent: „sed ignorantiae ejus ruinis scientiam veritatis opposuit.“ Hinc probabile est, inter ὁμογενήουσιν

ροῦσιν et παραθείς excidisse: γγῶσιν ἀληθείας, quae verba pendebant ex ἐπιφραί et simul ex παραθείς. — V. 9 sq., ubi secundum libros mscr. editum est: τῆς μὲν οὐν κακίας ὑπὸ τῆς νομίμου γνώσεως νικωμένης κόλεμος συνείχε τὸ πᾶν, scrupulum injicit verbum νικωμένης. Conjiçiat aliquis: νεικουμένης, „dum insectabatur“. — V. 14 sqq. quae legitur sententia his verbis expressa: εἰ γὰρ συνόντες, μετὰ τοῦ μηδὲν αὐτοὺς ἀφελεῖν, καὶ συναπαλλυντο αὐτοῖς, πῶς οὐ δίκαιον, καὶ χωρισθῆναι τὸν σώσεισθαι θέλοντα ἀπὸ τοῦ μὴ θέλοντος, συναπαλλέσθαι δὲ βουλομένου; versus finem inepta videtur esse. Quum igitur codex O pro δὲ praebeat: καί, vide an scribendum sit: συναπαλλέσθαι δὲ ἐκείνον βουλομένου.

P. 244, 3 sqq. haec habemus verba vix ac ne vix quidem sana: οἱ δὲ ταῦτα πάσχοντες, ἐλειούντες αὐτοὺς ὑπὸ ἀγνοίας ἐνεδρευομένους, διδασκαλίᾳ φρονήσεως ἤρχοντο ὑπὲρ τῶν τὰ κακία αὐτοὺς διαθεμένων, τὴν ἀγνοίαν τοῦ αμαρτήματος αἰτίαν εἶναι μεμαθηκότες. Ac primum quidem offendit dictio: ἐλειούντες αὐτοὺς ὑπὸ ἀγνοίας ἐνεδρευομένους, quam Dresselius interpretatus est „miserati eos, qui ipsis per ignorantiam insidiabantur“. Continet enim fere eadem, quae exprimuntur verbis: τὴν ἀγνοίαν — μεμαθηκότες. Deinde, minus apta sunt verba διδασκαλίᾳ φρονήσεως cum ἤρχοντο constructa. Cod. C praebet: ἐλειώτες, ἐκείνους. Scribendum videtur: ἐλεγχοντες αὐτοὺς ὑπὸ ἀγνοίας ἐνεδρευομένους διδασκαλίᾳ φρονήσεως, ἤρχοντο cett., h. e. „convincentes eos doctrina prudentiae per ignorantiam deceptos“. Videtur autem ἐνεδρευέσθαι etiam hoc loco a scriptore Homiliarum passivo sensu usurpatum esse. — Denique adnotatione digna est locutio: τὰ κακία αὐτοὺς διατιθεμένους, propter usum medii, quod non esse admittendum Hemsterhusius censebat ad Lucian. Nigrin. C. XXXVIII. At in Homiliis nihil esse mutandum, apparet ex eo, quod paullo infra v. 9 τῶν διατιθεμένων rursus invenitur in utroque libro mscr. Praeterea p. 277, 17 et p. 278, 1 similiter scriptum legitur: τὰ ἐναντία διατιθεμένοι αὐτοὺς, paullo ante, p. 277, 12, invenitur locutio: τῶ διατιθεμένῳ. P. 283, 10 est: τὸν πάσχοντα καὶ τὸν διαθεμένον. — V. 16 sqq. editum est: διὰ τί οὖν τὸ τῶν δλων γένος οὐκ ἠγαπήσατε, εἴπερ δικαίῳ φρονήματι τοῦτο ποιεῖν ἐπανελλεσθε; ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν ἐρεῖτε οὐκ ἐνωπάμεν αὐτόν. At vocabulum αὐτόν non habet, ad quod referatur. Nam vox γένος neutrius est generis, et vehementer dubito, num hoc loco constructio ad sensum, quam vocant, admittenda sit. Itaque quovis pignore contenderim, scriptum fuisse: διὰ τί οὖν Θεόν, τὸ τῶν δλων γένος, οὐκ ἤγ. — V. 10 sqq. recipienda erat codicis O scriptura et pro περιώνας scribendum: ἐπειρώντο.

P. 246, 5 sqq. in verbis: τὸ δὲ ὕδωρ οὐχ ὑπὸ πνεύματος τὴν κίνησιν ἔχει, καὶ τὸ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ τὰ δλα παποιηκότος Θεοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτάσεως ἔχει; bina inesse menda, cum sententia ipsa demonstrat tum locus parillie, qui est paullo infra p. 246, 6 sqq.: Καὶ νῦν δὲ ἐκ τῶν ἠττόνων ἐπιγγῶδι τὴν τῶν δλων αἰτίαν, λογιζάμενος διὰ τὰ πάντα τὸ ὕδωρ ποιεῖ, τὸ δὲ ὕδωρ ὑπὸ πνεύματος κινήσεως τὴν γένεσιν λαμβάνει, τὸ δὲ πνεῦμα ἀπὸ τοῦ τῶν δλων Θεοῦ τὴν ἀρχὴν ἔχει. Etiam Rufinus Recognit. VI, 7: „aqua autem per spiritum movetur“. At enim vero non tam agitur de motione, quam de origine aquae. Ergo scribendum est: ὑπὸ πνεύματος τὴν γένεσιν ἔχει. Praeterea omnino non liquet, quid sibi velit locutio: τὴν ἀρχὴν τῆς ἐκτάσεως, vel: ἐκτάσεως, haec enim scriptura est codicis C, a Dresselio posthabita illi, quam praebet cod. O. Cotelerius interpretabatur: „initium exstantiae“, eamque interpretationem, jam per se ineptam, Dresselius, quamvis ἐκτάσεως commutasset cum ἐκτάσεως, reliquit intactam. Apparet, omnino sufficere: τὴν ἀρχὴν, „originem“, quod solum altero Homiliarum loco reperimus, et hoc, de quo agimus, revera fuisse in exemplo Rufini, ostendunt verba in Recognit. l. c. „spiritus autem a deo initium habet.“ Eodem illo Homiliarum loco quum post πνεύματος habeatur: κινήσεως, et vocabulum ἐκτάσεως „dimotionem e statu“ significare possit, facile aliquis conjiciat, verba τῆς ἐκτάσεως primitus post πνεύματος posita fuisse, ita ut verba ὑπὸ πνεύματος τῆς ἐκτάσεως responderint verbis ὑπὸ πνεύ-

ματος κινήσεως altero loco adhibitis. Quam facile fieri potuerit, ut verbum ad antegressum verum pertinens casu transferretur in sequentem, vix opus est monere. — Praeterea locus, qui est v. 15 sqq.: *Διὰ γὰρ σὲ — ὁ Θεὸς ἐπέλευσε τὸ ἐπὶ προσώπου τῆς γῆς υποχωρήσαι ὕδωρ, ἵνα καρπὸς ἡ γῆ σοι προσενέγκαι δυνήθῃ, καὶ τρηθῶναι ἐποίησεν, ἵνα σοι παρασχῇ πηγὰς καὶ ποταμῶν βεῖδρα φανῇ, καὶ ζωὰ ἐβρασθῇ*, nondum est in ordinem redactus. Inepte enim Deus dicitur *τρηθῶναι ποιῆσαι, ἵνα ζωὰ ἐβρασθῇ*. Jam compares velim quae leguntur in *Recognit. VI, 7*: „Propter te ergo dei jussu aqua, quae erat super faciem terrae, recessit, ut terra tibi produceret fructus, cui etiam humorum venas latenter inseruit, ut tibi ex ea profuerent fontes et flumina. Propter te producere jussa est animantia“ cett. Hinc apparet, scribendum esse: — *προσενέγκαι δυνήθῃ, ἡ καὶ — φανῇ, καὶ ζωὰ ἐβρασθῇ*, ita ut construenda sint verba: *ἵνα καρπὸς ἡ γῆ σοι προσενέγκαι δυνήθῃ καὶ ζωὰ ἐβρασθῇ*, sc. *ἐκ τῆς γῆς*. Cfr. etiam locus, qui est p. 191, 18 sqq.: *ἡ δὲ γῆ ἐκ τούτων (sc. τῶν αἱμάτων) σφόδρα μίανθεισα πρῶτον τότε τὰ ἰοβόλα καὶ λυμαντικὰ ζωὰ ἐέβρασεν*, quamquam quae hic commemorantur animalia non sunt eadem. Is locus simul etiam suffulcit scripturam codicis O: *ἐβρασθῇ*. — Praeterea adnotatione digna est vox *τρηθῶν*, idem significans quod *τρημα*. Reperitur ea, quod ego sciam, praeter hunc locum solummodo apud Hippocratem *Definit. med. p. 401, 2 Foes.*, ubi vocabulum *τρηθῶν* explicatur his verbis: *ἐστὶν ὁσαυτὰ κατὰ τρησεις ἀπὸ φθορᾶς· τὸ δὲ ὄνομα τῷ πάθει ἀπὸ τῶν συμβεβηκότων τρημάτων, οἷον ἐστὶς τρηθῶν οὖσα*. In quinta Lexici Passoviani editione *τρηθῶν* hoc *Homiliarum* loco perperam traditur idem valere quod *τρηθῶν*. In *Thesaur. Stephan.* edit. Paris. illa vox prorsus est transmissa.

P. 245, 10 sq. in verbis: *ὅπως ἐπιγνούς σου τὸ γένος καὶ πρωτογόνῳ ἀναγεννηθεὶς ὕδατι καὶ κληρονόμος καταστής*, offensionem esse, quod aqua vocetur primigenita, recte monet Uhlhornius l. c. p. 114, adn. 99. Est autem vocabulum *πρωτογόνῳ* procul dubio corruptum. Emendandi rationem indignant verba proxime antegressa, v. 8: *τὰ πάντα τὸ ὕδωρ ποιῆ. Vox πρωτογόνος reperitur etiam in oraculo Sibyll. apud Zosimum II, 6.* — Ceterum dictio *πρωτογόνῳ ὕδατι* legebatur etiam in exemplo, quo utebatur Rufinus, cfr. *Recognit. VI, 8*, ubi haec sunt verba: „cum autem perveneris ad patrem, agnosces hanc esse voluntatem ejus, ut per aquas, quae primae creatae sunt, denuo renascaris“. — Restat, ut de levioribus quibusdam agamus. Pro *ἐπιγνούς* codex C praebet: *ἐπιγνῶς*, et *καὶ*, quod est ante *κληρονόμος*, non habet codex O. Quae edita sunt a Dresselio, ferri nequeunt. Exstitit autem duplex lectio, altera haec: *ὅπως ἐπιγνῶς — καὶ — ἀναγεννηθῆς — καὶ — καταστής*, altera haec: *ὅπως ἐπιγνούς — καὶ π. ἀναγεννηθεὶς ὕ. κληρονόμος καταστής*. Posteriorem recipere debebat Dresselius.

P. 247 sq. *καὶ* bis positum ferri nequit. Quod Schweglerus conjecit: *ὁ τοὺς βαπτισμένους — καὶ ὕεται*, etiam mihi in mentem venit. At non sufficere hunc corrigendi modum, intelligit, qui cum verbis, quae sunt in codicibus *Homiliarum*: *ἐστὶ γὰρ τι ἐκεῖ ἀπαρχῆς ἐλεῆμων, ἐπιφερόμενον τῷ ὕδατι, καὶ τοὺς βαπτισμένους ἐπὶ τῇ τρισμαχαρίᾳ ἐπονομασίᾳ καὶ ὕεται τῆς ἐσομένης κολάσεως*, contulerit ea, quae habentur in *Recognit. VI, 9*: „est enim in aquis istis misericordiae vis quaedam, quae ex initio ferebatur super eas, et agnoscit eos qui baptizantur sub appellatione triplicis sacramenti, et eripit eos de suppliciis futuris.“ Planum est, in exemplo Rufini existitiae particulam *καὶ* tam inter *ὕδατι* et *τοὺς βαπτισμένους*, quam inter *ἐπονομασίᾳ* et *ὕεται*, dum illa sede desideratur in *Homiliarum* codice C, haec in *Homil. cod. O.*; porro, Rufinum post prius *καὶ* legisse vocabulum, quod ipsi valere videretur idem atque „agnoscit“. Non dubitamus, quin scriptum reppererit: *γινώσκει*. Paullo supra verbum *γινώσκειν* pluries interpretatus est „agnoscere“. Praeterea liquet, quam facile illud propter terminationem *-κει* intercidere potuerit post *καὶ*. — Sequuntur haec verba: *ὡσπερ δῶρα προσφέρων τῷ Θεῷ ὡς ἂν ἀπὸ τοῦ βαπτισματος αὐτῶν*

τῶν βαπτισθέντων τὰς εὐνοίας. Libri mscr. pro ὡς ἄν, quae correctio est Davissii parum apta, praebent: δὲ ἄν vel δταν. Quum Rufinus l. c. interpretatus sit: „quasi donum quod dān offerens deo animas per baptismum consecratas“, suscipitur aliquis, scriptum fuisse: *τινα*. Nihil enim refert, quod in exemplo Rufini postrema enuntiati verba non erant eadem.

P. 248, 2 receptis verbis: *ἀδίκῃ δὲ πρὸς τὸ βαπτισθῆναι*, delenda erant verba *ἀδίκῃ δ'*, quae debentur Schweglero, atque punctum, quod est post *προπεπραγμένων*. Cum codice O ex parte consentiebat exemplum Rufini, cuius haec sunt verba in Recognit. V, 9: „injusto vero, ut peccatorum, quae gessit in ignorantia, remissio concedatur“, quae ipsa verba docere poterant Schweglerum, id, quod de conjectura reposuit, collocandum fuisse ante: *εἰς ἀρεσίαν τῶν ἐν ἀγνοίᾳ προπεπραγμένων*. Ceterum eorum verborum, quae sunt in codice O, illa recipienda erat scriptura, quae reperitur in margine a manu recentiore adscripta: *πρὸς τῷ β.*, „praeter baptismum“. — Verbis, quae sunt v. 3 sqq.: *διὸ εἴτε δίκαιος εἶ, εἴτε ἀδίκος, σκεῦσον γεννηθῆναι Θεῷ, ὅτι ἡ ἀναβολὴ κίνδυνον φέρει διὰ τὸ ἀσθλοῦ εἶναι τοῦ θανάτου τὴν προδοσίαν, τῷ ἔξ ὕδατος γεννηθῆναι σε πατρὶ διὰ τῆς εὐνοίας τὴν ὁμοίότητα δέξῃς. ὡς φιλαλήθης τὸν ἀληθῆ Θεὸν τιμῶν ὡς πατέρα*, respondent haec in Recognit. VI, 9 et 10: „Omnibus ergo festinandum est sine mora renasci deo, quia incertus est uniuscuiusque exitus vitae. Cum autem regeneratus fueris per aquam, ex operibus bonis ostende in te similitudinem ejus, qui te genuit patris. Agnovisti enim deum, honora patrem“. Turbatum esse aliquid in Homiliis, iam per se clarum est. Jam secundum Recognitiones tentare licet: — *τὴν προδοσίαν ἀναγεννηθῆς εἰς δὲ τῷ — δεῖξον, ὡς φιλ.* cett. Sed verisimilis est, Rufinum, qui saepe liberius interpretatus est, verba „cum regeneratus fueris“ de suo posuisse quum scriptum reperisset: *εἴτα δὲ*, vel simile quid. — V. 11 non erat vilipendenda Schwegleri conjectura: *τῷ λογικῷ εἶναι*, quam confirmant etiam Recognitiones V, 10 porrigentes: „utpote rationabiles homines“.

P. 249, 1 forsitan scribendum: *ἀγαθὸν* (libri mscr.: *κατὰ γὰρ τὰ ἀληθῆ* vel *τὸ ἀληθὲς τὸ καθαρῶεν*). Cfr. verba proxime sequentia: *ὡς δτι ἔπειτα τῷ ἀγαθῷ τὸ καθάριον*, et Recognit. VI, 11: „Bonum est autem et puritati conveniens, etiam corpus aqua diluere. Bonum vero dico“, cett. — V. 14 Dresselius recipere debebat codicis O scripturam: *αὐτοῦ*, quum praesertim etiam apud Matthaeum Evangelistam XXIII, 26 scriptum reperitur: *αὐτοῦ*, et Homiliarum scriptor paullo supra, v. 12, usus sit singulari *γέμει*. Non tamen dixerim, hanc ob causam ferendam non esse codicis C scripturam: *αὐτῶν*. Similiter variatam orationem videre est apud Matthaeum, qui paullo ante, v. 25, usus sit plurali *γέμουσιν*. Hic fuit etiam in exemplo Rufini, interpretatur enim Recognit. VI, 11: „intus autem plena sunt sordibus“. Utraque Epitome C. LXVIII praebet *γέμει* et *αὐτοῦ*, ut Homiliarum cod. O.

Cum verbis quae sunt p. 250, 1 sq. conferenda, quae leguntur in utriusque Epitomes C. LXVIII versus finem. Utraque scribendi ratio proba est. — V. 18 inepte secundum codicem O interrogationis signum collocatum est post verbum *φρονέει*.

P. 251, 1 Rufinus, quum in Recognit. VI, 13 interpretatus sit: „nos ne irascamur quidem“, ante oculos habuisse videtur: *ἡμεῖς μὴδὲ ὀργισώμεθα*. Et sic scribendum. Idem quum pro verbis: *ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν μὴδὲ ἐνθυμηθῶμεν*, porrigat: „nos ne concupiscamus quidem alienam mulierem“, illud vero ferri nullo pacto possit, facile aliquis conjiciat, post *ἐνθυμηθῶμεν* intercidisse verba: *ἀλλοτρίας γυναῖκας ἐπιθυμῶμεν*. — V. 4 sq. miretur aliquis adhuc patienter tolerata verba: *ἀπαθανλαῖς ὀφείλομεν οἱ τὸν ἀπειροῦ αἰῶνα ἐπιζήσαντες κληρονομεῖν, τῶν τὸν παρόντα μόνον εἰδόντων, τῶν ὑπ' αὐτῶν γενομένων καλῶν κρείττω ποιῶν*. Rufinus l. c.: „Et per omnia nos, qui aeterni saeculi haereditatem speramus, debemus praecellere eos, qui praesens tantum saeculum norunt“. Is igitur in suo exemplari non legit verba: *τῶν ὑπ' αὐτῶν γενομένων καλῶν*. Et profecto haec

verba adscripta esse videntur a lectore aliquo male accurato, qui adnotatu dignum censeret, opera non dicebunda esse meliora quam homines, sed meliora quam opera hominum. — Neque minus corrupta, quae illa excipiunt, verba haec: *ειδότες, ὅτι ἐὰν αὐτῶν τὰ ἔργα τοῖς ἡμετέροις ἐν ἡμέρᾳ χριστιῶς ἀνακριθῆναι ἴσα τῇ εὐποιῇ εὐρεθῆ, καὶ ἡμεῖς ἐνασχυνθῆναι ἔχομεν, αὐτοὶ δὲ διὰ πλάνην τὰ κατ' αὐτὸν ποιήσαντες ἀπολέσθαι*. Quis enim non offendant in particula *καὶ*, quae est ante *ἡμεῖς*, aut quis probabile ducant, verba *τὰ κατ' αὐτὸν* genuina esse utpote significantia: „quod ad futurum saeculum“? Et prius quidem mendum tollere licet secundum Rufinum l. c. ita interpretantem: „scientes, quia si opera illorum nostris operibus collata, in die iudicii similia inveniantur ac paria, confusio nobis erit, quod aequales invenimur in operibus his qui propter ignorantiam condemnantur, et nullam spem futuri saeculi habuerunt.“ Scilicet legendum est: *ἴσα τῇ εὐποιῇ εὐρεθῆ καὶ ὁμοῖα, ἡμεῖς cett.* Praeterea fieri potest, ut post *εὐρεθῆ* exciderit: *ῆ*. Alteri vero mendo interpretatio latina nullam affert medicinam. Neque prodest varia, quae in codice C reperitur, scriptura: *καθ' αὐτῶν*. Tentaverim equidem: *αὐτοὶ δὲ διὰ πλάνην, τὰ κατὰ ὄντα ποιήσαντες, ἀπολέσθαι*. Ad verba *τὰ κατὰ ὄντα* cfr. p. 252, 5 sqq. — Porro minime perfecta est emendatio verborum, quae sunt v. 10 sqq.: *εἰ δὲ ἀσχυνηθῆναι ἔστιν, τὴν εὐποιῶν αὐτοῖς ἴσην δειξαντας καὶ οὐ πλείον, πόσῳ γε μᾶλλον, ἐὰν αὐτῶν τῆς εὐποιῶς τὸ ἦτον δειξώμεν*; Tantum abest enim, ut *δειξαντας*, quae conjectura est Schwegleri eademque scriptura codicis O, ferri possit, ut lectio codicis C: *δειξαντες*, a recentioribus editoribus omnino spreta, genuina sit. Sunt autem in illis verbis binae lacunae, in hunc modum explendae: — *ἔστιν, ὅτι τὴν εὐπ. αὐτ. ἴσ. δειξαντες ἔσμεν, καὶ cett.* Ante *τὴν εὐποιῶν* collocatum fuisse vocabulum a vocali incipiens, conciliat etiam ex eo, quod scriptum reperitur *ἔστιν*, non *ἔστι*. — Denique v. 13 sq. in verbis: *Ὅτι δὲ ὄντως ἐν ἡμέρᾳ χριστιῶς ταῖς τῶν πεπληνημένων εὐποιῶς αἰ τῶν ἀληθῶν ἐγνωκότων ἰσάζονται πράξεις*, aucte *ἰσάζονται* excidisse: *οὐκ*, ostendere poterant tam ea quae antegrediuntur, quam ea, quae sequuntur. Quod enim *ἰσάζεσθαι* interpretantur „comparari“, error est, quum potius sit „parem esse, haberi“.

P. 252, 5 Schweglero adstipulor post *πεποικηκότας* excidisse censenti: *καλῶς*. Cfr. v. 11.

P. 253, 1 verba: *εἰς τὰς ἐν τῇ θαλάσῃ πλησίον οὐσας πηγὰς*, quae reperiuntur p. 254, 6 atque exstant etiam in Epitt. C. LXIX, Rufinus in Recogn. VI, 15 sic fecit latina: „in fontibus, qui contigui habentur mari“ et „ad fontes mari contiguos“. Non dubitarem de mendo postulare verba graeca, si nihil aliud significare possent; certum est enim, de mari ipso esse cogitandum. At vocabulum: *πηγαί* universe „aquas“ significat, cujus usus plura exempla ex poetis petita congescit R. Ungerus Theban. Parad. p. 198 sq., scilicet aquas vivas, ad quas denotandas hunc scriptorem usum esse hoc ipso vocabulo, ostendere possunt loci, quos cum eo, de quo agimus, composuit Uhlhornius l. c. p. 93. — V. 7 sqq. minus apte Dresselium de conjectura edidisse: *διὸ πρὸ πάντων μέμνησθε ἀπόστολον ἢ διδάσκαλον ἢ προφήτην φεῦγειν μὴ πρότερον [ἀκριβῶς] ἀντιβάλλοντα αὐτοῦ τὸ κήρυγμα Ἰακώβου — καὶ μετὰ μαρτύρων προσεληλυθότα πρὸς ὑμᾶς*, monuit jam Uhlhornius l. c. p. 362, adn. 1. Debentur autem Dresselio verba *φεῦγειν* et *ἀκριβῶς*, quo posteriore lacunam, quae est in codice O, explendam esse existimavit. Sed neque ea, quae excogitavit Uhlhornius, ferri possunt. Conjecit enim scribendum: — *προφήτην μὴ πρότερον [ἀποδέχεσθαι ἢ] ἀντιβάλλοντα cett.* Equidem locum in hanc fere speciem relegendum esse arbitror: — *προφήτην μὴ προσδέχεσθαι ἕτερον ἢ τὸν παρεστηκότα ἀντιβάλλοντα cett.* Sic demum recte habet participium praesentis: *ἀντιβάλλοντα*. Praeterea liquet, quam egregie *παρεστηκότα* quadret etiam ad sequens *προσεληλυθότα*. — V. 14 sq. Dresselius Schweglerum secutus scripsit: *ὡς οὖν ἡμῖν τὸν Σίμωνα ὑπέβαλε προφάσει ἀληθείας ἐπ' ὀνόματι τοῦ κυρίου ὑμῶν κηρύσσοντα, πλάνην τε ἐναπειρόντα*. At primum vellem

obtemperavisset Schliemanno in libro, quem inscripsit „Die Clementinen nebat den verwandten Schriften“ p. 90, pro *ὄν* scribi iubenti: *ὄν*. Deinde pro *ἡμῶν* legendum videtur: *ὑμῶν*, et viceversa *ἡμῶν* pro *ὄν*. Denique, quum praesertim uterque codex praebet: *πλάνη δὲ ἐρπονδουμένη*. — V. 16 pro *πρὸς με* scribendum erat: *πρὸς ὑμᾶς*, nam *ὑμᾶς* non solum reperitur in loco Matthaei VII, 15, sed flagitatur etiam sententiarum nexu.

P. 254, 9 sq. non probo, quod secundum Davisii conjecturam editum est: *ὑπὲρ τε τοῦ κοινοῦ καὶ συμφέροντος τῆς ἐκκλησίας τῇ τάξει προσομιλήσας*. Uterque Homiliarum codex: *τὴν τάξιν*. Id ipsum praebent Epitomes alterius libri macr. Dresseliani C. LXXIX, ubi Dresselius ex aliis libris edidit: — *τῆς ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῆς τάξεως*. At equidem persusum habeo, verba *τὴν τάξιν* non esse mutanda, sed existitiae variam scripturam hanc: — *ἐκκλησίας καὶ ὑπὲρ τῶν περὶ τὴν τάξιν*. Dicitio *τὰ περὶ τὴν τάξιν* idem fere significat quod dicitio *ἡ τάξις*.

P. 255, 4 praestat scriptura: *ὁ πολὺς ὄχλος*, quae in utriusque Epitomes C. LXX reperitur. Vice versa non intelligo, cur Dresselius in alterius Epitomes C. LXX non receperit scripturam: *ἡμεῖς περὶ βλέπτοι*, quam prior Epitome et Homiliae porrigunt. — V. 8 sqq. haec, licet corrupta, edita sunt ex libris macr.: *τούτου ἔνεκεν βούλομαι σε τὸν Νικήτην καὶ Ἀκύλαν προσδεύειν μου κατὰ συστήματα δύο σποράδην, μανθάνοντες τὰς τῶν ἔθνων ἐσθραχθεῖσαι πόλεις*. Haereo equidem jam in verbis: *σε τὸν Νικήτην καὶ Ἀκύλαν*, quae leguntur etiam in alterius Epitomes C. LXX, dum in prioris Epit. C. LXX scriptum est: *σε τὸν Ν. ἅμα τῷ Ἀκύλῳ*, quam correctionem esse facile intelligitur. Namque illa Homiliarum atque Epitomes alterius scriptura significat: te Nicetam et tecum Aquilam“. Jam vero secundum Homilias et secundum utramque Epitomen *ὁ Πέτρος Νικήτην καὶ Ἀκύλα προσομιλεῖ λέγων* et Petro respondent hi ambo, non unus solus Niceta. Expectabas ergo, eum, qui posuisset: *σε, τὸν Νικήτην*, additurum fuisse: *καὶ σε, τὸν Ἀκύλαν*. Et sic scribendum esset, nisi probabilior emendandi ratio suppeteret. Scilicet post verbum *βούλομαι* facillime intercidere potuit: *ὑμᾶ*. Quo facto, quum ex verbo *ὑμᾶσ* sola superesset litera finalis *σ*, ortum est *σε*. Ceterum minime opus est scribere: *τὸν Ἀκύλαν*, et nescio an injuria Dresselius in Epitomes alterius C. LXX addiderit articulum *τῷ*, in uno solo codice exstantem, quamquam infra p. 282, 9 sq. legitur: *ὁ Νικήτης καὶ ὁ Ἀκύλος ἐκπλαγέντες ἔλεγον*; satis enim erat articulum praeposuisse priori nomini proprio. Cfr. etiam adn. ad p. 285, 1. — Porro aperte corruptum est verbum *μανθάνοντες*. Laudandum tamen Dresselium, quod ex conjecturis Cotelerii: *λανθάνοντας* et *λανθανόντως*, neutram in textum recepit. Videtur enim potius scriptum fuisse: *μονωθέντας τε. Μονωθέντες* idem significat atque: *σποράδην ἀλλήλων γινόμενοι*, qua locutione hic scriptor utitur loco consimili, qui est p. 256, 15. — V. 14 recipienda erat codicis O scriptura: *θέλομεν*.

P. 256, 6 quod est, *νοεῖν*, recte illud servatum ab editoribus, reperitur etiam in alterius Epit. C. LXXI, ubi quid sibi voluerit Dresselius, pro *ἐξελέγης* recipiens: *ἐξελέγεις*, difficile est ad divinandum. — V. 7 fieri potest, ut *ἐκεῖ*, quod est in codice O, non debeatur calami lapsui, sed varia sit lectio, respondens illa particulae *ὅτι*, quae est in textum receptam. Videtur enim potius scriptum fuisse: *ἀνάγκη τοῦτο προᾶγειν*, et Epit. alter. C. LXX, aequae atque cod. reg. 804, *ἀνάγκη* (sic enim scribendum erat) *τοῦ πράττειν τοῦτο*, statuendum erit, in codicibus Homiliarum aut ante *τοῦτο*, intercidisse: *τοῦ πράττειν*, atque *προᾶγειν* nihil aliud esse quam interpretationem ad *τοῦτο* adscriptam, aut primitus lectum fuisse: *ἀνάγκη τοῦ πράττειν τὸ προᾶγειν*. — V. 10 pro *πολὺ μακρῶν* reponendum dico: *π. μακροτέρων*, sc. *ἁδόν*. — V. 15 recte Dresselius pro *δμως*

secundum Schweglerum scripsit: *ὁμῶς*; non item in Epit. alter. C. LXXI versus finem, ubi eadem sunt verba. Eandem inconstantiae culpam saepius contraxit homo doctus; cfr. modo, ut in sola Homilia XII acquiescimus, p. 268, 11 et Epit. alter. C. LXXXI versus finem, p. 266, 1 et 5 atque Ep. C. LXXXIV, p. 268, 9 et Epit. I et II C. LXXXVII, p. 270, 18 et Ep. alter. C. XCI. Attamen semel, in Epit. alt. C. XCVII versus finem, edidit: *ὁμῶς*, ut in Homil. p. 280, 12.

P. 257, 2 non video, cur Dresselius non receperit codicis O scripturam: *ἐπεὶ*, quae eadem reperitur in utriusque Epit. C. LXXII. — Praeterea expressis verbis moneo, vix dubitandum esse, quin genuina sit utriusque Homiliarum codicis scriptura: *τοὺς ἑτέρους*, quam etiam Rufino ante oculos fuisse apparet ex Recognit. VII, 4, reponendaque in utriusque Epit. C. LXXII. — V. 6 scripturam *προσπαγέτω* suffulcit lectio *προσπαρτομείνω*, quae est in Epitomes prioris C. LXXII. Cum codices O Homiliarum plane consentiant codices Epitomes Dressel. (cujus in C. LXXII typhotetae errore exaratum est: *προσπαγέτω*, aequae atque C. LXXXIII: *προσπαγῆ*), qui iidem porrigunt *ὑποσταίης*. — V. 11 sqq. nescio an binarum recensioinum sint verba in unum conflata, quarum in una scriptum fuerit: *ἐπεὶ γὰρ σε, κύριε μου, ἀντὶ πάντων ἔχω, πατὴρ τε καὶ μητὴρ καὶ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν, αἰτιὸν μοι γεγόμενον διὰ τὸν Θεὸν τῆς σωζούσης ἀληθείας, παραμυθίας τῆς μεγίστης τυγχάνω*, in altera vero: *καὶ γὰρ, κ. μου, ἀντὶ πάντων ἔχω σε παραμυθίας τῆς μεγίστης τυγχάνω*. Idem valet de Epit. alterius C. LXXIII, ubi eadem sunt verba, nisi quod *σε* non est collocatum ante *κύριε μου*, sed post *ἀντὶ πάντων*, quae collocatio, altera aptior, imprimis favet conjecturae nostrae. — V. 14 ante *δεδιδῶς* excidisse: *δέ*, ostendit Epit. alterius C. LXXIII. — V. 17 post *ἔχω* excidit: *ὡς*. Porro *κἄν*, quod in utroque invenitur codice, nihil aliud est quam *καὶ ἂν* sive *ἐάν*. Scribendum igitur: *ὡς καὶ, ἂν μὴ κατὰ τινα χόλον Θεοῦ, ἀποστήναι σου ἀδύνατον εἶναι*. Pariter in Epit. alterius C. c. *ὡς* vel etiam *ὡς καὶ* intercidit post *ἔχω*.

P. 263, 1 sq. binarum diversarum recensioinum videntur esse verba *ἐπειδὴ* et *διὸ*. Alterutrum igitur omittendum. Minus probabiliter opinor, conjecerit aliquis, pro codicum scripturis *διὸ πάντῃ* vel *διὸ πάντοτε* scribendum esse: *διὰ πάντοτε*. Ceterum Dresselius recipere debebat codicis O scripturam: *πάντοτε σοι*. — V. 14 *ἐκτεθλημμένων* vix sanum, sed mutandum in: *ἐκτεθλημένων*, quam formam jam a Schweglero commendatam, nunc porrigit Epit. alterius C. LXXIV. Similiter apud Clement. Alexandr. p. 266 corrigendum *ἐσθῆς τεθλημμένη*. Etiam apud Lucianum deor. Dial. V, 8 libri mscr. praebent *ἐκτεθλημένος*. Cfr. praeterea Lobeck. ad Phrynich. p. 84. — V. 16 nescio an praefendum sit *συνείντα*, quod utraque Epitome praebet. — V. 18 erit statuendum, aut verba *συνειδέμην ἂν σοι* in interrogatione esse posita, aut, ante *συνειδέμην* intercidisse: *οὐ*, id quod facillime fieri potuit, quum antegredietur *ἀπεκρίρατο*.

P. 260, 6 quum uterque codex praebet: *οὐδεις δὲ σου ἀληθῶς πρὸς γένους ὑπάξει*; Schweglero et Dresselio genitivo *σου* praefendum videntur datus *σοι*, quem praebet Epitome prior C. LXXVI. Provocant ad p. 265, 4, ubi sane legitur: *πρὸς γένους αὐτῷ ὑπάχοντι*. At p. 123, 4 scriptum legitur: *ἀνὴρ πρὸς γένους Τιβερίου Καίσαρος ὄν*, p. 301, 2sq.: *τιμὴ πρὸς γένους ὄντι Καίσαρος*, p. 304, 13: *πρὸς γένους ὑπάχων Καίσαρος*. — Porro p. 260, 8 in verbis: *Καίσαρος πρὸς γένους ὄντες*, accusativo *γένους* genitivus *γένους* substituendus est. Et sic, ut nunc ipsum video, in Epit. alterius C. LXXVII ex libris edidit Dresselius. — V. 18 memoratu dignum est codicem O praebere formam *Ματτιδία*, quae constanter reperitur in Epit. alterius libris mscr., quum reliquis locis omnibus formam *Ματθ.* porrigat. Ceterum vera nominis hujusce forma est *Μαριδία*, quae etiam in numis graecae inscriptiones ferentibus reperitur. — V. 17 nollem receptam codicis O scripturam: *δῶδεκα*. Etiam Epit. alter. C. LXXXI praebet: *δέκα*.

P. 261, 10 utriusque Homiliarum codicis scripturam: *ἀδραϊς*, nihil aliud esse quam: *αὐτοῦς ταῖς*, apparet ex Epit. alterius C. LXXVII. Porro, num opus fuerit *μηδὲ*, quod est ante *ἄλλου*, mutare in *μήτε*, dubit. Errat autem Dresselius in adnot. 2 ad Epit. alterius C. LXXVII, quae et ipsa habet: *μηδὲ*, ut etiam Epit. prior, referens, *μήτε* esse in Homilia. *Μήτε* — *μηδὲ* significat: „neque — neque vero“, quod hoc loco non inoptum. — V. 15 non liquet cur Dresselius respuerit codicis O scripturam *ἐναυτῶν*, quae est etiam in Epit. prior., sed non in Epit. alterius C. LXXVIII — V. 16 ex codice C receptum videmus: *ναυράγιον*, vocem non graecam, sed latinam, quae furcillis erat extrudenda. Idem factum reperimus p. 272, 12 et p. 281, 6. Primo loco deesse vocabulum in codice O, expressis verbis testatus est Dresselius, reliquis duobus quum nullam scripturae varietatem enotaverit vir doctus, etiam codex O vocem *ναυράγιον* praebere videri possit. At ego quidem de hoc dubito. Reliquis enim locis, quibus forma *ναυράγιον* reperitur in codice C — sunt autem quinque numero —, codex O constanter *ναύγιον* exhibet. Semel (p. 309, 1) etiam codex C *ναύγιον* tanquam variam lectionem in margine praebet. Quod Dresselius p. 261, annot. 9, e Schwegleri editione transcripsit, Hom. XV, 3 (an 4?) legi *ναύγια*, error est. In Epitomes alterius C. CXXXIV reperitur sane vocabulum *ναυγία*, ut etiam in Epit. pr. C. XCIX, pro quo superioris aevi scriptores inde a Strabone ad naufragium denotandum usurpasse vocem *ναύγιον*, monuit Lobeckius Phrynich. p. 519. — V. 17 unice verum *ἐκβεβρασμένον*, ita ut mireris a Dresselio in Epit. alterius C. LXXVIII receptum: *ἐκβεβρασμένων*.

P. 262, 10 *ταῦτο*, quod uterque Homiliarum codex habet, est etiam in alterius Epitomes C. LXXVIII, ubi mireris non correctum a Dresselio. — V. 18 aequae atque in Epit. alterius C. LXXXIX scribendum videtur: *πέπονθει ἐν θεοσεβείᾳ*. — V. 15 sane praestat: *τὸν πονηρόν*, ineptum vero est *ἡ* ante *τῷ πονηρῷ*, quod editum reperimus in utriusque Epit. C. LXXXIX.

P. 263, 9 Dresselius haud dubie reponendam esse censebat formam: *οὐτῶ*, tanquam codicis O scripturam. At non constitit sibi vir doctus, cfr. modo, ne plura afferam, p. 264, 9 et p. 265, 16, et utriusque Epit. C. LXXX, LXXXII, LXXXIV. — V. 17 sq. merito recepit *πορῆν τρογῆς*, quod est etiam in utriusque Epit. C. LXXXI, et p. 302, 15 *τρογῆς πορῆσμου*, quanquam p. 117, 14 uterque Homil. codex habet: *πορῆν τρογῆν*, et p. 267, 7 aequae atque in utriusque Epit. C. LXXXIV libri consentiunt in scriptura: *κοινὰ πορῆν*.

P. 264, 8 Dresselius recipere debebat codicis O scripturam: *πεποιηθέν*. Etiam Rufinus Recognit. VII, 13: „quae fuit causa, ut hoc tibi tantum mali ipsa conferret“. — V. 5 quam Dresselius ex cod. O reposuit, scriptura *ἦν* recte non est recepta in Epit. prioris C. LXXXI, quamvis in duobus libris mser. reperitur. Etiam Rufinus praes oculis habuit: *ἦ*, ut apparet ex Recognit. l. c. — V. 9 quae recte recepta est a Dresselio scriptura codicis O: *μήτε*, etiam in Epit. utriusque C. LXXXII reponenda erat. — V. 15 idonea non est ratio, qua Davisius removere studuit serupulos Cotelerii, offendit in dictione: *τοῦ ζῆν τὸν βλον μεταλλάξαι*. Notissimum quidem est, quod obicit Davisius, Graecos dicere *ζῆν βλον*. Hanc locutionem usurpatam aliquis credat loco, qui est supra p. 11, 5: *τοῦ νῦν βλου βιαῶς τὸ ζῆν μετήλλαξεν*. Verum enim vero oblitus erat Davisius, graecum non esse *μεταλλάσσειν τινός*, sed *μεταλλάσσειν τι*. Hinc apparet etiam — quod nullum dum sensisse per est mirum —, in verbis ad hunc locum respicientibus, quae leguntur p. 267, 17 et Epit. alterius C. LXXXVI: *καὶ οὕτως πάῃ τοῦ ζῆν, ὡς ἐπεὶ, μεταλλάξαι δυναθῶ*, mendum inesse. Nimirum post *τοῦ ζῆν* interdidit: *τὸν βλον*. Locutio *τοῦ ζῆν ὁ βλος* idem valet, quod dictio *τῆς ζωῆς ὁ βλος*, qua de supra ad p. 37, 10 sq. sermo fuit. Videndum autem an etiam verba, quae leguntur, p. 11, 5 huc trahenda sint scribendo: *τὸν νῦν βλον βιαῶς τοῦ ζῆν μετήλλαξεν*. — V. 12 utriusque Homi-

liarum codicis scriptura aptior est ad sententiam quam *ἡμέραν*, quod reperitur in Epit. alterius C. LXXXII. „Horam“ habent etiam Recognitiones VII, 14. Vel sic tamen dubitaverim illam scripturam reponere in Epit. l. c., quantumvis clarum sit, primam vocabuli *ἡμέραν* syllabam facile potuisse oriri ex posteriore antegressi verbi *μῆραν* syllaba bis scripta. — V. 17 mihi non videtur probabilis Schwegleri conjectura, pro *εἰπεῖν* scribendum esse censentis: *εἰπούσα*. — Recognitiones haec habent VII, 15: „Genus quidem mihi et patria quae sit, nec credi facile, nec dici necessarium puto“. Unde aliquis conjecturam capiat, sic fere scriptum fuisse: *γένος μὲν καὶ πατρίδα εἰπεῖν, οὐκ οἶμαι ἀναγκαῖον, οὐδέ με πείσασιν ποτε δυνηθῆναι τινα*.

P. 265, 1 sq. in verbis: *πλὴν καὶ σοὶ* (sic scr.) *τί διαφέρει τοῦτο μαθεῖν, ἢ μόνον τὴν αἰτίαν, ἢς ἔνεκεν* cett., quae eadem leguntur in Epit. alterius C. LXXXIII, profecto mendum est. Legendumne: — *μαθεῖν μᾶλλον ἢ μόνον* vel *μόνην τὴν αἰτίαν* cett. *Μόνον*, quod est in cod. C et in Epit. prioris C. LXXXIII, fuit etiam in exemplo Rufini, qui Recognit. VII, 15 interpretatus est: „sed causam tantum sufficit doloris exponere“; *μόνην* praeter cod. O habet Epit. alterius C. LXXXIII. — V. 7 utriusque Homil. codicis scripturam *βουλομένη*; servandam fuisse et inter *βουλομένης* et *μῆτε* excidisse: *μου*, jam Dresselius monuit in adnot. 5 ad Epit. alterius C. LXXXIII. — V. 9 reponendum: *μῖάνω*, quod, ut nunc ipsum video, est in Epit. alterius C. LXXXIII, et v. 11 *ὑποβάλλω*, quam codicis O scripturam ejusdem Epit. C. c. praebet. — V. 11 sq. secundum Epit. alterius C. LXXXIII probabile est post *ὡς* et ante *ἐργῶν* intercidisse: *οὐν*.

P. 266, 1 in aliis libris fuit: *ὁμῶς οὕτως ἐποίησα. ἅμα δὲ τῷ* cett., in aliis vero: *ὁμῶς οὕτως ἐλέγετο* (cfr. p. 265, 16). *ἅμα γὰρ τῷ* cett. Hanc alteram scripturam prae oculis habuit Rufinus, quippe cujus haec sint verba in Recognit. VII, 15: „Et ita factum est. Statim enim ut somnium viro enarravi“ cett. Prioris vestigium aliquod remansit in Epit. prioris C. LXXXIV, ubi verba: *ὁμῶς οὕτως ἐποίησα* desiderantur omnino. In Homilii scribendum erit: — *ἐποίησα. ἅμα δὲ* cett. — V. 2 quod in Homil. codice O deest, vocabulum *ἐμῶν* transmissum videre est etiam in Epit. alterius C. LXXXIV. Similiter in Epit. prioris C. LXXXIV scriptum: *τοὺς δύο υἱούς*. — V. 10 nescio an praefenda fuerit scriptura *ῥηπισθεῖσα*, quam praebet etiam Epit. alter. C. LXXXIV.

P. 267, 1 sq. uterque Homil. codex praebet: *λοιπὸν σὺ κωλύεις τὴν ὑπόθεσιν πληρῶσαι τοῦ δοῦναι τὸ φάρμακον*; Contra in utriusque Epitomes C. LXXXVI scriptum legitur: *λοιπὸν σὺ μὴ κωλύεις — φαρμακον*. Neutram scripturam prae oculis habuisse videtur Rufinus, qui haec posuerit in Recognit. VII, 18: „tu nunc quid moraris implere quod promiseras, et dare medicamentum“ cett.; at potius: *λοιπὸν σὺ τί ὀκνεῖς* cett. Et hoc ipsum reponendum duco in Homilii, in Epit. autem: *λ. σὺ μὴ ὀκνήσης* cett.

P. 268, 12 quod in utroque Homiliarum codice invenitur: *τὴν ἡμέραν*, praeferrendum esse arbitror scripturae: *τῇ ἡμέρᾳ*, quam praebent libri mscr. utriusque Epit. C. LXXXVII.

P. 269, 6 sq. sine ulla corruptelae suspitione edita leguntur haecce: *ἢ δὲ ὥσπερ ἐκ μέθης τὸ λοιπὸν τοῦ σώματος παρεθίσα ὑπέστρεψεν ἑαυτήν, υποστῆναι δυνηθεῖσα τὸ μέγεθος τῆς ἐπιζομένης χαρᾶς* cett. At prima verba, quae eadem reperiuntur in Epit. alterius C. LXXXIX, gravi mendo laborare, certum videtur. Volueratne scriptor: *τὸ λεπτόν τοῦ σώματος παρεῖσα* „debilitatem corporis non curans“? Cum dictione *τὸ λεπτόν τοῦ σώματος* cfr. vocabulum *λεπτόσωμος*, quod est apud Eustathium ad Homer. II. p. 1288, 40. Praeterea non dubito quin codicis O scripturae *δυνηθεῖσα* praeferrenda sit codicis C lectio: *δυνηθῆναι*, „ut posset“, quae reperitur etiam in Epit. alter. C. c. et procul dubio erat in exemplo Rufini, Recognit. VII, 21 ita interpretati: „ac semet ipsam ad gaudii quod sperabat magnitudinem reparans“.

P. 270, 8 sane Hom. codicum lectione: *ὄντως*, probabilior videtur Epitomes utriusque C. XCI scriptura: *οὐτως*, neque tamen subscribo iudicio Dresselii in adn. 1 ad Epit. alter. C. XCI prolo. Potius enim quod *οὐτως* in Epit. prioris XCI ante *τὴν σε τεκούσαν* collocatum est, correctori deberi crediderim, qui in illo vocabulo post *σε* posito offenderet. — Contra *μοι*, quod v. 13 Homil. codices praebent, non videtur posthabendum utriusque Epitomes scripturae: *μου*.

P. 271, 8 aut *ὀμιλήσας* mutetur aut *προσθεῖς* necesse est. Dresselius in Epit. alterius C. XCII secundum aliquot libros mscr. edidit: *ὀμιλήσας*. Equidem verisimile duco, in exemplo Rufini lectum fuisse: *προσθήσει*, nam in Recognit. VII, 24 habetur: „Tum Petrus — loquutus ad turbas, addit etiam hoc“, et hoc potius in Homiliis reponendum esse censeo. — V. 10 sanissima est Hom. codicum scriptura et vel ei praeferenda, quod praebent utriusque Epit. libri mscr. C. XCII. — Contra v. 11 praestat: *πατρίδα*, quod Dresselius l. c. secundum libros in textum recepit. — V. 16 sqq. sic arbitror scribendum: *ἔτι δὲ καὶ ἄλλοις πολλοῖς ἀρχαῖα διανεύμας καὶ ταῖς ποτε τὴν μητέρα παραμυθησαμένους, εὐχαριστήσας, διέπλευσα* cett. Scripturam *ἄλλοις*, quae est in cod. C, particulam *καὶ* ante verba *τὴν μητέρα* itemque copulam iuxta vocabulum *εὐχαριστήσας* positam prae oculis Rufino, probabile redditur his verbis Recognit. VII, 24: „Sed et alii quibusdam aliquantulum pecuniae distribui, et illis mulieribus quae aliquando soltae dicebantur in miseriis matrem meam, quibus et gratias retuli“. *Τοῖς ἄλλοις* transiit in *ταῖς ἄλλαις*, postquam *καὶ*, quod proxime sequitur, intercidit. Verbum *εὐχαριστήσας* quum jam pridem intellexissem non struendum esse cum antegressis vocabulis, sed accipiendum de gratis Deo actis, confirmatam vidi conjecturam scriptura: *εὐχαριστήσας τῷ κυρίῳ*, quae reperitur in utriusque Epitomes C. XCII. Neque opus est verbis *τῷ κυρίῳ*, quum verbum *εὐχαριστεῖν* per se solum saepius illo, quem diximus significatu adhibitum reperiat (cfr. ipsa verba proxime sequentia p. 272, 4); immo haud injuria dixeris addita ab aliquo, qui falsam interpretationem verbi *εὐχαριστήσας* cavere vellet.

P. 272, 3 post verba *Γενομένων δὲ ἡμῶν* intercidit aut *ἐπὶ τὸ αὐτὸ*, quod est vel potius esse debet in Epit. prior. C. XCIII, aut *ἐνταῦθα*, ut scriptum est in Epit. alter. C. XCIII, aut *ἐκεῖ*, quod post *γενόμενος* habetur p. 181, 9, et ante *καὶ* facillime intercidere potuit. — V. 6 scribendum erat: *ἄρα*, ut nunc editum video in utriusque Epit. C. c. Eodem modo corrigendum p. 274, 14. — V. 11 recipienda erat codicis O scriptura: *ἢ ἄνευ τοῦ φυσικῶς πείθοντος πρὸς οἶον δὴ ποτε στοργῇ*, quae eadem reponenda erit in utriusque Epit. C. c. — Aequè mireris v. 12 sq. non receptam codicis O scripturam: *ὑποδείξαμένην*, quam praebet etiam utraque Epit. l. c. — Denique non liquet, qua de caussa Dresselius v. 14 *πέπνιστο*, quod est in cod. O, posthabuerit lectioni cod. C: *ἐπέπνιστο*. Reperitur haec altera forma etiam in utriusque Epit. C. c., at plus semel augmentum syllabicum plusquamperfecti in utroque Hom. cod. omissum videre est, cfr. e. gr. p. 191, *γεγέννητο* vel *γεγέννητο*, p. 257, 2 sq. *διαπεφωνήκειν*, pro quo in Epit. alter. C. LXXII, non consentientibus libris mscr., repositum; *διεπεφωνήκειν*, quod habet Epit. prior. C. LXXII, p. 288, 15 *πεπιστεύκισαν*, quod habet etiam Epit. alt. C. CVII, dum Epit. prior. C. CVII praebet: *ἐπέπιστεύκισαν*.

P. 273, 8 pro *ἦν* postquam conjeci scribendum esse *εἴη*, nunc ipsum video, sic legi in utriusque Epit. C. XCIII. — Quae sequuntur verba sic ut hoc loco et in Epit. alterius C. XCIII scripta sunt, bene habent. Contra quod in Epit. prioris C. XCIII versus finem editum est, ferri nequit. — V. 14 pro *οὕτω* reponendum: *οὕδδὲ*. Idem vitium irrepsit in Epit. alterius C. XCIV. In Epit. prioris C. XCIV libri mscr. porrigunt: *μηδὲ*.

P. 274, 7 editum est: *ὁ πᾶς ἄνθρωπος, οὐχ ὅτι εἰς ἄ.*, ex plurimis libris mscr.; sed in adn. 2 ad Epit. alter. C. c. significavit Dresselius, meliorem ipsi videri illam

scripturam, quam interpretatur: „non hic vel iste homo.“ Equidem non dubito, quin utraque lectio corrupta sit, ita tamen, ut ea, quam praeter Epit. libros mscr. etiam Hom. cod. C. servavit, propius accedat ad id, quod genuinum est. Contenderim autem quovis pignore, primitus positum fuisse: — οὐχί τις εἰς ἄνθρωπος. — V. 11 neque ego receperim *παρέχει*, quae varia est lectio in nonnullis libris mscr. Epit. prior. C. XCIV. Nec tamen crediderim, ad participium *παρέχων* mente supplendum esse *εἶσέν*, cuius verbi subintellecti exempla congessit Schaeferus Meletem. crit. p. 48 sq., sed intercidisse potius hoc ipsum verbum, id quod ante vocabula *εἰ δὲ* facillime potuit fieri. — V. 14 nollem scriptum: *μέλλων ποτὲ κρῖνευ*. Praeterquam enim quod *ποτὲ* haudquaquam est in Epit. prioris CXV, ubi potius scriptum legimus: *τότε μέλλων κρῖνευ*, et *τότε* habetur etiam in Epit. alterius C. XCV, ubi verborum idem est ordo, qui in Homiliis, adverbium *τότε* exquisitiore usu nonnunquam adhibetur ita ut sit: „ubi fient, de quibus dicitur vel dictum est“; cfr. Fritzscheii Commentar. in IV Evang. I, p. 481. 143. — V. 16 servanda erat codicis C scriptura: *κρῖνει*, quae est etiam in utriusque Epit. C. XCV. — V. 17 bene fecit Dressellius, quod non scripsit: *τιμωρεῖται*. Activo utitur Homiliarum scriptor etiam paulo infra v. 18 sq., p. 275, 16, 277, 15 et 16, 278, 6 et 8 sq., 279, 4 et 6. Vellem autem neque in Epit. alterius C. CXVI admisisset medium *τιμωροῦνται*, quum praesertim proxime sequatur activum *τιμωροῦσι*.

P. 275, 7 dubitare licet, utrum intactum relinquendum sit *ἔνιοι*, quod legitur etiam in Epit. alterius C. XCV, an probandum: *ἐνίοτε*, quod in Epit. prioris C. XCV ex plurimis libris mscr. receptum videmus. — V. 14 omitendum erat *νῦν* secundum codicem O.

P. 276, 1 libri praebent: *ποιῶ ἐστιν αὐτοῦ ἴδια, ποῖα δὲ οὐκ ἦν*, contra in Epit. prioris C. XCVI: — *οὐκ ἔστι*, et in Epit. alterius C. XCVI: — *οὐκ εἰσίν*. Non audeo tentare illud *ἦν*, at nescio an pro hoc *εἰσίν* reponendum sit: *ἔστι*, quamvis probe memor sim eorum, quae disputavi supra ad p. 107, 9 et 213, 1 sq. — V. 10 secundum cod. C scribendum erat: *ἐπιὶ οὖν*, quod ipsum nunc editum videre est in Epit. alterius C. XCVI. — V. 16 *γίνεται*, quod est in cod. Reg. 804, habet etiam Epit. alterius C. XCVI, p. 180, 5, ubi non correctum mireris.

P. 277, 3 cur Dressellius scripturam codicis C: *καθὰ*, praestulerit scripturae codicis O: *καθὸ*, non exputo. Etiam in Epit. alterius C. XCVI reperitur: *καθ' ὁ*. — V. 4 sqq. quae sunt verba: *ἔλειν συνεβούλευσεν ὡς φιλανθρωπιαν ἀσχοῦσιν, καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς ἐστίν, ἀδικουμένους καὶ ἀπολύειν τῆς καταδίκης τοὺς ἀδικούντας*, commutanda esse cum iis, quae reperiuntur in Epit. alterius C. XCVI: — *καὶ τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς ἐστὶ τοῖς ἀδικουμένοις, ἀπολύειν* cett., contendenti Dresselio in adnot. 9 ad Ep. alt. C. c., haudquaquam adscriptulor. At fieri potest ut scriptum fuerit: *ἔλειν συνεβούλευσεν ὡς φιλανθρωπιαν ἀσχοῦσι τοὺς δικαίους ἀδικουμένοις, καὶ ὅσον τὸ ἐπ' αὐτοῖς ἐστὶ, καὶ ἀπολύειν* vel *ἀπολύειν* cett. Cfr. p. 278, 4. Corrīgenda esse etiam verba: *τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς ἐστὶ*, jam supra ad p. 212, 7 significavimus. P. 225, 14 hic ipse scriptor posuit: *ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν*. — V. 12, quum paulo ante, v. 8 sq. legatur: *τοῦ γὰρ παθεῖν πάντως κεκριμένου τινί*, tentare licet: *ἐμοὶ πάντως τοῦ παθεῖν κεκριμένου*. Idem valet de Epit. alterius C. XCVI, ubi eadem sunt scripturae. — V. 13 scribendum: *ποιούμεν*, quod ipsum porrigit Epit. alt. C. XCVI. Subinde eadem Epitome habet: *παρὰ τὸ πρῶτο ἢ δεῦτερο*. Et profecto scriptura Hom. codicum: *παρὰ τὸ πρῶτο, δεῦτερο*, ferri nequit. — Etiam v. 15 equidem receperim *εἰδότας*, quod est in Epit. alt. C. c. pariter atque in cod. Reg. 804.

P. 278, 5 ineptam in verbis: *καὶ πάνν ἁμαρτάνουσιν, ποδὲ γὰρ τὸ ἁμαρτάνειν ἐαυτοὺς ἀποδεδωκότες*, particulam *γὰρ* non habet Epit. alter. C. XCVI. Ego tamen non arbitror omnino abjiciendam, sed mutandam in: *γε*. — V. 14 equidem non ausim ante *φιλοῦντας* inserere articulum *τοὺς*, quem in Epit. alterius C. XCVI libri mscr., uno excepto, praebent. — V. 16 vehementer

dubito, num *προσαδικιῶσαι ἀνέχεται* genuina sit scriptoris manus. Nec tamen ferri potest *προσαδικιῶσαι ἀνέχεται*, quod in Epit. alter. C. XCVI e libris receptum est. Conjiat aliquis: *πρός τὸ ἀδικιῶσαι ἀνέχεται*. Licet enim *ἀνέχεται* interpretari: „patiens est“.

P. 279, 2 sq. codices Epit. alter. C. XCVI praeter unum omnes porrigunt: *εἰς δὲ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀποδεδωκώς οὕτω διακείται, πένταν οὐ πεφόβηται* cett. Quae verba ut justo starent talo, Dresselius ante *πένταν* inseruit: *ὅτι*. Mihi contra probabilius videtur, positum fuisse: *ἀποδεδωκώς ἑαυτὸν* sive *αὐτὸν*, ὡς *διακείται, πένταν* cett. Dubito autem, num *ἀποδεδωκώς* solum per se sufficiat. Dictio *ὡς διακείται* significat: „ut constitutum est“. — V. 4 *ἁμαρτάνοντας*, ut cod. Reg. 804, habet etiam Epit. alt. C. XCVI. Quod quin ganninum sit, dubitare non sinit dictio τοῦ *ἁμαρτάνοντας*, quae est v. 6. — V. 8 scr. *ἐνὶ λόγῳ*.

P. 280, 4 sqq. dum scriptum legitur: *ἡ δὲ ὁδὸς τοῦ ταύτην λαβεῖν — μὴ τίς ἐστιν, ἥπερ ἐστὶ φόβος Θεοῦ. ὁ γὰρ Θεὸν φοβούμενος τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπᾶν μὲν καταρχᾶς οὐ δύναται· ἐπεὶ τὸ τοιοῦτον (τοιοῦτο C) κελύειν οὐ προσέχεται τῇ ψυχῇ· τῷ μέντοι πρὸς Θεὸν φόβῳ τὰ ἀγαπᾶνται ποιεῖν δύναται* cett., Epit. alterius C. XCVII haec habentur: *εἰ δὲ βίως τοῦ ταύτην λαβεῖν — μήτις ἐστίν, οὐ πάριστι φόβος Θεοῦ. ὁ γὰρ Θεὸν φοβούμενος τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν ἀγαπᾶ· τῷ μὲν τοι πρὸς Θεοῦ φόβῳ* cett. Facile apparet, prima Epitomes verba non solum minus clara esse, quam prima Homiliarum verba ipsis respondentia, ut Dresselius iudicat in adn. 2 ad Epit. alt. C. c., sed corrupta et cum his commutanda. Contra secunda periodus ita, ut in Homil. libris mscr. tradita est, ferri nequit. Quippe sententia postulat, ut scribatur: *ὁ γὰρ Θεὸν μὴ φοβούμενος*. Errant autem verba: *καταρχᾶς οὐ δύναται*, interpretantes: „non potest principio“, quum potius significet: „omnino non potest“. — Vice versa paullo post Homiliarum codices veram servaverunt scripturam: *πρὸς Θεὸν φόβῳ*, quae etiam in Epit. C. c. est reponenda.

P. 281, 2, quum recte scriptum reperiat: *τὴν ἐπι*, atque idem editum sit in Epit. prioris C. XCVIII, miretur aliquis in Epit. alterius C. XCVIII intactam relictam esse ineptam scripturam: *ἐπὶ τῆν*. — Ceterum hic et v. 8 atque in Epit. utriusque C. XCVIII scribendum erat: *Βαλανίας*, quam formam praebent aliquot Epit. prioris libri mscr.; cfr. quae adnotavit L. Dindorfus in Thes. Stephaniani ed. Paris. s. v. — V. 9 et in Epit. prior. C. XCVIII recte receptum est: *Πάλτον*, at in Epit. alter. C. XCVIII perperam admissa forma nihili *Πάλταν*. — Eodem versu Dresselio nescio an *Γύβαλα* scribendum fuerit, quamvis forma *Γύβαλαν* exquisitior sit. — V. 14 et in Epit. alterius C. XCVIII receperim ex Epit. prioris C. XCVIII scripturam: *τίς ἂν εἴη*.

P. 282, 6 aptius est, quod in Epit. alterius C. XCIX legitur: *αὐτῆς τὸ γένος*. Ibidem scriptum reperitur: *ἀνατροφήν*, quod mihi quoque in *ἀνατροφήν* mutandum videtur. Est autem *ἀνατροφή* „vitas ratio, quatenus factis et moribus conspicitur.“ — V. 8 *καὶ οὗς* ferri omnino non potest. Genuinam scriptoris manum praestare videtur Epit. alter. C. XCIX, ubi *καὶ* omisum est. Videtur id additum esse postquam *οὗς* transiit in *ὡς*. — V. 16 sqq. quae sunt verba: *πρὸς δὲ τὸ τέλος τοῦ λεγομένου ἀποβλέψαντες, ὅτι ἡμῖν διαφέρει τὰ λεγόμενα, τότε ἑαυτοὺς ὁμολογήσαμεν*, ut in Homiliis, sic etiam in Epit. alter. C. C leguntur. Contra in Epit. prioris C. C scriptum exstat: *πρὸς δὲ τὸ τέλος νῦν τῶν λεγομένων ἰδόντες καὶ γρόντες ἀκριβῶς, ὅτι περ ἡμῖν διαφέρει τὰ λεγόμενα, τότε ἑαυτοὺς ὁμολογήσαμεν*. Rursus alia erant verba, quae ante oculos habebat Rufinus, interpretans in Recognit. VII, 28: „Adspiciebamus ergo ad finem sermonis, ut si ad integrum de nobis esse constaret, tum fateremur“. Hinc profecti in Homiliis et in Epit. alt. sic fere legendum esse conjiuimus: *πρὸς δὲ τὸ τέλος τοῦ λόγου ἀποβλέψαντες ἡμεῖς, ὡς, εἰ ἡμῖν διαφέρει τὰ λεγόμενα, τότε ἑαυτοὺς ἔν ὁμολογήσαμεν*. Similliter corrigenda existimamus verba, quae sunt in Epit. priore, ubi *ὅτι περ* nihil aliud est quam: *ὡς, εἴπερ*, atque vocabula

νῦν ἐτ καὶ γινόντες ἀκριβῶς, quae interpolatori alicui debentur, exterminanda sunt.

P. 283, 11 ut Homil. libri mscr., sic etiam Epit. alter. C. CI habet: *βιοῦν τε ἡδέως*, et minus credibile est, *ἡδέως* corruptum esse ex: *σεμνῶς*, quod in Hom. cod. O reperitur supra scriptum, quam ex: *εὐήθως*. — V. 12 ex utroque codice editum: *ἀδιαφόρως μὴ βιοῦντες τραπέζης ἐθῶν οὐκ ἀπολαύομεν*, in Epit. alter. C. CI contra: *ἀδιαφόρως βιοῦντες* cett. At enim vero hoc aperte ineptum est. Illud si recipere volebat Dresselius, sequi debebat Epit. alter. cod. V., pro *ἀδιαφόρως* porrigentem: *διαφόρως*, aequae atque Hom. cod. Reg. 804. Etiam supra, p. 55, 16, quum in libris sit: *διαφόροις*, tentare licet: *διαφόροις μὴ χρῆσθαι τροφαῖς καὶ πράξεσιν*. — V. 16 in Hom. libris mscr. post *πατῆρ* exciderunt verba: *ἢ μήτηρ*, servata illa in utriusque Epit. C. CI, quae etiam in exemplo Rufini erant, ut apparet ex Recognit. VII, 29.

P. 284, 1 verum est inventum Schwegleri: *διαμείροντες*, quod etiam in utriusque Epit. C. CI reponendum. — V. 2 et in Epit. alterius C. CI versus finem non erat recipienda inepta particula *μὴ*. — V. 5 recte scriptum arbitror: *θυσίαν*. Etiam apud Rufinum Recognit. VII, 30 habetur: „mihi sacrificanti“. Mireris autem, illud non repositum in Epit. alter. C. CII. — V. 6 scribendum erat: *τὶ δεῖ καὶ λέγειν*; — V. 8 non dubito, quin vera sit scriptura: *ἀντιποιοῦμένης*, quam praebet utraque Epit. C. CII. — V. 16 mireris tanquam sana edita esse verba: *χωρὶς τῆς θείας εἰς θεὸν εὐσεβείας*. Ineptam vocem *θείας* non agnoscit Epit. prior. C. CII. Nata forsitan est ex: *θηρηθείας*, quod vocabulum quo jure tanquam variam lectionem ad verbum *εὐσεβείας* adscriptum fuisse suspicemur, ostendunt ea, quae reperiuntur in Homil. codice C et in Epit. alterius C. CII: *ἐπὶ τῶν τεχνῶν θρησκευτέας θεοῦ*. Sic enim etiam in Epit. altera scribendum, ubi Dresselius intactam reliquit ineptam scripturam: *τυχόν*. In eodem ejusdem Epit. capite perperam editum est: *διεφόνησαν*, et: *διεφόνησεν*.

P. 285, 1 non vituperandum, quod Dresselius respuit scripturam codicis C: *καὶ τῆν*. Deest articulus etiam in utriusque Epit. C. CII. At in Epit. prior. scribendum erat aut: *ἐπὶ τὴν ἐμὴν καὶ τὴν τῶν υἱῶν ζήτησιν*, aut: *ἐπὶ τὴν ἐμὴν καὶ τῶν υἱῶν ζ.* — V. 12 probatam nollem conjecturam ad oram cod. O adscriptam. Aptior est enim utriusque codicis scriptura *ἐπὶ σοῦ*, siquidem valet: „secundum te“. — V. 14 scribendum: *σὺν σοι*. — V. 16 ut editum est: *ἐαυτῆς γενομένη*, secundum utrumque cod., sic etiam in Epit. prior. C. CIII, quamquam hic variat scriptura, nam pars codicum praesent: *ἐν ἐαυτῇ* vel *ἐφ' ἐαυτῆς*. Contra in Epit. alter. C. CIII receptam videre est librorum scripturam: *ἐν ἐαυτῇ γενομένη*. Genuina manus videtur esse: *ἐν ἐαυτῆς γενομένη*, cfr. C. G. Cobeti Nov. Lect., Lugd. Batav. MDCCCLVIII in lucem emiss., p. 418. — Praeterea nescio cur recepta non sit codicis O scriptura, quae in annot. 4 affertur.

P. 286, 5 sq. fieri potest ut scriptum fuerit: *κακῆ διακρατοῦντες ἡμᾶς* cett. Ex *διακρατοῦντες* pendent verba: *ὅπως μὴ τι προπετὲς λαλήσωμεν τῶν αὐτοῖς μὴ δοκούντων*. Errat autem, si quid video, Dresselius, in adn. ad Epit. alter. C. CIV genuinam existimans scripturam: *κακῆ διακρόοντας ἡμᾶς λιμῶ — ἐδειμάτων, ὅπως*. Nam *διακρόοντας* omnino ineptum est. Probabile est autem, *ἐδειμάτων* additum esse ab aliquo, qui verba corrigenda esse intelligeret. In Recognit. VII, 82 est: „adfigentes nos fame, verberibus, metu, uti ne quod esset in vero proderemus“. Apparet igitur, Rufinum neque *διακρόοντας* neque *ἐδειμάτων* prae oculis habuisse. Etiam ea, quae inveniuntur in Epit. prior. C. CIV, quantumvis diversa a reliquis, nostrae favent conjecturae. — V. 8 nihili est codicis O scriptura *Ἰουδαίας*. Admittendum erat, quod praebet codex C: *Ἰουδαίους προσήλυτους*. Contrario errore paulo infra, v. 15, pro *φιλάς* in cod. O scriptum legitur *φιλοῖς*. *Ἰουδαίους* est etiam in utriusque Epit. C. CIV. — V. 14 Dresselius *λέγω δὲ* scripsit secundum Epitomen, quamvis uterque codex *λέγω δὲ* praebet. Infra, p. 318, 11, 330, 12, 363, 1 Schweglerio obtemperavit, *λέγω δὲ*

corrigenti pro scriptura codicum *λέγω δὲ*. Alii tamen locis non item. Utraque locutio et ferri potest et invenitur in codicibus, saepius tamen *λέγω δὲ* quam *λέγω δὴ*. Illa praeter locos jam citatos p. 50, 5 sq., 67, 6, 84, 34, 96, 2, 12, 104, 4, 166, 11, 167, 11, 177, 11, 178, 18, 190, 6, 214, 12 et 15, 216, 1, 16, 218, 13, 221, 11, 293, 8 (in codice O), 327, 1, 344, 4, 361, 14, 363, 1, 390, 15, cfr. etiam *δὲ λέγω*, 366, 5; haec 221, 17, 242, 2, 248, 12, 263, 16, 288, 9, 290, 14, 298, 8 (in codice C), 299, 16, 330, 5. Alia utriusque formulae exempla collecta habentur apud Boissonadium „Notices“, Vol. X, p. 147, et in Thesaur. Stephan. Vol. V, p. 158 extr.

P. 287, 5 sqq. et in Epit. alter. C. CV quae leguntur verba: *διὸ καὶ σέ, μήτηρ, εὐχόμεθα, ἵνα ὦν ἡμᾶς κατηξιώθημεν ἀγαθῶν, τούτων καὶ σὺ μεταλάβῃς*, aperte vitiosa sunt. Contra correctae est varia lectio, quam praebet Epit. prior. C. CV: *διὸ καὶ σέ, μήτηρ, εὐχόμεθα, ὡν ἡμεῖς κ. α., τούτων καὶ αὐτὴν μετασχεῖν*. Illic rescribendum videtur: *διὸ καὶ σοὶ, μήτηρ, εὐχόμεθα*. Aliam rursus scripturam indigitare videntur verba Recognit. VII, 83: „quod et tibi optamus evenire, sicut et nobis concessit deus“. — V. 8 sqq. haec edita sunt ex utroque cod.: *αὐτὴ οὖν ἐστὶν ἡ αἰτία, τεκοῦσα, δὲ ἦν ἐνόμισες ἡμᾶς τεθνήσκειν, τῷ ἐκείνῃ τῇ χαλεπωτάτῃ νυκτὶ ὑπὸ πειρατῶν ἀρδῆναι ἐν πελάγει, σὲ δὲ νομίζεν ἡμᾶς ἀπολωλέναι*. Pro inepto vocabulo *τῷ* Epit. alter. C. CV porrigit genuinam scripturam: *τὸ*, ubi eadem sunt verba praeter *τεκοῦσα* et *σὲ δὲ νομίζεν ἡμᾶς ἀπολωλέναι*. Contra in Epit. prior. C. CV. scriptum reperitur: *αὐτὴ οὖν ἐστὶν ἡ αἰτία, δὲ ἦν ἐνόμισες ἡμᾶς ἐν τῇ θαλάσῃ τεθνήσκειν*, et in Recognit. VII, 83: „Hinc ergo fuit, mater, quod nos a piratis raptos, tu in mari defunctos esse credidisti“. Facile apparet, in Hom. diversarum recensioneum scripturas in unum esse compactas. Sed ne ea quidem, quae sunt in Epit. altera, ex una videntur recensione petita esse. Pari ratione turbatum videtur in verbis, quae sunt v. 13 sqq., haec: *ἵνα, φησὶ, μηδεμίαν τις ἡμέρα ἄμοιρος γένηται, ἀπ’ ἧς τὰ ἑμαυτῆς ἀπέλαβον τέκνα, καδ’ ἦν ἂν οὐ συνεστιαθῆναι αὐτοῖς*. Sic cod. O. In cod. C reperitur: *ἐν ᾗ μὴ συνεστιαθῆναι*. Ad illa proxime accedunt, quae habentur in Epit. prior. C. CVI, nisi quod vocabulum *ἄμοιρος* alia est sede collocatum et in uno codice haec invenitur varia scriptura: *καδ’ ἦν ἂν τοῦ συνεστιαθῆναι*. In Epit. alter. C. CVI prima verba sunt eadem, quae in Homil., at post *τέκνα* habentur haec: *μὴ συνεστιαθῆναι αὐτοῖς*, pro quibus in cod. V. legitur: *μὴ συνεστιαθῆναι αὐτοῖς*. Rufinus, quum in Recognit. VII, 84 nihil reperiat nisi hoc: „ut ne una, inquit, die damnum patiar consortii et societatis natorum meorum“, omnino non legisse videtur verba: *ἀπ’ ἧς τὰ ἑμαυτῆς ἀπέλαβον τέκνα*. Exstiterunt autem duae vel tres scribendi rationes, quarum prima fuit haec: *ἵνα μηδεμίαν τις ἡμέρα γένηται, καδ’ ἦν* vel *ἐν ᾗ ἂν μὴ συνεστιαθῆναι αὐτοῖς*, altera haec: *ἵνα μηδεμίαν τις ἡμέρα ἄμοιρος γένηται τοῦ συνεστιαθῆναι*, vel *τοῦ με συνεστιαθῆναι αὐτοῖς*, tertia haec: *ἵνα μηδεμίαν τις ἡμέρα ἄμοιρος γένηται τοῦ συνεστιαθῆναι* vel *μὴ συνεστιαθῆναι αὐτοῖς*. — V. 15 recte fecit Dresselius, quod secutus est Schweglerum, pro *ταῦτα* corrigentem: *ταυτὰ*. At oblitus est, eandem correctionem adhibere Epit. alter. C. CVI.

P. 288, 2 et in Epit. alter. C. CVI post *ἐπεὶ* et ante *πολλῶν* intercidisse aliquis dicat: *ἄλλως*, ut „alioqui“, est in Recognit. VIII, 84. In Epit. prior. C. CVI loco vocabuli *ἐπεὶ* legitur: *τάχα γὰρ εἰ μὴ τούτου*. An in eo acquiescere licet, ut statuitur, ad *ἐπεὶ* mente supplendum esse: *εἰ μὴ τὸν ὑπὲρ ἑαυτῆς ἐφ’ ὅλετο λόγον*? Cfr. Vigeri Idiotism. libr. ed. quart. p. 402, adn. — V. 4 merito Dresselius formam barbaram *ἐξέφρασαν*, de qua nuperime egit Cobetus Nov. Lect. p. 369, secundum Davisionem mutavit in *ἐξέφρασαν*. Genuinam scripturam habet Epit. prior. C. CVII, falsam Epit. alter. C. CVII, quam non correctam ab editore jure quis miretur. — V. 5 scriptura Hom. codicum: *αὐτῇ τὴν ξενόδοχον*, quae recte etiam in Epit. prior. C. CVII est recepta, praeferenda est ei, quam in Epit. alter. C. CVII e libris edidit Dresselius: *αὐτῇ τῇ ξενόδοχῳ*.

P. 289, 6 Dresselio recipienda erat codicis O scriptura, ita quidem ut

post *ἀμυνεν*, quod est v. 4, virgula incideret. — Idem est in Epit. prior. C. CVIII. Rufinus legisse videtur: *δτι μετὰ τὸν ἀναγνωρισμὸν ὑπὸ τῆς πολλῆς χαρᾶς τροφῆς μεταλαβεῖν οὐκ ἠδυνήθη*, interpretatus enim est Recognit. VII, 86: „quia ex quo recognoverit filium prae multo gaudio cibum capere omnino nequiverit.“ *Ὅτι* habet etiam cod. O Epit. alter. C. CVIII. — V. 7 recte Dresselius scripsit: *ἐμαρτύρησε*. Probum tamen est etiam *ἐμαρτύρει*, quod editum est in Epit. alter. C. CVIII et prae oculis fuit Rufino, l. c. interpretanti: „testabatur“. At miretur quis, in Epit. prior. C. CVIII repositum: *μαρτυρήσει*, quod furca erat expellendum. — Quod v. 9 et 11 codicis O lectionem *φανστιγιανός* sprexit Dresselius, satis mirum est; cfr. modo p. 286, l. — V. 12 sq. quae est in cod. C scriptura, habetur etiam in Epit. alter. C. CVIII. Videtur ea sic esse corrigenda: *ἡμέραν τῆς* vel *ἀπὸ τῆς ἐπιγνώσεως χωρῖσαι τῆς ἡμῶν τραπέζης*.

P. 290, 1 sq. quam Homil. codices praebent scripturam, reperitur etiam in libris mscr. Epit. prior. C. CIX, nec dubium est, quin praeferenda sit ei, quae edita est in Epit. alter. C. CIX. Rufinus secundum verba, quae sunt in Recognit. VII, 87: „non nos vincat malignus occasione accepta per affectum matris“, locum rursus aliter scriptum reperisse videtur, sic opinor: *πρόφασιν εὐρούσα τῇ μητρὸς στοργῇ*.

P. 291, 1, 2, 16 mireris non receptas codicis O. scripturas: *τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιμίλειαν, λυσσῶντα, λοιδορηται*.

P. 292 locum, qui est v. 2 sq., ego sic interpunxerim: *ἔστι δὲ αὐτῇ κίλλος, ἢ ἐν τῇ ψυχῇ εὐνομία. μύρου δὲ πνέει, τῆς ἀγαθῆς γῆμις*. — Subinde in manuscripto Dresseliano revera e codice O enotatum reperio: *φῶρεα*, quae vox est nihili. Scribendum procul dubio: *φάρη*, cui correctioni favet etiam codicis C scriptura *φορεῖ*. — V. 19 mireris non receptam codicis O lectionem: *πῶς τὴν ἀόρατον προαίρεσιν σωφρονίσει*; pro qua etiam codex C spondet, sed admissam Schwegleri conjecturam: *πρὸς τὸν μὴ ὁρῶντα πῶς σωφρονήσει*.

P. 293, 3 et 5, Dresselio recipiendae erant codicis O scripturae: *ἔσομένην Θεοῦ χρίσιν*, et: *ἐργασθαι*. De posteriore cfr. v. 11. Contra V. 14 praeferenda erat codicis C lectio: *πεγομένη*.

P. 294, 11 equidem non mutaverim codicum scripturam: *βλέπεται*, sc. *ἡ μοιχεία*.

P. 295, 4, recipienda erat codicis O scriptura: *εἰ*. Secundam vocabuli *εἰτε*, quod codex C porrigit, syllabam dissographiae, quam vocant, deberi, facile apparet.

P. 296, 1 sqq. haec reperiuntur edita: *τοσοῦτον ἀγαθὸν σωφροσύνη. εἰ μὴ δτι νόμος ἦν, μὴδὲ δίκαιον ἀράπιστον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν, τάχα που τῶν ἰθῶν ὁ πεπλανημένοι διὰ σωφροσύνην μόνον σωθῆναι ἰδύραντο*. At quis non videat, in primis verbis aliquid esse turbatum? Scribendum procul dubio: *τοσοῦτον ἀγαθὸν σωφροσύνη, δτι, εἰ μὴ νόμος ἦν, cett.* Praeterea corruptum videtur vocabulum *μόνον*. Conjiiciat aliquis: *μόνην*. Sed probabilius duxerim: *μόνον οὐδ*. Spontent pro his emendationibus, si quid video, verba in Recognit. VII, 88 posita haecce: „In tantum autem pudicitia, inquit, deo placita est, ut etiam his qui in errore sunt positi, nonnihil gratiae in praesenti conferat vita“. — V. 12 sq. non erat vilipendenda codicis O scriptura: *ὅπως ἐν σκεπεινῷ τῆς θαλάσσης τόπω ἰδόντες τὰ τοῦ βαπτίσματος σχεδιάσωμεν*, quamvis in margine adnotatum sit de postremis quattuor verbis: *παρένθετον* (sic enim scribendum) *καὶ νόθον*. Reperitur illa ipsa scriptura in Epit. prior. C. CIX, nisi quod pro *ἰδόντες* legitur: *γινόμενοι*. Cum codice C, cuius scripturam repraesentandam curavit Dresselius, consentit Epit. alter. C. CIX, hoc uno excepto, quod vel in ea non reperiuntur verba: *ἐν ἀκατασκόπῳ*. Hinc suspicetur aliquis, haec verba ex interpretamento verborum: *ἐν σκεπεινῷ*, orta esse. Sed dubitare licet, non jure. Certe ei, qui scripturam *βαπτίσαι δυνθόμεν* amplexus fuerit, non erunt tentanda. Neque prorsus idem significant dictiones *ἐν σκεπεινῷ τόπῳ* et *ἐν ἀκατασκόπῳ*. *Σκεπεινός τόπος* est „locus

a ventis tutus“, γαληνός τόπος, ut appellatur v. 15 sq. *Ἀκατάσκοπος* apud Clementem Paed. III, p. 266 A est „ab exploratoribus tutus“. *Ἐν ἑπιτομῇ* hoc loco interpretandum „clam“. Cavendum vero ne, qui hic dicitur *σκεπεινός τῆς θαλάσσης τόπος*, confundatur cum eo, qui p. 297, 16 appellatur *ὁ σκεπεινός τόπος*. Is enim est „opertus locus“, non in ipso mari situs, idem, qui p. 297, 1 sq. audit: *κρυφαῖος τόπος*. — Ceterum ut alibi sic etiam in Homil. et in Epit. utr. C. CLX et CX de forma adjectivi variant libri mscr., praebentes *σκεπεινός* et *σκεπηνός* et *σκεπινός*. Postremam formam, quae in Homil. ex codice C recepta est, omnium minime tulerim, quippe quae apud infimae demum aetatis scriptores usurpata esse videatur. At formae *σκεπεινός* et *σκεπηνός* cur dubiae fidei perhibeantur in Theophan. ed. Paris. s. v. *σκεπηνός*, non intelligo. — V. 14 aperte praeferenda erat lectio codicis C: *ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν γενομένων ἡμῶν*, quam praebet etiam utriusque Epit. C. CX. — Eodem versu secundum Epit. priorem scribendum: *καὶ μεταξὺ*, atque hujus Epitomes scriptura reponenda etiam in Epit. alter., ubi quod C. CX editum est: *μεταξὺ πέτρων τινῶν γαληνὸν καὶ καθαρὸν τόπον ἐπορησάντων*, ne tum quidem veri esse simile crediderim, quum pro *ἐπορησάντων* repositum fuerit: *ἐδπορούνητων*. — Mirum est quod verba v. 16 et p. 297, 1 sq. posita: *καὶ λουσαμένοι, ἐλθόντες ἐπὶ τὰς γυναῖκας παρελάβομεν. καὶ οὕτως ἐν κρυφαῖῳ τόπῳ πορευθέντες εὐχόμεθα*, omnino transmissa sunt in utraque Epit., quum tamen — ut taceam de loco, qui est C. CXI, mox accuratius tractando — in utraque, C. CXII, haec reperiantur verba ad rem, quae illis traditur spectantia: *θαλάσση ἡμᾶς λελουμένους εἰς τὸν ἀπόκρυφον τόπον ὑποκωρησάντας ἰδὼν* cett. Vix ac ne vix quidem a me impotrare possum, ut tantam fuisse Epitomatōris negligentiam existitem. Quare censeo, in Epitomis lacunam esse statuendam. *

P. 297, 1 facile aliquis conjiciat: *ἐπανελθόντες τὰς γυναῖκας παρελάβομεν*. At equidem non ausim quidquam mutare. — V. 4 non liquet cur Dresselius codicis O scripturam: *καὶ ταῦταις ταῖς γυναῖξιν*, posthabuerit ei, quae est in codice C: *καὶ ταῖς αὐταῖς γυναῖξιν*. Neutra tamen apta est. Erat enim mater inter ipsas mulieres antea commemoratas. In Epit. prior. C. CX nihil est nisi: *καὶ ταῦταις*. Equidem censeo, primitus scriptum fuisse: *μόνοις ἡμῖν συνειδῆναι τῇ μητρὶ ἐπέτρεψεν*, reliqua autem verba ex adnotatione correctoris male seduli orta esse. — V. 9 quae jure ex codice O recepta est et in Epit. prior. C. CX reperitur, formam *συνεισιτάδημεν*, mireris non repositam in Epit. alter. C. CX. — V. 10 *καὶ*, quod est ante *καθεσθῆτε* non male omittitur in Epit. utriusque C. CXI. — V. 12 tolerari nequit *καὶ*, quod est ante *αὐτός*, in Epit. utriusque C. CXI recte transmissum. — V. 13 sq. Homiliae habent: *ἅμα τῷ ἡμᾶς, γησῆν, ἀποστῆναι, γέρον συνεισῆμι ἰσχύτης, περιέργως κλέπτων ἑαυτὸν*, quod ipsum est in utriusque Epit. C. CXI, nisi quod in Epit. priore scriptum reperitur: *ἀποστῆναι μου, γέρον τις* (sic) *συνῆμι περιέργως, κλ. ἔ.*, et in Epit. altera: *ἰσχύτης, περιέργως κλ. ἔ*. Facile apparet, alteram verborum partem optime servatam esse in libris mscr. Homiliarum. *ἰσχύτης* et *περιέργως* etiam Rufinus scriptum repperit, cujus haec sunt verba in Recognit. VIII, 1: „Senex autem quidam pauper, et ut apparebat ex habitu operarius, curiose ex occulto observare nos coepit.“ At mirum est, nullumduem offendisse in vocabulo *ἀποστῆναι*. Jam unum solum verbum *συνεισῆμι* monstrare poterat, illud mutandum esse in *ἐπιστῆναι*. Accedit, quod res, qua de sermo est, acta non est postquam discesserunt Faustinus, Faustinianns, Clemens et reliqui viri, sed post reditum ipsorum; non *ἐν σκεπεινῷ τῆς θαλάσσης τόπῳ*, sed *ἐν κρυφαῖῳ τόπῳ*, qui commemoratur p. 297, 1 sq. Corruptelae ansam praebuisse videtur confusio duorum locorum diversorum, quam supra, adn. ad p. 296, 12sq. cavendam esse monuimus. Per se intelligitur, in Epit. prior., recepta emendatione *ἐπιστῆναι*, etiam *μου* mutandum esse. — In Homilia post *ἑαυτὸν* puncto incidendum est. In Epit. priore quae proxime sequuntur verba ad idem enuntiatum pertinentia, ita sunt scribenda: *καὶ βουλόμενος*

ὄρων αὐτὸς μὴ ὀρθῶσαι. — Deinde turbatum aliquid est in Epit. altera, ubi καὶ non est ante *προκατασκοπήσας* et sequentia verba usque ad *εἰσελθόντες* construuntur cum antegressis, tum vero pergitur: *εἶτα λάθρα ἐκβῆς ἠκολούθησεν ἐν εὐκαίρῳ τόπῳ προσελθὼν* cett. Quae corrigenda sunt ex Homiliis vel ex Epit. priore.

P. 297, 5 non video cur Dresselius spreverit codicis O scripturam: *ὑπὸ τὸν ἀπόκρυφον τόπον ὑποχώρησαντας*, quamvis etiam Epitomae C. CXII pro *ὄπῳ* habeant: *εἰς*. — V. 6 sqq. et in Epit. alter. C. CXII legitur: *καὶ ἐπειδὴ εὐχόμενους εἶδον, ὑπεχώρησα· ἐλεῆσας δὲ ὑμᾶς ἀνέμεινα, ὅπως ἐξιοῦσι προσομιλήσας πείσω μὴ ἀπατάσθαι*. Sic etiam in Epit. prior. C. CXII, nisi quod hic pro *ἐλεῆσας* dicitur: *καὶ ἐλεῆσας*. In his si genuinum est *ὑπεχώρησα*, senex dicit, se secessisse, sed in ipso loci secreti introitu restitasse, ut Petri comites exeuntes opperiretur. At cur, quaeso, prius quam hi accessit? Praeterea aliter narratur res p. 297, 16. Denique in Recognit. VIII, 2 nullo verbo traditur antea secessisse senex, sed haec sunt verba: „observans ergo de occulto quid in secreto ageretur, orantes inspexi; miseratus igitur errorem vestrum, opperiri coepi, usquequo egressos alloquerer“ cett. Aut igitur vehementer erro aut scriptum erat: *οὐχ ὑπεχώρησα, ἐλεῆσας δὲ* cett. Quod in Epit. priore reperitur, jam longius abest a genuina scriptoris manu; est enim nihil aliud quam depravata scriptura liberius mutata. — Pro eo quod est v. 17 sq., in Epit. prior. C. CXII ex aliquot utriusque Epitomes codicibus ante *ἐν ποταμῷ* reperitur editum: *καὶ*. Quod quum ineptum sit, conjiciat aliqui, primitivum scriptum fuisse: — *καὶ τίνων καὶ πόθεν, ἐν ποταμῷ* cett. Cfr. adn. ad p. 57, 6. At praestat, opinor, acquiescere in eo, quod codices Homiliarum et reliqui Epitomarum libri mscr. praebent.

P. 299, 2 recte Dresselius scripsit: *ἔχων*, quod est etiam in Epit. prior. C. CXIII; at in Epit. alter. C. CXIII intactum reliquit: *ἔχον*. — V. 11 particulam *ἢ* variae scripturae indicium esse censeo.

P. 300, 5 vellem Dresselius repraesentasset ordinem verborum, qui est in codice O, exhibente: *ἢ κυλλὴν τὴν χεῖρα ἔχει*. Sic etiam Epit. alter. C. CXIV. — V. 6 ego scripserim: *τὸ σῶμα*, quod est in utriusque Epit. C. CXIV. — V. 9 neacio an pro corruptis vocibus *παράσχω* vel *παρασχῶ* scribendum sit: *παρασχῆσω*, ut voluit Schweglerus, quamvis etiam Epit. alter. C. CXIV porrigat: *παρῆσω*. — V. 10 non video, cur Dresselius non receperit *τὸ τοιοῦτον* ex codice O, quum praesertim paullo ante, v. 8, *τοιοῦτόν τι* in utroque codice legatur. Omnino hic scriptor potius hac, quam altera forma: *τοιοῦτο*, uti solet. — V. 18 neque omittere licet *μεγάλως* secundum codicem O, quanquam hic consentientes habet libros mscr. Epit. prior. C. CXV, neque tolerandum est illud adverbium non mutatum. Vel sic tamen non crediderim, in eo nihil latere nisi: *μεγάλα*, quod ex cod. O receptum est in Epit. alter. C. CXV, sed conjicio *μεγάλως* ortum esse ex: *μεγάλ' ὄσ'*, h. e. *μεγάλα, ὄσα*.

P. 301, 4 praefereundum videtur ordo verborum, qui reperitur in codice C et in Epit. alter. C. CXV. In Epit. prior. perperam transmissum est: *ἐργοῖς*. Contra fieri potest ut verba *τῆ γενέσει* ab interprete aliquo addita sint. Praeterea vereor ne v. 5 et in Epit. alterius C. CXV turbatum sit. Certe *σοι* ante *λόγῳ* collocatum minus placet. — V. 13 non erat recipienda particula *καὶ*, quam neque Epitomae agnoscunt. — V. 15 in libris mscr. tam Homiliarum quam Epitomarum C. CXV ante *βουλομένη* interdicis esse videtur negatio.

P. 302, 6 scriptum oportuisse: *πολλοῦ δὲ χρόνου διελθόντος ὡς οὐκ ἔλαβε γράμματα παρ' αὐτῆς αὐτὸς* cett., ostendit Epit. alter. C. CXVI. Etiam libri mscr. Epit. prior. C. CXVI servaverunt: *ὡς*. — V. 14 post *ἐτελεύτησεν* commate, non puncto majore, erat incidendum. — V. 16 sqq. secundum codicem O sic scribendum erat: *ταῦτα τοῦ γέροντος ἐπόντος συνιδῶν, ὅτι, ὃν ἔλεγον γέροντα τεθνᾶναι, οὗτος αὐτὸς ἦν, ἐξ ὧν ἔλεγον, ὃ*

πατήρ ὁ ὑμέτερος, οὐκ ἐβουλήθη τὸ καθ' ὑμᾶς cett. Sic etiam Epit. alter. C. CXVII.

P. 808, 15 sqq. ex verbis: οἱμοὶ ἄνερ, ἡμᾶς ἀγαπῶν κρίσει μὲν αὐτὸς ἐτελεύτησας, ἡμεῖς δὲ ζῶντες ὡς ὁρῶμεν καὶ τροφῆς ἀπὶ μεταλαμβάνομεν, id quod quintum tenet locum non dubito quin vitium traxerit. Neque enim opinor quemquam in ea fore sententia ut censeat, vocabulum κρίσει explicandum esse ex verbis p. 804, 18 sqq. positis hisce: οὐ γὰρ ἠδύναμην, περὶ τῶν ἐμοὶ ἀγαπημῶν τὰ μέγιστα ὡς περὶ θανάτων κρίνας, πρὸς τὴν τοῦ βίου τροφὴν ἑαυτὸν ἀποδιδόναι. Conjectio equidem scriptum fuisse: ἐκεῖ σὺ, vocem ἐκεῖ de tempore usurpatam esse existimans, ita ut fere idem significet, quod vox ἐκκαλεῖ v. 18 posita, et in sequentibus oppositum habeat vocabulum ἀπὶ, quod non solum in Homil: codice O, verum etiam in libris mscr. Epit. prior. C. CXVIII reperitur.

P. 804, 4 Dresselius secundum codicem O scripsit: οὐ δὲ ὑπὸ χαρᾶς ἀφρισίου διαφάνου ἀμφοτέροι, καὶ λαλεῖν ἀλλήλοις βουλόμενοι, ἀπασί σοχαθόντες ἐκ τῆς ἀπλήστου χαρᾶς οὐκ ἔδύνατο κρατεῖν. Codex C loco praepositionis ἐκ praebet copulam καὶ, ut saepius confusae sunt hae voces. Praepositionem porrigit etiam utraque Epitome C. CXVIII. Ea autem si genuina est, desideratur objectum verbi κρατεῖν. Jam Epit. prior pro κρατεῖν habet: ἐπέχειν ἑαυτοῦς. At non est dubium, quin haec verba sint interpolata. Pari verisimilitudinis specie aliquis dicat, delendam esse praepositionem ἐκ, ita ut verba τῆς ἀπλήστου χαρᾶς pendeant ex κρατεῖν. Neutra mutandi ratione sententiae succurritur, quae tam demum salva erit, quum κρατεῖν fuerit expulsum. Apparet enim, ad verba οὐκ ἔδύνατο cogitatione esse supplendum: λαλεῖν ἀλλήλοις. Nimirum pro οὐκ ἔδύνατο κρατεῖν primitum scriptum erat: οὐκ ἔδ. πρῶτον vel τὸ πρῶτον. His verbis aptissime annexa erant, quae proxime sequuntur: πλὴν μετ' οὐ πολὺ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ' ἔχε σε, φανόσθε cett. Minus aptum est, quod in utraque reperitur Epit.: καὶ μετ' οὐ πολὺ cett., a superiore illud manu perfectum. — V. 6 Dresselius suo jure secundum codicem O scripsit: μικρῶ πρόσθεν. Μικρῶ τάχισ, quod praebet codex C, habetur etiam in Epit. alter. C. CXVIII. Eadem dictio infra p. 312, 12 in utroque Hom. codice invenitur. Cfr. etiam Epit. alter. C. CXXVII.

P. 806, 5, Dresselius repraesentare debebat verborum collocationem in codice O repertam. — V. 11 praestat scriptura: μοι, quam porrigit utraque Epit. C. CXX. Contra p. 89, 15 recipiendum erat: μου, quod praeter codicem C reperitur etiam in utriusque Epit. C. XVI. — V. 13 sqq. editum est: ὑποπτεύω ὁδὸν μίπως ἢ μὲν ἀκριβοῦσιν, ἀληθεύουσιν, ἢ δὲ πταλούσιν, ἄμαθ' ἀσάχουσιν, et paullo infra, p. 806, 1 sq.: ἀπεχε, μὴ πως, περὶ ὧν ἀληθεύουσιν, ἐπιτυγχάνουσιν, καὶ οὐχὶ ἀκριβοῦντες λέγουσιν. Utrouque loco particulam μὴ cum indicativo praesentis constructam porrignant etiam Epitomae C. CXX, nisi quod priore loco Epit. alterius codex O habet: ἀληθεύουσιν, quod receptum mireris a Dresselio, praesertim non mutato simul verbo ἀσάχουσιν. Ego nihil omnino novandum arbitror, quum is, qui loquitur, indicet simul, putare se, ita esse, ut veretur; cfr., ut alia taceam, Godofr. Hermanni adnot. ad Sophoclis Ajax. v. 272. Ceterum pro ἀπεχε, quod etiam in utraque Epit. receptum videre est, reponenda erat varia lectio Epit. al. ap. Cotel.: ἐπέχε, h. e. σὸς πε, post quam vocem etiam in Evang. Lucae XI, 86 invenitur μὴ cum indicativo praesentis constructum. — V. 16 priores partes non tribuerim lectioni μόνον, quae neque in Epit. altera reperitur. — Ibidem et in Epit. prior. C. CXX sine mora praeferenda erat scriptura: πάντως.

P. 808, 4 scribendum opinor: τοῦ, pro τὸ. — V. 6 sq. quod editum esset, recte habet, reponendumque etiam in Epit. utriusque C. CXXI. — V. 11 et 14 Dresselio recipiendae erant lectiones codicis O, quarum posterior vel per se scripturae codicis C praeferenda. Cum codice O de hac consentit Epit. prior et fere etiam Epit. altera. Ad illam proxime accedit Epit. prior. C. CXXI.

P. 807, 4 quae jure sprete est codicis C scriptura, eam in Epit. alter. C. CXXII repositam videre est nulla adhibita mutatione. — V. 13 ferri posse videtur scriptura codicis O: *μέχρις οὐν δεῖ περι τοῦτου πάσμεν σε. Μέχρις δεῖ* cum indicativo futuri constructum est etiam p. 88, 11 sq.; cum indicativo imperfecti p. 868, 10 sq.; at etiam cum conjunctivo aoristi, non addito *ἄν*, p. 888, 7, ut in Epit. utriusque C. CXXIII editum est, quamquam libri msr. aut magis aut aequae favent scripturae, quam habet Hom. cod. O.

P. 808, 8 post *αὐτοῖς* excidit: *γὰρ*, quod servavit Epit. alter. C. CXXIV. — V. 6 praestat secundum codicem O omittere verbum *ἔφη*. Consentit Epit. pr. C. CXXIV. — V. 8 sola vera est codicis C scriptura: *ἀρχαίαι*. Ipse, ut nunc video, retractavit suam sententiam Dresselius in adn. 1 ad Epit. alter. C. CXXIV. Praeterea dicat aliquis praestare scribere: *τοῖς μὲν πεπιστευμένοις*, et sequens *ἀπιστοῦσι* intactum relinquere; certe haec mutatio facillior ea, quam commendavit Davisius. At enim obstant utrique emendandi rationi ea, quae leguntur in Epit. alterius C. CXXIV, nisi forte sunt interpolata. — Quae v. 13 sqq. leguntur, reintegranda sunt ex eis quae habentur in Epit. alterius C. CXXIV, ubi tamen pro *γινόμενων* scribendum erat: *γενομένων*, et *σοῦ* pro *σου*.

P. 809, 2 verba corrupta *καὶ ἀπραΐαι*, quae desunt in codice O, ut in utriusque Epit. C. CXXIV, in textum, quem vocant, recepit Dresselius ex codice C; id quod equidem haud vituperaverim, modo alterum recte emendetur. Scribendum autem: *καὶ ἀπραΐαι*. Sermo est de venditione Nicetae et Aquilae, quo de vid. p. 286. Hac ipsa venditione effectum erat, ut juvenes graecis disciplinis erudirentur; unde apparet, quam apte haec res verbis proxime sequentibus commemoretur. — Quae v. 4 sq. posita sunt verba, adhibenda erant ad corrigenda ea, quae ipsis respondent in Epit. alter. C. CXXIV. — Cum eo, quod v. 7 e codice C verborum in perpetuitatem receptum est, cfr. Eccl. VIII, 11: *Ἐπληροροῦθή καρδία υἱῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐν αὐτοῖς τοῦ ποιῆσαι τὸ πονηρόν*. At nescio an magis genuinum sit *πληρορορηθῆναι* sic nude positum, ut est in utriusque Epit. C. CXXIV. — In iis, quae proxime sequuntur, cur Dresselius formam *εὐθύς* a codice O praebitam spreverit, non exputo, quamquam etiam *εὐθύ* ferri posse concedo, cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 144 sq.; neque opus erat, *τέκνα*, quod deest in codice O, ex libro C recipere, quum *τὰ δίδυμα* per se optime stare possit. — V. 8 sq. aut in verbis: *καὶ τοὺς σοὺς ἀπολαβεῖν* excidit: *σε*, aut pro *σοι* *συνελθεῖν* scriptum erat: *σε σ.*, similiter atque paullo ante v. 5 est: *συνελθεῖν κλήμεντα*. Alterutra emendandi ratio adhibenda etiam Epit. alter. C. CXXV. — V. 12 et in Epit. alter. C. CXXV scribendum videtur: *ἔμὲ ἐννοῶν μὴ ἔχειν περι τοῦ ὑπὸ σοῦ χηρυσσομένου λόγου*, pro: *ἐν ἐννοίᾳ μὴ* cett. Cfr. Epit. prior. C. CXXV. — V. 13 sq. prorsus inepta est codicis O scriptura: *προτραπέμενά μοι*, in textum recepta, aptissima contra lectio codicis C: *προτραπέμενον με*, quam habet etiam Epit. alter. C. CXXV.

P. 810, 7 secundum utrumque codicem recte editum est: *καὶ τῷ ἀλφοντι ἀπὸ τοῦ τῷ ἱμάτιον προσδιδόναι καὶ τὸ μαφόριον*. Contra quae in Epit. alter. C. CXXV recepta est scriptura: *μαφόριον*, non erat admittenda. Matthaeus V, 40 et Lucas VI, 29 pro eo quod est *μαφόριον* commemorant *χιτῶνα*. Sequitur hos is qui Epitomen priorem composuit, C. CXXV. Utrum hinc concludendum est, maforium ab eo, qui primus *μαφόριον* posuit pro *χιτῶνα*, acceptum esse in eam sententiam, ut idem valeret, quod „tunica“; an potius statuendum erit, illum hominem „muliebre tegumentum capitis, colli ac humerorum“ — sic enim *μαφόριον* recte interpretatur Suicerus Thesaur. ecclesiast. Vol. II, p. 322 — substituisse in locum tunicae, quoniam in eo offenderet, quod dominus noster Jesus Christus eum, ad quem ipsius verba sunt directa, juberet ipsum plane nudum incedere? Varias vocabuli, quod etiam „scapulare“ valere docet Du Fresnoe Glossar. ad Script. med. et infim. Latin. T. IV, p. 491, significaciones congressit hic

idem vir doctus l. c., p. 811, ubi traditum reperitur, „maforteum“ usurpari de tunica tam muliebri quam virili. — V. 10 ferri poterat: *καὶ ὁς*, quod praeter codicem O praebet etiam Epit. alter. C. CXXVI, pro scriptura codicis C: *καὶ ὁ πατὴρ*, quamquam fatendum, illud usui huius scriptoris minus respondere. — V. 18 scriptum oportuisse: *ὄφελος*, monuit Dresselius adn. 4 ad Epit. prior. C. CXXVI et adn. 8 ad Epit. alter. C. CXXVI.

P. 811, 6 recte fecit Dresselius, quod non obtemperavit Schweglero, *ἡδεως* pro *ἀδεως* scribendum esse suspicanti. *Ἄδεως* significat „pro arbitrio, quantumlibet“, quo significato cum *ἀφθόνως* coniungitur, e. g. apud Philonem De Cherub. Vol. I, p. 157, l. 9.: *πᾶσιν ἀδεως καὶ ἀφθόνως χροῖμυδα*, cfr. quae congestit Hasius in Thes. Stephan. ed. Paris. Vol. I, p. 636. — V. 15 ego ex codice O receperim: *δὲ*, contra secundum codicem C scripsim: *προφήτης παρών*.

P. 812, 5 sqq. probabiliorum iis, quae adhuc propositae sunt, hanc ego duco restitutionem: *οὐ δὲ τὰ τῆς μελλούσης βασιλείας κριτὰς λαβὴν, οὐδὲν ἄλλο ἀπολαύουσιν τῶν ἐνταῦθα (ὡς ἄλλοτεροι βασιλεῖς ἴδια ὄντα αὐτοῖς νοσφίζεσθαι οὐκ ἔξεστιν) ἢ ὕδατος μόνου cett.* Verbo *ἀπολαύειν* usus est hic scriptor etiam paullo infra v. 14; *ὡς* est: „quandoquidem nam“. — V. 9 Dresselio recipienda erat codicis O scriptura: *ἐγείτω*. — V. 10 pro *παντὸς ὁράντος* faciliore quam Schweglerus mutatione scripsit aliquis: *πάντ' εἰς ὁράντος*. P. 844, 10 sane scriptum legitur: *τοῦ παντ' ὁράντος Θεοῦ*. — V. 11 recipienda erat codicis O scriptura: *θῆλει*.

P. 813, 2 nescio an scribendum sit: *τοῖς τὰ ἐσόμενα ἐλομένοις ἀγαθοῖς ἀνδράσιν οὐδὲν συνπάχουσιν*, similiter atque paullo infra, v. 6, scriptum legitur: *πολλὰ τοῖς τὰ ἐσόμενα ἐλομένοις συγκαροῦσιν*. — V. 8 sqq. et in Epit. alter. C. CXXVI secundum Epit. prior. C. CXXVI respondentem arbitror: *νῦν με πέπεικας — πλεονεκτοῦσι. καὶ διὰ τούτο cett.* — V. 7 sq. et in Epit. alter. C. CXXVI quod legitur: *ὅτι τὰ ὁμοία οὐ παρέχουσιν ἐκὶ τοῖς ἐνταῦθα αὐτοῖς συγκαροῦσιν, ἢ αὐτοὶ αὐτοῖς συγκαροῦσαν*, ego quoque vitio laborare existimo. Fieri potest ut verba: *ἢ αὐτοὶ αὐτοῖς συγκαροῦσαν*, ex adnotatione ad verba *τοῖς ἐνταῦθα αὐτοῖς συγκαροῦσιν* proptante in perpetuam verborum irrepserint. — V. 15 Dresselio recipienda erat codicis O lectio: *παθήματα*, licet infra, p. 814, 7 et 10 *πάθη* exhibentis.

P. 814, 3 sq. qui est locus, secundum codicem O, quocum consentit Epit. prior. C. CXXVII, Dresselio sic erat scribendum: *εἰ γὰρ ἐν πάσι τὰ κτήματα προξενεῖν οὐδε τοῖς ἔχουσιν ἁμαρτήματα, ἢ τούτων ὁπῶς ποιεῖ στήρησις ἁμαρτιῶν ἐστὶν ἀφαιρέσις*. Ei vero, qui in altera, quam codex C praebet, scriptura acquiescere maluerit, certe secundum Epit. alter. C. CXXVII constituendus erit locus. — V. 5 sq. nescio an sufficiat τὰ mutare in *καὶ*. Qua voce recepta pendet etiam *αἰρεῖσθαι* ex *δικαίως*, nec opus videtur sumere, ad *ἐπ' ἐκάστη* additum fuisse *εἶναι*. Cfr. Aeschyl. Suppl. 956 Well.: *ὡς ἐπ' ἐκάστη διεκλήρωσεν Δάναος θεραποντιδα φέρων*. — V. 6 secundum codicem O sic scripturam: *τί δὲ καὶ τὰ πάθη εἰ δικαίως πάσχομεν; καὶ ὁ Πέτρος δικαιοῦνται*. Nondum persanatus locus. Scribendumne: *τί δὲ κατὰ τὰ πάθη; ἢ δικαίως πάσχομεν; καὶ cett.*: „Quid vero quod attinet ad afflictiones? Num“ cett. Mirum est, in utriusque Epit. C. CXXVII deesse verba *καθὼς — πάσχομεν*. Opinor casu transmissa esse. — V. 12 interpungendum erat: *τί δὲ; οὐ cett.* — Quod v. 16 receptum est participium *πενόμενον*, etiam in Epit. alter. C. CXXVII repositum oportuit.

P. 815, 4 et in Epit. alter. C. CXXVII intercidit verbum finitum, ad vocabula: *ἢ ἐπινοκῶν, ἢ ψευδόμενος, ἢ ἀπίστως βίους*, pertinens, huius fere significationis: „deprehenditur“ vel „peccat“. — V. 6 sqq. recipienda erat codicis O scriptura: *ἀλλ' ὅτι μηδὲν ἁμαρτάνοντες ἐπὶ μόνῳ τῷ τῆν. ἐλεημοσύνην μὴ ποιεῖν, διὰ τὸ μὴ ἔχειν, καταδικασθῆναι οὐκ ἔχουσι*. — V. 12 quod in Homil. invenitur: *ὁφείλω τῇ τάξει τὸν λόγον ἐκδεῖναι*, in Epit. alter. C. CXXVIII partim casu corruptum partim consulto mutatum videtur. est in: *ὁφείλοντι τῇ τάξει τὸν λόγον ἐκδέσσομαι*. Etiam magis interpolata sunt verba, quae leguntur in Epit. prior. C. CXXVIII. Equidem ne *ἐκδεῖναι*

librario, cui debemus codicem C, inde probabile fit, quod verborum, quae in hoc codice desunt, transmissio facillime ex eo explicatur, quod oculi scribae a verbis *μη πεποιηκότις* transmigraverint in verba *μη πεποιηκότεων*.

P. 321, 6 recipienda erat codicis O lectio: *διακρινει*, quae eadem habetur Psalm. LXXXII, 1. — V. 17 scriptum oportuit: *και εισι*.

P. 322, 6 non vituperaverim equidem quod Dresselius non recepit codicis O scripturam: *ημων*, quamvis ea consentiat cum eo, quod est Deuteron. VI, 4. — At non laudo, quod v. 18 non curavit codicis O lectionem *αρχοντα*, quae ipsa invenitur Exod. XXII, 28, quum praesertim ex illo codice receperit: *σου*. Nec profecto intelligo, quo jure Uhlhornius l. c. p. 128, adn. 40, scripturam *αρχοντα* correctori deberi censeat. — Praeterea ex illo veteris Testamenti loco v. 17 ante *ου πακολογησεις* inserendum est vocabulum *θεους*, quod, ut hoc Homiliarum loco facillime intercidere potuit, ita in utroque codice servatum videre est supra p. 320, 10.

P. 323, 11 sq. haud scio an legendum sit: *και προς το ειπειν με, ου δει πακολογειν θεους, επηγγεις προς τουτο το δεικαι, δει cott.* Similis est locus, qui proxime sequitur v. 18 sq.: *προς δε το ειπειν με, δει δει θεους λεγειν* —, *και προς τουτο δεικαις, δει cott.* Sic autem scriptum oportuit secundum cod. O.

P. 324, 16 ferenda videtur utriusque codicis scriptura: *απολειφθείσης βοηθείας*, accipienda ita fere, ut factum est in interpretatione latina, ubi redditur: „deficiente auxilio“. — V. 18 recipienda erat codicis O scriptura: *αλλάξει*. Infra p. 326, 18 Dresselius ipse reposuit codicis O lectionem *ει βουλει*. Pariter p. 354, 10 p. 357, 8 et 14, p. 369, 12 huic, non alteri codici, obtemperavit scribendo: *ει εχεις* et *ει εχει*. Contra, p. 372, 2 posthabuit codicis O scripturam: *ει ομολογήσεις* lectioni codicis C: *ει ομολογήσας*, p. 389, 13 et p. 375, 5 codicis O lectionem: *ει εχει*, codicis C scripturis: *ει εχη* et *ει εχοι*. P. 347, 10 recepit codicis C scripturam: *ει χρηζη*, quamquam codex O praebet: *ει χρηζη*, p. 364, 6 *επις ει μη δελος*, quod est in cod. C, ubi cod. O habet: *ελλεις*, p. 370, 10 *ελε δελος*, codicis C scripturam, pro qua codex O porrigit: *ελε δελος*. Attamen etiam codex O in Homilia XVI, cujus hic solius rationem habuimus, exhibet exempla conjunctionis *ει* cum conjunctivo constructae. P. 335, 6 in utroque libro mscr. reperitur: *ει εχη*. Ubi an indicativus sit reponendus dubitare liceat ei, qui potissimum sequi codicem O apud animum suum constituerit. Contra p. 348, 13 sq. minime tentanda est utriusque libri mscr. lectio: *επις ει μη τραπη*. Etiam p. 349, 2 libris de scriptura: *ει ιδη*, consentientibus obtemperandum erit.

P. 325, 4 dicat aliquis voluisse hunc scriptorem: *ουδενι γαρ εστιν η μονη γνωμη Σίμωνος*. — V. 5 credas fere, post *εγω* intercidisse: *γουν*. — De loco, qui est v. 12 sqq., probabiliter disseruit Uhlhornius l. c. p. 172.

P. 326, 3 ego sine mora receperim codicis C scripturam *διδους σοι σημεια*, quum Deuteron. XIII, 1 legatur: *και δεφ σοι σημεια, δει σοι ut in codice O intercederet facile fieri potuerit propter sequentes literas ση*. — Paulo infra aut v. 16 pro *ουτε* scribendum: *ουδε*, aut v. 17 *ουτε* pro *ουδε*.

P. 327, 10 non receptam mireris e codice O justam formam *παρέδοσαν*. Praeterea quaerendum, sitne verum, quod in adn. 8 traditur, codicem O praebere: *ειδωμεν*. Videtur potius intelligendum esse: *ιδωμεν*.

P. 328, 7 pro *ει* scribendum esse opinor: *η*. — V. 9 interpungendum erat: *τουτο λεγειν εστιν, ουκ αποδεικνυειν*. — V. 10 sq. quae leguntur verba: *δια τι ου νοεις, δει το μεν αυτογεννητον τυγχάνει η και αγεννητον, το δε γεννητον δεν το αυτο λεγεσθαι ου δυναται*, etiamnunc emendatione egent. Schweglerus pro *το μεν* conjecit scribendum esse: *ο μεν*. At obstat neutrum genus verborum *αυτογεννητον* et *αγεννητον*. Verosimilius est, excidisse post *το μεν* vocabulum: *γεγεννηκος*. Porro pro *δεν το αυτο*, quae conjectura est Davisii, codex C praebet: *δνα αυτον*, codex O: *δν, τα αυτα*. Quae posterior lectio recipienda esse videtur; plurali enim numero uti poterat hic scriptor, quia de pluribus uno sermocinatur, quippe de eo,

quod est *αὐτογέννητον*, et de eo, quod est *ἀγέννητον*. — Post verba proxime sequentia: *οὐδ' ἂν τῆς αὐτῆς οὐσίας ὁ γεγεννημένος τῷ γεγεννηκότι*, quum lacuna reperitur in codice O, Dresselius inseruit: *αὐτόν*, minus apte, opinor. Ego malim: *εἰη*. — V. 18 obtemperatum oportuit Schweglero.

P. 329, 7 in verbis: *Ἐν ἔστι τὸ ἀσύγκριτον*, Schweglerus pro τὸ volebat: *καί*. Facilius mutatio verbi τὸ in: *τι*. — V. 10 sqq. verba Simonis interrogantis: *μὴ γὰρ τοῦτό ἐστιν αὐτοῦ ἀπόρρητον ὄνομα* cett., et Petri respondentis: *ἐπίσταμαι ὅτι τοῦτο οὐκ ἔστιν αὐτῷ τὸ ἀπόρρητον ὄνομα*, necessarium videtur ut magis inter se exaequentur. Scribendum igitur, opinor, et v. 10 et v. 13: *αὐτοῦ τὸ ἀπ. ὄν*. — V. 14 vocula *καί*, quam praebet codex O, minime significat: „et quidem“. Priusquam hoc credam, scribam: *κατὰ τὸν τῆς προαιρέσεως λόγον*. At videntur verba, quae sunt v. 14 sqq., construenda esse ita: *καί τῷ τῆς προαιρέσεως λόγῳ τὸ λεγόμενον ὄνομα τοῦ μὴ λεγομένου πρόσδος ἔστιν*.

P. 331, 2 scribendum videtur: *ἴσως δὲ ἰδεῖν βουλομένη, τίς σοι τὰ ὅμοια φρονεῖν τολμήσει*. Postremam vocem porrigit codex O, nec video, cur spreta sit a Dresselio. Alia indicativi in oratione obliqua adhibita exempla exstant p. 65, 13, p. 229, 9, p. 281, 2 et 14, p. 349, 7, p. 352, 5. — V. 8 mireris non receptam codicis O scripturam: *ἐπιχέθη*, apud recentiores scriptores idem quod *ἐπιχύθη* valentem, quo de cfr. Lobbeck. ad Phryn. p. 731 sq. — V. 11 scribendum: *γὰρ ἔστιν*.

P. 333, 1 nescio an jure spreverit Dresselius codicis O scripturam: *προσέχευθε*, quamvis non omnino ineptam.

P. 334, 17 vix dubitandum est, quin legendum sit: *τὸν ἐκάστου ὑμῶν — νοῦν*.

P. 335, 4 spretnam nollem codicis O scripturam: *ἤπλους*. — V. 14 recipienda erat codicis O scriptura *ἀποκτέννει*, aequae atque infra, p. 398, 9 sq., ubi idem respicitur veteris Testamenti locus. Pari modo p. 336, 9 obtemperandum erat codici O, scribendo: *ἀποκτεννόντος*, et: *τὴν δὲ ψυχὴν*. Etiam apud Matth. X, 28 scriptum legitur: *ἀπὸ τῶν ἀποκτεννόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι*. De forma *ἀποκτέννω* egit Sturzius de Dialect. Alexandr. p. 128.

P. 336, 6 et 9 ego reposuerim codicis O scripturas: *οὗτος* et *τὴν δὲ ψυχὴν*. Cum verbis: *τὴν ψυχὴν μὴ δυναμένου τι ποιῆσαι*, cfr. p. 339, 8 sq., ubi codex O, cui obtemperatum oportuit, porrigit: *ὁ τι ἂν οὖν τις ποιήσῃ ἄνθρωπον*.

P. 337, 2 omittendum erat *καί* secundum codicem O. — V. 9 recte offendit Schweglerus in voce *καί*. Eliminanda est, nisi forte credere mavis, *καί* esse: *κατὰ*, et scriptum fuisse: *κατὰ σοῦ διαί*.

P. 338, 1 nescio an scribendum sit: *ἵνα μὴ εἰς τοῦτον τὸν λόγον τὸν πάντα τῆς προδεσμίας δαπανᾷ χρόνον, καὶ οὕτως αὐτῷ συμβῆσθαι* cett. *λόγον* praebet codex O. *Τοῦτον τὸν λ.* dicens scriptor intelligit *τὸν τῆς ἀποδείξεως λόγον*, de quo sermo est. *Δαπανᾷ* (codex O: *δαπανᾷ*) probabilis quam *δαπανῶ* (codicis C) propter sequens *συμβῆσθαι* a codicibus praebitum, quippe in quo potius *συμβῆσθαι* latere videtur quam *συμβῆσαι*, neque enim opinor, futurum positum fuisse. — V. 4 Schwegleri conjectura *ἐκφέρειν* prorsus est inutilis: *ἐπὶ πλείον* significat: „admodum, affatim, saepe“, ut saepius. — V. 6 sq. obtemperandum erat codici O, porrigenti: *ἵνα ἡμῖν τι — μὴ ἀνόητον ἦ*.

P. 339, 16 sq. quum in codice O post *πιστεύειν* reperitur lacuna, probabile est hoc loco posita fuisse, quae intercederunt, et ne *καί* quidem certum est. — De v. 7 sqq. vid. quae adnotabuntur p. 318 sq.

P. 340, 2 recipienda erat codicis O scriptura: *ἡμῖν*, quum praesertim vocabulum propter locum, quem tenet, facilius cum *ἀνάγκη* construat quam cum *παρέχειν*. — V. 3 aperte interpungendum: *περὶ τόπου ἐρω καὶ Θεοῦ. τόπος* cett. Vidit hoc etiam Uhlhornius l. c. p. 175, adn. 33. — V. 4 Uhlhornius pro *ὦν* scribendum esse animadvertit: *ὄν*. At *ὄν* per se solum ferri non potest, dicendum erat: *τὸ ὄν*. Duplici autem ratione restitui potest

locus, aut sic: *πῶς γὰρ τόπος ὦν τὸ δὲν* cett., aut ita: *π. γ. τ. τὸ δὲν εἶναι δύνάται*; — V. 6 *πληροῖ* ego scripsi; apographum Dresselii praebebat: *πληροῦ*, solo, opinor, calami errore. — V. 9 tentet aliquis: *κερὸν οὖν δὲν* cett.

P. 341, 1 scripserim: *καὶ δ' ἂν αὐτοῦ μέρος* (sic jam Davisius) *λαμπρὸν μὴ γένηται*. — V. 8 sqq. quae leguntur verba pluribus mendis inquinata restituere conatus est Uhlhornius l. c. p. 174, adn. 32. Et *δεικνύται* quidem scribendum esse pro *δείκνυται*, certum est. Confunduntur haec vocabula etiam paullo infra p. 342, 5. Contra dubito, an *μόνους* non sit probabilius quam *ρομοῖς*, quod Cotelierius corruptae codicum lectioni *μόρους* substituit. — Verba quae leguntur v. 9 difficilia sunt ad emendandum. Dresselii conjectura *καθυπάρχων* quin vera non sit, non dubito, quanquam concedo, non esse nimium tribuendum ei, quod etiam paullo infra verbo simpliciter *υπάρχων* usus est hic scriptor. Fieri enim potest, ut variatum sit. Cfr. etiam adn. ad p. 351, 3 sq. Quum pro *δεις*, quod est in libro O, codex C exhibeat: *δεις*, equidem censeam, parvam, quae in codice O sequitur, lacunam sic esse explendam, ut scribatur: *δισκοτύης*. Vocabulum *καρδία* eo, quem nunc tenet, loco, ferendum non esse, jam ex eo intelligitur, quod infra p. 342, 1 sqq. legitur: *ταῦτο οὖν τὸ ἐξ αὐτοῦ πανταχόθεν ἄπειρον ἀνάγκη εἶναι καρδία* cett. Scilicet postquam supra v. 9 perit subjectum, vocabulum *καρδία* ex hoc ipso loco invecum est. — V. 13 quod recepit Dresselius, vocabulum *τρισεπάπειρος*, procul dubio corruptum est. Primum enim aliunde incognitum est; neque de nihilo, nam praepositionis *ἐπι* usus ineptus esset, (quod apud Hesychium conjunctim scriptum vulgatur, *ἐπάπειρα*, jam pridem constat ortum esse ex: *ἐπ' ἄπειρα*). Deinde, etiamsi *τρισεπάπειρος* interpretari liceret „triplici ratione infinita“, tamen sententia male haberet. Nam verbis *τὴν ἀπ' αὐτοῦ ζωοποιόν καὶ φρονίμον ἐκτείνουσα φύσιν* revera idem continetur quod verbis proxime antegressis: *ἀπ' αὐτοῦ — βρούουσα τὴν ζωτικὴν καὶ σώματων δύναμιν*. Inepta igitur sunt illa verba, nisi in enuntiato, ad quod pertinent, simul novi aliquid proferebatur. Equidem non dubito quin illud *τρεις* — vel *τρεις* — sic enim scriptum in cod. C — omnino sit eliminandum. Potest ut ortum sit ex posteriore antegressi vocabuli *πλάτος* syllaba bis scripta. At probabilius etiam duco, natum esse ex adnotatione: *γρ. εις*, ad verborum *ἐπ' ἄπειρα*, quae procul dubio primitus scripta legebantur, id quod prius est, adscripta. Hoc si probaveris, habebis sententiam aptissimam, quae eadem infra p. 342, 10 similibus verbis repetitur: *καὶ ἀπ' αὐτοῦ τὴν εἰς ἄπειρον ἔκτασιν λαμβάνει (τὰ ἐξ ἄπειρα)*, quae ipsa ansam dedisse illi adnotationi jure tuo dicas.

P. 342, 4 scribendum esse: *ἐξ ἀπεράντων*, monet Uhlhornius. Cfr. v. 9 sq. At mirum est, quod nullus dum intellexit, in iis, quae sequuntur, verba *ὦν ὁ μὲν — ὁ δὲ — εἰς οὓς* non habere, quo referantur, et necessarium esse, ut aut scribatur *τὸ μὲν — λαβόν, τὸ δὲ — εἰς αὐτόν*, aut statuatur, intelligendum esse *ἐξ ἀπεράντων*, quum tamen v. 9 appellentur τὰ *ἐξ ἄπειρα*, vel post *ἀπεράντων* intercidisse substantivum masculini generis. — V. 8 nescio an recipienda sit codicis O scriptura: *συνειλεῖ*. — Contra v. 12 praestare videtur codicis C lectio: *ὡς*, „quandoquidem, nam“. — V. 14 aut scribendum erat: *πῆ μὲν πέραντος, πῆ δὲ ἀπεράντος*, aut omittenda erant verba: *πῆ δὲ ἀπεράντος*, utpote idem fere significantia quod: *πῆ δὲ ἀκατάληπτος*.

P. 343, 1 quo jure praepositionem *διὰ* a Davisio in textum illatam retinere potuerit Dresselius recepta codicis O scriptura: *τὴν μετουσίαν ἔχων*, non liquet. Contra delendum erat punctum majus post verbum *υπάρχων* locatum. — Praeterea v. 2 ἦν ex judicio Davisii in *ῆ* mutandum erat. — V. 4 in verbis: *ἐν χειμῶνι ἄρας οἱ ἄνθρωποι τῶν ὀρέων*, quod Schweglerus scribendum proposuit: *χειμῶνος ὄρα*, cui non veniat in mentem? At haec mutatio minime talis est, quam probabilem quis vocaverit. Ei, qui sibi persuaserit, construenda esse verba: *ἄρας οἱ ἄνθρωποι*, et sic accipienda:

„vapores quales anni temporii proprii sunt“, in eo, quod libri praebent, acquiescere licebit.

P. 344, 7 recipienda erat Schwegleri correctio: τὸν δίκαιον. Cfr. etiam v. 17 et p. 345, 5. — V. 18 sq. pro λοιπούς scribendum: λειτούργους. Usurpatur hoc verbum de iis, qui numen divinum colunt, apud scriptores tam profanos quam sacros.

P. 345, 8 scribendum videtur: ἀτελεῖ τῷ πρὸς αὐτὸν φόβῳ. — V. 12 vitii sedes minime quaerenda est in verbo ἀποκρίνασθαι, quo de cfr. etiam p. 346, 1 sq., ubi Simon dicitur ἀποκρίνασθαι, sed locus sic restituendus: ἀλλ' ἵνα μὴ — διαπαντὸς τὸν χρόνον εἰς ἃ μὴ δεῖ, θέλω πρὸς τὰ ὀρισθέντα ἡμῖν ἀποκρίνασθαι. — V. 18 non male Schweglerus pro θεϊότης scribi vult: θεότητος, provocans ad locum, qui est p. 337, 7: ἡ δὲ ὀπισθάς θεότητος εἶναι ὁμολογεῖται. At fieri potest ut potius scriptum fuerit: θελα τ. ε. Quin, nescio an idem priore illo loco reponendum sit, quum praesertim antegrediantur verba: οἱ ἡ ἐνάργεια ἀνθρώπων εἶναι δύναται.

P. 346, 1 et 2 Dresselio secundum codicem O transmittendum erat verbum ἐφη, recipiendum vero: ἀπεκρίνω, sed interrogationis signo in punctum mutato. — Sequentium lacunarum quin ea, quae prior est, non prorsus recte expleta sit a Dresselio, dubium non est. Servanda erat vocula διὰ a codice C praebita, sive praepositionis vice fungebatur, sive pars erat verbi alicujus compositi. Praeterea verba πλείον νοεῖν, quae exstant in codice C, si genuina sunt, ut par est credere, in fine lacunae erant ponenda. Probabile est enim, ante haec verba collocatam fuisse copulam καί, nam μάλλον πλείον ferri nullo pacto potest; unde rursus consequitur, intercidisse ante haec vocabula verbum si non eadem, at simili notione instructum atque νοεῖν. — V. 3 quomodo homines docti particulam γὰρ concoquere potuerint, difficile est ad intelligendum. — V. 7 Dresselio recipienda erat codicis O scriptura: ἀποκρίνομαι, quum praesertim etiam paulo infra, p. 347, 12, reperiat. Cfr. praeterea p. 357, 2 sq. et 10. Sed vide an potius reponendum sit: ἀποκρίνοῦμαι, quae futuri forma, a Suida commendata, reperitur infra p. 363, 3, atque p. 375, 18.

P. 347, 16 non liquet, cur Dresselius intacta reliquerit verba: εἰς ἑτέρας κατὰ πάντα καλῆς πρὸς συμβῶσιν νόμιμον τὸν λαυτοῦ οὐ μετατίθησι νόον. Sine mora obtemperatum oportuit codici O, in quo non reperitur importuna praepositio πρὸς. Vulgo sane dicitur graece: ἡ μετὰ τίνος συμβῶσις. At licuit etiam dicere: ἡ τίνος συμβῶσις, aequae atque ἡ τίνος συνοικία, ἡ τίνος συνουσία.

P. 348, 16 scriptum est secundum conjecturam Schwegleri: τὸ γὰρ ἀτρέπτως πατέρα ἰδεῖν υἱοῦ μόνου ἐστίν. δικαίων δὲ οὐχ ὁμοίως ἐν γὰρ τῇ ἀνστάσει τῶν νεκρῶν — ἰδεῖν θνητῶνται. Libri manuscripti praebent: δίκαιοι. Illud non est aptum, ut ex eo intelligitur, quod sequens sententia per particulam γὰρ annexa est. Potius οὐχ corruptum videtur ex verbo aliquo, quale est: ὄψονται.

P. 350, 8 quae sunt verba nuper tractavit Uhlhornius l. c. p. 160, adn. 13. Is non sequitur Dresselium, qui Schliemann inventum: καρδίαν, post vocabulum σπερματικῶς inseruit, ductus lacuna, quae hoc loco reperitur in codice O. Attamen ipse Uhlhornius lacunae illi dandum esse aliquid significat. Quod si verum est, σπερματικῶς construendum erit cum τεθείση, non cum ἔγαστι, et vehementer dubitare licet, num καρδίᾳ genuina sit hujus scriptoris manus.

P. 351, 3 sq. quae leguntur verba nescio an ita sint accipienda: Εἰ μὲν οὖν καὶ σοὶ ὁ Ἰησοῦς ἡμῶν δὲ δράματος ἄρθρις ἐγγνώσθη, καθωμλήσεν vel ὠμλήσεν (libri: καὶ ὠμλήσεν) ὡς ἀντικειμένῳ δευγλιόμενος, διὸ δὲ δράματος cett. Verbo simplici ὠμλήσεν usus est hic scriptor etiam v. 7, et sane facile fieri potuit, ut καὶ adderetur, postquam ὠμλήσεν perperam constructum est cum antegressis verbis. Vel sic tamen probabilius dicas scriptum fuisse: καθωμλήσεν, quam additam esse copulam καὶ. Cfr. etiam adn. ad p. 341, 9. — V. 5 aperte turbatum aliquid est in verbis εἰ τις δὲ διὰ πτα-

σαν πρὸς διδασκαλίαν σοφισθῆναι δύναται. Conjiçio equidem: *εἰπέ δέ, εἰ τις δὲ ὀπτ.* cett. Illud aptissimum est ad id, quod sequitur: *καὶ εἰ μὲν ἔρις· δύνατον ἔστιν* cett. — Neque sana non sunt, quae sequuntur v. 8: *πῶς δέ σοι καὶ πιστεύσομεν αὐτό, πᾶν ὅτι ἄφθῃ σοι; πῶς δέ σοι καὶ ἄφθῃ σοι; πῶς γὰρ* cett. — Porro v. 13 scribendum videtur: *εἰ γὰρ* vel *εἰ δὲ μὴ ἀντικείμενος ἤς*, vereor enim ut *asyndeton* ferri queat, et v. 16: *εἰ δὲ κατεγνωσμένον με λέγεις*, neque enim tolerandum est, quod ediderunt: *ἢ εἰ κατεγνωσμένον με λέγεις*. Eodem versu obtemperatum oportuit Schweglero, legendum esse censenti: *μὴ εὐδοκιμοῦντος*, certe librorum scriptura in-
epta est.

P. 352, 1 non erat negligenda codicis O scriptura: *καταφύγη*, quum *καταφύρεσθαι τινος* alibi significet: „impetum facere, invehi in aliquid“, cfr. Theos. Stephan. edit. Paris. Vol. IV, p. 128, 7. — Porro in verbis: *ἐπέε περ ἀληθῶς τῇ ἀληθείᾳ συναργῆσαι θέλεις*, jure offendit Schweglerus. At equidem dubito, num eo, quod proposuit, genuinam hujus scriptoris manum restituerit. Censeo autem locum in hanc fere speciem esse refingendum: *ἐπέε πάρεσι, εἰ περ ἀληθῶς* cett. — V. 5 sq. mireris tanquam sana edita esse haec verba: *ἢ δὲ ὡς μανθάνων ἐκυθόμεν, ἔνα ἰδῶ* cett. Primo enim, opior, obtutu apparet, post *ἢ δὲ* interdicis verbum tale, quale est *ἐκυθόμεν*.

P. 353, 7 nescio an scribendum sit: *ἐπὶ ποταῖς πράξεισιν δοκεῖ σοι ὁ ἀγαθὸς ἀγαθὸς εἶναι, ἐπὶ ποταῖς δὲ καὶ ὁ δίκαιος δίκαιος*, quae postrema verba sic leguntur in codice O. — V. 11 sqq. quae leguntur verba Petri: *ἔνα μὴ ἐριστικώτερον διαλεγόμενος δαπανᾷ τοὺς χρόνους, ἀπαιτῶν δικαίως τῶν ἐμῶν προτάσεων σὲ τὰς ἀποκρίσεις ποιῆσαι, ὡς σοι δοκεῖ αὐτὸς ὢν ἐκυθόμεν ποιήσομαι τὰς ἀποκρίσεις*, tantum abest ut recepta probabili lectione codicis O in margine adscripta: *προτάσεων*, sanatus sit, ut tribus etiamnunc mendis laboret. Ac prium quidem pro *δικαίως* scribendum est: *οἰκείως*, quod arcte construendum cum *τῶν ἐμῶν προτάσεων*, hoc sensu „congruenter cum meis propositionibus.“ Adverbii *οἰκείως* constructi cum genitivo, quem et adjectivum *οἰκείος* regit, exempla nonnulla congescit L. Dindorfius Thesaur. Stephan. ed. Paris. Vol. V, p. 1177. Deinde post *ποιῆσαι* interdicis videtur tale quid, quale est: *καὶ μὴ*, et post *δοκεῖ* virgula incidendum. Denique pro *ὢν* reponendum dicas aut: *περὶ ὢν*, aut, quod probabilius: *ὡς*.

P. 354, 6 nescio an pro *διαφόροις* scribendum sit: *διαφύρως*. — V. 18 scribendum aliquis dicat: *ὅτι τῷ αὐτῷ ἔστιν ἀγαθὸν εἶναι καὶ δικαίον*. Eadem ratione sanare licet locum, qui legitur p. 355, 8 sq.

P. 355, 5 non video, cur Dresselius non etiam *τῆραι* receperit ex codice O, quippe quod aequae atque *εἰς* reperiat loco sacrae Scripturae, qui est Matth. XIX, 17. — V. 10 aut delenda vocula *νῦν* aut mutanda in: *ὢν*. — Praeterea haud scio an codicis O scripturas: *ὑποδεχόμενος*, praeferenda fuerit codicis C lectio: *ἀποδεχόμενος*. Cfr. p. 369, 14 sq., 370, 5 sq. et 15.

P. 358, 3 post *ἀποκαλύψις* inserendum videtur: *δέ*. — V. 5 scriptum fuisse: *συνίεντι*, facile credat, qui paullo post *συνίεντι* legi atque etiam p. 359, 5, 9, 12, p. 360, 3 praesenti uti hunc scriptorem animadverterit. — V. 8 receptam vellem codicis O scripturam: *ἦδεις*, qua de cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 287.

P. 359, 11 facile aliquis eo inclinet, ut credat legendum esse: *ἀποκαλύπτειν* vel *ἀποκαλύψαι*, conferens p. 366, 3 sq., 365, 16 sq. et imprimis p. 363, 5, ubi *ἀποκαλύψαι* in codice C transit in *ἀποκαλύψει*, et p. 363, 18 sq. Infinitivo praesentis, qui propius accedit ad literarum tractus, usus est hic scriptor p. 360, 1, 363, 3 sq.

P. 360, 6 sqq. haec edita sunt: *ἀλλ' ἐπὶ μάγον λέγουσιν ὑπὸ Πέτρον νεκρωμένον, ἀλλὰ καὶ συλλογίζόμενον. οὐκ εἰ τις δὲ συλλογισθεὶς συναρπασθεὶς τὴν ἐν αὐτῷ ἀληθείαν νεκρωμένην ἔχει*. Equidem offendo in verbis: *οὐκ εἰ τις δὲ*. Codex C habet: *οὐχὶ τίς* cett. Dicat aliquis, duplicem

exstitiisse scripturam: οὐκ; εἴ τις δὲ συλλογισθεὶς συναρπασθεὶς, τὴν— ἔχει; et: οὐχί; τίς δὲ συλλογισθεὶς, συναρπασθεὶς τὴν — ἔχει; — V. 9 sq. quum sana non esse intelligeret Schweglerus verba: οὐ γὰρ ἡ ἀσθένεια τοῦ ἐκδικουμένου ἀληθεῖά ἐστι τοῦ νικωμένου, id quod postremum est mutandum censebat in νικηφόρου. Facilius ego credam scriptum fuisse aut: νικῶντος, aut: νικοποιοῦ. Prius illud commendari aliquis dicat a codicis O scriptura: νικωμένος.

P. 361, 18 nescio cur Dresselius spreverit codicis O scripturam πολυλογίας.

P. 362, 1 non male habet codicis O scriptura ἰδης. — V. 5 sqq. quae corrupte tradita sunt in libris mscr. probabiliter tractavit Uhlhornius l. c. p. 283, adn. 3 et 2. Cfr. etiam nostram adn. ad p. 388, 10 sqq. vers. fin. — V. 12 scrupulum injicit alicui, quod Dresselius verba latina faciens posuit: „coram populo docili“, tanquam prae oculis habuisset: εὐμαθῶν. At ab ipsius amanuensi revera enotatum est: εὐμαθῆ.

P. 363, 9 sq. editum est ex libris: τοὺς πατέρα νομιζοντας εἶναι Χριστοῦ τὸν Λαβῆ, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Χριστὸν υἱὸν διῆτα, καὶ υἱὸν Θεοῦ μὴ ἔγνωκέναί. Schliemannus et Schweglerus postremum vocabulum mutandum censuerant in: ἔγνωκότας. Ego potius verbum aliquod existimo intercidiasse, ex quo penderet infinitivus ἔγνωκέναί. Praeterea dubito num genuina sit vox αὐτὸν. Tento igitur: καὶ αὐτοῦ δὲ τὸν Χρ. υἱὸν λέγοντας, καὶ — ἔγνωκέναί. — V. 12 reponendum censeo: τὸ τε ἐπάξιατα εἰπεῖν. — V. 13 scriptum legitur: αὐτὸν υἱὸν διῆτα οὐκ ἤδεισαν. At nescio an scribendum sit: αὐτὸν Θεοῦ υἱὸν cett. Forma ἤδεισαν, pro qua codex O praebet: ἤδεισαν, in utroque libro mscr. reperitur p. 320, 17 et 367, 9.

P. 364, 1 mireris intacta relicta esse ab editoribus verba: Εἰ δέ, ὡς γῆς, ἔσται διὰ τὸ εἶδέναι διὰ τοῦ Ἰησοῦ νῦν ἀποκαλύπτεισθαι. Scribendumne: ἔσται δέον τὸ εἶδέναι cett.? Similiter δέον ἐστὶ pro διὰ positum est in Epit. prior. C. XCVI et Act. Apostol. XIX, 36. — V. 5 nescio an recipienda fuerit ex margine codicis O scriptura κριττόνας.

P. 365, 1 vocem μου transmissam in codice O si recte recepit ex codice C Dresselius, propterea quod legitur Psalm. LXXVIII, 2 (sic scribendum adnot. 1) et Matth. III, 35, non item est laudandus quod codicis O scripturam ἐρεῦξομαι non recepit, quippe quae etiam apud Matth. reperitur, Ceterum cfr. quae adnotavit Uhlhornius l. c. p. 119. — V. 16 nescio an praestet codicis O scriptura τὸ γνῶναι.

P. 366, 18 ferri quidem potest codicis O lectio: κληρονομήσει, sed jure non praelata est codicis C scripturae: κληρονομήσω. Non solum apud Lucam XVIII, 16 (sic enim scribendum adn. 7) reperitur: κληρονομήσω, verum etiam in ipso codice O supra p. 365, 3 ea ipsa scriptura servata est.

P. 367, 12 non opus est correctione a Davio commodata, quum etiam alibi ὁμοίως τινος sit „similis alicujus“.

P. 369, 4 editum est secundum Schweglerum: κατεπλάγη, ὅτι εἶπον. Libri habent: ὅτι ἦ. Facile apparet, haec verba ex diversis recensionibus petita esse et in unum compacta. Sane igitur alterutum erat transmittendum. Sed nescio an potius ὅτι quam ἦ sprnendum fuisset, quod posterius optime construere licet cum κατεπλάγη.

P. 370, 16 προσέμενος scribendum erat secundum codicem O.

P. 371, 8 codicis O scriptura ἀποκρίθητι minime talis esse quae ferri nequeat, cfr. p. 74, 15, 257, 1 et Lobeck. ad Phryn. p. 108; quamquam verum est, uti solere hunc scriptorem vocabulo: ἀπόκριναί. — Quae proxime sequuntur verba arctius cum antegressis construenda sunt, ita ut ante ἐπειδή virgula incidatur et ante οὐ εἵνεκεν punctum majus locetur. Praeterea eum in modum sunt turbata, ut ego quidem de ipsis certo restituendis desperem. Si tamen fas sit conjectandi periculum facere, ita fere scriptum fuisse dixerim: — ἐπειδή, ὡς ἂν ἂν ἀπ' ἀρχῆς ἐπακχωρῶς εἰμι ἐπίσταμαι, μηδὲν ἑτερόν σοι πρόκειται, ἢ πάση μηχανῇ τὸν δημιουργὸν αὐτὸν δεῖξαι μόνον ἀμεμπτον εἶναι Θεόν, καὶ συνηῶς σε τοσοῦτον πόδον ἔχοντα τοῦ προαίρεσιν διισχυρί-

λεσθαι vel τοσοῦτον τοῦ προαιρέσειν διισχυρίζεσθαι πόσον έχοντα, ἄς cett. Censeo autem verba *συνρωσέ σε et προαιρέσειν*, quae codicis C scriptura procul dubio magis genuina est quam codicis O lectio *προαιρέσεως* a Dresselio reposita, vel *διισχυρίζεσθαι* eam ob causam non esse iusta sede collocata, quod in libro manuscripto, ex quo uterque Homiliarum codex ductus est, utpote a librario omissa, in margine posita essent.

P. 372, 2 probanda erat codicis C lectio *εἰ — ὁμολογήσεις*. — V. 7 sq. ante vocabulum *πῶς* punctum minus ponendum erat; neque liquet, cur aperta sit codicis O scriptura: *στήκει*. — V. 14 ex iis quae adnot. 9 scripta sunt conjicias fere, in codice O exaratum esse: *λόγον ὑπέλεγετο*, atque hoc probatum a Dresselio. At apographum Dresselii praebet: *εἰπεῖν ὑπέλεγετο*. Legendumne: *εἰπὼν ἐπέσχε τοῖς ἀσεβοῦσιν*, „locutus invecus est in impios“?

P. 373, 8 quae edita sunt, in iis vereor ut jam liceat acquiescere. An sufficere reposuiss: *πιστευόντες ἐσμὲν*?

P. 374, 4 sq. Dresselius non recepit codicis O scripturas: *γεννητὸν, ἀγέννητον, γεννητός*, p. 378, 8 probavit codicis C lectionem *γενητός*. Contra p. 381, 3 et 4 reposuit: *ἀγέννητον*, p. 387, 8 assumpsit codicis O scripturam: *γεννητὸν*. Postremo loco unice aptum dicas *γενητὸν*, nam μὴν solum paullo supra v. 3, 5sq., 8 positum est verbum *γένεσθαι*, sed v. 8 *γεννητός ὑπάρχων* etiam oppositus est τῷ *ἀεὶ*. Cfr. p. 157, 15 sq. et quae adnotavit G. Dindorfius in *Thes. Stephan.* ed. Paris. Vol. II, p. 567, s. v. *Γενητός*. De reliquis locis adstipulor Dresselio, etiam de primo, quum praesertim p. 373, 3 codicis O scriptura *γεννητός* propius accedere videatur ad *γενητός* quam ad *γεννητός*. — V. 9 ἢ, quod est ante *τῶν πρὸς τι ἐστιν*, a me de conjectura additum est; cfr. p. 378, 8. — V. 12 notandum, quod libri porrigunt: *ἐκάστην οὐκ ὀδεύσαι δεῖ*, quum paullo supra, v. 10, praebant: *μὴ τινι ὀδεύουσαι*, et p. 375, 16 sq.: *πάσαις ὁδοῖς συνοδεύων*. — V. 13 sic interpungendum erat: *ἢ γὰρ; πῶς σοι δοκεῖ*; De dictione: *ἢ γὰρ*; significante: „nonne?“ cfr. Heindorf. ad Platon. *Phaedr.* p. 226 D et *Gorg.* p. 468 D. — V. 15 *ποιήτην ποιήσαντα* quum simul posita vix sint ferenda, fieri potest ut posterius delendum sit, non prius, quod in codice C alteri perperam videtur substitutum esse.

P. 375, 1 sqq. quae verba reperiuntur: — *οὐδ' ἐν τούτῳ ὁ δημιουργὸς μεμπτός, ἢ μὴ τῶν ὄλων ἐστὶν ὁ κρείττων, εἰ καὶ ἀνάγκη ἀρχὴ τέλος ἐπιθεῖναι διὰ τὸ μὴ φύσεως ἔχειν οὐ δεδύνηται, ἢ δυνατός ὢν οὐκ ἀναγκρεῖ αὐτὸν, ἀδικὸν κρῖνας ἀρχὴν μὴ εἰληφότι τέλος ἐπιθεῖναι, καὶ κακῷ πεφυκότι συγγενῆναι*, — ea pluribus haud dubie mendis laborant. Et primum quidem non liquet, necessarium esse ut Schwegleri conjectura *ἢ μὴ* substituatur in locum scripturae codicis O: *ἐπει*, quae subest etiam vocabulo *ἐπὶ*, quod codex C praebet. Deinde vel per se offendit locutio *ἀνάγκη ἀρχῆ*. Sufficit solum vocabulum *ἀνάγκη*. Accedit, quod sequens *αὐτὸν* non habet quo referatur, si *ἀνάγκη ἀρχῆ* legitur, hic vero scrupulus remotus erit, si *ἀρχῆ* abest. Videtur igitur hoc vocabulum mutandum esse in: *ἀρχῆν*, quod verbum cum sequente negatione *οὐ* constructum significat: „omnino non“. Porro ferri nequit dictio: *διὰ τὸ μὴ φύσεως ἔχειν*. Vocem *φύσεως* Dresselius recepit ex codice O. Olim legebatur *φύσιν* secundum codicem C. Non opinor, corruptam esse illam vocem; sed ea ut stare possit, necesse est positum fuisse statuatur tale quid, quale est: — *φύσεως ἐκωνῶς ἔχειν*. Postremo ego quoque censeo, post *πεφυκότι* inserendum esse: *μὴ*, ut primus intellexit Cotelierius.

P. 376, 11 sqq. verba sic interpungenda erant, ut post *τί δέ* interrogationis signum poneretur, post *χρόνον* punctum. — V. 14 post *μακάριος* intercidisse videtur: *ὡς*.

P. 377, 2 scripserim: *τάχα δ ἦ*. — V. 6 *με* secundum codicem O omitti debebat. — V. 15 sqq. etiam Dresselius non sanata reliquit verba: *ἐπεὶ ἐκ τῶν εἰκότων λαμβάνεται τοῦτο βεβαίως, δ μὲν δι. Θεοῦ τὸ εὐφημότερον πρέπει δοῦναι*. Quum codex O pro *δ μὲν* praebet: *τὸ μὲν*, conjiciat

aliquis scriptum fuisse: τὸ νοεῖν, δτι cett. Cfr. p. 379, 17, p. 381, 2, p. 403, 13.

P. 378, 8 sq. habemus locum, quod ego videam, pluribus mendis inquinatum huncce: Πλὴν, ὡς ἐφης, ὁ πονηρὸς εἶγε γενητὸς ἐστιν, ἢ ὡς ζῶων γεγένηται, ἢ οὐσιωδῶς ὑπ' αὐτοῦ προβέβηται, ἢ ἔξω κέραται, ἢ τῇ κράσει συμβέβηκεν αὐτοῦ ἢ προαίρεσις, ἢ ἔγενε κρασεως καὶ Θεοῦ βουλῆς συνέβη γενέσθαι ἐξ οὐκ ὄντων, ἢ ὑπὸ Θεοῦ ἐκ τοῦ μηδαμῆ μηδαμῶς γέγονεν, ἢ ἐκτός ἦν Θεοῦ ἢ ὑλῆ ἀψυχος οὐσα ἢ ἔμψυχος ὄθεν γέγονεν, ἢ ἐαυτὸν δημιουργήσας, ἢ ὑπὸ Θεοῦ γεγονώς, ἢ τῶν πρὸς τί ἐστιν, ἢ αἰεὶ ἦν. Et primum quidem dubitaverim, num Dresselius jure scripserit: εἶγε γενητὸς, codicem O secutus, porrigentem: ἢ γεγένητὸς, quod mihi quidem potius corruptum videtur ex εἰ γενητὸς, quae codicis C scriptura est. — Deinde ambigere licet, utrum vera sit codicis O lectio γεγένηται, an codicis C scriptura γεγένηται. Sic etiam infra p. 378, 14 et p. 379, 8, ubi rursus codex C habet γεγένηται, cod. O γεγένηται, quod recepit Dresselius Cotelerii secutus iudicium. Equidem non dubito, quin γεγένηται aequè probum sit atque γεγένηται. Illud autem per se mihi quidem majorem verisimilitudinis speciem habere videtur quam hoc. Neque omnino sibi constat codex O. Etenim, quamquam etiam p. 403, 16 habet: γεγένηται, tamen p. 399, 21 porrigit: γεγένηται, quod a Dresselio injuria, ut opinor, mutatum est in γεγένηται, cfr. e. gr. p. 53, 14 sq. Similiter non erat cur Dresselius p. 381, 12, codicis O scripturam γεγενημένων posthaberet codicis C lectioni γεγενημένων, quum praesertim p. 383, 12 uterque liber manuscriptus praebent: τῶν ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένων, quod intactum reliquit Dresselius, ut sano aequè ferendum est atque ὑπὸ τινος γίνεσθαι, quod paulo supra, p. 383, 5, legitur. — In verbis proxime sequentibus aliquid intercidisse manifestum est. Etenim et dicendum erat, a quonam Malus ut animal genitus esset, et demonstrant verba ὑπ' αὐτοῦ, praegressam esse personae alicujus mentionem. Scilicet addenda sunt verbis ὡς ζῶων γεγένηται verba ὑπὸ vel ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Confirmant hanc sententiam etiam quae paulo infra, v. 13 sq., leguntur verba huc spectantia: πρῶτον μὲν γὰρ ὁ πονηρὸς, εἰ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ζῶων γεγένηται cett. Cfr. etiam verba Simonis, quae respicit Petrus, p. 374, 6 sqq. et p. 398, 14 posita. — Porro legendum censeo: καὶ ἔξω κέραται, καὶ τῇ κράσει συμβέβηκεν αὐτοῦ ἢ προαίρεσις. Cfr. p. 374, 7, 382, 1 sq., 403, 11 sqq. — Ad verba: ἐκ τοῦ μηδαμῆ μηδαμῶς (ὄντος) γέγονεν, quae genuina sunt, sed aliter capienda quam accepta sunt ab interprete, sic latina faciente: „a Deo nullo penitus modo factus est“, conferendum, quod Philoponus, Aristotelis interpres, ut in Thea. Stephan. ed. Paris. Vol. V, p. 2864, s. v. Οὐδαμῶς adnotatum reperio, inter ὑποθέσεις hanc ponit: Ἐκ τοῦ μηδαμῆ μηδαμῶς ὄντος μηδὲν γίνεσθαι. — Denique corrupta videntur verba: ὑπὸ Θεοῦ γεγονώς, de quibus infra disputabitur ad p. 403, 15 sqq. — V. 12 sq. Dresselio recipienda erat codicis O scriptura: ὑπέσχου. Aoristo uti solet hic scriptor. Attamen infra p. 395, 1 sq. postquam posuit: ὑπέσχου, orationis variandae causa adhibuit perfectum ὑπέσχησαι. — V. 14 inter Θεοῦ et ζῶων excidit ὡς, cfr. v. 3, p. 374, 6, 398, 14. Subinde scribendum erat: τῆς αὐτῆς τῷ προβάλλοντι κακίας τυγχάνει, ut linguae usui satisfaceret. At hac correctione minime jam perfecta loci emendatio. Quis non offendat in voce κακίας? Praeterea displicet participium praesentis προβάλλον, expectabas aoristi participium. Genuina scriptura exstat loco, qui est p. 399, 2, ad hunc, de quo agimus, referendo, ubi haec reperiuntur verba: — ὁ πονηρὸς, εἰ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ γεγένηται, ἀκολούθως τῆς αὐτῆς τῷ προβάλλοντι τυγχάνει οὐσίας. Cfr. etiam p. 379, 9.

P. 379, 1 procul dubio vera est Cotelerii conjectura (in quam ego quodque incidi), post ἀγαθούς inserendum esse censentis: τε καὶ κακούς. (In Dresselii editione adnotationis signum ad vocabulum ἀγαθούς, quod est v. 1, pertinens perperam ad v. 2, ubi idem vocabulum legitur, appositum est). Praeterea pro προβάλλοντας scribendum videtur: προβάλλοντας, ut v. 2 et paulo supra p. 378, 16 et 17 positum est aut aoristi aut perfecti parti-

cipium. — V. 8 legendum arbitror: *Αὐτὰ γοῦν σὺ τὴν ἀρχὴν ἔλεγες· εἰ ἐκ Θεοῦ ὁ πονηρὸς γεγέννηται, τῆς αὐτῆς αὐτῶ ἂν οὐσίας καὶ Θεὸς πονηρὸς ἔστιν.* — V. 12 tentaverit aliquis: τὸ γεγέννησθαι ἐκ Θεοῦ, quo de cfr. v. 8. At potius scriptum fuisse: τὸ γεννησθαι Θεὸν, verisimile reddidit locus, qui est p. 400, 5.

P. 380, 6 nescio an pro ἀνθρώπων scribendum sit: ἀνθρώποις. Etenim plurali ἀνθρώποι hic scriptor constanter usus est tam hoc capite quam eo, quod praegreditur. — V. 13 Dresselio non erat repudiandus ordo verborum, quem praebet codex O, quum praesertim etiam paullo ante, v. 9 sq., in utroque codice reperitur τῶν προσόντων ἀνθρώποις τὰ κρείττονα. Paulo infra, v. 17 sq., sane uterque liber mscr. praebet: τὰ ἀνθρώποις πρόσοντα ἐτὼν ἀνθρώποις προσόντων.

P. 381, 2 sq. extremae Simonis verba secundum codicem C et Schweglerum sic repraesentavit Dresselius: *ὅτι τὸν πονηρὸν ἑτέρα τις ἐγέννησεν ἀρχή, ἢ ἄρ' ἀγέννητόν ἐστιν*, satis habens adnotasse, Schweglerum pro ἀγέννητον malle: ἀγέννητός. Profecto neutrum ἀγέννητον in illo enuntiato ferri nullo pacto potest. At quaeritur, num emendandi via, quam Schweglerus ingressus est, vera sit. Ego secus statuo. Quum enim Petrus ad illa Simonis verba ita respondet: *οὔτε ἑτέρα τις δύναμις ἐγέννησε τὸν πονηρὸν, οὔτε ἀγέννητόν ἐστιν τὸ κακόν*, credat aliquis potius post verba ἀγέννητόν ἐστιν (vel ἔστι) excidisse: τὸ κακόν, idque eo magis, quod sequitur vox καὶ externa specie similis. Ceterum nescio an praeferenda sit codicis O scriptura: *εἰ ἄρα γεγέννητόν*, quum praesertim ἢ ἄρα vix ferri possit. In fine enuntiatii collocandum est signum interrogationis. — V. 8 codicis C scripturam *θερμοῦ τε* a Dresselio posthabitam lectioni codicis O *θερμοῦ λέγω*, ipse codex O praebet infra p. 398, 18. — V. 9 scriptum oportuit: *ταῦτα μὲν secundum codicem O.* Qua scriptura recepta, pro *ἔχει* reponendum erit: *ἔχει.* — V. 10 conjiciat aliquis ante *γενέσθαι* intercidisse verbum finitum, quod appellant, tale, quale est *συνέβη*, cfr. p. 158, 4, 378, 5.

P. 382, 4 Dresselio recipienda erat codicis O lectio: *τὸν ἑκάστου τρόπου*, pro eo, quod est in cod. C: *τὰ ἕκαστα τῶν τρόπων.* — V. 9 sqq. editum est: *νῦν ἡμῖν ὁ λόγος πρόκειται δεῖξαι πῶς ἐγένετο ὁ πονηρὸς, ἅπερ γέγονεν, καὶ ὑπὸ τίνος: τὸ δὲ εἰ ἀμειμπως, ὁπόταν διεξῶ τὸν νῦν ἡμῖν προκείμενον λόγον, τότε τὸ πῶς καὶ διὰ τί ἐγένετο δεῖξω, καὶ ὅτι ἀμειμπως ὁ πεποιθὼς πληροορήσω.* Esse autem haec verba mendis referta, facile elucet. Ego scribendum censeo: *νῦν — ὑπὸ τίνος καὶ διὰ τί. τὸ δὲ εἰ ἀμειμπως, ὁπόταν, διεξῶ τὸν — λόγον, τὸ τε πῶς καὶ ὑπὸ τίνος καὶ διὰ τί cett.* Διεξῶν proxime accedit ad *δεῖξω*, quae est codicis O scriptura, injuria posthabita a Dresselio ineptae codicis C lectioni *διεξῶ*. Quae suppleri, a sententia postulantur et posita sunt etiam p. 373, 5 et 14. Ceterum paullo supra, p. 381, 4 sq. Petrus ipse haec posuerat verba: *νῦν γὰρ ἀποδείξαι μοι πρόκειται, ὡς ἀπ' ἀρχῆς ὑπεσχόμεν, ὅτι κατὰ πάντα τρόπον ὁ Θεὸς ἄμειμπός ἐστιν.*

P. 383, 1 ante *μήπως* aliquid excidit. — V. 8 post *βουλήμασιν* interrogationis signum locandum erat. — V. 15 sic interpungendum: *τί δέ; καὶ οἱ δαίμονες* cett.

P. 384, 6 crediderim, excidisse: *ὡς*, ante *ἔμψυχος*. — V. 8 sic interpungenda sunt verba: *τί δέ, εἰ cett.* — V. 15 Dresselius edidit: *ἅπερ τὰ [νῦν] χε] λεπὰ οὐκ ἂν ἦν.* Sed quum in codice scriptum reperitur: — *λεπὸν*, equidem suaserim ut intactum relinquatur neutrum singulare *χαλεπὸν*, neque enim minus ferendum esse videtur *ἅπερ χαλεπὸν οὐκ ἂν ἦν*, quam id quod infra p. 387, 14 legitur: *ἢ πλιονεῖα κακόν.* — V. 17 apographum Dresselianum praebat: *οὐχ'*, ut passim, non constanter, etiam infra et supra.

P. 385, 6 Dresselium genuinam hujus scriptoris manum non praestitisse certum est. Vellem intactam reliquisset codicis scripturam: *ἢ καὶ.* — V. 9 sq. qui legitur locus, et ipse corruptus, sine ulla literarum mutatione sic restituendus est: *περὶ πονηροῦ τί ἔτι ἔχω ἕτερον λέγειν, ἢ ὅτι cett.* Cfr. p. 381, 1 sq.: *οὐκοῦν — τοῦ λοιποῦ τί ἔστι νοεῖν, ἢ ὅτι cett.* — V. 16 notanda est

dictio: *χαίρειν ἐπ' ἀλλήλους*. P. 386, 10 scriptum reperitur: *ἐπὶ κακοῖσι χαίρειν*, ut postulat linguae usus. — V. 18 sq. sermo est de Malo his verbis: — *καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τετιμῆται; ὁ τιμῆσας, δι' οὗ τετιμῆκεν, ὡς κακοῖς χαίρειν φαίνεται*. Dresselius pro *δι' οὗ* legendum esse existimat: *δι' ἑν*. At haec correctio procul dubio non est admittenda. Equidem nescio an *δι' οὗ* servandum sit ita acceptum: „per eum, quem honoravit.“ Facile alicui in mentem veniat: *διότι*. Sed id mihi quidem non omnino placet. Praeterea in initio posterioris enuntiati desideratur vocabulum graecum ea notione praeditum, qua „nimirum“, quod posuit Dresselius in interpretatione latina.

P. 386, 2 sq. scribendumne: *εὐ δέ, ὅτι* cett. pro *εἰ δέ, ὅτι*, ita ut verba *εὐ δέ* construenda sint cum verbis: *τὸ χρήσιμον ὁ τιμῆσας προσίδεν?* — V. 5 verba: *μήτι ἀεὶ ὦν καὶ οὕτως ἀναιρεῖται τὰ τῆς μοναρχίας, ἀπERTO vitio inquinata sunt*. Scripserim: *μὴ τολύνη καὶ οὕτως* cett. Quae proxime sequuntur v. 6 sic interpungenda sunt: *συναρχοῦσας καὶ ἑτέρας, τῆς κατὰ τὴν ὕλην, δυνάμεως*; — V. 10 dubito an verba, quae de conjunctione addidit Dresselius, apta non sint. Cum verbis: *ὅτι δέ οὐκ εἰσὶν ἰσοδύναμοι φαίνονται*, cfr. Epist. I. Johann. II, 19: *ἔνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶν πάντα ἐξ ἡμῶν, ubi φανερώθη ὅτι idem est atque: φανερόν ἦν ὅτι ἐγὼ* cett. — V. 12 vide an codicis scriptura sana sit et sic interpungenda: *καὶ μήτι γε ἔστιν εἰπεῖν, ὅτι ἀεὶ ἦν, οὐσία οὐσα, οὐκ ὕλη ὡς Θεοῦ ταμίον*. Porro particula *ὅτι*, quam de suo addidit Dresselius, haudquaquam omnino opus videtur. Denique quae proxime sequitur lacuna, eam non dubito quin perperam expleverit Dresselius vocabulum *ταμίον* inserendo. Excidit forsitan: *ποτε*. Cfr. p. 157, 5. — V. 14 quum codex O praebet *μο* sine accentu, lacuna, quae sequitur, sic erat explenda ut scriberetur: *μονάρχης*. Vidit hoc etiam Uhlhornius l. c. p. 180, adn. 40. Patrocinantur nostrae sententiae praeterea quae proxime antegrediuntur verba: *ἀλλὰ ἀεὶ ἦν μόνος ἄρχων*. Paulo infra scribendum: *λέγοιτο τοῦ ὄντος*. — V. 15 sqq. sic interpungendum et corrigendum censeo: *τί οὖν, εἰ αὐτὸν ἐποίησεν ὁ ποιητὴς; καὶ οὕτως ἀγαθὸς ὁ θεός, ὅτι, εἰδὼς αὐτὸν ἐπὶ κακῷ ἐσόμενον, γινόμενον αὐτὸν οὐκ ἀνέλεν, ὅτι ὡς ἀτελής ἀναιρεθῆναι δυνατός ἦν*; Quum Dresselius prima verba tali modo latina fecerit: „Quid, si semet ipse creaverit Malus“, dubitet aliquis, an id ipsum prae oculis habuerit, quod ego proposui; sed res minime certa est. Ne quis vocabulum *αὐτὸν* altero loco positum existimet mutandum esse, offendens scilicet in abundantia orationis, relego ad librum Vigeri de Idiotism. p. 171 adn. edit. IV. Cfr. etiam p. 413, 21 sq. Vocabulum *ἀτελής* significare „nondum finitus, absolutus“ non opus esset monere, nisi Dresselius interpretatus esset „non initiatus“. — V. 18 non dubito quin delenda sint verba: *καὶ διὰ ταῦτα τέλειος*.

P. 387, 3 sq. quae sunt verba: *καὶ γὰρ κατ' ὀλίγον γινόμενον αὐτὸν ὡς ἐχθρὸν ὑπ' αὐτοῦ προαιρέσει ἀνελεῖν ἠδύνατο*, sic interpretatur Dresselius: „neque enim eum paulo ante genitum ut inimicum e consilio ipse extinguere potuit“. Credas fere, eum in codice scriptum repperisse: *ἀνελεῖν οὐκ ἠδύνατο*. At quovis pignore contenderim, non ita esse. Verba *κατ' ὀλίγον γινόμενον* significant „paullatim, sensim nascenti“. Negat Petrus quum iis utitur, id quod posuerat Simon, *ἐξαιτίας συμβεβηκέναι* Malum. Dictio *ὑπ' αὐτοῦ προαιρέσει* quid sibi velit, plane est obscurum. Neque enim ferenda est Dresselii interpretatio: „e consilio ipse“. Non dubito quin verba corrupta sint. Coniicio autem scriptum fuisse: *ὑπάρχοντα* vel *ὑπαντῶντα αὐτοῦ προαιρέσει*. — V. 5 ego scripserim: *οὐκ ἂν συνεχώρει*. Subinde tythothetae errore post *πρός* intercidit: *τὸ*. — V. 7 sq. inepte editum est: *καὶ τέλειος ὄντι ἐξ οὐκ ὄντων γενέσθαι τι οὐσίαν ἔχειν δύναται*. — V. 10sq. deprehendimus verba haecce, multifariam corrupta: *καὶ οὕτως ποιητὸν οὐκ ἔστι κακὸν μόνον ὡς ὕδωρ πῦρ, ἀγαθὸν δὲ τῇ εὐκαίρως διψώσῃ γῆ*. Ac primum quidem nescio an praestet inter *ὄντας* et *ποιητὸν* inserere *τὸ*, quod facile intercidere potuit. Deinde non dubito, quin erraverit Dresselius, quum sibi persuasit, intercidisse negationem *οὐκ*. Aut omnia me fallunt aut sequentia verba in hanc fere speciem sunt

refringenda: *πονηρόν ἐστὶ τὴ μέσον, ὡς ὄρα κακὸν μὴ πρὸς cett.* Vocabulum *μέσον* significat „rem mediam, indifferentem“. Gellius Noct. Att. II, 7, 18: „Quae in medio sunt, a Graecis tum *ἠδιάφορα* tum *μέσα* appellantur“. Denique pro *εὐκαίρως*, quod prorsus ineptum, legendum: *ἀκαίρως*, „intempesive“. — V. 18sq. sequitur locus procul dubio corruptus, sed ad sanandum tam difficilis, ut ego manus esse abstinendas censeam.

P. 388, 6sq. Dresselius scripsit: *ἀλλὰ τὸ μετὰ τὴν ἀνάφρασιν τὰς ψυχὰς αὐτῶν κολαζομένης διαμένειν, τοῦτο ὄντως εἶναι χαλεπὸν δικαίως τῶν κακῶς προδιωρισμένων ὁρθῶς ἔχειν εἰποι τις*, pro eo, quod codex O praebet: *δικαίως τὸν κακῶς προδιωρισμένον ὁρθῶς ἔχειν εἰπόντος*. Fieri potest, ut *εἰποι τις* genuina sit scriptoris manus. Sed addendum erat *ἂν*, ut etiam supra p. 387, 9 scriptum legitur: *ἂν εἰποι τις*. Vel sic tamen emendatio minime perfecta censenda erit. Probabile est, plura verba excidisse post *χαλεπὸν*. — Quae sequuntur verba, v. 10sq., sic corrigenda: *οὐ εἴνεκεν παραίτησθαι χρὴ, ὡς ἔφη, βαχίως χάριν ἰδοῦνς ἄλλον ἀδικεῖν* (codex O: *ἀδικον*) *πρὸς τὸ μὴ αὐτὸν ἵνα ὀλίγη χάριν ἰδοῦνς αὐτῷ περιβαλεῖν κολάσει*, „quapropter vitandum est, propter brevem voluptatem alium afficere injuria, ne quis sibi ipse propter parvam laetitiam sempiternam contrahat poenam“. Necessarium est autem, ex nostro sensu, ut *pro αὐτῶν*, quae codicis O est lectio, reponatur *αὐτῶν*. — Videtur hic locus idoneus esse, quo agamus de usu formarum *αὐτοῦ* et *αὐτοῦ* apud hunc scriptorem obvio. Monuerunt jam Buttmanus in Excurs. X ad Demosthenis Orat. in Mid., p. 140sq., et Fritschius in Exc. V ad Quat. N. T. Evang. T. I, p. 868sq., quantis difficultatibus impeditae essent hoc genus disquisitiones et quam parum liceret ubique pronuntiare inter formam reflexivam et simplicem. Nonnumquam variant libri manuscripti. P. 33, 7sq. tanquam ex utroque Homiliarum codice editum est: *ὁ δὲ μετὰ τὴν πύσιν τὸν ἐμποδισθέντα ἀναλαβὼν λόγον — τὸν αὐτῷ ἀπ' ἀρχῆς προκείμενον ἀνελάμβανε λόγον*. At utraque Epitome C. X praebet: *αὐτῷ*, quod non sane minus aptum, P. 46, 6 uterque Hom. codex habet: *αὐτῆς*, pro quo Schweglerus reposuit: *αὐτῆς*. Et revera Epit. alt. C. XXI porrigit: *ἑαυτῆς*. P. 99, 9 *ἑαυτὸν* reperitur in cod. O, at in cod. C: *αὐτὸν*. Prius illud, quod invenitur etiam in utr. Epit. C. XXXVII, quin recte receptum sit a Dresselio, dubitari nequit. Difficilius iudicium est p. 99, 10, ubi uterque Homil. codex praebet: *ἐκβάλλωμεν αὐτόν, μὴ ὡς ἐκτίνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἀψηται*, at utraque Epit. C. c. habet: *αὐτοῦ*, atque hoc ipsum invenitur loco, ad quem respicitur, qui est Genes. III, 22. Similis discrepantia reperitur locis, qui sunt p. 128, 8, ubi Homiliae et Epit. prior C. LI praebent: *ὁ Ζεὺς τὸν αὐτοῦ πατέρα δήσας καθείρξεν*, sed in Epit. alt. C. LI reperitur: *αὐτοῦ*, et p. 129, 18 ubi Homiliae habent *εἰς τὸν αὐτῶν συμφ. νοῦν*, at Epit. alt. l. c. porrigit: *τὸν αὐτῶν σ. γ.* Plura similia exempla reperiantur p. 102, 1, 4, 6 et in Epit. utr. C. XL. In Homiliis est: *τῷ πτόσαντι αὐτόν — ἐπίθεις, τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ — ἐπέθηκεν, ἀνέειλε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ*, at Epitomae praebet pronomen simplex. Atque ipsae Homiliae v. 9 Schweglerus reponi jussit: *αὐτοῦ*. Mihi contra potius in verbis proxime antegressis v. 1 *αὐτὸν* mutandum videtur in *αὐτόν*. Reliquos Homiliarum locos censeo intactos esse relinquendos. Amat enim hic scriptor in ejusmodi dictionibus adhibere pronomen reflexivum, neque id ibi solummodo, ubi vis est in pronomine, qualibus locis vel flagitari *αὐτοῦ* cett. Augustus Matthiae censebat ad Eurip. T. VII, p. 508. Sic, ut hic paucis tantum exemplis defungar, legitur p. 58, 8: *πατὴρ τὰ αὐτοῦ τέκνα*, p. 151, 1 sq. *Χρόνος τὰ αὐτοῦ τέκνα κατέπειν καὶ Ζεὺς τὴν αὐτοῦ θυγατέρα*, 11: *γηρορορεῖν τὸν αὐτοῦ πατέρα*, 15sq.: *χρὴ τοὺς γονεῖς — τοὺς αὐτῶν παῖδας προπαιδεύειν*. P. 177, 4 nollem Dresselius codicis O scripturam *ἑαυτοῦ* posthabuisset cod. C lectioni *αὐτοῦ*. P. 190, 4, ubi cod. O habet *ἑαυτοῦς*, cod. C autem: *αὐτοῦς*, procul dubio prior scriptura recte praelata est alteri. P. 202, 9 codicis O lectio *αὐτοῖς* jure cessit codicis C scripturae *ἑαυτοῖς*, nisi quis ab eo, qui potissimum codicem O sequi apud animum suum constituerit, postulat, ut

reponat: *αὐτοῖς*. P. 204, 3 sq. editum est ex codice C: *κίματος οὐν ἐστὶν ἐκάστῳ ἐννοηθῆναι τὴν τοῦ ἑαυτοῦ δαίμονος φυγὴν*. At codex O pro *ἑαυτοῦ* porrigit: *ἐν αὐτῷ*, quam ego scripturam recipiendam esse arbitror, sed ita ut *αὐτῷ* mutatur in *αὐτῶ*. Cfr. p. 21, 15 sq., 232, 15 sq.: *διὰν πάντες τὴν αὐτῶν πρὸς αὐτὸν δεῖξωσι προαίρεσιν*. P. 237, 6 manifestus est error codicis C, exhibentis: *ἑαυτοῦς*. Genuinam scripturam *αὐτοῦς*, quam Schweglerus conjectura assecutus erat, praebet codex O. P. 244, 3 sq. nobis quoque codicis O scripturam *αὐτοῦς* veriorē videri codicis C lectione *ἑαυτοῦς*, supra p. 225 significavimus. P. 251, 8 neque codicis C scripturam *τὰ καθ' αὐτῶν* neque codicis O lectionem *τὰ καθ' αὐτὸν* genuinam hujus scriptoris manum praestare, supra p. 288 disputavimus. P. 256, 17 sq. uterque Homil. codex habet: *ἐγὼ Κλήμης μεγάλως ἔχαιρον, ὅτι σὺν αὐτῷ με ἐκέλευσεν εἶναι*, et utraque Epitome C. LXXII: *σὺν αὐτῷ*. Illud ego praefereendum duco. Cfr. quae paulo infra adnotabuntur ad p. 221, 5 sq. P. 261, 6 secundum utrumque Homil. codicem scriptum reperitur: *ὁ πατὴρ ἐπεμψεν εἰς Ἀθήνας χρῆματα τοῖς αὐτοῦ*. In Epit. prior. C. LXXVII recepta est nonnullorum codicum scriptura: *τοῖς ἑαυτοῦ*. Alii tamen libri mscr. porrigunt: *τοῖς αὐτοῦ*. Hoc idem invenitur in codicibus Epit. alter. C. LXXVII, ubi repositum mireris a Dresselio, qui adnot. 3 ad Epit. prior. C. LXXXVI in verbis: *ἔθεν τῷ ἐμῷ πατρὶ ὡς καὶ συντρόφῳ αὐτοῦ Καίσαρ γυναῖκα συγγενῆ συνηρόσατο*, pro *αὐτοῦ* reducendum esse *αὐτοῦ* judicasset. At vel illo loco ferri potest *αὐτοῦ*, aequae atque in utr. Epit. C. LXXXIX init. *αὐτῆς*, quamquam adstipulamur Dresselio, quod in Epit. altera *ἑαυτῆς* edidit, sed non item, quod in Epit. priorē *αὐτοῖς* intactum reliquit, ut neque Homiliarum locum tentandum esse arbitramur. P. 268, 9 uterque Homil. codex praebet: — *ἔφη αὐτῆν μὲν Ἐρεσία εἶναι, τὸν δὲ ἀνδρα Σικελόν*. Id ipsum habet Ep. alt. C. LXXXVII. At in Epit. prior. C. LXXXVII invenitur: *αὐτῆν*. An primitus scriptum erat: *ἔφη αὐτῆ μὲν Ἐρεσία εἶναι*, cett.? P. 271, 8 sqq. uterque Homil. codex praebet: *ὅτι εἰ τις βούλεται ταῦτα ἀκριβῶς μαθεῖν, εἰς Ἀντιόχειαν — ἑλθὼν τὰ πρὸς τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν μαθησάτω*, sed in Epit. alt. C. XCII reperitur: *αὐτοῦ*. Cum illo cfr. e. gr. p. 204, 4 sq.: *ὅπως τις τῆς αὐτοῦ σωτηρίας ἀμελήσῃ*, cum hoc locum, qui est p. 247, 14 sqq., infra tractandum. P. 274, 10 sq. legitur in utroque Homil. codice: *ὁ θεὸς — τὸν τε ἥλιον καὶ τοὺς ἕτεροὺς αὐτοῦ παρέχων*. Contra in utr. Epit. C. XCIV scriptum reperitur: *αὐτοῦ*, quod habetur etiam in Evang. Matth. V, 45. At constant sibi Homiliarum libri mscr., etiam supra p. 237, 11 sqq. praebentes: *οὐκ ἔν οὐτε* (sic scribendum pro: *οὐδὲ*) *τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀντέλλεν ἐπὶ ἀγαθοῦς καὶ πονηροῦς, οὐτε τὸν ἕτερον αὐτοῦ ἔφερον ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους*. P. 279, 6 sq. Homil. codices porrigunt: *καὶ ὡς θέλει — τὰ ἀμαρτήματα αὐτῷ συγχωρεῖσθαι*. At Epit. alt. C. XCVI habet: *αὐτῷ*, quod eadem corrigendum censeo. Cfr. e. gr. p. 231, 18: *πάντα ὅσα ἑαυτῷ τις θέλει καλὰ*, cett. P. 280, 17 uterque Homil. codex exhibet: *ὁ Κλήμης μετὰ τῆς αὐτοῦ μητρὸς Μ. καὶ τῆς ἐμῆς γυναικὸς* cett. In Epit. prior. C. XCVIII est *ἑαυτοῦ*. At Epit. alt. C. CXVIII praebet: *αὐτοῦ*, quod minus placet. P. 282, 17 recte ex codice O receptum est: *ἑαυτοῦς* h. e. *ἡμῶς αὐτοῦς* pro codicis C lectione *αὐτοῦς*. P. 299, 9 sq. in utroque Homil. codice et in Epit. alt. C. CXIII invenitur: *αὐτοὶ τι ποιεῖν δύναται, τῇ καθόλου αὐτῶν ὑποκειμένοι γενέσθαι*. Contra Epit. prior. C. CXIII habet: *αὐτῶν*, quod non sane deterius. P. 302, 4 variat quidem utriusque codicis scriptura, sed eodem redit, quum codex C habeat: *παρ' αὐτῷ*, codex O: *παρ' ἑαυτῷ*. P. 310, 5 sq. codices Homil. et Epit. prior. C. CXXV porrigunt: *δικαίων ἱρασκεν εἶναι καὶ τῷ τύπτογι: αὐτοῦ τὴν διαγόνα παρατιθέμαι καὶ τὴν ἑτέραν, καὶ τῷ αἰσῶντι αὐτοῦ τὸ ἡμῶν προσδιδόναι καὶ τὸ μαγῶριον*. At in Epit. alter. C. CXXV non falso bis scriptum invenitur: *αὐτοῦ*. P. 327, 17 sq. in verbis: *ὁ κύριος — ἑαυτὸν θεῖον εἶναι ἀνηγόρευσεν*, recte codicis O scriptura *ἑαυτὸν* praelata est codicis C lectioni *αὐτόν*, quae mutanda est in *αὐτόν*. P. 374, 11 quod pro *αὐτῶν* in codice O reperitur: *αὐτῶν*, manifestus est error librarii. Denique seorsim commemorandum est, p. 220, 5 codicem O praebere: *αὐτῇ καθ'*

αὐτῆν, at codicem C: αὐτὴ κατ' αὐτῆν. Illud repositum est a Dresselio. Sed hoc oportuit receptum; cfr. adn. ad p. 393, 13sq. et ad p. 408, 9sq. — Multo saepius libri manuscripti consentiunt. Ridiculum esset, si quis hunc librorum consensum pro firmo argumento veritatis habere vellet. Immo plus semel peccatum esse a librariis, aut certum est aut veri saltem simile. At vel sic apparet, hunc scriptorem in usurpandis pronominebus αὐτοῦ et αὐτοῦ certam normam non esse secutum. Temerarie autem nobis quidem agere videbitur, qui codicem auctoritatem omnino nihili facere atque omnia inter se exaequare ausus fuerit. Recensebimus jam priore loco principalia, quae in Homiliis reperiuntur, exempla pronominis reflexivi ita usurpati, ut pronomem simplex aut potuisset adhiberi aut revera pro illo reponendum esse videri possit. P. 142, 4 positum est de Jove: ἀδελφὴν γὰρ αὐτοῦ Ἦραν οὖσαν γαμῆ. Si abesset vocabulum οὖσαν, nemo unus offenderet in αὐτοῦ. At vel sic ego quidem hoc vocabulum tentare non ausim. De loco, qui est p. 144, 5sq., jam supra diximus p. 272. P. 184, 7sq. haec sunt verba: Οὐδὲ γὰρ Ἑβραῖοι Μωϋσεὶ πιστεύοντες καὶ τὰ δι' αὐτοῦ ῥηθέντα μὴ φυλάσσοντες σώζονται, ἵαν μὴ τὰ ῥηθέντα αὐτοῖς φυλάσσουσιν. P. 187, 8sq. legitur: τοῦ μόνου ἀγαθοῦ Θεοῦ τὰ πάντα — παραδιδυκόςτος τῷ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ γενομένῳ ἀνθρώπῳ. P. 206, 9sq. secundum libros mscr. editum: Ὡς γὰρ οἱ θεῖοι διέρις τοῖς αὐτῶν πνεύμασι τοὺς στροφούσους ἐπισπῶνται, οὕτω καὶ αὐτοὶ τοὺς μεταλαμβάνοντας τῆς αὐτῶν τραπέζης, διὰ γε τῶν βρωτῶν καὶ ποτῶν ἀνακραθέντες αὐτῶν τῷ νῷ, εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν ἐπισπῶνται βούλημα, μεταμορφοῦντες ἑαυτοὺς κατ' ὅραρ cett. Exspectabas, eum, qui posuisset: τοῖς αὐτῶν πνεύμασι, etiam positurum fuisse ne dicam: τῆς αὐτῶν τραπέζης, at tamen: εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν βούλημα. Jam sane fieri potest ut in his postremis verbis aliquid sit turbatum. Non tribuerim nimium ei, quod in codice O pro ἴδιον αὐτῶν invenitur: δι' αὐτῶν, at vero aegre desideratur objectum, quod vocant. Atqui aliquis conjiciat: εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν vel potius αὐτῶν αὐτοὺς ἐπισπῶνται βούλημα. Sed, ni fallor, probabilius erit: εἰς τὸ ἴδιον αὐτοὺς ἐπισπ. Ceterum per se non minus tolerandum esse τὸ ἴδιον αὐτῶν quam τὸ ἴδιον αὐτῶν, vix est quod moneam. Loco Theognidis, qui est v. 489 sq., ubi libri mscr. variant et olim legebatur αὐτοῦ, Th. Bergkianus edidit: Νῆπιος, δὲ τὸν ἐμὸν μὲν ἔχει νόον ἐν φυλακῆσιν, τὸν δ' αὐτοῦ ἴδιον οὐδὲν ἐπιστρέφεται. Quin ipse Homiliarum scriptor secundum cod. Op. 402, 15 sq. posuit: καλαίστως ἐπὶ τὴν ἴδιαν αὐτοῦ φύσιν βουληθεὶς ἐτρέπα. P. 215, 5sq. scriptum invenitur: ἐξ ὑπερβαλλούσης αὐτοῦ εὐσπλαγχνίας — τὸν αὐτοῦ ἐπέμφε προφῆτην. P. 220, 9sq. codices praebent: ὁ Θεὸς ἀλοδρεύσει τοὺς μὴ θελήσαντας τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείαν ἀναδέξασθαι. P. 227, 10: οὐ περροντίσσαι τῶν ἑσθῶν αὐτῶν οἱ ἐν αὐτοῖς ὄντες θεοί. P. 220, 15sq. in libris mscr. est: βλάσας χροῖον οὐκ ἔγνω τίς αὐτῷ τε καὶ τῶν αὐτῷ ἐπιχορηγηθειῶν vel ἐπικουρηθειῶν τροφῶν ὑπῆρξεν εὐεργέτης. Facile apparet, corrupta esse verba. Davisius scribendum censebat: καὶ τῶν αὐτοῦ. Nescio an praeterea post haec verba exciderit tale quid, quale est: ἀπὸ τῶν, ita ut hanc fore sententiam habeamus: „per subministratos cibos“. Porro etiam αὐτῷ mutandum erit in αὐτῷ, aut pro αὐτοῦ reponendum: αὐτοῦ. P. 222, 11sq. editum est tanquam ex utroque codice: Αὐτίκα γοῦν τῶν Αἰγυπτίων ὕμνοι οἱ ἀρχαῖται — ὑπὸ κακῆς αὐτοῖς ἑρδουμνοῦσης ἑρροίας πάση ἀπὸ ἀτιμίας δῶν τὸ κατ' αὐτοὺς ὑπέβαλον. At dubitet aliquis, an potius legendum sit: αὐτοῖς, quamquam similiter variatum est p. 206, 9sq. et alii locis infra tractandis. P. 226, 11 sq. scriptum legitur: δῶν ἀπολαύομεν ἀγαθῶν, τῷ αὐτοῦ ἔλεψ' εἰς τὴν ἡμετέραν φιλανθρωπικὴν βούληται τὴν κρίσιν, ubi ferendum est etiam αὐτοῦ, aequae atque v. 18 αὐτῆς commutari poterat cum αὐτῆς. P. 241, 3 legitur: ὁ δὲ δυνως ὢν τοῦ δοθέντος αὐτῷ νόμου ἐστλαί τις πράξεις, et p. 244, 4 sq.: ἤρχοντο ὑπὲρ τῶν τὰ κακὰ αὐτοὺς διαδεικνύων, quae non sunt tentanda, quamquam differunt ab eo, quod est p. 244, 6sq.: ἤρχοντο τῷ πατρὶ, τοῖς αὐτὸν ἀκωροῦσιν ἀρεθῆναι τὸ ἀμάρτημα. Contra p. 228, 9sq. in verbis: μηδ' οὐς ἀγαπᾶσιν, λέγω δὲ γυναῖκας αὐτῶν —, πρὸς τοῦτο προτρέ-

πάνται, aliquis putet reponendum esse: αὐτῶν, at consensus utriusque Epit. C. CVII praebentis: *ἐαυτῶν*, fidem facit illud jam antiquitus fuisse positum. P. 378, 10sq. scriptum reperitur: *ὁ δὲ Σίμων, συνεῖς ὅτι πρὸς τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ ἐβραχεν*. Is qui dixit est Petrus. Vesanias autem, contra quam dixit, est ipsius Simonis. Contrario modo locutus est scriptor e. gr. p. 406, 18. — Nunc congeremus exempla pronominis simplicis adhibiti, ubi reflexivum aut reponendum est aut et ipsum usurpari poterat. Agmen ducunt verba p. 29, 15 posita, secundum scripturas supra p. 252 a nobis significatas: *ἐὰν τις αὐτοῦ vel αὐτῷ προκατορθώσῃ τὴν πολιτείαν*, ubi rectius habebit pronomem reflexivum. Proxime sequuntur, quae sunt p. 84, 8: *ὁ Θεὸς ὑμῖν ἀκατάληπτον τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἔθετο*. Consentit utraque Epit. C. XI. Tertium locum tenent verba p. 54, 7 repraesentata, de quibus diximus supra p. 257. P. 93, 17 et in utr. Epit. C. XXXIV scriptum invenitur: *Στάς οὖν καὶ ἰδὼν — τὸν πάντα λαὸν εἰς αὐτὸν ἀτειλόζοντα*. P. 109 11. uterque codex praebet: *ὁ Θεὸς — θέλει — ἐπιγνώσων αὐτοῦ καὶ οὐκ ὀλοκαυτώματα*. P. 116, 2sq. receptum est ex codice O: *Ἔνα καὶ αὐτοὶ οἱ ἀδελφοὶ τῆς πρὸς σε ἀπειθείας τὸν κίνδυνον αὐτῶν μὴ ἀγνοῶσιν*. P. 116, 17sq. in utroque codice scriptum est: *ὡς γὰρ μοιχὸς ὑπὸ τοῦ ἐν αὐτῷ πνεύματος προφάσει τινὸς ἐαυτὸν ἀφώρισεν, καὶ τῷ πονηρῷ κατ' αὐτοῦ χώραν ἔδωκε*. Similis est locus, qui est p. 372, 6sq.: *ὁμολογεῖ ὁ διδάσκαλος ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας διυλεχθέντα (τὸν πονηρὸν) πεπειμακέναι αὐτόν*. P. 141, 6sq. est: *ὁ Ζεὺς — εὐεργέτης πρὸς τεκνοποιῶν νεότηαι* (vid. quae adnotavimus supra p. 266), τὴν αὐτοῦ μίξιν ἀνθρώποις δωρούμενος. P. 156, 12sq.: *Κρόνος — Πλούτωνι — κατέπιεν, — δεδιώς, μήποτε τὸ γεννηθὲν ἐξ αὐτοῦ βραχέος, γενναϊότερον αὐτοῦ γενομένον, ἀφέλῃται αὐτόν τῆς βασιλείας*. P. 209, 2sq. legitur: *πόσοι δὲ ἐπὶ μισθῷ ἐαυτοὺς ἐξέδωκαν, — καὶ οὕτως κηρύξαντες, αὐτῶν τὸ πάθος ἀντιπαθεῖα ἀποκατασταθέντες, χρησιμοποιῆσαι τὴν θραπέαν λέγουσιν*. P. 211, 8sq. in verbis: *οὕτω καὶ τὸν Θεῷ προσφεύγοντα καὶ τὴν δικαίαν πίστιν ὡσπερ εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῇ αὐτοῦ βαστάζοντα καρδίᾳ πάντα τὰ παθοποιῶν πνεύματα τιμᾷ καὶ φεύγει*, nescio an praestet: *ἐν τῇ αὐτοῦ*. P. 221, 6sq. libri mscr. porrigunt: *ὅνπερ γὰρ τρόπον εἰς ἔστιν ὁ Καῖσαρ, ἔχει δὲ ὑπ' αὐτόν τοὺς διοικητάς* cett., qui locus, ni fallor corruptus, comparandus est imprimis cum eo, qui est, p. 302, 4: *τρίτον δὲ νεώτερον υἱὸν ἔχων ἔσχε παρ' ἑαυτῷ (sic cod. O) vel αὐτῷ (sic cod. C)*. P. 226, 11sq. rursus variatum est: *πλὴν εἰ οὕτως ἐμπνοα ἦν τα σεβάσματα ὑμῶν, ἀφ' ἐαυτῶν ἂν ἐκνεῖτο φωνὴν ἂν εἶχεν, τὴν ἐπ' αὐτοῖς ἀραχὴν ἂν (hanc enim voculam inserendam esse arbitror) ἀπεσείετο*. P. 247, 14sq. repositum est de conjectura: *τούτῳ ὁ μήπω προσελθεῖν θέλων ἔτι τὸ τῆς λύσεως φέροι πνεῦμα, οὐ ἔνεκα ἐπὶ τῇ αὐτοῦ σωτηρίᾳ ὕδατι ζῶντι προσελθεῖν οὐ θέλει*. Uterque codex praebet: *αὐτοῦ*, quod cur mutetur caussa idonea non est. P. 270, 8sq.: uterque codex porrigit: *καὶ ἅμα τῷ ἄφρασθαί με τῆς χειρὸς αὐτῆς ὀλολύξασα ὡς μήτηρ μέγα — κατεφίλει με τὸν υἱὸν αὐτῆς vel τὸν αὐτῆς υἱόν*. Etiam Epit. alt. C. XC habet: *τὸν αὐτῆς υἱόν*. In Epit. prior. C. XC perperam typis exaratum est: *τὸν αὐτοῦ υἱόν*. P. 271, 8 in codice O reperitur: *ἡ δὲ δλον αὐτῆς τὸ πρᾶγμα τοῦ ἀγνωρισμοῦ συντόμως διηγήσατο*, cuius scripturae rationem habere debebat Dresselius, quum praesertim sequantur verba: *καὶ οἱ ἀκούσαντες κατεπλήγησαν*, quamvis codicis C lectio αὐτῆς inveniatur etiam in utr. Epit. C. XCI. P. 288, 4sq. habemus: *ἡ ἀξίωσις αὐτῆς τοῦ συμβαπτισθῆναι αὐτῇ τὴν ἕνοδόχον*. Ex iis, quae sunt p. 339, huc pertinent verba posita de Deo v. 5: *τῇ γὰρ αὐτοῦ μορφῇ ὡς ἐν μεγίστῃ σφραγίδι τὸν ἀνθρώπον διετυπώσατο*, et v. 12: *τὴν γὰρ αὐτοῦ μορφὴν ἐκδικεῖ* — ubi praestare arbitror pronomem reflexivum —, at non item verba, quae habentur v. 7sq., haecce: *διὸ κρείσσας εἶναι τὸ πᾶν αὐτόν, καὶ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα τὸν ἀνθρώπον, αὐτὸς ἀόρατος, ἡ δὲ αὐτοῦ εἰκὼν ὁ ἔνθρωπος ὄρατός*, ut censuisse videtur Dresselius, interpretatus: „Quare arbitratus se esse omnia, sui que imaginem esse hominem“ cett. Non videtur dubitandum, quin verba postrema: *αὐτὸς — ὄρατός*, de sede sua mota sint. Probabile est autem, constructa fuisse cum antecedente verbo *διετυ-*

πῶσπο. Contra verba: διὸ κρείνας — ἀνδρακον construenda sunt cum verbis sequentibus: ὁ αὐτὸν σέβειν θέλων τὴν ὁρατὴν αὐτοῦ τιμῆ εἰκόνα, ὅπερ ἐστὶν ἀνδρακον. P. 362, 5 sq. fieri potest ut codicum scriptura: οὐδ' ὅτι ταυτὸν ἔκαστος ἐλθὼν, ἐφ' οἷς ἐποίησεν, ὡς αὐτὸς ὦν αὐθέντης, αὐτὸν ἤγγαυλεν in verbis ταυτὸν et αὐτὸν binarum recensionum lectiones servaverit. Ergo alterutrum verbum delendum erit; et ex nostra quidam sententia alterum. De loco corrupto, qui est p. 387, 4 supra p. 814 diximus. Verba et ipsa depravata, quae sunt p. 393, 14, tractabimus infra p. 390. Ex iis, quae leguntur p. 402, praeter verba v. 15 sq. posita, quae jam paullo supra in censum vocavimus, huc pertinent v. 18 sq.: ὁ δὲ ἑτερόν τι γενέσθαι, ὃ, τι θέλει, μὴ θυράμενος, ὡς ὑπακείμενος τῇ αὐτοῦ φύσει, θρητὸς ἐστιν, ubi praestare censeo: αὐτοῦ, ut supra p. 299, 9 sq. De loco, qui est p. 403, 16 sq. agemus infra. P. 406, 18 editum est ex codice O: ἡκεν ὁ πατὴρ αὐτόθεν, τὸν Πέτρον ἡμῖν περὶ αὐτοῦ διαλεγόμενον καταλαβὼν. Pronomen αὐτοῦ spectat ad patrem Clementis, non ad Petrum. Denique p. 415, 8 sq. codex O praebet: αὐτοῦ Φανύστου παρακαλίσαντος αὐτὸν (sc. τὸν Σίμωνα) ὅτι μὴ ἔβλεν ὁρᾶν τοὺς αὐτοῦ υἱοὺς Ἰουδαίους γεγεννημένους, ubi vellem scriptum esset: αὐτοῦ, ne locus perperam accipi ita posset, quasi de filiis Simonis sermo esset. — Redeamus jam in ordinem, ea, quae ad p. 388 adnotanda restant, in medium prolaturi. V. 12 lacunam quae est inter ἔθει et παρὰ, aliquis dicat explendam esse ita, ut inserantur verba: καὶ γὰρ. Si tamen aliquid dandum ei, quod, ut Dresselii verbis utamur, supra lacunam signa* apparent, potius scribatur oportet: ἦ ὁ δ, quo facta verba in interrogatione esse posita statuendum erit. — V. 13 quae reperitur lacuna procul dubio ita explenda est, ut scribatur: χαλεπώτατον ἀπαγορεύεται. — V. 19 sq. ita scriptum est, ex parte de conjectura: καὶ ἄλλοι σάρκας ἀνδρακων ἐσθίουσιν, καὶ οὐ μυσάττονται· καὶ ἑτεροὶ τὰ κυνῶν καὶ ἄλλα ἄροητα πρᾶσσοσιν. Codex O: καὶ ἑτεροὶ κυνῶν καὶ ἄλλοι ἄροητα πρᾶσσοσιν. Non dubito, quin legendum sit: καὶ ἑτεροὶ κυνῶν· καὶ ἄλλοι ἄλλα ἄροητα πρᾶσσοσιν. At verba καὶ ἑτεροὶ κυνῶν ex praegressis cogitatione supplendum: σάρκας ἐσθίουσιν. Scilicet secundum Sext. Empir. p. 184 Θρακῶν ἔθιοι κυνοφαγεῖν ἱστοροῦνται.

P. 389, 2 ne quis forte mendum latere existimet, moneo, verba sic esse construenda: ἀσάθειαι ὑπὸ ἔθους ἐτραπίση τοῦ κατὰ φύσιν, „e sensu qui more aliquo aversus est ab eo, quod naturae congruens est.“ — V. 4 verba: ὅτι — κλοπῇ οὐδέεις ἐπὶ τῇ ταυτοῦ κολάσει ἤσεται, significare non possunt: „quum poena ob furtum sibi inficta nullus delectatur“. Omnino non liquet, quid sibi velit commemoratio furci, quum sermo sit de caede. Ergone posuerat sic scriptor: (ὅτι μηδεὶς —) καὶ κλοπῇ θείεις ἐπὶ cett.? Vocabulum κλοπῇ „caedem, stragem“ significat in ep. ad Hebraeos VII, 1. — Praeterea dignum est, ad quod quis animum advertat, verbum: ἀυτοπαθεῖν paullo supra adhibitum. Est enim perrarum. — Sequuntur v. 4 sqq. verba corrupta: κἄν ὁν ἐνὸς οὐδέποτε ὁμολογουμένου εἶναι ἀμαρτήματα, ἐξ ἀνάγκης καὶ τρίτην κρίσιν πρὸς τὰ ἀμαρτήματα δεδῶς ἐστι προσδοκῶν. Tentavit locum jam Uhlhornius l. c. p. 199, adn. 70, verum ita, ut ferri non possint ipsius conjecturae. Nobis non tam verba ὁν ἐνὸς mendosa esse videntur quam vocabulum οὐδέποτε, pro quo reponendum proponimus: οὐδέποτε. Porro verba καὶ τρίτην, in quibus jure offendit Uhlhornius, mutanda censemus in: καὶ κάρτα τῇν. — V. 14 sqq. Dresselius codicis O scripturam recepit hanc: ἀλλ' ἵνα μὴ δόξωσι τινες τῶν παριστάτων, ὅτι ἀδυνατῶ πρὸς τὰ ὑπὸ σοῦ θηθέντα ἀποκρίνασθαι (προφάσειε διαμνηγῶμαι) ἐγὼ cett. Postrema verba sensu omnino cassa sunt. Scribendum: ὅτι, ἀδυνατῶν — ἀποκρίνασθαι, προφάσεις διαμνηγῶμαι. Προφάσεις διαμνηγῶμαι significat: „praetextus (ne loqui opus habeam) mollior summo studio“. — V. 17 legendum: ἀρά γε. — V. 18 reponendum: οὐδὲ μὴν, quod ipsum legitur paullo infra, p. 390, 6. — V. 20 scriptum oportuit: ἐστι.

P. 390, 2 pro οὐτ' ὁν legendum: οὐκον. — V. 10 sqq. verba ita constituit Dressellius: ὅτι αὐτοῦ καὶ ἡ κρᾶσις εὐκρατός ἐστιν, ἵνα μὴ ὀφείας [φύγ]

ὁρμάς· ἔτι τε καὶ γνώσις ἀπταιστος, ἵνα μὴ τι τῶν κακῶν ὡς ἀγαθὸν π[ι]ροποιού]ν τε ἀλγῶν ἔσται, ἵνα μὴ θνητὸς ᾖ. Equidem pro *μὴ*, quo vocabulo Dresselius priorem lacunam explevit, scriptum fuisse conjicio: ὁρμᾶ, quod facillime intercideret potuit ante ὁρμάς. Platon Parmen. p. 135 D: καλὴ καὶ θεία ἡ ὁρμή, ἣν ὁρμάς ἐπὶ τοὺς λόγους. Quas inde a verbis ἵνα μὴ τι leguntur, prorsus inepta sunt. Codex O praebet: ἀλγῶν. Locus sic restituendus erat: ἵνα μὴ τι τῶν κακῶν ὡς ἀγαθὸν π[α]ραδέχεται: [οὐ]τε ἀλγῶν ἔσται cett. Ad verba οὐτε ἀλγῶν ἔσται ex antegressis repetendum: ὅτε. De sententia hujus enuntiati cfr. p. 389, 18 sqq. Num παραδέχεται genuina scriptoris manus sit, in medio relinquendum; at simile aliquod vocabulum lacuna haustum esse, certum videtur. Ceterum vide an pro ἔσται, quod est post εὐκρατός, v. 11, scribendum sit: ἔσται, aequae atque paullo post legitur ἀλγῶν ἔσται. — V. 18 scr.: ἦ τε γὰρ. Τε γὰρ est „etenim“, ut p. 171, 16, p. 268, 19. Cfr. etiam p. 120, 14.

P. 391, 7 haud scio an pro ἀμέτρον reponendum sit: ἀμέτρος, „immodice“. Cfr. p. 46, 2. Infra p. 399, 15 sq. est: παρὰ τὸ μέτρον ἐξελθῶν. — V. 8 secundum codicem O scriptum erat: καταξίαν, contra quam p. 93, 2, 126, 16, 127, 2, 132, 7, 339, 11, 354, 9 factum est, ubi eadem in illo codice scriptura reperitur. Similis vero inconstantiae exempla reperiuntur etiam alibi. Sic p. 280, 6 editum: καταρχάς, contra p. 385, 8 et p. 392, 3: κατ' ἀρχάς, p. 119, 4 et p. 296, 10: καθήμεραν secundum codicem O, ubi cod. C praebet: καθ' ἡμέραν, at p. 284, 5 καθ' ἡμέραν ex cod. C, quamquam cod. O habet: καθήμεραν. — V. 9 scribendum: ἐπὶ τῷ θανάτῳ pro ἐπὶ τε θ. — V. 11 pro εἰμεν legendum censeo: ἡμεν.

P. 892, 5 forsitan legendum: ἐκτότε οἱ κατὰ διαδοχὴν υἱοί. Subinde non recte Dresselius lacunam explevit eo quod inseruit voculam ὡς. Videtur autem statuisse, verbum δεῖν positum esse pro δεόν. Equidem conjecerim, interciderisse vocabulum tale, quale est: τό τε, vel: ποτέ. Cfr. verba, quae sunt v. 11 sq., de quibus paullo infra sermo erit. Dictio τότε vel ποτέ μὴ δεῖν pendebat ex verbo ἀγνοίας. — V. 6 sqq. a Dresselio verba ita sunt restituta: ὅθεν καὶ διδάσκαλος ἡμῶν περὶ τοῦ ἐκ γενετῆς πηροῦ καὶ ἀναβλέψαντος παρ' αὐτοῦ ἐξετά[ζ]ων ἐρωτήσασιν, εἰ οὗτος ἡμῶσιν ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυρλὸς γεννηθῆ, ἀπεκρίνατο. Rectissime scripturas codicis O ἐν et ἐγεννηθῆ mutavit in εἰ et γεννηθῆ. De iis vero, quae praestitit ad lacunas explendas, secus statuendum. Pro διδάσκαλος reponendum videtur: ὁ διδάσκαλος. Ἐξετάζων omnino caret sensu. Non dubito, quin scriptum fuerit: ἐξετάζουσιν vel ἐξετάσασιν ἡμῖν. Similiter locum expedit G. Volkmar in Annal. theol. Tubingens. 1854, Fasc. III, p. 449. — V. 11 sq. haec leguntur: καὶ ἀληθῶς ἀγνοίας αἰτία τὰ τοιαῦτα γίνεται. ἦτοι τῷ μὴ εἰδέναι πότε δεῖ κοινωνεῖν τῇ γαμετῇ, εἰ καθαρὰ ἐξ ἀφ᾽ ἑδρου τυγχάνει. Quibus vitium subesse, quis non videat? Ego verosimillimum duco, postrema verba, εἰ — τυγχάνει, a principio explicandi causa fuisse adscripta et sic verborum in perpetuitatem irrepisse. Ceterum ante ἦτοι incidendum erat puncto minore. — V. 14 sq. scribendum: καὶ πρὸς τὸ μὴ πάσχειν καὶ ἄλλους αὐτὸν θεραπεύσαι δυνάμενον (pro δυναμένου) εὐρήσεις (sic recte Dresselius). Ἄλλους pendet ex θεραπεύσαι, αὐτὸν — δυνάμενον ex εὐρήσεις. Documento sunt verba proxime sequentia: αὐτὰ καὶ γοῶν Μαυῆσος διὰ εὐσέβειαν ἀπαθῆς τὸν πάντα τῆς ζωῆς διετέλεσε χρόνον, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους δι' ἁμαρτίας πάσχοντας εὐχαῖς ἔτατο.

P. 893, 13 sq. editum est: φ' δ' ἂν μὴ ἀρσική οὐ κληρός, ἔνεστιν ἐκκλητὸς χρῆσάμενον καὶ νομίμως διαδικασάμενον τὸν ὑπ' αὐτοῦ ὑπαλλὰξαι βίον. Facile apparet, bina in his verbis esse menda. Pro ἐκκλητὸς sine dubio reponendum: ἐκκλήτῳ. Ἐκκλητὸς substantivum est et valet „appellatio, provocatio“, cfr. Harpocrat., Suid., Etym. M. s. v. et Zonaras p. 930. Sic etiam paullo infra, v. 16: τίς οὗτος ὁ κληρός, καὶ ἐκκλητὸς, quo loco nostra emendatio eximie confirmatur. Praeterea nihili sunt verba: τὸν ὑπ' αὐτοῦ — βίον. Conjicio positum fuisse: αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ cett., ita ut αὐτὸν esset accusativus subjecti, βίον vero objecti accusativus. Esse autem scriben-

dum: αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, non αὐτὸν ὑφ' αὐτοῦ, post Elmslejum ad Eurip. Heraclid. v. 144 et 814 atque Bernhardyū Synt. p. 287 monuit H. L. Ahrensius de Dialect. Dor. p. 274. — V. 18 sqq. ita scriptum est: *μητι νομισεις, ὡς ἐπειδὴ εἰς ἴσαστον κεφάλαιον ζητῶν [σε] συνετιδέμην ὡς πληροφοροῦμενος ἐφ' ἕτερον ἐρχόμενον κεφάλαιον; ἀλλ' ἀγνοῶ σοι τὸ πείθεσθαι παρῆχον, ἵνα ἐπ' ἄλλο ἐλθῆς κεφάλαιον, ὅπως πάσης ἀγνοίας σου μαθῶν μὴ στοχαζόμενος καταγινώσκω σου. ἀλλὰ πεπληροφορημέν[ων] νῦν ἤδη τριῶν ἡμερῶν μοι συγχώρησον, καὶ ἐλθῶν δεῖξέ σε μηδὲν εἰδῶτα.* Sciant haec mendis. Ac primum quidem *σε* a Dresselio ad lacunam explendam in- vectum nequit ferri. Scribendum: *σοι*, quod verbum tam cum *συνετιδέμην* quam cum *ζητῶν* (cfr. p. 377, 6, 894, 18) construere licet. Deinde apparet, in verbis vel post verba *ὡς πληροφοροῦμενος* — *κεφάλαιον* excidisse verbum finitum, quod vocant, *εἰς*, quod est ante *ἐπειδὴ*, pendens. Conjiiciat aliquis, scriptum fuisse: *ἡνειχόμεν ἐρχόμενον*, vel: *ἕτερον ἡνειχόμεν κεφάλαιον*. Post vocabulum *κεφάλαιον* puncto incidendum. Deinde legendum videtur: *ἀλλ' ἀγνοῶ σοι τοῦ πείθεσθαι δόξαν παρῆχον*, cett. Codex O praebet: *τοῦ πείθεσθαι*. Pendet hic genitivus *εἰς δόξαν*, dativus *ἀγνοῶ σοι πείθεσθαι*, dativus *σοι* ex *παρῆχον*. — Quod ad postrema verba attinet (ne pluribus refutem Dresselii sententiam, *πεπληροφορημένων* scribentis et cum *ἡμερῶν* construētis atque ita interpretantis: „quum jam praeterierint“), moneo tantummodo, non tertium hunc, de quo jam sermo est, sed quartum esse disputationis diem. Praeterea non est ferenda Dresselii explicatio verborum: *μοι συγχώρησον* et *ἐλθῶν*, „mecum disserere“ atque „continuando“ interpretantis; sed iis, quae sequuntur, probe perpensis, elucebit, post *μοι συγχώρησον* („mihī permissit“) intercidisse infinitivum verbi alicujus notione abeundi vel absentiae instructi. Jam quum codex O pro *νῦν ἤδη* praebet: *νῦν δέ*, non dubito, quin locus ita sit restituendus: — *ὅπως — μὴ στοχαζόμενος καταγινώσκω σου, ἀλλὰ πεπληροφορημένος. νῦν δέ τριῶν ἡμερῶν μοι συγχώρησον ὑπὸ οὐχ ῥῆσαι.* Quam egregie sibi opposita sint verba *στοχαζόμενος* et *πεπληροφορημένος*, „conjectans“ et „plane persuasus, certo sciens“ (cfr. p. 17, 16), ultro apparet.

P. 894, 7 *προληψεις μου κατέφερες* significat „praejudicatas opiniones contra me proferebas“. Locus, ad quem respicit Simon, est p. 818, 9 sq. — V. 9 in corrupta codicis scriptura: *καὶ τί σοι φαίνομαι ὀρθῶς κρίνειν εἰδῶς, ἢ οὐ;* fieri potest ut post *καὶ* aliquid interciderit. Quo probato, sequentia verba sic erant constituenda: *τί σοι φαίνομαι; ἢ ὀρθῶς* cett. — V. 10 sq. locus est difficilis ad restituendum nec profecto a Dresselio sanatus ita scribente: *εἰ μὲν γὰρ ὀρθῶς κρίναντά με φαίης, μὴ συνδῆ, ἵνα μὴ φαίην προειλημμένος, ὁ καὶ μετὰ ὁμολογίαν ἤττων συνδέσθαι μὴ θέλων.* Pro *ἵνα μὴ φαίην* codex O praebet: *δὲ σὺ φαίην*, et *ἤττων* pro *ἤττων*. Sententiarum nexus postulare videtur, ut is qui loquitur Simonem jubeat adtestulari (*συνδέσθαι*) Petro. Ergo haec fere posita fuisse verba conjiicias: — *φαίης, μὴ ὀκνήσῃς συνδέσθαι, μὴ φαίην προειλημμένος ὡς καὶ μετὰ ὁμολογίαν ἤττης συνδέσθαι μὴ θέλων.* De usu verbi *προειλημμένος*, „deprehensus“, cfr. Sap. Salom. XVII, 17 et Epist. ad Galat. VI, 1. — V. 12 sq. apographum Dresselianum praebat: *ἀποφαινόμην*. — Mox, v. 18 sqq., haec habentur edita: — *ἢ τοῦ ζητεῖν αὐτῷ ἐπὶ πάντων μὴ πᾶσιν, ἐπεὶ ἴσται σοὶ ἐκείστοτε ἤττωμένῳ καὶ συντιδεμένῳ. ἢ δὲ τὸ αἰδεῖσθαι ἔχεις ἀπὸ πάντων τῶν ἀκροατῶν ἀντὶ μεγίστης τιμωρίας καταγινωσκομένῳ καὶ ἀσχημονοῦντι ὑπὸ συνειδήσεως τὴν σκευτοῦ ἀλείειν ψυχὴν.* Pro *αὐτῷ* apographum Dresselianum praebet: *αὐτῶ*. Illud ego recipere non dubitavi. Nam dictione *ζητεῖν* *τιμωρίας* usus est hic scriptor (cfr. adnot. ad p. 893, 18 sqq.) et sane pluries in codice O similiter omissum est iota subscriptum. Sed procul dubio valde turbata sunt verba, quae inde ab *ἐπεὶ ἴσται* leguntur. Locus ita restituendus videtur: *ἐπεὶ ἴσται σοὶ ἐκείστοτε ἤττωμένῳ καὶ συντιδεμένῳ, εἰ δ' ἢ τὸ αἰδεῖσθαι ἐπὶ πάντων τῶν ἀκροατῶν ἔχεις ἀντὶ μεγίστης τιμωρίας; καταγινωσκομένῳ* cett. Fieri etiam potest ut *ἔχεις* post *μεγίστης* vel post *τιμωρίας* collocatum fuerit. Construenda verba: *ἴσται σοὶ ἀλείειν.* *Ἐπὶ*

πάντων τῶν ἀκροατῶν significat: „coram omnibus auditoribus“, aequae atque paulo supra v. 14: ἐπὶ πάντων, „coram omnibus“. Cfr. etiam dictionem τὸν ἐπὶ τῶν ὄχλων ἐλεγχον, quae est p. 373, 13, ut alia taceam exempla praepositionis ab hoc scriptore saepius eodem significato adhibitae. — V. 18 sqq. quae reperimus verba: πέρους γοῦν οὐκ ὀμαι, σὲ ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἐλθεῖν, ὡς ὑπέσχου, ἀλλὰ πρὸς τῷ δοκεῖν μὴ αἰτιῶσθαι ἔξωθεν ἐπαλεθεῖν ὑπέσχησαι, ea etiamnunc duo continent menda. Dictio πρὸς τῷ δοκεῖν sensum idoneum non praebet. Corrigendum: πρὸς τὸ δοκεῖν, „ut videreris“. Praeterea Dresselii conjectura αἰτιῶσθαι non satisfacit. Codex O: αἰτεῖσθαι. Scribendum erat: ἦτ τῆσθαι.

P. 395, 6sq. ne quis de mendo suspecta habeat verba: μετὰ τῶν συνηθεστέρων εἰσιὼν οἴκοι ἐκαθέσθη, moneo, construenda esse verba εἰσιὼν οἴκοι, ita ut οἴκοι sit „domum“, secundum usum rariorem, cujus exemplum exstat etiam in Xiphilini Excerptis ex Cassio Dione 75, 9: οἴκοι ἀναχωρησάντων. — Contra corruptelae manifesta sunt verba, quae sunt v. 7: ὁ θεός, ὁ ἐκλεξάμενός σε καὶ σοφίας ἀναπαύσεως μὲν ἔνεκεν τῶν ἐγγνωμόνων. Ocuis corrige: σοφίσας. Σοφίζειν, quo verbo hic scriptor usus est etiam p. 118, 19, et p. 361, 6, significat: „sapientem reddere, instituire“. — V. 9 sq. haec reperiuntur scripta: καὶ ἡμῖν δὲ περὶ πονηρῶν διαλεχθῆναι σε ἀξιούμεν, ἐλπίζοντες γνησιώτερόν σε ἡμῖν τὸν περὶ αὐτοῦ ἐκφάναι λόγον. Vocabulum πονηρῶν quum jam eam ob causam offendat, quod plurale est, tum in πονηροῦ mutandum esse monstrat sequens περὶ αὐτοῦ. Cfr. etiam p. 396, 3 et 13. Pro ἐκφάναι apographum Dresselianum praebet: ἐκφάνει. Ergo aliquis conjiciat scribendum esse: ἐκφάνειν. Ego tamen nescio an potius scriptum fuisse dicam: ἐκφῆναι. De aoristo verbis sperandi subjuncto cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 751 sq. Neque vero opinor, quemquam probaturum esse ἐκφάναι, provocantem ad Hesychium, apud quem ἐκφάναι explicatur per φραγεῖσθαι. Quippe jam L. Dindorfius in Thes. Stephan. ed. Paris. Vol. III, p. 619 animadvertit scribendum videri: ἐκφῆναι, ita ut vox sit a scriptore Dorico adhibita. Locutio ἐκφάνειν λόγον saepius reperitur, cfr. e. g. Eur. Hippol. v. 881, Herod. VII, 160, Thales ap. Diog. Laert. I, 43. — V. 17 Dresselius scripsit: ὡς αὐτῷ ἔθος ἦν πρὸς τοὺς γνησιώτερούς λέγεσθαι, quae verba sic fecit latina: „quemadmodum mos ei erat cum familiaribus colloquendi“. Quin γνησιώτερούς genuina sit hujus scriptoris manus, dubitare non sinit locus, qui est p. 413, 17. Exempla vocabuli γνησιός a recentioribus Graecis ad „cognatum, familiarem“ significandum adhibiti congessit G. Dindorfius in Thesaur. Stephan. ed. Paris. V. II, p. 671. Sed pro λέγεσθαι repositum oportuit: διαλέγεσθαι, quo verbo hic scriptor etiam in antegressis usus est.

P. 397, 2 legimus: τὸ δὲ πνεῦμα καὶ αὐτὸ οὐ τριτογενὲς ὄν, ἀλλὰ τριμερὲς cett. At vocabulum τριτογενὲς corruptum esse, etiam Uhlhornius vidit, cfr. l. c. p. 190, adnot. 58. Conjecit is, scribendum esse: τετραγενὲς. Quod quum sit „ex quattuor elementis ortum“ secundum Homil. XX, 8, (cfr. etiam XX, 5, p. 400, 12sq., XX, 7, p. 403, 10sq.) bonam oriri sententiam existimat; dici enim: σῶμα τετραγενὲς esse, πνεῦμα vero non esse τετραγενὲς. Verum enim vero verbis: τὸ δὲ πνεῦμα καὶ αὐτὸ οὐ τετραγενὲς ὄν, potius significatum esset, neque σῶμα esse τετραγενὲς. Omnino non liquet, qua ratione sive τετραγενὲς sive τριτογενὲς oppositum esse possit ei, quod est τριμερὲς. Non dubito, quin legendum sit: ταυτογενὲς, „ejusdem generis, ex uno eodemque constans“. — V. 5 nollem Uhlhornius l. c. pro φραγεῖσθαι duo scribendum proposuisset: φ. δυοῖν, satis enim frequens est δυο indeclinabile, quod etiam paulo post, v. 14, invenitur. — V. 7 in verbis ἢ μὲν οὐρανῶν λεγομένων, ἢ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς νῦν βασιλευσάντων pro λεγομένων scribendum: λεγομένη. Cfr. p. 389, 11sq., ubi mentio fit τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας. — Difficilia ad emendandum sunt verba, quae leguntur v. 10 sqq.: ὁ δὲ ἕτερος, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὑπάρχων τοῦ ἐσομένου αἰῶνος, στήρχει πᾶσαν ἀνθρώπων φύσιν, ἐν τοῖς παρούσῃ τὴν παρησίαν ἔχειν οὐ δυνάμενος, [ἀλλ'] ὡς τίς ποτ' ἐστὶ λανθάνειν πειρώμενος τὰ συμφέροντα συμβουλεύει. Inesse

dum: αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ, non αὐτὸν ὑφ' αὐτοῦ, post Elmslejum ad Eurip. Heraclid. v. 144 et 814 atque Bernhardyum Synt. p. 287 monuit H. L. Ahrensius de Dialect. Dor. p. 274. — V. 18 sqq. ita scriptum est: μήτι νομίσῃς, ὡς ἐπειδὴ εἰς ἕκαστον κεφάλαιον ζητῶν [σε] συνετιθέμην ὡς πληροφορούμενος ἔφ' ἕτερον ἐρχόμενον κεφάλαιον; ἀλλ' ἄγνοιας σοι τὸ πείθεσθαι παρῆχον, ἵνα ἐπ' ἄλλο εἰδῆς κεφάλαιον, ὅπως πάσης ἄγνοιας σου μαδῶν μὴ στοχαζόμενος καταγινώσκω σου. ἀλλὰ πεπληροφορημένῳ νῦν ἤδη τριῶν ἡμερῶν μοι συγχώρησον, καὶ εἰδῶν δέξω σε μηδὲν εἰδῶτα. Sentent haec mendis. Ac primum quidem σε a Dresselio ad lacunam explendam in- vectum nequit ferri. Scribendum: σοι, quod verbum tam cum συνετιθέμην quam cum ζητῶν (cfr. p. 377, 5, 394, 18) construere licet. Deinde apparet, in verbis vel post verba ὡς πληροφορούμενος — κεφάλαιον excidisse verbum finitum, quod vocant, ex ὡς, quod est ante ἐπειδὴ, pendens. Coniiciat aliqui, scriptum fuisse: ἡνευχόμενῳ ἐρχόμενον, vel: ἕτερον ἡρχόμενον κεφάλαιον. Post vocabulum κεφάλαιον puncto incidendum. Deinde legendum videtur: ἀλλ' ἄγνοια σοι τοῦ πείθεσθαι δόξαν παρῆχον, cett. Codex O praebet: τοῦ πείθεσθαι. Pendet hic genitivus ex δόξαν, datus, datus ἄγνοια ex πείθεσθαι, datus σοι ex παρῆχον. — Quod ad postrema verba attinet (ne pluribus refutem Dresselii sententiam, πεπληροφορημένων scribentis et cum ἡμερῶν construentis atque ita interpretantis: „quam jam praeterierint“), moneo tantummodo, non tertium hunc, de quo jam sermo est, sed quantum esse disputationis diem. Praeterea non est ferenda Dresselii explicatio verborum: μοι συγχώρησον et εἰδῶν, „mecum dissere“ atque „continuando“ interpretantis; sed iis, quae sequuntur, probe perpensa, elucebit, post μοι συγχώρησον („mibi permitte“) intercidisse infinitivum verbi alicujus notione abundi vel absentiae instructi. Jam quum codex O pro νῦν ἤδη praebet: νῦν δέ, non dubito, quin locus ita sit restituendus: — ὅπως — μὴ στοχαζόμενος καταγινώσκω σου, ἀλλὰ πεπληροφορημένος. νῦν δέ τριῶν ἡμερῶν μοι συγχώρησον ὑποχωρήσαι. Quam egregie sibi opposita sint verba στοχαζόμενος et πεπληροφορημένος, „conjectans“ et „plane persuasus, certo sciens“ (cfr. p. 17, 16), ultro apparet.

P. 394, 7 προλήψεις μου κατέφερες significat „praejudicatas opiniones contra me proferebas“. Locus, ad quem respicit Simon, est p. 318, 9 sq. — V. 9 in corrupta codicis scriptura: καὶ τί σοι φαίνομαι ὀρθῶς κρίνειν εἰδώς, ἢ οὐ; fieri potest ut post καὶ aliquid intercederit. Quo probato, sequentia verba sic erunt constituenda: τί σοι φαίνομαι; ἢ ὀρθῶς cett. — V. 10 sq. locus est difficilis ad restituendum nec profecto a Dresselio sanatus ita scribente: εἰ μὲν γὰρ ὀρθῶς κρίναντά με φαίης, μὴ συνδῆ, ἵνα μὴ φαίην προειλημμένος, ὃ καὶ μετὰ ὁμολογίαν ἤττων συνδέσθαι μὴ θέλων. Pro ἵνα μὴ φαίην codex O praebet: δὲ σὺ φαίην, et ἤτταν pro ἤττων. Sententiarum nexus postulare videtur, ut is qui loquitur Simonem jubeat ad stipulari (συνδέσθαι) Petro. Ergo haec fere posita fuisse verba conjicias: — φαίης, μὴ δκνήσῃς συνδέσθαι, μὴ φαίην προειλημμένος ὡς καὶ μετὰ ὁμολογίαν ἤττης συνδέσθαι μὴ θέλων. De usu verbi προειλημμένος, „deprehensus“, cfr. Sap. Salom. XVII, 17 et Epist. ad Galat. VI, 1. — V. 12 sq. apographum Dresselianum praebat: ἀποφαινόμεν. — Mox, v. 13 sqq., haec habentur edita: — ἢ τοῦ ζητεῖν αὐτῷ ἐπὶ πάντων μὴ παύση, ἐπεὶ ἔσται σοὶ ἐκείστοτε ἤττω μὲν καὶ συντιθέμεν. ἢ δὲ τὸ αἰδεῖσθαι ἔχεις ἀπὸ πάντων τῶν ἀπροσ- τῶν ἀντὶ μεγίστης τιμωρίας καταγινωσκομένῳ καὶ ἀσχημονοῦντι ὑπὸ συνε- δήσεως τὴν σεαυτοῦ ἀλγίην ψυχὴν. Pro αὐτῷ apographum Dresselianum praebet: αὐτῷ. Illud ego recipere non dubitavi. Nam dictione ζητεῖν τινι saepius usus est hic scriptor (cfr. adnot. ad p. 393, 18 sqq.) et sane pluries in codice O similiter omissum est iota subscriptum. Sed procul dubio valde turbata sunt verba, quae inde ab ἐπεὶ ἔσται leguntur. Locus ita restituendus videtur: ἐπεὶ ἔσται σοι ἐκείστοτε ἤττω μὲν καὶ συντιθέμεν, εἰ δὲ τὸ αἰδεῖσθαι ἐπὶ πάντων τῶν ἀπροσπῶν ἔχεις ἀντὶ μεγίστης τιμωρίας, καταγινωσκομένῳ cett. Fieri etiam potest ut ἔχεις post μεγίστης vel post τιμωρίας collocatum fuerit. Construenda verba: ἔσται σοι ἀλγίην. Ἐπὶ

πάντων τῶν ἀκροατῶν significat: „coram omnibus auditoribus“, aequae aique paullo supra v. 14: ἐπὶ πάντων, „coram omnibus“. Cfr. etiam dictionem τὸν ἐπὶ τῶν ὄχλων ἔλεγχον, quae est p. 378, 13, ut alia taceam exempla praepositionis ab hoc scriptore saepius eodem significato adhibitae. — V. 18 sqq. quae reperimus verba: πέρασ γοῦν οὐκ οἶμαι, σὲ ἐπὶ τὴν ζήτησιν ἐλθεῖν, ὡς ὑπέσχεο, ἀλλὰ πρὸς τῷ δοκεῖν μὴ αἰτιῶσθαι ξενῶν ἐπα-
ελθεῖν ὑπέσχεσαι, ea etiam nunc duo continent menda. Dictio πρὸς τῷ δοκεῖν sensum idoneum non praebet. Corrigendum: πρὸς τὸ δοκεῖν, „ut videreris“. Praeterea Dresselii conjectura αἰτιῶσθαι non satisfacit. Codex O: αἰτιῶσθαι. Scribendum erat: ἦ τ τ ἦ σ θ α ι.

P. 395, 6 sq. ne quis de mendo suspecta habeat verba: μετὰ τῶν συνη-
θεστῶν εἰσιῶν οἴκοι ἐκαθέσθη, moneo, construenda esse verba εἰσιῶν οἴκοι, ita ut οἴκοι sit „domum“, secundum usum rariorem, cuius exemplum exstat etiam in Xiphilini Excerptis ex Cassio Dione 75, 9: οἴκοι ἀναχωρη-
σάντων. — Contra corruptelae manifesta sunt verba, quae sunt v. 7: ὁ θεός, ὁ ἐκλεξάμενός σε καὶ σοφίας ἀνταπίσεως μὲν ἔνεκεν τῶν εὐγνωμόνων. Ocius corrige: σοφίας. Σοφίειν, quo verbo hic scriptor usus est etiam p. 118, 19, et p. 361, 6, significat: „sapientiam reddere, instituere“. — V. 9 sq. haec reperiuntur scripta: καὶ ἡμῖν δὲ περὶ πονηρῶν διαλεχθῆναι σε ἀετοῦμεν, ἐπιπρότερον γνησιώτερόν σε ἡμῖν τὸν περὶ αὐτοῦ ἐκφάναι λόγον. Vocabulum πονηρῶν quum jam eam ob causam offendat, quod plurale est, tum in πονηροῦ mutandum esse monstrat sequens περὶ αὐτοῦ. Cfr. etiam p. 396, 8 et 18. Pro ἐκφάναι apographum Dresselianum praebet: ἐκφάνει. Ergo aliquis conjiciat scribendum esse: ἐκφανεῖν. Ego tamen neacio an potius scriptum fuisse dicam: ἐκφῆναι. De aoristo verbis sperandi sub-
juncto cfr. Lobeck. ad Phrynich. p. 751 sq. Neque vero opinor, quemquam probaturum esse ἐκφάναι, provocantem ad Hesychium, apud quem ἐκφάναι explicatur per φανερωσάι. Quippe jam L. Dindorfius in Thes. Stephan. ed. Paris. Vol. III, p. 619 animadvertit scribendum videri: ἐκφάναι, ita ut vox sit a scriptore Dorico adhibita. Locutio ἐκφάνειν λόγον saepius reperitur, cfr. e. g. Eur. Hippol. v. 881, Herod. VII, 160, Thales ap. Diog. Laert. I, 48. — V. 17 Dresselius scripsit: ὡς αὐτῷ ἔθος ἦν πρὸς τοὺς γνησι[ωτέρους] λέγεσθαι, quae verba sic fecit latina: „quemadmodum mos ei erat cum familiaribus colloquendi“. Quin γνησιωτέρους genuina sit hujus scriptoris manus, dubitare non sinit locus, qui est p. 413, 17. Exempla vocabuli γνησιος a recentioribus Graecis ad „cognatum, familiarem“ significandum adhibiti congressit G. Dindorfius in Thesaur. Stephan. ed. Paris. V. II, p. 671. Sed pro λέγεσθαι repositum oportuit: διαλέγεσθαι, quo verbo hic scriptor etiam in antegressis usus est.

P. 397, 2 legimus: τὸ δὲ πνεῦμα καὶ αὐτὸ οὐ τριτογενὲς ὄν, ἀλλὰ τριμερὲς cett. At vocabulum τριτογενὲς corruptum esse, etiam Uhlhornius vidit, cfr. l. c. p. 190, adnot. 58. Conjecit is, scribendum esse: τετραγενὲς. Quod quum sit „ex quattuor elementis ortum“ secundum Homil. XX, 8, (cfr. etiam XX, 5, p. 400, 12 sq., XX, 7, p. 403, 10 sqq.) bonam oriri sententiam existimat; dici enim: σῶμα τετραγενὲς esse, πνεῦμα vero non esse τετραγενὲς. Verum enim vero verbis: τὸ δὲ πνεῦμα καὶ αὐτὸ οὐ τετραγενὲς ὄν, potius significatum esset, neque σῶμα esse τετραγενὲς. Omnino non liquet, qua ratione sive τετραγενὲς sive τριτογενὲς oppositum esse possit ei, quod est τριμερὲς. Non dubito, quin legendum sit: ταυτογενὲς, „eiusdem generis, ex uno eodemque constans“. — V. 6 nollem Uhlhornius l. c. pro φραμά-
των δύο scribendum proposuisset: φ. δύοῖν, satis enim frequens est δύο indeclinabile, quod etiam paullo post, v. 14, invenitur. — V. 7 in verbis ἢ μὲν οὐρανῶν λεγομένων, ἢ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς νῦν βασιλευσάντων pro λεγομένων scribendum: λεγομένην. Cfr. p. 389, 11 sq., ubi mentio fit τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας. — Difficilia ad emendandum sunt verba, quae leguntur v. 10 sqq.: ὁ δὲ ἔτερος, καὶ αὐτὸς βασιλεὺς ὑπάρχων τοῦ ἔσομένου αἰῶνος, στέργει πᾶσαν ἀνθρώπων φύσιν, ἐν τοῖς παρούσι τὴν παρησίαν ἔχειν οὐ δυνάμενος, [ἀλλ'] ὡς τίς ποτ' ἐστὶ λανθάνειν περιφύμενος τὰ συμφέροντα συμβουλεύει. Inesse

enim plura menda certum est. Et primum quidem dictio καὶ αὐτὸς ferri non potest. Sensit ejusmodi quid Dresselius, verba sic latina faciens: „rex et ipse, futuri quidem aevi“. Sed haec locum capiendi ratio nullam habet probabilitatem. An scriptum erat: κληρωτός, similiter atque antea de altero rege dictum est: βασιλεύειν χειροτονεῖται? Deinde in verbis ἐν τοῖς παρούσι intercidisse particulam aliquam adversativam, vero est simile. Denique dubito an tam supplementum Dresselii ἀλλ' quam codicis scriptura ὡς genuinum scriptoris manum non praestet. Ergone legendum: ἐν δὲ τοῖς παρούσι, τὴν παροῦσαν ἔχειν οὐ δυνάμενος, [αὐ] τοῖς (sc. τοῖς ἀνθρώποις), τίς ποῦ ἐστὶ λανθάνειν πειρώμενος, τὰ συμφέροντα συμβουλεύει? — V. 14 Dresselius scripsit: τῶν δὲ δύο τούτων [ὁ ἕτερος] τὸν ἕτερον ἐκβιάζεται. Et sane lacuna aut hoc modo explenda est (cfr. p. 329, 6) aut ita, ut ἐκὰς ερος inseratur, quo de vid. p. 337, 16.

P. 398, 6 dubitare licet, pro δὲκην ὑπόσχεν utrum δ. ὑπόσχεν an δ. ὑπέχειν scribendum sit. Mihi accentus ratione habita alterum facilius ideoque probabilius videtur. An quis existimat positum fuisse: ὑπέχειν? — V. 15 sq. quum συμβεβηκόσιν ineptum et verbo finito opus sit, non dubito, quin legendum sit: συμβεβηκασιν, „orti sunt“. — V. 18 sqq. haec habemus verba: ὁθεν δὴ καὶ πατὴρ τυγχάνει πάσης οὐσίας οὐσης γνομῆς τῆς κατὰ τὴν κρᾶσιν· ἔγω γὰρ κραδεῖσιν αὐτοῖς ὡς τεκνὸν ἢ προαίρεσις ἐγεννήθη. Quorum priorem partem corruptam esse pro certo habeo. Videntur autem inter οὐσίας et οὐσης plura verba excidisse, in quibus de ortu duorum regum vel ducum sermo erat. Ad hos enim spectat vocabulum ἀπτοῖς. Ante ὁθεν δὴ puncto minore incidendum.

P. 399, 7 sqq. Dresselius scripsit: ὁθεν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν, ὡς ἄλλοτε εἶπον, διαδοχὴν βλου ἔχοντες, ταύτην πληροφοροῦσιν, ὡς ἔτυχεν ἡμ[έ]ρων παιδῶν φθορᾶ, ἢ ἄλλῃ τινὶ κολακυσούσῃ ἁμαρτίᾳ. Quod priore lacuna posteriore verbi εἶπον syllabam absorptam esse existimavit, procul dubio verum vidit. Cfr. de re p. 390, 18 sqq. Sed necesse est post illud vocabulum etiam exciderit praepositio εἰς. Εἰς διαδοχὴν βλου prorsus respondet ei, quod paullo infra, v. 13, reperitur: ἵνα διαδοχὴ βλου γένηται. Alteram lacunam a viro docto inepte expletam esse, quis non videat? Quovis pignore contenderim, locum ita constituendum esse: ταύτην πληροφοροῦσιν ὡς ἔτυχεν, ἡμιπεπᾶνων vel — id quod mihi probabilius videtur — ἡμιπεπείρων παιδῶν φθορᾶ. Ἡμιπέπᾶνοι sive ἡμιπέπῆροι παῖδες sunt „semimaturi, semiadulti pueri“. Utriusque adjectivi usus rarus quidem est, at neutrum in dubitationem vocare licet. Vocabulum φθορᾶ de vitiando intelligendum. De occisione infantium neque hic cogitandum neque loco consimili, qui est p. 133, 10, ubi οἱ θεοὶ appellantur παιδῶν φθορεῖς. — Adnotatu etiam digna locutio ἐπιθυμίαν πληροφορεῖν eodem sensu, quo paullo infra ἐπιθυμίαν πληροῦν, adhibita. Similiter Paulus in epist. II ad Timoth. v. 5 posuit: τὴν διακονίαν σου πληροφορήσον. — V. 14 apographum Dresselianum praebat: ἐστι.

P. 400, 3 scribendum: ἐκ τοῦ Ἀδάμ ἀνόμοιοι (pro Ἀδάμ ὁμοιοί) τινες ὄντες δύο ἐγεννήθησαν. Cfr. etiam v. 10 et 11. — V. 8 pro νομίσεις corrigendum: νομίσεις. — V. 73 codicis O scriptura καὶ ὡς minime mutanda in: ὡς καὶ, sed in: καὶ ὡς, „atque ita“. — V. 19 sq. Dresselius sic scripsit: ἀτρεπτον γὰρ καὶ αἰεὶ ὦν, ὅπ[ο]ταν προβάλλειν βουλῆσει, ἀνάγκη πάσα τὸ προβαλλόμενον αὐτῷ ὡσαύτως εἶναι τὰ πάντα τῷ γεγεννηκότι. At ἀτρεπτον mutandum erat in: ἀτρεπτος. Cfr. p. 401, 1. Deinde dubitandum, num ὁπότεν genuina sit hujus scriptoris manus. Equidem potius conjecerim, posuisse eum: ὁπότε. Contra fieri potest ut verum viderit Dresselius, quum lacunam, quae est post ὡσαύτως, explevit per verbum εἶναι. Dictio ὡσαύτως εἶναι τῷ γεγεννηκότι significat „eodem loco esse, quo is qui genuit.“ Vel sic tamen illam conjecturam non ausim certam habere.

P. 401, 15 nescio an scriptum fuerit: καὶ τοῦτε ταύτη μᾶλλον ἐστὶ πιστεύσαι, ἢ cett. In apographo Dresseliano erat: μᾶλλον ἐστι. — V. 18. verba τοιούτων κατὰ μεταβολὴν καὶ τρόπην sana non sunt. Scribendum

videtur: τοιοῦτον τρόπον κατὰ cett., aut: τοιοῦτον κατὰ τρόπον κατὰ cett.

P. 402, 8 apographum Dresselianum porrigebat: ἐννόησεν. Licet igitur etiam de ἐννόησεν cogitare, sed ἐνόησεν probabilius videtur. — Lacunam, quae est v. 10, recte expletam esse a Dresselio, extra dubitationis aleam positum videtur. Licet autem graece aequè bene dicere ἀποθανεῖν φύσιν ἔχει τις atque φύσιν τοῦ ἀποθανεῖν ἔχει τις, quae dicitio reperitur p. 405, 6 sq. Cfr. e. gr. p. 115, 18, 391, 6 et 401, 12 sq. — V. 11 sqq. haec reperiuntur scripta: ἡ γὰρ οὐκ ἄγγελοι ἀγήρωσ [ὑπάρχοντες] καὶ πῦρ-δους οὐσίας εἰς σάρκα μετετρέψαν, καὶ οἱ παρὰ τῷ Ἀβραάμ [ξενί]σθέντες cett. In apographo Dresseliano reperitur: ἡ γὰρ. Ad vocem ἀγήρωσ Dresselius adnotavit, se codicis scripturam mutare noluisse; credo, quod supplementum ὑπάρχοντες non prorsus certum haberet. Et profecto ipsa illa scriptura scrupulum injicit de veritate conjecturae quantumvis ad sententiam aptissimae. Utrum igitur interciderunt verba: φύσεις ἔχοντες, an posuerat hic scriptor: ἀγήρω σώματα ἔχοντες? Deinde καὶ οἱ ferri nequit. Coniiciat aliquis, scriptum fuisse: ἔχοντες οἱ, aut: οἱ καὶ. At equidem non dubito, quin particula καὶ vocabuli alicujus omissi indicium contineat. Nimirum scriptum erat: — εἰς σάρκα μετετρέψαν καὶ αἷμα, οἱ παρὰ cett. Dicitio σὰρξ καὶ αἷμα, de qua disputavit Fritschius Quat. N. T. Evang. I, p. 685, periphrasin facit totius hominis animalis, ut apud Siracid. XIV, 15, Matth. XVI, 17 et in epist. ad Hebr. II, 14. — V. 15 haec reperimus typis expressa: καὶ ὁμοῦς πάλαισας ἐπὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν βουλήθεις ἐτρέπη. ἤδη εἰς πῦρ μεταβαλλόμενος τοῦ Ἰακώβ τὸ πλάτν γέρον οὐκ ἔκωσσε μὲν, cett. Apographum Dresselianum praebebat: ὁμοῦς. Universus locus sic videtur esse constituendus: καὶ — ἐτρέπη ἤδη εἰς πῦρ μεταβαλλόμενος, ὡς τοῦ Ἰακώβ cett. Vocem ἤδη interpretari licet „statim quum voluit“ vel „revera“; ὡς οὐκ ἔκωσσε μὲν significat: „quum non quidem combussisset“.

P. 403, 1 sq. in verbis καὶ ὁμοούσιον μὴ παρούση τροπή προβάλλει, ἰσοδύναμον δὲ οὐ, quomodo ferri possit μὴ, neque ego video, et Dresselius ipse in interpretatione latina plane omisit vocabulum. Scribendum: μὲν. — V. 4 pro προβάλλον reponendum videtur: προβαλὼν, et v. 4 προβαλόντος pro προβάλλοντος. In apographo Dresseliano hoc altero loco reperitur προβαλόντος (sic). Paulo infra v. 12 codex revera habet προβαλόντος. Cfr. etiam adnot. ad p. 378, 14 et p. 379, 1. — Ad v. 6 Dresselius adnotat, quum Michaeam scriptor jam semel produxerit, haud dubie aliud nomen reponendum esse ex illis, quae enumerantur Hom. II, 1. Sane aut hoc loco aut p. 399, 5 nomen mutandum erit. Videtur autem probabilissimum, alterutro loco scriptum fuisse: Ζαχαρίας. — Quae v. 8 sq. leguntur verba: εἰ δὲ ὁμοῦς γεγόνασιν, ἀδελφοὶ εἰμὶ μοι δοκεῖ, aperte mendosa sunt. Scribendum: ἀδελφοὶ εἰσιν, ἔμοι δοκεῖ. Similiter e. g. Pausan. V, 27, 5: δοκεῖ μοι δὲ, τοῦ Ὀνατά μαθητῆς ἢ παῖς ὁ Καλλιτέλης ἦν. An quis censet, legendum esse: — εἰσιν, ἔμοι δοκεῖν? — V. 9 sqq. sequitur locus, qui plures naevos adpersos habet: εἰπερ μέμνησαι, ὧν ἐν ἀρχῇ εἶπον, ὅτι τοῦ ποτηροῦ ἢ τετραγένης τοῦ σώματος οὐσία πεφυλοκρινημένη ὑπὸ τοῦ θεοῦ προεβλήθη, ἔξω δὲ αὐτῆς κατὰ τὴν τοῦ προβαλόντος βουλήν ἐκράθη πρὸς τὴν κρᾶσιν ἢ κακοῖς χαιρούσα προαίρεσις. ὡς νοεῖν, ὅτι θεοῦ μὲν τέκνον ἢ τετραγένης ἔξ αὐτοῦ προβλήθεισα οὐσία, ἢ καὶ αὐτὴ οὐσα αἰ. διὰ τὴ δὲ ἔξω ὑπ' αὐτοῦ κρᾶσις οὐσίας ἢ συμβεβηκυῖα κακοῖς χαιρούσα προαίρεσις ἐπεγένετο; καὶ οὕτως οὔτε ὑπὸ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, οὔτε ὑπ' ἑτέρου τινος, ἀλλ' οὔτε ὑπ' αὐτοῦ προβλήθεισα οὐσία, οὔτε αὐτομάτως προεβλήθεισα, οὔτε αἰ ἦν cett. Tentavit locum etiam Uhlhornius l. c. p. 180, adn. 89. Pro πεφυλοκρινημένη, quae vox sane in apographo Dresseliano reperitur et ab Uhlhornio admittitur, scribendum est: πεφυλοκρινήμην, quo vocabulo usus est Homiliarum scriptor p. 381, 14, de eadem re agens. Ἐκράθη Dresselii constructura est, codex O praebet: κρᾶσις. Quo fere modo constituenda sint verba, monstrant ea, quae paulo post leguntur inde a verbis ἔξω ὑπ' αὐτοῦ, et alii

similes loci, ut p. 874, 7, 878, 4 sq., 886, 10 sq. et 14 sq., 408, 18 sq. Quibus perpensis verosimillimum censeo, scriptum fuisse: *ἔγω δὲ αὐτῆς — κραδίσεισος πρὸς τὴν κρᾶσιν συμβέβηκεν* cett., nisi quod concedo, etiam fieri posse ut positum fuerit: *αὐτῆς — κραδίσεισος*. Locutio *πρὸς τὴν κρᾶσιν* significat: „secundum misionem“, valet igitur fere idem quod p. 874, 7, 878, 4, 408, 18 dictio *τῆ κρᾶσιν*. Subinde *διὰ τῆ* Dresselius reposuit; codex O praebet: *τῆς*. Illa conjectura minime consultum esse loco depravato, pluribus demonstrare opus non est. Est autem sic constituendus: *ὡς ποιεῖν, ὅτι θεοῦ μὲν τέκνον — αἰε, τῆς δὲ — ἐπιγλυετο*. Denique verba: *ἀλλ' οὐτε ὑπ' αὐτοῦ προβέβληται*, quum praesertim pro *οὐτε* exhibet: *οὐ δὲ*, ita sunt restituenda, ut scribatur: *ἀλλ' οὐ δὲ ὑπ' αὐτοῦ* vel — id quod probabilius duco — *ὑπ' αὐτὸς αὐτοῦ προβέβληται*. Dictio *ἀλλ' οὐδὲ* significat: „neque vero“, ut p. 411, 1. Pari injuria supra p. 27, 8 dictio *οὐδὲ γὰρ*, h. e. „neque enim“, quam praebet codex O, cessit scripturae codicis C *οὐτε γὰρ*. Utroque loco est *οὐ — οὐτε*, ut saepius. De locutione *ὑπ' αὐτὸς αὐτοῦ* cfr. adnot. ad p. 393, 18. Verbis haece apte opposita sunt verba: *οὐτε αὐτομάτως προεβλήθη*. Namque vocabulum *αὐτομάτως* non „sponte“ significat, ut existimavit Dresselius, sed „casu“. Comparandus est imprimis locus, qui est p. 878, 7 sq., ubi ut verba: *αὐτὸν δημιουργήσας* respondent verbis: *ὑπ' αὐτοῦ* vel *ὑπ' αὐτὸς αὐτοῦ προβέβληται*, sic pro verbis ineptis: *ὑπὸ θεοῦ γεγονώς*, secundum verba: *οὐτε αὐτομάτως προεβλήθη*, corrigendum censeo: *ὑπὸ τοῦ* (vel *ὑπ'*) *αὐτομάτου*, si hanc dictionem aequo jure adhibitam fuisse conjicere licet atque usitatorem illam: *ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου*, eamque quae supra p. 169, 7 et 208, 4 invenitur: *ἐκ τοῦ αὐτομάτου, ἐξ αὐτομάτου*.

P. 404, 6 ex mea sententia codicis O scriptura *μνημονεύετε* minime mutanda erat in *μνημονεύεται*. Quidni enim aptum „mementote“? — V. 7 quod legitur: *οὐ δὲ*, mihi debetur; in apographo Dresseliano potius *οὐδὲ* inesse videtur. — V. 9 sq. Dresselius haec verba posuit: *ἐν γὰρ τῷ λέγειν ἰσως οὐχ ὡς ἔχον ὁ φθεγγόμενος ἀμαρτήσεται*, quae ita latina fecit: „nam inter loquendum forsan is, qui loquitur, peccat incitita“. At enim neque verborum graecorum restitutionem neque interpretationem latinam ferendam esse, facile est ad intelligendum. Codex O praebet: *οὐχ ὡς ἔχον*. An scribendum est: *ἐν γὰρ τῷ λέγειν ἰσως οὐχ ὡς ἔχον ἔστιν ὁ λέγων φθεγγόμενος ἀμ.*? Construenda verba *οὐχ ὡς ἔχον ἔστιν* (h. e. *ἔχει*, „non ut vere res habet“) *φθεγγόμενος*.

P. 406, 8 Dresselius codicis O scripturam mendosam: *ὁ ποτηρὸς σκότῳ χαίρουσαν τὴν κρᾶσιν γεγονώς*, mutavit in *ὁ π. σκ. χαίρειν κατὰ τὴν κρ. γ.* At mendum potius inest in verbo *γεγονώς*, pro quo scribendum: *λελογχώς*. Infra, p. 11, de eodem ipso Malo iisdem fere verbis scriptum legitur: *κακοῖς χαίρουσαν λελογχώς κρᾶσιν*, ubi apographum Dresselianum praebat: *λελογχώς*, quae scriptura monstrat, quam facile vocabulum priore loco in *γεγονώς* depravari potuerit. — V. 7 sqq. haec leguntur: *εἰ δὲ ὁ τῆς κακίας ἡγεμὼν ἄνθρωπος ὧν οὐ πέμπεται εἰς τὸ σκότος μὴ τούτω χαίρων, τότε οὐ δύναται ἢ κακοῖς αὐτοῦ χαίρουσα κρᾶσις μετασυνκριθῆναι εἰς ἀγαθὸν προαίρεισιν. καὶ οὕτως ἀγαθὸς συνείναι κριθῆσεται* cett. Primum negotium facessunt verba *ἄνθρωπος ὧν*, quae etiam si ita capi possent, ut a Dresselio factum est, „ut homo“ interpretato, mutanda essent. Mihi probabilissimum videtur, pro *ἄνθρωπος* legendum esse: *ἀνδρῶκος*. Deinde pro *τότε οὐ δύναται*, quae conjectura est Dresselii, quum codex O praebet: *τὸ δὲ, δύναται*, faciliore mutatione scribere licet: *πῶς δὲ δύναται*, quo facto pro puncto maximo, quod est post *προαίρεισιν*, interrogationis signum ponendum erit. Denique dictio *ἀγαθὸς συνείναι* nibilis est. Voluerat scriptor: *ἀγαθῶ συνείναι*, „bono, commodo frui“; cfr. dictionem *εὐδαιμονία συνείναι* apud Lucian. Bis Acc. III. — V. 14 sq. codicis scriptura repraesentata est haecce: *τοῦτο εἰς τὴν τοῦ ποτηροῦ, ὑστερον γνησομένην τῆς τροπῆς μετασυνκρᾶσιν μυστηριωδῶς ἢ γρηγορῆ ἰσομένην προσδήλωσεν*. Ad vocem *μετασυνκρᾶσιν* Dresselius adnotat, se malle: *μετασυνκρᾶσιν*. Ita scribendum erat sine haesitatione. Vox *μετασυνκρᾶσις*, ab

Uhlhornio l. c. p. 195 admissa, quod ego sciam, nullo alio loco reperitur usurpata. Etiam paulo ante, v. 9, habemus μετασυγκριθῆναι, p. 189, 17 μετασυγκρίναι. De vocabulo ἰσομένην nihil dixit Dresselius. Est autem aperte corruptum. Jam quum praesertim vocabulum aliquod deesse videatur, ex quo pendeat εἰς τὴν — μετασύγκρισιν, non dubitandum, quin legendum sit: αἰνισσομένην, „alludens ad“, — V. 16 secundum codicem O scriptum invenimus: Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς εἰς τῶν ἀκολούθων, ἐφη. Sed quum Petri comes, de quo sermo est, supra p. 45, 7 Ἰωσήφος appellètur, non Ἰωσήφ, quae nominis forma reperitur apud Homiliarum scriptorem, p. 849, 9, de homine prorsus diverso, scilicet de noto illo Jacobi filio, adhibita, procul dubio scribendum: Ἰωσήφος, καὶ — ἀκολούθων, ἐφη. Cfr. p. 399, 6 sq., 408, 6 sq.

P. 406, 9 τε typhothetae errori debetur; apographum Dresselianum recte: σε. Monuit etiam Dresselius adn. 5 ad Epit. alter. C. CXXXIII. — V. 12 post τοῦτο inserendum esse: οὕτως, ex Epit. alt., significavit jam Dresselius adn. ad Ep. alt. C. c. Cfr. etiam Epit. prior. C. CXXXIII. — V. 16 lege: πῶς. In apographo Dresseliano erat: δὲ πῶς, quod licet a me correctum, tamen ex parte typis expressum est.

P. 407, 1 quod Dresselius reposuit, αὐτὸν, est in utriusque Epit. C. CXXXVI. Paulo infra v. 7 adnotatu dignum, quod pro ὁρατὸν (scil. ἔστιν) in Epit. alt. C. c. scriptum reperitur: ὁράται. At illud haudquaquam est sollicitandum. — V. 9 lacunam ita explendam fuisse, ut scriberetur: [τὸ γνήσιον, monstrat utr. Epit. C. c. — V. 12 utr. Epit. C. CXXXVII] probabile reddit, post Ἀντιοχείας excidisse: ἐλληλυθῶς. In Recognit. X, 54 sane est: „regressus“. — V. 18sq. secundum Epit. alter. C. CXXXVII scribendum esse: Σίμων ἐν τῇ Ἀντιοχείᾳ δημοσίᾳ πόλῃ τεράστια ποιῶν οὐδὲν ἄλλο προσδιέλεγετο, ἢ σε πρὸς αὐτοὺς πρὸς μίσος ποιῶν, μάγον τε δομαίων καὶ γόητα καὶ μαιφρόγον, πρὸς τοσοῦτον αὐτοὺς μίσος παρεσκευάσεν, monuerunt jam Tischendorfius et Dresselius, v. adn. ad Epit. alt. C. c. Etiam Epit. pr. C. CXXXVII post γόητα καὶ μαιφρόγον, quod fere vocabulum intercidisse ego jam pridem intellexeram collatis locis, qui sunt p. 412, 9 et 18 et p. 413, 7. Etiam Recognitiones l. c. praebent: „magum te nominans, maleficum, homicidam“. — V. 14sq. editum est: ὡς γλίχσθαι πάντα ἄνθρωπον τῶν ἐκεῖ ἐπιδημῶντων σαρκῶν αὐτῶν ἀπογευσασθαι σου, secundum codicem O, nisi quod hic pro τῶν praebet: τῆν. Eandem scripturam Dresselius reposuit in Epit. alter. C. CXXXVII, ubi libri mscr. porrigunt: τῶν ἐκεῖ ἐπιδημῶντων σε τῶν σαρκῶν, aequè atque cod. Parisin. Tischendorffii. Contra Tischendorffius scribi jussit: τὸν ἐκεῖ ἐπιδημῶντων τῶν σαρκῶν. Ego quoque aliud quid latere arbitror, sed probabilius duco, legendum esse tam in Homiliis quam in Epit. altera: πάντα ἄνθρωπον εἰς τὴν ἐκεῖ ἐπιδημῶντος τῶν σαρκῶν cett. Inserui autem praepositionem εἰς, quia dubito, num hic scriptor verbum ἐπιδημῶν cum nudo accusativo construxerit. Licebit tamen etiam tentare: τῇ ἐκεῖ, cfr. p. 410, 6sq., 414, 7, Epit. pr. C. XIV. Favent nostrae conjecturae, quae leguntur versus finem ejusdem capituli XIII, p. 408, 16sq.: διὸ συμβουλευομέν σοι μήπω ἐπιβῆναι τῆς πόλεως ἐκείνης, μέχρις cett. Cfr. etiam p. 414, 7, ubi Petrus ipse dicit: ἡμῖν ἐπιδημῶσαι τῇ Ἀντιοχείᾳ. Similia ad sententiam sunt verba, quae posuit Rufinus in Recognitionibus a me demum postquam haec scripsi collatis: „ut magnopere desiderent, si te usquam invenire queant, etiam carnes tuas devorare“. — V. 18 Dresselius codicis O scripturam vitiosam σκοποῦ καὶ τί χρῆ νοεῖν, mutavit in: σκοποῦμεν τί χρῆ ν. At etiam vocis καὶ habenda erat ratio. Ego verisimile duco, scribendum esse: κοινῇ. Ceterum ferri quidem quodammodo potest praesens σκοποῦμεν, at quaerendum tamen, sitne potius imperfectum ἰσχοποῦμεν a scriptore Homiliarum adhibitum. Atque revera, ut nunc ipsum reperio, Recognitiones l. c. habent: „considerabamus“.

P. 408, 4 sqq. qui est locus, ita videtur constituendus, ut v. 8 post verbum κολάσῃ incidatur virgula; quo facto a verbis: καὶ οἱ ὑμέτεροι, in-

cipiet apodosis, quae nunc plane desideratur. Minus probabile foret, opinor, si quis v. 4 ante voces *ἐμοῦ διὰ πολλῶν* aliquid intercidisse sumeret. Praeterea non intelligo, quid sibi velit vocabulum *περισκοπούνητος* in verbis: *ἐμοῦ διὰ πολλῶν φίλων κρύφα εἰς σύλληψιν αὐτοῦ ἐληλυθέναι περισκοπούνητος καὶ ζητεῖν αὐτὸν φάσκοντος*. Corrigendum arbitror: *περικυμποῦντος*. *Περιοικεῖν* significat: „circumquaque iactare“, ut apud Thucyd. Bell. Pel. VI, 17 et apud Joseph. Bell. Jud. I, 25, 2. Confirmant hanc emendationem, nisi omnia me fallunt, Recognitiones X, 56 porrigentes: „Ego igitur divulgabo per amicos, me ut istum magum caperem venisse“. — V. 10 Dresselius scripsit: *καὶ τυχὸν ταῦτα ἀκούσας φοβηθεὶς φεύξειται*. Sed quum codex O pro *ταῦτα* praebeat: *αὐτὸν*, probabilius est, scriptum fuisse: *αὐτῶν*, quod pronomen referendum est ad eos, de quibus antea sermo fuit. — V. 19 apographum Dresselianum praebat: *Σίμωνος*. — V. 20 si genuinum est *Καίσαρος*, apertum est excidisse pronomen vel substantivum aliquid genitivum *Καίσαρος* regens. Ergo forsitan legendum: *Καίσαρος γὰρ νομίμας ἐκ προσταγῆς τινος* (cfr. p. 410, 7sq.) vel: *βασιλικὸν* (h. e. „ministerium regium“, cfr. Epit. utr. C. CXXXVIII) *ἐπὶ κακῷ* cett. At fieri etiam potest, ut hic scriptor posuerit: *Καίσαρα*. Recognitiones X, 56 sane habent: „putans enim quod a Caesare quaereretur ad poemam“.

P. 409, 8sq. num Dresselius verba lacunosa recte restituerit ita scribens: *Ἄγνωστων [γὰρ οὐκείως] μοῦ με φίλων* cett., dubitare licet. Forsan: *Ἄ. [γὰρ ἐκ παιδ(ας)] μοῦ* cett., „ex pueritia mea“. Cfr. p. 406, 7 *Ἀπίωνα καὶ Ἄγνωστων* ἐκ πρώτης ἡλικίας φίλους μοι γεγεννημένους, p. 409, 19: *Ἀπίωνα καὶ Ἄγνωστων*, ἐπειδὴ ἐκ παίδων σοι φίλους εἶναι ὁμολογεῖς. Haud obstat conjecturae nostrae, quod in Recognitionibus, ex quibus suam hausisse videtur Dresselius, X, 56 scriptum reperitur: „nam et A. quia mihi valde amicus erat.“ Rufinus etiam pro verbis, quae sunt in Homil. p. 406, 7, posuit: „Appionem et Anubionem, quia valde amici mihi sunt.“ Ceterum hic scriptor, si recte memini, ad exprimendam notionem „ex pueritia“ alibi non est usus verbo *παιδία*, sed dictionibus *ἐκ παιδός* ἡλικίας, *ἐκ παιδός* et *ἐκ παίδων*. Usurpavit autem dictiones *ἐκ παιδός* ἡλικίας, quae, quantum memini, reperitur tantummodo uno loco (p. 26, 8), et *ἐκ παιδός* ut plurimum, ubi de uno solo sermo est (cfr. p. 35, 2, 56, 11, 63, 1, 79, 6); semel tamen, p. 129, 11, ubi de pluribus agitur. Viceversa dictionem *ἐκ παίδων* non solum ibi adhibuit, ubi de pluribus uno sermo est, ut p. 259, 5, sed etiam ibi, ubi de uno agitur, ut p. 24, 1 (ubi Cod. Reg. 804 et Epit. prior C. CXLVII porrigunt: *ἐκ παιδός*) et p. 129, 17, quibus locis adnumerandus videtur etiam is, qui est p. 409, 19. — Quae proxime sequuntur verba: *καὶ οὐκ ἐπίστευ[σα ὁ τάλαιπωρος]*, restituit Dresselius secundum Recognitiones, exhibentes: „sed infelix non credebam“. Recte in universum. Sed fieri potest ut potius scriptum fuerit: *ἐπίστευον*. — Etiam lacuna, quae est v. 6, expleta est secundum Recognitiones, quae tamen quum X, 57 praebent: „interea et Anubion venit“, nescio an praestet reponere: *καὶ Ἄγνωστων ἦλθε*. — V. 18 pro *προβλέψας* procul dubio scribendum erat: *προσβλέψας*, cfr. p. 411, 11. — V. 20 nescio an scriptum fuerit: *ὠμολόγησας*. Hoc ipsum aut *ὠμολόγησας* prae oculis habuisse videtur Rufinus, Recognit. l. c. interpretatus: „dixeras“.

P. 410, 4 egregia est conjectura Dresselii, pro *γέρον* scribentis: *γέρονε*. Adstipulantur Recognit. X, 58 praebentes: „dicam enim quomodo res gesta est.“ — Subinde tythothetae incuria post vocabulum *ἡναδός* excidit: *οὗτος*. — V. 6 pro *ἐπιδημήσειν* ego jam pridem conieci scribendum esse: *ἐπιδημήσαι*, collatis locis, qui sunt p. 407, 19 (*ἐπεδήμησε*) et inprimis p. 406, 5 (*ἐληλυθέναι*). Postea vidi a Tischendorffo in codice Parisino Epit. C. CXXXIV repertam esse scripturam *ἐπιδημήσαντας τινος*, quam non receptam esse a Dresselio in utriusque Epit. C. c., est quod miraris. Etiam Recognit. l. c.: „audisse enim se, quod venerint quidam. — V. 7 sq. editum est: *Φαύστη δὲ εἰσιόντι τὸν Ἰβὼν θυμὸν ἐπίστραψε φήσας οὕτως πρὸς ἡμᾶς* cett. Verbum *ἐπίστραψε* de conjectura insertum est a Dresselio,

provocante ad Recognit. l. c., ubi scriptum exstat: „velle autem se in hunc qui nuper ingressus est Faustinianum omnem convertere furorem. Et ait ad nos“ cett. At reponenda est dictio aliqua significans: „velle se convertere professus est“. Praeterea probabile est intereidisse vocabulum tale, quale est *πάντα* vel *διον*, quum interpres latinus posuerit: „omnem“, nisi forte credibile videtur, in libro, quo utebatur Rufinus, hoc vocabulum occupasse sedem vocis *ιδιον*, quam hic scriptor hoc loco et paulo infra v. 10, ut saepius, posuit pro pronomine reflexivo. — V. 10 legendum esse: *ἀναλαβών, τὸ ἰδιον* cett., jam monuit Dresselius adnot. 3 ad Epit. alter. C. CXXXIV. Vellem tamen vir doctus verbi *ἀναλαβών* rationem habuisset in interpretatione latina. Est autem ad *ἀναλαβών* ex atgressis tanquam objectum repetendum: *μόρον τι*. — V. 11 quod Dresselius de conjectura reposuit, *δόξῃ*, in utriusque Epit. C. CXXXIV invenitur. — V. 11 sq. haec codicis scriptura recepta invenitur: *ὕμεις δὲ βοτάνης τινὸς ὄλης προειλεψάμενοι ὑπ' ἐμοῦ οὐκ ἀπατηθήσεσθε ὑπὸ τῆς τένης αὐτοῦ μορφῆς*. In qua biva inesse menda nemo non videt. Neque enim ferenda sunt verba *βοτάνης τινὸς ὄλης* sed scribendum: *β. τ. χυλοῖς*, h. e. „succo“, quod verbum habent Recognit. l. c., et medela indiget monstrorum vocabulum *τένης*. P. 412, 2 appellatur *πλάνος μορφῆ*, p. 413, 14 *ἀλλοτρία μορφῆ*. Contrarium est ἡ *κατὰ ἑρῶσιν μορφῆ* p. 407, 2 sq., *ἀληθῆς μορφῆ*, p. 411, 12 sq., *ἀληθινή μορφῆ*, p. 412, 3 sq., *τὸ γνήσιον εἶδος*, Epit. utr. C. CXXXVI. Conjiat aliquis, scribendum esse: *καινῆς*, „novae“ vel „peregrinae“, aut: *θετῆς*, „adoptatae, non genuinae“. Priori conjecturae magis favere videntur Recognitiones, l. c. praebentes: „ut non fallamini de immutatione vultus ejus“. Verbum *προειλεψάμενοι* hoc uno tantum, quod ego sciam, reperitur loco. Infra p. 411, 12 est: *ἐναλειψάμενος*. Vel sic tamen *προειλεψάμενος* haudquaquam videtur in suspicionem esse vocandum, quum praesertim etiam Recognit. l. c. exhibeant: „perungemini prius“. Scilicet Simon socios suos prius inungere vult eo fine, ut Faustus securus redditus se quoque inungi patiatur. — V. 15 dicat aliquis Homil. codicis scripturae *ἐστὶ* praefendam esse utriusque Epit. C. CXXXV lectionem: *ἔσται*. Neque enim audiendum Dresselius, adn. 3 ad Epit. alter. C. c. censens, praesenti speciem aliquam conciliari ex voce *ῥῶν*. Attamen etiam Rufinus praesens praes oculis habuit, quum Recognit. X, 59 praebent: „confertur“. — V. 19 sq. Dresselius de conjectura minime probanda scripsit: *δτι ἐφοβούμην τὸν [Σίμωνα, τῷ Φαύ]στῳ τοῦτο μὴνύειν*. Quomodo explenda fuisset lacuna, monstrare poterant verba Rufini l. c. posita: „timui tunc Faustiniano indicare haec“, nisi quod pro Faustiniano in Homiliiis commemoratus erat Faustus. Videtur igitur *τὸν* nihil aliud esse quam: *τὸτε*.

P. 411, 1 sq. Dresselius haec verba posuit aperte inepta: *ἀλλ' οὐδὲ καιρὸν ἦμῖν ὁ Σίμων ἐίδου πρὸς τὸ ἰδιάζειν· [εἰ μὴ] αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ Σίμωνος κακὴν ἂν ἐφηνα βουλὴν*. Quum post lacunam, quae in codice O est post vocabulum *ιδιάζειν*, reperiantur literae *μῶν* et pro *ἂν ἐφηνα* exaratum sit: *ἐφάνη*, jam pridem suspicatus sum, ita fere esse legendum: — *ιδιάζειν, μὴ τις ἡμῶν τὴν ἐκ τ. Σ. κ. ἐφῆναι β.* Cfr. p. 409, 4. Video quidem, in Recognit. X, 59 esse: „sed neque spatium nobis ipse Simon dedit, ut possemus secretius loqui et plenius ei consilium Simonis aperire“. At enim vero tot verba excidisse quominus probabile ducamus lacunae spatium nimis exiguum prohibere videtur. Ceterum Rufinus procul dubio praes oculis habuit: *ἐφῆναι*. — V. 3 quod Dresselius reposuit, *τῆν*, reperitur in utr. Epit. C. CXXXV. — V. 7 manifestum est vitium verborum: *ὑπὸ τῶν Σίμωνος ζητούντων*. Scribendum censeas: *Σίμωνα*, prouti p. 410, 16 hic scriptor Simonem dicentem facit: *οἱ ἐμὲ ζητούντες*. An tentare praestiterit: *τῶν κατὰ Σίμωνος ζητούντων*, ut p. 410, 16 reperitur dictio: *τῆς κατ' ἐμοῦ ζητήσιως?* Minus probabiliter aliquis conjiat: *Σίμωνος ζητητῶν*. — V. 10 recte Dresselium inseruisse: *τὸν Σίμωνα*, testantur Recognit., l. c. praebentes: „illi, qui deduxerunt Simonem“. — V. 14 sq. scriptum reperimus: *ἐκπεπληγμένος οὖν* (sic apogr. Dressel.

pro: οὐν) ἀφόδρα θαυμάζω τὴν Σίμωνος μαγίαν, ἔτι ἰστώτες τὸν ἕμειτρον οὐ γινώριζετε πατέρα. Clarum est, ἰστώτες per se solum ferri non posse, sed locum corrigendum esse ita, ut inseratur ἔγγυς ante ἰστώτες, vel simili ratione, quamquam neque in Recognit. tale quid reperitur, exhibentibus l. c.: „quod vos stantes modo non agnoscitis patrem vestrum“.

P. 412, 15 quod Dresselius inseruit, verbum γινόμενος, est in utr. Epit. C. CXXXVIII. — V. 16 nescio an Dresselius codicis lectionem truncatam μετα non recte restituerit scribendo μεταμλειαν. Etenim quum hic scriptor paullo infra, p. 418, 7, Petrum vocabulo μετανοία utentem faciat, probabilius videtur, hoc ipsum vocabulum etiam hoc loco adhibitum fuisse. Et profecto, ut nunc ipsum video, etiam utraque Epit. C. CXXXVIII praebet μετάνοιαν. — V. 17 Dresselius haec verba edidit: ἐγὼ Σίμων ταῦτα ὑμῖν κηρύσσω ὁμολογῶν, ἀδίκως καταψεύσασθαι τὰ τοῦ Πέτρου. Codex O pro ὁμολογῶν praebet: ὁμολογοῦν. Quare vide an praestet: — κηρύσσω· ὁμολογοῦμαι cett. Hanc conjecturam jam pridem a me factam, ut nunc video, confirmat Epit. alterius C. CXXXVIII, nisi quod exhibet: — κηρύσσω· ὁμολογῶ cett. Etiam scriptor Homiliarum pluries utitur activo ὁμολογεῖν, cfr. modo locos, qui sunt paullo supra et paullo infra p. 410, 1 et 19, atque p. 418, 8; sed quum idem etiam medium adhibeat, ut paullo infra p. 418, 6 scriptum reperitur: ἔξομολογοῦμαι, non dubitaverim id praeferre hoc loco. — In sequentibus quae suppleta sunt a Dresselio, ferri poterunt, si modo aut vocem τὰ deleveris, aut addideris: πάντα. Atque revera, ut jam intelligo, in utriusque Epitomes C. CXXXIX sic scriptum invenitur: — καταψεύσασθαι Πέτρου. οὐκ ἔστι πλάνος cett., Recognitiones vero X, 60 habent: „me omnia fecillisse de Petro.“

P. 413, 2 Homil. codicis scriptura κηρύσσω commutetur oportet cum lectione κηρύσσει, quam porrigit Epit. alt. C. CXXXIX. In Epit. prioris C. CXXXIX est: πιστεύειν τῷ ὑπ' αὐτοῦ κηρυσσόμενῳ θεῷ. — V. 6 recipienda est utriusque Epit. scriptura: ἐπιχειρῶ λέγειν. Etiam Rufinus sic scriptum reperit, Recognit. X, 61 interpretatus: „tentavero dicere“ — V. 7 post γῆς et ante ἔξεισσι interciderunt verba: ἀλλὰ μετανοῶ, in utraque servata Epit. Erant illa etiam in exemplo Rufini, ut apparet ex verbis: „sed poenitentiam ago“, Recognit. l. c. positis. — V. 18 sqq. quae leguntur verba: ἡ δὲ μήτηρ συναπελθεῖν αὐτῷ ὀκνηρῶς εἶδε λέγουσα· μοιχῶς γὰρ εἶναι δοκῶ τῇ Σίμωνος συνοῦσα μορφή, genuinam scriptoris manum non praebere, non videtur dubium esse. Vocabulum λέγουσα, quod de conjectura insertum est a Dresselio, non sufficit. Si genuina sunt verba ὀκνηρῶς εἶδε, quibuscum conferri poterit locutio φιλοῦς ὄραν, probabile est, post ipsa illa verba excidisse: καὶ ἐλπ. Conjecturam nostram, ut postea intelleximus, eximie suffulciunt Recognitiones, X, 62 praebentes: „mater recusabat proficisci simul et aiebat“. Periodus proxime sequens: εἰ δ' ἄρα συναπιχεροῦσθαι αὐτῷ ἀναγκασθήσομαι, ἀδύνατον ἐπι τῆς αὐτῆς τύχης κλίτης συγκατακλιθῆσθαι, aperto mendo laborat. Crediderim equidem, in voce τύχης latere: τύλης, h. e. „culcitae“ vel „pulvinaris lecto impositi“. De vocabulo τύλη ab Atticistis damnato plura congestit Lobeckius ad Phrynich. p. 178 sq. Cfr. etiam Artemidor. Oneirocrit. I, 74: Τύλη καὶ κλίτη καὶ πάντα τὰ πρὸς κοίτην. Rufinus nihil posuit l. c. nisi: „in eodem lectulo“.

P. 414, 2 recte Dresselius inseruit: Φαῦστος. Cfr. Recognit. X, 63: „sed et ipsa vox non tibi Faustinianum esse persuadet conjugem tuum?“ — Eaedem Recognitiones X, 63 integram servaverunt mentionem Annubionis astrologi paullo infra in Homil. codice O ex parte oblitteratam. — V. 15 sqq. qui est, locum Dresselius ita exhibuit: καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἀπεικονίσαμεν πρὸς αὐτόν, οὐκ οἶδα, τί ἔδοξεν αὐτῷ Φαῦστον ἑαυτὸν εἰπόντι. μὴ πιστευθεὶς θακρῶν καὶ κοπτόμενος ἀποκτείνων (cod. O ἀποκτείνων) ἑαυτὸν ἀπειλήσας ὡς ἐπὶ θάλασσαν ὤρησεν. Sed cum haudquaquam ita fuisse scriptum, facile quivis unus persentiscat. Jam quum cod. O pro ἔδοξεν praebet δόξαν et εἰπόντι pro εἰπόντι, dubium esse non potest quin

legendum sit: — οὐκ οἶδα, τί, δόξαν αὐτῷ („quum ei visum esset, placuisset“) φαῦστον αὐτόν εἰπεῖν, μὴ πιστευθεῖς — ὤρησεν. Cfr. e. gr. Lucian. Nigrin. II: Δόξαν οὐν μοι διὰ πολλοῦ προσαιπεῖν Νιγηρίων —, ἔωθεν ἐκ-
 ναστῶς ὡς αὐτὸν ἀνιχομένη cett. Videtur autem Dresselius secutus esse
 Rufinum, Recognit. X, 63 ita interpretatum: „et quia nihil illi respondimus,
 nescio quid ei visum sit, Faustinianum se esse dicebat“. Perperam
 quidem. At fieri potest ut Rufinus scriptum repperit: εἶπεν, quam
 variam lectionem favere aliquis dicat nostrae conjecturae.

P. 415, 1 sqq. sic fere scriptum fuisse ratus est Dresselius: ἐμάδομεν
 παρά τινος, ὅτι εὐρῶν αὐτὸν ὁ Σίμων ἐξώρησε [ἵνα τὸν Πέτρον καταλειπὼν
 αὐτῷ συνοδοιοποίησιν ὑπισχνουμένῳ ἀποκαλύπτειν] τὰ ἀληθῆ. Vellem ad-
 notasset, utrum pro verbis, quae cancellis sepsit utpote ab ipso de con-
 jectura reposita, lacuna inveniretur idem fere spatium complectens, an
 minus. In Recognit. X, 64 nihil reperitur nisi haec verba: „Comperimus
 a quodam qui cum Simone profectus est“, in quibus pro „qui“ scribendum
 esse „quia“ quum tantum non per se clarum sit tum apparet ex iis, quae
 proxime sequuntur, Homiliarum verbis v. 5 sqq. positia respondentia: „sed
 quia hic non est, apparet quia vere dixit qui nunciavit cum Simone pro-
 fectum cett“. Unde, nisi plura intercidisse librarii ipse significavit, ali-
 quis conjecturam capiat, illo loco reponendum esse: ὅτι εὐρῶν αὐτὸν ὁ
 Σίμων ἐξώρησεν αὐτῷ ἀκολουθεῖν vel ἀκολουθῆσαι. Ceterum
 ne cui ex eo, quod in interpretatione Dresselii prima verba sic latina facta
 sunt: „Comperimus a quodam, incidisse cum in Simonem exhortantem“,
 suspicio nascatur de veritate scripturae typis expressae, moneo, eam ipsam
 reperiri in apographo Dresselii. Voluerat vir doctus, ni fallor: „incidisse
 in eum Simonem exhortantem“. — Etiam quae v. 7 sqq. leguntur verba
 aperte corrupta: ἐγὼ δὲ Κλήμης, συννόησας τὴν τοῦ Πέτρου προαίρεσιν, ὅτι
 ὑπόνοιαν αὐτοῖς ἐνσπεῖραι θέλει, ὡς τὸν γέροντα ζητεῖν μέλλων παρ' αὐτοῖς,
 secundum fidem apographi Dresseliani sunt exarata. Rufinus postrema
 verba, in quibus vitium inest, interpretatus est: „quia voluerit eis suspi-
 cionem dare, quod ab ipsis quaerendus esset senex“. Nihilominus tamen
 ego ipsam hujus scriptoris manum praestare non ausim. — V. 13 verba
 ἐμοῦ ταῦτα ἐπίπνοτος dissoluta sic, ut edita sunt, profecta non esse a scri-
 ptore Homiliarum, persuasum habeo. Conjiiciat aliquis: ἐμοῦ δὲ ταῦτα
 εἶπ. Sed quum Rufinus interpretatus sit: „Et cum haec dixissem“, nescio
 an probabilius sit: καὶ ἐμοῦ cett. — V. 14 sq. haec representanda curavit
 Dresselius: — ἀπήσαν, καὶ ὡς ἐμάδομεν τῆς ἄλλης ἡμέρας [ὡς τάχιστα] κατ'
 ἔχνη Σίμωνος ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ὤρησαν. Et recte quidem esse reductum:
 ἡμέρας, pro quo codex O praebet ἡμῶν, ut etiam paullo supra p. 414, 10
 reperitur dictio τῆς ἄλλης ἡμέρας, extra dubitationis aleam positum est,
 quum praesertim Recognitiones habeant: — „discedunt, vestigia Simonis,
 ut sequenti die comperimus, insequentes“. Sed eadem ipsa Rufini inter-
 pretatio scrupulum injicit de ratione, qua Dresselius sequentem lacunam
 explevit. Nobis quidem potius inserendum videtur: διώκοντες, quod
 accurate respondet verbo „insequentes“. Locutio διώκειν κατ' ἔχνος etiam
 alibi reperitur, e. gr. apud Platonem de Republ. III, p. 410 B. — V. 16 sq.
 haec posita sunt verba: — [ἦκε τις] ἐκ τῆς Ἀντιοχείας παρὰ τοῦ πατρὸς
 ἀγγελῶν ἡμῖν, πῶς ὁ πατὴρ δημοσίᾳ αὐτοῦ μορφοῦς κατηγορῶν, Πέτρον
 εὐλογῶν τὴν πᾶσαν Ἀντιοχείαν πόλιν εἰς πόθον μετέθηκεν. καὶ ἐκ τούτου
 πάντας ἐπιθυμεῖν αὐτὸν ἰδεῖν ἀπήγγελλεν· ἐνίους δὲ cett. Prior lacuna pro-
 babiliter expleta est secundum Recognit. X, 65, nisi quod Rufinus, quum
 interpretatus sit: „venit quidam nostrorum“, prae oculis habuisse vide-
 tur: ἦκε vel ἦλθε τις τῶν ἡμετέρων. Ἀγγελῶν debetur Dresselio. Equidem,
 quum cod. O praebeat: ἀγγέλων, reponendum censeo: ἀγγέλων. Similiter
 p. 409, 7 scriptum reperimus: (ἦλθε) — δηλών. In verbis πῶς ὁ πατὴρ —
 κατηγορῶν plus quam Dresselius pro exiguo, opinor, quod in cod. O in-
 venit, lacunae spatio statuit intercidisse, certum est. Etenim et neces-
 sarium videtur, ut Simonem ipso nomine appellatum fuisse statuamus,

neque verba αὐτοῦ μορφῆς sola id significare possunt, quod sententia flagitat et quod Dresselius in interpretatione latina expressit verbis „cum ipsius vultu“. Atque jam video, in Recognit. l. c. haec haberi: „adnunciatus nobis quomodo publice staret pater, Simonem quidem qui in vultu videbatur accusans“ cett. Hinc probabile est, Rufinum reperisse scriptum: — δημοσίᾳ ἰστῶς Σίμωνος —. Incertum autem, quae verba graeca post illa ipsa invenerit. Sed et sententiae et linguae satisfactum erit, si in Homiliis reposueris: ἐξ αὐτοῦ μορφῆς. Epit. utr. C. CXL, ubi tamen verba paullum sunt mutata, praebet: ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Σίμωνος vel Σίμωνος. — In sequentibus Epit. alt. C. CXL pro πάντας habet: πάντες, et pro ἀπήγγελεν id ipsum, pro quo etiam Homil. codicis scriptura spondet: ἀπήγγελον, nisi quod in Epitomes codice Paris. est: ἐπήγγελλον. Etiam apographum Homil. codicis O exhibebat: πάντες, quod ego tacite correxi, quia ex Dresselii interpretatione latina intellexi, videri ipsi haudquaquam ita esse scribendum. Non tamen dubito, quin tam in Homil. quam in Epit. alt. legendum sit: καὶ πάντες — ἀπήγγελλον. Et in Homiliis quidem delendum est punctum post μετέθηκεν locatum. Sunt enim verba πάντες ἀπήγγελλον construenda cum πῶς. Contra in Epit., ubi, aequae atque in Homil., puncto majore incidendum est post ἀπήγγελλον, ante verba ἐπίου καὶ χαλεπαίνοντασ intercidisse videtur tale quid, quale est: συνέβη δὲ. Significat autem ἀπαγγέλλειν non minus quam ἐπαγγέλλειν „notum facere“.

P. 416, 6 sq. quae sunt verba: ἐπὶ τὴν πλησίον ὁμήσειν Ἀντιόχειον ἔσπευσεν, reperiuntur etiam in utr. Epit. C. CXL, nisi quod codex O Epit. alter. omittit ὁμήσειν. Id quum ferri nequeat Dresselius et Uhlhornius l. c. p. 31, adn. 3 mutandum censuerunt in: ὁμήσαι. Fieri tamen etiam potest ut ortum sit ex ὁμήσειν h. e. ὄρμησειν. Quod qui probabile iudicaverit, ei statuendum erit, verba ὄρμησειν et ἔσπευσεν diversarum esse recensio-
num, ita ut alterutrum delendum sit.

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Quum ea adnotabam, quae sunt in Homiliis inde a p. 10 usque ad p. 18 et inde a p. 21 usque ad p. 24, nondum mihi erat ad manus typis expressa ea Epitomes alterius pars tantum non eadem verba exhibens, quae continetur cap. CXLV aeq. Quam postquam cognovi, nonnulla placuit addere iis, quae supra p. 250 aeq. disputavi. Accedit, quod sero demum intellexi, ab iis, qui Homilias ediderunt, parum diligenter in comparisonem vocatas esse Recognitiones, quae quantos usus afferre possint ad textum Homillarum rectius constituendum quam prohibear quominus omnibus locis, qui nondum in censum sunt vocati, adhibitis demonstrum, at eos tractabo paullo explicatius, qui ad Homiliam primam pertinent, qua de actum est supra p. 252 — 256.

P. 11, 1 quae in utroque Homil. codice invenitur, forma *σημῆνας*, est etiam in Epit. alter. C. CXLV. Supra p. 6, 1 uterque liber mscr. exhibet: *ἐσήμανα*. Egerunt de his formis Lobeckius ad Phrynich. p. 25 et in Paralipom. Gr. gr. p. 22, atque Cobetus Nov. Lect. p. 594. Infra p. 295, 9 scriptum exstat: *μιάνης*, et p. 301, 15 *μῆνας*, neque tamen ausim tentare: *σημῆνας*. — Eodem verum *τὸ λιπούν*, quod habet Homil. cod. C, reperitur etiam in codd. Epit. alter. C. CXLV, sed Dressellius (cfr. p. 212, adn. 8) „fortasse“, inquit, „*λοιπόν* scribendum“. Jam sane Homil. cod. O praebet: *λοιπούν*. At enim unice verum est *λιπούν*. — V. 18 quam falsam pronuntiavimus, scriptura *οὗ ἂν χειροτονήση*, est etiam in Epit. alt. C. CXLVI. Licet etiam tentare: *ὡς ἂν χ*. At illa, quam supra proposuimus, conjectura sane quam facillior est.

P. 12, 1 quod minus aptum censemus: *ὁ τὸν ἀληθείας προκαθεζόμενον*, invenitur etiam in Ep. alt. C. CXLVI. — V. 5 codicis O scripturam *ἐδέσμη* a nobis commendatam praebet etiam Epit. alt. C. CXLVII. — V. 7 ordo verborum *μή με*, quem reducendum diximus, receptus est etiam in Epit. alt. C. CXLVII. — V. 12 mireris Dressellium reposuisse *διηγήσει* ex codice C, quum codex O praebet: *διηγήση*, et *διηγήση* paullo infra p. 18, 5 et p. 43, 8 ex utroque libro mscr. receptum sit.

P. 13, 2 etiam codices Epit. alter. C. CXLVII porrigunt: *ὀρθῶς ἐπίσταμαι*, quod Dressellius secundum Schweglerum iterum mutavit in *ἐπίστασαι*, provocans ad Rufinum, interpretatum: „certus esto“. Ego tamen librorum scripturam *ἐπίσταμαι* nihil aliud esse arbitror quam: *ἐπίστω μοι*. — V. 9 librorum scriptura *βασιλείης* mutata est in *βασιλεύσει*. Illud ipsum praebet Epit. alter. C. CXLVIII, ubi Dressellius non recepit quidem, at tamen commendavit eandem correctionem. Sed intactum reliquit p. 29, 15 *ἀπολαύειν*, p. 38, 7 *ποιεῖται*, p. 44, 11 *ἴσται*, quod invenitur etiam in utr. Epit. C. XIX, ubi praeterea *λαμβάνεις* positum est pro futuro. Et recte quidem, quanquam Rufinus Recogn. I, 19 postremum locum interpretatus adhibuit futurum „erit“. At p. 266, 2, ubi adeo editum est: *τί ποιοῖται*, nescio an reponendum sit: *τί ποιοῦμεν*. — V. 14 quae in codicibus Homil. reperitur scriptura non satis apta: *μαμαθηκώς*, invenitur etiam in libris mscr. Epit. alt. C. CXLVIII.

P. 14, 7 minus apte editum est: *γάρ σοι*, rectius in Epit. alt. C. CXLIX: *γάρ σοι*.

P. 15, 1 sq. codices Epit. alter. C. CL revera porrigunt: *πρεσβυτέρης*, ut nos correximus. Praeterea in iisdem pro *οὕτως ἰκανοποιήσων* scriptum est: *οὕτω ἴπ.*, quae scriptura et ipsa probanda videtur. Ceterum Epit. l. c. praebet: *ὁ ἰάν δήσῃ*, quibus in verbis *ἰάν* positum est pro *ἄν* praecedente pronomine relativo, id quod nonnunquam factum videmus apud scriptores serioris aevi, quamquam non memini me in Homiliis hunc vocabuli usum repperisse. — V. 8 quas commendavimus, scripturae *ἀμελεῖσθαι* et *ἀμασία*, inveniantur etiam in Epit. alt. C. CLII. — Quae sequuntur verba: *ἴνα αὖν μὴ ἡ πορνεία τομήν λαβοῦσα καθ' ἑμῶν εἰς ἑμάς τὸν αὐτὸν ἐμβάλλῃ λοιμὸν*, edita sunt etiam in Epit. alt. C. CLI, nisi quod pro *αὐτὸν* repositum est ex codice O: *αὐτῆς*. Haud inepte, ni fallor. At non spernenda est plurimorum librorum mscr. scriptura *ἐμβάλλῃ*, quum praesertim etiam paullo infra v. 11 positus sit aoristi conjunctivus *ἀναφθῆ*. — V. 16 sq. etiam codices Epit. alter. C. CLI favent scripturae *ἀπολαύσεται*, qua futuri forma usus est hic scriptor etiam ad p. 30, 17 sq. Vel sic tamen non opinor nihil esse lectionem codicis C *ἀπολαύσεται*. Scilicet scriptum erat: *ἀπολαύσεται ἰσοσθε*, quod posterius vocabulum facile intercidere potuit ante verba proxime sequentia: *ἰάν δὲ*. Quo recepto aequabiliora reddentur enuntiati membra. Nam quemadmodum in priore membro: *ἰάν γὰρ σώφρων καταληφθῆ* — *τιμῆς μεγίστης τεύξεται*, καὶ ἡμεῖς μεγάλης εὐφρασίας — *ἀπολαύσεται ἰσοσθε* erit verbum finitum et circumlocutio verbi finiti, ita in altero membro: *ἰάν δὲ ἡμαγνηκῆσθαι φρασθῆ*, αὐτῆ μὲν, ἐκβλητός ἴσται, ἡμεῖς δὲ δίκην δώσετε, est circumlocutio verbi finiti atque verbum finitum. Ceterum mireris, quod Dressellius, qui in Homiliis codicis O scripturam *ἐκβλητός ἴσται* jure sprevisset, in Epit. alt. C. c. secundum libros edidit: *ἐκβλητός ἴσται*, non monito lectore de scriptura mutanda.

P. 17, 12 etiam Epit. alt. C. CLIV pro *ῥοπῶν* porrigit: *τόπων*, et Epit. prior C. CXLVI sola agnoscit *ζυγά, μέτρα καὶ στάθμια* (simili ratione tanquam *προπαροξίτωνον* vocabulum *στάθμια* scriptum reperitur etiam in Epit. alt. C. c. et in Homil. codice C).

P. 18, 1 etiam Epit. alt. C. CLIV habet: *μόνου*. Paullo infra ex ejusdem codice O jure receptum: *οἱ μὲν ἀγαθοὶ*.

P. 22, 8 pro vocabulo *Χριστοῦ* Epit. alt. C. CLV exhibet: *θεοῦ*. Haec varia lectio in memoriam revocat verba, quae sunt in Epit. utriusque C. CXXV: *ἀπὸ τοῦ ὄντως Χριστοῦ, τοῦ θεοῦ ἡμῶν*, pro eo, quod praebent Homiliae p. 58, 3: *ἀπὸ τοῦ ὄντως Χριστοῦ ἡμῶν*. — In Epit. prior. C. CXLVI plurimi codices praebent: *τοῦ πρώτου διδασκάλου καὶ σωτῆρος θεοῦ vel ἡμῶν θεοῦ*, unus: — *ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ*, quod posterius praestare dicit Dressellius supra p. 99, adn. 9. Non adstipulor. Sed qui appellatur deus idem est Christus. In utr. Epit. C. XIII et XIV pro vocabulo *ἀνθρώπος*, quod Homil. p. 37, 7 positum est de Christo, scriptum reperitur: *θεοῦ*, et: *Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ θεοῦ*. In utr. Epit. C. XVIII Christus appellatur *ὁ θεανθρώπινασ θεός*. — Articulus *τὸ*, quem v. 9 porrigit codex C, invenitur etiam in Epit. alt. C. CLVI.

P. 23, 8 dum legitur: *ἐπιδικαζόμενος τοῦ πάντας φλλους ἔχειν*, in Epit. alter. C. CLVII editum est tanquam e codice O: *ἐ. τῷ π. φ. ἔ.*, adnotatumque, codicem V praebere: *τὸ*. At enim *τῷ* ferri omnino non potest; τὸ sane non adversatur linguae usui, sed ad sententiam non est aptum. Namque id quod est „appetere aliquid“ graece dicitur *ἐπιδικάζεσθαι τινας*, non *ἐ. τ.* An *τῷ* debetur errori typothetae? — Quod nos v. 10 reponendum esse diximus: *μέντοι*, Dressellius adnot. 3 ad Epit. alt. C. CLVII, ubi scriptum reperitur *μὲν ἢ*, ut in Homil. cod. C, tradit inveniri in ipso Hom. cod. O. Haud negamus, ita esse; at apographum, quod traditum erat typothetae, praebat: *μὲν*. — V. 15 quae sunt verba aperte corrupta: *εἰς τὴν αὐτοῦ καθέδραν καθισθῆναι με ἰδυσώπησιν*, reperiuntur etiam in Epit. alt. C. CLVIII. Non est dubitandum, quin post *με* interceiderit participium tale, quale est: *ποιήσας*. Emendationem eximie suffulcit Epit. prior. C. CXLVII, ubi omissum est verbum *ἰδυσώπησιν* et haec leguntur: *εἰς τὴν αὐτοῦ με καθέδραν καθισθῆναι πεποιήμε*. — Etiam verba, quae habentur v. 16 sqq., eadem sunt in Epit. alter. C. CLVI, nisi quod alterum *σὶ* omissum est in uno codice: opinor ex correctione.

P. 24, 8 quod Homil. codices praebent, *πλάτος*, invenitur etiam in libris mscr. Epit. alt. C. CLVIII. Ego tamen nunc sjo atque contendo, intactum relinquendum esse *πλάτος*, quum meminerim, in Homiliis reperiri non solum: *τοῖς τῶν πλάτων καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν ὁμίλαις*, p. 20, 7, sed etiam *πλάτων διδασκαλῆς*, p. 834, 14, *πνεῦμα πλάτων*, p. 846, 18, *πλάτος μορφῆς*, p. 412, 2. — V. 18 *ἐπιγράψας* habet etiam Epit. alt. C. CLIX.

P. 28, 4 fieri etiam potest, ut scriptum sit: *οὔτε ἀπὸ τῶν τοιοῦτων λογισμῶν ἡσιχάζειν δύνανται*. Certe Recognitiones I, 5 habent: „Nec tamen quiescere ab hujusmodi cogitationibus possum“. *Ἠσιχάζειν ἀπὸ τινος* significat: „se abstinere aliqua re“. Praeterea Rufinus videtur prae oculis habuisse: *οὐδέ*, non: *οὔτε*. — P. 29, 15 in verbis: *ἥς ἀπολαύειν λίγες ἴαν τις αὐτῶν προκατορθώσῃ τὴν πολιτείαν*, etiam exemplar, quo usus est Rufinus, exhibuisse videtur *αὐτοῦ* vel *αὐτοῦ* (vid. p. 252 et 318.) pro *αὐτῶν*. Interpretatus est enim Recogn. I, 6: „iique percepturos diceret eos, qui mandatorum suorum et doctrinae instituta servassent“. — V. 16 vereor ne *πνέει* paullo citius corruptum judicaverim. Fieri enim potest, ut hic scriptor dictionem *ταῦτα πνέει* similiter usurpaverit atque apud poetas reperitur *ἄσματα, μέλη, μούσαν πνεῖν*, quum sermocinetur de vate. Sic etiam Rufinus videtur cepisse verba, interpretatus l. c.: „ut autem sermo ejus fide dignus ac divinitatis plenus esse crederetur“.

Quae disputavimus de p. 30, 1, confirmantur etiam interpretatione Rufini, qui l. c. nihil posuit nisi: „ciandos erigeret“, ergo tantummodo verba *χάλους ὄμοσθ* prae oculis habuit, non etiam verba *κυλλοῦς ποιῆ περιπατεῖν*.

P. 33, 5 sqq. quod reponendum esse diximus, vocabulum *ζῶον*, etiam fuisse in exemplo Rufini, apparet ex his ejus verbis Recogn. I, 8: „cum sit animal exiguum“. — Idem favore videri potest iis, quae de v. 12 sq. disputavimus. Etenim quum interpretatus sit l. c.: „fidemque eorum quae diximus, non ex argumentis arte quaesitis, sed ex vobis ipsi productis testibus confirmare“, facile aliquis eo inclinaret, ut credat, *τῶν παρεστῶτων* non habuisse ante oculos, sed sola verba *ἐξ ἡμῶν*, ita ut — quod saepius est factum — glossa de loco pepulisset genuinam scripturam. At eundem non ausim illud fidenter contendere. Nescio autem an locus potius ita sit restituendus, ut *παρεστῶτων* mutetur in: *παρεστῶτας*. *Οἱ ἐξ ἡμῶν* idem est atque *οἱ ἡμέτεροι*.

Pro verbis, quae sunt p. 37, 3 sqq., quum in Recognit. I, 10 haec reperiantur posita: „urgebat tamen profectionem dicens, se diem festum religionis suae, qui immineret, omnimodis apud Judaeam celebraturum, ibique de reliquo cum suis civibus ac fratribus permansurum, evidenter indicans, injuriae se horrore percussum“, apparet Rufinum in fine sic fere scriptum reperisse: *φανερῶς ἀποκαλίψας τὸ ἀποναρκήσαι*. Ergo verba, quae praebet Epitome alt.: *φανερῶς δὴ μοι ἀποκαλίψας*, non tam sunt commutanda cum Homiliarum scriptura: *φανερῶς δ' ἦν μοι ἀποναρκήσας*, quam lacunosa habenda. Praeterea etiam ea, quae antegreduntur, in exemplo Rufini paullo aliter scripta fuisse liquet quam in Homil. atque in Epit. — Quod v. 18 reponendum esse conjeci, revera, ut nunc ipsum video, invenitur in Epit. prior. C. XIII. — Priori, quam de voce *ὄτα* v. 17 posita proposui, conjecturae favent Recognitiones, l. c. praebentes: „quia nisi aliquantum pecuniae“ cett.

P. 38, 9 restant etiam accuratius tractanda verba: *θεασάμενοι δὲ οἱ ἐν τῷ οἴκῳ ἀντίβαλον*. Memorabile est autem indicium variae scripturae, quod continent Recognitiones, I, 12 exhibentes: „quod (hospitium) cum reperissem, atque ante fores constitissem, ingerebam lanitori, quisnam essem“ cett. Variis lectionibus, quas Dresselius adn. 2 enotavit, inter se collatis facile apparet, interpolata esse illa verba. Nec dubito, quin exemplum Rufini genuinam scriptoris manum servaverit, praebens, ut videtur, *τῷ θυρωρῷ ἀντίβαλον*. Favet huic scripturae etiam usus verbi *ἀντιβάλλειν*, qui idem conspicitur in iis, quae proxime sequuntur, v. 14 et 15 et p. 39, 9 et 10, ubi idem valet atque *ἀπαγγέλλειν* et *δηγγείσθαι*, quod verbum positum est in Epit. prior. C. XIV pro verbo *ἀντιβάλλειν* in Homil. C. XV adhibito. Ergo in Homiliis reponendum duco: — *καὶ τῷ πυλῶνι ἐπίστην καὶ τῷ θυρωρῷ ἀντίβαλον*.

P. 39, 1 quod conieci, nomen Petri intercidisse, confirmant Recognitiones I, 13 porrigentes: „At benignissimus Petrus, auditò nomine, adocurrens“ cett. — V. 5 sq. Dresselius sequi debebat codicem O, secundum quem ita erit scribendum: *μακάριος Ἰσὴ τὸν τῆς ἀληθείας πρεσβυτὴν ὄντα ἐπέσας πάση τιμῇ. ἀπὸ ἧν αὐτῆ καὶ σὲ ἡ ἀλήθεια* cett. Consentit fere Epit. prior C. XV, ubi pro *σὺ* scribendum erat: *Ἰσὴ, ὄντα* pro *οὕτω*, denique: *καὶ σὺ*. Propius ad scripturam, quae invenitur in Homil. codice C atque in Epit. altera accedit ea, quam Rufinus ita latinam fecit *Recogn. I, 13*: „Sicut enim tu legatum veritatis omni honore dignum duxisti. Quippe scriptum reperit: *ὡς γὰρ σὺ τὸν τῆς ἀληθείας πρεσβυτὴν ἐπέσας πάση τιμῇ*. At quae proxime sequuntur in Recognitionibus: „ita te quoque peregrinatum et hospitem veritas ipsa suscipiet et civem propriae urbis adscribet“, partim magis similia sunt ei scripturae, quam exhibet Homil. codex O et Epit. prior, partim diversa tam ab hac quam ab illa, nisi fallimur verba graeca haec fere fuisse censentes: *οὕτω αὐτῆ καὶ σὲ ἡ ἀλήθεια ἀλώμενον* vel *ἀλήτην καὶ ξέον ὄντα δίδεται καὶ τῆς ἰδίας πολιῶς καταστήσει πολίτην*. — Ea quae sunt v. 7 sqq. simplicissime in exemplo Rufini ita erant scripta: *ὅτι βραχίον ἦν δαρείσας χάριν, ἀδύων ἀγαθῶν Ἰσὴ κληρονόμος*, ut apparet ex verbis *Recogn. I, c. positis* hisce: „quod exiguum nunc impartiens gratiam, aeternorum bonorum haeres scriberis“.

Loco, qui est p. 40, 3 sqq., etiam emendatione egent verba postrema: *καὶ εἰ, τί ποτὶ ἐστὶ δίκαιον ἢ ἀρέσκον Θεῷ*, quae reperiuntur etiam in Epit. alter. C. XVI, sed ita scripta: *καὶ εἰ τί ποτὶ ἐστὶν δίκαιον ἢ ἀρέσκον Θεῷ*. At neque placet mihi ad *καὶ εἰ* cogitatione repetere ex antegressis: *ἀδύος οὐσα ἔχει κριθῆραι*, ut voluit Schweglerus de Homiliis agens, neque ferri potest sententia, qualis est: „an aliquid sit justum vel Deo gratum“. Unice aptum est ad sententiam, quod praebet Epit. prior C. XVI: *καὶ εἰ ποτὶ ἐστὶ*, quacum consentiebant exemplum Rufini, Recognitiones enim habent I, 15: „Sed et quae sit iustitia, quae deo placeat, scire desidero“. Accedit quod loco simillimo supra posito Homiliae p. 28, 2 habent: *εἰ ποτὶ ἐστὶν*, Epitomae C. IV: *ὅ,τι ποτὶ ἐστὶ*, Recognitiones I, 4: „quae ut ipsa iustitia, quae deo placeat“. Nec tamen facile est dictu, quae ipsa verba fuerint in Homiliis primitus posita. Coniciat aliquis, *εἰ τί* corruptum esse ex *ὅ,τι*, quod, ut modo vidimus, Epitomae habent C. IV. Sed quum in *Recogn. I, 15* reperitur: „Sed scire desidero“, fieri etiam potest, ut scriptum fuerit: *καὶ εἰδῆναί τι εἶλω, τί ποτὶ ἐστὶν*, ut taceam, id, quod Recognitiones I. c. exhibent: „Sed et“, ansam praebere posse, ut amatur, reponendum esse: *καὶ εἶτα, τί* cett. Ceterum quod supra p. 252 et p. 256 suasi, ut reciperetur scriptura: *δίκαιον καὶ ἀρέσκον*, quae invenitur etiam in Epit. prior. C. IV, etiamnunc mihi videor recte fecisse. Rufinus quidem ambobus locis, nisi id ipsum, quod Homil. codex C praebet p. 28, 2, scriptum reperit: *τὸ δίκαιον ἀρέσκον Θεῷ*. — Petri nomen, quod v. 8 reducendum diximus, fuit etiam in exemplo, quo utebatur Rufinus; interpretatus est enim *Recogn. I, 14* versus finem: „Ad haec Petrus“ cett. — Verba, quae sunt v. 11 etiam in exemplo Rufini tertio casu erant posita neque non deerat dictio *συντροφιὰ ποιηρῶν*, ut liquet ex Recognitionibus, I, 15 praebentibus: „Primo quidem pro institutione mala, pro sodalitatibus pessimis, pro colloquiis non bonis“. — Pro vocabulo *πορνεῖα*, quod, aequae atque Homiliae v. 13, habent Epitomae C. XVII, quum Recognitiones I. c. praebent: „malitia“, Rufinus procul dubio scriptum reperit: *πονηρία*, quae scriptura alteri illi haudquaquam est praesferenda.

Non sine fructu composuerit aliquis verba, quae sunt Homil. p. 41, 1 sqq., his, quae reperiuntur in Epit. utr. C. XVII et in *Recognit. I, 15*. Homiliae habent: *διὸ τοῖς φιλαλήθεις ἰσῶθεν χρῆ ἐν στίβων βοήσοντας ἐπικουρίας προσκαλίσσασθαι, φιλαλήθει λογισμῷ, ἵνα τις ἐντός ᾦν τοῦ οἴκου τοῦ περικησμένου καινοῦ, προσῶν ἀνομιῆς θύγαν*. Proxime accedunt Epitomae, de quibus vid. supra p. 16 et 184. Recognitiones autem porrigunt: „Quid igitur his qui sunt intrinsecus convenit? nisi ut ex intimis praecordis clamore prolato, auxilium invocent ejus, quem solum domus fumo repleta non claudit, ut accedens aperiat januam domus“. Et primum quidem ultro apparet, vitium esse in verbis *τις ἐντός ᾦν*. Tantum enim abest, ut *ἐντός* quadret ad sententiam, ut id, quod contrarium est, flagitetur a sententia. Qui Recognitiones in comparisonem vocaverit, mihi adstipulabitur conscientiam scriptum fuisse: *τις μόνος οὐκ ἐντός ᾦν*. Ergo exemplum Rufini

genuinam lectionem servaverat, in Homiliis et in Epitomis oblitteratam. Praeterea facile elucet, verba τοῖς φιλαλήθεις et φιλαλήθει λογισμῶ, quae aequae in Epitomis inveniuntur atque in Homiliis, minus apte conjuncta posita esse in uno eodemque enuntiato. Videntur autem ex binis diversis recensionebus esse petita, quarum altera quid praebuerit ex verbis Recognitionum: „his qui sunt intrinsecus“, conjectura assequi licet, scilicet: διὸ τοῖς ἑσδοθεν ἰσῶθεν χρῆ — φιλαλήθει λογισμῶ cett. Postremorum horum verborum quum in Recognitionibus nullum reperitur vestigium, fieri potest, ut ea quoque a seriose demum manu addita sint. Plus etiam quam Homiliae interpolatae sunt Epitomae, quarum prior quod praebet: τὸν μόνον θεόν, aperte corruptum est ex: τὸν μόνον ἀγαθόν, et in altera omittenda erant verba θεοῦ καὶ secundum codicem O, quae demum a secunda aliqua manu addita sunt, et male quidem, nam quamvis Jesus Christus in Epitomis saepius Deus vocetur, hoc tamen loco minus aptam esse eam appellationem et antecedentia et sequentia ostendunt.

His, quae sunt p. 43, 6 sqq., quum haec respondeant in Recogn. I, 18: „Veruntamen de me in tantum esse debes securus, quod de his quae didici abs te, in dubium venire non possim, ut si tu ipse velis aliquando fidem meam a vero propheta transferre, omnino non possis; ita pleno spiritu hauri, quae tradidisti“, ita fere iudicandum erit de ratione, qua Homiliae sint emendandae. Clarum est, exemplum Rufini praebuisse aut ipsa Homiliarum verba non corrupta, aut tantum non eadem, in Epitomis autem similia tantum haberi; in quibus quod non est τοσοῦτον, id inde explicari potest, quod etiam verba ὅσον εἰ καὶ αὐτός sqq. desunt. Jam Rufinus reperit quidem prius τοσοῦτον, at non item alterum, sed pro hoc verba quaedam, quae expressit verbis: „de his quae didici abs te“. Si quis igitur haec verba in Homiliis consulto omissa et inde probabile esse statuerit, Homillas exhibere recensionem paulum quidem, at tamen diversam ab ea, quam reddebat exemplum Rufini, is acquiescet in ea correctione, quam supra p. 266 commendavi. Sin vero probabilius visum fuerit, casu intercidisse illa verba — ut sane etiam in Epitomis post ἐνδοξασιν reperiantur verba respondentia: πῶς τι τῶν ὑπὸ σου λαληθέντων, et facile fieri potuit, ut verbo τοσοῦτον aliunde invento de sede pellexerent —, magis consentaneum erit verba Homiliarum emendare secundum exemplum Rufini atque statuere, alterum τοσοῦτον postea inventum esse ex alia qua recensione, in qua hoc vocabulum non ante ἀμίρμος, sed ante ὅσον positum esset, aut pro priore τοσοῦτον scriptum: τὸ λοιπόν. — Scriptura μὴ τι, quam injuria spretam a Dressello v. 8 praebet codex O, fuit etiam in exemplo Rufini, interpretati Recogn. I. c.: „Et ne putes magnum tibi me aliquid polliceri“. — Quae v. 12 sq. sunt verba: διὸ θάρρει τῷ θεοβουλήτῳ δόγματι, quum Rufinus l. c. interpretatus sit: „Et ideo confido de hoc divino dogmate coelitus definito“, aperte scriptum invenit: θάρρῳ, quod quin verum sit non dubito. — V. 15 sq. in verbis: ἐάν γε — ὁ ἐπακουσας ὀφείτῃ cett., nihil mutare ausim, quamvis Recognitiones l. c. praebent: „Sed omnis qui audierit de vero propheta, necesse est ut statim desiderium capiat“, ne indicativum quidem ex ἐάν pendentem, qui ferendus est apud scriptorem senioris aevi, quamquam verum est, in Homiliis ἐάν sive ἄν cum conjunctivo construi solere. Haud constitit sibi Dresselius, qui, quum illo loco intactum reliquerit indicativum, p. 125, 15 receperit Schwegleri conjecturam δεικνύται, quamvis uterque codex praebet: κἂν δεικνύται, et, quum p. 74, 14, ubi codex C habet: κἂν δώσει, codex O autem: κἂν δώσει, illum secutus sit, atque secundum codicem O scriperit p. 82, 8: ἄν ἐγνώσῃ, p. 252, 10: κἂν πράττωσαν, p. 267, 7: κἂν ἀπολιμπάνωνται, p. 283, 16: ἄν τυγχάνῃ, p. 396, 6: ἐάν τυγχάνῃ, quibus locis omnibus codex C porrigit indicativum, atque p. 166, 7 codicis O scripturam ἐάν ἐπιθυμῇ adeo mutaverit in: ἐάν ἐπιθυμῇ, tamen p. 291, 15 sq. ex codice C reposuerit: ἐάν λοιδορῆται, licet codex O praebet: λοιδορῆται. Apparet exempla conjunctionis ἐάν sive ἄν cum indicativo constructae plura reperiri in codice C quam in codice O^{*)}. Idem valet de conjunctione ἐπὶ, ut p. 30, 7 codex O porrigit: ἐπὶ τῆς,

*) Pertinet huc etiam dictio ἐάν ὀφείτῃ ex codice C allata p. 314, adn. 10, ubi tamen reperitur varia lectio: ἐάν ὀφείτῃ.

codex C: *ἐπὶν τάσσι*, ubi Dresselius jure suo recepit scripturam codicis O, et de conjunctione *ἐπὶντων*, ut p. 129, 16 sq. codex O habet: *ἐπὶντων νοῆται*, codex C: *ἔ. νοῆται*, p. 241, 1 codex O: *ἐπὶντων παρακαλίσει*, codex C: *ἔ. παρακαλίσει*, quibus locis Dresselius suum codicem est secutus, dum p. 45, 16 aequo jure non tentavit utriusque codicis scripturam: *ἐπὶντων ἀσχολιῖται*, — sed satis habuit in adnot. 12 repetisse verba Schwegleri, corrigendum censentis: *ἀσχολιῖται*. Simile est, quod in codice C multo saepius *εἰ* constructum invenitur cum conjunctivo quam in codice O, cujus rei supra p. 304 et 305 pauca ex multis exemplis concessimus, et quod in codice C pluries in talibus dictionibus, qualis est: *οἷς ἂν βούλεται*, indicativus reperitur pro conjunctivo, rari enim sunt loci, ubi contrarium invenitur, ut p. 363, 13 codex O porrigit: *βούλεται*, codex C: *βούληται*. Ceterum efr. quae disputaverunt Jacobsius in Act. Philol. Monac. Vol. 1, Fasc. 2, p. 146 sqq. et Poppo in Adnot. ad Schol. Theucyd. I, 49, Comment. P. III, V. 1, p. 313.

Ex his, quae sunt p. 44, 3, Epit. C. XIX revera nihil habet nisi: *καὶ ταχίως λαβίην*. Vel sic tamen nunc dubito an primitus aliud quid scriptum fuerit. Homil. Codex O habet: *κρίστω*, non *ἐν ἰστω*. Illud ipsum reperitur in Epit. alt. codicis O C. XIX. Uterque Homil. codex et unus vel plures Epit. alterius libri mscr. porrigunt: *ἂν βούλεται*, sed codex O: *ἔ β.*, quod quo jure receperit Dresselius simul cum scriptura *ἐν ἰστω*, difficile est ad intelligendum. At tam per sententiam quam per linguae leges ferri potest hocce: *κρίστω*, *ἔ βούλεται τις καὶ ταχίως λαβίην, καὶ βραδίως μὴ τυχεῖν*. Et tale quid prae oculis fuit Rufino, l. e. interpretato: „Potest enim fieri ut alius desiderans cito adipiscatur, alius nec tarde ad desiderata perveniat“.

Praeterea haec fere addenda repperi et corrigenda.

P. 259 in adnot. ad p. 65, 7 versus finem pro *εἰ* — *ἤγ.* scribendum: *εἰ* — *ἤγ.* — Versu penultimo legendum: *καὶ τίς ἀληθεύει;*

P. 261 in adnot. ad p. 86, 1 sqq. pro *πνεῦμα* legendum: *πνεῦμα*.

Ad p. 263. Locis in adnot. ad p. 107, 9 citatis addendus est etiam is, qui habetur Homil. p. 398, 17.

Ad p. 264. De p. 116, 10 sq. vid. quae infra adnotabuntur ad p. 297.

Ad p. 265. V. 5 in adnot. ad p. 128, 14 pro „corruptum“ legendum est „in-
eptam“. — His, quae ad p. 135, 12 adnotavimus, adde, p. 392, 1 in codice O reper-
tum esse: *προσφικιῶνται*, p. 69, 3 utrumque librum mscr. praebere: *ἡγαχρίστησα*,
p. 268, 16 adeo *ἡγύρσκον* repositum esse ex codice C, quamvis codex O praebeat:
εὔρσκον, p. 323, 3 a Dresselio receptam esse codicis O scripturam: *ἡμῆνευσας*,
aperta codicis C lectione: *ἰμῆνευσας*.

P. 267, adn. 1, v. 3 et p. 272 pluries perperam typis expressum est: „amasium,
amasii, amasios“ pro „amatum, amati, amatos“.

P. 269, v. 24 pro „in“ ego scripseram: „ex“.

P. 270, v. 81 pro „alii“ legendum: „aliius“.

P. 281 v. penultimo pro *τὰ* scr.: *τὰ*.

Ad p. 284. Censentibus nobis p. 241, 9 reponendam esse formam *λειποτακτεῖ*
favet etiam id, quod p. 18, 15 et 22, 15 in utroque libro mscr. reperitur substantivi
forma *λειποτάκτης*.

Ad p. 297. Nunc haud dubitamus, quin ea sententia probanda sit, quam
secundo loco protulimus de p. 288, 2 agentes. Similis locus est p. 413, 1 sq.: *διὸ
καὶ αὐτὸς συμβουλεύω, αὐτὸν ἡμᾶς κλιθεῖσθαι περὶ ἂν κηρύσσω, ἵπτι πάσα ὑμῶν ἢ
πόλις ἄρδην ἀπολείται*, quorum verborum quae postrema sunt Rufinus Recogn.
X, 61 liberius ita est interpretatus: „ne forte si spreveritis eum, ipsa etiam subito
civitas vestra pereat“. Neque opus erat ut locum, qui est p. 116, 10 sq., lacunosam
esse numerem. Particulae *ἵπτι* ita usurpatae ut posita esse videri possit pro eo,
quod est „alloqui, sin minus“, aliquot exempla ex antiquioribus scriptoribus con-
gesta sunt etiam in Thesaur. Stephan. ed. Paris. Vol. III, p. 1454.

Ad p. 308. P. 345, 11 sq. editum est: *ἀλλ' ἵνα ἂν αὐτὸς τὰ αὐτὰ λέγων
πρὸς τὰ ἄλλοις σε δαπανᾷ τὸν χρόνον εἰς ἃ μὴ θέλω, πρὸς τὰ δεισθέντα ἡμῶν
ἀπαύρινας*, de conjectura Cotelierii. Libri mscr. porrigunt: *ἀπαύρινας*. Equi-
dem nescio an probabilis sit: *ἀπαύρινας* *σε* *δεῖ*, quae postrema verba
propter syllabas proxime antegressas facillime potuerunt intercideri.

INDEX GRAECUS.

A.

ἀγαθή βασιλεία p. 250.
ἄγνωστος καὶ ἀνόητος p. 260.
ἀγῶνα τρέχειν p. 262.
ἀγωνιᾶν p. 277.
ἀδελφός pro arbitrio, quantumlibet p. 203.
ἀδιάφορος aut *διάφορος*, *ἀδιαφόρως* aut *διαφόρως* p. 258. 296.
ἀήρ et *αἰθήρ* confusa? p. 250.
Αἰτίας, non *Λιτίαις* p. 256.
αἰνίσσασθαι εἰς τι alludere ad aliquid p. 326.
Αἰτιολογία nominis forma non admittenda p. 270.
αἰώνιος et *ἄνθρωπος* confusa p. 282.
ἀκαίρως corruptum ex *εὐκαίρως*, intempertive p. 315.
ἐν ἀκατασκόπῃ, clam p. 299.
ἄκρατος ἐπιθυμία p. 284.
ἄλλος et *ἄνθρωπος* confusa p. 279.
ἀλλ' οὐδέ neque vero p. 325.
ἀλλ' οὖν γε p. 281.
ἀμελεῖσθαι, non *ἀμελήσθαι* p. 250.
ἀμέτρος immodice p. 320.
ἀναβλέπειν videre, visu gaudere p. 252.
ἀνάγκη πάσα p. 257.
ἀναγραφῆν Δία Jovis nomen inscribere p. 275.
ἀναλαμβάνειν μύρον p. 228.
ἀναστροφή vitae ratio, quatenus factis et moribus conspicitur p. 295.
ἀνατίθεισθαι suscipere in se p. 279.
ἀνεδόθη vel probabilius *ἀνεῖται* de partu p. 269.
ἀνημῶν πνεῦμα, non *ἀνημᾶσθαι* p. 274.
Ἄνουβιον, non *Ἄνουβίων* p. 275.
ἀντιβάλλειν i. q. *ἀπαγγέλλειν*, δηγεῖσθαι p. 334.
ἀπαγγέλλειν notum facere p. 330.
ἀπαρτία venditio p. 302.
ἀπατηθῆναι ἐπὶ τινας p. 283.

ἀπὸ τοῦ συντόμου i. q. *συντόμως* p. 275.
ἀποδέχισθαι de patre p. 263.
ἀποδέχισθαι, non *ἰποδέχισθαι* p. 309.
ἀποκρινοῦμαι p. 308.
ἀποκριθῆναι pro unitatiore *ἀποκρινασθαι* p. 310.
ἀποκρίνειν p. 306.
ἀπολαμβάνειν τὸ παράπτωμα, peccati culpam redimere p. 284.
ἀπολαύσειν, non *ἀπολαύσισθαι* p. 323.
ἀσιβείας et *θειοσιβείας* variant p. 258.
ἀρχὴν οὐ omnino non p. 311.
ἀτελής nondum finitus, absolutus p. 314.
Ἄτυμος sive *Ἄτυμος*, p. 270.
αὐτομάτου et *τοῦ θεοῦ* vel *θεοῦ* confusa p. 325.
αὐτομάτως, *ἀπὸ τοῦ αὐτομάτου*, *ἐκ τοῦ* vel *ἐξ αὐτομάτου* et forsitan etiam *ὑπὸ τοῦ* vel *ὑπ' αὐτομάτου* p. 325.
αὐτοπαθεῖν p. 319.
αὐτός i. q. *ἐγὼ αὐτός* p. 275.
αὐτός, *ἀπ' αὐτῆς ἰσπίρας* p. 304.
αὐτός dominus p. 282.
αὐτός redundat p. 314.
αὐτός et *θεός* confusa p. 282. 285.
αὐτός ὑπ' αὐτοῦ, non *αὐτός ὑφ' αὐτοῦ*, et similia p. 316 sq. 320 sq.
αὐτοῦ et *αὐτοῦ* p. 315 sqq.
αὐτῶν et *ἐφ' Θεῷ* confusa p. 284.
ἀχώρητος p. 260.

B.

Βαλανία, justa forma p. 295.
βασιλικός minister regius p. 327.
βαστάσαντες non *βαστάξαντες* p. 322.
Βύβλος, non *Βίβλος* p. 275.

Γ.

Γάβαλα et *Γάβαλαν* casu quarto, sed altera forma exquisitior p. 295.

γὰρ et γε confusa p. 257. 294.
 γὰρ et δὲ confusa p. 277. 309.
 γεγενησθαι et γεγενῆσθαι p. 312.
 γενητος et γεννητος p. 311. 312.
 γένησθαι ἐκεῖ, ἐκαυθῶ, ἐκεῖ τὸ αὐτὸ
 p. 293.
 γνησιώτεροι familiares p. 322.
 γνωμῆς „sentientiæ rationes“, corruptum
 ex μνάς p. 251.

Δ.

διδόνται et δύνειται confusa p. 307.
 Δημητραν, sed Δημήτρας et Δημητραός
 p. 274.
 διαίρειν ἐπὶ τινι p. 303.
 δάειται constitutum est p. 295.
 διακρατεῖν τινά p. 296.
 διατίθεισθαι l. q. διατίθειναι p. 285.
 τὰ δίδυμα sc. τέκνα p. 302.
 διθάλαστος πόντος, τόπος, διθάλαττα
 p. 250 sq.
 τὰ τῶν τόπων δίκαια quæ quoque loco
 constituta sunt p. 250.
 δικαῖον καὶ ἀρίστον p. 252. 256. Cfr.
 etiam p. 335.
 δίκην ὑπέχειν, nisi forte ὑπέχειν p. 323.
 δίκαιον κατ' ἕξιν τινός p. 330.
 δοκεῖ μοι ἀδελφοὶ εἶναι p. 324.
 δόξων αὐτῷ quum ei visum esset, pla-
 cuit p. 329 sq.
 δῖο indeclinabile p. 322.
 δύο διάφοροι et δύο πρώτοι: conf. p. 257.
 δῶν forma non ferenda p. 261 sq.

Ε.

ἐάν cum indicativo constructum p.
 336 sq.
 ἐάν pro ἄν p. 333.
 ἐαυτόν, ἐαυτοῦ, ἐαυτούς, ἐαυτῶν l. q.
 ἑμαυτόν vel σταιτόν, ἑμαντοῦ, ἡμᾶς
 αὐτούς, ἡμῶν αὐτῶν vel ὑμῶν αὐτῶν
 p. 249 sq.
 ἐν ἐαυτῆς γένησθαι, non ἐν ἐαυτῇ vel
 ἐφ' ἐαυτῆς p. 295.
 ἐγνόπτειν λόγον, ἐγνοπή p. 256.
 ἐγνόπτειν et ἐκαόπτειν confusa p. 256.
 εἰ cum indicativo et cum conjunctivo
 constructum p. 304. 305. 337.
 εἰ ἄρα p. 313.
 εἰναὶ τινι? p. 305.
 εἰς δε δῆποτε p. 319.
 ἐπίτερος τὸν ἕτερον sive ὁ ἕτερος τὸν
 ἕτερον ἐπιβάλλεται p. 323.
 ἐκεῖ de tempore usurpatum eadem vi
 qua ἐκαταίαι p. 301.
 ἐκλήπτειν ἐπιτέ p. 253.

ἐκλήτος appellatio, provocatio p. 320.
 ἐκλειῶν verbum nihili p. 253.
 ἐκστασις dimotio ex loco p. 285.
 ἐκτεθλυμένος, non ἐκτεθλυμένος
 p. 290.
 ἐκτομή τινος de exsectione quam passus
 est aliquis p. 268.
 ἐλέγχειν erroris convincere p. 304.
 Ἐλλην paganus p. 283.
 Ἐλλυκος p. 275.
 ἐμπαιγοῖ illusiones p. 282.
 ἐμπλοῦν verbum nihili p. 253.
 ἐνδρῶνισθαι sensu passivo p. 285.
 ἐνῶν et ἐνωῖν confusa p. 278.
 ἐν τῷ ἀσύγκριστον p. 306.
 ἐνυδρόβιοι p. 262.
 οἱ ἐξ ὑμῶν l. q. οἱ ὑμῆτεροι p. 334.
 ἐξέτασι forma barbara pro ἐξέτασι vel
 ἐξέτασι p. 258. 260. 297.
 ἐξαιδέσθαι p. 276.
 ἐξοδευθῆναι abripi extra viam p. 249.
 ἐξορκίον p. 259.
 ἐπιείγει, ἐπιεί ibi usurpatum ubi expecta-
 bas εἰ δὲ μὴ p. 264. 297, imprimis
 p. 337.

ἐπίσχει invecus est p. 311.
 ἐπιχει l. q. σπάσκει p. 301.
 ἐπιχέθη l. q. ἐπιχύθη p. 306.
 ἐπί κεφαλῶν p. 274.
 ἐπί τινος coram aliquo p. 321 sq.
 ἐπί τινος ἀπατάσθαι, ἐνδρῶνισθαι
 decipi circa aliquid p. 283.
 ἐπί τινος κολασθῆναι p. 261.
 ἐπί τινος λέγεσθαι de aliquo narrari
 p. 253. Cfr. etiam p. 259.
 ἐπίδημειν aut cum praepositione εἰς aut
 cum dativo constructum p. 326.
 ἐπίδουλιεσθαι τινος et τὸ diverso signi-
 ficatu p. 333.
 ἐπίστω p. 332.
 ἐπομβροῖν p. 276.
 Ἐραίου corruptum ex Ἡραίου p.
 270.
 εὐθὺς p. 302.
 εὐχαριστεῖν per se solum de gratis Deo
 actis p. 293.
 ἐχθρῶν τι εἶπαι p. 273.
 ἔχειν l. q. posse p. 261.
 ἔχθρας p. 279.
 ὡς ἔχον ἐστί ut vere res habet p. 325.

Ζ.

τοῦ ζῆν ὁ βίος l. q. τῆς ζωῆς ὁ βίος
 p. 291.
 ζῆταιν τινι p. 321.
 ζῆταιν κατὰ τινος (?), ἢ κατὰ τινος
 ζῆτησις p. 323.

ζωῆς βίος de vitae tempore p. 255.
ζωῆς χρόνος p. 255. Cfr. etiam Homil.
p. 392, 16 sq.

H.

ἦ γάρ p. 279.
ἦ γάρ; nonne p. 304.
ἦ γάρ οὐ; p. 304.
ἦ καὶ in interrogatione positum p. 281.
ἦ δειε p. 309.
ἦδυσαν p. 310.
ἦδισθαί τινος p. 276.
ἦναι cum nudo accusativo et simul cum
praepositione εἰς constructum p. 256.
ἦμιπικανοῖς sive ἦμιπικανοῖς παιδῆς
semimaturi pueri p. 323.
ἦν ποτε ὅτι οὐδὲν ἦν p. 273.
ἦσυχάλω ἀπὸ τινος, se abstinere ali-
qua re, p. 324.
ἦτήσθαι mutatum in αἰετῆσθαι p. 323.

Θ.

θεός et ἀγαθός confusa p. 336.
θεός et θεῖος confusa p. 264 sq.
θνωίδης τόπος p. 251.

I.

ἰδίω ἑωυτοῦ p. 329.
ἰδίως positum pro pronomine reflexivo
p. 328.
ἰσχυρός ἔχειν τινός p. 311.
ἰσχύσθαι parem esse, haberi p. 268.
ἰσάν et ἰσάναο p. 278.
Ἰωσήφος, non Ἰωσήφ, unus ex comitibus
Petri, p. 326.

K.

καθημέριον, καταξίαν, καταρχάς et καθ'
ἡμέραν, κατ' ἀξίαν, κατ' ἀρχάς p. 320.
κακός ἐπὶ πᾶσι τοῖς κακοῖς p. 263.
καμνεν cum participio constructum po-
tius quam cum infinitivo p. 255.
καχίτης de vitilis animi morumque
usurpatum p. 264.
κατὰ corraptum: ἴκ καὶ p. 261. Cfr.
etiam p. 303.
ἡ κατὰ πάντων πρόβλητος praesumptio
qua utuntur plurimi p. 280.
τὸ κατὰ φύσιν id quod naturae con-
gruens est, p. 319.
καταρχάς vel κατ' ἀρχάς οὐ omnino
non p. 295.
καταφρασεῖσθαι τινος impetum facere,
invahi in aliquem p. 309.
κλέω: τριχῶν l. q. σισμοὶ τρ. p. 284.

κοπή caedes strages p. 319.
κοπήν τιθέναι p. 319.
κορῖσσειν excitare? p. 284.
κρατεῖν corruptum ex πρώτων p. 301.
κρῖβειν videlicet p. 278.

Λ.

λέγω δὲ et λέγω δὴ p. 296 sq.
λειτουργεῖν de his qui numen divinum
colunt p. 308.
λειποτακτεῖν, non λειποτακτεῖν, λειπο-
τάκτης p. 284 et 337.
λελογχῶς confusum cum γιγονός p. 325.
λεπτός de corpore usurpatum, τὸ λεπ-
τὸν τοῦ σώματος, λεπτόσωμος p. 292.
λόγος, εἰς τὸν λόγον τινός p. 281.
λόγον ἐπιθέναι et ἐπιδοῦσθαι, promiscue,
p. 304.
λόγον ἐπιφῆνας, non ἐπιφάναι p. 322.

Μ.

μακροτέρων sc. ὁδὸν p. 289.
μᾶλλον πλείον non ferendum p. 308.
Μαροῦνης, non Μαροῦνης p. 275 sq.
Ματθῆδία, Ματθῆδία, Ματθῆδία p. 290.
μαφόριον, non μαφόριον p. 302.
μὲν et μὴ confusa p. 324.
μέσον res media, indifferens 315.
μετασυγκρίσειν p. 326.
μετασίγησις, non μετασίγησις p.
325.
μέχρι αὐτοῦ usque eo, in tantum p. 258.
μέχρις ὅτι varie constructum p. 302.
μὴ cum indicativo praesentis constru-
ctum p. 301.
τὸ μηδαμῆ μηδαμῶς ἐν p. 312.
μήτε — μηδέ neque — neque vero p. 321.
μῆνας p. 332.
μόνος καὶ ὄλος, μόνως ὄλος p. 264.
μονωθῆντες l. q. σποράδην ἀλλήλων
γενόμενοι p. 289.
μόροι cadavera p. 275.
μορφὴ θετῆ vel probabilius καιρῆ p. 328.
μορφὴν corruptum ex κορυφῆν p. 276.
ὁ μυθικός p. 265.
μύσος placulum, scelus abominandum
p. 274.
Μωῦσῆ et Μωῦσῶν, non Μωῦσει et
Μωῦσα p. 263.

Ν.

νανάγιον apud senioris aevi scriptores
usurpatum pro ναυγάτα p. 291.
ναυφράγαν p. 291.
νομίζω probare p. 280.
νόμον δεινῶν et θιάσθαι p. 304.

O.

- ὀδύνην ὄδον et ὄδῳ p. 311.
 οἰκίως ex δικαίως corruptum, cum genitivo constructum p. 309.
 οἶκος εἰσὼν domum ingressus p. 322.
 ὀμίλια ἢ πῖσι τοῦ πρῶτον, non ἢ τοῦ πρῶτον p. 256.
 ὁμοίως τινας p. 310.
 ὁμολογεῖν et ὁμολογεῖσθαι p. 329.
 ὁμολογεῖται, non ὁμολογῆται p. 250.
 ὁμῶς non ὁμῶς p. 256. 261. 263. 264. 290.
 ὀργῇ περιημένος p. 304.
 ὀρῶς ὄρῳ p. 320.
 ὄσον τὸ ἐπί τῶν ἰστί, non τὸ ὄσον ἰ. τ. ἰ. p. 294.
 ὄς, καὶ ὄς p. 303.
 ὄτι ἰ. q. ὄσῃ, quoniam, p. 257.
 οὐδὲ γὰρ neque enim p. 325.
 οὐδὲ μὴν, non οὐδὲ μὴν p. 319.
 οὐδὲ ὄτι (ὄ, τῷ) nihil omnino p. 277.
 οὐκ pro οὐ? p. 261. 304.
 οὐκ ἄλλως, non οὐκ ἄλλως γε p. 257.
 οὐκ ἄλλως et οὐ καλῶς, confusa p. 304.
 ἢ οὐρανῶν λεγομένη βασιλεία p. 322.
 οὐσία corruptum ex καὶσία p. 312.

Π.

- παιδείας, non παιδός, χάρις p. 265.
 ἐκ παιδός et ἐκ παιδῶν p. 327.
 Παλλισοί, Pallisci, barbati pro Παλλισοί, Pallis p. 270.
 πολλαῖη p. 273.
 Πάλτων, non Πάλταν p. 295.
 πάρμιστος p. 264.
 παντογόνον ὕδωρ p. 286.
 παρασχῆσω p. 300.
 πληροφουρημένος plane persuasus, certo sciens p. 321.
 περιβλέπεσθαι ἑαυτῷ τινά p. 276.
 πικρῶσθημα p. 277.
 τὸ περιμνηφὸς πνεῦμα p. 274.
 περικομπεῖν circumquaque jactare, divulgare p. 327.
 περιληπτὸς ἴσῃ percipi potest p. 262.
 περιηθίς p. 274.
 περισπασμοὶ p. 250.
 περιστήρημα vocabulum incognitum p. 274.
 πηγαὶ aquae p. 288.
 πλάτος in errorem compellens p. 257, cf. etiam Add. p. 334.
 πλεῖον, ἐπὶ πλεῖον admodum, affatim, saepe p. 306.
 τοῦ πλείονος ἐπιθυμεῖν p. 260.

- πληροφουρῖν ἐπιθυμῖαν et πληροῖν ἐπιθυμῖαν p. 323.
 πληροφουρηθῆναι p. 309.
 πνιὼν de vato p. 334.
 ποιῖν τινά τι p. 306.
 τὸ ποιητὸν p. 282.
 πολλὰ πρὸς multa pro p. 260.
 πορθεῖσθαι et πορθεῖν promiscue p. 291.
 ποταμία regio ad flumen sita p. 284.
 πρῆσβιτης, non πρῆσβίτης, ὁ τῆς ἀληθείας p. 250.
 προελημμένος deprehensus p. 321.
 προσηλωθεῖσθαι p. 328.
 προκάλυμμα p. 277.
 προλέγειν futura praedictare p. 201.
 προλήψεις τινὸς καταφῶν praedictatas opiniones contra aliquem proferre p. 321.
 πρὸς γίνους ἐπάρχιν vel εἶναί τινι et (saepius) τινος p. 290.
 πρὸς τι ἀνέχεσθαι? p. 295.
 προσηπατῶν corruptum ex πῶς, ἀπατῶν p. 259.
 προσβλέπειν τινί, non προβλέπειν p. 327.
 προσίτι μὴν γε p. 256.
 προσηγορία, non προσηγορεῖα p. 258.
 προσήκων ἰ. q. προσήκει p. 249.
 πρόσφασις ἢ πρὸς τινι p. 264.
 πρόσφασις διαμηχανᾶσθαι praetextus moliri summo studio p. 319.
 πτερόν avis p. 268.
 πυρός de fulmine p. 271.

Σ.

- σάρξ καὶ αἷμα circumlocutio hominis animalis p. 324.
 σέβασμα p. 264.
 σημεῖον et σημήναι p. 322.
 σηγῶν ἢ στέγειν, σηγῆ στέγειν, σηγῶν interpretamentum verbi στέγειν p. 252.
 σκοπεινός, σκοπηνός, σκοπινός p. 299.
 σκοπεινός τόπος diverso significatu p. 299.
 τὴν σκοπῆν vel σκοπιῶν ἔχειν πρὸς τι ἰ. q. σκοπεῖν πρὸς τινι? p. 265.
 σοφῶν sapientem reddere, instituere p. 322.
 σταθμῶν διττὸν αἷμα p. 273.
 σταθμία et στάθμη p. 283.
 στήκων p. 311.
 συμβεβηέναι utrum esse p. 223.
 συμβίσις ἢ ἄνος p. 308.
 συνεθίζω τινά τινι p. 275.
 συνεῖναι conversari p. 261.

συνεῖται ἀγαθῶ bono, commodo frui
p. 325.
συνεῖται πλάτῃ errare p. 284.
συννοεῖν p. 252.

T.

τὰ corruptum ex καὶ p. 308.
τάραξις de aere p. 284.
τὰ πρὸ τῆν τάξιν i. q. ἡ τάξις p. 289.
τὰ τῆς σιλήνης i. q. ἡ σιλήνη p. 258.
ταυτογενεῖς ejusdem generis, ex uno
eodemque constans p. 322.
τάχα δὴ p. 311.
τάχιον, μικρῶν τάχιον i. q. μικρῶν πρό-
σθεν p. 301. Cfr. etiam Hom.
p. 41, 9.
τε γὰρ etenim p. 320.
τέ δέ; p. 282. 303. 313. Cfr. etiam
Homil. p. 276, 11 sqq., 401, 2.
τεθῶν corruptum ex τι θῶν? p. 249.
τιμωρεῖν, non τιμωρεῖσθαι p. 294.
τις εἰς p. 294.
τὸ ὅσον δυνάσθαι non ferendum p. 279.
τοιούτων, non τοιούτο p. 300.
τότε exquisitior usu adhibitum p. 294.
τρηδῶν i. q. τρημα p. 286.
τρισεπάκιμος vocabulum nihili p. 307.
τὴν ἄνυλῃν, pultinar lecto impositum
p. 329.

Υ.

ὑπαλείφεισθαι ὑποροῖα p. 280 sq.
ὑπὲρ θιτοῦ εἰρηται p. 259.
ὑπισχῆσθαι rarius quam ὑποσχέσθαι
p. 312.
ὑπὸ et ἐπὶ vel ὑπὲρ confusa p. 259.

ὑπὸ τινος ἀπυλαμβάνεσθαι τι p. 279
(215, 10.)
ὑπὸ τινος τῆν γένεσιν ἔχειν p. 285.
ὑπὸ τινος γίνεσθαι 312.
ὑπόνοια mera opinio p. 281.
ὑποχωρεῖν ὑπὸ τι et εἰς τι p. 300.
ὑπιστάνα, non ὑπιστάναω p. 265.

Φ.

φαινομαι ὅτι οἶκ' εἰμι p. 314.
φησὶν nude positum p. 281.
φλοκρινεῖσθαι, non φυλοκρινεῖσθαι
p. 324.
φύσιν ἔχειν ἀποθανεῖν et τοῦ ἀποθανεῖν
et similia p. 324.

Χ.

χαίρειν ἐπὶ τι, non ἐπὶ τινος p. 314.
χαλεπόν, ἀπειρ χ. οἶκ' ἂν ἦν p. 315.
χειμέτρια tempus hiemale p. 250.
χθές p. 279.
χρεῖν (sc. ἔστι) oportet p. 249.
Χριστοῦ corruptum ex κτίστου p. 261.
χιλοὶ βοτάνης τινός p. 328.
χωρεῖν τὸν θείον, deum recipere, capere
p. 260.
χωσθέντων postquam sepulti erant
p. 263.

Ω.

ᾠρας οἱ ἄτμοι p. 307 sq.
ᾠροναμεῖν κατὰ κόσμον, non ᾠρον.
κῶμον p. 277.
ᾠς, καὶ ᾠς atque ita p. 323.
ᾠσαίτως εἶναι τι, eodem loco esse quo
quis p. 323.

INDEX LATINUS.

A.

Adonis a Baccho amatus p. 272.
Adonis λαμβάνεται εἰς ἀγάλους ναυ-
ποικίς p. 274.
Amalthea Phoci filia ex Jove mater
Arcti p. 269.
Arctus sive Arcas Callistus filius p. 260.
Atymnius ab Apolline amatus p. 272.
aoristus verbo sperandi subjunctus
p. 322.
articulus nonnisi priori nomini proprio
praepositus p. 289.
augmentum syllabicum plusquamper-
fecti omissum p. 293.
augmentum syllabicum verbo εἰδέναι
additum et non additum p. 273.
augmentum temporale p. 265. Cfr.
etiam Add. p. 337.

B.

Branchus ab Apolline amatus p. 272.

C.

Callisto mater Arcadis p. 266.
Callisto perperam tradita Ursus minor
p. 273.
Chrysaë (? Χρύσαυ) inter pueros a Mer-
curio amatos numerati nomen suspec-
tum p. 272.
circumlocutio verbi finiti p. 249. 250.
262. 278. 288. 310. 311. 320. 325. 326.
333. — Cfr. etiam Homil. p. 332, 5.
conjunctivus aoristi p. 333.
Cupido Jovis et Veneris filius p. 269.
Cypris Diones filia p. 269.
Cypris Jovis et Veneris filia p. 269.

D.

Didone p. 265.
dii et philosophi p. 273.
Dionus ab Hercule amatus p. 272.

„Dionysius (sic) a Titanis discerpius“
filius Jovis et Proserpinae p. 272.
Dodone p. 265.

E.

Europa Oceani uxor eademque ex Jove
mater Dodonaei sive Dodonis p. 267.
exorcismis fugari daemones credebantur
p. 279.

G.

Ganymeda Dardani (sic) p. 266.

H.

Herculis amores p. 272.
Himalia ex Jove mater Spartaei, Cronii,
Cyti p. 270.
Hylae mentio inter pueros ab Apolline
amatos suspecta p. 272.

I. (J).

ibin colunt Aegyptii p. 281.
Jesus Christus deus appellatus in Epit.
p. 333.
imperativus aoristi p. 281.
indicativus in oratione obliqua adhi-
bitus p. 306.
Jovis, nominativi forma p. 266, adn.*
Jovis concubitus p. 266 sqq.
Jovis variae species p. 271.
Jovis in upupam mutati et Lamiae quae
proles p. 271.
Juppiter in oculum vel fulmen mutatus
Junonem vitiat p. 268, cum Venere
concumbit p. 268, in ursum se muta-
vit cum Amalthea Phoci concubitus
p. 270, propter Callistonem in
leonem mutatus p. 270, tanquam
cygnus Ledam, tanquam anser Nemesin
subagitatur p. 271, ignis factus
Semelen stuprat p. 271 sq.

L.

Leda eadem Nemesi p. 271.

M.

maforium, maforteum p. 302 sq.
Megisto mater Arcadis p. 276, adn. *

N.

Neptunus ἡ μιση ὑγρὰ οὐσία p. 274.

O.

Osium candidum ex doctrina Orphicorum p. 274.

P.

Pari (Πάρον Ποσειδος) ab Apolline amati nullam aliunde notitiam habemus p. 272.

Phoenissa Alphionis ex Jove mater Endymionis aliunde non nota p. 267, adn. **

Pirithous ab Hercule amatus p. 272.

Pluten (sic) Plutiden et Rufinus appellat Atlantis filiam, ex qua Jupiter genuerit Tantalum p. 267. praedicatum plurale subjecti singularis p. 305.

praesens pro futuro p. 332.

praesentis, non futuri, participium usurpatum in dictionibus talibus, qualis est ἦεν ἀγγέλλον p. 330.

R.

recensionum diversarum lectiones in unum compactae p. 252. 253. 254.

255. 256. 262. 264. Cfr. etiam p. 266 sq. p. 310. 331.

S.

Saturnus a Jove castratus p. 268.
simulacra ex sepulcris mortuorum p. 280.

T.

tabula pieta Jovis et Junonis incestum foedissimum repraesentans et Argis et in insula Samo asservata p. 273.
tabulae pietae Jovem cum Leda concumbentem exhibentes nomine supra scripto, et similia, p. 275.

Thalia, quae et Aetna, Vulcani filia, nymphe, a Jove vitata, mater Palli-corum p. 270.

Themisto mater Arcadis p. 267, adn. *

Thersi (? Θέρσιον) inter pueros ab Hercule amatos numerati mentio suspecta p. 272.

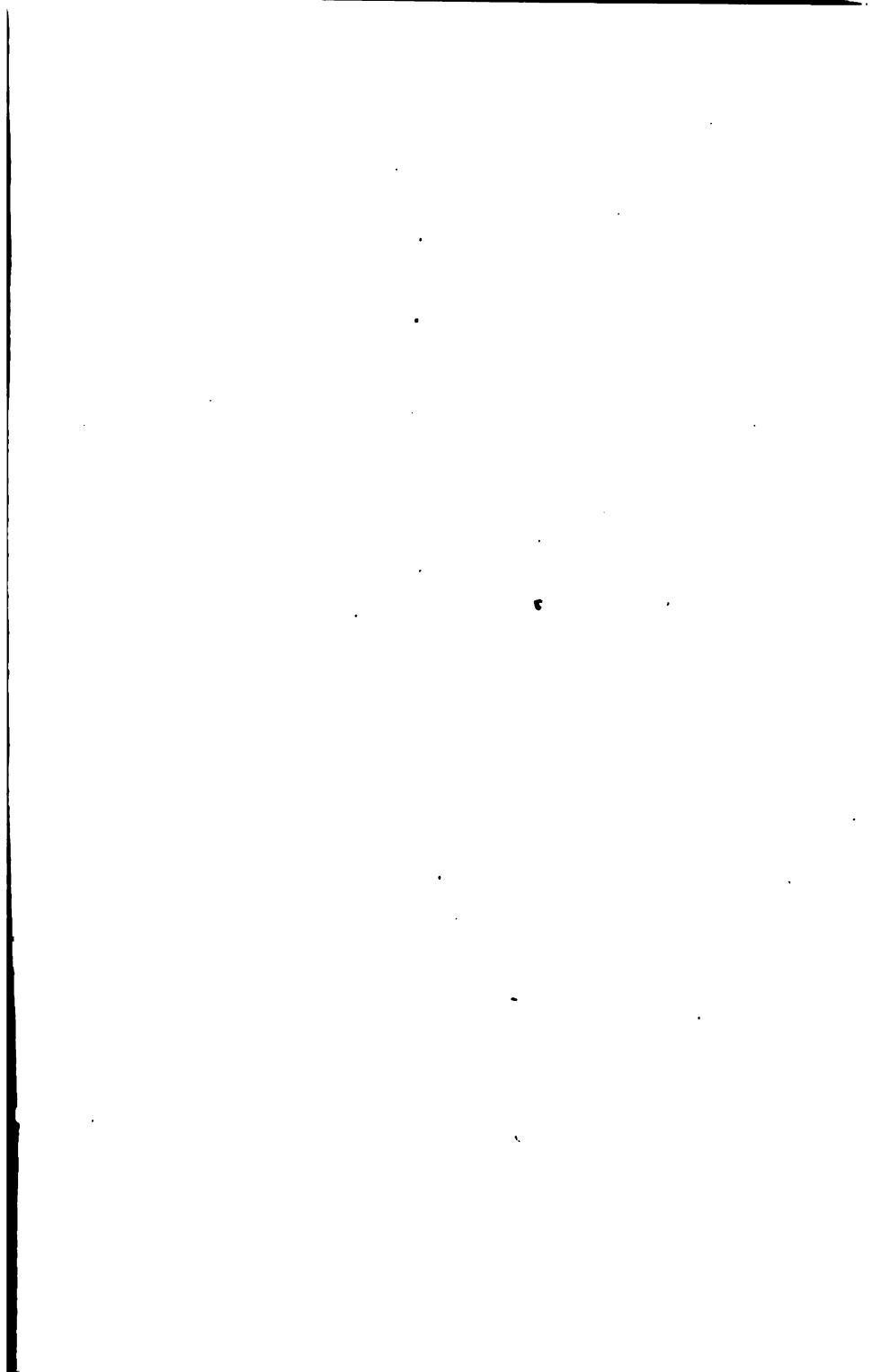
Thracum nonnulli canibus vescentes p. 319.

V.

Venus Jovis soror p. 268 sq.

verbum plurale cum substantivo plurali neutrius generis constructum p. 268 (ubi adnot. ad p. 107, 9 add. etiam Homil. p. 398, 17.).

verbum singulare locum praedicati plurium substantivorum singularium tenens p. 283.

3 2044 025 977 703

